

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิภายใน สีลขันธวรรณ - หน้าที่ ๑

พระสุตตันตปิฎก

เล่ม ๑

ที่มนิภายใน สีลขันธวรรณ

ขออนบอนน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นี้

๑. พระมหาลสุตร

เรื่องสุปปิยปริพาชกับพระมหาทัตมานพ

[๑] ข้าพเจ้าได้สดับนามอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาค เสด็จดำเนินทางไกรระหว่างกรุงราชคฤห์กับเมืองนาพันทา
พร้อมด้วยกิกขุสังฆหนูใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป แม้สุปปิยปริพาชก็ได้เดินทางไกรระหว่างกรุง
ราชคฤห์กับเมืองนาพันทา พร้อมด้วยพระมหาทัตมานพผู้อันเตวาสิก. ได้ยินว่าในระหว่างทางนั้น.
สุปปิยปริพาชก กล่าวติพระพุทธเจ้า ติธรรม ติธรรมะ โภคเงenkปริยา ส่วน
พระมหาทัตมานพอันเตวาสิกของสุปปิยปริพาชก กล่าวชมพระพุทธเจ้า ชมธรรม ชม
ธรรมะ โภคเงenkปริยา อาจารย์และอันเตวาสิกทั้งสองนั้น มีถ้อยคำเป็นข้าศึกแก่กันโดยตรง
จนนี้ เดินตามพระผู้มีพระภาคและกิกขุสังฆไปข้างหลังๆ ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จ
เข้าไปประทับแรมราตรีหนึ่ง ณ พระตำหนักหลวง ในพระราชอุทยาน อัมพลักษณิการ์วัณ ด้วย
กิกขุสังฆ แม้สุปปิยปริพาชก ก็ได้เข้าพักแรมราตรีหนึ่ง ใกล้พระตำหนักหลวงในพระราชอุทยาน
อัมพลักษณิการ์ กับพระมหาทัตมานพผู้อันเตวาสิก ได้ยินว่าแม้ ณ ที่นั้น สุปปิยปริพาชก ก็กล่าว
ติพระพุทธเจ้า ติธรรม ติธรรมะ โภคเงenkปริยา ส่วนพระมหาทัตมานพ อันเตวาสิก
ของสุปปิยปริพาชก กล่าวชมพระพุทธเจ้า ชมธรรม ชมธรรมะ โภคเงenkปริยา

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีລັບນ້ວຽກ - ມັນຕີ 2

อาจารย์และอันเต瓦ສิกหั้งสองคนนี้ มีถ้อยคำเป็นข้าศึกแก่กัน โดยตรงจะนี้ (เดินตามพระผู้มีพระภาคและภิกษุสงฆ์ไปข้างหลังๆ) ครั้งนั้น ภิกษุหลายรูปลูกขี้นในเวลาไก่รุ่ง นั่งประชุมกันอยู่ ณ ศาลาນั่งเล่น เกิดสนทนากันว่า ท่านทั้งหลาย เท่าที่พระผู้มีพระภาคผู้รู้เห็น เป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นี้ ทรงทราบความที่หมู่สัตว์มีอัชญาศัยต่างๆ กันได้เป็นอย่างดีนี้ นำอัศจรรย์นัก ไม่เคยมีมา ความจริงสูปปิยปริพากผู้นี้ กล่าวติพระพุทธเจ้า ติพระธรรม ติพระสังฆ์ โดยอนenkปริยา ล้วนพระมหาทัตตามพอันเต瓦ສิกของสูปปิยปริพาก กล่าวชมพระพุทธเจ้า ชมพระธรรม ชมพระสังฆ์ โดยอนenkปริยา อาจารย์และอันเตวาสิกหั้งสองนี้ มีถ้อยคำเป็นข้าศึกแก่กัน โดยตรงจะนี้ เดินตามพระผู้มีพระภาคและภิกษุสงฆ์ไปข้างหลังๆ

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาค ทรงทราบคำสอนนานของภิกษุเหล่านี้แล้วเดี๋ยวไปยังศาลานั่งเล่น ประทับ ณ อาสนะที่เขาจัดไว้ แล้วตรัสถามภิกษุหั้งหลายว่า คุณภิกษุหั้งหลายบัดนี้เชอทั้งหลายนั่งประชุมสนทนากัน ไรกัน และเรื่องอะไรที่พากเชอพุดค้างไว เมื่อตรัสอย่างนี้แล้ว ภิกษุเหล่านี้ได้ทราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า พระพุทธเจ้า ณ ที่นี่ เมื่อพากข้าพระพุทธเจ้าลูกขี้น ณ เวลาไก่รุ่ง นั่งประชุมกันอยู่ที่ศาลานั่งเล่น เกิดสนทนากันขึ้นว่า ท่านทั้งหลาย เท่าที่พระผู้มีพระภาคผู้รู้เห็นเป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นี้ ทรงทราบความที่หมู่สัตว์มีอัชญาศัยต่างๆ กันได้เป็นอย่างดีนี้ นำอัศจรรย์นัก ไม่เคยมีมา ความจริงสูปปิยปริพากนี้ กล่าวติพระพุทธเจ้า ติพระธรรม ติพระสังฆ์ โดยอนenkปริยา ล้วนพระมหาทัตตามพอันเตวาສิกของสูปปิยปริพาก กล่าวชมพระพุทธเจ้า ชมพระธรรม ชมพระสังฆ์ โดยอนenkปริยา อาจารย์และอันเตวาสิกหั้งสองนี้ มีถ้อยคำเป็นข้าศึกแก่กัน โดยตรง จะนี้ เดินตามพระผู้มีพระภาคและภิกษุสงฆ์ไปข้างหลังๆ พระพุทธเจ้าข้า เรื่องนี้แลที่พากข้าพระพุทธเจ้า พุดค้างไว พอดีพระองค์เสด็จมาถึง.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คุณภิกษุหั้งหลาย คนพากอื่นจะพึงกล่าวติเรา ติพระธรรม ติพระสังฆ์ ก็ตาม เชอทั้งหลายไม่ควรอาฆาต ไม่ควรโทมนัสන้อยใจ ไม่ควรแคนໃຈในคนเหล่านี้ คุณภิกษุหั้งหลาย คนพากอื่นจะพึงกล่าวติเรา ติพระธรรม ติพระสังฆ์ ถ้าเชอทั้งหลายจักบุ่นเกื้อง

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ ๓

หรือจักโภมนัสน้อยใจในคนเหล่านั้น อันตรายจะพึงมีแก่เชอทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นเป็นแน่ คูกรกิกษุทั้งหลาย คนพวกล้วนจะพึงกล่าวติเรา ติพระธรรม ติพระสงฆ์ ถ้าเชอทั้งหลายจักชุ่นเคือง หรือจักโภมนัสน้อยใจในคนเหล่านั้น เชอทั้งหลายจะพึงรู้คำที่เขาพูดถูก หรือคำที่เขาพูดผิด ได้ ลงทะเบียน?

กิกษุทั้งหลายทราบทูลว่า ข้อนั้นเป็นไปไม่ได้ที่เดียว พระพุทธเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คูกรกิกษุทั้งหลาย คนพวกล้วนจะพึงกล่าวติเรา ติพระธรรม ติพระสงฆ์ ในคำที่เขากล่าวตินั้น คำที่ไม่จริง เชอทั้งหลายควรแก้ให้เห็นโดยความไม่เป็นจริงว่า นั้นไม่จริง แม้พระเหตุนี้ นั้นไม่แท้ แม้พระเหตุนี้ แม่นั้นก็ไม่มีในเราทั้งหลาย และคำนั้น จะหาไม่ได้ในเราทั้งหลาย คูกรกิกษุทั้งหลาย คนพวกล้วนจะพึงกล่าวชมเรา ชมพระธรรม ชมพระสงฆ์ เชอทั้งหลายไม่ควรเบิกบานใจ ไม่ควรดีใจ ไม่ควรกระเทینใจในคำชนนั้น คูกรกิกษุทั้งหลาย คนพวกล้วนจะพึงกล่าวชมเรา ชมพระธรรม ชมพระสงฆ์ คูกรกิกษุทั้งหลาย ถ้าเชอทั้งหลายจักเบิกบานใจ จักดีใจ จักกระเทینใจในคำชนนั้น อันตรายจะพึงมีแก่เชอทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นเป็นแน่ คูกรกิกษุทั้งหลาย คนพวกล้วนจะพึงกล่าวชมเรา ชมพระธรรม หรือ ชมพระสงฆ์ ในคำชนนั้น คำที่จริง เชอทั้งหลายควรปฏิญาณให้เห็นโดยความเป็นจริงว่า นั้นจริง แม้พระเหตุนี้ นั้นแท้ แม้พระเหตุนี้ แม่คำนั้นก็มีในเราทั้งหลาย และคำนั้นจะหาได้ใน เราทั้งหลาย.

จุลศีล

[๒] คูกรกิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อปุณฑริกล่าวชมตถาคต จะพึงกล่าวด้วยประการใด นั้นมีประมาณน้อยนักแล ยังตໍานัก เป็นเพียงศีล คูกรกิกษุทั้งหลาย ข้อที่ปุณฑริกล่าวชมตถาคต จะพึงกล่าวด้วยประการใด ซึ่งมีประมาณน้อย ยังตໍานัก เป็นเพียงศีลนั้น เป็นไน?

[๓] คูกรกิกษุทั้งหลาย อีกอย่างหนึ่ง เมื่อปุณฑริกล่าวชมตถาคต พึงกล่าวเช่นนี้ว่า
๑. พระสมณโකคอม ละการมาสัตว์ เว้นขาดจากการมาสัตว์ วางทัณฑะ วางศาสดรา มีความละอาย มีความเอ็นดู มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่.
๒. พระสมณโโคดม ละการลักษทรพย์ เว้นขาดจากการลักษทรพย์ รับแต่ของที่เขาให้ ต้องการแต่ของที่เขาให้ ไม่ประพฤติดตนเป็นขโมย เป็นผู้สะสมอยู่.

พระสูตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 4

๓. พระสมณโโคดม ละกรรมเป็นข้าศึกแก่พระมหาจารย์ ประพุตติพรหามจารย์ ประพุตติห่างไกล เว้นขาดจากเมถุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน.

[๔] คุกรภิกขุทั้งหลาย อีกอย่างหนึ่ง เมื่อปุณฑุชนกล่าวชุมดาต พึงกล่าวเช่นนี้ว่า
๔. พระสมณโโคดม ละการพุดเท็จ เว้นขาดจากการพุดเท็จ พุดแต่คำจริง คำรังคำสัตย์ มีถ้อยคำเป็นหลักฐาน การเชื่อได้ ไม่พุดลงโลก.

๕. พระสมณโโคดม ละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้น เพื่อให้คนหมู่นี้แตกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้น และไม่มาบอกข้างนี้ เพื่อให้คนหมู่โน้นแตกร้าวกัน สมานคนที่แตกร้าวกันแล้วบ้าง ส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ขอบคนผู้พร้อมเพรียงกัน ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวแต่คำที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน.

๖. พระสมณโโคดม ละคำหยาบ เว้นขาดจากคำหยาบ กล่าวแต่คำที่ไม่มีไทย เพราะหูชวนให้รัก จับใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่พอใจ.

๗. พระสมณโโคดม ละคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ พุดถูกกาล พุดแต่คำที่เป็นจริง พุดอิงอรรถ พุดอิงธรรม พุดอิงวินัย พุดแต่คำมีหลักฐานมีที่อ้าง มีที่กำหนดประกอบด้วยประโยชน์ โดยกาลอันควร.

[๘] ๘. พระสมณโโคดม เว้นขาดจากการพราภาพีชาม และภูตภาม

[๙] ๙. พระสมณโโคดม พันหนเดียว เว้นการพันในราตรี งดจากการพันในเวลาวิกาล.

๑๐. พระสมณโโคดม เว้นขาดจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโภคดนตรี และดูการเล่น อันเป็นข้าศึกแก่กุศล.

๑๑. พระสมณโโคดม เว้นขาดจากการทัดทรงประดับและตอบแต่งร่างกาย ด้วยดอกไม้ ของหอมและเครื่องประเทืองผ้า อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว.

๑๒. พระสมณโโคดม เว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่ง ที่นอนอันสูงใหญ่.

๑๓. พระสมณโโคดม เว้นขาดจากการรับทองและเงิน.

พระสูตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ ๕

- [๗] ๑๔. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการรับชั้นญาหารดิบ.
๑๕. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการรับเนื้อดิบ.
๑๖. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการรับสตรีและกุมาร.
๑๗. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการรับทาสีและทาส.
๑๘. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการรับแพะและแกะ.
๑๙. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการรับไก่และสุกร.
๒๐. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการรับช้าง โค ม้า และลา.
๒๑. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการรับไร่นาและที่ดิน.
- [๘] ๒๒. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการประกอบทุตกรรม และการรับใช้.
๒๓. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการซื้อขาย.
๒๔. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการโงงด้วยตราชั่ง การโงงด้วยของปลอม และการโงงด้วยเครื่องดวงวัด.
๒๕. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการรับสินบน การล่อหลวงและการตอบตะแลง.
๒๖. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการตัด การฆ่า การจงจำ การตีซิง การปลัน และการกรรโชก.

จบุลศีล.

มัชภิมศีล

- [๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย อิกอย่างหนึ่ง เมื่อปุณฑุชนกล่าวชมตถาคต พึงกล่าวเช่นนี้ว่า
๑. พระสมณโภค� เว้นขาดจากการพราກพืชความและภูตความ เช่น ออย่างที่ สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการพราກพืชความ และภูตความ เห็นปานนี้ กือ พืชเกิดแต่เง่า พืชเกิดแต่ลำดัน พืชเกิดแต่ผล พืชเกิดแต่ยอด พืชเกิดแต่เมล็ด เป็นที่ครบห้า.

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ทิมนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ ๖

[๑๐] ๒. พระสมณโโคดม เว้นขาดจากการบริโภคของที่ทำการสะสมไว้ เช่น อาย่างที่ สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโกชนະที่เขาให้ด้วยครั้งทชาแล้ว ยังประกอบการบริโภคของ ที่ทำการสะสมไว้เห็นปานนี้ คือ สะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมเครื่องประเทืองผัว สะสมของหอม สะสมอาમัย.

[๑๗] ๓. พระสมณ โකดม เว้นขาดจากการดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่น อาย่างที่ สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโกชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทราแล้ว ยังขวนขวยดูการเล่นอัน เป็นข้าศึกแก่กุศลเห็นปานนี้ คือ การฟ้อน การขับร้อง การประโคมมหรสพ มีการรำเป็นต้น การเล่นนิยาย การเล่นปรบมือ การเล่นปลูกผี การเล่นตีกลอง นากรภาพบ้านเมืองที่สวยงาม การเล่นของคนจันทาล การเล่นไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนช้าง ชนม้า ชนกระเบื้อง ชนโโค ชนแพะ ชนแกะ ชนไก่ รับนกกระ tha รำกระบี๊กระบอง Majority Majority ภาษาปัลลี การตอบ การตรวจผล การจัดกระบวนการทักษะ กองทักษะ.

[๑๒] ๔. พระสมณ โโคดม เว้นขาดจากการขวนขวยเล่นพนันอันเป็นที่ดึงแห่งความประมาท เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกถัน กอชนะที่เขาให้ด้วยครรชชาแล้ว ยังขวนขวยเล่นการพนัน อันเป็นที่ดึงแห่งความประมาท เห็นปานนี้ ก็อ เล่นหมากรุกแคละแปดต้า แคละสินตา เล่นหมากเก็บ เล่นดาวด เล่นหมากไหว เล่นโยนบ่วง เล่นไม่หั่ง เล่นกำทาย เล่นสะกา เล่นเป้าใบไม้ เล่นไถน้ออยๆ เล่นหกคะแนน เล่นกังหัน เล่นดวงตรา ย เล่นรถน้ออยๆ เล่นธนูน้ออยๆ เล่นเขียนทายกัน เล่นทายใจ เล่นเดือนคนพิการ.

[๑๓] ๕. พระสมณโภคມ เว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เช่นอย่างที่ สมณพราหมณ์ผู้เจริญบวางจำพากลัน โภชนาที่เข้าให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอัน สูงใหญ่เห็นปานนี้ ก็อ เตียงมีเท้าเกินประมาณ เตียงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโกรเช่าวันนยา เครื่องลางที่ทำด้วยขนแกะวิจตรด้วยลวดลาย เครื่องลางที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลางที่มี สันฐานเป็นช่องอกไม้ เครื่องลางที่ยัดนุ่น เครื่องลางขนแกะวิจตรด้วยรูปสัตว์ร้ายมีสีหะและ เสือเป็นต้น เครื่องลางขนแกะมีขนดึ้ง เครื่องลางขนแกะมีขนข้างเดียว เครื่องลางทองและเงิน แกลม ไหม เครื่องลางไหมคลิบทองและเงิน เครื่องลางขนแกะจุนางฟ้อน ๖ คน เครื่องลาง หลังช้าง เครื่องลางหลังม้า เครื่องลางในรถ เครื่องลางที่ทำด้วยหนังสัตว์ชื่ออชินะอันมีขน อ่อนนุ่ม เครื่องลางอย่างดีทำด้วยหนังจะนمد เครื่องลางมีเพดาน เครื่องลางมีห่มอนข้าง.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 7

[๑๕] ๖. พระสมณโภคดม เว้นขาดจากการประกอบการประดับดบแต่งร่างกายอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกนั้น โภชนาที่เขาให้ด้วยครรฑา แล้ว ยังขวนขวยประกอบการประดับดบแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เห็นปานนี้ คือ อบตัว ไคลอวัชยะ อาบน้ำหอนนวด ส่องกระจก แต้มตา หัดดอกไม้ ประเทืองผิว ผัดหน้า ทาปาก ประดับข้อมือ สวมเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้กลักยา ใช้คาด ใช้บรรค์ ใช้ร่ม สวมรองเท้า ประดับวิจิตร ติดกรอบหน้า ปักปิ่น ใช้พัดวาลวิชณ์ นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีลาย.

ศิรัจจานกถा

[๑๕] ๗. พระสมณโภคดม เว้นขาดจากศิรัจจานกถा เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ บางจำพวกนั้น โภชนาที่เขาให้ด้วยครรฑาแล้ว ยังประกอบศิรัจจานกถาเห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราชา เรื่องโจร เรื่องมหาอำนาจ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องมน เรื่องข้า เรื่องน้ำ เรื่องฝ้า เรื่องทินอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องยาน เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องครอบ เรื่องท่าน้ำ เรื่องคนที่ล่วงลับ ไปแล้ว เรื่องเบ็คเต็ค เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเดื่อม ด้วยประการนั้นๆ.

[๑๖] ๘. พระสมณโภคดม เว้นขาดจากการกล่าวถ้อยคำแก่กัน แย่งกัน เช่นอย่างที่ สมณพราหมณ์เจริญบางจำพวกนั้น โภชนาที่เขาให้ด้วยครรฑาแล้ว ยังกล่าวถ้อยคำแก่กัน แย่งกัน เห็นปานนี้ เช่นว่า ท่านไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง ท่านจักรู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ได้ อย่างไร ท่านปฏิบัติผิด ข้าพเจ้าปฏิบัติถูกถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นประโยชน์ ของท่านไม่เป็นประโยชน์ คำที่ควรจะกล่าวก่อน ท่านกลับกล่าวภายหลัง คำที่ควรจะกล่าวภายหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน ข้อที่ท่านเคยชี้ช่องมาผันแปร ไปแล้ว ข้าพเจ้าจับผิดว่าทะเลของท่านได้แล้ว ข้าพเจ้า ข่มท่านได้แล้ว ท่านจะถอนว่าเสีย มิฉะนั้นจะแก้ไขเสีย ถ้าสามารถ.

[๑๗] ๙. พระสมณโภคดม เว้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้ เช่นอย่างที่ สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกนั้น โภชนาที่เขาให้ด้วยครรฑาแล้ว ยังขวนขวยประกอบทุตกรรม และการรับใช้เห็นปานนี้ คือ รับเป็นทูตของพระราชา ราชอำนาจ กษัตริย์ พระมณ์ คุหบดี และกุமารว่า ท่านจะไปในที่นี่ ท่านจะไปในที่โน้น ท่านจะนำเอาสิ่งนี้ไป ท่านจะนำเอาสิ่งนี้ในที่โน้นมา ดังนี้.

พระสูตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 8

[๑๙] ๑๐. พระสมณ โโคดม เว้นขาดจากการพูดหลอกหลวงและการพูดเลียบเคียง เช่น
อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังพูดหลอกหลวง พูด
เลียบเคียง พูดหัวน้อล้อม พูดและเล้ม แสร้งหาลาภด้วยลาก.

จบมัชณิมศีล.

มหาศีล

ติรัจนาณวิชา

[๒๐] ดูกรกิกขุทั้งหลาย อีกอย่างหนึ่ง เมื่อปุณฑรกล่าวชุมตถาคต พึงกล่าวเช่นนี้ว่า
๑. พระสมณ โโคดม เว้นขาดจากการเลียบชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่
สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลียบชีพ โดยทางผิดด้วย
ติรัจนาณวิชา เห็นปานนี้ คือ ทายอวัยวะ ทายนิมิต ทายอุปนาต ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ
ทำนายหนุกัดฝ้า ทำพิชูชาไฟ ทำพิชีเบิกแวงเวียนเทียน ทำพิชัคแกลงนูชาไฟ ทำพิชัครำ
บูชาไฟ ทำพิชัคข้าวสารบูชาไฟ ทำพิชีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิชีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิชีเสกเป่า
บูชาไฟ ทำพลีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอดู
ปลูกเสก เป็นหมอดู เป็นหมอลลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมอมง เป็นหมอยาพิษ เป็น
หมอมแมลงป่อง เป็นหมอรักษาแพลงหนุกัด เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทางเสียงกา เป็น
หมอทายอายุ เป็นหมอเสกกันลูกครรภ์ เป็นหมอทายเสียงสัตว์.

[๒๐] ๒. พระสมณ โโคดม เว้นขาดจากการเลียบชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่น
อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลียบชีพ โดยทางผิด
ด้วยติรัจนาณวิชาเห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมี ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะฝ้า
ทายลักษณะศាតรา ทายลักษณะดาว ทายลักษณะคร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ
ทายลักษณะสตว ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุนาร ทายลักษณะกุนารี ทายลักษณะทาส
ทายลักษณะทาสี ทายลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระนือ ทายลักษณะโคลอสกะ

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ ๙

ทายลักษณะโโค ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระ tha
ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมุก.

[๒๑] ๓. พระสมณโโคดม เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่น
อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบูงจำพากลัน โภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิด
ด้วยติรัจนาณวิชาเห็นปานนี้ ก cioè คุกคามย่าตราทพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก
พระราชาภายในจักยกเข้าประชิด พระราชาภายนอกจักถอย พระราชาภายนอกจักยกเข้าประชิด
พระราชาภายนอกจักถอย พระราชาภายนอกมีชัย พระราชาภายนอกจักประชัยพระราชาภายนอก
จักมีชัย พระราชาภายนอกประชัย พระราษฎร์องค์นี้จักมีชัย พระราษฎร์องค์นี้จักประชัย
เพราเหตุนี้ฯ.

[๒๒] ๔. พระสมณโโคดม เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่น
อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบูงจำพากลัน โภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิด
ด้วยติรัจนาณวิชาเห็นปานนี้ ก cioè พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส จักมีนักยัตรคราส
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดาวนักยัตรจักเดินถูกทาง
ดาวนักยัตรจักเดินผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟ้าร้อง
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรจักขึ้น ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรจักตก ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรจักมัวหมอง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรจักระจ่าง จันทร
คราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักยัตรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้
ดาวนักยัตรเดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักยัตรเดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีอุกกาบาต
จักมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหางจักมีผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดินไหวจักมีผลเป็นอย่างนี้ ฟ้าร้องจักมีผล
เป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรขึ้นจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์
และดาวนักยัตรตกจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรมัวหมองจักมีผลเป็น
อย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรจะจางจักมีผลเป็นอย่างนี้.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 10

[๒๓] ๕. พระสมณโකดม เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยตัวเองวิชา เช่น
อย่างที่สมนพระมหาณ์ผู้เจริญบ้างจำพวกลัณโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิด
ด้วยตัวเองวิชาเห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีฝนดี จักมีฝนແลง จักมีภัยทางไฟได้ง่าย
จักมีภัยทางไฟได้ยาก จักมีความเกยม จักมีภัย จักเกิดโรค จักมีความสำราญหาโรคมาได้ หรือ
นับคะแนนคำนวณ นับประมวล แต่งภาพ๔ โลกายตสาสตร

[๒๔] ๖. พระสมณโκดม เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยตัวเองวิชา เช่น
อย่างที่สมนพระมหาณ์ผู้เจริญบ้างจำพวกลัณโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิด
ด้วยตัวเองวิชาเห็นปานนี้ คือ ให้กุษลธรรมกlost ถูกษลธรรมกlost ดุกษลธรรมกlost ดุกษลธรรมกlost^๕
ดุกษลธรรมกlost ร่าง ดุกษลธรรมกlost ร่าง ดุกษลธรรมกlost ร่าง ดุกษลธรรมกlost ร่าง ให้ยาดุงครรภ์
ร่ำยมนต์ให้ลินกระดัง ร่ำยมนต์ให้คำแข็ง ร่ำยมนต์ให้มือสั่น ร่ำยมนต์ไม่ให้หู ให้บินเสียง
เป็นหมอทรงกระจาก เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวง
ท้าวมหาพรหม ร่ำยมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญวัณย.

[๒๕] ๗. พระสมณโโคดม เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยตัวเองวิชา เช่น
อย่างที่สมนพระมหาณ์ผู้เจริญบ้างจำพวกลัณโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิด
ด้วยตัวเองวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก็บบัน ร่ำยมนต์ขับปี สอนมนต์ป้องกัน
บ้านเรือน ทำกะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธีปลูกเรือน ทำพิธี
บวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รถน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ปรุงยาสำรอก ปรุงยาถ่าย ปรุงยาถ่ายโทย
เบื้องบน ปรุงยาถ่ายโทยเบื้องล่าง ปรุงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดหู ปรุงยาตา ปรุงยานัดฤทธิ์
ปรุงยาทา กัด ปรุงยาทาสมาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัดรักษาเด็ก ใส่ยา ชะแพด

ดุกรภิกษุหึ้งหลาย ข้อที่ปุลุชนกล่าวชุมตถาคต จะพึงกล่าวด้วยประการใด ซึ่งมีประمام
น้อย ยังต่านัก เป็นเพียงศีลนั้นเท่านี้แล.

จบมหาศีล.

ทิฏฐิ ๖๒

[๒๖] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ยังมีธรรมอย่างอื่นอีกแล้วที่ลึกซึ้งเห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก
ส่วน ประพีต จะคาดคะเนเอาไม่ได้ ลงทะเบียบปัจจุบันที่ตั้งตากตทำให้แจ้งด้วยปัญญา
อันยิ่งอง แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง ที่เป็นเหตุให้กล่าวมตถาดตามความเป็นจริงโดยชอบ
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ธรรมเหล่านี้เป็นไน?

ก. ปุพพันตกัปปิกาทิฏฐิ ๑๙

[๒๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย มีสมณพราหมณ์พากหนึ่งกำหนดขันธ์ส่วนอดีต มีความเห็น
"ไปตามขันธ์ส่วนอดีต ประรภบันธ์ส่วนอดีต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิดด้วยเหตุ ๑๙ ประการ
ก็สมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านี้ อาศัยอะไรประรภจะไร จึงกำหนดขันธ์ส่วนอดีต มีความเห็น
"ไปตามขันธ์ส่วนอดีต ประรภบันธ์ส่วนอดีต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิดด้วยเหตุ ๑๙ ประการ.

สัสตทิฏฐิ ๔

ดูกรภิกษุทั้งหลาย มีสมณพราหมณ์พากหนึ่ง มีทิฏฐิว่าเที่ยง บัญญติอัตตาและโลก
ว่าเที่ยง ด้วยเหตุ ๔ ประการ ก็สมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านี้ อาศัยอะไร ประรภจะไร
จึงมีทิฏฐิว่าเที่ยง บัญญติอัตตาและโลกว่าเที่ยง ด้วยเหตุ ๔ ประการ?

บุพเพนิวาสานุสสติ

๑. ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้ อาศัยความเพียรเครื่อง
เผกิเลส อาศัยความเพียรที่ดั้งมั่น อาศัยความประกอบเนื่องๆ อาศัยความไม่ประมาท อาศัย
มนสิการ โดยชอบ แล้วบรรลุจิตสามัชชิオンเป็นเครื่องตั้งมั่นแห่งจิต ตามระลึกถึงบันธ์ที่เคยอาศัย
อยู่ในกาลก่อน ได้หลายประการคือ ตามระลึกชาติได้ หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง
สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง
ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง หลายร้อยชาติบ้าง หลายพันชาติบ้าง หลายแสนชาติ
บ้าง ว่าในกพโน้น เรามีชื่ออย่างนั้น มีโคตอรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น
เสวยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากกพนั้นแล้ว ได้ไปเกิดในกพ
โน้น แม้ในกพนั้นเรารักได้มีชื่ออย่างนั้น มีโคตอรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิการ สีลขันธารรค - หน้าที่ 12

เสวยสุขเสวยทุกข้อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้น แล้วได้มาบังเกิดในพณี ย่อมตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อกรรมได้หลายประการ พร้อมทั้งอาการพิรุณทั้งอุเทศ ขณะนี้ เอกกล่าวอย่างนี้ว่า อัตตาและโลกเที่ยง คงที่ ดังอยู่มั่นคุจยอดภูเขา ตั้งอยู่มั่นคุจเสาระเนียด ส่วนเหล่าสัตว์นั้น ย่อมแล่นไป ย่อมห่องเหี่ยวไป ย่อมจุดยื่มเกิดแต่สิ่งที่เที่ยงเสมอคงมีอยู่แท้ ข้อนี้ เพราะเหตุไร เพราะเหตุว่า ข้าพเจ้าอาศัยความเพียรเครื่องเผา geleś อาศัยความเพียรที่ดังมั่น อาศัยความประกอบเนื่องๆ อาศัยความไม่ประมาท อาศัยมนติการ โดยชอบ แล้วบรรลุเจตสมារิโันเป็นเครื่องดังมั่นแห่งจิต ตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อกรรมได้หลายประการ คือ ตามระลึกชาติได้หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง หลายร้อยชาติบ้าง หลายพันชาติบ้าง หลายแสนชาติบ้าง ว่าในพโน้น เรามีชื่อย่างนั้น มีโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เเสวยสุขเสวยทุกข้อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้น แล้วได้ไปเกิดในพโน้น แม้ในพณีนี้ เราก็มีชื่อย่างนั้น มีโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เเสวยสุขเสวยทุกข้อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้น แล้วได้มาบังเกิดในพณี ย่อมตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อกรรมได้หลายประการ พร้อมทั้งอาการพิรุณทั้งอุเทศ ขณะนี้ ด้วยการได้บรรลุคุณวิเศษนี้ ข้าพเจ้าจึงรู้อาการที่อัตตาและโลกเที่ยง คงที่ ดังอยู่มั่นคุจยอดภูเขา ตั้งอยู่มั่นคุจเสาระเนียด ส่วนเหล่าสัตว์นั้น ย่อมแล่นไป ย่อมห่องเหี่ยวไป ย่อมจุดยื่มเกิดแต่สิ่งที่เที่ยงเสมอคงมีอยู่แท้ ดูกรกิจยุทธ์หลายนี้ เป็นฐานะที่ ๑ ซึ่งสมณพราหมณ์พากหนึ่ง อาศัยแล้ว ประภากแล้ว จึงมีทิฏฐิว่าเที่ยง ย่อมบัญญัติอัตตาและโลกว่าเที่ยง.

สัสสตทิกุจิ ๔

[๒๙] ๒. อนึ่ง ในฐานะที่ ๒ สมณพราหมณ์ผู้เจริญอาศัยอะไร ประภะไร จึงมีทิฏฐิว่าเที่ยง บัญญัติอัตตาและโลกว่าเที่ยง? ดูกรกิจยุทธ์หลาย สมณะหรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้ อาศัยความเพียรเครื่องเผา geleś อาศัยความเพียรที่ดังมั่น อาศัยความประกอบเนื่องๆ อาศัยความ

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 13

ไม่ประมาท อาศัยมนสิกิริโดยชอบ แล้วบรรลุจัตsumaธิอันเป็นเครื่องตั้งมั่นแห่งจิต ตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อนได้หลายประการ คือ ตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อนได้สังวัฏภิวัฏภัปหนึ่งบ้าง สองบ้าง สามบ้าง สี่บ้าง ห้าบ้าง สิบบ้าง ว่าในกับโน้น เรายังชื่ออย่างนั้น มีโสดรอย่างนั้น มีผัวพร Ronอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสารยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นฯ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากนั้นแล้ว ได้ไปเกิดในกับโน้น แม้ในกับนั้นเรายังมีชื่อย่างนั้น มีโสดรอย่างนั้น มีผัวพร Ronอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสารยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นฯ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากนั้นแล้ว ได้มาบังเกิดในกับนี้ ย่อมตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อนได้หลายประการ พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุทก ฉะนี้ เอกล่าวอย่างนี้ว่า อัตตาและโลกเที่ยง คงที่ ตั้งอยู่มั่นคุจยอดกูเรา ตั้งอยู่มั่นคุจเสาระเนียด ส่วนเหล่าสัตว์นั้น ย่อมแล่นไปย่อมท่องเที่ยวไป ย่อมจุติ ย่อมเกิด แต่สิ่งที่เที่ยงเสมอคงมีอยู่แท้ ข้อนั้นพระเหตุไร เพราะเหตุว่า ข้าพเจ้าอาศัยความเพียรเครื่องเผากิเลส ออาศัยความเพียรที่ตั้งมั่น ออาศัยความประกอบเนื่องฯ ออาศัยความไม่ประมาท ออาศัยมนสิกิริโดยชอบ แล้วบรรลุจัตsumaธิอันเป็นเครื่องตั้งมั่นแห่งจิต ตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อนได้สังวัฏภิวัฏภัปหนึ่งบ้าง สองบ้าง สามบ้าง สี่บ้าง ห้าบ้าง สิบบ้าง ว่าในกับโน้น เรายังชื่อย่างนั้น มีโสดรอย่างนั้น มีผัวพร Ronอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสารยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นฯ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากนั้นแล้ว ได้ไปเกิดในกับโน้น แม้ในกับนั้นเรายังมีชื่อย่างนั้น มีโสดรอย่างนั้น มีผัวพร Ronอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสารยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นฯ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากนั้นแล้ว ได้มาบังเกิดในกับนี้ ย่อมตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อนได้หลายประการ พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุทก ฉะนี้ ด้วยการ ได้บรรลุคุณวิเศษนี้ ข้าพเจ้าจึงรู้อาการที่อัตตาและโลกเที่ยง คงที่ ตั้งอยู่มั่นคุจยอดกูเรา ตั้งอยู่มั่นคุจเสาระเนียด ส่วนเหล่าสัตว์นั้น ย่อมแล่นไป ย่อมท่องเที่ยวไป ย่อมจุติ ย่อมเกิด แต่สิ่งที่เที่ยงเสมอคงมีอยู่แท้ คุกรกิญญาทั้งหลาย นี้ เป็นฐานะที่ ๒ ซึ่งสมณพราหมณ์พากหนึ่งอาศัยแล้ว ประราภแล้ว จึงมีทิฏฐิว่าเที่ยง ย่อมบัญญัติอัตตาและโลกว่าเที่ยง.

[๒๕] ๓. อนั่ง ในฐานะที่ ๓ สมณพราหมณ์ผู้เจริญ อาศัยอะไร ประภะไร จึงมี
ทฤษฎิว่าเที่ยง บัญญัติอัตตาและ โลกว่าเที่ยง? ดูกรวิกขุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์บางคน
ในโลกนี้ อศัยความเพียรเป็นเครื่องเผาถัง อาศัยความเพียรที่ตั้งมั่น อศัยความประกอบ
เนื่องๆ อศัยความไม่ประมาท อศัยมนสิกการ โดยขอบ แล้วบรรลุเจตนาชิอันเป็นเครื่องตั้งมั่น
แห่งจิต ตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อน ได้หลายประการ คือ ตามระลึกถึงขันธ์ที่เคย
อาศัยอยู่ในการก่อน ได้สิบสังวัฏฐิวัฏฐกปบ้าง ยี่สิบบ้าง สามสิบบ้าง สี่สิบบ้าง ว่าในกัปโน้น
เรามีชื่อย่อย่างนั้น มีโคตรอย่อย่างนั้น มีผิวพรรณอย่อย่างนั้น มีอาหารอย่อย่างนั้น ได้เสวยสุขเสวยทุกๆ
อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากนั้นแล้ว ได้ไปเกิดในกัปโน้น แม้ในกัปนั้น
เรามีชื่อย่อย่างนั้น มีโคตรอย่อย่างนั้น มีผิวพรรณอย่อย่างนั้น มีอาหารอย่อย่างนั้น เสวยสุขเสวยทุกๆ
อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากนั้นแล้ว ได้มานังเกิดในกัปนี้ ย่อมตามระลึก
ถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อน ได้หลายประการ พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุเทศ ฉะนี้ เขายัง
กล่าวอย่างนี้ว่า อัตตาและ โลกเที่ยง คงที่ ตั้งอยู่มั่นดุจยอดภูเขา ตั้งอยู่มั่นดุจสาระเนียด
ส่วนเหล่าสัตว์นั้น ย่อมແล่นไป ย่อมท่องเที่ยวไป ย่อมจด ย่อมเกิด แต่ถึงที่เที่ยงเสมอ
คงมีอยู่แท้ ข้อนี้พระเหตุไร เพราะเหตุว่า ข้าพเจ้าอาศัยความเพียรเป็นเครื่องเผาถัง
อาศัยความเพียรที่ตั้งมั่น อศัยความประกอบเนื่องๆ อศัยความไม่ประมาท อศัยมนสิกการ
โดยขอบ แล้วบรรลุเจตนาชิ อันเป็นเครื่องตั้งมั่นแห่งจิต ตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ใน
การก่อน ได้หลายประการ คือ ตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อน ได้สิบสังวัฏฐิวัฏฐกป
บ้าง ยี่สิบบ้าง สามสิบบ้าง สี่สิบบ้าง ว่าในกัปโน้น เรามีชื่อย่อย่างนั้น มีโคตรอย่อย่างนั้น
มีผิวพรรณอย่อย่างนั้น มีอาหารอย่อย่างนั้น เสวยสุขเสวยทุกๆอย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น
ครั้นจุดจากนั้นแล้ว ได้ไปเกิดในกัปโน้น แม้ในกัปนั้นเราก็มีชื่อย่อย่างนั้น มีโคตรอย่อย่างนั้น มี
ผิวพรรณอย่อย่างนั้น มีอาหารอย่อย่างนั้น เสวยสุขเสวยทุกๆอย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น
ครั้นจุดจากนั้นแล้ว ได้มานังเกิดในกัปนี้ ย่อมตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อน ได้
หลายประการ พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุเทศ ฉะนี้ ด้วยการ ได้บรรลุคุณวิเศษนี้ ข้าพเจ้าจึงรู้
อาการที่อัตตาและ โลกเที่ยง คงที่ ตั้งอยู่มั่นดุจยอดภูเขา ตั้งอยู่มั่นดุจสาระเนียด ส่วนเหล่าสัตว์นั้น

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 15

บ่อมແລນໄປ บ่อมທ່ອງເທິ່ງໄປ บ່ອມຈຸດີ ບ່ອມເກີດ ແຕ່ສິ່ງທີ່ເຖິງເສມອກນີ້ອູ່ແກ້ ດູກຣົກິມູທັງຫລາຍ
ນີ້ເປັນສູນະທີ່ ๓ ຜົ່ງສົມພພາຮ່ານັ້ນພວກໜຶ່ງ ອາສີຍແລ້ວ ປຣາກແລ້ວ ຈຶ່ງມີທິກູ້ຈົວເຖິງ ບ່ອມ
ບໍ່ມີມູັງຕີອັດຕາແລະ ໂດກວ່າເທິ່ງ.

[๓๐] ๔. ອນ໌ ໃນສູນະທີ່ ๔ ສົມພພາຮ່ານັ້ນຜູ້ເຈົ້າ ອາສີຍຂະໄຣ ປຣາກຂະໄຣ ຈຶ່ງມີ
ທິກູ້ຈົວເຖິງ ບໍ່ມີມູັງຕີອັດຕາແລະ ໂດກວ່າເທິ່ງ? ດູກຣົກິມູທັງຫລາຍ ສົມພະຫວື່ອພພາຮ່ານັ້ນບາງຄນ
ໃນໂລກນີ້ ເປັນນັກຕົກ ເປັນນັກຄົນຄົດ ກລ່າວແສດງປົກການຂອງຕົນຕາມທີ່ຕົກ ໄດ້ ຕາມທີ່ຄົນຄົດ
ໄດ້ອ່າງນີ້ວ່າ ອັດຕາແລະ ໂດກເທິ່ງ ຄົງທີ່ດັ່ງອູ່ມັ້ນດຸຈອດກູ້ເຫາ ດັ່ງອູ່ມັ້ນດຸຈເສາຮະເນີຍດ ສ່ວນເຫດ່າ
ສັດວັນນີ້ບ່ອມແລນໄປ ບ່ອມທ່ອງເທິ່ງໄປ ບ່ອມຈຸດີ ບ່ອມເກີດ ແຕ່ສິ່ງທີ່ເຖິງເສມອກນີ້ອູ່ແກ້
ດູກຣົກິມູທັງຫລາຍ ນີ້ເປັນສູນະທີ່ ๔ ຜົ່ງສົມພພາຮ່ານັ້ນພວກໜຶ່ງ ອາສີຍແລ້ວ ປຣາກແລ້ວ ຈຶ່ງມີ
ທິກູ້ຈົວເຖິງ ບ່ອມບໍ່ມີມູັງຕີອັດຕາແລະ ໂດກວ່າເທິ່ງ ດູກຣົກິມູທັງຫລາຍ ສົມພພາຮ່ານັ້ນພວກນີ້ນ
ມີທິກູ້ຈົວເຖິງ ບ່ອມບໍ່ມີມູັງຕີອັດຕາແລະ ໂດກວ່າເທິ່ງ ດ້ວຍເຫດຸ ๔ ປະກາຣ ນີ້ແດ.

ດູກຣົກິມູທັງຫລາຍ ກີ່ສົມພພາຮ່ານັ້ນແຫລ່າໄດ້ແຫລ່າໜຶ່ງ ທີ່ມີທິກູ້ຈົວເຖິງ ຈະບໍ່ມີມູັງຕີອັດຕາ
ແລະ ໂດກວ່າເທິ່ງ ສົມພພາຮ່ານັ້ນທີ່ໜຶ່ງໜົມ ບ່ອມບໍ່ມີມູັງຕີດ້ວຍເຫດຸ ๔ ປະກາຣນີ້ເທົ່ານີ້ນ
ຫວື່ອແຕ່ອ່າງໂດຍ່າງໜຶ່ງ ນອກຈາກນີ້ໄມ້ມີ.

ດູກຣົກິມູທັງຫລາຍ ເຮື່ອນນີ້ຕາກຕຽ້້ງຊັດວ່າ ສູນະເປັນທີ່ດັ່ງແໜ່ງທິກູ້ຈົວເຖິງ ອັນນຸກຄລື່ອໄວ້
ອ່າງນີ້ແລ້ວ ຍືດໄວ້ອ່າງນີ້ແລ້ວ ຍ່ອມມີຄຕີອ່າງນີ້ນ ມີກພເບື້ອງໜ້າອ່າງນີ້ນ ແລະຕາກຕຍ່ອມ
ຮູ້ເຫດຸນັ້ນຊັດ ທັງຮູ້ຊັດຍື່ງກ່າວ່ານີ້ນ ທັງໄມ່ຍື່ດມັ້ນ ຄວາມຮູ້ຊັດນັ້ນດ້ວຍ ເມື່ອໄມ່ຍື່ດມັ້ນກີ່ທຣາບຄວາມເກີດເບື້ນ
ຄວາມດັບໄປ ຄຸນແລະ ໂທຍຂອງເວທນາທັງຫລາຍ ກັບອຸນາຍເປັນເຄື່ອງອອກໄປຈາກເວທນາແຫລ່າໜີ້ນ
ຕາມຄວາມເປັນຈິງ ຈຶ່ງທຣາບຄວາມດັບໄປເຄື່ອງພາຕນ ເພຣະ ໄມ່ເຄື່ອນນັ້ນ ຕາກຕຈິ່ງຫລຸດພື້ນ.

ດູກຣົກິມູທັງຫລາຍ ຮຣມແຫລ່ານີ້ແລ ທີ່ລຶກໜຶ້ງ ເທິ່ງໄດ້ຍາກ ຮູ້ຕາມໄດ້ຍາກ ສົນ ປະປົນ
ຈະຄາດຄະເນເອາໄມ່ໄດ້ ລະເອີຍດ ຮູ້ໄດ້ເຄື່ອງບັນທຶກ ຜົ່ງຕາກຕທຳໃຫ້ແຈ້ງດ້ວຍປໍ່ມູັງຕີອັນຍິ່ງອົງ
ແລ້ວສອນຜູ້ອື່ນໃຫ້ຮູ້ແຈ້ງ ທີ່ເປັນເຫດຸໃຫ້ກລ່າວ່າມຕາກຕຕາມຄວາມເປັນຈິງໂດຍຂອບ.

ຈບການວາງທີ່ໜຶ້ງ.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 16

ເອກົງຈສສຕິກທຸງຈີ ፫

[๓๑] ດູຮຣກົກມູທັງຫລາຍ ມີສົມຜພຣາຮມ໌ພວກໜຶ່ງມີທຸງຈີວ່າບາງອ່າງເຖິ່ງ ບາງອ່າງໄມ່ເຖິ່ງ ຈຶ່ງບໍ່ມີຄືອດຕາແລະ ໂດກວ່າ ບາງອ່າງເຖິ່ງ ບາງອ່າງໄມ່ເຖິ່ງ ດ້ວຍເຫດຸ ៥ ປະກາ
ກີ່ສົມຜພຣາຮມ໌ຜູ້ເຈີ່ງພວກນີ້ ອາຫຍະໄຣ ປຣາກອະໄຣ ຈຶ່ງມີທຸງຈີວ່າ ບາງອ່າງເຖິ່ງ ບາງອ່າງໄມ່ເຖິ່ງ ບໍ່ມີຄືອດຕາແລະ ໂດກວ່າ ບາງອ່າງເຖິ່ງ ບາງອ່າງໄມ່ເຖິ່ງ ດ້ວຍເຫດຸ ៥ ປະກາ?

៥. (๑) ດູຮຣກົກມູທັງຫລາຍ ມີສົມບາງຄັ້ງບາງຄຣາ ໂດຍຮະກາລຢືດຍາວໜ້ານາ
ທີ່ໂລກນີ້ພິນາສ ເມື່ອໂລກກຳລັງພິນາສອຸ່ງ ໂດຍມາກເຫັນສັດວົ່ວ່ອມເກີດໃນຂັ້ນອາກສສຣພຣມ ສັດວົ່ວ
ເຫັນນີ້ໄດ້ສໍາເຮົາທາງໃຈ ມີປີດີເປັນອາຫາຣ ມີຮັກມີ່ຈ່ານອອກຈາກກາຍດນອງ ສັງຈາກໄປໄດ້ໃນອາກາສ
ອູ້ໃນວິມານອັນຈານ ສົດຕອງໃນກພນັ້ນ ສິນກາລຢືດຍາວໜ້ານາ ດູຮຣກົກມູທັງຫລາຍ ມີສົມບາງຄັ້ງ
ບາງຄຣາ ໂດຍຮະກາລຢືດຍາວໜ້ານາ ທີ່ໂລກນີ້ກຳລັນເຈີ່ງ ເມື່ອໂລກກຳລັງເຈີ່ງອູ້ ວິມານຂອງພຣມ
ປຣກງວ່າວ່າງເປົ່າ ຄຣັງນີ້ ສັດວົ່ວຜູ້ໄດ້ຜູ້ທີ່ນີ້ຈຸດຈາກຂັ້ນອາກສສຣພຣມ ເພຣະສິນອາຍຸຫຼືເພຣະ
ສິນບຸນ ຍ່ອມເຂົ້າຄືງວິມານພຣມທີ່ວ່າງເປົ່າ ແມ່ສັດວົ່ວຜູ້ນີ້ກີ່ໄດ້ສໍາເຮົາທາງໃຈ ມີປີດີເປັນອາຫາຣ
ມີຮັກມີ່ຈ່ານອອກຈາກກາຍດນອງ ສັງຈາກໄປໄດ້ໃນອາກາສ ອູ້ໃນວິມານອັນຈານ ສົດຕອງໃນກພນັ້ນ
ສິນກາລຢືດຍາວໜ້ານາ ເພຣະສັດວົ່ວຜູ້ນີ້ອູ້ໃນວິມານນີ້ແຕ່ຜູ້ເດີຍເປັນເວລານານ ຈຶ່ງເກີດຄວາມກະສັນ
ຄວາມດິນເຮັ້ນວ່າ ໂອຫນອ ແມ່ສັດວົ່ວເຫັນເອົ່າກີ່ພຶ່ງມາເປັນອ່າງນີ້ບ້າງ ຕ່ອມສັດວົ່ວເຫັນເອົ່າກີ່ຈຸດຈາກ
ຂັ້ນອາກສສຣພຣມ ເພຣະສິນອາຍຸຫຼືເພຣະສິນບຸນ ຍ່ອມເຂົ້າຄືງວິມານພຣມ ເປັນສາຍຂອງສັດວົ່ວ
ຜູ້ນີ້ ແມ່ສັດວົ່ວພວກນີ້ກີ່ໄດ້ສໍາເຮົາທາງໃຈ ມີປີດີເປັນອາຫາຣ ມີຮັກມີ່ຈ່ານອອກຈາກກາຍດນອງສັງຈາກ
ໄປໄດ້ໃນອາກາສ ອູ້ໃນວິມານອັນຈານ ສົດຕອງໃນກພນັ້ນສິນກາລຢືດຍາວໜ້ານາ ດູຮຣກົກມູທັງຫລາຍ
ບຣຄາສັດວົ່ວຈຳພວກນີ້ ຜູ້ໄດ້ເກີດກ່ອນ ຜູ້ນີ້ຍ່ອມມີຄວາມຄິດເຫັນອ່າງນີ້ວ່າ ເຮົາເປັນພຣມ ເຮົາເປັນ
ມາຫພຣມ ເປັນໃໝ່ ໄນມີໄຄຮົມໄດ້ ເຫັນຄ່ອງແກ້ ເປັນຜູ້ກຸນຈຳນາຈ ເປັນອີສະຮ ເປັນຜູ້ສ້າງ
ເປັນຜູ້ນິຣມິຕ ເປັນຜູ້ປະເສຣີ ເປັນຜູ້ນິກ ເປັນຜູ້ທຽງຈຳນາຈ ເປັນບົດາຂອງໜູ່ສັດວົ່ວຜູ້ເປັນແລ້ວ
ແລະ ກຳລັງເປັນ ສັດວົ່ວເຫັນນີ້ເຮັນນິຣມິຕ ຂອນນີ້ເພຣະເຫດຸໄຣ ເພຣະເຫດຸວ່າ ເຮົາໄດ້ມີຄວາມຄິດອ່າງນີ້
ກ່ອນວ່າ ໂອຫນອ ແມ່ສັດວົ່ວເຫັນເອົ່າກີ່ພຶ່ງມາເປັນອ່າງນີ້ບ້າງ ຄວາມຕັ້ງໃຈຂອງເຮົາເປັນເຫັນນີ້ ແລະ
ສັດວົ່ວເຫັນນີ້ກີ່ໄດ້ມາເປັນອ່າງນີ້ແລ້ວ ແມ່ພວກສັດວົ່ວທີ່ເກີດກາຍຫລັງ ກົມີຄວາມຄິດເຫັນອ່າງນີ້ວ່າ

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิการ สีลขันธารค - หน้าที่ 17

ท่านผู้เจริญนี้ແລเป็นพระมหาเป็นมหาพรหม เป็นมหาพรหม เป็นใหญ่ ไม่มีใครรบมได้ เห็นถ่องแท้ เป็นผู้กุมอำนาจ
เป็นอิสระ เป็นผู้สร้าง เป็นผู้นิรmit เป็นผู้ประเสริฐ เป็นผู้บูงการ เป็นผู้ทรงอำนาจ เป็นบิดา
ของหมู่สัตว์ผู้เป็นแล้วและกำลังเป็น พากเราอันพระพรหมผู้เจริญนี้นิรmitแล้ว ขอนนี้ เพราะ
เหตุไร เพราะเหตุว่า พากเราได้เห็นพระพรหมผู้เจริญนี้เกิดในที่นัก่อน ส่วนพากเราเกิดภายหลัง
คุกรกิกษุหั้งหลาย บรรดาสัตว์จำพกนั้น ผู้ใดเกิดก่อน ผู้นั้นมีอายุยืนกว่า มีผิวพรรณกว่า
มีศักดิ์มากกว่า ส่วนผู้ที่เกิดภายหลังมีอายุน้อยกว่า มีผิวพรรณงามกว่า มีศักดิน้อยกว่า
คุกรกิกษุหั้งหลาย ก็เป็นฐานะที่จะมได้แล ที่สัตว์ผู้ใดผู้หนึ่งจุดจากชั้นนั้นแล้วมาเป็นอย่างนี้
เมื่อมามาเป็นอย่างนี้แล้วก็ออกจากเรือนบวชเป็นบรพชิต เมื่อบวชแล้ว อาศัยความเพียรเป็น
เครื่องเผาเลส อาศัยความเพียรที่ดั้งมั่น อาศัยความประกอบเนื่องๆ อาศัยความไม่ประมาท
อาศัยมนติการ โดยขอบ แล้วบรรลุเจตโสดาธิอันเป็นเครื่องดั้งมั่นแห่งจิต ตามระลึกถึงขันธ์ที่เคย
อาศัยอยู่ในกาลก่อนนั้น ได้ หลังแต่นั้นไปประถิไม่ได้ เขาจึงได้กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านผู้ใดແລเป็น
พระมหาพรหม เป็นมหาพรหม เป็นใหญ่ ไม่มีใครรบมได้ เห็นถ่องแท้ เป็นผู้กุมอำนาจ เป็นอิสระ
เป็นผู้สร้าง เป็นผู้นิรmit เป็นผู้ประเสริฐ เป็นผู้บูงการ เป็นผู้ทรงอำนาจ เป็นบิดาของหมู่สัตว์
ผู้เป็นแล้วและกำลังเป็น พระพรหมผู้เจริญได้ที่นิรmitพากเรา พระพรหมผู้เจริญนี้เป็นผู้ที่ยัง
ยังยืน คงทน มีอันไม่แปรผันเป็นธรรมชาติ จักดั้งอยู่ที่ยังเสมอไปเช่นนั้นที่เดียว ส่วนพากเรา
ที่พระพรหมผู้เจริญนั้นนิรmitแล้วนั้นเป็นผู้ไม่เที่ยง ไม่ยังยืน มีอายุน้อย ยังต้องจุติมาเป็นอย่างนี้
เช่นนี้ คุกรกิกษุหั้งหลาย นี้เป็นฐานะที่ ๑ ซึ่งสมณพราหมณ์พากหนึ่ง อาศัยแล้ว ประภากแล้ว
จึงมีทิกูฐิว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่างไม่เที่ยง ย้อมบัญญติอัตตาและ โลกว่า บางอย่างเที่ยง
บางอย่างไม่เที่ยง.

[๓๒] ๖. (๒) อนนิ่ง ในฐานะที่ ๒ สมณพราหมณ์ผู้เจริญ อาศัยอะไร ประภากอะไร
จึงมีทิกูฐิว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่างไม่เที่ยง บัญญติอัตตาและ โลกว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่าง
ไม่เที่ยง? คุกรกิกษุหั้งหลาย พากเทวคำชี้อว่า ขิพาป โถสิกะมืออุ่น พากนั้นพากันหมกมุ่นอยู่แต่
ในความรื่นรมย์ คือ การสรวณเสและการเล่นหัวใจเกินเวลา เมื่อพากนั้นพากันหมกมุ่น

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 18

อยู่แต่ในความรื่นรมย์ ก cioè การสรวณเสและการเล่นหัวใจเกินเวลา สถิติ่อมหลงลืม เพราะสติหลงลืม จึงพากันจุติจากชั้นนั้น คุกรกิกษุทั้งหลาย ก็เป็นฐานะที่จะมีได้แล้ว ที่สัตว์ผู้ใดผู้หนึ่งจุติจากชั้นนี้แล้วมาเป็นอย่างนี้ เมื่อมาเป็นอย่างนี้แล้ว จึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เมื่อบวชแล้ว อาศัยความเพียรเป็นเครื่องพาเกิลส อาศัยความเพียรที่ตั้งมั่น อาศัยความประกอบเนื่องๆ อาศัยความไม่ประมาท อาศัยมนสิกิริโดยชอบ แล้วบรรลุเจตโสดามาธิอันเป็นเครื่องตั้งมั่นแห่งจิต ตามระลึกถึงขั้นที่เคยอาศัยอยู่ในการก่อตนนั้น ได้ หลังแต่นั้นไประลึกไม่ได้ เขายังกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านพากเทวดาผู้มิใช่เหล่าบริหาปโถสิกะ ย่อมไม่พากันหมกมุ่นอยู่แต่ในความรื่นรมย์ ก cioè การสรวณเส และการเล่นหัวใจเกินเวลา เมื่อพากนั้นไม่พากันหมกมุ่นอยู่แต่ในความรื่นรมย์ ก cioè การสรวณเส และการเล่นหัวใจเกินเวลา สถิติ่อมไม่หลงลืม เพราะสติไม่หลงลืม พากเหล่านั้นจึงไม่จุติจากชั้นนั้น เป็นผู้ที่ยัง ยังยืน คงทน มีอันไม่แปรผัน เป็นธรรมชาต จักตั้งอยู่ที่ยังเสมอไป เช่นนั้นที่เดียว ล้วนพากเราเหล่าบริหาปโถสิกะ หมกมุ่น อยู่แต่ในความรื่นรมย์ ก cioè การสรวณเส และการเล่นหัวใจเกินเวลา เมื่อพากเราเร้นน้ำพากันหมกมุ่น อยู่แต่ในความรื่นรมย์ ก cioè การสรวณเส และการเล่นหัวใจเกินเวลา สถิติ่อมหลงลืม เพราะสติหลงลืม พากเราจึงพากันจุติจากชั้นนี้เป็นผู้ไม่ที่ยัง ไม่ยังยืน มิอาจยน้อย ยังต้องจุติมาเป็นอย่างนี้ เช่นนี้ คุกรกิกษุทั้งหลาย นี้เป็นฐานะที่ ๒ ซึ่งสมณพราหมณ์พากหนึ่ง อศัยแล้ว ประภากแล้ว จึงมีทิฏฐิว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่างไม่เที่ยง ย่อมบัญญัติอัตตาและโลกว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่างไม่เที่ยง.

[๓๓] ๗. (๓) อนั่ง ในฐานะที่ ๓ สมณพราหมณ์ผู้เจริญอาศัยอะไร ประภอะไร จึงมีทิฏฐิว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่างไม่เที่ยง บัญญัติอัตตาและโลกว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่างไม่เที่ยง? คุกรกิกษุทั้งหลาย พากเทวดาซื่อว่า โนปโถสิกะมีอยู่ พากนั้นมักเพ่งโทยกันและกัน เกินควร เมื่อมัวเพ่งโทยกันเกินควร ย่อมคิดมุ่งร้ายกันและกัน เมื่อต่างคิดมุ่งร้ายกันและกัน จึงจำนาอกกายจำนาอกใจ พากันจุติจากชั้นนั้น คุกรกิกษุทั้งหลาย ก็เป็นฐานะที่จะมีได้แล้ว ที่สัตว์ผู้ใดผู้หนึ่งจุติจากชั้นนี้แล้วมาเป็นอย่างนี้ เมื่อมาเป็นอย่างนี้แล้ว ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เมื่อบวชแล้ว อาศัยความเพียรเป็นเครื่องพาเกิลส อาศัยความเพียรที่ตั้งมั่น อาศัยความประกอบเนื่องๆ อาศัยความไม่ประมาท อาศัยมนสิกิริโดยชอบแล้วบรรลุเจตโสดามาธิอันเป็นเครื่องตั้งมั่น

แห่งจิต ตามระลึกถึงขันธ์ที่เคยอาศัยอยู่ในการกล่อมนั้นได้ หลังแต่นั้นไประลึกไม่ได้ เขายังกล่าว
อย่างนี้ว่า ท่านพากเทวตาผู้มิใช่เหล่าโนปโญสิกะ ย่อมไม่มัวเพ่ง ไทยกันและกันเกินควร
เมื่อไม่มัวเพ่ง ไทยกันและกันเกินควร ก็ไม่คิดมุ่งร้ายกันและกัน เมื่อต่าง ไม่คิดมุ่งร้ายกันและกัน
แล้ว ก็ไม่ลำบากกาย ไม่ลำบากใจ พากนั้นจึงไม่จุติจากขันนั้น เป็นผู้ที่ยัง ยังยืน คงที่ มีอัน
ไม่แปรผันเป็นธรรมชาติ จักตั้งอยู่ที่ยังเสมอไป เช่นนั้นที่เดียว ส่วนพากเราได้เป็นพาก
มโนปโญสิกะ มัวเพ่ง ไทยกันและกันเกินควร เมื่อมัวเพ่ง ไทยกันและกันเกินควร ก็คิดมุ่งร้าย
กันและกัน เมื่อต่างคิดมุ่งร้ายกันและกัน ก็พากนั้นลำบากกาย ลำบากใจ พากเราจึงพากนั้นจุติจาก
ขันนั้น เป็นผู้ไม่ที่ยัง ไม่ยังยืน มีอายุน้อย ยังต้องจุติมาเป็นอย่างนี้ เช่นนี้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย
นี้เป็นฐานะที่ ๓ ซึ่งสมณพราหมณ์พากหนึ่ง อาศัยแล้ว ประภากแล้ว จึงมีทิฏฐิว่า บางอย่างที่ยัง
บางอย่าง ไม่ที่ยัง ย่อมบัญญติอัตตาและโลกว่า บางอย่างที่ยัง บางอย่าง ไม่ที่ยัง.

[๓๔] ๙. (๔) อนั้ง ในฐานะที่ ๔ สมณพราหมณ์ผู้เจริญ อศัยอะไร ประภากอะไร
จึงมีทิฏฐิว่า บางอย่างที่ยัง บางอย่าง ไม่ที่ยัง บัญญติอัตตาและโลกว่า บางอย่างที่ยัง บางอย่าง
ไม่ที่ยัง? ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้ เป็นนักตรีก เป็นนักคันคิด
กล่าวแสดงปฏิภาณของตนตามที่ตรีกได้ ตามที่คันคิดได้ อย่างนี้ว่า สิ่งที่เรียกว่าจักขุก็คือ โสตะก็คือ
มานะก็คือ ชิวหา ก็คือ กาย ก็คือ นี้ ได้เชื่อว่าอัตตา เป็นของ ไม่ที่ยัง ไม่ยังยืน ไม่คงทน มีอัน
แปรผันเป็นธรรมชาติ ส่วนสิ่งที่เรียกว่าจิตหรือใจหรือวิญญาณ นี้ เชื่อว่าอัตตา เป็นของที่ยัง
ยังยืน คงทน มีอัน ไม่แปรผันเป็นธรรมชาติ จักตั้งอยู่ที่ยังเสมอไป เช่นนั้นที่เดียว ดูกรภิกษุทั้งหลาย
นี้เป็นฐานะที่ ๔ ซึ่งสมณพราหมณ์พากหนึ่ง อาศัยแล้ว ประภากแล้ว จึงมีทิฏฐิว่า บางอย่างที่ยัง
บางอย่าง ไม่ที่ยัง ย่อมบัญญติอัตตาและโลกว่า บางอย่างที่ยัง บางอย่าง ไม่ที่ยัง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่านั้น มีทิฏฐิว่า บางอย่างที่ยัง บางอย่าง ไม่ที่ยัง
ย่อมบัญญติอัตตาและโลกว่า บางอย่างที่ยัง บางอย่าง ไม่ที่ยัง ด้วยเหตุ ๔ ประการนี้แล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งมีทิฏฐิว่า บางอย่างที่ยัง
บางอย่าง ไม่ที่ยัง จะบัญญติอัตตาและโลกว่า บางอย่างที่ยัง บางอย่าง ไม่ที่ยัง สมณพราหมณ์

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 20

เหล่านั้นทั้งหมด ย่อมบัญญัติด้วยเหตุ ๔ ประการนี้เท่านั้น หรือแต่อ่ายang ได้อย่างหนึ่ง นอกจากนี้ไม่มี.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้ตถาคตรู้ชัดว่า ฐานะที่ดังแห่งทิภูจิเหล่านี้ บุคคลก็อ ໄວอย่างนั้น แล้ว ยิ่ด ໄວอย่างนั้นแล้ว ย่อมมีคติอย่างนั้น มีกิริยาบังหน้าอย่างนั้น และตถาคตย่อมรู้เหตุนั้น ชัด ทั้งรู้ชัดยิ่งกว่าตน ทั้งไม่ยึดมั่นความรู้ชัคนั้นด้วย เมื่อไม่ยึดมั่น ก็ทราบความเกิดเป็น ความดับไป คุณและโทษของเวทนาทั้งหลาย กับอุบາຍเป็นเครื่องออกไปจากเวทนาเหล่านั้น ตามความเป็นจริง จึงทราบความดับเฉพาะตน เพราะไม่ถือมั่น ตถาคตจึงหลุดพ้น.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่านี้แล้วที่ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต จะคาดคะเนเอาไม่ได้ ละเอียด รู้ได้เฉพาะบัณฑิต ซึ่งตถาคตทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่ง erg แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง ที่เป็นเหตุให้กล่าวชมตถาคตตามความเป็นจริงโดยชอบ.

อันดับนั้นติกทิภูจิ ๔

[๓๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย มีสมณพราหมณ์พากหนึ่ง มีทิภูจิว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุด มิได้ บัญญัติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ ด้วยเหตุ ๔ ประการ ก็สมณพราหมณ์ผู้เจริญพากนั้น อาศัยอะไร ประภะอะไร จึงมีทิภูจิว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ บัญญัติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ ด้วยเหตุ ๔ ประการ.

๕. (๑) ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้ อศัยความเพียร เป็นเครื่องเผาถ่าน อศัยความเพียรที่ดังมั่น อศัยความประกอบเนื่องๆ อศัยความไม่ประมาท อศัยมนสิกิริ โดยชอบ แล้วบรรลุเจตโสดามาธิอันเป็นเครื่องดังมั่นแห่งจิต ย่อมมีความสำคัญ ในโลกว่ามีที่สุด เขากล่าวอย่างนี้ว่า โลกนี้มีที่สุด กลม โดยรอบ ข้อนี้พระเหตุไร? เพราะเหตุว่า ข้าพเจ้าอศัยความเพียรเป็นเครื่องเผาถ่าน อศัยความเพียรที่ดังมั่น อศัยความประกอบเนื่องๆ อศัยความไม่ประมาท อศัยมนสิกิริ โดยชอบ แล้วบรรลุเจตโสดามาธิอันเป็นเครื่องดังมั่นแห่งจิต จึงมีความสำคัญในโลกว่ามีที่สุด. ด้วยการบรรลุคุณวิเศษนี้ ข้าพเจ้าจึงรู้อาการที่โลกนี้มีที่สุด กลม โดยรอบ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เป็นฐานะที่ ๑ ซึ่งสมณพราหมณ์พากหนึ่ง อศัยแล้ว ประภาก แล้ว มีทิภูจิว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ ย่อมบัญญัติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้.

[๓๖] ๑๐. (๒) อนึ่ง ในฐานะที่ ๒ สมณพราหมณ์ผู้เจริญ อាមຍະໄຣ ประภากະໄຣ จึงมีทิฏ្យวิว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ บัญญัติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้? ดูกรกิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์บ้างคนในโลกนี้ อាមຍาความเพียรเป็นเครื่องแพกิเลส อាមຍาความเพียรที่ดังมั่น อាមຍาความประกอบเนื่องๆ อាមຍาความไม่ประมาท อាមຍามนสิกการ โดยขอบ แล้วบรรลุเงโต สามาชิอันเป็นเครื่องดังมั่นแห่งจิต จึงมีความสำคัญในโลกว่าไม่มีที่สุด เขากล่าวอย่างนี้ว่า โลกนี้ ไม่มีที่สุด หาที่สุดรอบมิได้ สมณพราหมณ์พวกที่พูดว่า โลกนี้มีที่สุดกลมโดยรอบนั้นเท็จ โลกนี้ไม่มีที่สุด หาที่สุดรอบมิได้ ข้อนี้ เพราะเหตุໄຣ เพราะเหตุว่า ข้าพเจ้าอាមຍาความเพียร เป็นเครื่องแพกิเลส อាមຍาความเพียรเป็นที่ดังมั่น อាមຍาความประกอบเนื่องๆ อាមຍาความไม่ประมาท อាមຍามนสิกการ โดยขอบ แล้วบรรลุเงโตสามาชิอันเป็นเครื่องดังมั่นแห่งจิต จึงมีความสำคัญในโลกว่าหาที่สุดมิได้ ด้วยการบรรลุคุณวิเศษนี้ ข้าพเจ้าจึงรู้อาการที่โลกนี้ไม่มีที่สุด หาที่สุดรอบมิได้ ดูกรกิกษุทั้งหลาย นี้เป็นฐานะที่ ๒ ซึ่งสมณพราหมณ์พวกหนึ่ง อាមຍาแล้ว ประภແแล้วมีทิฏ្យวิว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ ย่อมบัญญัติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้.

[๓๗] ๑๐. (๓) อนึ่ง ในฐานะที่ ๓ สมณพราหมณ์ผู้เจริญ อាមຍະໄຣ ประภากະໄຣ จึงมีทิฏ្យวิว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ บัญญัติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้? ดูกรกิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์บ้างคนในโลกนี้ อាមຍาความเพียรเป็นเครื่องแพกิเลส อាមຍาความเพียรที่ดังมั่น อាមຍาความประกอบเนื่องๆ อាមຍาความไม่ประมาท อាមຍามนสิกการ โดยขอบ แล้วบรรลุเงโต สามาชิอันเป็นเครื่องดังมั่นแห่งจิต จึงมีความสำคัญในโลกว่า ด้านบนด้านล่างมีที่สุด ด้านขวา หาที่สุดมิได้ เขากล่าวอย่างนี้ว่า โลกนี้ทั้งมีที่สุดทั้งไม่มีที่สุด สมณพราหมณ์พวกที่กล่าวว่า โลกนี้มีที่สุด กลมโดยรอบ นั้นเท็จ ถึงสมณพราหมณ์พวกที่กล่าวว่า โลกนี้ไม่มีที่สุดหาที่สุด รอบมิได้ นั้นก็เท็จ โลกนี้ทั้งมีที่สุดทั้งไม่มีที่สุด ข้อนี้ เพราะเหตุໄຣ เพราะเหตุว่า ข้าพเจ้า อាមຍาความเพียรเป็นเครื่องแพกิเลส อាមຍาความเพียรที่ดังมั่น อាមຍาความประกอบเนื่องๆ อាមຍา ความไม่ประมาท อាមຍามนสิกการ โดยขอบ แล้วบรรลุเงโตสามาชิ อันเป็นเครื่องดังมั่นแห่งจิต ย่อมมีความสำคัญในโลกว่า ด้านบนด้านล่างมีที่สุด ด้านขวา ไม่มีที่สุด ด้วยการบรรลุคุณวิเศษนี้ ข้าพเจ้าจึงรู้อาการที่โลกนี้ทั้งมีที่สุดทั้งไม่มีที่สุด ดูกรกิกษุทั้งหลาย นี้เป็นฐานะที่ ๓ ซึ่งสมณพราหมณ์พวกหนึ่ง อាមຍาแล้ว มีทิฏ្យวิว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ ย่อมบัญญัติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้.

[๓๙] ๑๒. (๔) อนั่ง ในฐานะที่ ๔ สมณพราหมณ์ผู้เจริญ อาศัยอย่างไร ประภากะไร จึงมีทิฏฐิว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ บัญญัติว่า โลกนี้มีที่สุดและหาที่สุดมิได้? ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้ เป็นนักตรีก เป็นนักคณิต ก่อรำแสดงปฏิญาณของตน ตามที่ตรีกได้ ตามที่คณิตได้อ่ายางนี้ว่า โลกนี้มีที่สุดก็มิใช่ ไม่มีที่สุดก็มิใช่ สมณพราหมณ์พวกที่กล่าวว่า โลกนี้มีที่สุด กลม โดยรอบ นั้นเท็จ ถึงสมณพราหมณ์พวกที่กล่าวว่า โลกนี้ไม่มีที่สุด หาที่สุดรอบมิได้ นั้นก็เท็จ ทั้งสมณพราหมณ์พวกที่กล่าวว่า โลกนี้ทั้งมีที่สุดทั้งไม่มีที่สุด นั้นเท็จ โลกนี้มีที่สุดก็มิใช่ ไม่มีที่สุดก็มิใช่ ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้เป็นฐานะที่ ๔ ซึ่งสมณพราหมณ์พวกหนึ่ง อศัยแล้ว ประภากแล้ว มีทิฏฐิว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ ย่อมบัญญัติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่านี้มีทิฏฐิว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ ย่อมบัญญัติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ ด้วยเหตุ ๔ ประการนี้แล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์พวกใดพวกหนึ่ง มีทิฏฐิว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ จะบัญญัติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ สมณพราหมณ์พวกนี้ทั้งหมด ย่อมบัญญัติ ด้วยเหตุ ๔ ประการนี้เท่านั้น หรือแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ไม่มี.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้ตถาครรชัดว่า ฐานะที่ดึงแห่งทิฏฐิเหล่านี้ บุคคลอื่นไว้อย่างนั้น แล้ว ยังไ้อวย่างนั้นแล้ว ย่อมมีคติอย่างนั้น มีกับเบื้องหน้าอย่างนั้น และตถาคตย่อมรู้เหตุนั้นชัด ทั้งรู้ชัดยิ่งกว่านั้น ทั้งไม่ยึดมั่นความรู้ชัดนั้นด้วย เมื่อไม่ยึดมั่นก็ทราบความเกิดนั้น ความดับไป คุณและโทษของเวทนาทั้งหลาย กับทั้งอุบayaเป็นเครื่องออกไปจากเวทนาเหล่านั้น ตามความเป็นจริง จึงทราบความดับได้เฉพาะตน เพราะไม่ถือมั่น ตถาคตจึงหลุดพ้น.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่านี้แลที่ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต จะคาดคะเนเอาไม่ได้ ละเอียด รู้ได้เฉพาะบัณฑิต ซึ่งตถาคตทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งของ แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง ที่เป็นเหตุให้กล่าวชมตถาคตตามความเป็นจริงโดยชอบ.

อมราวิเกปิกทิฏฐิ ๔

[๓๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์อีกพวกหนึ่ง มีทิฏฐิ ดืน ได้ไม่ตายตัว เมื่อถูก ตามปัญหาในข้อนี้ๆ ย่อมกล่าวว่า ชาดี ได้ไม่ตายตัวด้วยเหตุ ๔ ประการ ก็สมณพราหมณ์

ผู้เจริญพากนั้น อาศัยอะไร ประภากะไร จึงมีทิฏฐิคืนได้ไม่ตายตัว เมื่อถูกถามปัญหาในข้อนั้นๆ ย่อมกล่าวว่าฯ ดีน์ได้ไม่ตายตัวด้วยเหตุ ๔ ประการ?

๓๗. (๑) คูรภิกขุหั้ง halfway สมณะหรือพราหมณ์บังคนในโลกนี้ ไม่รู้ชัดความเป็น จริงว่า นี้เป็นกุศล นี้เป็นอกุศล เขาไม่รู้ชัดความเป็นเห็นอย่างนี้ว่า เราไม่รู้ชัดความเป็นจริงว่า นี้เป็นกุศล นี้เป็นอกุศล ก็ถ้าเราไม่รู้ชัดความเป็นจริงว่า นี้เป็นกุศล นี้เป็นอกุศล จะพึง พยายกรณ์ว่า นี้เป็นกุศล หรือนี้เป็นอกุศล คำพยากรณ์นั้นของเราจะพึงเป็นคำเท็จ คำเท็จของ เราในนั้นจะพึงเป็นความเดือดร้อนแก่เรา ความเดือดร้อนของเรานั้นจะพึงเป็นอันตรายแก่เรา เพราะฉะนั้น เขายังไม่กล้าพยากรณ์ว่า นี้เป็นกุศล นี้เป็นอกุศล เพราะกลัวแต่การกล่าวเท็จ เพราะเกลียดการกล่าวเท็จ เมื่อถูกถามปัญหาในข้อนั้นฯ จึงกล่าวว่าฯ ดีน์ได้ไม่ตายตัวว่า ความเห็น ของเราว่า อย่างนี้ก็มิใช่ อย่างนั้นก็มิใช่ อย่างอื่นก็มิใช่ ไม่ใช่ก็มิใช่ มิใช่ไม่ใช่ก็มิใช่

คูรภิกขุหั้ง halfway นี้เป็นฐานะที่ ๑ ซึ่งสมณพราหมณ์พากหนึ่ง อาศัยแล้ว ประภากแล้ว มีทิฏฐิ ดีน์ได้ไม่ตายตัว เมื่อถูกถามปัญหาในข้อนั้นฯ ย่อมกล่าวว่าฯ ดีน์ได้ไม่ตายตัว.

[๔๐] ๑๔. (๒) อนั่งในฐานะที่ ๒ สมณพราหมณ์ผู้เจริญ อาศัยอะไร ประภากะไร จึงมีทิฏฐิ ดีน์ได้ไม่ตายตัว เมื่อถูกถามปัญหาในข้อนั้นฯ ย่อมกล่าวว่าฯ ดีน์ได้ไม่ตายตัว? คูรภิกขุหั้ง halfway สมณพราหมณ์บังคนในโลกนี้ ไม่รู้ชัดความเป็นจริงว่า นี้เป็นกุศล นี้เป็น อกุศล เขาไม่ความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เราไม่รู้ชัดความเป็นจริงว่า นี้เป็นกุศล นี้เป็นอกุศล ก็ถ้าเราไม่รู้ชัดความเป็นจริงว่า นี้เป็นกุศล นี้เป็นอกุศล จะพึงพยากรณ์ว่า นี้เป็นกุศล นี้เป็นอกุศล ความพอใจ ความติดใจ หรือความเคืองใจ ความขัดใจในข้อนั้น พึงมีแก่เรา ข้อที่มีความพอใจ ความติดใจหรือความเคืองใจ ความขัดใจนั้น จะพึงเป็นอุปทานของเรา อุปทานของเรานั้นจะพึงเป็นความเดือดร้อนแก่เรา ความเดือดร้อนของเรานั้นจะพึงเป็นอันตราย แก่เรา เพราะฉะนั้นขายังไม่กล้าพยากรณ์ว่า นี้เป็นกุศล นี้เป็นอกุศล เพราะกลัวแต่อุปทาน เพราะเกลียดอุปทาน เมื่อถูกถามปัญหาในข้อนั้นฯ ย่อมกล่าวว่าฯ ดีน์ได้ไม่ตายตัวว่า ความเห็น ของเราว่า อย่างนี้ก็มิใช่ อย่างนั้นก็มิใช่ อย่างอื่นก็มิใช่ ไม่ใช่ก็มิใช่ มิใช่ไม่ใช่ก็มิใช่ คูรภิกขุหั้ง halfway นี้เป็นฐานะที่ ๒ ซึ่งสมณพราหมณ์พากหนึ่ง อาศัยแล้ว ประภากแล้ว มีทิฏฐิ ดีน์ได้ไม่ตายตัว เมื่อถูกถามปัญหาในข้อนั้นฯ ย่อมกล่าวว่าฯ ดีน์ได้ไม่ตายตัว.

[๔๖] ๑๕. (๓) อนั้ง ในฐานะที่ ๓ สมณพราหมณ์ผู้เจริญ อศัยยะ ไร ประภกกะ ไร จึงมีทิฏฐิคืน ได้ไม่ตاخตัว เมื่อถูกถามปัญหาในข้อนั้นฯ ย่อมกล่าวว่าฯดีน ได้ไม่ตاخตัว? ดูกรกิกษุ ทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์บังคนในโลกนี้ ไม่รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้เป็นกุศล นี้เป็น อกุศล เขาเมื่อความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เราไม่รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้เป็นกุศล นี้เป็นอกุศล ก็ถ้าเราไม่รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้เป็นกุศล จะพึงพยากรณ์ว่า นี้เป็นกุศล หรือนี้เป็นอกุศล ก็สมณพราหมณ์ผู้เป็นบัณฑิต มีปัญญาละเอียด ชำนาญการ โถัวทะเป็นดุจคนแม่นอนมืออยู่แล แม้ว่าสมณพราหมณ์เหล่านั้นที่ยวทำลายทิฏฐิด้วยปัญญา เขายังพึงซักใช้ไล่เลียงสอน世人ใน ข้อนั้น เราไม่อาจโடดอบเขาได้ การที่โtodดอบเขาไม่ได้นั้น จะพึงเป็นความเดือดร้อนแก่เรา ความเดือดร้อนของเรานั้น จะพึงเป็นอันตรายแก่เรา เพราะฉะนั้นเขาจึงไม่กล้าพยากรณ์ว่า นี้เป็นกุศล นี้เป็นอกุศล เพราะกลัวแต่การซักถาม เพราะเกลียดแต่การซักถาม เมื่อถูกถาม ปัญหาในข้อนั้นฯ ย่อมกล่าวว่าฯดีน ได้ไม่ตاخตัวว่า ความเห็นของเรออย่างนี้ก็มิใช่ อย่างนั้น ก็มิใช่ อย่างอื่นก็มิใช่ ไม่ใช่ก็มิใช่ มิใช่ไม่ใช่ก็มิใช่ ดูกรกิกษุ ทั้งหลาย นี้เป็นฐานะที่ ๓ ซึ่งสมณพราหมณ์พากหนึ่ง อศัยยะแล้ว ประภกແแล้ว มีทิฏฐิคืน ได้ไม่ตاخตัว เมื่อถูกถามปัญหา ในข้อนั้นฯ ย่อมกล่าวว่าฯดีน ได้ไม่ตاخตัว.

[๔๗] ๑๖. (๔) อนั้ง ในฐานะที่ ๔ สมณพราหมณ์ผู้เจริญ อศัยยะ ไร ประภกกะ ไร จึงมีทิฏฐิคืน ได้ไม่ตاخตัว เมื่อถูกถามปัญหาในข้อนั้นฯ ย่อมกล่าวว่าฯดีน ได้ไม่ตاخตัว? ดูกรกิกษุ ทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์บังคนในโลกนี้ เป็นคนเหลา งมงาย เพราะเหลา เพราะ งมงาย เมื่อถูกถามปัญหาในข้อนั้นฯ เขายังกล่าวฯดีน ได้ไม่ตاخตัว ถ้าท่านถามเรออย่างนี้ว่า โลกหน้ามีหรือ ถ้าเรามีความเห็นว่า โลกหน้ามี เราจะพึงพยากรณ์ว่า โลกหน้ามี แต่ความ เห็นของเราว่า อย่างนี้ก็มิใช่ อย่างนั้นก็มิใช่ อย่างอื่นก็มิใช่ ไม่ใช่ก็มิใช่ มิใช่ไม่ใช่ก็มิใช่ ถ้าท่านถามเราว่า โลกหน้าไม่มีหรือ ถ้าเรามีความเห็นว่าไม่มี เราจะพึงพยากรณ์ว่าไม่มี ... ถ้าท่านถามเราว่า โลกหน้ามีด้วย ไม่มีด้วยหรือ ถ้าเรามีความเห็นว่ามีด้วย ไม่มีด้วย เราจะ พึงพยากรณ์ว่ามีด้วย ไม่มีด้วย ... ถ้าท่านถามเราว่า โลกหน้ามีก็มิใช่ ไม่มีก็มิใช่หรือ ถ้าเรามี ความเห็นว่า โลกหน้ามีก็มิใช่ ไม่มีก็มิใช่ เรายังพยากรณ์ว่า มีก็มิใช่ ไม่มีก็มิใช่ ... ถ้าท่าน ถามเราว่า สัตว์ผู้ดูดเกิดขึ้นมีหรือ ถ้าเรามีความเห็นว่ามี เราจะพึงพยากรณ์ว่ามี ... ถ้าท่านถามเราว่า

สัตว์ผู้ผุดเกิดขึ้น ไม่มีหรือ ถ้าเรามีความเห็นว่าไม่มี เราจะจะพึงพยากรณ์ว่าไม่มี ... ถ้าท่านถามเราว่า
สัตว์ผู้ผุดเกิดขึ้น มีด้วย ไม่มีด้วยหรือ ถ้าเรามีความเห็นว่ามีด้วย ไม่มีด้วย เราจะจะพึงพยากรณ์
ว่ามีด้วย ไม่มีด้วย ... ถ้าท่านถามเราว่า สัตว์ผู้ผุดเกิดขึ้นมีก็มิใช่ ไม่มีก็มิใช่หรือ ถ้าเรามี
ความเห็นว่ามีก็มิใช่ ไม่มีก็มิใช่ เราจะจะพึงพยากรณ์ว่ามีก็มิใช่ ไม่มีก็มิใช่ ... ถ้าท่านถามเราว่า
ผลวิบากแห่งกรรมที่ทำดีทำชั่วมีหรือ ถ้าเรามีความเห็นว่ามี เราจะจะพึงพยากรณ์ว่ามี ... ถ้าท่าน
ถามเราว่า ผลวิบากแห่งกรรมที่ทำดีทำชั่ว ไม่มีหรือ ถ้าเรามีความเห็นว่าไม่มี เราจะจะพึงพยากรณ์ว่า
ไม่มี ... ถ้าท่านถามเราว่า ผลวิบากแห่งกรรมที่ทำดีทำชั่ว มีด้วย ไม่มีด้วยหรือ ถ้าเรามีความเห็น
ว่า มีด้วย ไม่มีด้วย เราจะจะพึงพยากรณ์ว่ามีด้วย ไม่มีด้วย ... ถ้าท่านถามเราว่า ผลวิบาก
แห่งกรรมที่ทำดีทำชั่ว มีก็มิใช่ ไม่มีก็มิใช่หรือ ถ้าเรามีความเห็นว่ามีก็มิใช่ ไม่มีก็มิใช่ เราจะ
จะพึงพยากรณ์ว่า มีก็มิใช่ ไม่มีก็มิใช่ ... ถ้าท่านถามเราว่า สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาลมืออยู่หรือ
ถ้าเรามีความเห็นว่ามีอยู่ เราจะจะพึงพยากรณ์ว่ามีอยู่ ... ถ้าท่านถามเราว่า สัตว์เบื้องหน้าแต่ตา
ไม่มีอยู่หรือ ถ้าเรามีความเห็นว่าไม่มีอยู่ เราจะจะพึงพยากรณ์ว่าไม่มีอยู่ ... ถ้าท่านถามเราว่า
สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาลมืออยู่ด้วย ไม่มีอยู่ด้วยหรือ ถ้าเรามีความเห็นว่า มีอยู่ด้วย ไม่มีอยู่ด้วย
เราจะจะพึงพยากรณ์ว่า มีอยู่ด้วย ไม่มีอยู่ด้วย ... ถ้าท่านถามเราว่า สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาลมืออยู่
ก็มิใช่ ไม่มีอยู่ก็มิใช่หรือ ถ้าเรามีความเห็นว่ามีอยู่ก็มิใช่ ไม่มีอยู่ก็มิใช่ เราจะจะพึงพยากรณ์ว่า
มีอยู่ก็มิใช่ ไม่มีอยู่ก็มิใช่ แต่ความเห็นของเราว่า อย่างนี้ก็มิใช่ อย่างนั้นก็มิใช่ อย่างอื่นก็มิใช่
ไม่ใช่ก็มิใช่ มิใช่ไม่ใช่ก็มิใช่ คุกรกิกขุทั้งหลาย นี้เป็นฐานะที่ ๔ ซึ่งสมณพราหมณ์พวงหนึ่ง
อาศัยแล้ว ประภากล้าว มิทิกูธิคืนได้ไม่ตายตัว เมื่อถูกถามปัญหาในข้อนั้นๆ ย่อมกล่าวว่า
ดีน์ได้ไม่ตายตัว.

คุกรกิกขุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่านั้น มิทิกูธิคืนได้ไม่ตายตัว เมื่อถูกถามปัญหา
ในข้อนั้นๆ ย่อมกล่าวว่าขาดีน์ได้ไม่ตายตัว ด้วยเหตุ ๔ ประการนี้แล คุกรกิกขุทั้งหลาย
สมณะหรือพราหมณ์พวงให้ความหนึ่ง มิทิกูธิคืนได้ไม่ตายตัว เมื่อถูกถามปัญหาในข้อนั้นๆ
ย่อมกล่าวว่าขาดีน์ได้ไม่ตายตัว สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้นทั้งหมด ย่อมกล่าวว่าขาดีน์ได้
ไม่ตายตัวด้วยเหตุ ๔ ประการนี้เท่านั้น หรือแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ไม่มี.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 26

คุกรกิกมุทั้งหลาย เรื่องนี้ตถาคตรู้ชัดว่า ฐานะที่ดังแห่งทิภูมิเหล่านี้ บุคคลถืออย่างนั้น แล้ว ยึดอย่างนั้นแล้ว ย่อมมีคติอย่างนั้น มีภาพเบื้องหน้าอย่างนั้น และตถาคตย่อมรู้เหตุนั้นชัด ทั้งรู้ชัดยิ่งกว่านั้น ทั้ง ไม่ยึดมั่นความรู้ชัดนั้นด้วย เมื่อ ไม่ยึดมั่น ก็ทราบความเกิดจິน ความดับໄไป คุณและโภษของเวทนาทั้งหลาย กับทั้งอุบayaเป็นเครื่องออกไปจากเวทนาเหล่านั้นตามความเป็นจริง จึงทราบความดับได้เฉพาะตน เพราะ ไม่ยึดมั่น ตถาคตจึงหลุดพ้น.

คุกรกิกมุทั้งหลาย ธรรมเหล่านี้แล้วที่ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต จะคาดคะเนเอาไม่ได้ ละเอียด รู้ได้เฉพาะบันฑิต ซึ่งตถาคตทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งเงย แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง ที่เป็นเหตุให้กล่าวมตถาคตตามความเป็นจริงโดยชอบ.

อธิษฐานปัปนนิกทิภูมิ ๒

[๔๓] คุกรกิกมุทั้งหลาย สมณพราหมณ์พากหนนี่ มีทิภูมิว่าอัตตาและโลกเกิดขึ้นโดยฯ ย่อมบัญญัติอัตตาและโลกว่าเกิดขึ้นโดยฯ ด้วยเหตุ ๒ ประการ ก็สมณพราหมณ์ผู้เจริญพากหนนี่ อាមຍະ ไร ปรารภะ ไร จึงมีทิภูมิว่า อัตตาและโลกเกิดขึ้นโดยฯ ย่อมบัญญัติอัตตาและโลก ว่าเกิดขึ้นโดยฯ ด้วยเหตุ ๒ ประการ?

๑๙. (๑) คุกรกิกมุทั้งหลาย พากเทวตาชี้อว่าอัลปญีสัตว์มีอยู่ ก็และเทวตาเหล่านั้น ย่อมจุติจากชั้นนั้น เพราะความเกิดขึ้นแห่งสัญญา คุกรกิกมุทั้งหลาย ก็เป็นฐานะที่จะมีได้แล ที่สัตว์ผู้ใดผู้หนึ่งจุติจากชั้นนั้น แล้วมาเป็นอย่างนี้ เมื่อมาเป็นอย่างนี้แล้ว อกบัวจะเป็นบรรพชิต เมื่อบัวจะแล้ว อាមຍະความเพียรเป็นเครื่องเผากระล esk อាមຍະความเพียรที่ดังมั่น อាមຍະความประกอบ เนื่องๆ อាមຍະความไม่ประมาท อាមຍະนิสิการ โดยชอบ แล้วบรรลุเจตโตสาธิอันเป็นเครื่องดังมั่น แห่งจิต ย่อมตามระลึกถึงความเกิดขึ้นแห่งสัญญาได้ เป็นหน้าเด่นนี้ไปประลึกมิได้ เบากล่าว อย่างนี้ว่า อัตตาและโลกเกิดขึ้นโดยๆ. ข้อนี้พระเพราเหตุ ไร เพราข้าพเจ้าเมื่อก่อนไม่ได้มีแล้ว เดียวนี้ข้าพเจ้านั้นมี. เพราะมิได้น้อมไปเพื่อความเป็นผู้สงบแล้ว. คุกรกิกมุทั้งหลาย นี้เป็นฐานะ ที่ ๑ ซึ่งสมณพราหมณ์พากหนนี่อាមຍະแล้ว ปรารภแล้ว มีทิภูมิว่า อัตตาและโลกเกิดขึ้นโดยฯ ย่อมบัญญัติอัตตาและโลกว่าเกิดขึ้นโดยฯ.

[๔๔] ๑๙. (๒) อนั่ง ในฐานะที่ ๒ สมณพราหมณ์ผู้เจริญอาศัยอะไร ประภากะไร จึงมีทิฏฐิว่า อัตตาและ โลกเกิดขึ้นโดยฯ ย่อมบัญญติอัตตาและ โลกว่าเกิดขึ้นโดยฯ ดูกรภิกษุ ทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้ เป็นนักคิดเริศ เป็นนักค้นคิด เขากล่าวแสดง ปฏิภานของตนตามที่ตรึกได้ ตามที่ค้นคิดได้อย่างนี้ว่า อัตตาและ โลกเกิดขึ้นโดยฯ. ดูกรภิกษุ ทั้งหลาย นี้เป็นฐานะที่ ๒ ซึ่งสมณพราหมณ์พวกรหัส อาศัยแล้ว ประภากแล้ว มีทิฏฐิว่า อัตตาและ โลกเกิดขึ้นโดยฯ ย่อมบัญญติอัตตาและ โลกว่าเกิดขึ้นโดยฯ.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์มีทิฏฐิว่า อัตตาและ โลกเกิดขึ้นโดยฯ ย่อมบัญญติ อัตตาและ โลกว่าเกิดขึ้นโดยฯ ด้วยเหตุ ๒ ประการนี้แล. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็สมณะหรือ พราหมณ์พวกรหัส อาศัยแล้ว มีทิฏฐิว่า อัตตาและ โลกเกิดขึ้นโดยฯ ย่อมบัญญติอัตตาและ โลก ว่าเกิดขึ้นโดยฯ สมณพราหมณ์พวกรหัสทั้งหมดย่อมบัญญติด้วยเหตุ ๒ ประการนี้เท่านั้น หรือแต่ อย่างใดอย่างหนึ่งนอกจากนี้ไม่มี.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้ตถาคตรู้ชัดว่า ฐานะที่ตั้งแห่งทิฏฐิเหล่านี้ บุคคลก็อย่างนั้น แล้ว ยังคงอย่างนั้นแล้ว ย่อมมีคติอย่างนั้น มีกิพเบื้องหน้าอย่างนั้น และตถาคตย่อมรู้เหตุนั้นชัด ทั้งรู้ชัดยิ่งกว่านั้น ทั้ง ไม่ยึดมั่นความรู้ชัตนั้นด้วย เมื่อ ไม่ยึดมั่น ก็ทราบความเกิดขึ้น ความดับไป คุณและ โทษของเวทนาทั้งหลาย กับทั้งอุบaya เป็นเครื่องออกไประจากเวทนา เหล่านั้นตามความ เป็นจริง จึงทราบความดับ ได้เฉพาะตน เพราะ ไม่ถือมั่น ตถาคตจึงหลุดพ้น.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่านี้แลที่ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ด้วยตา ได้ยาก ลงใน ประภีต จะคาดคะเนอาจไม่ได้ ละเอียด รู้ได้เฉพาะบันทึก ซึ่งตถาคตทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งเงย แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง ที่เป็นเหตุให้กล่าวมตถาคตตามความเป็นจริงโดยชอบ.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่านั้น กำหนดขันธ์ส่วนอคิต มีความเห็นตามขันธ์ ส่วนอคิต ประภกขันธ์ส่วนอคิต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิดด้วยเหตุทั้ง ๑๙ ประการนี้แล. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่านั้นกำหนดขันธ์ส่วนอคิต มีความเห็น ตามขันธ์ส่วนอคิต ประภกขันธ์ส่วนอคิต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิด สมณะหรือพราหมณ์ เหล่านั้นทั้งหมด ย่อมกล่าวยืนยัน ด้วยเหตุ ๑๙ ประการนี้เท่านั้น หรือแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ไม่มี.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 28

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้ตถาคตรู้ชัดว่า ฐานะที่ดังแห่งทิฏฐิเหล่านี้ บุคคลถืออย่างนั้น แล้ว ยึดอย่างนั้นแล้ว ย่อมมีคติอย่างนั้น มีกิริเมืองหน้าอย่างนั้น และตถาคตย่อมรู้เหตุนั้นชัด ทั้งรู้ชัดยิ่งกว่านั้น ทั้ง ไม่ยึดมั่นความรู้ชัดนั้นด้วย เมื่อ ไม่ยึดมั่น ก็ทราบความเกิดเจ็บ ความดับไป คุณและโทษของเวทนาทั้งหลาย กับทั้งอุบayaเป็นเครื่องออกไปจากเวทนาเหล่านั้นตามความเป็นจริง จึงทราบความดับได้เฉพาะตน ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะ ไม่ยึดมั่น ตถาคตจึงหลุดพ้น.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่านี้แล้วลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต ใจคาดคะเนอาไม่ได้ ละเอียด รู้ได้เฉพาะบันฑิต ซึ่งตถาคตทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งเงย แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง ที่เป็นเหตุให้กล่าวมตถาคตตามความเป็นจริงโดยชอบ.

อปรันตกปีกทิฏฐิ ๔๕

[๔๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์พากหนึ่งกำหนดขันธ์ส่วนอนาคต มีความเห็น ตามขันธ์ส่วนอนาคต ประรภขันธ์ส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิดด้วยเหตุ ๔๕ ประการ ก็สมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น อาศัยอะไร ประรภอะไร จึงกำหนดขันธ์ส่วนอนาคต มีความเห็นตามขันธ์ส่วนอนาคต ประรภขันธ์ส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิด ด้วยเหตุ ๔๕ ประการ?

สัญญาทิฏฐิ ๑๖

[๔๖] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์พากหนึ่งมีทิฏฐิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการ ตายมีสัญญา ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายมีสัญญา ด้วยเหตุ ๑๖ ประการ ก็สมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น อาศัยอะไร ประรภอะไร จึงมีทิฏฐิว่าอัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญา ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายมีสัญญา ด้วยเหตุ ๑๖ ประการ? สมณพราหมณ์เหล่านั้นย่อมบัญญัติว่า เปื้องหน้าแต่ตาย.

๑๕. (๑) อัตตาที่มีรูป ยังยืน มีสัญญา.
๒๐. (๒) อัตตาที่ไม่มีรูป ยังยืน มีสัญญา.
๒๑. (๓) อัตตาทั้งที่มีรูป ทั้งที่ไม่มีรูป ยังยืน มีสัญญา.
๒๒. (๔) อัตตาทั้งที่มีรูปก็มิใช่ ทั้งที่ไม่มีรูปก็มิใช่ ยังยืน มีสัญญา.

๒๓. (๕) อัตตาที่มีที่สุด ยังยืน มีสัญญา.
๒๔. (๖) อัตตาที่ไม่มีที่สุด ยังยืน มีสัญญา.
๒๕. (๗) อัตตาทึ่งที่มีที่สุด ทึ่งที่ไม่มีที่สุด ยังยืน มีสัญญา.
๒๖. (๘) อัตตาทึ่งที่มีที่สุดก็มิใช่ ทึ่งที่ไม่มีที่สุดก็มิใช่ ยังยืน มีสัญญา.
๒๗. (๙) อัตตาที่มีสัญญาอย่างเดียวกัน ยังยืน มีสัญญา.
๒๘. (๑๐) อัตตาที่มีสัญญาต่างกัน ยังยืน มีสัญญา.
๒๙. (๑๑) อัตตาที่มีสัญญาอย่างเดียว ยังยืน มีสัญญา.
๓๐. (๑๒) อัตตาที่มีสัญญาหาระมาณมิได้ ยังยืน มีสัญญา.
๓๑. (๑๓) อัตตาที่มีสุขอย่างเดียว ยังยืน มีสัญญา.
๓๒. (๑๔) อัตตาที่มีทุกข์อย่างเดียว ยังยืน มีสัญญา.
๓๓. (๑๕) อัตตาที่มีทั้งสุขทั้งทุกข์ ยังยืน มีสัญญา.
๓๔. (๑๖) อัตตาที่มีทุกข์ก็มิใช่ สุขก็มิใช่ ยังยืน มีสัญญา.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่านี้ มิทิฏฐิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญา ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายมีสัญญา ด้วยเหตุ ๑๖ ประการนี้แล.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็สมณพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่ง มิทิฏฐิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญา ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายมีสัญญา สมณพราหมณ์เหล่านี้ทั้งหมด ย่อมบัญญัติด้วยเหตุ ๑๖ ประการนี้เท่านั้น หรือแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ไม่มี.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้ตถาคตรู้ชัดว่า ฐานะที่ตั้งแห่งทิฏฐิเหล่านี้ บุคคลถืออย่างนั้น แล้ว ยึดอย่างนั้นแล้ว ย่อมมีคติอย่างนั้น มีกิริยาอย่างนั้น และตถาคตย่อมรู้ชัดยิ่งกว่านั้น ทั้งไม่ยึดมั่นความรู้ชับนี้ด้วย เมื่อไม่ยึดมั่นก็ทราบความเกิดขึ้น ความดับไป คุณและโทษของ เวทนาทั้งหลาย กับทั้งอุบัติเป็นเครื่องออกไปจากเวทนาเหล่านั้น ตามความเป็นจริง จึงทราบ ความดับได้เฉพาะตน เพราะไม่ยึดมั่น ตถาคตจึงหลุดพ้น.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่านี้แลลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต จะคาดคะเนอาจไม่ได้ ละเอียด รู้ได้เฉพาะบัณฑิต ซึ่งตถาคตทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งของ แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง ที่เป็นเหตุให้กล่าวชุมตถาคตตามความเป็นจริงโดยชอบ.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 30

อัลยูญีทิกูจิ ๙

[๔๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์พวกหนึ่ง มีทิกูจิว่าอัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายไม่มีสัญญา ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายไม่มีสัญญา ด้วยเหตุนั้น ประการก็สมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น อาศัยอะไร ประภกจะไร จึงมีทิกูจิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายไม่มีสัญญา ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายไม่มีสัญญา ด้วยเหตุนั้น ประการ? สมณพราหมณ์เหล่านั้น ย่อมบัญญัติว่า เป็นหน้าแต่ตาย

๓๕. (๑) อัตตาที่มีรูป ยังยืน ไม่มีสัญญา.

๓๖. (๒) อัตตาที่ไม่มีรูป ยังยืน ไม่มีสัญญา.

๓๗. (๓) อัตตาทั้งที่มีรูป ทั้งที่ไม่มีรูป ยังยืน ไม่มีสัญญา.

๓๘. (๔) อัตตาทั้งที่มีรูปก็มิใช่ ทั้งที่ไม่มีรูปก็มิใช่ ยังยืน ไม่มีสัญญา.

๓๙. (๕) อัตตาที่มีที่สุด ยังยืน ไม่มีสัญญา.

๔๐. (๖) อัตตาที่ไม่มีที่สุด ยังยืน ไม่มีสัญญา.

๔๑. (๗) อัตตาทั้งที่มีที่สุด ทั้งที่ไม่มีที่สุด ยังยืน ไม่มีสัญญา.

๔๒. (๘) อัตตาทั้งที่มีที่สุดก็มิใช่ ทั้งที่ไม่มีที่สุดก็มิใช่ ยังยืน ไม่มีสัญญา.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่านั้น มีทิกูจิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายไม่มีสัญญา ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายไม่มีสัญญาด้วยเหตุนั้น ประการนี้แล ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็สมณะหรือพราหมณ์พวกได้พวกหนึ่ง มีทิกูจิว่าอัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายไม่มีสัญญา ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายไม่มีสัญญา สมณพราหมณ์เหล่านั้น ทั้งหมดย่อมบัญญัติด้วยเหตุนั้น ประการนี้เท่านั้น หรือแต่อ่างไดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ไม่มี.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้ตถาคตรู้ชัดว่า ฐานะที่ตั้งแห่งทิกูจิเหล่านี้ บุคคลถืออย่างนั้น แล้ว ยึดอย่างนั้นแล้ว ย่อมมีกพเบื้องหน้าอย่างนั้น และตถาคตย่อมรู้เหตุนั้นชัด ทั้งรู้ชัดยิ่ง กว่านั้น ทั้งไม่ยึดมั่นความรู้ชัดนั้นด้วย เมื่อไม่ยึดมั่นก็ทราบความเกิดขึ้น ความดับไป คุณและโทษของเวทนาทั้งหลายกับทั้งอุบัติเป็นคร่องออก ไปจากเวทนาเหล่านั้น ตามความเป็นจริงจึงทราบความดับได้เฉพาะตน เพราะไม่ยึดมั่น ตถาคตจึงหลุดพ้น.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 31

คูกรกิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่านี้แล้วที่ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต จะคาดคะเนเอาไม่ได้ ละเอียด รู้ได้เฉพาะบัณฑิต ซึ่งตถาคตทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งของ แล้วสอนผู้อื่น ให้รู้แจ้ง ที่เป็นเหตุให้กล่าวชุมตถาคตตามความเป็นจริง โดยชอบ.

เนวสัญญาสัญญาทิภูมิ ๘

[๔๙] คูกรกิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์พวกหนึ่ง มีทิภูมิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจาก การตาย มีสัญญาเกื้อให้ ไม่มีสัญญาเกื้อให้ ย่อมบัญญติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญาเกื้อให้ ไม่มีสัญญาเกื้อให้ ด้วยเหตุ ๘ ประการ ก็สมณพราหมณ์เหล่านั้น อาศัยอะไร ประกอบไร จึงมีทิภูมิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญาเกื้อให้ ไม่มีสัญญาเกื้อให้ ย่อมบัญญติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญาเกื้อให้ ไม่มีสัญญาเกื้อให้ ด้วยเหตุ ๘ ประการ? สมณพราหมณ์เหล่านั้น ย่อมบัญญติว่า เมืองหน้าแต่ตาย

๔๓. (๑) อัตตาที่มีรูป ยังยืน มีสัญญาเกื้อให้ ไม่มีสัญญาเกื้อให้.

๔๔. (๒) อัตตาที่ไม่มีรูป ยังยืน มีสัญญาเกื้อให้ ไม่มีสัญญาเกื้อให้.

๔๕. (๓) อัตตาทั้งที่มีรูป ทั้งที่ไม่มีรูป ยังยืน มีสัญญาเกื้อให้ ไม่มีสัญญาเกื้อให้.

๔๖. (๔) อัตตาทั้งที่มีรูปเกื้อให้ ทั้งที่ไม่มีรูปเกื้อให้ ยังยืน มีสัญญาเกื์มิให้ ไม่มีสัญญา กีฟื้มิให้.

๔๗. (๕) อัตตาที่มีที่สุต ยังยืน มีสัญญาเกื์มิให้ ไม่มีสัญญาเกื์มิให้.

๔๘. (๖) อัตตาที่ไม่มีที่สุต ยังยืน มีสัญญาเกื์มิให้ ไม่มีสัญญาเกื์มิให้.

๔๙. (๗) อัตตาทั้งที่มีที่สุต ทั้งที่ไม่มีที่สุต ยังยืน มีสัญญาเกื์มิให้ ไม่มีสัญญาเกื์มิให้.

๕๐. (๘) อัตตาทั้งที่มีที่สุตเกื้อให้ ทั้งที่ไม่มีที่สุตเกื์มิให้ ยังยืน มีสัญญาเกื์มิให้ ไม่มี สัญญาเกื์มิให้.

คูกรกิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่านั้น มีทิภูมิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญาเกื์มิให้ ไม่มีสัญญาเกื์มิให้ ย่อมบัญญติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญาเกื์มิให้ ไม่มีสัญญาเกื์มิให้ ด้วยเหตุ ๘ ประการนี้แล. คูกรกิกษุทั้งหลาย ก็สมณะหรือพราหมณ์พวกได พวกหนึ่ง มีทิภูมิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญาเกื์มิให้ ไม่มีสัญญาเกื์มิให้ ย่อมบัญญติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญาเกื์มิให้ สมณพราหมณ์เหล่านั้นทั้งหมด ย่อมบัญญติด้วยเหตุ ๘ ประการนี้เท่านั้น หรือแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ไม่มี.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 32

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้ตถาคตรู้ชัดว่า ฐานะที่ดังแห่งทิฏฐิเหล่านี้ บุคคลถืออย่างนั้น แล้ว ยึดอย่างนั้นแล้ว ย่อมมีคติอย่างนั้น มีกิริเมืองหน้าอย่างนั้น และตถาคตย่อมรู้เหตุนั้นชัด ทึ้งชัดยิ่งกว่านั้น ทึ้ง ไม่ยึดมั่นความรู้ชั้นนี้ด้วย เมื่อ ไม่ยึดมั่น ก็ทราบความเกิดจึ้น ความดับไป คุณและโทษของเวทนาทั้งหลาย กับทั้งอุบayaเป็นเครื่องออกไปจากเวทนาเหล่านั้น ตามความเป็นจริง จึงทราบความดับได้เฉพาะตน เพราะ ไม่ยึดมั่น ตถาคตจึงหลุดพ้น.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่านี้แล้วลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต จะคาดคะเนเอาไม่ได้ ละเอียด รู้ได้เฉพาะบันทึก ซึ่งตถาคตทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งของ แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง ที่เป็นเหตุให้กล่าวมตถาคตตามความเป็นจริงโดยชอบ.

อุจนาททิฏฐิ ๗

[๔๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์พากหนั่ง มีทิฏฐิว่าขาดสูญ ย่อมบัญญัติความขาดสูญ ความพินาค ความเลิกเกิดของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่ ด้วยเหตุ ๑ ประการ ก็สมณพราหมณ์ ผู้เจริญเหล่านั้น อาศัยอะไร ประภกอะไร จึงมีทิฏฐิว่า ขาดสูญย่อมบัญญัติความขาดสูญ ความพินาค ความเลิกเกิด ของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่ด้วยเหตุ ๑ ประการ?

๔๖. (๑) ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้ มีว่าทะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ เพราะอัตตานี้มีรูป สำเร็จด้วยมหากฎรูป ๔ มีมารดาบิดาเป็นแคนเกิด เพราภายแตก ย่อมขาดสูญ ย่อมพินาค เป็นหน้าแต่ตาย ย่อมเลิกเกิดจะนั้น อัตตานี้จึงเป็นอันขาดสูญอย่างเด็ดขาด พากหนั่งย่อมบัญญัติความขาดสูญ ความพินาค ความเลิกเกิด ของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่อย่างนี้.

๔๗. (๒) สมณะหรือพราหมณ์พากอื่น กล่าวจะสมณะหรือพราหมณ์พากนั้นอย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ มีอยู่จริง อัตตาที่ท่านกล่าวถึงนั้น ข้าพเจ้ามิได้กล่าวว่าไม่มี ท่านผู้เจริญ แต่อัตตานี้ ใช่จะขาดสูญอย่างเด็ดขาด ด้วยเหตุเพียงท่านนี้หมายได้ ท่านผู้เจริญ ยังมีอัตตาอย่างอื่นที่เป็นพิพิธ มีรูป เป็นกามาพจ บริโภคกิจพิงการาหาร ท่านยังไม่รู้ ท่านยังไม่เห็นอัตตาใด ข้าพเจ้ารู้ ข้าพเจ้าเห็นอัตตานั้นท่านผู้เจริญ เพราภายแตก อัตตานั้นแลຍย่อมขาดสูญ ย่อมพินาค เป็นหน้า แต่ตาย ย่อมเลิกเกิด อัตตานี้จึงเป็นอันขาดสูญอย่างเด็ดขาด พากหนั่งย่อมบัญญัติความขาดสูญ ความพินาค ความเลิกเกิด ของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่ อย่างนี้.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 33

๕๓. (๓) สมณะหรือพราหมณ์พากอื่น กล่าวจะสมณะหรือพราหมณ์พากนั้น อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ มีอยู่จริง อัตตาที่ท่านกล่าวถึงนั้น ข้าพเจ้ามิได้กล่าวว่าไม่มี ท่านผู้เจริญ แต่อัตนานี้ ใช่จะขาดสูญอย่างเด็ขาด ด้วยเหตุเพียงเท่านี้หมายได้ ท่านผู้เจริญ ยังมีอัตตาอย่างอื่นอีกที่เป็น ทิพย์ มีรูป สำเร็จด้วยใจ มีอวัยวะ ให้สูญน้อยครั้น มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง ท่านยังไม่รู้ ท่านยังไม่เห็นอัตตาใด ข้าพเจ้ารู้ ข้าพเจ้าเห็นอัตนานั้น ท่านผู้เจริญ เพราภายแตก อัตนานี้ จึงเป็นอันขาดสูญอย่างเด็ขาด พากหนึ่งย่อมบัญญติความขาดสูญ ความพินาศ ความเลิกเกิด ของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่อย่างนี้.

๕๔. (๔) สมณะหรือพราหมณ์พากอื่น กล่าวจะสมณะหรือพราหมณ์พากนั้น อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ มีอยู่จริง อัตตาที่ท่านกล่าวถึงนั้น ข้าพเจ้ามิได้กล่าวว่าไม่มี ท่านผู้เจริญ แต่อัตนานี้ ใช่จะขาดสูญอย่างเด็ขาด ด้วยเหตุเพียงเท่านี้หมายได้ ท่านผู้เจริญ ยังมีอัตตาอย่างอื่นที่เข้าถึง ชั้นอากาศานัญญาตนะ มีอารมณ์ว่า อากาศหาที่สุดมิได้ เพราล่วงรูปสัญญา เพราดับปฏิฆสัญญา เพราไม่ใส่ใจในนานัตตสัญญาโดยประการทั้งปวง ท่านยังไม่รู้ ท่านยังไม่เห็นอัตตาใด ข้าพเจ้ารู้ ข้าพเจ้าเห็นอัตนานั้น ท่านผู้เจริญ เพราภายแตก อัตนานั้นแล ย่อมขาดสูญ ย่อมพินาศ เป็นองหน้าแต่ตาย ย่อมเลิกเกิด อัตนานี้ จึงเป็นอันขาดสูญอย่างเด็ขาด พากหนึ่งย่อมบัญญติ ความขาดสูญ ความพินาศ ความเลิกเกิด ของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่ อย่างนี้.

๕๕. (๕) สมณะหรือพราหมณ์พากอื่น กล่าวจะสมณะหรือพราหมณ์พากนั้น อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ มีอยู่จริง อัตตาที่ท่านกล่าวถึงนั้น ข้าพเจ้ามิได้กล่าวว่าไม่มี ท่านผู้เจริญ แต่อัตนานี้ ใช่จะขาดสูญอย่างเด็ขาด ด้วยเหตุเพียงเท่านี้หมายได้ ท่านผู้เจริญ ยังมีอัตตาอย่างอื่นที่เข้าถึงชั้น วิญญาณัญญาตนะ มีอารมณ์ว่า วิญญาณหาที่สุดมิได้ เพราล่วงอากาศานัญญาตนะ ได้โดยประการ ทั้งปวง ท่านยังไม่รู้ ท่านยังไม่เห็นอัตตาใด ข้าพเจ้ารู้ ข้าพเจ้าเห็นอัตนานั้น ท่านผู้เจริญ เพราภายแตก อัตนานั้นแล ย่อมขาดสูญ ย่อมพินาศ เป็นองหน้าแต่ตาย ย่อมเลิกเกิด อัตนานี้ จึงเป็นอันขาดสูญอย่างเด็ขาด พากหนึ่งย่อมบัญญติความขาดสูญ ความพินาศ ความ เลิกเกิด ของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่ อย่างนี้.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 34

๕๖. (๖) สมณะหรือพราหมณ์พากอื่น กล่าวจะสมณะหรือพราหมณ์พากนั้น อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ มีอยู่จริง อัตตาที่ท่านกล่าวถึงนั้น ข้าพเจ้ามิได้กล่าวว่าไม่มี ท่านผู้เจริญ แต่อัตตานี้ ใช่จะขาดสัญญาอย่างเด็ดขาด ด้วยเหตุเพียงเท่านี้หมายได้ ท่านผู้เจริญ ยังมีอัตตาอย่างอื่นที่เข้าถึง ขั้น Agoṇya จัญญาณะ มีอารมณ์ ว่า ไม่มีอะไร เพราะล่วงวิญญาณัญญาณะ ได้โดยประการทั้งปวง ท่านยังไม่รู้ ท่านยังไม่เห็นอัตตาใด ข้าพเจ้ารู้ข้าพเจ้าเห็นอัตตานั้น ท่านผู้เจริญ เพราะกายแตก อัตตานั้นแล ย่อมขาดสัญญา ย่อมพินาศ เป็นองหน้าแต่ตาย ย่อมเลิกเกิด อัตตานี้ จึงเป็น อันขาดสัญญาอย่างเด็ดขาด พากหนึ่ง ย่อมบัญญัติความขาดสัญญา พวนิศา ความเลิกเกิด ของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่ อย่างนี้.

๕๗. (๗) สมณะหรือพราหมณ์พากอื่น กล่าวจะสมณะหรือพราหมณ์พากนั้น อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ มีอยู่จริง อัตตาที่ท่านกล่าวถึงนั้น ข้าพเจ้ามิได้กล่าวว่าไม่มี ท่านผู้เจริญ แต่อัตตานี้ ใช่จะขาดสัญญาอย่างเด็ดขาด ด้วยเหตุเพียงเท่านี้หมายได้ ท่านผู้เจริญ ยังมีอัตตาอย่างอื่นที่เข้าถึง ขั้น Naraka จัญญาณะ (มีอารมณ์ว่า นั่นจะเสียด นั่นประณีต) เพราะล่วง Agoṇya จัญญาณะ ได้โดยประการทั้งปวง ท่านยังไม่รู้ ท่านยังไม่เห็นอัตตาใด ข้าพเจ้ารู้ ข้าพเจ้าเห็น อัตตานั้น ท่านผู้เจริญ เพราะกายแตก อัตตานั้นแล ย่อมขาดสัญญา ย่อมพินาศ เป็นองหน้า แต่ตาย ย่อมเลิกเกิด อัตตานี้ จึงเป็น อันขาดสัญญาอย่างเด็ดขาด พากหนึ่ง ย่อมบัญญัติความขาดสัญญา พวนิศา ความเลิกเกิด ของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่อย่างนี้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้น มีทิฏฐิว่า ขาดสัญญา ย่อมบัญญัติความขาดสัญญา พวนิศา ความเลิกเกิด ของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่ ด้วยเหตุ ๑ ประการนี้แล ดูกรภิกษุ ทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์พากได้พากหนึ่ง มีทิฏฐิว่า ขาดสัญญา ย่อมบัญญัติความขาดสัญญา พวนิศา ความเลิกเกิด ของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่ สมณพราหมณ์เหล่านั้นทั้งหมด ย่อมบัญญัติ ด้วยเหตุ ๑ ประการนี้เท่านั้น หรือแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ไม่มี?

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้ตถาคตรู้ชัดว่า ฐานะที่ตั้งแห่งทิฏฐิเหล่านี้ บุคคลถืออย่างนั้น แล้ว ยึดอย่างนั้นแล้ว ย่อมมีคติอย่างนั้น มีกเพื่องหน้าอย่างนั้น และตถาคตย่อมรู้เหตุนั้นชัด ทั้งรู้ชัดยิ่งกว่านั้น ทั้งไม่ยึดมั่นความรู้ชัดนั้นด้วย เมื่อไม่ยึดมั่นก็ทราบความเกิดขึ้น ความดับไป

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 35

คุณและトイของเวทนาทั้งหลายกับทั้งอุบายนี่เป็นเครื่องออกไปจากเวทนาเหล่านี้ ตามความเป็นจริง จึงทราบความดับได้เฉพาะตน เพราะไม่ขึ้นอยู่ แต่คาดจึงหลุดพ้น.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่านี้แล้วถือว่า เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต จะคาดคะเนเอาไม่ได้ ละอียด รู้ได้เฉพาะบัณฑิต ซึ่งตถาคตทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่ง erg แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง ที่เป็นเหตุให้กล่าวชมตถาคตตามความเป็นจริงโดยชอบ.

ทิฏฐธรรมนิพพานทิฏฐิ ๕

[๕๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์พวกหนึ่ง มีทิฏฐิว่า นิพพานในปัจจุบัน ย่อมบัญญัติว่า นิพพานปัจจุบันเป็นธรรมอ่าย่างยิ่งของสัตว์ผู้ปรากว่ายุ่งด้วยเหตุ ๔ ประการ ก็สมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านี้ อาศัยอะไร ประกอบอะไร จึงมีทิฏฐิว่า นิพพานในปัจจุบันบัญญัติว่า นิพพานปัจจุบันเป็นธรรมอ่าย่างยิ่งของสัตว์ผู้ปรากว่ายุ่งด้วยเหตุ ๔ ประการ?

๕๙. (๑) ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์บางคนในโลกนี้ มีว่าท袍อย่างนี้ มีทิฏฐิอ่ายางนี้ว่า ท่านผู้เจริญ เพราะอัตตานี้ เอินอ้ม พรั่งพร้อม เพลิดเพลินอยู่ด้วยความคุณห้า ชนะนั้น จึงเป็นอันบรรลุนิพพานปัจจุบันอันเป็นธรรมอ่าย่างยิ่ง. พวกหนึ่งย่อมบัญญัติว่า นิพพานปัจจุบันเป็นธรรมอ่าย่างยิ่งของสัตว์ผู้ปรากว่ายุ่ง อย่างนี้.

๕๙. (๒) สมณะหรือพราหมณ์พวกอื่น กล่าวจะสมณะหรือพราหมณ์พวกนั้น อ่ายางนี้ว่า ท่านผู้เจริญ มีอยู่จริง อัตตาที่ท่านกล่าวถึงนั้น ข้าพเจ้ามิได้กล่าวว่าไม่มี ท่านผู้เจริญ แต่อัตตานี้ ใช่จะบรรลุนิพพานปัจจุบันอันเป็นธรรมอ่าย่างยิ่ง ด้วยเหตุเพียงเท่านี้ หมายได้. ข้อนี้พระเหตุ อะไร เพราะเหตุว่า การทั้งหลายไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมชาติ เพราะ ความทั้งหลายแปรปรวนเป็นอย่างอื่น จึงเกิดความโศก ความร้าย ความทุกข์ โภมนัส และ ความคับใจ ท่านผู้เจริญ เพราะอัตตานี้สังจจากาม สงจจากอกุศลธรรม บรรลุปฐมภาน มีวิตก มีวิจาร มีปิติและสุขเกิดแต่วิເວກอยู่ ชนะนั้น จึงเป็นอันบรรลุนิพพานปัจจุบัน อันเป็น ธรรมอ่ายางยิ่ง พวกหนึ่งย่อมบัญญัติว่า นิพพานปัจจุบันเป็นธรรมอ่ายางยิ่งของสัตว์ผู้ปรากว่ายุ่ง อย่างนี้.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 36

๖๐. (๓) สมณะหรือพราหมณ์พากอื่น กล่าวจะสมณะหรือพราหมณ์พากนั้น อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ มีอยู่จริง อัตตาที่ท่านกล่าวถึงนั้น ข้าพเจ้ามิได้กล่าวว่าไม่มี ท่านผู้เจริญ แต่อัตตนี้ ใช่จะบรรลุนิพพานปัจจุบันอันเป็นธรรมอย่างยิ่ง ด้วยเหตุเพียงเท่านี้ harm ได้ ข้อนี้พระเหตุอะไร พระเหตุว่าปฐมภานนั้น ท่านกล่าวว่าหายน ด้วยยังมีวิตกและวิจารอยู่ ท่านผู้เจริญ เพราะ อัตตนี้บรรลุทุกติยาณ มีความผ่องใสแห่งจิตในกายใน มีความเป็นธรรมเอกสารดูขึ้นพระวิตก วิจารสงบ ไป ไม่มีวิตก ไม่วิจาร มีปิติและสุขเกิดแต่สามาธิอยู่ ขณะนั้น จึงเป็นอันบรรลุนิพพาน ปัจจุบันอันเป็นธรรมอย่างยิ่ง พากหนึ่งย่อมบัญญัติว่า นิพพานปัจจุบันเป็นธรรมอย่างยิ่งของสัตว์ ผู้ปรากฏอยู่ อย่างนี้.

๖๑. (๔) สมณะหรือพราหมณ์พากอื่น กล่าวจะสมณะหรือพราหมณ์พากนั้น อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ มีอยู่จริง อัตตาที่ท่านกล่าวถึงนั้น ข้าพเจ้ามิได้กล่าวว่าไม่มี ท่านผู้เจริญ แต่อัตตนี้ ใช่จะบรรลุนิพพานปัจจุบันอันเป็นธรรมอย่างยิ่ง ด้วยเหตุเพียงเท่านี้ harm ได้ ข้อนี้พระเหตุอะไร พระเหตุว่า ทุกติยาณนั้น ท่านกล่าวว่าหายน ด้วยยังมีปิติเป็นเหตุให้จิตกระเทินอยู่ เพราะ อัตตนี้มีอุเบกษา มีสติ มีสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วยนามกาย เพราะปิติสิ้นไป บรรลุตติยาณ ที่พระอริยะทั้งหลายสารเสริญว่า ผู้ได้ภานนี้ เป็นผู้มีอุเบกษา มีสติเสวยสุขอยู่ ขณะนั้น จึงเป็นอัน บรรลุนิพพานปัจจุบันอันเป็นธรรมอย่างยิ่ง พากหนึ่งย่อมบัญญัติว่า นิพพานปัจจุบัน เป็นธรรม อย่างยิ่งของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่ อย่างนี้.

๖๒. (๕) สมณะหรือพราหมณ์พากอื่น กล่าวจะสมณะหรือพราหมณ์พากนั้น อย่างนี้ว่า ท่านผู้เจริญ มีอยู่จริง อัตตาที่ท่านกล่าวถึงนั้น ข้าพเจ้ามิได้กล่าวว่าไม่มี ท่านผู้เจริญ แต่อัตตนี้ ใช่จะบรรลุนิพพานปัจจุบันอันเป็นธรรมอย่างยิ่ง ด้วยเหตุเพียงเท่านี้ harm ได้ ข้อนี้พระเหตุอะไร พระเหตุว่า ตติยาณนั้น ท่านกล่าวว่าหายน ด้วยจิตยังคำนึงถึงสุขอยู่ เพราะอัตตนี้บรรลุ จตุคติ ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข มีอุเบกษาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์ เพราะละเอสุข ละทุกข์ และ ดับโสมนัส โทมนัสก่อนๆ ได้ ขณะนั้น จึงเป็นอันบรรลุนิพพานปัจจุบันอันเป็นธรรมอย่างยิ่ง พากหนึ่งย่อมบัญญัติว่า นิพพานปัจจุบันเป็นธรรมอย่างยิ่งของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่ อย่างนี้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณะพราหมณ์เหล่านั้น มิทิฏฐิว่า นิพพานในปัจจุบัน ย่อมบัญญัติว่า นิพพานปัจจุบันเป็นธรรมอย่างยิ่งของสัตว์ผู้ปรากฏอยู่ ด้วยเหตุ ๕ ประการนี้แล ดูกรภิกษุทั้งหลาย

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 37

กีสมณะหรือพราหมณ์พากไดพากหนึ่ง มีทภูมิว่า นิพพานในปัจจุบันเป็นธรรมอย่างยิ่งของสัตว์
ผู้ปรากฏอยู่ สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้นทั้งหมด ย่อมบัญญติด้วยเหตุ & ประการนี้เท่านั้น
หรือแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ไม่มี.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่านั้น กำหนดขันธ์ส่วนอนาคต มีความเห็นตาม
ขันธ์ส่วนอนาคต ประภัณธ์ส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิภูมิหลายชนิด ด้วยเหตุ ๔ ประการ
นี้แล ดูกรภิกษุทั้งหลาย กีสมณะหรือพราหมณ์พากไดพากหนึ่ง กำหนดขันธ์ส่วนอนาคต
มีความเห็นตามขันธ์ส่วนอนาคต ประภัณธ์ส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิภูมิหลายชนิด
สมณพราหมณ์เหล่านั้นทั้งหมด ย่อมกล่าวด้วยเหตุ ๔ ประการนี้เท่านั้น หรือแต่อย่างใด
อย่างหนึ่ง นอกจากนี้ไม่มี ...?

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่านั้น กำหนดขันธ์ส่วนอดีตกีดี กำหนดขันธ์
ส่วนอนาคต กีดี กำหนดขันธ์ทึ้งส่วนอดีตทึ้งส่วนอนาคต กีดี มีความเห็นตามขันธ์ทึ้งส่วนอดีต
ทึ้งส่วนอนาคต ประภัณธ์ทึ้งส่วนอดีตทึ้งส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิภูมิหลายชนิด ด้วยเหตุ
๖๒ ประการนี้แล ดูกรภิกษุทั้งหลาย กีสมณะหรือพราหมณ์พากไดพากหนึ่ง กำหนดขันธ์ส่วน
อดีตกีดี กำหนดขันธ์ส่วนอนาคต กีดี กำหนดขันธ์ทึ้งส่วนอดีตทึ้งส่วนอนาคต กีดี มีความเห็น
ตามขันธ์ทึ้งส่วนอดีตทึ้งส่วนอนาคต ประภัณธ์ทึ้งส่วนอดีตทึ้งส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิภูมิ
หลายชนิด สมณพราหมณ์เหล่านั้นทั้งหมด ย่อมกล่าวด้วยเหตุ ๖๒ ประการนี้เท่านั้น หรือแต่
อย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ไม่มี.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้ตถาคตรู้ชัดว่า ฐานะที่ตั้งแห่งทิภูมิเหล่านี้ บุคคลถืออย่าง
นั้นแล้ว ยังอย่างนั้นแล้ว ย่อมมีคติอย่างนั้น มีภาพเบื้องหน้าอย่างนั้น และตถาคตย่อมรู้เหตุ
นั้นชัด ทั้งรู้ชัดยิ่งกว่านั้น ทั้งไม่ยึดมั่นความรู้ชัตนั้นด้วย เมื่อไม่ยึดมั่น ก็ทราบความเกิดขึ้น
ความดับไป คุณและโทษของเวทนาทั้งหลาย กับทั้งอุบaya เป็นเครื่องออกไปจากเวทนาเหล่านั้น
ตามความเป็นจริง จึงทราบความดับได้เฉพาะตน เพราะไม่ยึดมั่น ตถาคตจึงหลุดพ้น.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมเหล่านี้แลที่ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบ ประณีต
จะคาดคะเนเอาไม่ได้ ละเอียด รู้ได้เฉพาะบัณฑิต ซึ่งตถาคตทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งของ
แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้ง ที่เป็นเหตุให้กล่าวชุมคถาคตตามความเป็นจริงโดยชอบ.

จบทิภูมิ ๖๒.

ฐานะของผู้ถือทิภูมิ

[๔๑] ดูกรภิกษุทั้งหลาย บรรดาสมณพราหมณ์เหล่านี้ สมณพราหมณ์เหล่าใด มีทิภูมิว่าเที่ยง ย่อมบัญญติอัตตาและ โลกว่าเที่ยง ด้วยเหตุ ๔ ประการ ข้อนี้เป็นความเข้าใจ ของสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านี้ ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่ห่า เป็นความคืนนรของคนมีตัณหา เท่านั้น.

[๔๒] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิภูมิว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่าง ไม่เที่ยง ย่อมบัญญติอัตตาและ โลกว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่าง ไม่เที่ยง ด้วยเหตุ ๔ ประการ แม้ข้อนี้ก็เป็นความเข้าใจของสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านี้ ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่ห่า เป็นความคืนนรของคนมีตัณหา เท่านั้น.

[๔๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิภูมิว่า โลกมีที่สุด และหาที่สุดมิได้ ย่อมบัญญติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ ด้วยเหตุ ๔ ประการ แม้ข้อนี้เป็นความเข้าใจของ สมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านี้ ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่ห่า เป็นความคืนนร ของคนมีตัณหาเหมือนกัน.

[๔๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิภูมิขึ้นได้ไม่ตายตัว เมื่อถูกถาม ปัญหาในข้อนี้ๆ ย่อมกล่าวว่าจากเดินได้ไม่ตายตัว ด้วยเหตุ ๔ ประการ แม้ข้อนี้ก็เป็นความเข้าใจของ สมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านี้ ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่ห่า เป็นความคืนนร ของคนมีตัณหาเหมือนกัน.

[๔๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิภูมิว่า อัตตาและโลกเกิดขึ้นโดยฯ ย่อมบัญญติอัตตาและ โลกว่าเกิดขึ้นโดยฯ ด้วยเหตุ ๒ ประการ แม้ข้อนี้ก็เป็นความเข้าใจของ สมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านี้ ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่ห่า เป็นความคืนนร ของคนมีตัณหาเหมือนกัน.

[๔๖] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดกำหนดขันธ์ส่วนอคีต มีความเห็น ตามขันธ์ส่วนอคีต ประรากขันธ์ส่วนอคีต กล่าวคำแสดงทิภูมิหลายชนิด ด้วยเหตุ ๑๙ ประการ แม้ข้อนี้ก็เป็นความเข้าใจของสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านี้ ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่ห่า เป็นความคืนนร ของคนมีตัณหาเหมือนกัน.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 39

[๕๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญา ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายมีสัญญา ด้วยเหตุ ๑ ประการ แม้ข้อนี้ ก็เป็นความเข้าใจของสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่ห่า เป็นความดื้อรน ของคนมีตัณหาเหมือนกัน.

[๕๘] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย ไม่มีสัญญา ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายไม่มีสัญญา ด้วยเหตุ ๒ ประการ แม้ข้อนี้ ก็เป็นความเข้าใจของสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่ห่า เป็นความดื้อรน ของคนมีตัณหาเหมือนกัน.

[๕๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญา ก็มิใช่ ไม่มีสัญญา ก็มิใช่ ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตาย มีสัญญา ก็มิใช่ ไม่มีสัญญา ก็มิใช่ ด้วยเหตุ ๓ ประการ แม้ข้อนี้ ก็เป็นความเข้าใจของสมณพราหมณ์ผู้เจริญ เหล่านั้น ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่ห่า เป็นความดื้อรน ของคนมีตัณหาเหมือนกัน.

[๖๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า ขาดสูญ ย่อมบัญญัติความ ขาดสูญ ความพินาศ ความเลิกเกิด ของสัตว์ผู้ปราภูมยู่ ด้วยเหตุ ๑ ประการ แม้ข้อนี้ ก็เป็นความเข้าใจของสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่ห่า เป็นความดื้อรน ของคนมีตัณหาเหมือนกัน.

[๖๑] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า นิพพานในปัจจุบัน ย่อม บัญญัติว่า นิพพานปัจจุบันเป็นธรรมอย่างยิ่ง ของสัตว์ผู้ปราภูมยู่ ด้วยเหตุ ๒ ประการ แม้ข้อนี้ ก็เป็นความเข้าใจของสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่ห่า เป็นความดื้อรน ของคนมีตัณหาเหมือนกัน.

[๖๒] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดกำหนดขันธ์ส่วนอนาคต มีความเห็น ตามขันธ์ส่วนอนาคต ประภักษันธ์ส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิด ด้วยเหตุ ๔ ประการ แม้ข้อนี้ ก็เป็นความเข้าใจของสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่ห่า เป็นความดื้อรน ของคนมีตัณหาเหมือนกัน.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 40

[๖๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดกำหนดขันธ์ส่วนอเด็ตก็ต้องกำหนดขันธ์ส่วนอนาคตก็ต้องกำหนดขันธ์ทั้งส่วนอเด็ตทั้งส่วนอนาคตก็ต้องมีความเห็นตามขันธ์ทั้งส่วนอเด็ตทั้งส่วนอนาคต ประรภขันธ์ทั้งส่วนอเด็ตทั้งส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิด ด้วยเหตุ ๖๒ ประการ แม้ข้อนี้ก็เป็นความเข้าใจของสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านี้ ผู้ไม่รู้ไม่เห็น เป็นความแส่หาน เป็นความคิดเห็น ของคนมีตัณหา เมื่อونกัน.

[๖๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย บรรดาสมณพราหมณ์เหล่านี้ สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิ ว่าเที่ยง บัญญัติอัตตาและโลกว่าเที่ยง ด้วยเหตุ ๔ ประการ ข้อนี้พระผัสสะเป็นปัจจัย.

[๖๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่าง ไม่เที่ยง บัญญัติอัตตาและโลกว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่าง ไม่เที่ยง ด้วยเหตุ ๔ ประการ แม้ข้อนี้ ก็พระผัสสะเป็นปัจจัย.

[๖๖] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า โลกมีที่สุด และหาที่สุดมิได้มิได้ บัญญัติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ ด้วยเหตุ ๔ ประการ แม้ข้อนี้ ก็พระผัสสะ เป็นปัจจัย.

[๖๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิคืนได้ ไม่ตายตัว เมื่อถูกถามปัญหา ในข้อนี้ฯ ย่อมกล่าวว่าจากเดิมได้ ไม่ตายตัว ด้วยเหตุ ๔ ประการ แม้ข้อนี้ ก็พระผัสสะ เป็นปัจจัย.

[๖๘] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า อัตตาและโลกเกิดขึ้นโดยฯ บัญญัติอัตตาและโลกว่าเกิดขึ้นโดยฯ ด้วยเหตุ ๒ ประการ แม้ข้อนี้ ก็พระผัสสะเป็นปัจจัย.

[๖๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดกำหนดขันธ์ส่วนอเด็ต มีความเห็นตาม ขันธ์ส่วนอเด็ต ประรภขันธ์ส่วนอเด็ต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิด ด้วยเหตุ ๑๙ ประการ แม้ข้อนี้ ก็พระผัสสะเป็นปัจจัย.

[๗๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า อัตตาเหนือขึ้น ไปจากการ ตายมีสัญญา บัญญัติว่าอัตตาเหนือขึ้น ไปจากการตายมีสัญญา ด้วยเหตุ ๑๖ ประการ แม้ข้อนี้ ก็พระผัสสะเป็นปัจจัย.

[๗๑] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า อัตตาเหนือขึ้น ไปจากการตาย ไม่มีสัญญา บัญญัติว่าอัตตาเหนือขึ้น ไปจากการตาย ไม่มีสัญญา ด้วยเหตุ ๘ ประการ แม้ข้อนี้ ก็พระผัสสะเป็นปัจจัย.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 41

[๓๒] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า อัตตาแหนอื่นไปจากการตาย มีสัญญาเกื้มໃช่ ไม่มีสัญญาเกื้มໃช่ บัญญติว่าอัตตาแหนอื่นไปจากการตายมีสัญญาเกื้มໃช่ ไม่มีสัญญาเกื้มไม่ใช่ ด้วยเหตุ ๘ ประการ แม้ข้อนั้นก็ เพราะผัสสะเป็นปัจจัย.

[๓๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า ขาดสูญ บัญญติความขาดสูญ ความพินาศ ความเลิกเกิด ของสัตว์ผู้ปราກอยู่ ด้วยเหตุ ๗ ประการ แม้ข้อนั้น ก็ เพราะผัสสะเป็นปัจจัย.

[๓๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า นิพพานในปัจจุบัน บัญญติว่า นิพพานปัจจุบันเป็นธรรมอย่างยิ่งของสัตว์ผู้ปรากอยู่ ด้วยเหตุ ๕ ประการ แม้ข้อนั้น ก็ เพราะผัสสะเป็นปัจจัย.

[๓๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดกำหนดขันธ์ส่วนอนาคต มีความเห็น ตามขันธ์ส่วนอนาคต ประรากขันธ์ส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิด ด้วยเหตุ ๔๔ ประการ แม้ข้อนั้น ก็ เพราะผัสสะเป็นปัจจัย.

[๓๖] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดกำหนดขันธ์ส่วนอดีตก็ตี กำหนดขันธ์ ส่วนอนาคตก็ตี กำหนดขันธ์ทึ่งส่วนอดีตทึ่งส่วนอนาคตก็ตี มีความเห็นตามขันธ์ทึ่งส่วนอดีต ทึ่งส่วนอนาคต ประรากขันธ์ทึ่งส่วนอดีตทึ่งส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิด ด้วยเหตุ ๖๒ ประการ แม้ข้อนั้น ก็ เพราะผัสสะเป็นปัจจัย.

[๓๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย บรรดาสมณพราหมณ์เหล่านั้น สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิ ว่าเที่ยง ย่อมบัญญติอัตตาและ โลกว่าเที่ยง ด้วยเหตุ ๔ ประการ เขาเหล่านั้นเว้นผัสสะแล้ว จะรู้สึกได้ นั่น ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

[๓๘] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่าง ไม่เที่ยง ย่อมบัญญติอัตตาและ โลกว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่าง ไม่เที่ยง ด้วยเหตุ ๔ ประการ เขาเหล่านั้นเว้นผัสสะแล้ว จะรู้สึกได้ นั่น ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

[๓๙] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิว่า โลกมีที่สุด และหาที่สุดมิได้ ย่อมบัญญติว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ ด้วยเหตุ ๔ ประการ เขาเหล่านั้นเว้นผัสสะแล้ว จะรู้สึกได้ นั่น ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 42

[๙๐] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิจิດື ได้ ไม่ตایตัว เมื่อถูกถาม
ปัญหาในข้อนี้ๆ ย่อมกล่าวว่าจากเด็น ได้ไม่ตایตัว ด้วยเหตุ ๔ ประการ เขาเหล่านั้นเว้นผัสสะ
แล้วจะรู้สึกได้ นั่น ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

[๙๑] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิจิດື ว่า อัตตาและ โลกเกิดขึ้นโดยๆ
ย่อมบัญญัติว่า อัตตาและ โลกเกิดขึ้นโดยๆ ด้วยเหตุ ๒ ประการ เขาเหล่านั้นเว้นผัสสะแล้ว
จะรู้สึกได้ นั่น ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

[๙๒] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดกำหนดขันธ์ส่วนอดีตมีความเห็นตาม
ขันธ์ส่วนอดีต ประภกขันธ์ส่วนอดีต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิด ด้วยเหตุ ๑๙ ประการ
เขาเหล่านั้นเว้นผัสสะแล้วจะรู้สึกได้ นั่น ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

[๙๓] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิจิດື ว่า อัตตาเหนือขึ้น ไปจากการตาย
มีสัญญา ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้น ไปจากการตายมีสัญญา ด้วยเหตุ ๑๖ ประการ เขาเหล่านั้น
เว้นผัสสะแล้วจะรู้สึกได้ นั่น ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

[๙๔] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิจิດື ว่า อัตตาเหนือขึ้น ไปจากการตาย
ไม่มีสัญญา ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้น ไปจากการตายไม่มีสัญญา ด้วยเหตุ ๘ ประการ
เขาเหล่านั้นเว้นผัสสะแล้วจะรู้สึกได้ นั่น ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

[๙๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิจิດື ว่า อัตตาเหนือขึ้น ไปจากการตาย
มีสัญญา ก็มิใช่ ไม่มีสัญญา ก็มิใช่ ย่อมบัญญัติว่า อัตตาเหนือขึ้น ไปจากการตายมีสัญญา ก็มิใช่
ไม่มีสัญญา ก็มิใช่ ด้วยเหตุ ๘ ประการ เขาเหล่านั้นเว้นผัสสะแล้วจะรู้สึกได้ นั่น ไม่เป็นฐานะ
ที่จะมีได.

[๙๖] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิจิດື ว่า ขาดสูญ ย่อมบัญญัติความ
ขาดสูญ ความพินาศ ความเลิกเกิดของสัตว์ผู้ปราກกฎยู่ ด้วยเหตุ ๗ ประการ เขาเหล่านั้น
เว้นผัสสะแล้วจะรู้สึกได้ นั่น ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

[๙๗] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิจิດື ว่า นิพพานในปัจจุบัน ย่อม
บัญญัติว่า นิพพานปัจจุบันเป็นธรรมอย่างยิ่งของสัตว์ผู้ปราກกฎยู่ ด้วยเหตุ ๕ ประการ เขาเหล่านั้น
เว้นผัสสะแล้วจะรู้สึกได้ นั่น ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 43

[๙๙] ดูกรกิจมุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดกำหนดขันธ์ส่วนอนาคต มีความเห็นตามขันธ์ส่วนอนาคต ประภัณธ์ส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิด ด้วยเหตุ ๔๕ ประการ เขาเหล่านี้นิเวนผัสสะแล้วจะรู้สึกได้ นั่นไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

[๙๙] ดูกรกิจมุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใดกำหนดขันธ์ส่วนอดีตก็ได้ กำหนดขันธ์ส่วนอนาคตก็ได้ กำหนดขันธ์ทั้งส่วนอดีตทั้งส่วนอนาคตก็ได้ มีความเห็นตามขันธ์ทั้งส่วนอดีต ทั้งส่วนอนาคต ประภัณธ์ทั้งส่วนอดีตทั้งส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิด ด้วยเหตุ ๖๒ ประการ เขาเหล่านี้นิเวนผัสสะแล้วจะรู้สึกได้ นั่นไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

[๙๐] ดูกรกิจมุทั้งหลาย บรรดาสมณพราหมณ์เหล่านั้น สมณพราหมณ์เหล่าใดมีทิฏฐิ ว่าเที่ยง ย่อมบัญญต้อตตาและ โลกกว่าเที่ยง ด้วยเหตุ ๔ ประการพวกที่มีทิฏฐิว่า บางอย่างเที่ยง บางอย่างไม่เที่ยง ... พวกที่มีทิฏฐิว่า โลกมีที่สุดและหาที่สุดมิได้ ... พวกที่มีทิฏฐิคืนได้ไม่ตายตัว ... พวกที่มีทิฏฐิว่า อัตตาและ โลกเกิดขึ้นlobya ... พวกที่กำหนดขันธ์ส่วนอดีต ... พวกที่มีทิฏฐิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายมีสัญญา ... พวกที่มีทิฏฐิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายไม่มี สัญญา ... พวกที่มีทิฏฐิว่า อัตตาเหนือขึ้นไปจากการตายมีสัญญาเกื้มใจ ไม่มีสัญญาเกื้มใจ ... พวกที่มีทิฏฐิว่า ขาดสูญ ... พวกที่มีทิฏฐิว่า นิพพานในปัจจุบัน ... พวกที่กำหนดขันธ์ส่วนอนาคต ... พวกที่กำหนดขันธ์ส่วนอดีตก็ได้ กำหนดขันธ์ส่วนอนาคตก็ได้ กำหนดขันธ์ทั้งส่วนอดีตทั้งส่วนอนาคต ก็ได้ มีความเห็นตามขันธ์ทั้งส่วนอดีตทั้งส่วนอนาคต ประภัณธ์ทั้งส่วนอดีตทั้งส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิดด้วยเหตุ ๖๒ ประการ สมณพราหมณ์เหล่านั้นทุกจำพวก ถูกต้องๆ แล้วด้วยผัสสะยตนะทั้ง ๖ ย่อมเสวยเวทนา เพราะเวทนาของสมณพราหมณ์เหล่านี้ เป็นปัจจัยจึงเกิดต้นหา เพราะต้นหาเป็นปัจจัยจึงเกิดอุปทาน เพราะอุปทานเป็นปัจจัยจึงเกิดภพ เพราะภพเป็นปัจจัยจึงเกิดชาติ เพราะชาติเป็นปัจจัยจึงเกิด ชรา มะรณะ โสก ปริเทวะ ทุกจะ โภมนัส อุปายาส ดูกรกิจมุทั้งหลาย เมื่อได กิจมุร្នชัดตามความเป็นจริงซึ่งความเกิด ความดับ คุณและโทษ แห่งผัสสะยตนะทั้ง ๖ กับทั้งอุบายนี้เป็นเครื่องออกไปจากผัสสะยตนะเหล่านี้ เมื่อนั้น กิจมุนี้ย่อมรู้ชัดยิ่งกว่าสมณพราหมณ์เหล่านี้ทั้งหมด ดูกรกิจมุทั้งหลาย ก็สมณะหรือ พราหมณ์พวกไดพวกหนึ่ง กำหนดขันธ์ส่วนอดีตก็ได กำหนดขันธ์ส่วนอนาคตก็ได กำหนดขันธ์ ทั้งส่วนอดีตทั้งส่วนอนาคต ก็ได มีความเห็นตามขันธ์ทั้งส่วนอดีตทั้งส่วนอนาคต ประภัณธ์ ทั้งส่วนอดีตทั้งส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิด สมณพราหมณ์เหล่านั้นทั้งหมด

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 44

ถูกทิฏฐิ ๖๒ อย่างเหล่านี้แหละเป็นคุจข่ายปกคุณ ไว้ อญในข่ายนี้เอง เมื่อผุดก์ผุดอยู่ในข่ายนี้ ติดอยู่ในข่ายนี้ถูกข่ายปกคุณ ไว้ เมื่อผุดก์ผุดอยู่ในข่ายนี้ เปรียบเหมือนชาวประมงหรือลูกมือชาวประมงผู้ผลิต ใช้เทคโนโลยีทดลองยังหนอนนำอันเล็ก เขาวิดอย่างนี้ว่า บรรดาสัตว์ตัวใหญ่ๆ ในหนองนี้ทั้งหมดถูกแหนบไว้อญในแท้ เมื่อผุดก์ผุดอยู่ในแท้ ติดอยู่ในแท้ ถูกแหนบไว้ เมื่อผุดก์ผุดอยู่ในแท้ ฉันใด คุกรกิษุทั้งหลาย. สมณะหรือพราหมณ์พากใจพากหนึ่ง ก็ฉันนั้นที่กำหนดขันธ์ส่วนอดีตคือ กำหนดขันธ์ส่วนอนาคตคือ กำหนดขันธ์ทั้งส่วนอดีตทั้งส่วนอนาคต ก็คือ มีความเห็นตามขันธ์ทั้งส่วนอดีตทั้งส่วนอนาคต ประภันธ์ทั้งส่วนอดีตทั้งส่วนอนาคต กล่าวคำแสดงทิฏฐิหลายชนิด สมณพราหมณ์เหล่านั้นทั้งหมดถูกทิฏฐิ ๖๒ เหล่านี้แหละเป็นคุจข่ายปกคุณ ไว้ อญในข่ายนี้เอง เมื่อผุดก์ผุดอยู่ในข่ายนี้ ติดอยู่ในข่ายนี้ ถูกข่ายปกคุณ ไว้ เมื่อผุดก์ผุดอยู่ในข่ายนี้.

คุกรกิษุทั้งหลาย กายของตถาคต มีตัณหาอันจะนำไปสู่ภพชาดแล้วบังคับร้อย เทวตา และมนุษย์ทั้งหลายจักเห็นตถาคตชั่วเวลาที่ กายของตถาคตบังคับร้อย เมื่อกายแตกสินธีพแล้ว เทวตาและมนุษย์ทั้งหลายจักไม่เห็นตถาคต เปรียบเหมือนพวงมะม่วง เมื่อขาดจากข้อแล้ว ผลใดผลหนึ่งติดข้ออยู่ ย่อมติดข้าไป คุกรกิษุทั้งหลาย กายของตถาคตมีตัณหาอันจะนำไปสู่ภพชาดแล้ว ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ยังบังคับร้อย เทวตาและมนุษย์ทั้งหลายจักเห็นตถาคตได้ก็ชั่วเวลา ที่ กายของตถาคตบังคับร้อย เมื่อกายแตกสินธีพแล้ว เทวตาและมนุษย์ทั้งหลายจักไม่เห็นตถาคต.

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ท่านพระอานันท์ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า น่าอัศจรรย์ พระเจ้าข้า ไม่เคยมีนา พระเจ้าข้า ธรรมบรรยายนี้ชื่ออะไร พระเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เพาะະนະนั้นแหละ อาบนท์ เชองจำธรรมบรรยายนี้ว่า อรรถชาลักษ์ได้ ว่าธรรมชาลักษ์ได้ ว่าพรมชาลักษ์ได้ ว่าทิฏฐิชาลักษ์ได้ ว่าพิชัยสกุรณอันยอดเยี่ยมก์ได.

ครั้นพระผู้มีพระภาค ตรัสพระสูตรนี้จบแล้ว กิษุทั้งหลายเหล่านั้น มีใจชื่นชม เพลิดเพลินกายิตของพระผู้มีพระภาค ก็และเมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสไวยากรณ์ภาษาไทยนี้อยู่ ที่นี่ โลกชาตุได้หวั่นไหวแล้วแล.

จบพระมหาลสุตรที่ ๑.

๒. สามัญญาณสูตร

เรื่องพระเจ้าชาตศัตรู

[๔] ข้าพเจ้าได้สืบมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาค ประทับ ณ สวนอัมพวันของหมู่ชีวกโกມารภัจจ์ ใกล้
พระนครราชคฤห์ พร้อมด้วยกิจสูงหมู่ใหญ่ประมาณ ๑๒๕๐ รูป วันนั้นเป็นวันอุโบสต ๑๕ ค่ำ
เป็นวันครบ ๔ เดือน ถัดจากโภกุทบาน ในราตรีเพลยพระจันทร์เต็มดวง พระเจ้าแผ่นดินมี
พระนามว่า ชาตศัตรูเทพทิบุตร แวดล้อมด้วยราชอาณาจักรที่ประทับนั้น พระมหาปราสาทชั้นบน.
ขณะนั้น ท้าวเชอทรงเปล่งพระอุทานว่า ดูกรอาณาจักร ราตรีมีดวงเดือนแห่งกระจั่ง น่ารื่นรมย์
หนอ ราตรีมีดวงเดือนแห่งกระจั่ง ช่างงามจริงหนอ ราตรีมีดวงเดือนแห่งกระจั่ง น่าชมจริงหนอ
ราตรีมีดวงเดือนแห่งกระจั่ง น่าเบิกบานจริงหนอ ราตรีมีดวงเดือนแห่งกระจั่ง เข้าลักษณะ
จริงหนอ วันนี้เราควรจะเข้าไปหาสามณะหรือพระหมณผู้ใดเดินหนอ ซึ่งจิตของเราผู้เข้าไปหาพึง
เลื่อมใสได้. ครั้นท้าวเชอคำรัสอย่างนี้แล้ว อาณาจักรผู้หนึ่งจึงกราบทูลว่า ขอเคชะ ท่านปูรณะ
กัสสป ปรากฏว่าเป็นเจ้าหมู่เจ้าคณะ เป็นคณอาจารย์มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ เป็นเจ้าลักษ
ชนส่วนมากยกย่องว่าดี เป็นคนเก่าแก่ บวชมานาน มีอายุล่วงกาล ผ่านวัยมาโดยลำดับ
เชิญพระองค์เสด็จเข้าไปหาท่านปูรณะ กัสสปนั้นเดิน เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า เมื่อพระองค์เสด็จ
เข้าไปหาท่านปูรณะ กัสสป พระฤทธิพึงเลื่อมใส. เมื่ออาณาจักรผู้นั้น กราบทูลอย่างนี้แล้ว
ท้าวเชอก็ทรงนิ่งอยู่.

อาณาจักร อีกคนหนึ่ง จึงกราบทูลว่า ขอเคชะ ท่านมักบลิ โโคศาล ปรากฏว่าเป็นเจ้าหมู่
เจ้าคณะ เป็นคณอาจารย์มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ เป็นเจ้าลักษ ชนส่วนมากยกย่องว่าดี เป็นคน
เก่าแก่ บวชมานาน มีอายุล่วงกาล ผ่านวัยมาโดยลำดับ เชิญพระองค์เสด็จเข้าไปหาท่าน
มักบลิ โโคศาลนั้นเดิน เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า เมื่อพระองค์เสด็จเข้าไปหาท่านมักบลิ โโคศาล
พระฤทธิพึงเลื่อมใส เมื่ออาณาจักรผู้นั้นกราบทูลอย่างนี้แล้ว ท้าวเชอก็ทรงนิ่งอยู่.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิการย สีลขันธารรค - หน้าที่ 46

อัมมาดย์อิกคนหนึ่ง จึงกราบทูลว่า ขอเดชะ ท่านอชิต เกสกัมพล ปราภูว่าเป็นเจ้าหมู่ เจ้าคณะ เป็นคณาจารย์มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ เป็นเจ้าลัทธิ ชนส่วนมากยกย่องว่าดี เป็นคนเก่าแก่ นิรนามานาน มีอายุล่วงกาล ผ่านวัยมาโดยลำดับ เชิญพระองค์เสด็จเข้าไปหาท่านอชิต เกสกัมพล นั้นเิด เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า เมื่อพระองค์เสด็จเข้าไปหาท่านอชิต เกสกัมพล พระฤทธิพึงเลื่อมใส เมื่ออัมมาดย์ผู้นั้นกราบทูลอย่างนี้แล้ว ท้าวเรอกีทรงนิ่งอยู่.

อัมมาดย์อิกคนหนึ่ง จึงกราบทูลว่า ขอเดชะ ท่านปกุちは กจจายนะ ปราภูว่าเป็นเจ้าหมู่ เจ้าคณะ เป็นคณาจารย์มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ เป็นเจ้าลัทธิ ชนส่วนมากยกย่องว่าดี เป็นคนเก่าแก่ นิรนามานาน มีอายุล่วงกาล ผ่านวัยมาโดยลำดับ เชิญพระองค์เสด็จเข้าไปหาท่านปกุちは กจจายนะนั้นเิด เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า เมื่อพระองค์เสด็จเข้าไปหาท่านปกุちは กจจายนะ พระฤทธิพึงเลื่อมใส. เมื่ออัมมาดย์ผู้นั้นกราบทูลอย่างนี้แล้ว ท้าวเรอกีทรงนิ่งอยู่.

อัมมาดย์อิกคนหนึ่ง จึงกราบทูลว่า ขอเดชะ ท่านสัญชัย เวลภูษณบุตร ปราภูว่าเป็นเจ้าหมู่ เจ้าคณะ เป็นคณาจารย์มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ เป็นเจ้าลัทธิ ชนส่วนมากยกย่องว่าดี เป็นคนเก่าแก่ นิรนามานาน มีอายุล่วงกาล ผ่านวัยมาโดยลำดับ เชิญพระองค์เสด็จเข้าไปหาท่านสัญชัย เวลภูษณบุตร นั้นเิด เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า เมื่อพระองค์เสด็จเข้าไปหาท่านสัญชัย เวลภูษณบุตร พระฤทธิพึงเลื่อมใส. เมื่ออัมมาดย์ผู้นั้นกราบทูลอย่างนี้แล้ว ท้าวเรอกีทรงนิ่งอยู่.

อัมมาดย์อิกคนหนึ่ง จึงกราบทูลว่า ขอเดชะ ท่านนิกรนถ์ นาภูบุตร ปราภูว่าเป็นเจ้าหมู่ เจ้าคณะ เป็นคณาจารย์มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ เป็นเจ้าลัทธิ ชนส่วนมากยกย่องว่าดี เป็นคนเก่าแก่ นิรนามานาน มีอายุล่วงกาล ผ่านวัยมาโดยลำดับ เชิญพระองค์เสด็จเข้าไปหาท่านนิกรนถ์ นาภูบุตร นั้นเิด เห็นด้วยเกล้าฯ ว่า เมื่อพระองค์เสด็จเข้าไปหาท่านนิกรนถ์ นาภูบุตร พระฤทธิพึงเลื่อมใส. เมื่ออัมมาดย์ผู้นั้นกราบทูลอย่างนี้แล้ว ท้าวเรอกีทรงนิ่งอยู่.

กถาปรารภพระพุทธคุณ

[๔๒] สมัยนั้น หมวดชีวก โภมารภัจจ์ นั่งนิ่งอยู่ในที่ไม่ไกลพระเจ้าแผ่นดินมณฑล พระนามว่า อชาตศัตฐ เวเทหีบุตร. ท้าวเรอกีซึ่งมีพระราชดำริสักะหมวดชีวก โภมารภัจจ์ ว่า ชีวกผู้สหาย เธอทำไม่เงินสีyle; หมวดชีวก โภมารภัจจ์ กราบทูลว่า ขอเดชะ พระผู้มีพระภาค

อรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า ประทับอยู่ณ สวนอัมพวันของข้าพระพุทธเจ้า พร้อมด้วยกิมสังฆ
หมู่ใหญ่ประมาณ ๑๒๕๐ รูป พระเกียรติศักดิ์อันงามของพระองค์จราไปแล้วอย่างนี้ว่า แม้พระ
เหตุนี้ฯ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชชา
และธรรมะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดา
ของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้บุกبانแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรมดังนี้ เชิญพระองค์
เสด็จเข้าไปฝ่าพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นถัด เห็นด้วยกล้าฯ ว่า เมื่อพระองค์เสด็จเข้าไปฝ่า
พระผู้มีพระภาค พระฤทธิพึงเลื่อมใส ท้าวเชอจึงมีพระราชน้ำร้อนว่า ชีวกผู้สหาย ถ้าอย่างนั้น
ท่านจะสั่งให้เตรียมหัตถียานไว้. หมอชีว กิมารภัจจ์ รับสนองพระราชน้อมการแล้ว สั่งให้
เตรียมช้างพังประมาณ ๕๐๐ เชือก และช้างพระที่นั่งเสร็จแล้วจึงกราบทูลว่า ขอเดชะ ข้า
พระพุทธเจ้าสั่งให้เตรียมหัตถียานพร้อมแล้ว เชิญได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเสด็จ ได้พระเจ้าฯ.
คำดับนั้น ท้าวเชอโปรดให้พากสตรีขึ้นช้างพัง ๕๐๐ เชือกฯ ลงทาง แล้วจึงทรงช้างพระที่นั่ง
มีผู้ถือคบเพลิง เสด็จออกจากพระนครราชคฤห์ ด้วยพระราชนຸກພอย่างยิ่งใหญ่ เสด็จไปสวน
อัมพวันของหมอชีว กิมารภัจจ์. พอกลัดจะถึง ท้าวเชอเกิดทรงหวานหัวน้ำร้อน แต่
ทรงมีความสยดสยองขึ้น ครั้นท้าวเชอทรงกลัว ทรงหวานหัวน้ำมีพระ โภณชาตชัณแล้ว จึงตรัส
กับหมอชีว กิมารภัจจ์ว่า ชีวกผู้สหาย ท่านไม่ได้ลวงเรารหรือ ชีวกผู้สหาย ท่านไม่ได้
หลอกเรารหรือ ชีวกผู้สหาย ท่านไม่ได้ล่อเรามาให้ศัตรูหรือ เหตุไหนเด่า กิมสังฆ์หมู่ใหญ่
ตั้ง ๑๒๕๐ รูป จึงไม่มีเสียงจาก เสียงกระเอน เสียงพื้มพาเลย หมอชีว กิมารภัจจ์กราบทูล
ว่า ขอพระองค์อย่าได้ทรงหวานหัวน้ำลงกลัวเลยพระเจ้าฯ ข้าพระพุทธเจ้าไม่ได้ลวงพระองค์
ไม่ได้หลอกพระองค์ ไม่ได้ล่อพระองค์มาให้ศัตรูเลย พระเจ้าฯ ขอเดชะ เชิญพระองค์เสด็จ
เข้าไปเดินฯ นั่นประทีปที่โรงกลมยังตามอญ. คำดับนั้น ท้าวเชอเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวน
ช้างพระที่นั่งไปจนสุดทาง เสด็จลงทรงพระดำเนินเข้าประตูโรงกลม แล้วจึงรับสั่งกะหมอชีว ก
กิมารภัจจ์ว่า ชีวกผู้สหาย ไหనพระผู้มีพระภาค. หมอชีว กิมารภัจจ์ กราบทูลว่า ขอเดชะ
นั่นพระผู้มีพระภาค ประทับนั่งพิงเสากลาง ผินพระพักตร์ไปทางทิศบูรพา กิมสังฆ์แวดล้อมอญ.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 48

ลำดับนั้น ท้าวเชอเสด็จเข้าไปเฝ้า. พระผู้มีพระภาค ประทับยืน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ทรงจำเดื่องเห็นกิกขุสูงมีนิ่งสงบเหมือนหัวงน้ำใส ทรงเปล่งพระอุทานว่า ขอให้อุทัยกัทท์กุมา ของเรางมีความสงบอย่างกิกขุสูงมีเดียวันนี้. พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คุณมหาบพิตร พระองค์ เสด็จมาทั้งความรัก. แล้วท้าวเชอทูลรับว่า พระเจ้าข้า อุทัยกัทท์กุมาเป็นที่รักของหมู่อมฉัน ขอให้อุทัยกัทท์กุมาตรของหมู่อมฉันมีความสงบอย่างกิกขุสูงมีเดียวันนี้เถิด.

[๕๗] ลำดับนั้น ท้าวเชอทรงอภิਆทพระผู้มีพระภาค แล้วทรงประน�อัญชลีแก่กิกขุสูงมี ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. ครั้นแล้ว ได้ตรัสพระคำรัตน์กะพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ พระองค์ผู้เจริญ หมู่อมฉันจะขอทูลถามปัญหานางเรื่องสักเล็กน้อย ถ้าพระองค์จะประทาน พระวิรากาสพยากรณ์ปัญหาแก่หมู่อมฉัน.

พ. เชิญถามเดิด มหาบพิตร ถ้าทรงพระประสงค์.

อ. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ศิลปศาสตร์เป็นอันมากเหล่านี้ คือ พลช้าง พลม้า พลรถ พลชู พนักงานเชิญชัง พนักงานจัดกระบวนการทัพ พนักงานจัดส่งเสบียง พວกอุคราชนบุตร พลอสา ขุนพล พลกด้า พลสวามเกราะหนัง พວกบุตรทาส ช่างทำหมนม ช่างกัลบก พนักงาน เครื่องสรง พວกฟ่อครัว ช่างดอกไม้ ช่างซ้อม ช่างหูก ช่างจักสาน ช่างหม้อ นักคำนวณ พวนับคะแนน (นักการบัญชี) หรือศิลปศาสตร์เป็นอันมาก แม้อ่ายอื่นใดที่มีคติเหมือนอย่างนี้ คนเหล่านี้ย่อมอาศัยผลแห่งศิลปศาสตร์ที่เห็นประจักษ์เลี้ยงชีพในปัจจุบัน ด้วยผลแห่งศิลปศาสตร์นั้น เขาข้อมบารุงตน มกราคม บุตรภริยา มิตรอามาตย์ให้เป็นสุขอิ่มหนำสำราญ บำเพ็ญทักษิณานอันมีผลอย่างสูง เป็นไปเพื่อให้ได้อารมณ์ดี มีสุขเป็นผล ให้เกิดในสวรรค์ ในสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ฉันใด ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์อาจบัญญัติสามัญผลที่เห็น ประจักษ์ในปัจจุบัน เหมือนอย่างนั้นได้บ้างหรือไม่?

พ. มหาบพิตร ทรงจำได้หรือไม่ว่า ปัญหาข้อนี้ มหาบพิตร ได้ตรัสตามสมณพราหมณ์ พວกอื่นแล้ว.

อ. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ จำได้อยู่ ปัญหาข้อนี้ หมู่อมฉัน ได้ถามสมณพราหมณ์พວก อื่นแล้ว.

พ. ดูรวมหาบพิตร สมณพราหมณ์เหล่านั้นพยากรณ์อย่างไร ถ้ามหากาบพิตรไม่หนัก
พระทัย ก็ตรัสเดิດ.

อ. ณ ที่ที่พระผู้มีพระภาคหรือท่านผู้เปรียบดังพระผู้มีพระภาค ประทับนั่งอยู่ หม่อมฉัน
ไม่หนักใจ พระเจ้าฯ.

พ. ถ้าอย่างนั้น มหาบพิตรตรัสเดิດ.

ว่าทะของศาสตราปูรณะ กัสสป

[๔๕] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ สามัยหนึ่ง ณ กรุงราชคฤห์ หม่อมฉันเข้าไปหาครูปูรณะ
กัสสป ถึงที่อยู่ ได้ปราศรัยกับปูรณะ กัสสป ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว
จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วหม่อมฉันได้กล่าวคำนี้กะปูรณะ กัสสปว่า ท่านกัสสป
ศิลปศาสตร์เป็นอันมากเหล่านี้ ก cioè พลช้าง พลม้า พลรบ พลธนู พนักงานเชิญชง พนักงาน
จัดกระบวนการทัพ พนักงานจัดส่งเสมียง พากอุคราชบุตร พลอสา บุนพล พลกล้า พลสุวน
เกราะหนัง พากบุตรหาส ช่างทำหม่ม ช่างกัลบก พนักงานเครื่องสรง พากพ่อครัว ช่าง
ดอกไม้ ช่างข้อม ช่างหูก ช่างจักสาน ช่างหม้อ นักคำนวณ พากนับคะแนน (นักการบัญชี)
หรือศิลปศาสตร์เป็นอันมาก แม้อย่างอื่นใดที่มีคติเหมือนอย่างนี้ คนเหล่านั้น ย่อมอาศัยผลแห่ง^{๔๕}
ศิลปศาสตร์ที่เห็นประจักษ์เลี้ยงชีพในปัจจุบัน ด้วยผลแห่งศิลปศาสตร์นั้น เขาย่อมบำรุงตน
มารดาบิดา บุตรภริยา มิตร อำเภอตย ให้เป็นสุขอิ่มหนำสำราญ บำเพ็ญทักษิณานอันมีผล
อย่างสูง เป็นไปเพื่อให้ได้อารมณ์ดี มีสุขเป็นผล ให้เกิดในสวรรค์ ในสมณพราหมณ์ทั้งหลาย
ฉันได ท่านอาจบัญชีติดตามัญผลที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน เนื่องอย่างนั้นได้หรือไม่ เมื่อหม่อมฉัน
กล่าวอย่างนี้ ครูปูรณะ กัสสป ได้กล่าวคำนี้กะหม่อมฉันว่า ดูรวมหาบพิตร เมื่อบุคคลทำเอง
ใช้ให้ผู้อื่นทำ ตัดเอง ใช้ให้ผู้อื่นตัด เมียดเบียนเอง ใช้ผู้อื่นให้เมียดเบียน ทำขาให้เคร้าโสกเอง
ใช้ผู้อื่นทำขาให้เคร้าโสก ทำขาให้ลำบากเอง ใช้ผู้อื่นทำขาให้ลำบาก ดื้ินرنเอง ทำขาให้
ดื้ินرن ฝ่าสัตว์ ลักษรพย ตัดที่ต่อ ปล้นไม้ให้เหลือ ทำโจรกรรมในเรือนหลังเดียว ชุมอยู่ที่
ทางเปลี่ยว ทำชั้กริยาขา พุดเท็จ ผู้ทำไม่เชื่อว่าทำบาป แม้หาก็จะใช้จารซึ่งมีคมโดยรอบ
เหมือนมีดโคน สังหารเหล่าสัตว์ในปฐพินี ให้เป็นลาย เป็นกองมังสะอันเดียวกัน บาปที่มี
การทำ เช่นนั้นเป็นเหตุ ย่อมไม่มีแก่เขา ไม่มีนาปมาถึงเขา แม้หากบุคคลจะไปยังผ่องขาวแห่ง

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 50

แม่น้ำคงคา ผ่า owing ใช้ให้ผู้อื่นมา ตัดเอง ใช้ให้ผู้อื่นตัด เป็นเดียวเบียน owing ใช้ผู้อื่น ให้เป็นเดียวเบียน นาปที่มีการทำเช่นนี้เป็นเหตุ ย่อมไม่มีแก่เขา ไม่มีบานมาถึงเขา แม้หากบุคคลจะไปยังฝั่งซ้าย แห่งแม่น้ำคงคา ให้เอง ใช้ให้ผู้อื่นให้ บูชา owing ใช้ให้ผู้อื่นบูชา บูษย์ที่มีการทำเช่นนี้เป็นเหตุ ย่อมไม่มีแก่เขา ไม่มีบูษามาถึงเขา ด้วยการให้ทาน การทราบ อินทรีย์ การสำรวมศีล การกล่าวคำสัตย์ บูษย์ที่มีการทำเช่นนี้เป็นเหตุ ย่อมไม่มีแก่เขา ไม่มีบูษามาถึงเขา ดังนี้ ข้าแต่ พระองค์ผู้เจริญ เมื่อ豁ม่อนฉันตามถึงสามัญผลที่เห็นประจักษ์ ครูปูรณะ กัสสป กลับตอบถึง การที่ทำแล้วไม่เป็นอันทำ ฉะนี้ (ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อ豁ม่อนฉันตามถึงสามัญผลที่เห็น ประจักษ์ ครูปูรณะ กัสสป กลับตอบถึงการที่ทำแล้วไม่เป็นอันทำ ฉะนี้) ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ 豁ม่อนฉันตามถึงสามัญผลที่เห็นประจักษ์ ครูปูรณะ กัสสป กลับตอบถึงการที่ทำแล้วไม่เป็นอันทำ เปรียบเหมือนเราตามถึงมั่ว ตอบขันนุนสำมะลอ หรือเราตามถึงขันนุนสำมะลอ ตอบมะม่วง ฉะนั้น 豁ม่อนฉันมีความคิดว่า ไนน คนอย่างเรา จะพึงมุ่งรกรานสมณะหรือพราหมณ์ผู้อยู่ใน ราชอาณาเขต ดังนี้ แล้วไม่ยินดี ไม่คัดค้านภัยตของครูปูรณะ กัสสป ไม่พอใจ แต่ก็มิได้ เปลงว่าจะแสดงความไม่พอใจ ไม่เชื่อถือ ไม่ใส่ใจถึงว่าจานนี้ ลูกจากที่นั่งหลีกไป.

ว่าทະของศาสตร์มักขลิ โโคศาล

[๕๕] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ สมัยหนึ่ง ณ กรุงราชคฤห์นี้ 豁ม่อนฉันเข้าไปหาครูมักขลิ โโคศาลถึงที่อยู่ ... ได้กล่าวว่า ท่านโโคศาล ศิลปศาสตร์เป็นอันมากเหล่านี้ คือ พลช้าง ... คนเหล่านั้น ย่อมอาศัยผลแห่งศิลปศาสตร์ที่เห็นประจักษ์ เลี้ยงชีพในปัจจุบัน ด้วยผลแห่งศิลปศาสตร์นั้น เขาขย่อมบำรุงตน มารดาบิดา บุตรภริยา มิตร อัมมาตย์ ให้เป็นสุขอิ่มหนำสำราญ บำเพ็ญ หักยินทานอันมีผลอย่างสูง เป็นไปเพื่อให้ได้อารมณ์ดี มีสุขเป็นผล ให้เกิดในสวรรค์ ใน สมณพราหมณ์ทั้งหลาย ฉันใด ท่านอาจบัญญัติสามัญผลที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน เหมือนอย่าง นั้นได้หรือไม่ เมื่อ豁ม่อนฉันกล่าวอย่างนี้ ครูมักขลิ โโคศาล ได้กล่าวคำนี้ก็豁ม่อนฉันว่า คุณธรรมหาบพิตร ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย เพื่อความเครื่าหมายแห่งสัตว์ทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย หาสาเหตุมิได้ หาปัจจัยมิได้ ย่อมเครื่าหมาย ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย เพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ ทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายหาสาเหตุมิได้ หาปัจจัยมิได้ ย่อมบริสุทธิ์ ไม่มีการกระทำของตนเอง ไม่มีการกระทำของผู้อื่น ไม่มีการกระทำของบุรุษ ไม่มีกำลัง ไม่มีความเพียร ไม่มีเรี่ยวแรงของ บุรุษ ไม่มีความบากบั้นของบุรุษ สัตว์ทั้งปวง ปานะทั้งปวง ภูตทั้งปวง ชีวะทั้งปวง ล้วน

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิการ สีลขันธารค - หน้าที่ 51

ไม่มีอำนาจ ไม่มีกำลัง ไม่มีความเพียร แปรไปตามเคราะห์ดีเคราะห์ร้าย ตามความประจำ
ตามความเป็นอง ย้อมเสวยสุขเสวยทุกข์ในอภิชาติทั้งหมด เท่านั้น หนึ่ง กำเนิดที่เป็นประธาน
๑,๔๐๖,๖๐๐ กรรม ๑๐๐ กรรม & กรรม ๓ กรรม ๑ กรรมกิ่ง ปฏิปทา ๖๒ อันตรกัป ๖๒
อภิชาติ ๖ บุริสกุณิ ๘ อาชีวก ๕,๕๐๐ ปริพาก ๕,๕๐๐ นาカラ ๕,๕๐๐ อินทรี ๒,๐๐๐
นรก ๓,๐๐๐ ร โซชาตุ ๓๖ สัญญีครรภ์ ๗ オスัญญีครรภ์ ๗ นิกัณฐิครรภ์ ๗ เทวตา ๗ มนุษย์ ๗
ปีศาจ ๗ สาระ ๗ ปวูกะ ๗ ปวูกะ ๗๐๐ เทวไห่าย ๗ เทวน้อย ๗๐๐ มหาสูบิน ๗ สูบิน ๗๐๐
ชุมหากัป ๙,๐๐๐,๐๐๐ เหล่านี้ ที่พาลและบันฑิตเรื่อง ท่องเที่ยวไป แล้วจักทำที่สุดทุกข์ได้
ความสมหวังว่าเราจกอบรมกรรมที่ยังไม่อำนวย ให้อานวยผล หรือเราสามัคัญต้องกรรมที่
อำนวยผลแล้ว จักทำให้สุดสิ้นด้วยศีล ด้วยพรต ด้วยตนะ หรือด้วยพระมหาธรรมยานี้ ไม่มีใน
ที่นั้น สุขทุกข์ที่ทำให้มีที่สิ้นสุดได้ เมื่อมองดวงของให้หมดด้วยทะนาน ย้อมไม่มีในสงสาร
ด้วยอาการอย่างนี้เลย ไม่มีความเลื่อมความเจริญ ไม่มีการเลื่อนขึ้นเลื่อนลง พาลและบันฑิต
เรื่อง ท่องเที่ยวไป จักทำที่สุดทุกข์ได้เอง เมื่อมองกลุ่มด้วยที่บุคคลหวังไป ย้อมคลี่หมดไปเอง
ขณะนี้ ดังนี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อมองฉันถามถึงสามัญผลที่เห็นประจักษ์ ครูมักขลิ โภคاذ
กลับพยากรณ์ถึงความบริสุทธิ์ด้วยการเวียนว่าย ขณะนี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันถามถึง
สามัญผลที่เห็นประจักษ์ ครูมักขลิ โภคاذ กลับพยากรณ์ ถึงความบริสุทธิ์ ด้วยการเวียนว่าย
เปรียบเหมือนเขามถามถึงมะ่วง ตอบบนุนสำมะลอด หรือเขามถามถึงขันนุนสำมะลอด ตอบมะม่วง
ขณะนี้ หม่อมฉันมีความ darüber ใจน คนอย่างเรา จะพึงมุ่งรุกรานสมณะหรือพระมหาณผู้อยู่ใน
ราชอาณาเขต ดังนี้ แล้วไม่ยินดี ไม่คัดค้านภัยตของครู มักขลิ โภคاذ ไม่พอใจ แต่ก็มีได้
เปล่งวจนะแสดงความไม่พอใจ ไม่เชื่อถือ ไม่ใส่ใจถึงวจนะนั้น ลูกจากที่นั่งหลีกไป.

ว่าทะของศาสตราจิตะ เกสกัมพล

[๕๖] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ สมัยหนึ่ง ณ กรุงราชคฤห์นี้ หม่อมฉันเข้าไปหาครูจิตะ
เกสกัมพล ถึงที่อยู่ ... ได้กล่าวว่า ท่านอธิศ ศิลปศาสตร์เป็นอันมากเหล่านี้ ก็oplช้าง ...
คนเหล่านี้ ย้อมอาศัยผลแห่งศิลปศาสตร์ที่เห็นประจักษ์ เลี้ยงชีพในปัจจุบันด้วยผลแห่งศิลป
ศาสตร์นั้น เขาย้อมนำรุ่งดู márada bida บุตรกริยา มิตร อำนวย ให้เป็นสุขอิ่มหนำสำราญ

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 52

บำเพ็ญทักษิณานั้นมีผลอย่างสูง เป็นไปเพื่อให้ได้อารมณ์ดี มีสุขเป็นผล ให้เกิดในสวรรค์ ในสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ฉันใด ท่านอาจบัญญัติสามัญผลที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน เมื่อน้อย่างนี้ ได้หรือไม่ เมื่อมองฉันกล่าวอย่างนี้ ครูอชิตะ เกสกัมพล ได้กล่าวคำนี้ก็จะหมายความว่า คุณธรรมหานพิตร ทาน ไม่มีผล การบูชา ไม่มีผล การ เช่น สรวง ไม่มีผล ผลวินาทแห่งกรรมที่ทำดี ทำชั่ว ไม่มี โลกนี้ ไม่มี โลกหน้า ไม่มี นารคابิດ้า ไม่มี สัตว์ผู้เกิดจากนั้น ไม่มี สมณพราหมณ์ ผู้ดำเนินชون ปฏิบัติชอน ซึ่งกระทำโลกนี้ และโลกหน้าให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งของ แล้วสอนผู้อื่น ให้แจ้ง ไม่มีในโลก คนเรานี้ เป็นแต่ประชุมมหาภูตทั้งสี่ เมื่อทำการกริยา ธาตุคืน ไปตามธาตุคืน ธาตุน้ำ ไปตามธาตุน้ำ ธาตุไฟ ไปตามธาตุไฟ ธาตุลม ไปตามธาตุลม อินทรีย์ทั้งหลายย่อมเลื่อนลอย ไปในอากาศ คนทั้งหลายมีเตียงเป็นที่ ๕ จะหมายเข้าไป ร่างกายปราภูอยู่แล้วป้าษา กล้ายเป็น กระดูกมีศีรุจสีนกพิลาบ การ เช่น สรวง มีเดาเป็นที่สุด ทานนี้ คนเบลาบัญญัติไว้ คำของคนบางพวก พูดว่า มีผลฯ ล้วนเป็นคำเปล่า คำเท็จ คำเพ้อ เพระกายสลาย ทั้งพาลทั้งบันทิตย์ย่อมขาดสูญ พินาศสิ้น เมื่อหน้าแต่ตายย่อมไม่เกิด ดังนี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อมองฉันสามัญผล ที่เห็นประจักษ์ ครูอชิตะ เกสกัมพล กลับตอบถึงความขาดสูญ ชนนี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันสามัญผลที่เห็นประจักษ์ ครูอชิตะ เกสกัมพล กลับตอบถึงความขาดสูญ เปรียบ เหมือนเราตามถึงมะม่วง ตอบขนุนสำมะລອ หรือขาตามถึงขนุนสำมะລອ ตอบมะม่วง ชนนี้ หม่อมฉันมีความดำริว่า ไหน คนอย่างเรา จะพึงมุ่งรุกรานสมณะหรือพราหมณ์ผู้อยู่ในราชอาณาเขต ดังนี้ แล้วไม่ยินดี ไม่คัดค้านภัยตของครูอชิตะ เกสกัมพล ไม่พอใจ แต่ก็มิได้ปลงวัวาแสดง ความไม่พอใจ ไม่เชื่อถือ ไม่ใส่ใจถึงงานนั้น ลูกจากที่นั่งหลีกไป.

ว่าทະของศาสตราปุกะ กจจายนะ

[๔๗] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ สามัยหนึ่ง ณ กรุงราชคุหนี หม่อมฉันเข้าไปหาครูปุกะ กจจายนะ ถึงที่อยู่ ... ได้กล่าวว่า ท่านกจจานะ ศิลปศาสตร์เป็นอันมากเหล่านั้น กือผลช้าง ... คนเหล่า นั้น ย่อมอาศัยผลแห่งศิลปศาสตร์ที่เห็นประจักษ์เลี้ยงชีพในปัจจุบัน ด้วยผลแห่งศิลปศาสตร์นั้น เขาอย่อมบำรุงตน นารคابิດ้า บุตรกริยา มิตร อำเภอ ให้เป็นสุขอิ่มหนำสำราญ บำเพ็ญทักษิณานั้น อันมีผลอย่างสูง เป็นไปเพื่อให้ได้อารมณ์ดี มีสุขเป็นผล ให้เกิดในสวรรค์ ในสมณพราหมณ์ ทั้งหลาย ฉันใด ท่านอาจบัญญัติสามัญผลที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน เมื่อน้อย่างนั้น ได้หรือไม่

เมื่อหมื่นปันกล่าวอย่างนี้ ครูปกุษะ ก็จางนนะ ได้กล่าวคำนี้ก่อนปันว่า คุณรำพับพิตร
สภาระ ๗ กองเหล่านี้ ไม่มีใครทำ ไม่มีแบบอย่างอันใครทำ ไม่มีครอนมิติ ไม่มีใครให้นรimit
เป็นสภาพยังบืน ตั้งอยู่มั่นคงยอดภูเขา ตั้งอยู่มั่นคงสาระเนียด สภาระ ๗ กองเหล่านั้น
ไม่หัวน้ำไว ไม่แปรปรวน ไม่เบียดเบียนกันและกัน ไม่อาจให้เกิดสุขหรือทุกข์ หรือทั้งสุข
และทุกข์แก่กันและกัน สภาระ ๗ กอง เป็นไชน คือกองดิน กองน้ำ กองไฟ กองลม
สุข ทุกข์ ชีวะเป็นที่ ๗ สภาระ ๗ กองนี้ ไม่มีใครทำ ไม่มีแบบอย่างอันใครทำ ไม่มีครอนมิติ
ไม่มีใครให้นรimit เป็นสภาพยังบืน ตั้งอยู่มั่นคงยอดภูเขา ตั้งอยู่มั่นคงสาระเนียด สภาระ ๗ กอง
เหล่านั้น ไม่หัวน้ำไว ไม่แปรปรวน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่อาจให้เกิดสุขหรือทุกข์ หรือทั้งสุข
ทั้งทุกข์ แก่กันและกัน ผู้ม่าเอองกีด ผู้ใช้ให้ม่ากีด ผู้ได้ยินกีด ผู้กล่าวให้ได้ยินกีด ผู้เข้าใจความ
กีด ผู้ทำให้เข้าใจความกีด ไม่มีในสภาระ ๗ กองนั้น เพราะว่าบุคคลจะเอาศาสตราอย่างคมตัด
ศีรษะกัน ไม่เชื่อว่าใครๆ ปลงชีวิตใครๆ เป็นแต่ศาสตราสดดิไปตามซ่องแห่งสภาระ ๗ กอง
เท่านั้น ดังนี้ ข้างแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อหมื่นปันนามถึงสามัญผลที่เห็นประจักษ์ ครูปกุษะ
ก็จางนนะ กลับเอารื่องอื่นมาพยากรณ์ ข้างแต่พระองค์ผู้เจริญ หมื่นปันนามถึงสามัญผลที่เห็น
ประจักษ์ ครูปกุษะ ก็จางนนะ กลับเอารื่องอื่นมาพยากรณ์ เปรียบเหมือนเขากามถึงมะม่วง
ตอบบ่นนุนสำมะล้อ หรือเขากามถึงบ่นนุนสำมะล้อ ตอบมะม่วง ลงทะเบียน หมื่นปันมีความคิดว่า
ไชน คนอย่างเรา จะพึงมุ่งรุกรานสมบัติหรือพระมหาณ์ผู้อยู่ในราชอาณาเขต ดังนี้ แล้วไม่ยินดี
ไม่คัดค้านภัยต้องครูปกุษะ ก็จางนนะ ไม่พอใจ แต่ก็มิได้เปล่งวาจา แสดงความไม่พอใจ
ไม่เชื่อถือ ไม่ใส่ใจถึงว่าบ่นนี้ ลูกจากที่นั่นหลีกไป.

ว่าที่ของศาสานิกรนถ์ นาฏบูตร

[๔๙] ข้าเดตพระราชคู่เจริญ สมัยหนึ่ง ณ กรุงราชกุฎหินี หมู่บ้านเข้าไปหาครูนิกรนถ นาฏบุตร ถึงที่อยู่ ... ได้ก่อลาไว้ว่า ท่านอัคคิเวสนา ศิลปศาสตร์เป็นอันมากเหล่านี้ คือผลช้าง... คนเหล่านี้ ย่อมอาศัยผลแห่งศิลปศาสตร์ที่เห็นประจักษ์เลี้ยงชีพในปัจจุบัน ด้วยผลแห่งศิลปศาสตร์นี้ เขาย่อมบำรุงตน มารดาบิดา บุตรภริยา มิตร สามาตรี ให้เป็นสุขอิมหนำสำราญ บำเพ็ญทักษิณทางอันมีผลอย่างสูง เป็นไปเพื่อให้ได้อารมณ์ดี มีสุขเป็นผล ให้เกิดในสวรรค์

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 54

ในสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ฉันใด ท่านอาจบัญญัติสามัญผลที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน เมื่อฉัน
อย่างนั้นได้หรือไม่ เมื่อหอมมณกถ่าวอย่างนี้ ครูนิกรนถ์ นาภูบุตร ได้กล่าวคำนี้กะหม่อมฉันว่า
ดูกรรมมหาบพิตร นิกรนถ์ในโลกนี้ เป็นผู้สังวรแล้วด้วยสังวร ๔ ประการ นิกรนถ์เป็นผู้สังวรแล้ว
ด้วยสังวร ๔ ประการ เป็นไหน? ดูกรรมมหาบพิตร นิกรนถ์ในโลกนี้เป็นผู้ห้ามน้ำทั้งปวง ๑ เป็น
ผู้ประกอบด้วยน้ำทั้งปวง ๑ เป็นผู้กำจัดด้วยน้ำทั้งปวง ๑ เป็นผู้ประพรุด้วยน้ำทั้งปวง ๑
นิกรนถ์เป็นผู้สังวรแล้วด้วยสังวร ๔ ประการ อย่างนี้แล มหาบพิตร เพาะเหตุที่นิกรนถ์เป็นผู้
สังวรแล้วด้วยสังวร ๔ ประการอย่างนี้ บันฑิตจึงเรียกว่า เป็นผู้มีคุณถึงที่สุดแล้ว มีคุณสำรวมแล้ว
มีคุณตั้งมั่นแล้ว ดังนี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อหอมมณ ตามถึงสามัญผลที่เห็นประจักษ์
ครูนิกรนถ์ นาภูบุตร กลับตอบถึงสังวร ๔ ประการ ฉะนี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หอมมณ
ตามถึงสามัญผลที่เห็นประจักษ์ ครูนิกรนถ์ นาภูบุตร กลับตอบถึงสังวร ๔ ประการ เปรียบเหมือน
เขากาลถึงมະม่วง ตอบบนุ่นสำมະลอ หรือเขากาลถึงบนุ่นสำมະลอ ตอบมະม่วง ฉะนั้น
หอมมณมีความคิดว่า โภคน คนอย่างเรา จะพึงมุ่งรุกรานสมณะหรือพราหมณ์ผู้อุย្មในราชอาณาเขต
ดังนี้ แล้วไม่ยินดี ไม่คัดค้านภัยตของครูนิกรนถ์ นาภูบุตร ไม่พอใจ แต่ก็มิได้เปล่งวาจา
แสดงความไม่พอใจ ไม่เชื่อถือ ไม่ใส่ใจถึงวานนี้ ลูกจากที่นั่งหลีกไป.

ว่าทะของศาสตราสูชัย เวลาภูบุตร

[๕๕] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ สามัยหนึ่ง ณ กรุงราชคฤห์นี้ หอมมณเข้าไปหาครูสูชัย
เวลาภูบุตร ถึงที่อุย় ... ได้กล่าวว่า ท่านสูชัย ศิลปศาสตร์เป็นอันมากเหล่านี้ กือ พลช้าง ...
คนเหล่านี้ ย่อมอาศัยผลแห่งศิลปศาสตร์ที่เห็นประจักษ์เลี้ยงชีพในปัจจุบัน ด้วยผลแห่งศิลป
ศาสตร์นั้น เขาย่อมบำรุงตน นารดาบิดา บุตรภริยา มิตร สำราญ ให้เป็นสุขอิ่มหนำสำราญ
บำเพ็ญทักษิณานอันมีผลอย่างสูง เป็นไปเพื่อให้ได้อารมณ์ดี มีสุขเป็นผล ให้เกิดในสวรรค์
ในสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ฉันใด ท่านอาจบัญญัติสามัญผลที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน เมื่อฉัน
อย่างนั้นได้หรือไม่ เมื่อหอมมณกถ่าวอย่างนี้ ครูสูชัย เวลาภูบุตร ได้กล่าวคำนี้กะหม่อมฉันว่า
ถ้ามหานพิตรรัถามอาทุมภาพว่า โลกหน้ามีอุย়หรือ ถ้าอาทุมภาพมีความเห็นว่ามี ก็จะพึง
ทูลตอบว่ามี ความเห็นอาทุมภาพว่าอย่างนี้ก็มิใช่ อย่างนั้นก็มิใช่ อย่างอื่นก็มิใช่ ไม่ใช่ก็มิใช่

มิใช่ไม่ใช่ก็มิใช่ ถ้ามหานพิตรรัสดามอาตามภาพว่า โลกหน้าไม่มีหรือ ถ้าอาตามภาพมีความเห็น
ว่าไม่มี ก็จะพึงทูลตอบว่าไม่มี ... ถ้ามหานพิตรรัสดามว่า โลกหน้ามีด้วยไม่มีด้วยหรือ ถ้า
อาตามภาพมีความเห็นว่า มีด้วยไม่มีด้วย ก็จะพึงทูลตอบว่ามีด้วยไม่มีด้วย ... ถ้ามหานพิตรรัสดา
ถามว่า โลกหน้ามีก็มิใช่ไม่มีก็มิใช่หรือ ถ้าอาตามภาพมีความเห็นว่ามีก็มิใช่ไม่มีก็มิใช่ ก็จะพึง
ทูลตอบว่ามีก็มิใช่ไม่มีก็มิใช่ ... ถ้ามหานพิตรรัสดามว่า สัตว์ผู้เกิดผุดขึ้นมีหรือ ถ้าอาตามภาพ
มีความเห็นว่ามี ก็จะพึงทูลตอบว่ามี ... ถ้ามหานพิตรรัสดามว่า สัตว์ผู้เกิดผุดขึ้นไม่มีหรือ
ถ้าอาตามภาพมีความเห็นว่าไม่มีด้วยหรือ ... ถ้าอาตามภาพมีความเห็นว่ามีด้วยไม่มีด้วย ก็จะพึงทูลตอบว่า
มีด้วยไม่มีด้วย ... ถ้ามหานพิตรรัสดามว่า สัตว์ผู้เกิดผุดขึ้นมีก็มิใช่ไม่มีก็มิใช่หรือ ถ้าอาตามภาพ
มีความเห็นว่ามีก็มิใช่ไม่มีก็มิใช่ ก็จะพึงทูลตอบว่ามีก็มิใช่ไม่มีก็มิใช่ ... ถ้ามหานพิตรรัสดามว่า
ผลวินา偈แห่งกรรมที่ทำดีทำชั่วนมือยั่หรือ ถ้าอาตามภาพมีความเห็นว่ามี ก็จะพึงทูลตอบว่ามี...
ถ้ามหานพิตรรัสดามว่า ผลวินา偈แห่งกรรมที่ทำดีทำชั่วไม่มีหรือ ถ้าอาตามภาพมีความเห็นว่าไม่มี
ก็จะพึงทูลตอบว่าไม่มี ... ถ้ามหานพิตรรัสดามว่า ผลวินา偈แห่งกรรมที่ทำดีทำชั่วมีด้วยไม่มีด้วย
หรือ ถ้าอาตามภาพมีความเห็นว่ามีด้วยไม่มีด้วย ก็จะพึงทูลตอบว่ามีด้วยไม่มีด้วย ... ถ้ามหานพิตร
รัสดามว่า ผลวินา偈แห่งกรรมที่ทำดีทำชั่วมีก็มิใช่ไม่มีก็มิใช่หรือ ถ้าอาตามภาพมีความเห็นว่ามี
ก็มิใช่ไม่มีก็มิใช่ ก็จะพึงทูลตอบว่ามีก็มิใช่ไม่มีก็มิใช่ ... ถ้ามหานพิตรรัสดามว่า สัตว์เบื้องหน้า
แต่ตายเกิดอีกหรือ ถ้าอาตามภาพมีความเห็นว่าเกิดอีก ก็จะพึงทูลตอบว่าเกิดอีก ... ถ้ามหานพิตร
รัสดามว่า สัตว์เบื้องหน้าแต่ตายไม่เกิดหรือ ถ้าอาตามภาพมีความเห็นว่าไม่เกิด ก็จะพึงทูลตอบว่า
ไม่เกิด ... ถ้ามหานพิตรรัสดามว่า สัตว์เบื้องหน้าแต่ตายเกิดด้วยไม่เกิดด้วยหรือ ถ้าอาตามภาพ
มีความเห็นว่าเกิดด้วยไม่เกิดด้วย ก็จะพึงทูลตอบว่าเกิดด้วยไม่เกิดด้วย ... ถ้ามหานพิตรรัสดาม
ว่า สัตว์เบื้องหน้าแต่ตายเกิดก็มิใช่ไม่เกิดก็มิใช่หรือ ถ้าอาตามภาพมีความเห็นว่าเกิดก็มิใช่ไม่เกิด
ก็มิใช่ ก็จะพึงทูลตอบว่าเกิดก็มิใช่ไม่เกิดก็มิใช่ ... อาตามภาพมีความเห็นว่า อย่างนี้ก็มิใช่ อย่างนั้น
ก็มิใช่ อย่างอื่นก็มิใช่ ไม่ใช่ก็มิใช่ มิใช่ไม่ใช่ก็มิใช่ ดังนี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อหมู่อมนัณ
ตามถึงสามัญผลที่เห็นประจักษ์ ครุสูญชัย เวลัญชบุตร กลับตอบส่ายไป ฉะนี้ ข้าแต่พระองค์

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 56

ผู้เจริญ หม่อมฉันถามถึงสามัญผลที่เห็นประจักษ์ ครูสัญชัย เวลาภูบุตร กลับตอบส่ายไป
เปรียบเหมือนเขาถามถึงมะม่วง ตอบขันน้ำถามถึงมะล๊อ หรือเขาถามถึงขันน้ำถามถึงมะล๊อ ตอบมะม่วง
จะนั้น หม่อมฉันมีความคิดว่า บรรดาสมณพราหมณ์เหล่านี้ ครูสัญชัย เวลาภูบุตร นี้ โง่กว่า
เข้าทั้งหมด งมงายกว่าเข้าทั้งหมด เพราะเมื่อหม่อมฉันถามถึงสามัญผลที่เห็นประจักษ์ อย่างไร
จึงกลับตอบส่ายไป หม่อมฉันมีความคิดว่า ใจน คนอย่างเรา จะพึงมุ่งรุกรานสมณะหรือพราหมณ์
ผู้อยู่ในราชอาณาเขต ดังนี้ แล้วไม่ยินดี ไม่คัดค้านภายใต้ของครูสัญชัย เวลาภูบุตร ไม่พอใจ
แต่ก็มีได้เปล่งวาจา แสดงความไม่พอใจ ไม่เชื่อถือ ไม่ใส่ใจถึงงานนั้น ลูกจากที่นั่งหลีกไป.

สันทิภูจิกสามัญผลปุจจนา

[๑๐๐] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันขอทูลถามพระผู้มีพระภาคบ้างว่า ศิลปศาสตร์
เป็นอันมากเหล่านี้ คือพลช้าง พลม้า พลด พลชู พนักงานเชิญชง พนักงานจัดบนทับ
พนักงานจัดส่งเสบียง พากอุคราชนูตร พลอสา ขุนพล พลกถ้า พลสวัมภะราหัน
พากบุตรทาส ช่างทำงาน ช่างกับกบ พนักงานเครื่องสรง พากพ่อครัว ช่างดอกไม้ ช่างเยื่อ
ช่างหุก ช่างจักงาน ช่างหม้อ นักคำนวณ นักนับคะแนน หรือศิลปศาสตร์เป็นอันมาก
แม้อย่างอื่นใดที่มีคติเหมือนอย่างนี้ กนเหล่านี้ ย่อมอาศัยผลแห่งศิลปศาสตร์ที่เห็นประจักษ์
เลี้ยงชีพในปัจจุบัน ด้วยผลแห่งศิลปศาสตร์นั้น เขายื่อมบำรุงตน มารดาบิดา บุตรภริยา มิตร
ญาติ ให้เป็นสุขอิ่มหนำสำราญ บำเพ็ญทักษิณาน อันมีผลอย่างสูง เป็นไปเพื่อให้ได้อารมณ์ดี
มีสุขเป็นผล ให้เกิดในสวรรค์ ในสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ฉันได ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์
อาจบัญญัติสามัญผลที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน เมื่อไอนั้นได้หรือไม่ พระเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า อาจอยู่ มหาบพิตร แต่ในข้อนี้ อาท�포จะขออธิบายถาม
มหาบพิตรก่อน โปรดตรัสตอบตามที่พอพระทัย มหาบพิตรจะทรงเข้าพระทัยความข้อนี้เป็นใจ
สมมติว่า มหาบพิตรพึงมีบุรุษผู้เป็นทาสกรรมการมีปกติตั้นก่อน นอนที่หลังคอยังพระบัญชาว่า
จะโปรดให้ทำอะไร ประพฤติถูกพระทัย ทราบทูล ไฟเราะ คอยฝ่าสังเกตพระพักตร์ เขาจะมี
ความคิดเห็นอย่างนี้ว่า คดิของบุญ วินากของบุญ นำอัศจรรย์นัก ไม่เคยมีมา ความจริง
พระเจ้าແພ่นดินมคงพระนามว่าอชาตศัตรุ เวทเทบุตรพระองค์นี้เป็นมนุษย์ แม้เราเกี้ยเป็นมนุษย์

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 57

แต่พระองค์ท่านทรงเอื้อมพรั่งพร้อมบำเรออยู่ด้วยเบญจกุณฑูปเทเพี้ย ล้วน然是ีเป็นทาส
รับใช้ของพระองค์ท่าน ต้องศั่นก่อนอนทีหลัง ต้องคงอย่างพระบัญชาว่าโปรดให้ทำอะไร
ต้องประพฤติให้ถูกพระทัย ต้องกราบถูลไพรera ต้องคงอย่างสังเกตพระพักตร์ เราพึงทำบุญ
จะได้เป็นเหมือนพระองค์ท่าน ถ้ากระไร เราพึงปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์อกบัวช
เป็นบรรพชิต สมัยต่อมา เขาปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ อกบัวชเป็นบรรพชิต
เมื่อบัวชแล้ว เป็นผู้สำราวนกาย สำราวนวัว สำราวนใจอยู่ สันโดยด้วยความมีเพียงอาหารและ
ผ้าปิดกายเป็นอย่างยิ่ง ยินดียิ่งในความสังค ถ้าพากษานุรุธพึงกราบถูลถึงพฤติการณ์ของเขา
อย่างนี้ว่า ขอเดชะ ขอพระองค์พึงทรงทราบเกิด นุรุธผู้เป็นทาสกรรมของพระองค์ผู้ศั่นก่อน
อนทีหลัง คงอย่างพระบัญชาว่าจะโปรดให้ทำอะไร ประพฤติถูกพระทัย กราบถูลไพรera
คงอย่างสังเกตพระพักตร์อยู่นั้น เขายังปลงผมและหนวดนุ่งผ้ากาสาวพัสตร์ อกบัวชเป็นบรรพชิต
เมื่อบัวชแล้ว เป็นผู้สำราวนกาย สำราวนวัว สำราวนใจอยู่ สันโดยด้วยความมีเพียงอาหาร
และผ้าปิดกายเป็นอย่างยิ่ง ยินดียิ่งในความสังค มหาบพิตรจะพึงตรัสอย่างนี้เที่ยวหรือว่า เอ้ย
คนนั้น จงมาสำหรับข้า จงมาเป็นทาสและกรรมกรของข้า จงศั่นก่อนอนทีหลัง จงคงอย่างบัญชา
ว่าจะให้ทำอะไร ประพฤติให้ถูกใจ พุดไพรera คงอย่างสังเกตดูหน้าอีกตามเดิม.

พระเจ้าอชาตศัตรูถูลว่า จะเป็นเช่นนั้นไม่ได้เลย พระเจ้าข้า อันที่จริงหม่อมนั้นเสียอีก
ควรจะให้ไว้เขา ควรจะลุกรับเขา ควรจะเชือเชิญเขาให้นั่ง ควรจะบำรุงเขาด้วยจีวร บิณฑบาต
เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเกล้าชบริหาร ควรจะจัดการรักษาป้องกันคุ้มครองเขาอย่างเป็นธรรม.

มหาบพิตร จะทรงเข้าพระทัยความข้อนั้นเป็นไฉน ถ้าเมื่อเป็นเช่นนั้น สามัญผลที่เห็น
ประจักษ์จะมีหรือไม่?

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น สามัญผลที่เห็นประจักษ์มีอยู่อย่างแน่แท้.
ดูกรรมมหาบพิตร นี้แหล่สามัญผลที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน ซึ่งอาจมีภาพบัญญติถาวร
มหาบพิตรเป็นข้อแรก.

สันทิภูมิคสามัญผลเทศนา

[๑๐๑] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์อาจบัญญัติสามัญผลที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน
แม้ข้ออื่น ให้เหมือนอย่างนั้นได้หรือไม่?

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 58

อาจอยู่ มหาบพิตร แต่ในข้อนี้ อาท�포จะขอข้อนามมหาบพิตรก่อน โปรดครับ
ตอบตามที่พอพระทัย มหาบพิตรจะทรงเข้าพระทัยความข้อนี้เป็นไฉน สมมติว่า มหาบพิตรพึงมี
บุญเป็นชាតา เป็นคุณดี ซึ่งเสียค่าอาการเพิ่มพูนพระราชทรัพย์อยู่คนหนึ่ง เขาจะมีความคิด
เห็นอย่างนี้ว่า คดิของบุญ วินากของบุญ นำ้อัศจรรย์นัก ไม่เคยมีมา ความจริง พระเจ้าแผ่นดิน
มกษพระนามว่าชาตศัตรู เวทีบุตรพระองค์นี้ เป็นมนุษย์ แม้เราเกี้ยเป็นมนุษย์ แต่พระองค์
ท่านทรงเอื้อมรั้งพร้อมบำรุงอยู่ด้วยเบญจกุณฑ์ ให้ส่วนเราสิเป็นชាតา เป็นคุณดี
ต้องเสียค่าอาการเพิ่มพูนพระราชทรัพย์ เราพึงทำบุญ จะได้เป็นเหมือนพระองค์ท่าน ถ้ากระไร
เราพึงปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ อกบัวะเป็นบรรพชิต สมัยต่อมา เขายัง
คงโภคสมบัติน้อยใหญ่ ละเครื่องญาติน้อยใหญ่ ปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์
อกบัวะเป็นบรรพชิต เมื่อบวชแล้ว เป็นผู้สำรวมกาย สำรวมวจ่า สำรวมใจ อยู่สันโดย
ด้วยความมีเพียงอาหารและผ้าปีกกายเป็นอย่างยิ่ง ยินดียิ่งในความสังคัด ถ้าพัวราชบุญพึงกราบทูล
พฤติการณ์ของเขายังนี้ว่า ขอเศษ ขอพระองค์พึงทรงทราบเกิด บุญผู้เป็นชាតา เป็นคุณดี
ซึ่งเสียค่าอาการเพิ่มพูนพระราชทรัพย์ของพระองค์อยู่นั้น เขายังปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้า
กาสาวพัสตร์ อกบัวะเป็นบรรพชิต เมื่อบวชแล้ว เขายังเป็นผู้สำรวมกาย สำรวมวจ่า สำรวม
ใจอยู่ สันโดยด้วยความมีเพียงอาหารและผ้าปีกกายเป็นอย่างยิ่ง ยินดียิ่งในความสังคัด มหาบพิตร
จะพึงตรัสอย่างนี้เทียว หรือว่า เชี้ย เจ้านั้น เจ้าจงมา จงเป็นชាតา เป็นคุณดีเสียค่าอาการ
เพิ่มพูนทรัพย์ตามเดิม.

จะเป็นเช่นนั้น ไม่ได้เลย พระเจ้าข้า อันที่จริงหมื่นปันเสียอีกวรจะ ให้เวา ควรจะลูก
รับเขา ควรจะเชื้อเชิญเขาให้นั่ง ควรจะบำรุงเขาด้วยจีวร บิณฑบาต เสนานะ และคิลาน
ปัจจัยเกสชบริหาร ควรจะจัดการรักษาป้องกันคุ้มครองเขายังเป็นธรรม.

มหาบพิตร จะทรงเข้าพระทัยความข้อนี้เป็นไฉน ถ้าเมื่อเป็นเช่นนั้น สามัญผลที่เห็น
ประจักษ์ จะมีหรือไม่?

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น สามัญผลที่เห็นประจักษ์มีอยู่อย่างแน่แท้.
ดุกรรมมหาบพิตร นี้แหล่สามัญผลที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน ซึ่งอาท�포บัญญัติถวาย
มหาบพิตรเป็นข้อที่สอง.

[๑๐๒] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์อาจบัญญัตسامัญผลที่เห็นประจักษ์ในปัจจุบัน
แม้ข้ออื่น ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์เหล่านี้ได้หรือไม่?

อาจอยู่ มหาบพิตร ถ้าอย่างนั้น มหาบพิตรคงอยสตับ จนตั้งพระทัยให้ดี ตามภาพ
ขักแสดง.

ครั้นพระเจ้าแผ่นดินมหัศจรรย์ฯ ทรงทราบว่าชาตศัตรู เวทีบุตร ทูลสนองพระพุทธพจน์แล้ว
พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ว่า คุณธรรมหาบพิตร พระตถาคตเสด็จอุบัติในโลกนี้
เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้เอง โดยขอบถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก
เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้
เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระตถาคตพระองค์นั้น ทรงทำโลกนี้ พร้อมทั้งเทวโลก
มารโลก พรหมโลก ให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์
พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม ทรงแสดงธรรม งานในเบื้องด้าน งานในท่าม
กลาง งานในที่สุด ทรงประกาศพรหมจารย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง
คุณบดี บุตรคุณบดี หรือผู้เกิดเฉพาะในตระกูลใดตระกูลหนึ่งย่อมฟังธรรมนั้น ครั้นฟังแล้ว ได้
ครั้งทชาในพระตถาคต เมื่อได้ครั้งทชาแล้ว ย่อมเห็นธรรมนั้น ก็รู้สึกตื่นเต้น ใจกระซิบว่า ได้
บรรพชาเป็นทางปลดโลกโปร่อง การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพรหมจารย์ให้บริบูรณ์ให้บริสุทธิ์
โดยส่วนเดียวคุณสังข์ัด ไม่ใช่ทำได้ง่าย ถ้ากระไร เราพึงปลงผูและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัตร
ออกแบบเป็นบรรพชิต สามัญต่อมา เขาละกอง โภคสมบัติน้อยใหญ่ ละเครื่องญาติน้อยใหญ่ ปลงผู
และหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัตรออกแบบเป็นบรรพชิต เมื่อบวชแล้ว สำราวนะรังในพระป่าติ
โนกข้ออื่น ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโศกร มีปกติเห็นภัยในไทยเพียงเล็กน้อย สามารถศึกษา
อยู่ในสิกขานบทั้งหลาย ประกอบด้วยภาษากรรม วจกรรมที่เป็นกุศล มีอาชีพบริสุทธิ์ ถึงพร้อม
ด้วยศีล คุ้มครองทวาร ในอินทรีย์ทั้งหลาย ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ เป็นผู้สันโถย.

จุลศีล

[๑๐๓] คุณธรรมหาบพิตร อาย่างไร กิจมุจจิงชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล.

๑. กิจมุจจิในธรรมวินัยนี้ ลักษณะการม่าสัตว์ เว้นขาดจากการม่าสัตว์ วางทัณฑะ วางค่าตรา
มีความละอาย มีความเอ็นดู มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ข้อนี้เป็นศีลของ
เชօประการหนึ่ง.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 60

๒. เชօละการลักษรพย วេនขาดจากการลักษรพย រับແຕ່ຂອງທີ່ເຫາໃຫ້ ຕ້ອງກາຣແຕ່ຂອງທີ່ເຫາໃຫ້ ໄນປະພຸດຕິຕານເປັນໂມນຍ ເປັນຜູ້ສະອາຄອຍ່ ແມ່ຂັ້ນນີ້ເປັນສືລຂອງເຮືອປະກາຣໜຶ່ງ.

๓. ເຮືອລະກຽມເປັນຂໍສົກແກ່ພຣໝມຈຣຍ໌ ປະພຸດຕິພຣໝມຈຣຍ໌ ປະພຸດຕິຫ່າງໄກລ
ເວັນขาดຈາກເມຸນອັນເປັນກິຈຂອງຫາວຳນາ ແມ່ຂັ້ນນີ້ເປັນສືລຂອງເຮືອປະກາຣໜຶ່ງ.

๔. ເຮືອລະກາຮຸດເຖິງ ເວັນขาดຈາກກາຮຸດເຖິງ ພຸດແຕ່ຄໍາຈົງ ດໍາຮັງຄໍາສັດຍ໌ ມີຄໍ້ອຍຄໍາ
ເປັນຫລັກຈຸານ ກວ່າເຊື່ອໄດ້ ໄນພຸດຄວງໂລກ ແມ່ຂັ້ນນີ້ເປັນສືລຂອງເຮືອປະກາຣໜຶ່ງ.

៥. ເຮືອລະຄໍາສ່ອເລີຍດ ເວັນขาดຈາກຄໍາສ່ອເລີຍດ ພັງຈາກຂ້າງນີ້ແລ້ວໄມ້ໄປບອກຂ້າງໂນນ
ເພື່ອໃຫ້ຄົນໜູນນີ້ແຕກຮ້າກັນ ທີ່ອີ້ນຈາກຂ້າງໂນນແລ້ວໄມ້ມາບອກຂ້າງນີ້ ເພື່ອໃຫ້ຄົນໜູນໂນນແຕກ
ຮ້າກັນ ສມານຄນທີ່ແຕກຮ້າກັນແລ້ວນຳ ສ່າງເສຣິມຄນທີ່ພຣໝອມເພຣີຢັກແລ້ວນຳ ຂອບຄນຜູ້ພຣໝອມ
ເພຣີຢັກ ເພລີດເພລີນໃນຄນຜູ້ພຣໝອມເພຣີຢັກ ກລ່າວແຕ່ຄໍາທີ່ທຳໃຫ້ຄົນພຣໝອມເພຣີຢັກ ແມ່ຂັ້ນນີ້
ກີ່ເປັນສືລຂອງເຮືອປະກາຣໜຶ່ງ.

๖. ເຮືອລະຄໍາຫຍານ ເວັນขาดຈາກຄໍາຫຍານ ກລ່າວແຕ່ຄໍາທີ່ໄມ້ມີໂທຍ ເພຣະຫຼຸ ຂາວໃຫ້ຮັກ
ຈັບໃຈ ເປັນຂອງຫາມເມືອງ ຄນສ່ວນມາກຮັກໄກຣ ພອໃຈ ແມ່ຂັ້ນນີ້ເປັນສືລຂອງເຮືອປະກາຣໜຶ່ງ.

๗. ເຮືອລະຄໍາພໍອເຈື້ອ ເວັນขาดຈາກຄໍາພໍອເຈື້ອ ພຸດຄູກກາລ ພຸດແຕ່ຄໍາທີ່ເປັນຈົງ ພຸດອິງ
ອຣຣດ ພຸດອິງຈຣຣມ ພຸດອິງວິນຍ ພຸດແຕ່ຄໍາມີຫລັກຈຸານ ມີທີ່ອ້າງ ມີທີ່ກໍາຫັນດ ປະກອບດ້າຍປະໂຍໝນ
ໂດຍກາລອັນຄວາ ແມ່ຂັ້ນນີ້ເປັນສືລຂອງເຮືອປະກາຣໜຶ່ງ.

๘. ເຮອເວັນຈາກກາຮຽກພື້ນຄາມແລະກຸດຄາມ.

๙. ເຮອພັນຫນີ່ຍໍາ ເວັນກາຣພັນໃນຮາຕຣີ ດຈາກກາຣພັນໃນເວລາວິກາລ.

๑๐. ເຮອເວັນຈາກກາຮືອນຮໍາ ຂັບຮ້ອງ ປະໂຄມຄນຕຣີແລະຄຸກາຮເລ່ນ ອັນເປັນຂໍສົກແກ່ກຸສລ

๑๑. ເຮອເວັນขาดຈາກກາຮັກທັດທຽບປະດັບ ແລະຕົບແຕ່ງຮ່າງກາຍດ້ວຍຄອກໄມ້ ຂອງຫອມແລະ
ເຄື່ອງປະເທິງພິວ ອັນເປັນຈຸານແກ່ກາຮແຕ່ງຕ້ວ.

๑๒. ເຮອເວັນขาดຈາກກາຮນັ້ນອນບນທີ່ນັ້ນທີ່ນອນອັນສູງໃໝ່.

๑๓. ເຮອເວັນขาดຈາກກາຮຮັບທອງແລະເງິນ.

๑๔. ເຮອເວັນขาดຈາກກາຮຮັບຮ້າມງາຫາຮົມ.

๑๕. เชอเว้นขาดจากการรับเนื้อดิน.
๑๖. เชอเว้นขาดจากการรับสตรีและคุมารี.
๑๗. เชอเว้นขาดจากการรับทาสีและทาส.
๑๘. เชอเว้นขาดจากการรับแพะและแกะ.
๑๙. เชอเว้นขาดจากการรับไก่และสุกร.
๒๐. เชอเว้นขาดจากการรับช้าง โโค ม้า และลา.
๒๑. เชอเว้นขาดจากการรับไร่นาและที่ดิน.
๒๒. เชอเว้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้.
๒๓. เชอเว้นขาดจากการซื้อการขาย.
๒๔. เชอเว้นขาดจากการ โคงค้ายตราชั่ง การ โคงค้ายของปลอม และการ โคงค้ายเครื่องตัวงวด.
๒๕. เชอเว้นขาดจากการรับสินบน การล่อหลวง และการตลาดตะแดง.
๒๖. เชอเว้นขาดจากการตัด การจ่า การจองจำ การตีชิง การปลัน และกรรโซก
แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

จบจุดศีล.

มัชณิมศีล

[๑๐๔] ๑. กิกัญเว้นขาดจากการพราກพืชความและภูตความ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้งชาแล้ว ยังประกอบการพราກพืชความและภูตความ
เห็นปานนี้ คือ พืชเกิดแต่เงา พืชเกิดแต่ลำต้น พืชเกิดแต่ผล พืชเกิดแต่ยอด พืชเกิดแต่เมล็ด
เป็นที่ครบห้า แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

[๑๐๕] ๒. กิกัญเว้นขาดจากการบริโภคของที่ทำการสะสมไว้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้งชาแล้ว ยังประกอบการบริโภคของที่ทำการสะสมไว้
เห็นปานนี้ คือ สะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมเครื่อง
ประเทืองผิว สะสมของหอม สะสมอาમิส แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิการ สีลขันธารรค - หน้าที่ 62

[๑๐๖] ๓. กิจมุ่นหาดจากการคุกการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่น อาย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยคุกการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เห็นป่านนี้คือ การฟ้อน การขับร้อง การประโคมมหรสพ มีการรำเป็นต้น การเด่านิยาย การเล่นปรบมือ การเล่นปลูกผึ้ง การเล่นตีกอลง จากภาพบ้านเมืองที่สวยงาม การเล่นของคนจัณฑาล การเล่นไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนช้าง ชนม้า ชนกระเบื้อง ชนโโค ชนแพะ ชนแกะ ชนไก่ รับนกกระทา รำกระเบื้อง มวลชน มวลปล้ำ การรับ การตรวจพล การจัดกระบวนการทัพ กองทัพ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

[๑๐๗] ๔. กิจมุ่นหาดจากการขวนขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เช่น อาย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเห็นป่านนี้ คือ เล่นหมากruk แถลง แถลง สิบตา เล่นหมากเก็บ เล่นดวง เล่นหมากไหว เล่นโยนบ่วง เล่นไม้หึ่ง เล่นกำทาย เล่นสะกา เล่นเป่าใบไม้ เล่นไก่น้อยๆ เล่นหกคะแนน เล่นกังหัน เล่นดวงทราย เล่นรถน้อยๆ เล่นธนูน้อยๆ เล่นเขียนทายกัน เล่นทายใจ เล่นเดียนคนพิการ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

[๑๐๘] ๕. กิจมุ่นหาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เช่น อาย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่เห็นปานนี้ คือ เตียงมีเท้าเกินประมาณ เตียงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโกรเชาว์บนขา เครื่องลดที่ทำด้วยขนแกะวิจตรด้วยลวดลาย เครื่องลดที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลดที่มีสัมฐานเป็นช่องอกไม้ เครื่องลดที่ยัดนุ่น เครื่องลดบนแกะวิจตรด้วยรูปสัตว์ร้ายมีสีหะและเสือเป็นต้น เครื่องลดบนแกะมีบนตั้ง เครื่องลดบนแกะมีบนข้างเดียว เครื่องลดทองและเงินแกมไหม เครื่องลดไหมมลิบทองและเงิน เครื่องลดบนแกะจุนงฟ้อน ๑๖ คน เครื่องลดหลังช้าง เครื่องลดหลังม้า เครื่องลดในรถ เครื่องลดที่ทำด้วยหนังสัตว์ชื่อชินะอันมีขนอ่อนนุ่ม เครื่องลดอย่างดีทำด้วยหนังชุมด เครื่องลดมีเพดาน เครื่องลดมีหมอนข้าง แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 63

[๑๐๕] ๖. กิกขุเว้นขาดจากการประกอบการประดับตกแต่งร่างกายอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบการประดับดบแต่งร่างกายอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เห็นปานนี้ คือ อบตัว โกลอวัยวะ อบน้ำหอม นวด ส่องกระจาก แต้มตา ทัดดอกไม้ ประเทืองผิว ผัดหน้า ทาปาก ประดับข้อมือ สามเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้กลักยา ใช้ดาม ใช้บรรค์ ใช้ร่ม สามรองเท้า ประดับวิจิตร ติดกรอบหน้า ปักปิน ใช้พัดวาลวิชนี นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีลาย แม้ขอนี้ ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

[๑๐๖] ๗. กิกขุเว้นขาดจากติรัจนาณกตา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบติรัจนาณกตา เห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราชา เรื่องโจร เรื่องมหาอำนาจ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องมน เรื่องข้า เรื่องน้ำ เรื่องฝ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องยาน เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องครอบครัว เรื่องท่าน้ำ เรื่องคนที่ล่วงลับ ไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเดื่อมด้วยประการนั้นๆ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

[๑๐๗] ๘. กิกขุเว้นขาดจากการกล่าวถ้อยคำแก่งแย่งกัน เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยกล่าวถ้อยคำแก่งแย่งกันเห็นปานนี้ เช่น ว่าท่านไม่รู้ทั้งธรรมวินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั้งถึง ท่านรู้จักทั้งถึงธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่านปฏิบัติผิด ข้าพเจ้าปฏิบัติถูกถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นประโยชน์ ของท่านไม่เป็นประโยชน์ คำที่ควรจะกล่าวก่อน ท่านกลับกล่าวภายหลัง คำที่ควรกล่าวภายหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน ข้อที่ท่านเคยชี้ช่องมาผันแปรไปแล้ว ข้าพเจ้าจับผิดว่าทะของท่าน ได้แล้ว ข้าพเจ้าเข้มท่าน ได้แล้ว ท่านจงถอนว่าทะเสีย มิฉะนั้นจะแก้ไขเสีย ถ้าสามารถ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

[๑๐๘] ๙. กิกขุเว้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบทุตกรรมและการรับใช้เห็นปานนี้ คือ รับเป็นทุตของพระราชา ราชมหาอำนาจ ภยัตติ พระมณฑุ คุหบดี

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 64
และกุณารว่า ท่านจะไปในที่นี้ ท่านจะไปในที่ไหน ท่านจะนำเอารสึ่งนี้ไป ท่านจะนำเอารสึ่งนี้ ในที่ไหนมา ดังนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

[๑๓] ๑๐. กิกขุเว้นขาดจากการพูดหลอกหลวง และการพูดเลียบเคียง เช่นอย่างที่ สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังพูดหลอกหลวง พูด เลียบเคียง พูดห่ว่านล้อม พูดและเลื้ม แสร้งหาลาภด้วยลาก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօ ประการหนึ่ง.

ฉบับมัชณิศีล.

มหาศีล

[๑๔] ๑. กิกขุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่าง สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วย ติรัจนาณวิชา เห็นปานนี้ คือ ทายอวัยวะ ทายนิมิต ทายอุปนาด ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนุกัดผ้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวงเวียนเทียน ทำพิธีซัดแกลงบูชาไฟ ทำพิธีซัด รำบูชาไฟ ทำพิธีซัดข่าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่า บูชาไฟ ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอด ปลูกเสก เป็นหมอดพิ เป็นหมอดลงเลขบันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมอดู เป็นหมอดยาพิม เป็นหมอดเมลงป่อง เป็นหมอรักษาแพลงหนุกัด เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทายเสียงกา เป็นหมอทายอาชุ เป็นหมอเสกกันลูกศร เป็นหมอทายเสียงสัตว์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօ ประการหนึ่ง.

[๑๕] ๒. กิกขุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่ สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว เลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วย ติรัจนาณวิชา เห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมี ทายลักษณะผ้า ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะศาสตรา ทายลักษณะดาบ ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตว์ ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุณาร ทายลักษณะกุมารี ทายลักษณะทาส ทายลักษณะทาสี ทายลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระเบื้อง ทายลักษณะโถอสกะ

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 65

ทายลักษณะโโค ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระทา
ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมุก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอ
ประการหนึ่ง.

[๑๖] ๓. กิกมุเว้นขาดจากการเลียงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจจานวิชา เช่นอย่างที่
สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกลัณโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลียงชีพโดยทางผิดด้วย
ติรัจจานวิชา เห็นป่านนี้ คือ ดูถูกยถาตราทพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก
พระราชาภายในจักยกเข้าประชิด พระราชาภายนอกจักถอย พระราชาภายนอกจักยกเข้าประชิด
พระราชาภายนอกจักถอย พระราชาภายนอกมีชัย พระราชาภายนอกจักปราชัย พระราชาภายนอก
จักมีชัย พระราชาภายนอกปราชัย พระราชาองค์นี้จักมีชัย พระราชาองค์นี้จักปราชัย เพราเหตุ
นี้ๆ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

[๑๗] ๔. กิกมุเว้นขาดจากการเลียงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจจานวิชา เช่นอย่างที่
สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกลัณโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลียงชีพโดยทางผิดด้วย
ติรัจจานวิชา เห็นป่านนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส จักมีนักยัตติราส
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดวงนักยัตติราสจักเดินถูกทาง
ดวงนักยัตติราสจักผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟ้าร้อง ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตติราส ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตติราสจักตก ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์ และดวงนักยัตติราส ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ และดวงนักยัตติราสจักกระจำง
จันทรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักยัตติราสจักมีผลเป็นอย่างนี้
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็น
อย่างนี้ ดวงนักยัตติราสเดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงนักยัตติราสเดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้
มีอุกกาบาตจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหางจักมีผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดินไหวจักมีผลเป็นอย่างนี้
ฟ้าร้องจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตติราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 66

ควรอาทิตย์และดาวนักฆัตรตกจักรมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักฆัตรมหาหมอง จักรมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักฆัตรกระจั่งจักรมีผลเป็นอย่างนี้ แม้ข้อนี้ ก็เป็นศิลของเชօประการหนึ่ง.

[๑๘] ๕. กิกขุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่ สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกลัพน์โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้งชาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วย ติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ กือ พยากรณ์ว่า จักรมีฝนดี จักรมีฝนแล้ง จักรมีภิกษยาหาได่ง่าย จักรมีภิกษา หาได้ยาก จักรมีความเกยม จักรมีภัย จักรเกิดโรค จักรมีความสำราญหาโรคไมได้ หรือนับคะแนน คำนวน นับประมวลแต่งกาพย์ โลกาภิศาสตร์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชօประการหนึ่ง.

[๑๙] ๖. กิกขุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่ สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกลัพน์โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้งชาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วย ติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ กือ ให้ฤกษ์อวามงคล ให้ฤกษ์วิวามงคล ดูฤกษ์เริงหมอน ดูฤกษ์ หย่าร้าง ดูฤกษ์เก็บทรัพย์ ดูฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ให้ยาดุคงครรภ์ ร้ายมนต์ ให้ลิ้นกระด้าง ร้ายมนต์ให้คางแข็ง ร้ายมนต์ให้มือสั่น ร้ายมนต์ไม่ให้หู ได้ยินเสียง เป็นหมอน ทรงกระจาก เป็นหมอนทรงหลังสา เป็นหมอนทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร้ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญวัว แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชօประการหนึ่ง.

[๒๐] ๗. กิกขุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่ สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกลัพน์โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้งชาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วย ติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ กือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก็บน ร้ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกัน บ้านเรือน ทำกะเทยให้กลับเป็นชา ทำชาอยให้กลาอยเป็นกะเทย ทำพิธีปลูกเรือน ทำพิธี บวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ปรุงยาสารออก ปรุงยาถ่าย ปรุงยา ถ่ายโถยเบื้องบน ปรุงยาถ่ายโถยเบื้องล่าง ปรุงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดหู ปรุงยาตา ปรุงยาตันตุ ปรุงยาทา กัด ปรุงยาทาสมาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชะแพด แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชօประการหนึ่ง.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 67

[๑๒๑] คุณธรรมหานพิตร กิจมุสมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนาฯ เเละ
เพาะศีลสังวนนี้เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้มุราชากิเมก กำจักราชศัตรูได้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัย
แต่ไหนาฯ เพาะราชศัตรูนั้น คุณธรรมหานพิตร กิจมุกิณัณนี้ สมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้แล้ว
ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนาฯ เพาะศีลสังวนนี้ กิจมุสมบูรณ์ด้วยอริยศีลขันธนี้ ย่อมได้เสวยสุข
อันปราศจากโทยในภายใน คุณธรรมหานพิตร ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิจมุชื่อว่าเป็นผู้ถึง
พร้อมด้วยศีล.

จบมหาศีล.

อินทรียสังวร

[๑๒๒] คุณธรรมหานพิตร อย่างไร กิจมุชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองทวาร ในอินทรีย์ทั้งหลาย?
คุณธรรมหานพิตร กิจมุในธรรมวินัยนี้ เห็นรูปด้วยจักษุแล้ว ไม่ถือนิมิต ไม่ถืออนุพัฒนะ
เชอຍ่อมปฏิบัติเพื่อสำรวมจักบุญทรีย์ ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จะเป็นเหตุให้กุศลธรรมอันดามก
คืออภิชานและโภمنัสครอบจั่นนั้น ชื่อว่ารักษาจักบุญทรีย์ ชื่อว่าถึงความสำรวมในจักบุญทรีย์
กิจมุฟังเสียงด้วยโสต ... คอมกลืนด้วยจมานะ ... ลิ่มรสด้วยชีวหา ... ถูกต้องโดยอัพพะด้วยกาย...
รู้แจ้งธรรมารมณ์ด้วยใจแล้ว ไม่ถือนิมิต ไม่ถืออนุพัฒนะ เชอຍ่อมปฏิบัติเพื่อสำรวมมนินทรีย์
ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จะเป็นเหตุให้กุศลธรรมอันดามกคืออภิชานและโภمنัสครอบจั่นนั้น ชื่อว่า
รักยานมนินทรีย์ ชื่อว่าถึงความสำรวมในมนินทรีย์ กิจมุประกอบด้วยอินทรีย์สังวรอันเป็นอริยะ
เช่นนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันไม่ระคนด้วยกิเลสในภายใน คุณธรรมหานพิตร ด้วยประการดังกล่าวมานี้
แล กิจมุชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองทวาร ในอินทรีย์ทั้งหลาย.

สติสัมปชัญญะ

[๑๒๓] คุณธรรมหานพิตร อย่างไร กิจมุชื่อว่าเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ? คุณ
ธรรมหานพิตร กิจมุในธรรมวินัยนี้ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการก้าว ในการถอย ในการแล
ในการเหลียว ในการคุ้ยเข้า ในการเหยียดออก ในการทรงสัมมาภู นาตรและจีวร ในการฉัน
การดื่ม การเคี้ยว การลิ้ม ในการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการเดิน การยืน

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 68

การนั่ง การหลับ การตื่น การพูด การนิ่ง คุณธรรมบำบัดพิตร ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล้ว กิจมุซี่ขอว่าเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ.

สัมโนดม

[๑๒๔] คุณธรรมบำบัดพิตร อ่าย่างไร กิจมุซี่ขอว่าเป็นผู้สัมโนดม? คุณธรรมบำบัดพิตร กิจมุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้สัมโนดมด้วยจิตวิรเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วยบินฑباتเป็นเครื่องบริหารห้องเรอจะไปทางทิสาภาคใดๆ ก็ถือไปได้เอง คุณธรรมบำบัดพิตร นกมีปีกจะบินไปทางทิสาภาคใดๆ ก็มีแต่ปีกของตัวเป็นการบินไปปั้นได กิจมุก็ลั้นนั้นแล เป็นผู้สัมโนดมด้วยจิตวิรเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วยบินฑباتเป็นเครื่องบริหารห้องเรอจะไปทางทิสาภาคใดๆ ก็ถือไปได้เอง คุณธรรมบำบัดพิตร ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิจมุซี่ขอว่าเป็นผู้สัมโนดม.

[๑๒๕] กิจมุนี้ประกอบด้วยศีลขันธ์ อินทรียสัจว์ สติสัมปชัญญะและสัมโนดมอันเป็นอริยะเช่นนี้แล้ว ย้อมเสพเสนาสนะ อันสังคัด คือ ป่า โคนไม้ ภูษา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชฎา ที่แจ้ง ล้อมฟาง ในกาลภายหลังภัต เธอกลับจากบินฑباتแล้ว นั่งคุ้บลังก์ ตั้งกายตรง ดำรงสติเฉพาะหน้า เชօละความเพ่งเลึงในโลก มีใจปราศจากความเพ่งเลึงอยู่ ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากความเพ่งเลึงได้ ละความประทุร้ายคือพยาบาท มีความกรุณาห่วงประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากความประทุร้ายคือพยาบาทได้ ละถืนมิทะะแล้ว เป็นผู้ปราศจากถืนมิทะะ มีความกำหนดหมายอยู่ที่แสงสว่าง มีสติสัมปชัญญะอยู่ ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากถืนมิทะะ ได้ละอุทธัจจะกุกุจจะแล้ว เป็นผู้ไม่ฟุ่งซ่าน มิจิตสงบ ณ กายในอยู่ ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากอุทธัจจะกุกุจจะได้ ละวิจิกิจนาแล้ว เป็นผู้เข้ามิวิจิกิจนา ไม่มีความคลางแคลลงในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่ ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากวิจิกิจนาได้.

อุปมาณิเวณ

[๑๒๖] คุณธรรมบำบัดพิตร เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงกู้หนี้ไปประกอบการงาน การงานของเขาก็จะพึงสำเร็จผล เขายังพึงใช้หนี้ที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดสิ้น และทรัพย์ที่เป็นกำไรของเขาก็จะพึงมีเหลืออยู่สำหรับเดี้ยงภริยา เขายังมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรากู้หนี้ไปประกอบ

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 69

การงาน บัดนี้ การงานของเราสำเร็จผลแล้ว เราได้ใช้นี่ที่เป็นตนทุนเดิมให้หมดสิ้นแล้ว และ ทรัพย์ที่เป็นกำไรของเรายังมีเหลืออยู่สำหรับเลี้ยงภริยา ดังนี้ เขาจะพึงได้ความปราโมทย์ถึงความ โสมนัส มีความไม่มีหนึ่นเป็นเหตุ ฉันใด.

คุกรมหาบพิตตร เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงเป็นผู้มีอพาธถึงความลำบาก เจ็บหนัก บริโภคอาหาร ไม่ได้ และ ไม่มีกำลังกาย สมัยต่อมา เขายังหายจากอพาธนั้น บริโภคอาหาร ได้ และมีกำลังกาย เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็นผู้มีอพาธถึงความลำบาก เจ็บหนัก บริโภคอาหาร ไม่ได้ และ ไม่มีกำลังกาย บัดนี้ เรายายจากอพาธนั้นแล้ว บริโภคอาหาร ได้ และมีกำลังกายเป็นปกติ ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความไม่มีโรคนั้น เป็นเหตุ ฉันใด.

คุกรมหาบพิตตร เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงถูกจำกัดในเรือนจำ สมัยต่อมา เขายังพ้นจาก เรือนจำนั้น โดยสวัสดิ์ไม่มีภัย ไม่ต้องเสียทรัพย์อะไรๆ เลย เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อน เราถูกจองจำอยู่ในเรือนจำ บัดนี้ เรายังจากเรือนจำนั้น โดยสวัสดิ์ไม่มีภัยแล้ว และเราไม่ต้อง เสียทรัพย์อะไรๆ เลย ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีการพ้นจากเรือนจำ นั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

คุกรมหาบพิตตร เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงเป็นทาส ไม่ได้พึงตัวเอง พึงผู้อื่น ไปไห不成 ตามความพอใจไม่ได้ สมัยต่อมา เขายังพ้นจากความเป็นทาสนั้น พึงตัวเอง ไม่ต้องพึงผู้อื่น เป็นไทยแก่ตัว ไปไห不成 ได้ตามความพอใจ เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็นทาส พึงตัวเอง ไม่ได้ ต้องพึงผู้อื่น ไปไห不成 ตามความพอใจไม่ได้ บัดนี้ เรายังจากความเป็นทาสนั้น แล้ว พึงตัวเอง ไม่ต้องพึงผู้อื่น เป็นไทยแก่ตัว ไปไห不成 ได้ตามความพอใจ ดังนี้ เขายังพึงได้ ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความเป็นไทยแก่ตัวนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

คุกรมหาบพิตตร เปรียบเหมือนบุรุษ มีทรัพย์ มีโภคสมบัติ พึงเดินทาง ไกลกันดาร หาอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า สมัยต่อมา เขายังข้ามพื้นทางกันควรนั้นได้ บรรลุถึงหมู่บ้าน อันเกยมปลดอดภัยโดยสวัสดิ์ เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรามีทรัพย์ มีโภคสมบัติ เดินทาง ไกลกันดาร หาอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า บัดนี้ เรายังข้ามพื้นทางกันควรนั้น

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิการ สีลขันธารรค - หน้าที่ 70

บรรลุถึงหมู่บ้านอันเกยม ปลดปล่อยโดยสวัสดิ์แล้ว ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีภูมิสถานอันเกยมนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

ดูกรมมหาบพิตร กิกษุพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการเหล่านี้ที่ยังคงไม่ได้ในตนเหมือนหนึ่ง เมื่อนโรค เมื่อนเรื่องจำ เมื่อความเป็นทาส เมื่อทางไกลกันดาร และเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการที่จะได้แล้วในตน เมื่อความไม่มีหนึ่ง เมื่อความไม่มีโรค เมื่อการพ้นจากเรื่องจำ เมื่อความเป็นโทษแก่ตน เมื่อภูมิสถานอันเกยม ฉันนั้นแล.

รูป凡 ๔

[๑๒๗] เมื่อเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & เหล่านี้ ที่จะได้แล้วในตน ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อปราโมทย์แล้วย่อมเกิดปิติ เมื่อมีปิติในใจ กายย่อมสงบ เชอเมียสูงแล้วย่อมได้เสวยสุข เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น. เชอสังคจากการ สรงจากอคุกธรรม บรรลุปฐมภาน มีวิตก มีวิจาร มีปิติและสุขเกิดแต่วิเวกอยู่ เชอทำกายนี้แหล่ให้ชุ่มชื่นเอื้อมอีมชาบช่านาด้วยปิติและสุขเกิดแต่วิเวก ไม่มีเอกเทศไหหนฯ แห่งกายของเชอทั่วทั้งตัว ที่ปิติและสุขเกิดแต่วิเวกจะไม่ถูกต้อง ดูกรมมหาบพิตร เปรียบเหมือนพนักงานสรงสนาน หรือลูกมือพนักงานสรงสนานผู้คลาด จะพึงใส่จุณ์สีตัวลงในภาษน้ำสำริด แล้วพร้อมด้วยน้ำ หมักไว้ ตกเวลาเย็นก่อนจุณ์สีตัวซึ่งยาง ชื้นไปจับติดกันทั่วทั้งหมด ย้อมไม่กระจายออก ฉันใด กิกษุก็ฉันนั้นแล ทำกายนี้แหล่ให้ชุ่มชื่นเอื้อมอีมชาบช่านาด้วยปิติและสุขเกิดแต่วิเวก ไม่มีเอกเทศไหหนฯ แห่งกายของเชอทั่วทั้งตัว ที่ปิติและสุขเกิดแต่วิเวกจะไม่ถูกต้อง ดูกรมมหาบพิตร นี้แหล่สามัญผลที่เห็นประจักษ์ ทั้งดีขึ้นกว่า ทั้งประณีตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์ข้อก่อนๆ.

[๑๒๘] ดูกรมมหาบพิตร อีกประการหนึ่ง กิกษุบรรลุทุติยภานมีความผ่องใสแห่งจิต ในกายใน เป็นธรรมเอกผุดขึ้น เพราะวิตก วิจารสงบไป ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีปิติและสุขเกิดแต่สามาธิอยู่ เชอทำกายนี้แหล่ ให้ชุ่มชื่นเอื้อมอีมชาบช่านาด้วยปิติและสุขเกิดแต่สามาธิ ไม่มีเอกเทศไหหนฯ แห่งกายของเชอทั่วทั้งตัว ที่ปิติและสุขเกิดแต่สามาธิจะไม่ถูกต้อง. ดูกรมมหาบพิตร เปรียบเหมือนหัวน้ำลึกมีน้ำปั่นปวน ไม่มีทางที่น้ำจะไหลมาได้ ทั้งในด้านตะวันออก ด้านใต้ ด้านตะวันตก ด้านเหนือ ทั้งฝันก็ไม่ตกเพิ่มตามคุณภาพ แต่สายน้ำยืนพุ่นจากหัว

น้ำนั้นแล้ว จะพึงทำห่วงน้ำนั้นแหล่ให้ชุ่มชื่นอิบอาบชานซึมด้วยน้ำเย็น ไม่มีเอกสารไทยๆ แห่งห่วงน้ำนั้นทั้งหมด ที่นำเย็นจะไม่พึงถูกต้องนั้นได กิกขุกีพันนั้นแล ย่อมทำกายนี้แหล่ให้ชุ่มชื่นอิบอาบชานด้วยปีติและสุขเกิดแต่さまรชิ ไม่มีเอกสารไทยๆ แห่งกายนี้ของเชอ หัวทั้งตัว ที่ปีติและสุขเกิดแต่さまรชิจะไม่ถูกต้อง คุกรมหาบพิตร นี้แหล่สามัญผลที่เห็นประจักษ์ ทั้งดียิ่งกว่า หัวประณิตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์ขอก่อนๆ.

[๑๒๕] คุกรมหาบพิตร อีกประการหนึ่ง กิกขุมีอุเบกษา มีสติ มีสัมปชัญญะ เสรวยสุข ด้วยนามกาย เพราะปีติสินไป บรรลุดดิลมาน ที่พระอริยะหัวหลายสารเสริญว่าผู้ได้มาานนี้ เป็นผู้มีอุเบกษา มีสติ อยู่เป็นสุข เชอทำกายนี้ให้ชุ่มชื่นอิบอาบชานด้วยสุขอันปราศจากปีติ ไม่มีเอกสารไทยฯ แห่งกายนของเชอหัวทั้งตัวที่สุขปราศจากปีติจะไม่ถูกต้อง คุกรมหาบพิตร เปรียบเหมือนในกอบบัวขาว ในกอบบัวหลวง หรือในกอบบัวขาว ดอกบัวขาว ดอกบัวหลวง หรือดอกบัวขาว บางเหลาซึ่งเกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำ จนอยู่ในน้ำ น้ำหล่อเลี้ยงไว้ ดอกบัวเหล่านั้น ชุ่มชื่นอิบอาบชานซึมด้วยน้ำเย็นตลอดด้วยสุขปราศจากปีติ ไม่มีเอกสารไทยฯ แห่งดอกบัวขาว ดอกบัวหลวง หรือดอกบัวขาว หัวทุกส่วน ที่น้ำเย็นจะไม่พึงถูกต้อง นั้นได กิกขุกีพันนั้นแล ย่อมทำกายนี้แหล่ให้ชุ่มชื่นอิบอาบชานด้วยสุขปราศจากปีติ ไม่มีเอกสารไทยฯ แห่งกายนของเชอหัวทั้งตัว ที่สุขปราศจากปีติจะไม่ถูกต้อง คุกรมหาบพิตร นี้แหล่สามัญผลที่เห็นประจักษ์ ทั้งดียิ่งกว่า หัวประณิตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์ขอก่อนๆ.

[๑๓๐] คุกรมหาบพิตร อีกประการหนึ่ง กิกขุบราจตุตตโนมาน ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข เพราะละสุขละทุกข์ และดับโสมนัสโภมนัสก่อนๆ ได มีอุเบกษาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่ เชอนั่งแพ้ไปหัวกายนี้แหล่ ด้วยใจอันบริสุทธิ์ผ่องแพ้ว ไม่มีเอกสารไทยฯ แห่งกายนของเชอหัวทั้งตัว ที่ใจอันบริสุทธิ์ผ่องแพ้วจะไม่ถูกต้อง คุกรมหาบพิตร เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงนั่ง คุณตัวตลอดศีรษะด้วยฝ้าขาว ไม่มีเอกสารไทยฯ แห่งกายนทุกๆ ส่วนของเขาที่ฝ้าขาวจะไม่ ถูกต้อง นั้นได กิกขุกีพันนั้นแล เชอนั่งแพ้ไปหัวกายนี้แหล่ด้วยใจอันบริสุทธิ์ผ่องแพ้ว ไม่มีเอกสารไทยฯ แห่งกายนของเชอหัวทั้งตัว ที่ใจอันบริสุทธิ์ผ่องแพ้วจะไม่ถูกต้อง คุกรมหาบพิตร นี้แหล่สามัญผลที่เห็นประจักษ์ ทั้งดียิ่งกว่า หัวประณิตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์ขอก่อนๆ.

วิชา ๙

วิปัสสนาญาณ

[๑๑] กิกขุนั้นเมื่อจิตเป็น samaññibhisekhi ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังนั้น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อญาณทัสนะ เชอ ย้อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูปประกอบด้วยมหากุต ๔ เกิดแต่มาตรานิบิทา เติบโต ขึ้นด้วยข้าวสุกและนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มีอันทำลายและกระจัดกระจาดเป็น ธรรมชาติและวิญญาณของเรานี้ ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ ดูรวมท่านพิตร เปรียบเหมือน แก้วไฟ Thurī อันงาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจิระไนดีแล้ว สุกใสแวงววา สมส่วนทุกอย่าง มีด้วยเขียวเหลืองแดงขาวหรืออน华ร้ออยู่ในนั้น บุรุษมีจักษุจะพึง欣บ แก้วไฟ Thurī นั้นวางไว้ในมือแล้วพิจารณาเห็นว่า แก้วไฟ Thurī นั้นงาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจิระไนดีแล้ว สุกใสแวงววา สมส่วนทุกอย่าง มีด้วยเขียวเหลืองแดง ขาวหรืออน华ร้ออยู่ในแก้วไฟ Thurī นั้นฉันใด กิกขุนั้นแล เมื่อจิตเป็น samaññibhisekhi ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังนั้น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย้อมโน้ม น้อมจิตไปเพื่อญาณทัสนะ เชอ ย้อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แลมีรูป ประกอบด้วยมหากุต ๔ เกิดแต่มาตรานิบิทา เติบโต ด้วยข้าวสุกและนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มีอันทำลาย กระจัดกระจาดเป็น ธรรมชาติ และวิญญาณของเรานี้ ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ ดูรวมท่านพิตร นี้แหลมสามัญผลที่เห็นประจักษ์ ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่าสามัญผลที่เห็น ประจักษ์ขอก่อนๆ.

มโนมยทธิญาณ

[๑๒] กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็น samaññibhisekhi ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังนั้น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรmit รูปอันเกิด แต่ใจ คือนิรmit กายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวนน้อยให้ผู้ครบถ้วน มีอินทรีไม่บกพร่อง ดูรวมท่านพิตร เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชัก ไส้อกจากหัวไปปล้อง เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้หัวไปปล้อง นี้ไส้ หัวไปปล้องอย่างหนึ่ง ไส้ออย่างหนึ่ง ก็แต่ไส้ชักออกจากหัวไปปล้องนั่นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักด้านอกจากฝึก เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้คาน นี้ฝึก

คำบอกย่างหนึ่ง ฝึกอย่างหนึ่ง ก็แต่คำชักอกรากจากฝันนั้นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักกูออกจากทราบ เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ นี้ทราบ ภูอย่างหนึ่ง ทราบอย่างหนึ่ง ก็แต่ชักอกรากทราบนั้นเอง นั้นได กิกมูก็พ้นนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามชาบิสุทธิ์ฟ่องແພ້ວไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดึ้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ เชอย่องโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรminตรูปอันเกิดแต่ใจ คือนิรminตถายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง ดุกรรมหวานพิตร นี้แหล่สามัญผลที่เห็นประจักษ์ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์ข้อก่อนๆ.

ອົທນະວິນສາມ

[๓๑] กิจมุนั้น เมื่อจิตเป็นสมาร์ทสูตรผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิวิธี เรื่อบรรลุ อิทธิวิธีหลายประการ คือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏ ก็ได้ ทำให้หายก็ได้ หลอกฝ่ากำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลง แม้ในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาะไปในอากาศ เหมือนนกก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีลักษณะอันุภาพมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อานา ทางกายไปปลด包袱โลกก็ได้ ดูรูปทางพิตร เปรี่ยบเหมือนช่างหม้อหรือลูกมือของช่างหม้อ ผู้ลูกสาว เมื่อนวดดินดีแล้ว ต้องการภาชนะชนิดใดๆ พึงทำภาชนะชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ อีกนัยหนึ่ง เปรี่ยบเหมือนช่างงานหรือลูกมือของช่างงานผู้ลูกสาว เมื่อแต่งงานดีแล้ว ต้องการเครื่องงา ชนิดใดๆ พึงทำเครื่องงานชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ อีกนัยหนึ่ง เปรี่ยบเหมือนช่างทองหรือลูกมือ ของช่างทองผู้ลูกสาว เมื่อหลอมทองดีแล้ว ต้องการทองรูปพรรณชนิดใดๆ พึงทำทองรูปพรรณ ชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ นั้นได กิจมุกกิณัณนี้แล เมื่อจิตเป็นสมาร์ทสูตรผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไป เพื่ออิทธิวิธี เรื่อบรรลุ อิทธิวิธีหลายประการ คือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏ ก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ หลอกฝ่ากำแพงไปได้ ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลง ในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาะไป

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 74

ในภาคเหนือนอกไป ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ ซึ่งมีฤทธิ์อานุภาพมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อานาจทางกายไปปลดอพรมโภคก็ได้ ดูกรมหาพิตร นี้แหลมัญญาที่เห็นประจำยัง ทั้งดี ยิ่งกว่า ทั้งประณิตกว่าสามัญญาที่เห็นประจำยังข้อก่อนๆ.

ทิพย์โสตญาณ

[๓๔] กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็น samaññibarisutthi ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อทิพย์โสตชาตุ เขาย้อม ได้ยินเสียง ๒ ชนิด คือเสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ด้วยทิพย์โสตชาตุ อัน บริสุทธิ์ล้วงโสตของมนุษย์ ดูกรมหาพิตร เปรียบเหมือนบุรุษเดินทาง ไกล เขาจะพึงได้ยินเสียง กลองบ้าง เสียงตะโพนบ้าง เสียงสังขบ้าง เสียงบันเทาเวร์บ้าง เสียงเปิงมางบ้าง เขาจะพึง เข้าใจว่า เสียงกลองดังนี้บ้าง เสียงตะโพนดังนี้บ้าง เสียงสังขดังนี้บ้าง เสียงบันเทาเวร์ดังนี้บ้าง เสียงเปิงมางดังนี้บ้าง ฉันได กิกขุก็ฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็น samaññibarisutthi ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน การแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไป เพื่อทิพย์โสตชาตุ เขาย้อม ได้ยินเสียง ๒ ชนิด คือเสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกล และใกล้ด้วยทิพย์โสตชาตุอันบริสุทธิ์ล้วงโสตของมนุษย์ ดูกรมหาพิตร นี้แหลมัญญาที่ เห็นประจำยัง ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณิตกว่าสามัญญาที่เห็นประจำยังข้อก่อนๆ.

เจโตปริยญาณ

[๓๕] กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็น samaññibarisutthi ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจโตปริยญาณ เช้อย้อมกำหนดครุฑ์ใจของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นด้วยใจ คือจิตมีราคะ ก្នុរ័វាជิตมีราคะ หรือจิต ปราศจากราคะ ก្នុរ័វាជิตปราศจากราคะ จิตมีโทสะ ก្នុរ័វាជิตมีโทสะ หรือจิตปราศจากโทสะ ก្នុរ័វាជิตปราศจากโทสะ จิตมีโไมหะ ก្នុរ័វាជิตมีโไมหะ หรือจิตปราศจากโไมหะ ก្នុរ័វាជิตปราศจาก โไมหะ จิตหลหุ่ ក្នុរ័វាជิตหลหุ่ หรือจิตฟุ่งช่าน ก្នុរ័វាជิตฟุ่งช่าน จิตเป็นมหრคต ก្នុរ័វាជิตเป็น มหรคต หรือจิตไม่เป็นมหรคต จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า ก្នុរ័វាជิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่น ยิ่งกว่า ก្នុរ័វាជิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็น samaññi ก្នុរ័វាជิตเป็น samaññi หรือจิตไม่เป็น samaññi ก្នុរ័វាជิตไม่เป็น samaññi จิตหลุดพ้น ก្នុរ័វាជิตหลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้น ก្នុរ័វាជิตไม่หลุดพ้น

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 75

คุณธรรมหานพิตร เปรียบเหมือนหัญญาสาขายานุ่มที่ชอบการแต่งตัว เมื่อส่องคูเจาหน้าของตน
ในกระจกอันบริสุทธิ์สะอาด หรือในภาชนะน้ำอันใส หน้ามิไฟ ก็จะพิงรู้ว่าหน้ามิไฟ หรือหน้า
ไม่มิไฟ ก็จะพิงรู้ว่าหน้าไม่มิไฟ ผันได กิกขุนี้พันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสมาร์ติสุทธิ์ผ่องแฝื้ว
ไม่มิกเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อม
จิตไปเพื่อเจตโศปริญญาณ เช้อย่อมกำหนดครุฑของสัตว์อื่นของบุคคลอื่นด้วยใจ คือจิตมีราคะ
ก์รู้ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราศจากราคะ ก์รู้ว่าจิตปราศจากราคะ จิตมีโทสะ ก์รู้ว่าจิตมีโทสะ
หรือจิตปราศจากโทสะ ก์รู้ว่าจิตปราศจากโทสะ จิตมีโมหะ ก์รู้ว่าจิตมีโมหะ หรือจิตปราศจาก
โมหะ ก์รู้ว่าจิตปราศจากโมหะ จิตหลหุ่ ก์รู้ว่าจิตหลหุ่ หรือจิตฟุ่งช่าน ก์รู้ว่าจิตฟุ่งช่าน
จิตเป็นมหรรคต ก์รู้ว่าจิตเป็นมหรรคต หรือจิตไม่เป็นมหรรคต ก์รู้ว่าจิตไม่เป็นมหรรคต จิตมีจิตอื่น
ยิ่งกว่า ก์รู้ว่าจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า ก์รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามาชิ
ก์รู้ว่าจิตเป็นสามาชิ หรือจิตไม่เป็นสามาชิ ก์รู้ว่าจิตไม่เป็นสามาชิ จิตหลุดพ้น ก์รู้ว่าจิตหลุดพ้น
หรือจิตไม่หลุดพ้น ก์รู้ว่าจิตไม่หลุดพ้น คุณธรรมหานพิตร นี้แหลถสามัญผลที่เห็นประจำกาย
ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่าสามัญผลที่เห็นประจำกายข้อก่อนๆ.

บุพเพนิวาสานุสสติญาณ

[๑๖] กิกขุนี้ เมื่อจิตเป็นสมาร์ติสุทธิ์ผ่องแฝื้ว ไม่มิกเลส ปราศจากอุปกิเลส
อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ
เช้อย่อมระลึกชาติก่อน ได้เป็นอันมาก คือ ระลึกได้ชาติหนึ่งบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง
สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบ
ชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ตลอด
วิวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏจุวิวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้างว่า ในกพรโน้นเรามีชื่อย่างนั้น
มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวយสุขเสวยทุกขอย่างนั้นฯ มีกำหนด
อายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้วได้ไปเกิดในกพรโน้น แม้ในกพรโน้น เรายังไห่มีชื่อย่างนั้น
มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวយสุขเสวยทุกขอย่างนั้นฯ มีกำหนด
อายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้วได้ไปเกิดในกพรโน้น เช้อย่อมระลึกถึงชาติก่อน ได้เป็นอันมาก
พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุทก ด้วยประการจะนี้ คุณธรรมหานพิตร เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงจาก

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 76

บ้านตนไปบ้านอื่น แล้วจากบ้านนั้นไปยังบ้านอื่นอีก จากบ้านนั้นกลับมาสู่บ้านของตนตามเดิม เขาจะพึงระลึกได้อ่าย่นนี้ว่า เราได้จากบ้านของเราไปบ้านโน้น ในบ้านนั้น เราได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พุดอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น เราได้จากบ้านแม่น้ำไปยังบ้านโน้น แม่น้ำในบ้านนั้นเราเก็บได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พุดอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น แล้วเรากลับจากบ้านนั้น มาสู่บ้านของตนตามเดิม ดังนี้ ฉันได กิกยูกิพันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาชิบริสุทธิ์ผ่องແք້ ไม่มีกิเลส ปราสาหาอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่นไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อม จิตไปเพื่อนบุพเนวิสาณุสติญาณ เชอຍ່อมระลึกถึงชาติก่อน ได้เป็นอันมาก คือ ระลึกได หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวັດຖຸกป เป็นอันมากบ้าง ตลอดວັດທະນາກป เป็นอันมากบ้าง ตลอดสังວັດຖຸกป เป็นอันมากบ้าง ว่า ในกพโน้น เรามีชื่อย่างนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุขทุกขอย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้ว ได้ไปเกิดในกพโน้น แม้ในกพนั้นเรามีชื่อนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุข ทุกขอย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้ว ได้มาเกิดในกพนี้ เชอຍ່อม ระลึกถึงชาติก่อน ได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุเทศ ด้วยประการจะนี้ คุกรรมhabพิตร นี้ แหลมสามัญผลที่เห็นประจักษ์ ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์ ขอก่อนๆ.

จุตุปปاتญาณ

[๓๗] กิกยุนนี้เมื่อจิตเป็นสามาชิ บริสุทธิ์ผ่องແք້ ไม่มีกิเลส ปราสาหาอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้จุติและอุปบัติของ สัตว์ทั้งหลาย เชอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัติ เลา ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณ ธรรม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ ล่วง จักขุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต วจิทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอวิเจ้า เป็นมิจนาทิภูมิ ยិดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจนาทิภูมิ เปืءองหน้าแต่ตายเพราภัยແಡກ เขาย่อ เข้าถึงอบาย ทุกติ วนิบท นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายสุจริต วจิสุจริต มโนสุจริต ไม่ติเตียนพระอวิเจ้า เป็นสัมมาทิภูมิ ยិดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิภูมิ เปืءองหน้าแต่ตาย เพราภัยແଡກ เขาย่อ มองเข้าถึงสุคติโลกสารรค ดังนี้ เชอຍ່อมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัติ

เลา ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณหวาน ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักมุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักมุ ของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยประการจะนี้ เปรียบเหมือนปราสาท ตั้งอยู่ ณ ทาง ๓ แพร่ร่างท่ามกลางพระนคร บุรุษผู้มีจักษุยืนอยู่บนปราสาทนั้น จะพึงเห็นหมู่ชน กำลังเข้าไปสู่เรือนบ้าน กำลังออกจากเรือนบ้าน กำลังสัญจรเป็นแคล้วถูในถนนบ้าน นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ร่างท่ามกลางพระนครบ้าน เขาจะพึงรู้ว่า คนเหล่านี้เข้าไปสู่เรือน เหล่านี้ออกจากเรือน เหล่านี้สัญจรเป็นแคล้วถูในถนน เหล่านี้นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ร่างท่ามกลางพระนคร นั้นได กิกมุ ก็พันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແใส่ ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่ การงานตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้สุคติและอุปบัติของสัตว์ทั้งหลาย เชอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัติ เลา ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณหวาน ได้ดี ตกยากด้วยทิพยจักมุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักมุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต วจิทุจริต โนทุจริต ติเตียนพระอริยเจ้า เป็นมิจนาทิภูมิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจนาทิภูมิ เป็นองหน้าแต่ด้วยพระกาฬแตก เขาย่อเข้าถึงอบาย ทุกติ วนินبات นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายสุจริต วจีสุจริต โนสุจริต ไม่ติดเตียน พระอริยเจ้า เป็นสัมมาทิภูมิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิภูมิ เป็นองหน้าแต่ด้วยพระกาฬแตก เขาย่อเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดังนี้ เชอเย่อเมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัติ เลา ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณหวาน ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักมุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักมุ ของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยประการจะนี้ ดูรวมหาบพิตร นี้แหละ สามัญผลที่เห็นประจักษ์ ทึ่งดียิ่งกว่า ทึ่งประณีตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์ขอก่อนๆ.

อาสวักขยญาณ

[๑๙] กิกมุนี้เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແใส่ ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ ย่อมรู้ชัดตามเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรธความมิปัญญา เหล่านี้ อาสวะ นี้อาสวะสมุทัย นี้อาสวะนิโรธ นี้อาสวะนิโรธความมิปัญญา เมื่อเชอรู้เห็นอย่างนี้ จิตย่อ หลุดพ้นแม้จากการอาสวะ แม้จากการอาสวะ แม้จากการอาสวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณว่า หลุดพ้นแล้ว. รู้ชัดว่าชาติสืบแล้ว พรหมจารย์อยู่บนแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่น

เพื่อความเป็นอย่างนี้มีได้มี คุณธรรมหานพิตร เปรียบเหมือนสาระน้ำบนยอดเขาใสสะอาด ไม่ซุ่มมัวบุรุษผู้มีจักษุยืนอยู่บนขอบสาระนั้น จะพึงเห็นหอยโง่และหอยกาบต่างๆ บ้าง ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ฝูงปลาบ้าง กำลังว่ายอยู่บ้าง หยุดอยู่บ้าง ในสาระน้ำ เขาจะพึงคิดอย่างนี้ว่าสาระน้ำใสสะอาด ไม่ซุ่มมัว หอยโง่และหอยกาบต่างๆ บ้าง ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ฝูงปลาบ้าง เหล่านี้กำลังว่ายอยู่บ้าง กำลังหยุดอยู่บ้าง ในสาระน้ำนั้น ดังนี้จันได กิกษุก็จันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามัช บริสุทธิ์ฟ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ ย่อมรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกชนิโรช นี้ทุกชนิโรคมนิปภูปทา เหล่านี้ อาสวะ นี้อาสวสมุทัย นี้อาสวานิโรช นี้อาสวานิโรคามนิปภูปทา เมื่อเชอรูเท็นอย่างนี้ จิตย่อมหลุดพ้นแม้จากความสวะ แม้จากภาวะสวะ แม้จากอวิชาสวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติ สื้นแล้ว พรหมจารย์อยู่งบนแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มีได้มี คุณธรรมหานพิตร นี้แหล่สามัญผลที่เห็นประจักษ์ ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์ขอก่อนๆ คุณธรรมหานพิตร ก็สามัญผลที่เห็นประจักษ์ขอก่อน ทั้งดียิ่งกว่า ทั้งประณีตกว่าสามัญผลที่เห็นประจักษ์ขอนี้ ย่อมไม่มี.

พระเจ้าอชาตศัตtruแสดงพระองค์เป็นอุบาสก

[๑๙๕] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว พระเจ้าแผ่นดินมหัศ พระนามว่า อชาตศัตru เวเทหินบุตร ได้กราบทูลพระคำรัสรนีกงพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภัยดของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภัยดของพระองค์แจ่มแจ้งนัก เปรียบเหมือนหมายของที่ค่าว่า เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยคิดว่า ผู้มีจักษุจักเห็นรูป ดังนี้ จันได พระผู้มีพระภาคทรงประกาศพระธรรมโดยอนุกปริยา จันนั้น เหมือนกัน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมจันนี้ ขอถึงพระผู้มีพระภาค พระธรรมและพระสังฆ์ว่า เป็นสาระ ขอพระผู้มีพระภาคคงทรงจำหม่อมจันว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงสาระตลอดชีวิต ตั้งแต่ วันนี้เป็นต้นไป ไทยได้ครอบจำหม่อมจัน ซึ่งเป็นคนเหลา คนหลง ไม่ฉลาด หม่อมจัน ได้ปลงพระชนมชีพ พระบิคุผู้ดำเนินธรรม เป็นพระราชาโดยธรรมเพราเหตุแห่งความเป็นใหญ่

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 79

ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงรับทราบความผิดของหม่อมฉันโดยเป็นความผิดจริง เพื่อสำรวมต่อไป.
พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า จริง จริง ความผิดได้ครอบจำาหาบพิตรซึ่งเป็นคนเบลอ คนหลง
ไม่คลาด มหาบพิตร ได้ปลงพระชนมชีพพระบิดาผู้ดำารงธรรม เป็นพระราชาโดยธรรม เพราะเหตุ
แห่งความเป็นใหญ่ แต่พระมหาบพิตรทรงเห็นความผิดโดยเป็นความผิดจริงแล้ว ทรงสารภาพ
ตามเป็นจริง ขณะนั้น อาتمภาพ ขอรับทราบความผิดของมหาบพิตร ก็การที่บุคคลเห็นความผิด
โดยเป็นความผิดจริง แล้วสารภาพตามเป็นจริงรับสารต่อไป นี้เป็นความชอบในวินัยของ
พระอริยเจ้าแล.

[๑๔๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ท้าวเชอได้กราบทูลลาว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ ถ้าเช่นนั้นม่อมฉันขอทูลลาไปในบัดนี้ หม่อมฉันมีกิจมาก มีกรณียะมาก พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า ขอมหาบพิตรทรงสำคัญเวลา ณ บัดนี้เกิด. ครั้นนั้นแล พระเจ้าแผ่นดินมหะพระนามว่า
อชาตศัตรู เวเทหินบุตร ทรงเพลิดเพลินยินดีภাযิตของพระผู้มีพระภาคแล้ว เสด็จลุกจากอาสนะ^๑
ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค ทรงกระทำประทักษิณแล้วเสด็จไป. เมื่อท้าวเชอเสด็จไปไม่นาน
พระผู้มีพระภาคตรัสจะกิจทั้งหลายว่า ดูกรกิจทั้งหลาย พระราชาพระองค์นี้ถูกบุดเดี้ยแล้ว
พระราชาพระองค์นี้ถูกบุกจัดเดี้ยแล้ว หากท้าวเชอจักไม่ปลงพระชนมชีพพระบิดาผู้ดำารงธรรม เป็น
พระราชาโดยธรรม ไชรัช ธรรมจักมุ ปราสาทกุหลี ปราสาทกุหลิน จักเกิดขึ้นแก่ท้าวเชอ ณ ที่
ประทับนี้ทีเดียว. พระผู้มีพระภาคได้ตรัสคำเป็นไวยากรณ์นี้แล้ว. กิจทั้งหลายนั้นชื่นชมยินดีภायิต
ของพระผู้มีพระภาคแล้วแล.

จบสามัญผลสูตร ที่ ๒.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 80

๓. อัมพัญญสูตร

[๑๔๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จจากริปีไปในโภคตนบท พร้อมด้วยกิมมุหมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป บรรลุถึงพระมหาคม แห่งชาวโภค ซึ่งอิจฉานังคลความ. ได้ยินว่า สมัยนั้นพระองค์ ประทับอยู่ณ ราป้าอิจนาังคลวัน เขตอิจนาังคลความ.

[๑๔๒] ก็สมัยนั้น พระมหาปีโปกบรastaติอิฐุร่องนกรอกกัฏฐะ ซึ่งกับกั้งด้วยประชาชน และหมู่สัตว์ อุดมด้วยหญ้า ด้วยไม้ ด้วยน้ำ สมบูรณ์ด้วยปัญญาหาร ซึ่งเป็นราชสมบัติ อันพระเจ้าปีเตอร์โภค พระราชาท่านปุนบำเหน็จให้เป็นส่วนพระมหไทย.

พระมหาปีโปกบรastaติได้สดับข่าวว่า พระสมณ โโคดมศากยบุตร ทรงพนวชาจากศากยสกุล แล้ว เสด็จจากริปีไปในโภคตนบท พร้อมด้วยกิมมุสัมมหูใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ถึงอิจนาังคลความ โดยคำดับ ประทับอยู่ณ ราป้าอิจนาังคลวัน เขตอิจนาังคลความ ก็เกียรติศักพท อันงานของท่านพระ โโคดมพระองค์นั้นแล ขอไปแล้วอย่างนี้ว่า

แม่พระเหตุนี้ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ เสด็จไปดีเดลวทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่น ยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระตถาคตพระองค์นั้น ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พระมหาโลก ให้แจ้งชัดด้วย พระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพระมหาปีเตอร์ ทั้งสามพระองค์ทรงแสดงธรรมงานในเบื้องต้น งานในท่านกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศ พระมหาจารย์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ก็การได้เห็นพระอรหันต์ ทั้งหลาย เห็นปานนั้น ย่อมเป็นการดีแล.

เรื่องอัมพัญญาณพ

[๑๔๗] สมัยนั้นแล อัมพัญญาณพ ศิษย์ของพระมหาณปโภกบรรดิ เป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำนัตติ รูปใบไตรเพท พร้อมทั้งคัมภีรนิพัมණา คัมภีร์เกตุภะ พร้อมทั้งประเกตอักษร มีคัมภีร์ อิติหาสเป็นที่ ๕ เป็นผู้เข้าใจด้วยทั้งเป็นผู้เข้าใจไวยากรณ์ ชำนาญในคัมภีร์โลกาภิดา และ มหาปูริสลักษณะ อันอาจารย์ยกย่องและรับรองในลักษณะนี้ คือ ไตรวิทยา อันเป็นของอาจารย์ ของตนว่า พันธุสิ่งได เซอร์สิ่งนั้น เซอร์สิ่งได พันธุสิ่งนั้น.

ครั้นนั้นแล พระมหาณปโภกบรรดิ เรียกอัมพัญญาณพมาเล่าว่า พ่ออัมพัญญาณะ พระสมณะ โภคสมภาคบุตร พระองค์นี้ทรงพนวนจากศากยสกุล แล้วเสด็จจากริปไปในโภคชานบท พร้อมด้วย กิจมุสงมหุ่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ถึงอิชนานังคลความ โดยลำดับ ประทับอยู่ ณ ราป่า อิชนานังคลวันไกลอิชนานังคลความ กีเกียรติศักพ์อันงามของท่านพระ โภคสมพระองค์นั้นแล บรรจุไป อย่างนี้ว่า

แม่พระเหตุนี้ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้องโภคชอน ถึงพร้อมด้วยวิชาและธรรมะ เสด็จไปดีเดลวทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝิกบูรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่น ยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระตถาคตพระองค์นั้น ทรงทำโลกนี้ พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พระโลก ให้แจ้งชัดด้วย พระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เอง แล้วทรงสอนหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพระมหาณปโภคบรรดิ ให้รู้ตาม พระองค์ทรงแสดงธรรมงานในเบื้องต้น งานในท่ามกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศ พระมหาธรรมะ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สีนเชิง กีการ ได้เห็นพระอรหันต์ ทั้งหลาย เห็นปานนั้น ย่อมเป็นการดีแล.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิการ สีลขันธารค - หน้าที่ 82

พ่ออัมพัญญา พ่องเข้าไปเฝ้าพระสมณโโคดมถึงที่ประทับ แล้วงรู้ว่าเกียรติศพท์ของ
ท่านพระโโคดมพระองค์นั้นที่ขรไป จริงตามนั้นหรือไม่ ท่านพระโโคดมพระองค์นั้น ทรงคุณ
เช่นนั้นจริงหรือไม่ เราทั้งหลายจะได้รู้จักท่านพระโโคดมพระองค์นั้นไว้ โดยประการนั้น.

อัมพัญญาถามพ่อว่า ท่าน กี่ไนเด่า ข้าพเจ้าจึงได้รู้ว่าเกียรติศพท์ของท่านพระโโคดม
พระองค์นั้นที่ขรไป จริงอย่างนั้นหรือไม่ ท่านพระโโคดมพระองค์นั้นทรงคุณเช่นนั้นจริงหรือไม่?

พระมหาปोกบราสติตอบว่า พ่ออัมพัญญา มหาปูริสลักษณะ ๓๒ ประการมาแล้วใน
มนต์ของเรา ซึ่งพระมหาบุรุษประกอบแล้วย่อ้มมีคติเป็นสองเท่านั้น ไม่เป็นอย่างอื่น ถ้าครองเรือน
จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ผู้ทรงธรรม เป็นพระราชาโดยธรรม เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีมหาสมุทร
๔ เป็นขอบเขต ทรงชนະแล้ว มีราชอาณาจักรมั่นคง สมบูรณ์ด้วยแก้ว ๗ ประการ คือ จักรแก้ว
ช้างแก้ว ม้าแก้ว แก้วมี นางแก้ว คุหบดีแก้ว ปริมาณแก้ว เป็นที่ ๗ พระราชนูตรของ
พระองค์มีกว่าพัน ล้านก้าหาญ มีรูปทรงสมเป็นวีรภัตติ สามารถย้ายเสนาของข้าศึกได้
พระองค์ทรงชำนาญโดยธรรม มิต้องใช้อาชญา มิต้องใช้ค่าตรา ครอบครองแผ่นดินมีสำคัญเป็น
ขอบเขต ถ้าเสด็จออกพนาจะเป็นบรรพชิต จะได้เป็นพระอรหันต์สมมาสัมพุทธเจ้า มีหลังคา
คือกิเลสอันเปิดแล้วในโลก

พ่ออัมพัญญา เราเป็นผู้สอนมนต์ พ่อเป็นผู้เรียนมนต์.

อัมพัญญาพรับคำพระมหาปอ กบราสติแล้ว ลุกจากที่นั่ง ให้พระมหาปอ กบราสติ
กระทำประทักษิณ แล้วขึ้นรถม้าพร้อมด้วยมาṇพหายคน ขับตรงไปยังราป้าอิจนาังคลวัน
ตลอดภูมิประเทศเท่าที่รถจะไปได้ ลงจากรถเดินตรงไปยังพระอาราม.

[๑๔๕] สมัยนั้นแล ภิกษุหลายรูปกำลังจงกรมอยู่กลางแจ้ง.

ลำดับนั้น อัมพัญญาพเข้าไปหาภิกษุเหล่านั้นถึงที่จงกรม ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้
กะภิกษุเหล่านั้นว่า ท่านผู้เจริญ เวลาใดท่านพระโโคดมพระองค์นั้นประทับอยู่ที่ไหน พວกข้าพเจ้า
พากันเข้ามาที่นี่ เพื่อจะเฝ้าพระองค์ท่าน.

ครั้นนั้นแล ภิกษุเหล่านั้นคิดเห็นร่วมกัน เช่นนี้ว่า อัมพัญญาพผู้นี้เป็นคนเกิดในสกุล
ที่มีชื่อเสียง ทึ้งเป็นคิมยของพระมหาปอ กบราสติผู้มีชื่อเสียงอันการสอนนาฬาศาสตร์ยั่งนาน

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 83

กุลบุตร เห็นปานนี้ ย่อมไม่เป็นการหนักพระทัยแก่พระผู้มีพระภาคเลย ดังนี้แล้วจึงตอบอัมพัญญา
มาณพว่า อัมพัญญา นั่นพระวิหารมีประตูปิดอยู่ ท่านจะลงบสเสียงเข้าไปทางพระวิหารนั้น
ค่อยๆ เข้าไปที่เคลียง กระแอม ไอแล้ว เคาะบานประตูเกิด พระผู้มีพระภาคจักทรงเปิดประตู
รับท่าน.

ลำดับนั้น อัมพัญญาลงบสเสียง เข้าไปทางพระวิหารซึ่งมีประตูปิดอยู่นั้น ค่อยๆ
เข้าไปยังเคลียง กระแอม ไอแล้ว เคาะบานประตู พระผู้มีพระภาคทรงเปิดประตู อัมพัญญาลงบ
เข้าไปแล้ว แม้พากามณพก็พากันเข้าไปปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้
ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

[๑๔๕] ฝ่ายอัมพัญญาลงบส เดินปราศรัยบ้าง ยืนปราศรัยบ้าง กับพระผู้มีพระภาค
ผู้ประทับนั่งอยู่ พระผู้มีพระภาคตรัสตามว่า อัมพัญญา เชื่อเคย์สนทนาปราศรัยกับพากพระมหาณ
ผู้แต่ผู้แก่ผู้เป็นอาจารย์และป้าอาจารย์เหมือนดังเช่น เดินบ้างยืนบ้าง สนทนาปราศรัยกับเราผู้นั่งอยู่
เช่นนี้หรือ?

อ. ข้อนี้หมายได้ พระโකดมผู้เจริญ เพราะว่าพระมหาณผู้เดินกีควรเจรจากับพระมหาณ
ผู้เดิน พระมหาณผู้ยืนกีควรเจรจากับพระมหาณผู้ยืน พระมหาณผู้นั่งกีควรเจรจากับพระมหาณผู้นั่ง
พระมหาณผู้นอนกีควรเจรจากับพระมหาณผู้นอน.

ข้าแต่พระโකดมผู้เจริญ แต่ผู้ใดเป็นสมณะ โล辛勤 เป็นคุหบดีเชื้อสายกัณฑโกร เกิดจาก
พระบาทของท้าวมหาพรหม ข้าพเจ้ายื่มสนทนาปราศรัยกับผู้นั้น เมื่อกับที่สนทนาปราศรัย
กับพระโකดมผู้เจริญนີ້.

อัมพัญญา กีเชื่อมีธุระจึง ไดมาที่นີ້ กีพากเชยมาเพื่อประโยชน์อันไดแล พึงใส่ใจถึง
ประโยชน์นັ້ນแหล ໄວໃให้ดີ กีอัมพัญญาลงบส ยังไม่ไดรับการศึกษาเลย สำาคัญตัวว่า ไดรับการศึกษา
ดີแล้ว จะมีอะไรอົກເດ່າ นอกຈາກໄມ่ไดรับการศึกษา.

ลำดับนั้น อัมพัญญาลงบสเสียง พฤกพระผู้มีพระภาคตรัสคำหนนด้วยพระวจาว่า เป็นคนໄມ่ได
รับการศึกษา ໂගຮ ຂັດໃຈ เม້ອຈະດໍານົມວ່າກລາວພະຜູມີພຣະກາກ ຄິດວ່າເຮົາຈັກຕ້ອງໄຫ້ພຣະສມະໂຄດມ
ໄດ້ຮັບຄວາມເສີຍຫາຍ ໄດ້ກລາວຄຳນີ້ກະພະຜູມີພຣະກາກວ່າ

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 84

ท่านโภคุม พากษาติศาสຍะดุร้าย หยาบช้ำ มีใจเบา พูดพลาม เป็นแต่พากคุหบดี แท้ๆ ยังไม่สักการะพากพราหมณ์ ไม่เคารพพากพราหมณ์ ไม่นับถือพากพราหมณ์ ไม่บูชา พากพราหมณ์ ไม่อ่อนน้อมพากพราหมณ์

ท่านโภคุม การที่พากษาติศาสຍะเป็นแต่พากคุหบดีแท้ๆ แต่ไม่สักการะพากพราหมณ์ ไม่เคารพพากพราหมณ์ ไม่นับถือพากพราหมณ์ ไม่บูชาพากพราหมณ์ ไม่อ่อนน้อมพากพราหมณ์ นี้ไม่เหมาะสมไม่สมควรเลย.

อัมพัญญาณพกดพากษาติศาสຍะว่า เป็นแต่พากคุหบดีแท้ๆ นี้เป็นครั้งแรกด้วยประการ ลงทะเบียน.

[๑๕๖] อัมพัญญาะ ก็พากษาติศาสຍะได้ทำผิดต่อเชื่อย่างไร?

ท่านโภคุม ครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าได้ไปยังนครบิลพัสดุ์ ด้วยกรณีกิจบางอย่างของพราหมณ์ไปกราบสักผู้อาจารย์ ได้เดินเข้าไปยังสัมժาكارของพากษาติศาสຍะ เวลาันั้นพากษาติศาสຍะและศากยคุณรามากด้วยกัน นั่งหนึ่งอานานัสนะสูงๆ ในสัมժาكارอาโน้มีอสังกิດกันและกันเข้าอยู่ เท็นทีจะหัวเราะเยาะข้าพเจ้าเป็นแน่ ไม่มีใครเชื่อเชิญให้ข้าพเจ้านั่งเลย.

ท่านโภคุม ข้อที่พากษาติศาสຍะเป็นแต่พากคุหบดีแท้ๆ แต่ไม่สักการะพากพราหมณ์ ไม่เคารพพากพราหมณ์ ไม่นับถือพากพราหมณ์ ไม่บูชาพากพราหมณ์ ไม่อ่อนน้อมพากพราหมณ์ นี้ไม่เหมาะสมไม่สมควรเลย.

อัมพัญญาณพกดพากษาติศาสຍะว่า เป็นแต่พากคุหบดีแท้ๆ นี้เป็นครั้งที่สอง ด้วยประการ ลงทะเบียน.

[๑๕๗] อัมพัญญาะ แม้นางนกไส้กีบยังเป็นสัตว์พุดได้ตามความปรารถนาในรังของตน ก็พระนนครบิลพัสดุ์เป็นถิ่นของพากษาติศาสຍะ อัมพัญญาะ ไม่ควรจะข้องใจ เพราะการหัวเราะเยาะ เพียงเล็กน้อยนี้เลย.

ท่านโภคุม วรรณะ ๔ เทล่านี้ ก็อ กษัตริย์ พราหมณ์ เวสส์ สุทธ บรรดาวรรณะ ๔ เทล่านี้ ๓ วรรณะ ก็อ กษัตริย์ เวสส์ สุทธ เป็นคนนำเรื่องพราหมณ์พากเดียวโดยแท้.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิการ สีลับขันธารรค - หน้าที่ 85

ท่านโโคดม ข้อที่พวකศากะเป็นแต่พวකคุหบดีแท้ๆ แต่ไม่สักการะพวකพราหมณ์ ไม่เคารพพวකพราหมณ์ ไม่นับถือพวකพราหมณ์ ไม่บูชาพวකพราหมณ์ ไม่อ่อนน้อมพวකพราหมณ์ นี้ไม่เหมาะสม ไม่สมควรเลย.

อัมพัญญาณพกดพวකศากะว่า เป็นแต่พวකคุหบดีแท้ๆ นี้เป็นครั้งที่สาม ด้วยประการ นะนี้.

[๑๔๙] ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงพระดำริเช่นนี้ว่า อัมพัญญาณพผู้นี้ กกล่าว เหยียบย้ำพวකศากะอย่างหนัก โดยเรียกว่า เป็นแต่พวකคุหบดีแท้ๆ ถ้าจะไร เราจะพึง ตามถึงโโคตรเชอดูบ้าง

แล้วพระผู้มีพระภาค ได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้กับอัมพัญญาณพว่า
อัมพัญญาณ เชื่อมโโคตรว่าอย่างไร?
กัณหาณโโคตร ท่านโโคดม.

อัมพัญญาณ ก็เชอระลึกถึงโโคตรเก่าแก่อันเป็นของมารดาบิดาคุณเดิม พวකศากะเป็นลูกเจ้า เชอเป็นลูกนางทาสของพวකศากะ กพวකศากะเข้าหากันอ้างถึงพระเจ้าอุกการราชว่าเป็น บรรพบุรุษ.

ว่าด้วยศากยวงศ์

[๑๕๐] อัมพัญญาณ เรื่องเคยมีมาแล้ว พระเจ้าอุกการราชทรงพระประஸงค์จะพระราชทาน สมบัติให้แก่พระโอรสของพระมเหสีผู้ที่ทรงรักใคร่โปรดปราน จึงทรงรับสั่งให้พระเชฏฐกุมาր คือพระอุกคามุราชกุมาร พระกรกัณฑุราชกุมาร พระหัตถินีราชกุมาร และพระสินีปุ่ราชกุมาร ออกจากพระราชอาณาเขต พระกุมารเหล่านี้ เสด็จออกจากพระราชอาณาเขตแล้ว จึงไปตั้งสำนัก อาศัยอยู่ ณ ราواป่าไม้สากระใหญ่ริมฝั่งสระ โภกบรณีข้างภูเขาทิมพานต์ พระราชกุมารเหล่านี้ ทรงสำเร็จการอยู่ร่วมกับพวකพระภคินีของพระองค์เอง เพราจะกลัวพระชาติจะระคนปนกัน.

อัมพัญญาณ ต่อมาพระเจ้าอุกการราชตรัสตามหมุ่อามาตย์ราชบริษัทว่า บัดนี้พวකกุมาร อยู่กัน ณ ที่ไหน?

พวකอามาตย์ทราบทูลว่า ขอเดชะ มีราواป่าไม้สากระใหญ่ริมฝั่งสระ โภกบรณีข้างภูเขา ทิมพานต์ บัดนี้ พระราชกุมารทั้งหลายอยู่ ณ ที่นั้น พระราชกุมารเหล่านี้ทรงสำเร็จการอยู่ ร่วมกับพวකพระภคินีของพระองค์เอง เพราจะกลัวพระชาติจะระคนปนกัน.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 86

อัมพัญญา ที่นั้นพระเจ้าอุกการราชทรงเปล่งพระอุทานว่า ท่านทั้งหลาย พากุмар
สามารถหอนอ พากุмарสามารถยอดเยี่ยมหอนอ.

อัมพัญญา ก็พากที่ชื่อว่าสาภะปราภูตตั้งแต่กาลครั้งนั้นเป็นต้นมา และพระเจ้าอุกการราช
พระองค์นั้น เป็นบรรพบุรุษของพากสาภะ

และพระเจ้าอุกการราชมีนางทาสีคนหนึ่งชื่อทิสา นางคลอดบุตรคนหนึ่ง ชื่อกัณหะ
กัณหะพอกิดมาก็พุดได้ว่า แม่จะชั่งชาระหัน งให้หันอาบน้ำ แม่จ้า ขอแม่จะปลดเปลือกหัน
จากสิ่งโสโตรกนี้ หันเกิดมาเพื่อประโภชน์แก่แม่.

อัมพัญญา มนุษย์สมัยนี้เรียกปีศาจว่า ปีศา ฉันได มนุษย์สมัยนั้นก็หันนั้น เรียกปีศาจ
ว่า คนคำ มนุษย์เหล่านั้นจึงกล่าวกัน เช่นนี้ว่า ทารกนี้พอกิดมาก็พุดได คนคำเกิดแล้ว
ปีศาจเกิดแล้ว. อัมพัญญา ก็พากที่ชื่อว่ากัณหายนะ ปราภูตตั้งแต่กาลครั้งนั้นเป็นต้นมา และ
กัณหะนั้นเป็นบรรพบุรุษของพากกัณหายนะ.

อัมพัญญา เชอรอลีกถึง โโคตรเก่าแก่อันเป็นของมารดาบิดาคู่เกิด พากสาภะเป็นลูกเจ้า
เชอเป็นลูกทาสีของพากสาภะ ด้วยประการจะนี้แล.

ว่าด้วยวงศ์ของอัมพัญญาณพ

[๑๕๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว มาณพเหล่านั้น ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า
พระโโคดมผู้เจริญ ขอพระองค์อย่าทรงเหียดหมายอัมพัญญาณพด้วยพระว่าทะว่าเป็นลูกทาสีให้
หนักนักเลย

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ อัมพัญญาณพมีชาติเดียว เป็นบุตรผู้มีสกุล เป็นพญาสูตร เจรจา
ให้เรา เป็นบันทิต และเชօสามารถจะ ได้ตอบในคำนี้กับพระโโคดมผู้เจริญได.

คำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกະมาณพเหล่านั้นว่า ถ้าพากเชօคิดเช่นนี้ว่า อัมพัญญา
มาณพมีชาติราม มิใช่บุตรผู้มีสกุล มีสุตตน้อย เจรจาไม่ให้เรา มีปัญญาราม และไม่สามารถ
จะ ได้ตอบในคำนี้กับพระสมณโโคดมได อัมพัญญาณพจะหยุดเสียกิจ พากเชօจะ ได้ตอบกับเรา
ในคำนี้

ก็ถ้าพากเชօคิดเช่นนี้ว่า อัมพัญญาณพมีชาติเดียว เป็นบุตรผู้มีสกุล เป็นพญาสูตร เจรจา
ให้เรา เป็นบันทิต และสามารถจะ ได้ตอบในคำนี้กับพระสมณโโคดมได พากเชօจะหยุดเสียกิจ
อัมพัญญาณพจะ ได้ตอบกับเราในคำนี้.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 87

มานพเหล่านั้นกราบทูลว่า ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ อัมพัญญาณพมีชาติ เป็นบุตรผู้มีสกุล เป็นพหุสูตร เจรจาไฟเราะ เป็นบันทิต และสามารถจะ ได้ตอบในคำนี้กับพระ โโคดม ได้ พว กข้าพเจ้าจักนิ่งละ อัมพัญญาณพง ได้ตอบกับพระ โโคดม ในคำนี้ได้.

[๑๕๑] ลำดับนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสกะอัมพัญญาณพว อัมพัญญา ปัญหา ประกอบ ด้วยเหตุนี้แล้ว มาถึงเชօเข้าแล้ว ถึงเมฆะ ไม่ประданา เชอก็ต้องแก้ ถ้าเชօจัก ไม่แก่ก็ตี จักกลบเกลื่อนด้วยคำอื่นเสียก็ตี จักนิ่งเสียก็ตี หรือจักหลิกไปเสียก็ตี ศีรษะของเชօจักแตก เป็นเจดเสียง ณ ที่นี้แหละ

อัมพัญญา เชօจะสำคัญความข้อนี้เป็นไلن เชօได้ยินพวกราหมณ์ผู้เต่าผู้แก่ผู้เป็น อาจารย์และป่าจารย์เล่ากันมาว่าอย่างไร พวกรกัณหายนะเกิดมาจากไครก่อน และไครเป็นบรรพบุรุษ ของพวกรกัณหายนะ.

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนี้แล้ว อัมพัญญาณพ ได้นิ่งเสีย. พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสตาม อัมพัญญาณพแม่เป็นครั้งที่สองว่า อัมพัญญา เชօจะสำคัญความข้อนี้เป็นไلن เชօได้ยิน พวกราหมณ์ผู้เต่าผู้แก่ผู้เป็นอาจารย์และเป็นป่าจารย์เล่ากันมาว่าอย่างไร พวกรกัณหายนะเกิดมา จากไครก่อน และไครเป็นบรรพบุรุษของพวกรกัณหายนะ.

แม้ครั้งที่สอง อัมพัญญาณพก็ได้นิ่งเสีย.

ลำดับนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสกะอัมพัญญาณพว อัมพัญญา เชօจะแก้เดียวันนี้ บัดนี้ ไม่ใช่เวลาของเชօจะนิ่ง อัมพัญญา เพราะผู้ใดลูกตaculaตามปัญหาอันประกอบด้วยเหตุถึงสามครั้ง แล้วไม่แก่ ศีรษะของผู้นั้นจะแตกเป็นเจดเสียง ณ ที่นี้แหละ.

[๑๕๒] สมัยนั้น ยักษ์ชิรปานีถือค้อนเหล็กใหญ่ลุกโพลง โขติช่วงยืนอยู่ในอากาศ เบื้องบนอัมพัญญาณพ กิดว่า ถ้าอัมพัญญาณพนี้ถูกพระผู้มีพระภาคตรัสตามปัญหาที่ประกอบด้วย เหตุถึงสามครั้งแล้ว แต่ไม่แก่ เราจักต่อยศีรษะของเขาว่าให้แตกเป็นเจดเสียง ณ ที่นี้แหละ.

พระผู้มีพระภาคและอัมพัญญาณพท่านนั้นเห็นยักษ์ชิรปานีนั้น.

ครั้งนี้อัมพัญญาณพตกใจล้วนพองสยองเกล้า ทูลขอให้พระผู้มีพระภาคนั่นเองเป็น ที่ด้านทัน ทูลขอให้พระผู้มีพระภาคนั่นเองเป็นที่เร้น ทูลขอให้พระผู้มีพระภาคนั่นเองเป็นที่พึง กระเดินเข้าไปนั่งใกล้ๆ แล้วกราบทูลว่า

พระโโคดมผู้เจริญ ได้ตรัสรคำอะไรมั่น ขอพระโโคดมผู้เจริญ โปรดตรัสอีกครั้งเดียว.

อัมพัญญา ตรวจสอบความข้อนี้เป็นไนน เหรื่อยินพากพารามนผู้เฒ่าผู้แก่ผู้เป็นอาจารย์และป่าจารย์แลกันมาว่าอย่างไร พากกัณหายนะเกิดมาจากไกรก่อน และไกรเป็นบรรพบุรุษของพากกัณหายนะ?.

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ข้าพเจ้าได้ยินมาเหมือนอย่างที่พระโโคดมผู้เจริญตรัสรสันนั้นแหล่ พากกัณหายนะเกิดมาจากกัณหานนั้นก่อน และกัณหานนั้นเป็นบรรพบุรุษของพากกัณหายนะ.

[๑๕๓] เมื่อ อัมพัญญา ได้ยินมาแล้ว มาณพเหล่านั้นส่งเสียงอื้ออึงเกรียงกราวว่า ท่านผู้เจริญ ได้ยินว่า อัมพัญญา พมีชาติทราม มิใช่บุตรผู้มีสกุล เป็นลูกทาสีของพากศากยะ ท่านผู้เจริญ ได้ยินว่า พากศากยะเป็น โวรสของเจ้านาย อัมพัญญา พากเรา ไฟล์ไปสำคัญเสียว่า พระสมณ โโคดม ผู้ธรรมว่า ที่พระองค์เดียว ควรจะถูกรุกรานเสียได.

คำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงคำหนนิเช่นนี้ว่า มาณพเหล่านี้พากันเหยียดหมาย อัมพัญญา มาณพด้วยวาทะว่า เป็นลูกทาสีหนักนัก ถ้ากระไร เราพึงช่วยปลดเปลืองให้.

คำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสรพุทธพจนนี้ กะมาณพเหล่านี้ว่า ดุกรรมมาณพ พากเชือย่าเหยียดหมาย อัมพัญญา พด้วยวาทะว่า เป็นลูกทาสีให้หนักนัก เพราะ กัณหานนั้น ได้เป็นถ่ายคืนสำคัญ เชือไปยังทักษิณานบทเรียนมนต์อันประเสริฐ แล้วเข้าไปฝ่าพระอุกกากรชา ทูลขอพระราชชิตาพระนามว่า มัททูปี พระเจ้าอุกกากรชาทรงพระพิโรขัตพระทัยแก่พระถายนี้ว่า บังอาจอย่างนี้เจิขานอ ถ้ายเป็นลูกทาสีของเราแท้ๆ ยังมาขอชิตาชื่อว่า มัททูปี แล้วทรงขึ้น พระแสงศร ท้าวเชือไม่อาจจักรงแพลง และ ไม่อาจจักรกลลง.

[๑๕๔] ดุกรรมมาณพ ครั้งนั้น หมู่อามาตย์ราชบริษัทพากันเข้าไปหา กัณหถายแล้ว ได้กล่าว คำนี้ กะ กัณหถายว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอความสุขสวัสดิ์จึงมีแต่พระราชา ขอความสวัสดิ์จึงมี แค่พระราชา ถ้ายตอบว่า ความสวัสดิ์จักมีแค่พระราชา แต่ว่า ท้าวเชือจักรงแพลง พระแสงศร ลงไปเบี้องตា แผ่นดินจักรทูตลดอดพระราชาอาณาเขต อามาตย์กล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอความสวัสดิ์จึงมีแค่พระราชา ขอความสวัสดิ์จึงมีแก่นบท ถ้ายตอบว่า ความสวัสดิ์จักมีแค่ พระราชา ความสวัสดิ์จักมีแก่ชนบท แต่ถ้าท้าวเชือจักรงแพลง พระแสงศร ขึ้นไปเบี้องบน ฟนจักไม่ตกทั่วพระราชาอาณาเขตถึงเจ็ดปี อามาตย์กล่าวว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอความสวัสดิ์

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 89

จะมีแด่พระราชา ขอความสวัสดิ์ดังมีแก่นบท ขอฝนจงตกเดิด ถ้ายื่ดอบว่า ความสวัสดี
จักมีแด่พระราชา ความสวัสดิ์จักมีแก่นบท ฝนจักตก แต่พระราชาต้องทรง wang พระແສງคร ໄວ້ທີ່
พระราชกุมารพระองค์ໃໝ່ ດ້ວຍทรงพระดำริว່າ พระราชกุมารຈັກເປັນຜູ້ມີຄວາມສວັສດີ ໄຫຍສຍດ
ສຍອງດັ່ງນີ້.

ດູກຣມາພ ລຳດັບນັ້ນພຣເຈົ້າອຸກກາກຮາຈ ໄດ້ทรง wang พະຣແສງຄຣ ໄວ້ທີ່ພຣະຣາຈຸມາຮ
ພຣະອອງຄືໃໝ່ ດ້ວຍทรงพระดำริວ່າ ພຣະຣາຈຸມາຮຈັກເປັນຜູ້ມີຄວາມສວັສດີ ໄຫຍສຍດສຍອງ ດັ່ງນີ້
ຄຣັ້ນທ້າວເຂອທຽງ wang พະຣແສງຄຣ ໄວ້ທີ່ພຣະຣາຈຸມາຮພຣະອອງຄືໃໝ່ແລ້ວ ພຣະຣາຈຸມາຮກີເປັນຜູ້ມີຄວາມ
ສວັສດີ ໄຫຍສຍດສຍອງ ພຣເຈົ້າອຸກກາກຮາຈທຽງກລັວຄູກໜີ້ດ້ວຍພຣາມທັນທີ ຈຶ່ງໄດ້ພຣະຣາຫານ
ພຣະນາງມັກທຽບປະຊີດາແກ່ຄາມີນັ້ນ.

ດູກຣມາພ ພຣເເຮອຍ່າເໝີຍດ້ານອົມພັກສູມາພົດ້ວຍວາທະວ່າ ເປັນລູກທາສີໃຫ້ຫັກ
ນັກເລຍ ກັນທະນັ້ນໄດ້ເປັນຄາມີສຳຄັນແລ້ວ.

[๑๕๕] ລຳດັບນັ້ນ ພຣູ່ມີພຣະກາຮັບສິ່ງກະອັນພັກສູມາພວ່າ ດູກຮອັນພັກສູະ ເຊື່ຈະ
ສຳຄັນຄວາມຂ້ອນນີ້ເປັນໄອນ ຂັດຕິຍຸມາຮໃນໂລກນີ້ພົງສຳເຮົາຮອຍໆຮ່ວມກັນນາງພຣາມນັກຟູ້ມາ ເພຣະ
ອາສີກຮອຍໆຮ່ວມກັນຂອງຄົນທີ່ສອນນັ້ນ ພົງເກີດບຸຕະຫົ່ນ ບຸຕຽຸ່ມື້ເກີດແຕ່ນາງພຣາມນັກຟູ້ມາກັນ
ຂັດຕິຍຸມາຮນັ້ນ ຈະກວ່າໄດ້ທີ່ທີ່ໜ່າງຫຼືນ້າໃນໜູ່ພຣາມນັ້ນບ້າງຫຼືໄມ່?

ກວ່າໄດ້ ພຣໂຄດມຜູ້ເຈົ້າ.

ພຣາມນັ້ນຈະກວ່າເຊີ້ມເຫັນໃຫ້ບຣິໂກຄໃນກາລື່ອງເພື່ອຜູ້ຕາຍ ໃນກາລື່ອງເພື່ອກາມນົດ
ໃນກາລື່ອງເພື່ອບັນຫຼື ຢ້ອງໃນກາລື່ອງເພື່ອແບກບ້າງຫຼືໄມ່?

ກວ່າເຊີ້ມເຫັນໃຫ້ບຣິໂກຄໄດ້ ພຣໂຄດມຜູ້ເຈົ້າ.

ພຣາມນັ້ນຈະກວ່າບອກມົນຕີໃຫ້ເຫາຫຼືໄມ່?

ກວ່າບອກໃຫ້ ພຣໂຄດມຜູ້ເຈົ້າ.

ເຫາກວ່າຈະຄູກທ້າມໃນໜູ້ມີທີ່ຫລາຍຫຼືໄມ່?

ເຫາມີ່ກວ່າຄູກທ້າມເລຍ ພຣໂຄດມຜູ້ເຈົ້າ.

ເຫາກວ່າຈະໄດ້ຮັບອົກເຍັກເປັນກົດຕົກຢີໃຫ້ບ້າງຫຼືໄມ່?

ຂ້ອນນີ້ໄມ່ການເລຍ ພຣໂຄດມຜູ້ເຈົ້າ.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 90

เพราะเหตุอะไร?

เพราะเขาไม่บริสุทธิ์ข้างฝ่ายมารดา.

[๑๕๖] ดูกรอัมพัญญา เชօจะสำคัญความข้อนี้เป็นไอน พระมหาณกุมาในโลกนี้
พึงสำเร็จการอยู่ร่วมกับนางขัตติยกัญญา เพราะอาศัยการอยู่ร่วมของคนทั้งสองนั้น พึงเกิดบุตรขึ้น
บุตรผู้เกิดแต่ขัตติยกัญญา กับพระมหาณกุมา จะควรได้ที่นั่งหรือนำในหมู่พระมหาณบ้างหรือไม่?

ควรได้พระโโคดมผู้เจริญ.

พระพราหมณ์จะควรเชิญเขาให้บริโภคในการเลี้ยงเพื่อผู้ชาย ในการเลี้ยงเพื่อการมงคล
ในการเลี้ยงเพื่อยัญพิธี หรือในการเลี้ยงเพื่อแบกได้บ้างหรือไม่?

ควรเชิญเขาให้บริโภคได้ พระโโคดมผู้เจริญ.

พระพราหมณ์ควรบอกรถให้เขาหรือไม่?

ควรบอกให้ พระโโคดมผู้เจริญ.

เขากล่าวถูกห้ามในหญิงทั้งหลายหรือไม่?

เขามีคาวรถูกห้ามเลย พระโโคดมผู้เจริญ.

เขากล่าวจะได้รับอภิเษกเป็นกษัตริย์ได้บ้างหรือไม่?

ข้อนี้ไม่ควรเลย พระโโคดมผู้เจริญ.

เพราะเหตุอะไร?

เพราะเขาไม่บริสุทธิ์ฝ่ายบิดา.

[๑๕๗] ดูกรอัมพัญญา เมื่อเทียบทุกนั้นกับหญิงก็ดี เมื่อเทียบชายกับชายก็ดี กษัตริย์
พากเดียวประเสริฐ พระพราหมณ์เลว ดูกรอัมพัญญา เชօจะสำคัญความข้อนี้เป็นไอน
พระมหาณทั้งหลาย ในโลกนี้ พึงโภนศิรษะพระมหาณคนหนึ่ง มอมด้วยถ้า เนรเทศเสียจาก
แวนแคว้นหรือจากเมืองพระไทยบางอย่าง เขายังควรได้ที่นั่งหรือนำในหมู่พระมหาณบ้างหรือไม่?

ไม่ควรได้เลย พระโโคดมผู้เจริญ.

พระพราหมณ์ควรเชิญเขาให้บริโภคในการเลี้ยงเพื่อผู้ชาย ในการเลี้ยงเพื่อการมงคล
ในการเลี้ยงเพื่อยัญพิธี หรือในการเลี้ยงเพื่อแบกได้บ้างหรือไม่?

ไม่ควรเชิญเขาให้บริโภคเลย พระโโคดมผู้เจริญ.

พระพราหมณ์ควรบอกรถให้เขาหรือไม่?

ไม่ควรบอกให้เลย พระโโคดมผู้เจริญ.

เขากล่าวถูกห้ามในหญิงทั้งหลายหรือไม่?

เขากล่าวถูกห้ามที่เดียว พระโโคดมผู้เจริญ.

[๑๕๙] อัมพัญชู เนื่องสำหรับความข้อนี้เป็นไอน กษัตริย์ทั้งหลาย ในโลกนี้

พึงปลงเกศาคัมภีร์องค์หนึ่ง มอมด้วยถ้า แล้วเนรเทศเสียจากแคว้นหรือจากเมืองพระรา
โทยบางอย่าง เขาจะควรได้ที่นั่งหรือน้ำในหมู่พระมหาชน์บ้างหรือไม่?

ควรได้ พระโโคดมผู้เจริญ.

พวกพระมหาชน์ควรเชิญเขาให้บริโภคในการเลี้ยงเพื่อผู้ชาย ในการเลี้ยงเพื่อการมงคล
ในการเลี้ยงเพื่อบัญพิธี หรือในการเลี้ยงเพื่อแขก ได้บ้างหรือไม่?

ควรเชิญให้เขาวิโภคได้ พระโโคดมผู้เจริญ.

พวกพระมหาชน์ควรบอกมนต์ให้เขารือไม่?

ควรบอกให้ พระโโคดมผู้เจริญ.

เขากล่าวถูกห้ามในหญิงทั้งหลายหรือไม่?

เขามี่ควรถูกห้ามเลย พระโโคดมผู้เจริญ.

คุกรอัมพัญชู กษัตริย์ย้อมถึงความเป็นผู้เลวอย่างยิ่ง เพราะเหตุที่ถูกกลัมภีร์ด้วยกัน
ปลงพระเกศา มอมด้วยถ้า แล้วเนรเทศเสียจากแคว้นหรือจากเมือง คุกรอัมพัญชู
แม้ในเมื่อกษัตริย์ถึงความเป็นคนเลวอย่างยิ่ง เช่นนี้ พากษัตริย์ก็ยังประเสริฐ พวกพระมหาชน์เลว
ด้วยประการจะนี้.

สมจริงดังคตาที่สนังกุณารพรม ได้ภัยตัว ดังนี้

คตาสินักกุณารพรม

[๑๕๔] กษัตริย์เป็นผู้ประเสริฐที่สุด

ในหมู่ชนผู้รังเกียจด้วยโคตระ

ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและธรรมเป็นผู้ประเสริฐที่สุด

ในหมู่เทวดาและมนุษย์.

พระสุตตันตปัจฉก เล่ม ๑ ที่มนิการ สีลขันธารรค - หน้าที่ 92

[๑๖๐] คูกรอัมพัฏฐะ กีคาဏนีนั้น สนังกุมารพรหมขับถูกไม่ผิด ภายิตไว้ถูก ไม่ผิด
ประกอบด้วยประโภชน์ ไม่ใช่ไม่ประกอบด้วยประโภชน์ เราเห็นด้วย คูกรอัมพัฏฐะ ถึงเรา
ก็กล่าวเช่นนี้ว่า

[๑๖๑] กษัตริย์เป็นผู้ประเสริฐที่สุด
ในหมู่ชนผู้รังเกียจด้วยโศตร
ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะเป็นผู้ประเสริฐที่สุด
ในหมู่เทพาและมนุษย์.

จบ ภานุวารทที่หนึ่ง

วิชาจารณสัมปทา

[๑๖๒] อัมพัฏฐามนพทุลถามว่า ข้าแต่พระโโคคุมผู้เจริญ ก็จรณะนั้นเป็นไلن วิชา
นั้นเป็นไلن.

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า คูกรอัมพัฏฐะ ในวิชาสมบัติและจรณะมีอันเป็นคุณ
ยอดเยี่ยม เขาไม่พูดอ้างชาติอ้างโศตรหรืออ้างนานะว่า ท่านควรแก่เรา หรือท่านไม่ควรแก่เรา
อาวาหะงค์ วิวาหะงค์ หรืออาวาวิวาหะงค์ มีในที่ใด ในที่นั้นเขาจึงจะพูดอ้างชาติบ้าง
อ้างโศตรบ้าง หรืออ้างนานะบ้างว่า ท่านควรแก่เรา หรือท่านไม่ควรแก่เรา ชนเหล่าใดยัง
เกี่ยวข้องด้วยการอ้างชาติ ยังเกี่ยวข้องด้วยการอ้างโศตร ยังเกี่ยวข้องด้วยการอ้างนานะ หรือยัง
เกี่ยวข้องด้วยอาวาวิวาหะงค์ ชนเหล่านั้น ชื่อว่าขังห่าง ไกลจากวิชาสมบัติ และจรณะมีอัน
เป็นคุณยอดเยี่ยม การทำให้แจ้งช่องวิชาสมบัติและจรณะมีอันเป็นคุณยอดเยี่ยมย่อมมีได้
เพราจะกระทำการเกี่ยวข้องด้วยการอ้างชาติ ความเกี่ยวข้องด้วยการอ้างโศตร ความเกี่ยวข้องด้วยการ
อ้างนานะ และความเกี่ยวข้องด้วยอาวาวิวาหะงค์.

[๑๖๓] ข้าแต่พระโโคคุมผู้เจริญ จรณะนั้นเป็นไلن วิชาคนั้นเป็นไلنเล่า.

คูกรอัมพัฏฐะ พระตถาคตเสด็จอุบัติในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ของโดยชอบ
ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลกเป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่น
ยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม
พระตถาคตพระองค์นั้น ทรงทำโลกนี้ พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พระโลก ให้แจ้งชัดด้วย

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 93

พระปัญญาอันบึงของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวตาและมนุษย์ให้รู้ตามทรงแสดงธรรมงานในเบื้องต้น งานในท่ามกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศพระมหาธรรมเจริญ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สันติเชิง คุณบทดี บุตรคุณบดี หรือผู้เกิด เนพะในตระกูลไคคระกุลหนึ่ง ย่อมฟังธรรมนั้น ครั้นฟังแล้วได้ศรัทธาในพระคักต เมื่อได้ศรัทธาแล้ว ย่อมเห็นตระหนักว่า พระวاسกับแบบ เป็นทางมาแห่งชุลี บรรพชาเป็นทาง ปลด朵โปรง การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพระมหาธรรมเจริญให้บริบูรณ์ให้บริสุทธิ์ โดยส่วนเดียว ดุจสังข์ขัด ไม่ใช่ทำได้ง่าย ถ้ากระไร เราพึงปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ ออกบัวะเป็นบรรพชิต สมัยต่อมาเขากล่องโภคสมบัติน้อยใหญ่ ละเครื่องญาติน้อยใหญ่ ปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ออกบัวะเป็นบรรพชิต เมื่อบัวะแล้วสำรวมระวังใน พระปฏิโนมกข้ออุ้ย ถึงพร้อมด้วยมารยาทและโครงการ มีปกติเห็นภัยในไทยเพียงเล็กน้อย สามารถศึกษาอยู่ในสิกขานบทั้งหลาย ประกอบด้วยกายกรรมวิจกรรมที่เป็นกุศล มีอาชีพบริสุทธิ์ ถึงพร้อมด้วยศีลคุณของทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ เป็นผู้สันโภ.

ชุลีด

ดูกรอัมพภูฐานะ อย่างไร กิกมุจิชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล?

๑. กิกมุในพระธรรมวินัยนี้ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางทัณฑะ วางแผนตรา มีความละอาย มีความเอื่นดู มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอุ้ย ข้อนี้ เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๒. เชօละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ รับแต่ของที่เขาให้ ต้องการแต่ของที่เขาให้ ไม่ประพฤติดนเป็นโนiy เป็นผู้สะอาดดอยู่ แม้ขอนีก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๓. เชօละกรรมเป็นข้าศึกแก่พระมหาธรรมเจริญ ประพฤติพระมหาธรรมเจริญ ประพฤติห่างไกล เว้นขาดจากเมญฉุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน แม้ขอนีก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๔. เชօละการพุคเท็จ เว้นขาดจากการพุคเท็จ พุคแต่คำจริง คำรrogคำสัตย์มีถ้อยคำ เป็นหลักฐานควรเชื่อได้ ไม่พุคลงโลก แม้ขอนีก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. เชօ lokale คำส่อเสียด เว็นขาดจากคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้น เพื่อให้คนหมู่นี้แตกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้วไม่มาบอกข้างนี้ เพื่อให้คนหมู่โน้นแตกร้าว กัน สามารถที่แตกร้าวกันแล้วบ้าง ถึงเตรียมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ขอบคนผู้พร้อมเพรียง กัน ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวแต่คำที่ทำให้คน พร้อมเพรียงกัน แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. เชօ lokale คำหมาย เว็นขาดจากคำหมายกล่าวแต่คำที่ไม่มีไทย เพราะหู ชวนให้รัก จันใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่ พอยิ่ง แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. เชօ lokale แพ้อเจ้อ เว็นขาดจากคำแพ้อเจ้อ พุดถูกกาล พุดแต่คำที่เป็นจริง พุดอิงอรรถ พุดอิงธรรม พุดอิงวินัย พุดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วย ประโยชน์ โดยกลอัณฑ์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๘. เชօเว็นขาดจากการพราภพีชามและภูตตาม.
๙. เชօฉันหนาเดียว เว็นการฉันในราตรี งดจากการฉันในเวลาวิกาล.
๑๐. เชօเว็นขาดจากการพ่อน้ำ ขับร้อง ประโคมดนตรี และดูการเล่น อันเป็นข้าศึก แก่กุศล.

๑๑. เชօเว็นขาดจากการทัดทรงประดับ และตอบแต่งร่างกาย ด้วยดอกไม้ข่องห้อมและ เครื่องประเทืองผิว อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว.

๑๒. เชօเว็นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่.
๑๓. เชօเว็นขาดจากการรับชัยญาหารดิบ.
๑๔. เชօเว็นขาดจากการรับเนื้อดิบ.
๑๕. เชօเว็นขาดจากการรับสตรีและคุณารี.
๑๖. เชօเว็นขาดจากการรับสถาศีและสถา.
๑๗. เชօเว็นขาดจากการรับแพะและแกะ.
๑๘. เชօเว็นขาดจากการรับไก่และสุกร.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 95

๒๐. เชอเว้นขาดจากการรับซื้อ โโค ม้า และลา.
๒๑. เชอเว้นขาดจากการรับไวน์และที่ดิน.
๒๒. เชอเว้นขาดจากการประกอบธุตกรรมและการรับใช้.
๒๓. เชอเว้นขาดจากการซื้อขาย.
๒๔. เชอเว้นขาดจากการ โคงด้วยตราชั่ง การ โคงด้วยของปลอม และการ โคงด้วยเครื่องตวงวัด.

๒๕. เชอเว้นขาดจากการรับสินบน การล่อหลวง และการตอบตะแลง.
๒๖. เชอเว้นขาดจากการตัด การฆ่า การจงจำ การตีซิงการปล้น และกราโขก
แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

จบจุดศีล.

มัชภิมศีล

๑. กิจมุเว้นขาดจากการพราກพีชความและภูตความ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวกนั้นโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังประกอบการพราກพีชความและภูตความ เห็นปานนี้
คือพีชเกิดแต่เง่า พีชเกิดแต่ลำดัน พีชเกิดแต่ผล พีชเกิดแต่ยอด พีชเกิดแต่เม็ดดี เป็นที่ครบห้า
แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.
๒. กิจมุเว้นขาดจากการบริโภคของที่ทำการสะสมไว้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวกนั้นโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังประกอบการบริโภคของที่ทำการสะสมไว้ปานนี้
คือ สะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมเครื่องประเทืองพิ
สะสมของหอม สะสมอาમิส แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๓. กิจมุเว้นขาดจากการดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวกนั้นโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังขวนขวยดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เห็น
ปานนี้ คือ การฟ้อน การขับร้อง การประโคมมหรสพ มีการรำเป็นต้น การเล่านิยาย การเล่น
ปรบมือ การเล่นปลูกฟี การเล่นตีกลอง นากภาพบ้านเมืองที่สวยงาม การเล่นของคนจันทาล

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 96

การเล่นไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนช้าง ชนม้า ชนกระเบื้อง ชนโโค ชนแพะ ชนแกะ ชนไก่ รับนกราบทรา รำกระบีกระบอง นายชอก นายปล้ำ การรับ การตรวจพล การจัดกระบวนการทัพ กองทัพ แม่ขอนนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๔. กิจมุ่เว้นขาดจากการขวนขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ดึงแห่งความประมาท เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยเล่น การพนันอันเป็นที่ดึงแห่งความประมาท เห็นป่านนี้ ก cioè เล่นมากรุกแคละแปดตาแคละสิบตา เล่นมากเก็บ เล่นดาวด เล่นมากไหว เล่นโยนบ่วง เล่นไม้ทึ่ง เล่นกำทาย เล่นสะกา เล่นเป่าใบไม้ เล่นไก่น้อยๆ เล่นหกคะแนน เล่นกังหัน เล่นตวงทรยา เล่นรถน้อยๆ เล่นธนู น้อยๆ เล่นเขียนทายกัน เล่นทายใจ เล่นเรียนคนพิการ แม่ขอนนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๕. กิจมุ่เว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เห็นปานนี้ ก cioè เตียงมีเท้าเกินประมาณ เตียงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโ哥เช่าวันยาฯ เครื่องลาดที่ทำด้วยขนแกะวิจตรด้วยลวดลาย เครื่องลาดที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลาดที่มีสันฐานเป็นช่องอกไม้ เครื่องลาดที่ขัดนุ่น เครื่องลาดบนแกะวิจตรด้วยรูปสัตว์ร้ายมีสีหะและเดือเป็นตัน เครื่องลาดบนแกะมีขนตั้ง เครื่องลาดบนแกะมีขนข้างเดียว เครื่องลาดทองและเงินแกรมใหม่ เครื่องลาดใหม่ลิบทองและเงิน เครื่องลาดบนแกะจุนงฟ้อน ๑๖ คน เครื่องลาดหลังช้าง เครื่องลาดหลังม้า เครื่องลาดในรถ เครื่องลาดที่ทำด้วยหนังสัตว์ชื่อชินะอันมีขนอ่อนนุ่ม เครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังจะนมด เครื่องลาดมีเพดาน เครื่องลาดมีหมอนข้าง แม่ขอนนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๖. กิจมุ่เว้นขาดจากการประกอบการประดับตนแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวย ประกอบการประดับตนแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัวเห็นปานนี้ ก cioè อบตัว ไคลอวัยยะ อาบน้ำห้อม นวด ต่อกระจาก แต้มตา ทัดดอกไม้ ประเทืองผิว ผัดหน้า ทาปาก ประดับข้อมือ สวมเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้กลักยา ใช้ดาน ใช้บรรค์ ใช้ร่ม สวมรองเท้าประดับ

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารค - หน้าที่ 97

วิจิตร ติดกรอบหน้า ปักปืน ใช้พัดวาลวิชนี นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีชาย แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๙. กิกมุเว้นขาดจากติรัจนาณกตา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพากัณโภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบติรัจนาณกตา เท็นปานนี้ กือ พุคเรื่องพระราชฯ เรื่องมหาอามาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องกษัติ เรื่องมนต์ เรื่องน้ำ เรื่องฟ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องยาน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องครอก เรื่องท่าน้ำ เรื่องคนที่ล่วงลับไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อมด้วยประการนั้นๆ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๙. กิกมุเว้นขาดจากการกล่าวถ้อยคำแก่งແย่งกัน เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพากัณโภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังกล่าวถ้อยคำแก่งແย่งกัน เท็นปานนี้ เช่นว่า ท่านไม่รู้ทั้งธรรมวินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั้งสิ่ง ท่านจักรุทั้งสิ่งธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่านปฏิบัติผิดข้าพเจ้าปฏิบัติถูก ถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นประโยชน์ ของท่านไม่เป็นประโยชน์ คำที่ควรจะกล่าวก่อน ท่านกลับกล่าวภาษาหลัง คำที่ควรจะกล่าวภาษาหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน ข้อที่ท่านเคยชี้ของมาผันแปรไปแล้ว ข้าพเจ้าจับผิดว่าท่านได้แล้ว ข้าพเจ้าข่มท่านได้แล้ว ท่านจะถอนวาระเสีย มิฉะนั้นจะแก้ไขเสีย ถ้าสามารถ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. กิกมุเว้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพากัณโภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบทุตกรรมและการรับใช้ เท็นปานนี้ กือ รับเป็นทุตของพระราชฯ ราชมหาอามาตย์ กษัตริย์ พราหมณ์ คุหบดี และกุุมารว่า ท่านจะไปในที่นี่ ท่านจะไปในที่โน้น ท่านจะนำอาสั่งนี้ไป ท่านจะนำอาสั่งนี้ในที่โน้นมา ดังนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๑๐. กิกมุเว้นขาดจากการพุดหลอกลวงและการพูดเลียบเคียง เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพากัณโภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังพุดหลอกลวง พูดเลียบเคียง พูดหว่านล้อม พูดและเดิม แสร้งหากลางด้วยลาก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

จบมัชณิคศีล.

มหาศีล

๑. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชาเห็นปานนี้ คือ ทายอวัยวะ ทายนิมิต ทายอุปนَا ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดฟ้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวงเรียนเทียน ทำพิธีซัครบูชาไฟ ทำพิธีซัดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป็นบูชาไฟ ทำพลีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมวดอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมวดปลูกเสก เป็นหมวดอี เป็นหมวดลงเลขบันตคุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมวดอุปายาพิษ เป็นหมวดแมลงป่อง เป็นหมวดรักษาแพลงหนูกัด เป็นหมวดทายเสียงนก เป็นหมวดทายเสียงกา เป็นหมวดทายอายุ เป็นหมวดเสกกันลูกครรภ์ เป็นหมวดทายเสียงสัตว์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๒. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชาเห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะศาสตรา ทายลักษณะดาบ ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตว์ ทายลักษณะบูรุษ ทายลักษณะกุ마ร ทายลักษณะกุมาเร ทายลักษณะทาก ทายลักษณะทาสี ทายลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระเบื้อง ทายลักษณะโถอุสภะ ทายลักษณะโโค ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระทา ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมุก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๓. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชาเห็นปานนี้ คือ คุฤกษ์ยาตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายในจักยกเข้าประชิด พระราชาภายในอกจักถอย พระราชาภายในอกจักยกเข้าประชิด พระราชาภายในจักถอย พระราชาภายในจักมีชัย พระราชาภายในอกจักปรaszay พระราชาภายในอกจักมีชัย พระราชาภายในจักปรaszay พระราชาองค์นี้จักมีชัย พระราชาองค์นี้จักปรaszay เพราเหตุนี้ๆ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 99

๔. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่سمณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เห็นปานนี้ คือ พยายกรณ์ว่าจักมีจันทรตราส จักมีสุริยตราส จักมีนักมัตรตราส ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ จักเดินถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดาวนักษัตริจักเดินถูกทาง ดาวนักษัตริจักเดินผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดิน ไฟ จักมีฟ้าร้อง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ และดาวนักษัตริจักบืน ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตริจักตก ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตริจักมัวหมอง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตริจักระจ่าง จันทรตราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยตราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักษัตรตราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักษัตริจักเดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักษัตริจักเดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีอุกกาบาตจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหางจักมีผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดิน ไฟ จักมีผลเป็นอย่างนี้ ฟ้าร้องจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตริจักขึ้นจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตริจักตก จักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตริจักระจ่าง จักมีผลเป็นอย่างนี้ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๕. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่smณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เห็นปานนี้ คือพยายกรณ์ว่า จักมีฝนดี จักมีฝนແลঁ จักมีกิกยาหาได้่าย จักมีกิกยาหาได้ยาก จักมีความเกยม จักมีกัย จักเกิดโรค จักมีความสำราญหาโรคมิได้ หรือนับคะแนน คำนวน นับประมวลแต่งกาพย์โโลกาyatศาสตร์ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๖. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่smณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เห็นปานนี้ คือให้ฤกษ์อาวหมงคล ฤกษ์วิวาหมงคล ฤกษ์เรียงหมอน ฤกษ์หย่าร้าง ฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ให้ยาผดุงครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลิ้นกระด้าง ร่ายมนต์ให้ค้างแข็ง ร่ายมนต์ให้มือสั่น ร่ายมนต์ไม่ให้หูได้ยินเสียง เป็นหมอทรงกระจาก เป็นหมอทรงหัญสาร

พระสูตรตันตปีฎก เล่ม ๑ ที่มนิกา� สีลขันธารรค - หน้าที่ 100

เป็นหมวดเรื่องเจ้าบวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงห้ามหารหม ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญบวช
แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิกមุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกนั้นโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา
เห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก้บัน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำกรະเทย
ให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกระเทย ทำพิธีปลูกเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์
รดน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ปรุงยาสำรอก ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องบน ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องล่าง ปรุงยา
แก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดหู ปรุงยาตา ปรุงยานัตถุ ปรุงยาหากัด ปรุงยาทาสามาน ป้ายยาตา
ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชาแพลง แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชօประการหนึ่ง.

คุกรอัมพัก្យฐานะ กิกมุสมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนๆ เพราะศีลสังวร
นั้น เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้บูชาภิ夷กกำจัตราศศัตรูได้แล้วย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนๆ เพราะ
ราชศัตtruนั้น คุกรอัมพัก្យฐานะ กิกมุกีกัณนัสนั่นสมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนๆ
 เพราะศีลสังวนนั้น กิกมุสมบูรณ์ด้วยอริยศีลขันธนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันปราสาทไทยในภายใต้
คุกรอัมพัก្យฐานะ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิกมุซึ่งอว่า เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล

จบมหาศีล.

อินทรียสังวร

คุกรอัมพัก្យฐานะ อย่างไร กิกมุซึ่งอว่าเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย? คุกรอัมพัก្យฐานะ
กิกมุในธรรมวินัยนี้ เห็นรูปด้วยจักษุแล้ว ไม่ถืออนิมิต ไม่ถืออนุพัฒนา เนอยื่อมปฎิบัติเพื่อ
สำรวมจักบุนทรีย์ ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จะเป็นเหตุให้อกุศลธรรมอันตามก็อภิชญา และ
โภมนัสกรอบจำกนั้น ซึ่อว่ารักษาจักบุนทรีย์ ซึ่อว่าถึงความสำรวมในจักบุนทรีย์ กิกมุฟังเสียงด้วย
โสด ... คอมกลั่นด้วยมานะ ... ลิ้นรสด้วยชีวaha ... ถูกต้องໄพฤติพะด้วยกาย ... รู้แจ้งธรรมารามน์
ด้วยใจแล้ว ไม่ถืออนิมิต ไม่ถืออนุพัฒนา เนอยื่อมปฎิบัติเพื่อสำรวมมนินทรีย์ ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว

จะเป็นเหตุให้อกุศลธรรมอันลามก คืออภิชานและโภมนั้นครอบจั่นนี้ ซึ่งว่ารักยามนินทรีย์ ซึ่งว่าถึงความสำราญในมนินทรีย์ กิกขุประกอบด้วยอินทรียสังวรอันเป็นอริยะเช่นนี้ ย่อมໄດ້ เสวยสุขอันไม่ระคนด้วยกิเลสในกายใน คุกรอัมพัก្ខะ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล้ว กิกขุซึ่งว่า เป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย.

คุกรอัมพัก្ខะ อย่างไร กิกขุซึ่งว่าเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ? คุกรอัมพัก្ខะ กิกขุในธรรมวินัยนี้ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการก้าว ในการถอย ในการแลด ในการเหลียว ในการคุ้ยว ในการเหยียดออก ในการทรงสัมมาภูบัตรและจีวร ในการฉัน การดื่ม การเคี้ยว การลิ้ม ในการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการเดิน การยืน การนั่ง การหลับ การตื่น การพุด การนิ่ง คุกรอัมพัก្ខะ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล้ว กิกขุซึ่งว่าเป็นผู้ประกอบ ด้วยสติสัมปชัญญะ.

คุกรอัมพัก្ខะ อย่างไร กิกขุซึ่งว่าเป็นผู้สันโถม? คุกรอัมพัก្ខะ กิกขุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้สันโถมด้วยจีวรเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วยบิณฑาตเป็นเครื่องบริหารห้อง เชอจะไปทาง ทิสาภาคใดๆ ก็ถือไปได้เอง คุกรอัมพัก្ខะ นกมีปีกจะบินไปทางทิสาภาคใดๆ ก็มีแต่ปีกของตัว เป็นการะบินไป ฉันใด กิกขุก็ฉันนั้นแล เป็นผู้สันโถมด้วยจีวรเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วย บิณฑาตเป็นเครื่องบริหารห้อง เชอจะไปทางทิสาภาคใดๆ ก็ถือไปได้เอง คุกรอัมพัก្ខะ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิกขุซึ่งว่าเป็นผู้สันโถม.

กิกขุนี้ประกอบด้วยศีลขันธ์ อินทรียสังวร สติสัมปชัญญะและสันโถม อันเป็นอริยะ เช่นนี้แล้ว ย่อมเสพเสนานะอันสงัด คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชฎา ที่แจ้ง ล้อมฟาง ในกาลภายหลังกัต เชอกลับจากบิณฑาตแล้ว นั่งคุบคลังก์ ตั้งกายตรง ดำเนงสติไว้เฉพาะหน้า เชอละความเพ่งเลึงในโลก มิใช่ปราศจากความเพ่งเลึงอยู่ ย่อมชำระจิต ให้บริสุทธิ์จากความเพ่งเลึงได้ ละความประทุยร้าย คือพยาบาท ไม่คิดพยาบาท มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากความประทุยร้าย คือ พยาบาทได้ ละถินมิทະแล้ว เป็นผู้ปราศจากถินมิทະ มีความกำหนดหมายอยู่ที่แสดงสร่วง มีสติสัมปชัญญะอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากถินมิทະได้ ละอุทชัจจกุจจะแล้ว เป็นผู้ไม่ฟุ้งช่าน มีจิตสงบ น ภายในอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากอุทชัจจกุจจะได้ ละวิจิจนาแล้ว เป็นผู้เข้มวิจิจนา ไม่มีความຄlarg แคลลงในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากวิจิจนาได้.

ว่าด้วยอุปมาณิวรณ์ ๕

ดูกรอัมพัญญา เบรียบเหมือนบุรุษจะพึงถูกหนึ้ไปประกอบการงาน การงานของเขายังพึงดำเนินผล เขาจะพึงใช้หนึ้ที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดสิ้น และทรัพย์ที่เป็นกำไรของเขา จะพึงมีเหลืออยู่สำหรับเลี้ยงภริยา เขายังมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราถูกหนึ้ไปประกอบการงาน บัดนี้ การงานของเราสำเร็จผลแล้ว เราได้ใช้หนึ้ที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดสิ้นแล้ว และทรัพย์ที่เป็นกำไรของเรางามีเหลืออยู่สำหรับเลี้ยงภริยา ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความไม่มีหนึ้นเป็นเหตุ ฉันใด.

ดูกรอัมพัญญา เบรียบเหมือนบุรุษจะพึงเป็นผู้มีอาพาธ ถึงความลำบาก เจ็บหนัก บริโภคอาหาร ไม่ได้และไม่มีกำลังกาย สมัยต่อมา เขายังหายจากอาพาธนั้น บริโภคอาหารได้ และมีกำลังกาย เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็นผู้มีอาพาธ ถึงความลำบาก เจ็บหนัก บริโภคอาหาร ไม่ได้และไม่มีกำลังกาย บัดนี้เรายังหายจากอาพาธนั้นแล้ว บริโภคอาหารได้ และมีกำลังกายเป็นปกติ ดังนี้ขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความไม่มีโรคนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

ดูกรอัมพัญญา เบรียบเหมือนบุรุษจะพึงถูกจำอยู่ในเรือนจำ สมัยต่อมา เขายังพื้นจากเรือนจำนั้น โดยสวัสดิ์ไม่มีภัย ไม่ต้องเสียทรัพย์อะไรฯ เลย เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราถูกจองจำอยู่ในเรือนจำ บัดนี้ เรายังพื้นจากเรือนจำนั้น โดยสวัสดิ์ไม่มีภัยแล้ว และเราไม่ต้องเสียทรัพย์อะไรฯ เลย ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีการพื้นจากเรือนจำนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

ดูกรอัมพัญญา เบรียบเหมือนบุรุษจะพึงเป็นทาส ไม่ได้พึงตัวเอง พึงผู้อื่น ไปไหนตามความพอใจ ไม่ได้ สมัยต่อมา เขายังพื้นจากความเป็นทาสนั้น พึงตัวเอง ไม่ต้องพึงผู้อื่น เป็นไทยแก่ตัว ไปไหนได้ตามความพอใจ เขายังพึงมีความพอใจ เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็นทาส พึงตัวเอง ไม่ได้ ต้องพึงผู้อื่น ไปไหนตามความพอใจ ไม่ได้ บัดนี้ เรายังพื้นจากความเป็นทาสนั้นแล้ว พึงตัวเอง ไม่ต้องพึงผู้อื่น เป็นไทยแก่ตัว ไปไหนได้ตามความพอใจ ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความเป็นไทยแก่ตัวนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

พระสูตรตันตปีฎก เล่ม ๑ ที่มนิกา� สีลขันธารรค - หน้าที่ 103

ดูกรอัมพัก្យฐานะ เปรียบเหมือนบุรุษ มีทรัพย์ มีโภคสมบัติ พึงเดินทาง ไกลกันดาร หาอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า สมัยต่อมา เขาพึงข้ามพื้นทางกันควรนั้น ได้ บรรลุถึงหมู่บ้าน อันเกยมปโลกดกัยโดยสวัสดิ เขาจะพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรามีทรัพย์ มีโภคสมบัติ เดินทาง ไกลกันดาร หาอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า บัดนี้ เรายा�ข้ามพื้นทางกันควรนั้น บรรลุถึงหมู่บ้านอันเกยมปโลกดกัยโดยสวัสดิแล้ว ดังนี้ เขาจะพึงได้ความปราโมทย์ ถึงความโสมนัส มีภูมิสถานอันเกยมนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

ธุปมา ๔

ดูกรอัมพัก្យฐานะ กิกขุพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการเหล่านี้ที่ยังคงไม่ได้ในตน เหมือนหนึ่ง เมื่อนิรโโค เหมือนเรื่องจำ เหมือนความเป็นทาส เหมือนทาง ไกลกันดาร และเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการที่ลະได้แล้วในตน เมื่อนิรโโค เหมือนความไม่มีหนึ่ง เมื่อนิรโโค เหมือนการพ้นจากเรื่องจำ เมื่อนิรโโค เป็นไทยแก่ตน เมื่อนภูมิสถานอันเกยม ฉันนั้นแล.

เมื่อเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & เหล่านี้ ที่ลະได้แล้วในตนย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อปราโมทย์ แล้วย่อมเกิดปิติ เมื่อมีปิติในใจ กายย่อมสงบ เชอมีกายสงบแล้วย่อมได้เสวยสุข เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น เชอสังจจากarma สร้างจากอคุคลธรรม บรรลุปฐมภาน มีวิตก มีวิจาร มีปิติ และสุขเกิดแต่วิวากอยู่ แม้ข้อนี้ก็เป็นจราณของเชอประการหนึ่ง.

ดูกรอัมพัก្យฐานะ อิกประการหนึ่ง กิกขุบรรลุตุติยภาน มีความผ่องใสแห่งจิตในกายใน เป็นธรรมเอกผุดขึ้น เพราะวิตกวิจารสงบไป ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีปิติและสุขเกิดแต่สามาชิอยู่ แม้ข้อนี้ก็เป็นจราณของเชอประการหนึ่ง.

ดูกรอัมพัก្យฐานะ อิกประการหนึ่ง กิกขุมีอุเบกษา มีสติสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วยนามกาย เพราะปิติลึ้นไป บรรลุตติยภาน ที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า ผู้ได้ภานนี้ เป็นผู้มีอุเบกษา มีสติอยู่เป็นสุข แม้ข้อนี้ก็เป็นจราณของเชอประการหนึ่ง

ดูกรอัมพัก្យฐานะ อิกประการหนึ่ง กิกขุบรรลุจตุคามา ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข เพราะละสุข ละทุกข์และดับโสมนัสโภมนัสก์ก่อนๆ ได้มีอุเบกษาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่ แม้ข้อนี้ก็เป็นจราณของเชอประการหนึ่ง ดูกรอัมพัก្យฐานะ แม้นี้แลก็อิจราณนั่น.

วิชา ๙

วิปัสสนาญาณ

กิกขุนั้นย่อมโน้มน้อมจิต ไปเพื่อญาณทัสนะ เชอย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูป ประกอบด้วยมหากุต ๔ เกิดแต่มาตรบิดา เติบโตขึ้นด้วยข้าวสุกและนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มีอันทำลายและกระჯัดกระจายเป็นธรรมชาติ และวิญญาณของเรานี้ก็อาศัย อุปในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ คุกรอัมพัญญา เปรียบเหมือนแก้วไพทูรย์อันงาม เกิดเองอย่าง บริสุทธิ์แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระไนดีแล้ว สุกใส แวงวาว สมส่วนทุกอย่าง มีด้วยเขียว เหลือง แดง ขาว หรือนวลร้อยอยู่ในนั้น บุรุษมีจักมุจพึงหินแก้วไพทูรย์นั้น วางไว้ในเมื่อ แล้วพิจารณาเห็นว่าแก้วไพทูรย์นี้งาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระไนดีแล้ว สุกใส แวงวาว สมส่วนทุกอย่าง มีด้วยเขียวเหลือง แดง ขาวหรือ นวลร้อยอยู่ในแก้วไพทูรย์นั้น ฉันได กิกขุกีพันนั้นแล ย่อมน้อมโน้มน้อมจิต ไปเพื่อญาณทัสนะ เชอย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูป ประกอบด้วยมหากุต ๔ เกิดแต่มาตรบิดา เติบโตขึ้นด้วยข้าวสุกและนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มีอันทำลายและกระჯัดกระจายเป็นธรรมชาติ และวิญญาณของเรา นี้ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นวิชาของเชօประการหนึ่ง.

มโนมยิทธิญาณ

กิกขุนั้น ย่อมโน้มน้อมจิต ไปเพื่อนิรമิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือ นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวน้อยใหญ่ครับถ้วน มีอินทรีไม่นกพร่อง คุกรอัมพัญญา เปรียบเหมือน บุรุษจะพึงชักไส้ออกจากหล้ำปล้อง เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้หล้ำปล้อง นี้ไส้หล้ำปล้อง อย่างหนึ่ง ไส้อ่ายางหนึ่ง ก็แต่ไส้ชักออกจากหล้ำปล้องนั้นเอง อิกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษ จะพึงชักด้านออกจากรັກ เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ด้าน นี้ฝึก ด้านอย่างหนึ่ง ฝกอย่างหนึ่ง ก็แต่ด้านชักออกจากฝกนั้นเอง อิกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักกุออกจากคราน เขาจะพึง คิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ นีคราน ງอย่างหนึ่ง ครานอย่างหนึ่ง ก็แต่ชักออกจากครานนั้นเอง ฉันได กิกขุกีพันนั้นแล ย่อมโน้มน้อมจิต ไปเพื่อนิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือนิรมิตกายอื่นจาก กายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวน้อยใหญ่ครับถ้วน มีอินทรีไม่นกพร่อง แม้ข้อนี้ก็เป็นวิชา ของเชօประการหนึ่ง.

อิทธิชัยญาณ

กิกษุนั้นย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิชัย เครอบครุอิทธิชัยหลายประการ คือ คนเดียว เป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปราภูก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพง กูเข้าไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลงแม้ในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาไปในอากาศเหมือนก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์ พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอานุภาพมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อานาจทางกายไปปลดพระหมโภก็ได้ ดูกรอัมพกูฐะ เปรียบเหมือนห่างมือหรือลูกมือของห่างมือผู้คนลด เมื่อนวดดินดีแล้ว ต้องการภาชนะชนิดใดๆ พึงทำภาชนะชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนห่างๆ หรือลูกมือของห่างๆ ผู้คนลด เมื่อแต่งงานดีแล้ว ต้องการเครื่องงานชนิดใดๆ พึงทำเครื่องงานชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนห่างทองหรือลูกมือของห่างทองผู้คนลด เมื่อหลอมทองดีแล้ว ต้องการทองรูปพรรณชนิดใดๆ พึงทำทองรูปพรรณชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ ฉันได กิกษุกิษันนั้นแล ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิชัย เครอบครุอิทธิชัยหลายประการ คือ คนเดียว เป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปราภูก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพง กูเข้าไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลงในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาไปในอากาศเหมือนก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์ พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอานุภาพมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อานาจทางกายไปปลดพระหมโภก็ได้ แม้ข้อนี้ก็เป็นวิชาของเรื่องประการหนึ่ง.

ทิพย์โสตญาณ

กิกษุนั้นย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อทิพย์โสตธาตุ เครอบย่อมได้ยินเสียง ๒ ชนิด กือ เสียง ทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ด้วยทิพย์โสตอันบริสุทธิ์ ล่วงโสตของมนุษย์ ดูกร อัมพกูฐะ เปรียบเหมือนบุรุษเดินทางไกล เขาจะพึงได้ยินเสียงกลองบ้าง เสียงตะโพนบ้าง เสียงสังขบ้าง เสียงบันเทาเว็บ้าง เสียงเปิงนางบ้าง เขายังเข้าใจว่าเสียงกลองดังนี้บ้าง

พระสูตรตันตปีฎก เล่ม ๑ ที่มนิกา� สีลขันธารรค - หน้าที่ 106

เสียงตะโพนดังนี้บ้าง เสียงสั่งดังนี้บ้าง เสียงบันเทาะวัดดังนี้บ้าง เสียงเปิงมาดังนี้บ้าง ฉันได กิกษุก็ฉันนั้นแล ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อทิพย์โสตชาตุ เชอຍ่อมได้ยินเสียง ๒ ชนิด คือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกลและไกลด้วยทิพย์โสตอันบริสุทธิ์ ล่วงโสตของมนุษย์ แม้ขอนี้ก็เป็นวิชาของเชօประการหนึ่ง.

เจโตปริยญาณ

กิกษุนั้นย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจโตปริยญาณ เชอຍ่อมกำหนดครุฑีของสัตว์อื่นของบุคคลอื่นด้วยใจ คือ จิตมีราคะก์รู้ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราศจากราคะก์รู้ว่าจิตปราศจากราคะ จิตมีโทสะก์รู้ว่าจิตมีโทสะ หรือจิตปราศจากโทสะก์รู้ว่าจิตปราศจากโทสะ จิตมีโมหะก์รู้ว่าจิตมีโมหะ หรือจิตปราศจากโมหะก์รู้ว่าจิตปราศจากโมหะ จิตหลugsก์รู้ว่าจิตหลugs หรือจิตฟุ่งช่านก์รู้ว่าจิตฟุ่งช่าน จิตเป็นมหrocketก์รู้ว่าจิตเป็นมหrocket หรือจิตไม่เป็นมหrocketก์รู้ว่าจิตไม่เป็นมหrocket จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่าก์รู้ว่าจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า ก์รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามาชิก์รู้ว่าจิตเป็นสามาชิก หรือจิตไม่เป็นสามาชิกก์รู้ว่าจิตไม่เป็นสามาชิก จิตหลุดพันก์รู้ว่าจิตหลุดพัน หรือจิตไม่หลุดพันก์รู้ว่าจิตไม่หลุดพัน คุกรอัมพกฎะ เปรียบเหมือนหญิงสาวชายหนุ่ม ที่ชอบการแต่งตัว เมื่อส่องคุยงานหน้าของตนในกระจกอันบริสุทธิ์สะอาด หรือในภาชนะน้ำอันใส หน้ามีไฟก็จะพึงรู้ว่าหน้ามีไฟ หรือหน้าไม่มีไฟก็จะพึงรู้ว่าหน้าไม่มีไฟ ฉันได กิกษุก็ฉันนั้นแล ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจโตปริยญาณ เชอຍ่อมกำหนดครุฑีของสัตว์อื่นของบุคคลอื่นด้วยใจ คือ จิตมีราคะก์รู้ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราศจากราคะก์รู้ว่าจิตปราศจากราคะ จิตมีโทสะก์รู้ว่าจิตมีโทสะ หรือจิตปราศจากโทสะก์รู้ว่าจิตปราศจากโทสะ จิตมีโมหะก์รู้ว่าจิตมีโมหะ หรือจิตปราศจากโมหะก์รู้ว่าจิตปราศจากโมหะ จิตหลugsก์รู้ว่าจิตหลugs หรือจิตฟุ่งช่านก์รู้ว่าจิตฟุ่งช่าน จิตเป็นมหrocketก์รู้ว่าจิตเป็นมหrocket หรือจิตไม่เป็นมหrocketก์รู้ว่าจิตไม่เป็นมหrocket จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่าก์รู้ว่าจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า ก์รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามาชิก ก์รู้ว่าจิตเป็นสามาชิก หรือจิตไม่เป็นสามาชิกก์รู้ว่าจิตไม่เป็นสามาชิก จิตหลุดพันก์รู้ว่าจิตหลุดพัน หรือจิตไม่หลุดพันก์รู้ว่าจิตไม่หลุดพัน แม้ขอนี้ก็เป็นวิชาของเชօประการหนึ่ง.

บุพเพนิวาสานุสสติญาณ

กิกขุนั้นย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อปุพเพนิวาสานุสสติญาณ เชอຍ່อมระลึกชาติก่อนໄດ້
ເປັນອັນມາກ ຄື່ ຮະລີກໄດ້ชาຕິທີ່ນຳງ ສອງชาຕິນຳງ ສາມชาຕິນຳງ ສີ່ชาຕິນຳງ ຫ້າชาຕິນຳງ
ສົບชาຕິນຳງ ຍ່ສົບชาຕິນຳງ ສາມສົບชาຕິນຳງ ສີ່ສົບชาຕິນຳງ ຫ້າສົບชาຕິນຳງ ຮ້ອຍชาຕິນຳງ
ພັນชาຕິນຳງ ແສນชาຕິນຳງ ຕລອດສັງວັດຖຸກັບເປັນອັນມາກນຳງ ຕລອດວັດຖຸກັບເປັນອັນມາກນຳງ
ຕລອດສັງວັດຖຸວັດຖຸກັບເປັນອັນມາກນຳງວ່າ ໃນກພໂນັນເຮົມເຊື່ອຍ່າງນັ້ນ ມີໂຄຕຣອຍ່າງນັ້ນ ມີຜົວພຣຣມ
ຍ່າງນັ້ນ ມີອາຫາຣອຍ່າງນັ້ນ ເສວຍສຸຂເສວຍທຸກໜ້ອຍ່າງນັ້ນໆ ມີກຳຫັນຄອາຍຸເພີຍເທຳນັ້ນ ກຣັນຈຸດ
ຈາກພັນນັ້ນແລ້ວໄດ້ໄປເກີດໃນກພໂນັນ ແມ່ໃນກພນັ້ນ ເຮັກໄດ້ມີເຊື່ອຍ່າງນັ້ນ ມີໂຄຕຣອຍ່າງນັ້ນ
ມີຜົວພຣຣມຍ່າງນັ້ນ ມີອາຫາຣອຍ່າງນັ້ນ ເສວຍສຸຂເສວຍທຸກໜ້ອຍ່າງນັ້ນໆ ມີກຳຫັນຄອາຍຸເພີຍເທຳນັ້ນ
ກຣັນຈຸດຈາກພັນນັ້ນແລ້ວໄດ້ມາເກີດໃນກພນີ້ ເຮືອຍ່ອມຮະລີກຄຶງชาຕິກ່ອນ ໄດ້ເປັນອັນມາກ ພຣ້ອມທີ່ຈາກ
ພຣ້ອມທີ່ອຸເທສ ດ້ວຍປະກາຣະນີ ອຸກຮັມພັດທະນະ ເປີຍບ່ອມນຸຽມຈະພຶ່ງຈາກບ້ານຕົນໄປບ້ານອື່ນ
ແລ້ວຈາກບ້ານແມ່ນັ້ນໄປຢັງບ້ານອື່ນອີກ ຈາກບ້ານນັ້ນກັບມາສູ່ບ້ານຂອງຕົນຕາມເຄີມ ເວລະພຶ່ງຮະລີກໄດ້
ອຍ່າງນີ້ວ່າ ເຮົາໄດ້ຈາກບ້ານຂອງເຮົາໄປບ້ານໂນັນ ໃນບ້ານນັ້ນເຮົາໄດ້ຍືນຍ່າງນັ້ນ ໄດ້ນັ່ງຍ່າງນັ້ນ
ໄດ້ພຸດຍ່າງນັ້ນ ໄດ້ນັ່ງຍ່າງນັ້ນ ໄດ້ພຸດຍ່າງນັ້ນ ໄດ້ນັ່ງຍ່າງນັ້ນ ແລ້ວເຮັກລັບຈາກບ້ານນັ້ນມາສູ່ບ້ານ
ຂອງຕົນຕາມເຄີມ ດັ່ງນີ້ລັນໄດ ກິກຂຸກີ້ລັນນັ້ນແລ ຍ່ອມໂນມນົ້ມຈົດໄປເພື່ອປຸພເນີວສານຸສສຕິญาณ
ເຮືອຍ່ອມຮະລີກชาຕິກ່ອນ ໄດ້ເປັນອັນມາກ ຄື່ ຮະລີກໄດ້ໜຶ່ງชาຕິນຳງ ສອງชาຕິນຳງ ສາມชาຕິນຳງ
ສີ່ชาຕິນຳງ ຫ້າชาຕິນຳງ ສົບชาຕິນຳງ ຍ່ສົບชาຕິນຳງ ສາມສົບชาຕິນຳງ ສີ່ສົບชาຕິນຳງ ຫ້າສົບชาຕິ
ນຳງ ຮ້ອຍชาຕິນຳງ ພັນชาຕິນຳງ ແສນชาຕິນຳງ ຕລອດສັງວັດຖຸກັບເປັນອັນມາກນຳງ ຕລອດວັດຖຸກັບ
ເປັນອັນມາກນຳງ ຕລອດສັງວັດຖຸວັດຖຸກັບເປັນອັນມາກນຳງວ່າ ໃນກພໂນັນເຮົມເຊື່ອຍ່າງນັ້ນ ມີໂຄຕຣ
ຍ່າງນັ້ນ ມີຜົວພຣຣມຍ່າງນັ້ນ ມີອາຫາຣອຍ່າງນັ້ນ ເສວຍສຸຂເສວຍທຸກໜ້ອຍ່າງນັ້ນໆ ມີກຳຫັນຄອາຍຸເພີຍ
ເທຳນັ້ນ ກຣັນຈຸດຈາກພັນນັ້ນແລ້ວ ໄດ້ໄປເກີດໃນກພໂນັນ ແມ່ໃນກພນັ້ນ ເຮັກໄມີເຊື່ອຍ່າງນັ້ນ
ມີໂຄຕຣອຍ່າງນັ້ນ ມີຜົວພຣຣມຍ່າງນັ້ນ ມີອາຫາຣອຍ່າງນັ້ນ ເສວຍສຸຂເສວຍທຸກໜ້ອຍ່າງນັ້ນໆ ມີກຳຫັນ
ຄອາຍຸເພີຍເທຳນັ້ນ ກຣັນຈຸດຈາກພັນນັ້ນແລ້ວ ໄດ້ມາເກີດໃນກພນີ້ ເຮືອຍ່ອມຮະລີກຄຶງชาຕິກ່ອນ ໄດ້ເປັນ
ອັນມາກ ພຣ້ອມທີ່ຈາກ ພຣ້ອມທີ່ອຸເທສ ດ້ວຍປະກາຣະນີ ແມ່ຂ້ອນນີ້ເປັນວິຈະຂອງເຮອ
ປະກາຣະນີ່.

จุตุปปاتญาณ

กิกขุนั้นย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้จุติและอุปตติของสัตว์ทั้งหลาย เขายืนหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปตติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณหวาน ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักมุ อันบริสุทธิ์ ล่วงจักมุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอริยเจ้าเป็นมิจนาทิกูฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจนาทิกูฐิ เป็นหน้าแต่ตาย เพราภายแทก เขายื่อมเข้าถึงอบาย ทุกติ วินิบาต นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ติเตียนพระอริยเจ้า เป็นสัมมาทิกูฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิกูฐิ เป็นหน้าแต่ตายเพราภายแทก เขายื่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดังนี้ เขายื่อมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปตติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณหวาน ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักมุ อันบริสุทธิ์ ล่วงจักมุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยประการจะนี้ เปรียบเหมือนปราสาทตั้งอยู่ ณ ทาง๓ แพร่ร่างท่ามกลางพระนคร บุรุษผู้มีจักมุยืนอยู่บนปราสาทนั้น จะพึงเห็นหมู่ชนกำลังเข้าไปสู่เรือนบ้าน กำลังออกจากเรือนบ้าน กำลังสัญจรเป็นแطاอยู่ในถนนบ้าน นั่งอยู่ที่ทาง๓ แพร่ร่างท่ามกลางพระนครบ้าน เขาจะพึงรู้ว่า คนเหล่านี้เข้าไปสู่เรือน เหล่านี้ออกจากเรือน เหล่านี้สัญจรเป็นแطا ในถนน เหล่านี้นั่งอยู่ที่ทาง๓ แพร่ร่างท่ามกลางพระนคร ฉันใด กิกขุก็นั่นนั้นแล ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้จุติและอุปตติของสัตว์ทั้งหลาย เขายืนหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปตติ เเลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณหวาน ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักมุ อันบริสุทธิ์ ล่วงจักมุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ว่าสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอริยเจ้า เป็นมิจนาทิกูฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจนาทิกูฐิ เป็นหน้าแต่ตายเพราภายแทก เขายื่อมเข้าถึงอบาย ทุกติ วินิบาต นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ติเตียนพระอริยเจ้า เป็นสัมมาทิกูฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิกูฐิ เป็นหน้าแต่ตายเพราภายแทก เขายื่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดังนี้ เขายื่อมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปตติ เเลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณหวาน ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักมุ อันบริสุทธิ์ ล่วงจักมุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมด้วยประการจะนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นวิชาของเชօประการหนึ่ง.

อาสวักขยญาณ

กิกมุน्नย์ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ ย่อมรู้ชัดความเป็นจริงว่า นี้ทุกนี้
นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกชนิโรธ นี้ทุกชนิโรตามนิปภิปทา เหล่านี้อาสวะ นี้อาสาสมุทัย นี้อาสาวนิโร
นี้อาสาวนิโรตามนิปภิปทา เมื่อเชอร์หันอย่างนี้ จิตย่อมหลุดพ้น แม้จากการสาวะ แม้จากการสาวะ
แม้จากการสาวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พระมหาธรรม
อยู่จนแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี คุกรอัมพัญญา เบรียบ
เหมือนสาระนำบนยอดเขาใสสะอาดไม่ชุ่นมัว บุรุษผู้มีจักษุยืนอยู่บนยอดสาระนั้น จะพึงเห็น
หอยโง่และหอยกานต่างๆ บ้าง ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ฝุ่นปลาบ้าง กำลังว่ายอยู่บ้าง
หยุดอยู่บ้างในสาระน้ำนั้น เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า สาระน้ำนี้ใสสะอาดไม่ชุ่นมัว หอยโง่และ
หอยกานต่างๆ บ้าง ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ฝุ่นปลาบ้าง เหล่านี้กำลังว่ายอยู่บ้าง กำลังหยุด
อยู่บ้าง ในสาระนั้น ดังนี้ ฉันได้ กิกมุกกัณฑ์นั้นแล ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ
ย่อมรู้ชัดความเป็นจริงว่า นี้ทุกนี้ นี้ทุกชนิโรธ นี้ทุกชนิโรตามนิปภิปทา
เหล่านี้อาสวะ นี้อาสาสมุทัย นี้อาสาวนิโรธ นี้อาสาวนิโรตามนิปภิปทา เมื่อเชอร์หันอย่างนี้
จิตย่อมหลุดพ้น แม้จากการสาวะ แม้จากการสาวะ แม้จากการสาวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว
ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พระมหาธรรมอยู่จนแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว
กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี แม้ข้อนี้ก็เป็นวิชาของเรอประการหนึ่ง คุกรอัมพัญญา นี้แล
คือวิชานั้น.

คุกรอัมพัญญา กิกมุผู้ปฏิบัติเช่นนี้เรียกว่าผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาบ้าง ผู้ถึงพร้อมด้วยธรรมะ
บ้าง ผู้ถึงพร้อมด้วยทั้งวิชาและธรรมะบ้าง อันวิชาสมบัติและธรรมสมบัติอย่างอื่น ซึ่งดียิ่งกว่า
หรือประณีตกว่านี้ไม่มี.

ทางเสื่อมวิชาและธรรม ๔

คุกรอัมพัญญา วิชาสมบัติและธรรมสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้แล มีทางเสื่อมอยู่
๔ ประการ ๔ ประการเป็นไหน?

๑. คุกรอัมพัญญา สมณพราหมณ์บังคนในโลกนี้ เมื่อไม่บรรลุวิชาสมบัติ และ
ธรรมสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้ หานบริหารด้านสื้าไปสู่ร่าวป้าด้วยตึ้งใจว่า จักบริโภคผลไม้

ที่หล่น สมณพราหมณ์นั้นต้องเป็นคนบำเพ็ญท่านที่ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะโดยแท้ นี้เป็นทางเลื่อมข้อที่หนึ่ง.

[๑๖] ๒. คุกรอัมพัญญา อิกข้อหนึ่ง สมณพราหมณ์บางคนในโลกนี้ เมื่อไม่บรรลุวิชาสมบัติ และจรณะมบัตติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้ ไม่สามารถจะหาผลไม้ที่หล่นบริโภคได้ ถือเสียงและตะกร้าเข้าไปสู่รากปาด้วยดังใจว่า จักบริโภคเหง้าไม่รากไม้มะผลไม้ สมณพราหมณ์นั้นต้องเป็นคนบำเพ็ญท่านที่ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะโดยแท้ นี้เป็นทางเลื่อมข้อที่สอง.

[๑๗] ๓. คุกรอัมพัญญา อิกข้อหนึ่ง สมณพราหมณ์บางคนในโลกนี้ เมื่อไม่บรรลุวิชาสมบัติและจรณะมบัตติอันเป็นคุณยอดเยี่ยม ไม่สามารถที่จะหาผลไม้ที่หล่นบริโภคได้ และไม่สามารถจะหาเหง้าไม่รากไม้มะผลไม้บริโภคได้ จึงสร้างเรือนไฟไว้ใกล้บ้าน หรือนิคมแล้วบำเพ็ญ สมณพราหมณ์นั้น ต้องเป็นคนบำเพ็ญท่านที่ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะโดยแท้ นี้เป็นทางเลื่อมข้อที่สาม.

[๑๘] ๔. คุกรอัมพัญญา อิกข้อหนึ่ง สมณพราหมณ์บางคนในโลกนี้ เมื่อไม่บรรลุวิชาสมบัติและจรณะมบัตติอันเป็นคุณยอดเยี่ยม ไม่สามารถจะหาผลไม้ที่หล่นบริโภคได้ ไม่สามารถจะหาเหง้าไม่รากไม้มะผลไม้บริโภคได้ และไม่สามารถจะบำเพ็ญไฟได้ จึงสร้างเรือนมีประตูสี่ด้านไว้ที่หนทางใหญ่สี่แพร่ง แล้วสำนักอยู่ด้วยดังใจว่าผู้ใดที่มาจากทิศทางนี้ จะเป็นสมณะหรือพราหมณ์ก็ตาม เราจักบูชาท่านผู้นั้นตามสติกำลัง สมณพราหมณ์นั้นต้องเป็นคนบำเพ็ญท่านที่ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะโดยแท้ นี้เป็นทางเลื่อมข้อที่สี่.

คุกรอัมพัญญา ทางเลื่อมแห่งวิชาสมบัติและจรณะมบัตติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้มีอยู่ ๔ ประการดังนี้.

[๑๙] คุกรอัมพัญญา เชอจะสำคัญความข้อนี้เป็นใจน เ�อกับอาจารย์ย่อมปราภู ในวิชาสมบัติและจรณะมบัตติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้บ้างหรือไม่?

ขอนี้ไม่มีเลย พระโคตมผู้เจริญ ข้าพเจ้ากับอาจารย์เป็นอะไร วิชาสมบัติและจรณะมบัตติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมเป็นอะไร ข้าพเจ้ากับอาจารย์ยังห่างไกลจากวิชาสมบัติและจรณะมบัตติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้.

ดูกรอัมพัก្យฐานะ เชอจะสำคัญความข้อนี้เป็นไلن เเชอกับอาจารย์เมื่อไม่บรรลุวิชาสามบัติ และจนสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้แหล หานบริการควบเข้าไปสู่รากป่าด้วยตั้งใจว่า จัก บริโภคผล ไม่ที่หล่น บ้างหรือไม่?

ขอนี้ไม่มีเลย พระโකดมผู้เจริญ.

ดูกรอัมพัก្យฐานะ เชอจะสำคัญความข้อนี้เป็นไلن เเชอกับอาจารย์เมื่อไม่บรรลุวิชาสามบัติ และจนสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้ และไม่สามารถจะหาผลไม่ที่หล่นบริโภคได้ จึงถือเสีย แต่จะกราเข้าไปสู่รากป่า ด้วยตั้งใจว่า จักบริโภคแห่งไม้รากไม้และผลไม้บ้างหรือไม่?

ขอนี้ไม่มีเลย พระโකดมผู้เจริญ.

ดูกรอัมพัก្យฐานะ เชอจะสำคัญความข้อนี้เป็นไلن เเชอกับอาจารย์เมื่อไม่บรรลุวิชาสามบัติ และจนสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้ ไม่สามารถจะหาผลไม่ที่หล่นบริโภคได้ และไม่สามารถ จะหาแห่งไม้รากไม้และผลไม้บิโภคได้ จึงสร้างเรือนไฟไว้ใกล้ๆ บ้านหรือนิคม แล้วบำเรอไฟ ออยู่ บ้างหรือไม่?

ขอนี้ไม่มีเลย พระโκดมผู้เจริญ.

ดูกรอัมพัก្យฐานะ เชอจะสำคัญความข้อนี้เป็นไلن เเชอกับอาจารย์เมื่อไม่บรรลุวิชาสามบัติ และจนสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้ ไม่สามารถจะหาผลไม่ที่หล่นบริโภคได้ ไม่สามารถจะหา แห่งไม้รากไม้และผลไม้บิโภคได้ และไม่สามารถจะบำเรอไฟได้ จึงสร้างเรือนไฟที่มีประตู สีด้านไว้ที่หนทางใหญ่สี่แพร่ง แล้วสำนักอยู่ด้วยตั้งใจว่า ผู้ใดที่มาจากทิศทั้ง ๔ นี้ จะเป็นสมณะ หรือพราหมณ์ก็ตาม เราจักนุชาท่านผู้นี้ตามสติกำลัง บ้างหรือไม่?

ขอนี้ไม่มีเลย พระโκดมผู้เจริญ.

ดูกรอัมพัก្យฐานะ เชอกับอาจารย์เสื่อมจากวิชาสามบัติและจนสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยม นี้ด้วย และคลาดจากทางเสื่อมของวิชาสามบัติและจนสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยม ๔ ประการ นี้ด้วย.

[๑๖๘] ดูกรอัมพัก្យฐานะ ก็พราหมณ์ไปกราติอาจารย์ของเชอได้พูดว่า สมณะโล้น บ้างเหล่านี้เป็นเชื้อสายคุหบดี กัณห โโคตร เกิดแต่บาทของพราหมณ์ ประโยชน์อะไรที่พวงพราหมณ์ ผู้ทรงไตรวิชาจะสนทนากด้วย ดังนี้ แม้แต่ทางเสื่อม ตนก็ยังไม่ได้บำเพ็ญ ดูกรอัมพัก្យฐานะ

ความผิดของพราหมณ์ไปกราติอาจารย์ของเชอนี้เพียงได ถึงพราหมณ์ไปกราติกินเมืองที่พระเจ้าปเลนทิโภศพพระราชาท่าน พระองค์ยังไม่ทรงพระราชาท่านพระวโรกาลให้เข้าเฝ่าหน้าพระที่นั่ง เวลาจะทรงปรึกษาด้วย ก็ทรงปรึกษานอกพระวิสูตร คุกรอัมพัก្ខะ ใจนเด่าจึงไม่พระราชาท่านการเข้าเฝ่าต่อหน้าพระที่นั่งแก่เขาผู้รับภิกษาที่ขอบธรรม ซึ่งพระราชาท่านให้ คุกิด อัมพัก្ខะ ความคิดของพราหมณ์ไปกราติอาจารย์ของเชอนี้เพียงได.

[๑๖๕] คุกรอัมพัก្ខะ เชอจะสำคัญความข้อนี้เป็นไนน พระเจ้าปเลนทิโภศพทรงช้าง พระที่นั่งหรือรถพระที่นั่ง จะทรงปรึกษาราชกิจบางเรื่องกับมหาอมาตย์ หรือพระราชาวศานุวงศ์ แล้วเสด็จไปประทับอยู่่น ที่แห่งหนึ่งจากที่นั่น ภายในห้องคนขันศูตรหรือทาสของศูตรพึงมาณ ที่นั่นแล้วพุดอ้างว่า พระเจ้าปเลนทิโภศพ ตรัสอย่างนี้ๆ เพียงเข้าพุดได้เหมือนพระราชาตรัสรหรือปรึกษาได้เหมือนพระราชาทรงปรึกษา จะจดว่าเป็นพระราชาหรือราชนห้าอมาตย์ได้หรือไม่? ขอนี้เป็นไม่ได้ พระโโคดมผู้เจริญ.

บุรพาภัย ๕ ตน

คุกรอัมพัก្ខะ เชอก็เช่นนี้นเหมือนกัน บรรดาถายผู้เป็นบุรพาจารย์ของพากพราหมณ์ กือถายอัภูषะ ถายีวามกะ ถายีวามเทเว ถายีเวสสามิตร ถายียมตัคคี ถายีอังคิรส ถายีการทวะ ถายีว่าเสภูষะ ถายีกัสสปะ ถายีกคุ ซึ่งเป็นผู้ผูกมณต์ บอกมณต์ ในปัจจุบันนี้ พากพราหมณ์ขับตาม กล่าวตาม ซึ่งบทมนต์ของเก่านี้ที่ท่านขับแล้ว บอกแล้ว รวมรวมไว้แล้ว กล่าวได้ถูกต้อง บอกได้ถูกต้อง ตามที่ท่านกล่าวไว้ บอกไว้ เพียงคิดว่าเราถันอาจารย์เรียนมนต์ ของท่านเหล่านั้น เธอจักเป็นถายีหรือปถูบติเพื่อเป็นถายีได้ ดังนี้ นั้นไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

คุกรอัมพัก្ខะ เชอจะสำคัญความข้อนี้เป็นไนน เนื่อได้ฟังพราหมณ์ผู้เฝ่าผู้แก่ ผู้เป็นอาจารย์และเป็นป่าจารย์เล่ากันมาว่าอย่างไร บรรดาถายผู้เป็นบุรพาจารย์ของพากพราหมณ์กือถายอัภูษะ ถายีวามกะ ถายีวามเทเว ถายีเวสสามิตร ถายียมตัคคี ถายีอังคิรส ถายีการทวะ ถายีว่าเสภูষะ ถายีกัสสปะ ถายีกคุ ซึ่งเป็นผู้ผูกมณต์ บอกมณต์ ในปัจจุบันนี้ พากพราหมณ์ ขับตาม กล่าวตาม ซึ่งบทมนต์ของเก่านี้ที่ท่านขับแล้ว บอกแล้ว รวมรวมไว้แล้ว กล่าวได้ถูกต้อง บอกได้ถูกต้อง ตามที่ท่านกล่าวไว้ บอกไว้ ถายีเหล่านั้นอาบน้ำ ทาตัวเรียบร้อย แต่งผม แต่งหนวด สวมพวงดอกไม้และเครื่องอากรณ์ นุ่งผ้าขาว อิ่มอิ่น พรั่งพร้อม บำเรออยู่ด้วยความคุณห้า เมื่อันเชอกกับอาจารย์ในบัดนี้หรือไม่?

ไม่เหมือน พระโකดมผู้เจริญ ...

คุกรอัมพัก្ខฐานะ เชอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นใจน ถ้ายังเหล่านั้นบริโภค ข้าวสาลีที่เก็บ
จากแล้ว มีแกงและกับหลายอย่าง เมื่อันเชอกับอาจารย์ในบัณฑิหรือไม่?

ไม่เหมือน พระโκດมผู้เจริญ ...

คุกรอัมพัก្ខฐานะ ... ถ้ายังเหล่านั้นบำรุงอยู่ด้วยเหล่านาริผู้มีร่างกระชุดกระซ้อม เมื่อันเชอก
กับอาจารย์ในบัณฑิหรือไม่?

ไม่เหมือน พระโκດมผู้เจริญ ...

คุกรอัมพัก្ខฐานะ ... ถ้ายังเหล่านั้นใช้รถเทียมม้าหางตัด แทงด้วยปืนด้ามยาว เมื่อันเชอก
กับอาจารย์ในบัณฑิหรือไม่?

ไม่เหมือน พระโκດมผู้เจริญ ...

ถ้ายังเหล่านั้นใช้บุรุษขดกระเบี้ี่ยวหักขาเชิงเทินแห่งนคร ที่มีคลื่นรวมลงลิ่ม เมื่อันเชอก
กับอาจารย์ในบัณฑิหรือไม่?

ไม่เหมือน พระโκດมผู้เจริญ ...

คุกรอัมพัก្ខฐานะ เชอกับอาจารย์มิได้เป็นถ้ายังเลย ทั้งมิได้ปฏิบัติเพื่อเป็นถ้ายังด้วยประการ
นั้นแล คุกรอัมพัก្ខฐานะ ผู้ใดมีความเคลื่อนแคลงสงสัยในเรา ผู้นั้นจะตามเราด้วยปัญหา
เรากำชั่งให้ด้วยการพยากรณ์.

[๑๐] ครั้นนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จออกจากพระวิหารจงกรมแล้ว. แม้อัมพัก្ខฐานามพ
ก็ออกจากพระวิหารเดินจงกรมแล้ว. ขณะที่อัมพัก្ខฐานามพเดินจงกรมตามพระผู้มีพระภาคอยู่นั้น
ได้พิจารณาดูมหาปูริสลักษณะ ๓๒ ประการในพระกายของพระผู้มีพระภาคก็ได้เห็นมหาปูริสลักษณะ
๓๒ ประการ โดยมาก เว้นอยู่ ๒ ประการ คือพระคุยระหว่างอุ้นฝึก ๑ พระชิวหายใหญ่ ๑ จึงยัง
เคลื่อนแคลงสงสัย ไม่เชื่อ ไม่เลื่อมใสอยู่ คำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงคำริว่า อัมพัก្ខฐานามพ
นี้เห็นมหาปูริสลักษณะ ๓๒ ประการของเราโดยมาก เว้นอยู่ ๒ ประการ คือ คุยระหว่างอุ้นฝึก ๑

ชีวหาให้สู่ ๑ จึงยังเคลื่อนแคลงลงสังสัย ไม่เชื่อ ไม่เลื่อมใสอยู่ ทันใดนั้น จึงทรงบันดาล
อิทธิการลังخار ให้อัมพัก្វามานพได้เห็นพระคุณะเร็นอยู่ในฝิก และทรงແلبพระชีวหาสอด
เข้าช่องพระกรรมทั้ง ๒ กลับไปมา สดดเข้าช่องพระนาลิกทั้ง ๒ กลับไปมา แพปีดจนมิคิดณฑล
พระนลາຕ.

[๑๗] ครั้นนั้น อัมพัก្វามานพคิดว่า พระสมณ โโคดมประกอบด้วยมหาปูริสลักษณะ
๑๒ ประการบริบูรณ์ไม่นับพร่อง ดังนี้แล้วจึงได้ทูลลาพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ^๔
ข้าพเจ้าขอทูลลาไป ณ บันนี ข้าพเจ้ามีกิจมาก มีธุระมาก.

ดูกรอัมพัก្វะ เขายังสำคัญการอันควรบัดนี้ แล้วอัมพัก្វามานพก็ขึ้นรถม้ากลับไป.

ไปกราติพราหมณ์

[๑๘] สมัยนั้น พราหมณ์ไปกราติถูกออกมานั่งอยู่รับอัมพัก្វามานพอยู่ ณ อาرام
ของตน พร้อมด้วยพราหมณ์หนูใหญ่ ฝ่ายอัมพัก្វามานพขับรถไปอาرامของตนจนสุดทางที่รถ
ไปได้ แล้วลงเดินเข้าไปหาพราหมณ์ไปกราติ ไหว้แล้วนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.
พราหมณ์ไปกราติถามว่า พ่ออัมพัก្វะ พ่อได้เห็นพระ โโคดมผู้เจริญพระองค์นี้แล้วหรือ?

ได้เห็นแล้ว ท่าน.

กีเกียรติศัพท์ของท่านพระ โโคดมพระองค์นี้ที่จรไป จริงตามนั้น ไม่เป็นอย่างอื่นหรือ
ท่านพระ โโคดมพระองค์นี้ทรงคุณ เช่นนั้นจริง ไม่เป็นอย่างอื่นหรือ.

เกียรติศัพท์ของท่านพระ โโคดมพระองค์นี้ที่จรไป จริงตามนั้น ไม่เป็นอย่างอื่นเลย
ท่านพระ โโคดมพระองค์นี้ทรงคุณ เช่นนั้นจริง ไม่เป็นอย่างอื่นเลย และประกอบด้วยมหาปูริส
ลักษณะ ๑๒ ประการ บริบูรณ์ไม่นับพร่อง.

พ่อได้สันทนาปรารย়อย่างไร ด้วยหรือไม่?

ได้สันทนาปรารย়ด้วยทีเดียว.

พ่อได้สันทนาปรารย়อย่างไรบ้าง?

ทันใดนั้น อัมพัก្វามานพได้เล่าเรื่องเท่าที่ต้น ได้สันทนาปรารย়กับพระผู้มีพระภาค ให้
พราหมณ์ไปกราติทราบทุกประการ.

[๓๓] เมื่ออัมพัญญาณพกถ่ำวอย่างนี้ พระมหาณ์ไปภารสติได้กล่าวว่า พุทธไม่เอ่ย พ่อบันฑิตของเรา พุทธไม่เอ่ย พ่อพหุสูตรของเรา พุทธไม่เอ่ย พ่อทรงไตรวิชาของเรา ได้ยินว่า คนเบื้องหน้าแต่ต้ายเพราภายแตก จะพึงเข้าถึงอบาย ทุกติ วินิบาต นรกเสีย เพราท่าน ผู้ประพฤติประโยชน์ เช่นนี้ เจ้าได้พุดกระทบกระเทียนพระโโคดมอย่างนี้ๆ แต่พระโโคดมกลับน ยกເອາພວກเราขึ้นเป็นตัวเปรี้ยบเทียนอย่างนี้ๆ พุทธไม่เอ่ย พ่อบันฑิตของเรา พุทธไม่เอ่ย พ่อพหุสูตรของเรา พุทธไม่เอ่ย พ่อทรงไตรวิชาของเรา ได้ยินว่า คนเบื้องหน้าแต่ต้ายเพราภายแตก จะพึงเข้าถึงอบาย ทุกติ วินิบาต นรกเสีย เพราท่านผู้ประพฤติประโยชน์ เช่นนี้.

พระมหาณ์ไปภารสติโกรธ ขัดใจ เอาเท้าปักอัมพัญญาณพให้ล้มลงแล้ว ครัวจะไปฝ่าพระผู้มีพระภาคเสียในขณะนั้นที่เดียว. พากพระมหาณ์เหล่านั้นได้พุดห้ามว่า ท่าน วันนี้เกินเวลา ที่จะไปฝ่าพระสมณโโคดมเสียแล้ว พรุ่งนี้ค่อยไปเดิน.

[๓๔] ครั้นนั้น พระมหาณ์ไปภารสติให้จัดแจงของเครื่องของบริโภคอย่างประณีตในนิเวศน์ของตนแล้วเอาใส่รถ เมื่อคนเพลิงยังตามอยู่ ได้ออกจากอุกกาภูมิสุนทร ขับรถตรงไปยัง ราชป่าอิจฉานังคลวัน ครั้นไปสุดทางรถ ลงเดินเข้าไปฝ่าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัย กับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้ทูลถามว่า ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ อัมพัญญาณพศิษย์ของข้าพเจ้าได้มาที่นี่หรือ?

ได้มา พระมหาณ์.

พระองค์ได้สันทนาปราศรัยอะไรๆ กับเขาหรือไม่?

ได้สันทนา พระมหาณ์

พระองค์ได้สันทนาปราศรัยกับเขา อย่างไร?

ทันใดนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสเล่าเรื่องเท่าที่พระองค์ได้สันทนาปราศรัยกับอัมพัญญาณพ ให้พระมหาณ์ไปภารสติทราบทุกประการ.

[๓๕] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสเช่นนี้แล้ว พระมหาณ์ไปภารสติได้ทูลว่า ข้าแต่ พระโโคดมผู้เจริญ อัมพัญญาณพเป็นคนโน้ต ได้โปรดอโทยให้เขาเดิน.

ก. อัมพัญญาณพจะมีความสุขเดิน พระมหาณ์.

ครั้นนั้น พระมหาปอภรณ์ได้พิจารณาดูมหาปุริสลักษณะ ๓๒ ประการ ในพระกายของพระผู้มีพระภาคก็ได้เห็นมหาปุริสลักษณะ ๓๒ ประการ โดยมากเว้นอยู่ ๒ ประการ กือ พระคุยแหหเร็นอยู่ในฝัก ๑ พระชิ瓦หาใหญ่ ๑ จึงยังเคลื่อนแคลงลงสั้นอยู่ ไม่เชื่อ ไม่เลื่อมใสอยู่ ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงคำว่า พระมหาปอภรณ์ได้เห็นมหาปุริสลักษณะ ๓๒ ประการ ของเราโดยมาก เว้นอยู่ ๒ ประการ กือ คุยแหหเร็นอยู่ในฝัก ๑ ชิ瓦หาใหญ่ ๑ จึงยังเคลื่อนแคลงลงสั้น ไม่เชื่อ ไม่เลื่อมใสอยู่ ทันใดนั้น จึงทรงบันดาโลหะภิสังหารให้พระมหาปอภรณ์ ให้พระคุยแหหเร็นอยู่ในฝัก และทรงແລบพระชิ瓦หาสอดเข้าช่องพระกรรณทั้ง ๒ กลับไปมาสอดเข้าช่องพระนาสิกทั้ง ๒ กลับไปมา แผ่ปิดจนมิดມาลาพระนลาต พระมหาปอภรณ์ ได้เห็นพระคุยแหหเร็นอยู่ในฝัก และทรงรับนิมนต์ด้วยมหาปุริสลักษณะ ๓๒ ประการบริบูรณ์ ไม่บกพร่อง ดังนี้ แล้วทูลพระผู้มีพระภาคว่า ขอพระโโคดมผู้เจริญพร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหารในวันนี้ พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์ด้วยอาการนิ่งอยู่ พระมหาปอภรณ์ ได้ทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์แล้ว จึงทูลภัตตาหารว่า ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ได้เวลาแล้ว ภัตตาหารเสร็จแล้ว.

[๑๖] ครั้นนั้น เวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนุ่งแล้ว ทรงถือบาตรจีวร เสด็จเข้าไป ยังนิเวศน์ของพระมหาปอภรณ์ ได้อังคاسพพระผู้มีพระภาค ให้ทรงอิ่มหนำเพียงพอด้วยของเครื่องของนั้นอันประณีต ด้วยมือของตน และพากามณพก ให้อังคасพพระภิกษุสงฆ์. ครั้นพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จ วางพระหัตถ์จากน้ำตรแล้ว พระมหาปอภรณ์ ถืออาสนะต้านั่งเฝ้าอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. พระผู้มีพระภาคได้ตรัสอนุบพิกาแก่พระมหาปอภรณ์ ปอภรณ์ กือ ทรงประคศทานกذا สักกอกذا トイของกานที่ตាช้า เศร้าหมอง และอนิสังส์ในการออกจากกาน เมื่อทรงทราบว่า พระมหาปอภรณ์ ปอภรณ์ มีจิตคล่อง มีจิตอ่อน มีจิตปรชาจากนิวรณ์ มีจิตสูง มีจิตผ่องใสแล้ว จึงทรงประกาศพระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงยกขึ้นแสดงด้วยพระองค์เอง กือ ทุกๆ สมุทัย นิโรธ นรรค โปรดพระมหาปอภรณ์ ปอภรณ์ ด้วยตาเห็นธรรมอันปราศจากธุลี ปราศจากมลทิน ได้เกิดขึ้นแล้วแก่พระมหาปอภรณ์ ปอภรณ์ ว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดा สิ่งนั้นทั้งมวล มีความดับไปเป็นธรรมดาน ที่นั่นนั่นแล เหมือนผ้าที่สะอาด ปราศจากมลทินควรรับน้ำข้อม ด้วยดี ขณะนั้น.

พระมหาณีไปกรสารัตແສດຕະຕນເປັນອຸນາສກ

[๑๗] คำดับนັ້ນ พระมหาณีไปกรสารັດ ເຫັນທຣມ ຄິງທຣມ ສູ້ແຈ້ງທຣມ ພັ່ງທຣາບ
ທຣມ ຂໍາມຄວາມສັຍ ປຣາຈາກຄວາມເຄລືອນແຄລງ ຄິງຄວາມແກລ້ວກໍາລຳແດ້ວ ໄມຕ້ອງເຊື່ອຜູ້ອື່ນໃນ
ສັດຖຸສາສານາ ໄດ້ກຣານທຸລພະຜູ້ມີພຣະກາຄວ່າ ຂ້າແຕ່ພຣະ ໂຄດມຜູ້ເຈຣີຢູ່ ກາຍີຕອງພຣະອົງກໍເຈັ່ນແຈ້ງນັກ
ຂ້າແຕ່ພຣະ ໂຄດມຜູ້ເຈຣີຢູ່ ກາຍີຕອງພຣະອົງກໍເຈັ່ນແຈ້ງນັກ ພຣະອົງກໍທຽບປະກະທຣມ ໂດຍອນເນກປຣີຍາ
ປຣີຍາເໜີອື່ນໜາຍຂອງທີ່ກ່າວ ເປີດຂອງທີ່ປຶດ ບອກທາງແກ່ຄົນຫລຸງທາງ ອີ່ສ່ອງປະທຶບໃນທີ່ມີດ
ດ້ວຍຄົດວ່າ ຜູ້ມີຈັກໝູ່ເຫັນຮູປ ດັ່ງນີ້ ລັ້ນໄດ ພຣະ ໂຄດມຜູ້ເຈຣີຢູ່ ທຽບປະກະ ພຣະທຣມ ໂດຍອນເນກ
ປຣີຍາ ລັ້ນນັ້ນເໜີອື່ນກັນ ຂ້າແຕ່ພຣະ ໂຄດມຜູ້ເຈຣີຢູ່ ຂ້າພຣະອົງກໍນີ້ພ້ອມທັງບຸຕຣກຣີຍາ ບຣີ້ທັກແລະ
ອຳນາຕີຍ ຂອດື່ງພຣະອົງກໍ ແລະ ພຣະທຣມ ແລະ ພຣະກົກໝູ່ສົງນີ້ເປັນສຣະນະ ຂອພຣະສມນ ໂຄດມຜູ້ເຈຣີຢູ່
ຈົງທຽບຈໍາຂ້າພຣະອົງກໍ ວ່າເປັນອຸນາສກຜູ້ຄິງສຣະຕລອດຊີວິຕັ້ງແຕ່ວັນນີ້ເປັນດັ່ນໄປ ແລະ ຂອພຣະອົງກໍ
ຈົງເສດັ່ງເຂົ້າໄປສູ່ສຸກລຸ ໂປຣສາດີ ແມ່ອນເຂົ້າໄປສູ່ສຸກລຸແໜ່ງອຸນາສກອື່ນໆ ໃນຄຣອຸກກົງຮູ່
ແລ່ລ່າ
ມາລັພມາລັວິກາໃນສຸກລຸ ໂປຣສາດີນັ້ນ ຈັກໄຫວ້ ຈັກລຸກັບ ຈັກວາຍອາສະນະ ອີ່ອນ້າ ຈັກເລື່ອມໄສ
ໃນພຣະອົງກໍ ຂອນນັ້ນ ຈັກເປັນໄປເພື່ອປະໂຍ້ຍນີ້ ເພື່ອຄວາມສຸພ ແກ່ມາລັພມາລັວິກາແລ່ລ່ານັ້ນລື້ນກາລານາ
ພຣະຜູ້ມີພຣະກາຕຣັສຕອບວ່າ ຕູກພຣະໜີ້ ທ່ານກລ່າວໜອນ ດັ່ງນີ້ແລ້.

ຂບອນພັກສູ່ສຸຕະ ທີ່ ๓.

๔. โสณทัณฑสูตร

[๑๗๙] ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จจากไปในอังคชานบท พร้อมด้วยกิจมุสงฆ์หมู่ใหญ่
ประมาณ ๕๐๐ รูป เสด็จถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ยินว่า สมัยนี้พระองค์ประทับอยู่ใกล้ขอบสาระ โบกบ الرحمن
คัคครา ในนครรัตนโกสินทร์.

ว่าด้วยพุทธคุณ

[๑๘๐] สมัยนี้ พระมหาณีโสณทัณฑะ ทรงนักรัตนโกสินทร์คั่งคั่งด้วยประชาชนและหมู่
สัตว์ อุดมด้วยหลัญ ด้วยไม้ ด้วยน้ำ สมบูรณ์ด้วยธัญญาหารซึ่งเป็นราชสมบัติอันพระเจ้าแผ่นดิน
มหัศจรรย์ พระนามว่าพิมพิสาร พระราชาท่านปูนบำเหน็จให้เป็นส่วนพระมหาไทย พระมหาณี
และคุหบดีชาวนครรัตนโกสินทร์ได้สดับข่าวว่าพระสมณโโคดมคากยบุตร ทรงผนวชาจากคากยสกุล เสด็จ
จากไปในอังคชานบท พร้อมด้วยกิจมุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป เสด็จถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ประทับ
อยู่ใกล้ขอบสาระ โบกบ الرحمنคัคครา ในนครรัตนโกสินทร์ เกียรติศักดิ์อันงามของท่านพระโโคดมพระองค์นั้น
ขอไปแล้วอย่างนี้ว่า แม้พระราหูนี้ๆ พระผู้มีพระภาค พระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เอง
โดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและธรรมะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึก
ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกนานแล้ว เป็นผู้จำแนก
พระธรรม พระองค์ทรงทำโโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พระมหาโลก ให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญา
อันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพระมหาณี เทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม
ทรงแสดงธรรมงานในเบื้องต้น งานในท่ามกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศพระมหาธรรมย์ พร้อมทั้งอรรถ
พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง ก็การเห็นพระอรหันต์ทั้งหลาย เห็นปานนั้น ย่อมเป็น
การดีแล ดังนี้ ครั้นนี้พระมหาณีและคุหบดีชาวนครรัตนโกสินทร์ ออกจากรัตนโกสินทร์ รวมกันเป็นหมู่ๆ
พาภันไปยังสาระ โบกบ الرحمنคัคครา.

ว่าด้วยคุณของโสณทัณฑพระมหาณี

[๑๘๑] สมัยนี้ พระมหาณีโสณทัณฑะพักผ่อนกลางวันอยู่ ณ ปราสาทชั้นบน ได้เห็น
พระมหาณีและคุหบดีชาวนครรัตนโกสินทร์ ออกจากรัตนโกสินทร์ รวมกันเป็นหมู่ๆ พาภันไปยังสาระ โบก

พระนีกคัครา จึงเรียกนักการมาถามว่า พ่อนักการ พระมหาณและคุหบดีชานครจัมปاإอกจากนครจัมปาร่วมกันเป็นหมู่ๆ พากันไปยังสาระโนบทรัพนิคัคราทำไม่กัน.

นักการ มีเรื่องอยู่ท่านผู้เจริญ พระสมณโකดมภาคบุตรทรงพนวชาจากภาคสกุลเสศีจาริกไปในอังคชนบทพร้อมด้วยกิกขุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป เศศีจลึงนครจัมปาระทับอยู่ใกล้ขอบสาระโนบทรัพนิคัครา ในนครจัมปาร กียรติศพท์อันงามของพระองค์จะไปแล้วอย่างนี้ว่า แม้พระเหตุนี้ฯ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เศศีไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกนานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรมพระมหาณและคุหบดีเหล่านั้นพากันไปฝ่าท่านพระโකดมองค์นั้น.

โสณทัณฑ์ ถ้าเช่นนั้น ท่านจะไปหาเขาแล้ว บอกเขาว่ายังนี้ว่า ท่านทั้งหลายจงรอ ก่อนท่านพระมหาณโสณทัณฑจะไปฝ่าพระสมณโโคดมด้วย.

นักการรับคำ แล้วไปหาพระมหาณและคุหบดีชานครจัมปาระทับบอกตามคำสั่งว่า ท่านทั้งหลาย พระมหาณโสณทัณฑสั่งว่า ขอท่านทั้งหลายจงรอ ก่อนท่านพระมหาณโสณทัณฑจะไปฝ่าด้วย.

[๑๙๑] สมัยนั้น พากพระมหาณต่างเมืองประมาณ ๕๐๐ คน มาพักอยู่ในนครจัมปาระด้วย กรณียกิจบางอย่าง เขาได้ทราบว่า พระมหาณโสณทัณฑจะไปฝ่าพระสมณโโคดม จึงพากันเข้าไปหาแล้วถามว่า ได้ทราบว่าท่านจะไปฝ่าพระสมณโโคดมจริงหรือ?

โสณทัณฑ์ เรายกตัวว่าจะไป.

พากพระมหาณ อาย่าเดย์ท่านโสณทัณฑ์ ท่านไม่ควรไปฝ่าพระสมณโโคดม ถ้าท่านไปท่านจะเสียกียรติยศ กียรติยศของพระสมณโโคดมจักรุ่งเรืองด้วยเหตุนี้แหล่ ท่านจึงไม่ควรไปพระสมณโโคดมต่างหากควรจะเสศีจามาหาท่าน อนึ่งท่านเป็นอุกโตสุชาตทั้งฝ่ายมารดาและบิดามีครรภ์เป็นที่ถือปฏิสนธิหมดจดดีตลอด ๗ ชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใครจะคัดค้านติดตียกได้ด้วยอ้างถึงชาติพระเหตุนี้ ท่านจึงไม่ควรไปฝ่าพระสมณโโคดม พระสมณโโคดมต่างหากควรจะเสศีจามาหาท่าน อนึ่งท่านเป็นคนมั่งคั่ง มีทรัพย์มากมีโภคสมบัติมาก ... อนึ่งท่านเป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำนต์รู้จบไตรเพท พร้อมทั้งคัมภีรนิฉัมๆ คัมภีร์เกตุกะพร้อมทั้งประเกทอักษรرمีคัมภีร์อิติหาส เป็นที่ ๕

พระสูตรตันตปีฎก เล่ม ๑ ที่มนิกา� สีลขันธารรค - หน้าที่ 120

เป็นผู้เข้าใจตัวบท เป็นผู้เข้าใจ ไวยากรณ์ ช้านาญในคัมภีร์โดยกายตะ และมหาปูริสลักษณะ ...
อนิ่งท่านมีรูปงาม น่าดูน่าเลื่อมใส กอประด้วยผิวพรรณผุดผ่องยิ่งนัก มีพระผลคด้ายพระมหา มีรูปร่าง
คด้ายพระมนต์น่าดูน่าชื่น ไม่น้อย ... อนิ่งท่านเป็นผู้มีศีล มีศีลยั่งยืน ประกอบด้วยศีลยั่งยืน ... อนิ่ง
ท่านเป็นผู้มีวิชาไพเราะ มีสำเนียงไพเราะ ประกอบด้วยวิชาของชาวเมืองஸະஸະລາຍຫາໂທມີໄດ້
ให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อความได้ชัด ... อนิ่งท่านเป็นอาจารย์และป้าอาจารย์ของชนหมู่มาก สอนมนต์มาṇพ
ถึง ๓๐๐ คน มาṇพเป็นอันมาก ต่างทิศต่างชนบทผู้ต้องการมนต์ โคร์ຈະນາເຮັດມານົດໃນສຳນັກ
ของท่านพากันมา ... อนิ่งท่านเป็นคนแก่เฒ่า เป็นผู้ใหญ่ ล่วงกาลผ่านวัยมาโดยลำดับ ส่วน
พระสมณ โකดมเป็นคนหนุ่ม และบวชแต่ยังหนุ่ม ... อนิ่งท่านเป็นผู้อันพระเจ้าแผ่นดินมกorch จอม
เสนา พระนามว่าพิมพิสาร ทรงสักการะเคราพนับถือบูชาบนอนน้อม ... อนิ่งท่านเป็นผู้อันพระมหาມ
ໂປກບຣາຕິສັກກະເຄາරພນັບถือบูชาบนอนน้อม ... อนิ่งท่านครองนครจัมປາ ซึ่งคับคั่งด้วยประชาชน
และหมู่สัตว์ อุดมด้วยหญ้า ด้วยไม้ ด้วยน้ำ สมบูรณ์ด้วยชัยชนะ ซึ่งเป็นราชสมบัติอันพระเจ้า
แผ่นดินมกorch จอมเสนา พระนามว่าพิมพิสาร พระราชาท่านปูนบำเหน็จให้เป็นส่วนพระมหาไทย
เพราເຫດຸນື້ແລະ ท่านจึงไม่ควรไปฝ่าพระสมณ โකดม พระสมณ โකดมต่างหากควรจะเสด็จมาหา
ท่านดังนี้.

ว่าด้วยพุทธคุณ

[๑๙๒] เมื่อพากพระมหาມนกถ่าวอย่างนี้แล้ว พระมหาມนกสอนทัณฑะ ได้กล่าวว่า ท่านทั้งหลาย
ถ้าอย่างนั้น ขอพากท่านลงฟังข้าพเจ้าบ้าง เรา呢ໍແຂລຄວໄປເຟ້າທ່ານພຣະ ໂຄດມພຣອງຄົນນີ້ ທ່ານ
ພຣະ ໂຄດມ ໄນ່ຄວຈະເສດັ່ງມາຫາ ໄດ້ຍິນວ່າພຣະສມນ ໂຄດມເປັນອຸກໂຕສູຫາດທີ່ຝ່າຍພຣະມາດແລະ
ມີພຣະຄຣກ ເປັນທີ່ທຽງຄືປຸງສັນຫົມຈົດຕືລອດ ๗ ຂ້ວບຮຽນບຸຮຸຮູນ ໄນມີໄກຈະຄັດຄ້ານຕີເຕີຍ
ໄດ້ດ້ວຍອ້າງຄື່ງພຣະຕິ ເພຣະເຫດຸນື້ແລະ ທ່ານພຣະ ໂຄດມຈຶ່ງໄມ່ຄວຈະເສດັ່ງມາຫາເຮົາ ທີ່ຖຸກເຮົາ
ນີ້ແຂລຄວໄປເຟ້າພຣອງຄົນທ່ານ ໄດ້ຍິນວ່າພຣະສມນ ໂຄດມທຽງລະພຣະຍຸດໜູ້ໃຫຍ່ອກທຽງພනວັນ ...
ທຽງສະລະເຈິນທອງເປັນອັນນາມາກ ທີ່ທີ່ຍູ້ໃນພື້ນດີນ ທີ່ທີ່ຍູ້ໃນອາກາສ ອອກທຽງພනວັນ ... ພຣອງຄົນ
ກຳລັງໜູ້ແນ່ນ ມີພຣະເກົາດຳສັນຫົມ ທຽງພຣະເຈົ້າຢູ່ຕ້າຍປຸ້ມວັນ ເສດີຈອກທຽງພනວັນເປັນບຣພົມ ...
ເມື່ອພຣະມາດແລະພຣະບົດາໄນ່ທຽງປຣາດນາໃຫ້ທຽງພනວັນ ມີພຣະພັກຕົວອາບດ້ວຍນຳພຣະເນຕຣທຽງ
ກັນແສງອູ່ ພຣອງຄົນທຽງປລົງພຣະເກົາແລະພຣະມັສຸ ທຽງຄອງຜ້າກາສາວັພັດຕົວ ເສດີຈອກທຽງ

พนวชเป็นบรรพชิต ... พระองค์มีพระรูปงาม น่าดู น่าเลื่อมใส กอประดับพระนวีวรรณผุดผ่อง
ยิ่งนัก มีพระพรณคล้ายพระมหา มีพระรูปคล้ายพระมหา น่าดูน่าชัม ไม่น้อย ... พระองค์เป็นผู้มีศีล
มีศีลประเสริฐ มีศีลเป็นกุศล ประกอบด้วยศีลเป็นกุศล ... พระองค์มีพระวاجาไฟเราะ มีพระ
สำเนียงไฟเราะ ประกอบด้วยวจاخองเมืองஸະສະລາຍຫາໂທຍມໄດ້ ให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อความได้ชัด ...
พระองค์เป็นอาจารย์และป้าอาจารย์ของคนหมู่มาก ... พระองค์ศึกษาการคแล้ว เลิกประดับตอบแต่ง
แล้ว ... พระองค์เป็นกรรมวที เป็นกริยวที ไม่ทรงมุ่งร้ายแก่พากพระมหา ... พระองค์ทรง
พนวชาจากสกุลสูง คือสกุลยกตรียัน ไม่เจ้อปน ... พระองค์ทรงพนวชาจากสกุลมั่งคั่ง มีทรัพย์
มาก มีโภคสมบัติมาก ... ชนต่างรัฐต่างชนบทกันมาทูลตามปัญหาพระองค์ ... เทวศาลาຍพัน
มองชีวิตถึงพระองค์เป็นสรณะ ... พระเกียรติศักดิ์อันงามของพระองค์จะไปแล้วอย่างนี้ว่า แม้
พระราเทนูนี้ฯ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้องโดยชอบ ถึงพร้อมด้วย
วิชชาและจรณะ เสเด็จไปดีเด็กทรงรู้แจ้ง โลกเป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็น
ศาสตรของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม ดังนี้ ...
พระองค์ประกอบด้วยมหาปูริสัลกยณะ ๓๒ ประการ ... พระองค์มีปรกติกล่าวเชื้อเชิญ เจรจา
ผูกไมตรีช่างปราศรัย พระพักตร์ไม่สิวิ เบิกบาน มีปรกติตรัสก่อน ... พระองค์เป็นผู้อัน
บริษัท ๔ สักการะเคราพนับถือบูชานอบน้อม ... เทวดาและมนุษย์เป็นอันมากเลื่อมใสพระองค์
ยิ่งนัก ... พระองค์ทรงพำนักอยู่ในบ้านหรือนิคมใด ในบ้านหรือนิคมนั้น omnuy ไม่เบียดเบียน
มนุษย์ ... พระองค์ทรงเป็นเจ้าหมู่เจ้าคณะ และทรงเป็นคณาจารย์ได้รับยกย่องว่า เป็นยอดของ
เจ้าลัทธิเป็นอันมาก สมณพระมหา เหล่านี้รุ่งเรือง曷ด้วยประการใดๆ แต่พระสมณโโคดม
ไม่อย่างนั้นที่แท้พระสมณโโคดมรุ่งเรืองพระ曷ด้วยวิชชาและจรณะบดีอันยอดเยี่ยม ... พระเจ้า
แผ่นดินมกช จอมเสนา พระนามว่าพิมพิสาร พร้อมทั้งพระไօรสและพระมหาเสสี ทั้งราชบริษัท
และอำนาจย์ ทรงมอบชีวิตถึงพระองค์เป็นสรณะ ... พระเจ้าปเปสนทิโโคศ พร้อมทั้งพระไօรส
และพระมหาเสสี ทั้งราชบริษัทและอำนาจย์ ทรงมอบชีวิตถึงพระองค์เป็นสรณะ ... พระมหาณ
โภกบรรดาติพร้อมทั้งบุตรและภริยา ทั้งบริษัทและอำนาจย์ มอบชีวิตถึงพระองค์เป็นสรณะ ...
พระองค์เป็นผู้อันพระเจ้าแผ่นดินมกช จอมเสนา พระนามว่าพิมพิสาร ทรงสักการะเคราพนับถือ
บูชานอบน้อม ... พระองค์เป็นผู้อันพระเจ้าปเปสนทิโโคศ ทรงสักการะเคราพนับถือบูชานอบน้อม ...

พระองค์เป็นผู้อันพราหมณ์ไปกราติ สักการะเคารพนับถือบุชานอบน้อม ... พระองค์เสด็จถึงนครจัมปा ประทับอยู่ ณ ขอบสรวงโภกธณีคัคตราในนครจัมปा ท่านทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์ เหล่าได้เหล่าหนึ่งมาสู่เขตบ้านของเรา ท่านเหล่านั้นจัดว่าเป็นแขกของเรา และเป็นแขกอันเรา ควรสักการะเคารพนับถือบุชานอบน้อม พระสมณโโคดมเสด็จถึงนครจัมปा ประทับอยู่ ณ ขอบสรวงโภกธณีคัคตราในนครจัมปा พระองค์ก็ทรงเป็นแขกของพวกรา และเป็นแขกที่พวกราควร สักการะเคารพนับถือบุชานอบน้อม เพราะเหตุนี้แหล พระองค์จึงไม่ควรเสด็จมาหาเรา ที่ถูกเราต่างหากควรจะไปเฝ้าพระองค์ท่าน ข้าพเจ้าทราบพระคุณของท่านพระโโคดมเพียงเท่านี้ แต่ท่านพระโโคดมไม่ใช่มีพระคุณเพียงเท่านี้ ความจริงพระองค์ท่านมีพระคุณหาประมาณมิได้.

[๑๙๑] เมื่อพราหมณ์โสณทันทะกล่าวอย่างนี้แล้ว พวกราหมณ์เหล่านั้นได้กล่าวว่า ท่านโสณทันทะกล่าวชมพระสมณโโคดมถึงเพียงนี้ ถึงหากท่านพระโโคดมพระองค์นั้นจะประทับอยู่ไกลจากที่นี่ตั้งร้อยโยชน์ ก็ควรแท้ที่กุลบุตรผู้มีครรภะจะไปเฝ้า แม้จะต้องนำเสบียงไปก็ควรพราหมณ์โสณทันทะกล่าวว่า ท่านทั้งหลาย ถ้าเข่นนั้น เราทั้งหมดจักไปเฝ้าพระสมณโโคดม คำดับนั้นพราหมณ์โสณทันทะพร้อมด้วยคณะพราหมณ์หมู่ใหญ่ ไปถึงสรวงโภกธณีคัคตรา เมื่อผ่านพื้นราวดำไปแล้ว ได้เกิดปริวิตกขึ้นอย่างนี้ว่า ถ้าเราจะตามปัญหาจะพระสมณโโคดม หากพระองค์จะพึงตรัสก雷เราอย่างนี้ว่า พราหมณ์ปัญหาข้อนี้ท่านไม่ควรตามอย่างนั้น ที่ถูกควรจะตามอย่างนี้ ดังนี้ บริยัทที่จะพึงดูหมิ่นเราได้ด้วยเหตุนั้นว่า พราหมณ์โสณทันทะเป็นคนเบลา ไม่จลาด ไม่อ้าตามปัญหาโดยแยกชายกับพระสมณโโคดมได้ ผู้ที่ถูกบริยัทดูหมิ่นพึงเสื่อมยศ ผู้เสื่อมยกที่พึงเสื่อมโภกสมบัติ เพราะได้ยศเราจึงมีโภกสมบัติ ถ้าพระสมณโโคดมจะพึงตรัสตามปัญหาเรา และเราแก้ไม่ถูกพระทัย ถ้าพระองค์จะพึงตรัสก雷เราอย่างนี้ว่า พราหมณ์ปัญหาข้อนี้ท่านไม่ควรแก้อย่างนั้น ที่ถูกควรจะแก้อย่างนี้ ดังนี้ บริยัทที่จะพึงดูหมิ่นเราได้ด้วยเหตุนั้นว่า พราหมณ์โสณทันทะเป็นคนเบลา ไม่จลาด ไม่อ้าแก้ปัญหาให้ถูกพระทัยพระสมณโโคดมได้ ผู้ที่ถูกบริยัทดูหมิ่นพึงเสื่อมยศ ผู้เสื่อมยกที่พึงเสื่อมโภกสมบัติ เพราะได้ยศเราจึงมีโภกสมบัติ อนึ่ง เราเข้ามาใกล้ถึงเพียงนี้แล้วยังมิได้เฝ้าพระสมณโโคดมจะกลับเสีย บริยัทที่จะพึงดูหมิ่นเราได้ด้วยเหตุนั้นว่า พราหมณ์โสณทันทะเป็นคนเบลา ไม่จลาด กระด้างด้วยมานะ เป็นคนขาดไม่อ้าเจ้าเฝ้าพระสมณโโคดมได้ เข้ามาใกล้ถึงเพียงนี้แล้ว ยังไม่ทันเฝ้าพระสมณโโคดม ใจนจึง

กลับเดียว ผู้ที่ถูกบริษัทคุ้มพึงเสื่อมยศ ผู้เสื่อมยศก็พึงเสื่อมโภคสมบัติ เพราะได้ยศเราจึงมีโภคสมบัติ.

[๑๙๔] คำดับนี้ พระมหาณ์โສณทัณฑะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัย กับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฝ่ายพระมหาณ์และคุหบดีชาวคริจัมปาน บางพากก็away อภิวิหาร บางพากก็ประนามอัญชลีไปทางพระผู้มีพระภาค บางพากก็ประภาศชื่อและโคงต บางพากก็นิ่งอยู่ แล้วต่าง กันนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งๆ ได้ยินว่า ในขณะนั้น พระมหาณ์โສณทัณฑะนั่งครุ่นคิดถึงแต่เรื่อง นั้นว่า ถ้าเราจะพึงถามปัญหาภะพระสมณโකดม หากพระองค์จะพึงตรัสภะเรอาอย่างนี้ว่า พระมหาณ์ ปัญหาข้อนี้ท่านไม่ควรถามอย่างนั้น ที่ถูกควรจะถามอย่างนี้ ดังนี้ บริษัทนี้จะพึงคุ้มพึงเราได้ด้วย เหตุนั้นว่า พระมหาณ์โສณทัณฑะเป็นคนเบลา ไม่ฉลาด ไม่อาจถามปัญหาโดยแยกคายกะพระ สมณโโคดม ได้ ผู้ที่ถูกบริษัทคุ้มพึงเสื่อมยศ ผู้เสื่อมยศ ก็พึงเสื่อมโภคสมบัติ เพราะได้ยศ เราจึงมีโภคสมบัติ ถ้าพระสมณโโคดมจะพึงตรัสถามปัญหาเรา ถ้าเราแก้ไม่ถูกพระทัย ถ้าพระองค์ จะพึงตรัสภะเรอาอย่างนี้ว่า พระมหาณ์ ปัญหาข้อนี้ท่านไม่ควรแก้อย่างนั้น ที่ถูกควรจะแก้อย่างนี้ ดังนี้ บริษัทนี้จะพึงคุ้มพึงเราได้ด้วยเหตุนั้นว่า พระมหาณ์โສณทัณฑะเป็นคนเบลา ไม่ฉลาด ไม่อาจแก้ปัญหาให้ถูกพระทัยพระสมณโโคดม ได้ ผู้ที่ถูกบริษัทคุ้มพึงเสื่อมยศ ผู้เสื่อมยศ ก็พึงเสื่อมโภคสมบัติ เพราะได้ยศเราจึงมีโภคสมบัติ ถ้ากระไร ขอพระสมณโโคดมพึงตรัสถามปัญหา เราในเรื่องไตรวิชาอันเป็นของอาจารย์เรา เราจะพึงแก้ให้ถูกพระทัยของพระองค์ได้เป็นแน่.

[๑๙๕] คำดับนี้ พระผู้มีพระภาคทรงทราบความคิดในใจของพระมหาณ์โສณทัณฑะด้วย พระทุทัย แล้วทรงคำริว่า พระมหาณ์โສณทัณฑะนี้คำนากใจตัวเองอยู่ ถ้ากระไร เราพึงถาม ปัญหาเขาในเรื่องไตรวิชาอันเป็นของอาจารย์เขา ต่อแต่นั้น จึงได้ตรัสถามพระมหาณ์โສณทัณฑะว่า คุกรพระมหาณ์ บุคคลผู้ประกอบด้วยองค์เท่าไร พากพระมหาณ์จึงบัญญัติว่าเป็นพระมหาณ์ และเมื่อ เขายจะกล่าวว่าเราเป็นพระมหาณ์ ก็พึงกล่าวໄได้โดยชอบ ทั้งไม่ต้องถึงมุสาวาทด้วย พระมหาณ์ โສณทัณฑะคำริว่า เราได้ประสงค์จำนำหมายบรรณาไไวแล้วว่า ถ้ากระไร ขอพระสมณโโคดม พึงตรัสถามปัญหาเรา ในเรื่องไตรวิชาอันเป็นของอาจารย์เรา เราจะพึงแก้ให้ถูกพระทัยของพระองค์ ได้เป็นแน่นั้น เพอิญพระองค์ก็ตรัสถามปัญหาเรา ในเรื่องไตรวิชาอันเป็นของอาจารย์เรา เราจัก แก้ปัญหาให้ถูกพระทัยได้เป็นแน่ทีเดียว.

พระมหาณับัญญัติ

[๑๙๖] คำดับนี้ พระมหาณ์โສณทัมทะจึงเผยแพรกยบุ้นเหลียดบุบบริษัท แด่กรานทูด

พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ บุคคลประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ พากพระมหาณ์ ย่อมบัญญัติว่าเป็นพระมหาณ์ และเมื่อเขาจะกล่าวว่า เราเป็นพระมหาณ์ ก็พึงกล่าวไว้โดยชอบ ทั้งไม่ต้องถึงมุสาวาทด้วย ๕ ประการเป็นไนน? ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ บุคคลผู้เป็นพระมหาณ์ ในโลกนี้

๑. เป็นอุกโตสุชาต ทั้งฝ่ายมารดาและบิดา มีครรภ์เป็นที่ถือปฏิสันธิหมัดดีตลอด ๗ ชั่วบรรพนรุย ไม่มีใจจะคัดค้านติเตียน ได้ด้วยอ้างถึงชาติ.

๒. เป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำนัต รู้จบ ไตรเพท พร้อมทั้งคัมภีรนิมัมทา คัมภีร์เกตุกะ พร้อมทั้งประเภทอักษรมีคัมภีร์อิติหาสเป็นที่ ๕ เป็นผู้เข้าใจตัวบท เป็นผู้เข้าใจไวยากรณ์ ชำนาญ ในคัมภีร์โลกาภิะ แผลมหายาปูริสลักษณะ.

๓. เป็นผู้มีรูปงาม น่าดูน่าเดื่องใส กอประด้วยผิวพรรณผุดผ่องยิ่งนัก มีพรรณคล้าย พระมหา มีรูปร่างคล้ายพระมหา น่าดูน่าชื่น ไม่น้อย.

๔. เป็นผู้มีศีล มีศีลยั่งยืน ประกอบด้วยศีลยั่งยืน.
๕. เป็นบันฑิต มีปัญญาเป็นที่ ๑ หรือที่ ๒ ของพากปฏิคิษาหกผู้รับบูชาด้วยกัน.
ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ บุคคลประกอบด้วยองค์ ๕ เหล่านี้แล พากพระมหาณ์ย่อมบัญญัติ ว่าเป็นพระมหาณ์ และเมื่อเขาจะกล่าวว่า เราเป็นพระมหาณ์ ก็พึงกล่าวไว้โดยชอบ ทั้งไม่ต้องถึง มุสาวาทด้วย.

[๑๙๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรพระมหาณ์ บรรดาองค์ทั้ง ๕ เหล่านี้ ยกเสียงองค์ หนึ่งแล้ว บุคคลประกอบด้วยองค์เพียง ๔ อาจจะบัญญัติว่าเป็นพระมหาณ์ได้หรือไม่ และเมื่อเขา จะกล่าวว่า เราเป็นพระมหาณ์ ก็พึงกล่าวไว้โดยชอบ ทั้งไม่ต้องถึงมุสาวาทด้วย? พระมหาณ์ โສณทัมทะทูลว่า ได้ พระโโคดมผู้เจริญ บรรดาองค์ทั้ง ๕ เหล่านี้ ยกวรรณะเสียงก็ได้ เพราะ วรรณะจักทำอะไร ได้ ด้วยเหตุว่าบุคคลผู้เป็นพระมหาณ์

๑. เป็นอุกโตสุชาต ทั้งฝ่ายมารดาและบิดา มีครรภ์เป็นที่ถือปฏิสันธิ หมัดดีตลอด ๗ ชั่วบรรพนรุย ไม่มีใจจะคัดค้านติเตียน ได้ด้วยอ้างถึงชาติ.

๒. เป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำนัต รู้จบไตรเพท พร้อมทั้งคัมภีรนิมัณฑุ คัมภีร์เกตุกะ พร้อมทั้งประเภทอักษร มีคัมภีร์อิติหาสเป็นที่ ๕ เป็นผู้เข้าใจด้วยทั่วทัพ เป็นผู้เข้าใจไวยากรณ์ ชำนาญ ในคัมภีร์ โลกาจัต และมหาปุริสลักษณะ.

๓. เป็นผู้มีศีล มีศีลยั่งยืน ประกอบด้วยศีลยั่งยืน.

๔. เป็นบัณฑิต มีปัญญาเป็นที่ ๑ หรือที่ ๒ ของพากปฏิคากห ผู้รับบูชาด้วยกัน.

ข้าแต่พระโකดมผู้เจริญ บุคคลประกอบด้วยองค์ ๔ เหล่านี้แล พากพระมหาณ์ย้อมบัญญัติ ว่าเป็นพระมหาณ์ และเมื่อเขาจะกล่าวว่า เป็นพระมหาณ์ ก็พึงกล่าวได้โดยชอบ ทั้งไม่ต้อง นุสawaทด้วย.

[๑๙๘] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรพระมหาณ์ บรรดาองค์ ๔ เหล่านี้ ยกเสียงองค์หนึ่ง แล้ว บุคคลประกอบด้วยองค์เพียง ๑ อาจบัญญัติว่าเป็นพระมหาณ์ได้หรือไม่ และเมื่อเขาจะ กล่าวว่า เราเป็นพระมหาณ์ ก็พึงกล่าวได้โดยชอบ ทั้งไม่ต้องถึงนุสawaทด้วย? พระมหาณ์โสณทันทะ ทูลว่า ได้ พระโකดมผู้เจริญ บรรดาองค์ ๔ เหล่านี้ จะยกนัตเสียก็ได้ เพราะมันต์จักทำอะไรได้ ด้วยเหตุว่า บุคคลผู้เป็นพระมหาณ์.

๑. เป็นอุกโตสุชาต ทั้งฝ่ายมารดาและบิดา มีครรภ์เป็นที่ถือปฏิสนธิหมดดีตลอด ๑ ชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใครจะคัดค้านติเตียนได้ด้วยอ้างถึงชาติ.

๒. เป็นผู้มีศีล มีศีลยั่งยืน ประกอบด้วยศีลยั่งยืน.

๓. เป็นบัณฑิต มีปัญญา เป็นที่ ๑ หรือที่ ๒ ของพากปฏิคากห ผู้รับบูชาด้วยกัน.

ข้าแต่พระโκดมผู้เจริญ บุคคลผู้ประกอบด้วยองค์ ๓ เหล่านี้แล พากพระมหาณ์ย้อม บัญญัติว่าเป็นพระมหาณ์ และเมื่อเขาจะกล่าวว่า เราเป็นพระมหาณ์ ก็พึงกล่าวได้โดยชอบ ทั้งไม่ต้องถึงนุสawaทด้วย.

[๑๙๙] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรพระมหาณ์ บรรดาองค์ ๓ เหล่านี้ ยกเสียงองค์หนึ่ง แล้ว บุคคลประกอบด้วยองค์เพียง ๒ อาจจะบัญญัติว่าเป็นพระมหาณ์ได้หรือไม่ และเมื่อเขาจะ กล่าวว่าเราเป็นพระมหาณ์ ก็พึงกล่าวได้โดยชอบ ทั้งไม่ต้องถึงนุสawaทด้วย? พระมหาณ์โสณทันทะ ทูลว่า ได้ พระโκดมผู้เจริญ บรรดาองค์ ๓ เหล่านี้ ยกชาติเสียก็ได้ เพราะชาติจักทำอะไรได้ ด้วยเหตุว่าบุคคลผู้เป็นพระมหาณ์.

๑. เป็นผู้มีศีล มีศีลขึ้นชั้น ประกอบด้วยศีลขึ้นชั้น.
๒. เป็นบัณฑิต มีปัญญา เป็นที่ ๑ หรือที่ ๒ ของพวกรปภิคากผู้รับบูชาด้วยกัน.
ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ บุคคลประกอบด้วยองค์ ๒ เหล่านี้แล พวกราหมณ์ย้อม
บัญญัติว่าเป็นพราหมณ์ และเมื่อเขาจะกล่าวว่า เราเป็นพราหมณ์ก็พึงกล่าวได้โดยชอบ ทั้งไม่ต้อง
ถึงมุสาวาทด้วย.

[๑๕๐] เมื่อพราหมณ์โສณทัณฑุลอย่างนี้แล้ว พราหมณ์เหล่านั้น ได้กล่าวว่า ท่าน
โສณทัณฑอย่าได้กล่าวอย่างนั้นเลย ท่านโສณทัณฑอย่าได้กล่าวอย่างนั้นเลย ท่านโສณทัณฑ
กล่าวลบหลู่วรรณะ กล่าวลบหลู่มนต์ กล่าวลบหลู่ชาติ กล่าวคล้อขตามว่าทะของพระสมณโโคดม
ถ่ายเดียวเท่านั้น. คำดันนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะพราหมณ์เหล่านั้นว่า ถ้าพวกรท่านคิด
อย่างนี้ว่า พราหมณ์โສณทัณฑะอ่อนการศึกษา พุดไม่ดี มีปัญญาทราม และไม่สามารถจะ^๔
ได้ตอบกับพระสมณโโคดมในเรื่องนี้ได้ พราหมณ์โສณทัณฑก็จงหยุดเสีย พวกรท่านจะพุดกับเรา
เกิด แต่ถ้าพวกรท่านคิดอย่างนี้ว่า พราหมณ์โສณทัณฑะเป็นผู้พหุสูต พุดดีเป็นบัณฑิต และ
สามารถจะได้ตอบกับพระสมณโโคดมในเรื่องนี้ได้ พวกรท่านจะหยุดเสีย พราหมณ์โສณทัณฑ
จะได้ตอบกับเรา.

[๑๕๑] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว พราหมณ์โສณทัณฑ ได้กราบทูลว่า ขอ
พระ โโคดมผู้เจริญทรงหยุดเกิด ขอพระ โโคดมผู้เจริญทรงนิ่งเสียเกิด ข้าพระองค์เองจักได้ตอบเขา
โดยชอบแก่เหตุ แล้วจึงกล่าวจะพราหมณ์พวgnนั้นว่า ท่านทั้งหลาย อย่าได้กล่าวอย่างนี้ๆ ว่า
ท่านพราหมณ์โສณทัณฑ กล่าวลบหลู่วรรณะ กล่าวลบหลู่มนต์ กล่าวลบหลู่ชาติ กล่าวคล้อขตาม
ว่าทะของพระสมณ โโคดมถ่ายเดียวอย่างนี้เลย ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าไม่ได้กล่าวลบหลู่วรรณะ^๕
หรือมนต์หรือชาติเลย.

ว่าด้วยคุณของมานพอังคக

[๑๕๒] สมัยนี้ อังคกามานพหวานของพราหมณ์โສณทัณฑ นั่งอยู่ในบริษัทนั้นด้วย
พราหมณ์โສณทัณฑ ได้กล่าวจะพราหมณ์พวgnนั้นว่า ท่านทั้งหลาย นี้อังคกามานพหวานของ
ข้าพเจ้า พวกรท่านเห็นหรือไม่ พราหมณ์เหล่านี้ตอบว่า เห็นแล้วท่าน พราหมณ์โສณทัณฑ

กล่าวต่อไปว่า อังคกรรมาณพเป็นคนมีรูปงาม น่าดูน่าเลื่อมใส กอประด้วยผิวนรรณผุดผ่องยิ่งนัก มีพรรณคล้ายพรหม มีรูปร่างคล้ายพรหม น่าดูน่าชัม ไม่น้อย ในบริษัทนี้กพระสมณโภคดมเสีย ไม่มีไครมีวรรณเสมอ อังคกรรมาณพเลย อังคกรรมาณพเป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำนต์รู้จงไตรเพท พร้อมทั้งคัมภีร์นิพัมทุ คัมภีร์เกตุกะ พร้อมทั้งประเภทอักษร มีคัมภีร์อิติหาสเป็นที่ ๕ เป็นผู้เข้าใจ ตัวบท เป็นผู้เข้าใจไวยากรณ์ ช้านาญในคัมภีร์โลกาภิดะ และมหาปูริสลักษณะ ข้าพเจ้าเป็นผู้ บอกนัต์แก่เชอ เชอเป็นอูกโตสุชาต ทั้งฝ่ายมารดาบิมาศีรรภเป็นที่ถือปฏิสนธิหมวดดัดดี ตลอด ๗ ชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีไครจะคัดค้านติเดียนได้ ด้วยอ้างถึงชาติ ข้าพเจ้ารู้จักมารดาบิดา ของเชอ ถึงอังคกรรมาณพจะพึงม่าสัตว์บ้าง จะพึงถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้บ้าง จะพึง คบหากริยาของบุคคลอื่นบ้าง จะพึงกล่าวเท็จบ้าง จะพึงดื่มน้ำماءบ้าง ในเวลานี้ ในฐานะเช่นนี้ วรรณจะกทำอะไรได้ มนต์จักทำอะไรได้ และชาติจักทำอะไรได้ ด้วยเหตุว่าบุคคลผู้เป็นพระมหาณ เป็นผู้มีศีล มีศีลยั่งยืน ประกอบด้วยศีลยั่งยืน และเป็นบัณฑิต มีปัญญา เป็นที่ ๑ หรือที่ ๒ ของปัญญาหกผู้รับบูชาด้วยกัน บุคคลผู้ประกอบด้วยองค์ ๒ เหล่านี้แล พอกพระมหาณจะบัญญัติว่า เป็นพระมหาณก็ได้ และเมื่อเขาจะกล่าวว่าเราเป็นพระมหาณ ก็จะพึงกล่าวได้โดยชอบ ทั้งไม่ต้องถึงมุสาวาทด้วย พระมหาณโสณทัณฑุลว่า ข้าแต่พระโภคดมผู้เจริญ ขอนี้ไม่ได้ เพราะว่าปัญญาอันศีลชำระให้บริสุทธิ์ และศีลอันปัญญา ชำระให้บริสุทธิ์ ศีลเมื่อในบุคคลใด ปัญญาเกื้อเมื่อในบุคคลนั้น ปัญญาเมื่อในบุคคลใด ศีลก็เมื่อในบุคคลนั้น ปัญญาเป็นของบุคคลผู้มีศีล ศีลเป็นของบุคคลผู้มีปัญญา และนักประษญย่อมกล่าวศีลกับปัญญาว่า เป็นยอดในโลก เมื่อันบุคคลถึงมือคำมือ หรือถึงมือเท้าคำเท้าฉะนั้น.

[๑๕๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คุกรพระมหาณ บรรดาองค์ ๒ นี้ ยกเสียงค์หนึ่งแล้ว บุคคลผู้ประกอบด้วยองค์เพียง ๑ อาจจะบัญญัติว่าเป็นพระมหาณได้หรือไม่ และเมื่อเขาจะกล่าวว่า เราเป็นพระมหาณ ก็พึงกล่าวได้โดยชอบ ทั้งไม่ต้องถึงมุสาวาทด้วย พระมหาณโสณทัณฑุลว่า ข้าแต่พระโภคดมผู้เจริญ ขอนี้ไม่ได้ เพราะว่าปัญญาอันศีลชำระให้บริสุทธิ์ และศีลอันปัญญา ชำระให้บริสุทธิ์ ศีลเมื่อในบุคคลใด ปัญญาเกื้อเมื่อในบุคคลนั้น ปัญญาเมื่อในบุคคลใด ศีลก็เมื่อในบุคคลนั้น ปัญญาเป็นของบุคคลผู้มีศีล ศีลเป็นของบุคคลผู้มีปัญญา และนักประษญย่อมกล่าวศีลกับปัญญาว่า เป็นยอดในโลก เมื่อันบุคคลถึงมือคำมือ หรือถึงมือเท้าคำเท้าฉะนั้น.

[๑๕๔] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คุกรพระมหาณ ขอนี้เป็นอย่างนั้น ขอนี้เป็นอย่างนั้น ปัญญาอันศีลชำระให้บริสุทธิ์ ศีลอันปัญญาชำระให้บริสุทธิ์ ศีลเมื่อในบุคคลใด ปัญญาเกื้อเมื่อใน บุคคลนั้น ปัญญาเมื่อในบุคคลใด ศีลก็เมื่อในบุคคลนั้น ปัญญาเป็นของบุคคลผู้มีศีล ศีลเป็นของ บุคคลผู้มีปัญญา และนักประษญย่อมกล่าวศีลกับปัญญาว่าเป็นยอดในโลก เมื่อันบุคคลถึงมือ

ด้วยมือ หรือถ่างเท้าด้วยเท้าจะนั่น ดูกรพราหมณ์ ศีลนั้นเป็นไน ปัญญานั้นเป็นไน
พราหมณ์โສณหัณฑะทูลว่า ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ พากข้าพรองค์มีความรู้เท่านี้เอง เมื่อ
เนื้อความมีเช่นไร ขอเนื้อความแห่งภาษินี้ จงแจ่มแจ้งแด่พระโคดมผู้เจริญอย่างเด็ด.

[๑๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรพราหมณ์ ถ้าอย่างนั้นท่านจะฟัง จงตั้งใจให้ดี
เราจักกล่าว พราหมณ์โສณหัณฑะรับสอนของพระพุทธพจน์แล้ว พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสพระพุทธ
พจน์นี้ กับพราหมณ์โສณหัณฑะนั้นว่า ดูกรพราหมณ์ พระตถาคตเสด็จมาอุบัติในโลกนี้ เป็น
พระอรหันต์ ตรัสรู้องโดยชอบ ถึงพร้อมคำบวชชา และบรรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก
เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้
เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระตถาคตพระองค์นั้น ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก
มารโลก พรหมโลก ให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์
พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม ทรงแสดงธรรมงานในเมืองต้น งานในท่ามกลาง
งานในที่สุด ทรงประกาศพระมหาธรรมย์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์
ล้ำเชิง คุณหนดิ บุตรคุณหนดิ หรือผู้เกิดเฉพาะในตรากุล ไดตรากุลหนึ่ง ย้อมฟังธรรมนั้น
ครั้นฟังแล้ว ได้ครรثนาในพระตถาคต เมื่อได้ครรทนาแล้วย่อมเห็นพระหนักกว่า มวลวاسกับแคน
เป็นทางมาแห่งชุลี บรรพชาเป็นทางปลดปล่อย การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพระมหาธรรมย์
ให้บริบูรณ์ ให้บริสุทธิ์โดยส่วนเดียวดูจางซังขัด ไม่ใช่ทำได้ง่าย ถ้ากระไร เราพึงปลงผุมและ
หนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสดร์ ออกบัวะเป็นบรรพชิต สมัยต่อมา เขาละกง โภคสมบัติน้อยใหญ่
ละเครื่องยุติน้อยใหญ่ ปลงผุมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสดร์ ออกบัวะเป็นบรรพชิต
เมื่อบัวะแล้ว สำรวมระวางในพระปติโนมกข้ออยู่ถึงพร้อมด้วยบรรยายและโครงการ มีปกติเห็นกัยในไทย
เพียงเล็กน้อยสามารถศึกษาอยู่ในสิกขานบทั้งหลาย ประกอบด้วย กรรม วิจกรรม ที่เป็นกุศล
มีอาชีพบริสุทธิ์ ถึงพร้อมด้วยศีล คุณครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย ประกอบด้วยสติสัมปชัญญา
เป็นผู้สันโดย.

จุลศีล

ดูกรพระมหาณ อย่างไร กิกษุจึงชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล?

๑. กิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางทัณฑะ วางศาสดรา มีความละอาย มีความเอ็นดู มีความกรุณา หวังประโภชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ข้อนี้เป็นศีลของเชอ ประการหนึ่ง.

๒. เชอละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ รับแต่ของที่เขาให้ ต้องการแต่ของที่ เขายังไห ไม่ประพฤติดนเป็นบุโนมย เป็นผู้สะอาดอยู่ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๓. เชอละกรรมเป็นข้าศึกแก่พระมหาจารย์ ประพฤติห่างไกล เว้นขาดจากเมญุนอันเป็น กิจของชาวบ้าน แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๔. เชอละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ พูดแต่คำจริง คำรังคำสัตย์ มีถ้อยคำเป็น หลักฐานควรเชื่อได้ ไม่พูดหลวงโลก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๕. เชอละคำส่อเสียด เว้นขาดจากการคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้น เพื่อให้คนหมุนนี้แตกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้วไม่มาบอกมาข้างนี้ เพื่อให้คนหมุนโน้น แตกร้าวกัน สามารถที่แตกร้าวกันแล้วบ้าง ส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ชอบคน ผู้พร้อมเพรียงกัน ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวแต่คำที่ ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๖. เชอละคำหมาย เว้นขาดจากการคำหมาย กล่าวแต่คำที่ไม่มีไทย เพาะหมุ หวานให้รัก จันใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่พอใจ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๗. เชอละคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากการคำเพ้อเจ้อ พูดถูกกาล พูดแต่คำที่เป็นจริง พูดอิงอรรถ พูดอิงธรรม พูดอิงวินัย พูดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโภชน์โดยกาล อันควร แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๘. เชอเว้นขาดจากการพากพืชตามและภูตตาม.

๙. เชอฉันหนนเดียว เว้นการฉันในราตรี งดจากการฉันในเวลาวิกาล.

พระสูตรต้นปีฉูก เล่ม ๑ ที่มนิกา ศีลขันธารรค - หน้าที่ 130

๑๐. เชอเว็นขาดจากการพื้นรำ ขับร้อง ประโคนดนตรี และดูการเล่นอันเป็นข้อศึก
แก่กุศล.

๑๑. เชอเว็นขาดจากการทัดทรงประดับ และตอบแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ของห้อมและ
เครื่องประเทืองพิว อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว.

๑๒. เชอเว็นขาดจากการนั่งอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่.

๑๓. เชอเว็นขาดจากการรับทองและเงิน.

๑๔. เชอเว็นขาดจากการรับชัยชนะหารดิน.

๑๕. เชอเว็นขาดจากการรับเนื้อดิน.

๑๖. เชอเว็นขาดจากการรับสตรีและกุมาเร.

๑๗. เชอเว็นขาดจากการรับทาสีและทาส.

๑๘. เชอเว็นขาดจากการรับแพะและแกะ.

๑๙. เชอเว็นขาดจากการรับไก่และสุกร.

๒๐. เชอเว็นขาดจากการรับช้าง โค ม้า และลา.

๒๑. เชอเว็นขาดจากการรับไร่นาและที่ดิน.

๒๒. เชอเว็นขาดจากการประกอบบุษกรรมและการรับใช้.

๒๓. เชอเว็นขาดจากการซื้อขาย.

๒๔. เชอเว็นขาดจากการโคงด้วยตาชั่ง การโคงด้วยของปลอม และการโคงด้วย
เครื่องดวงวัด.

๒๕. เชอเว็นขาดจากการรับสินบน การล่อหลวง และการตลาดตะแลง.

๒๖. เชอเว็นขาดจากการตัด การฆ่า การจงจำ การตีซิง การปล้น และการโจร
แม้มีข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

จบจุลศีล.

มัชฌิมศีล

๑. กิจมุเว็นขาดจากการพราກพีชความและภูตความ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวกลัณโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการพราກพีชความและภูตความ เทืนปานนี้
คือ พีชเกิดแต่เง่า พีชเกิดแต่ลำต้น พีชเกิดแต่ผล พีชเกิดแต่ยอด พีชเกิดแต่เมล็ด เป็นที่
ครบห้า แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๒. กิจมุเว็นขาดจากการบวิโภคของที่ทำการสะสมไว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวกลัณโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการบวิโภคของที่ทำการสะสมไว เทืน
ปานนี้ คือ สะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมเครื่องประเท้อผิว
สะสมของหอม สะสมอาમิส แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๓. กิจมุเว็นขาดจากการดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวกลัณโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวย ดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล
เทืนปานนี้ คือ การฟ้อน การขับร้อง การประโคมหรสพการรำเป็นต้น การเด่านิยาย
การเล่นปรบมือ การเล่นปลูกผີ การเล่นติกลอง ชาวกาพบ้านเมืองที่สาวงาม การเล่นของคน
ขันทาล การเล่นไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนม้า ชนช้าง ชนกระเบื้อง ชนโโค ชนแพะ ชนแกะ
ชนไก่ รบນกกระทา รำกระบีกกระวง Majority Majority การรับ การตรวจพล การจัดกระบวนการทักษะ
กองทัพ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๔. กิจมุเว็นขาดจากการขวนขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ดึงแห่งความประมาท เช่นอย่าง
ที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกลัณโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยเล่นการพนัน
อันเป็นที่ดึงแห่งความประมาท เทืนปานนี้ คือ เล่นมากรุกแคละแปดຕา แคละสินตา เล่น
มากเก็บ เล่นดวง เล่นมากไหว เล่นโอนบ่วง เล่นไม้ทึ่ง เล่นกำทาย เล่นสะกา เล่นเป่าใบไม้
เล่นไก่น้อยๆ เล่นหกคะแนน เล่นกังหัน เล่นตัวทราย เล่นรถน้อยๆ เล่นชนูน้อย เล่นเขียน
ทายกัน เล่นทายใจ เล่นเลียนคนพิการ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๕. กิจมุเว็นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งนอนอันสูงใหญ่ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกลัณโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นั่นนอนอันสูงใหญ่
เทืนปานนี้ คือ เดียงมีเท้าเกินประมาณ เดียงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโกรเชาว์ขันยา เครื่องลاد

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 132

ที่ทำด้วยขนแกะวิจิตรด้วยลวดลาย เครื่องลาดที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลาดที่มีสันฐานเป็นช่อดอกไม้ เครื่องลาดที่ขัดนุ่น เครื่องลาดบนแกะมีขันตั้ง เครื่องลาดบนแกะวิจิตรด้วยรูปสัตว์ร้าย มีสีหะและเสือเป็นต้น เครื่องลาดบนแกะมีขันข้างเดียว เครื่องลาดทองและเงินแกรม ไหム เครื่องลาดไหมคลิบทองและเงิน เครื่องลาดบนแกะจุนงฟ้อน ๖ กน เครื่องลาดหลังช้าง เครื่องลาดหลังม้า เครื่องลาดในรถ เครื่องลาดที่ทำด้วยหนังสัตว์ ชื่อชินะอันมีขันอ่อนนุ่ม เครื่องลาดอย่างคีทำด้วยหนังชะมด เครื่องลาดมีเพดาน เครื่องลาดมีหมอนข้าง แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชอประการหนึ่ง.

๖. กิกมุเว่นขาดจากการประกอบการประดับตกแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกกัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบการประดับตกแต่งร่างกายอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เห็นปานนี้ คืออบตัว ไคลอวายะ อาบน้ำหอม นวด ส่องกระจก แต้มตา หัดดอกไม้ ประเทืองผิว ผัดหน้า ทาปาก ประดับข้อมือ สวมเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้กลักยา ใช้ดาน ใช้บรรก์ ใช้ร่ม สามารถเท้าประดับวิจิตร ติดกรอบหน้า ปักปิ่น ใช้พัดวาลวิชนี นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีชาย แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชอประการหนึ่ง.

๗. กิกมุเว่นขาดจากติรัจนา กذا เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกกัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบติรัจนา กذاเห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราชา เรื่องโจร เรื่องมหาอามาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องกษัย เรื่องรบ เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องyan เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องครอบครัว เรื่องท่าน้ำ เรื่องคนที่ล่วงลับไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อมด้วยประการนั้นๆ แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชอประการหนึ่ง.

๘. กิกมุเว่นขาดจากการกล่าวถ้อยคำแก่งແย่งกัน เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ บางจำพวกกัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังกล่าวถ้อยคำแก่งແย่งกัน เห็นปานนี้ เช่นว่า ท่านไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง ท่านรู้จักทั่วถึงธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่านปฏิบัติผิด ข้าพเจ้าปฏิบัติถูก ถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นประโยชน์ ของท่านไม่เป็นประโยชน์ คำที่ควรจะกล่าวก่อน ท่านกลับกล่าวภาษาหลัง คำที่ควรจะกล่าวภาษาหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน ข้อนี้ท่านเคยซ้ำของมา

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 133

ผันแปรไปแล้ว ข้าพเจ้าจับผิดความของท่านได้แล้ว ข้าพเจ้าข่มท่านได้แล้ว ท่านจะถอนว่าทะเสีย
มิฉะนั้น จงแก้ไขเสีย ถ้าสามารถ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๔. กิจมุเว้นขาดจากการประกอบธุตกรรมและการรับใช้ เช่น อายั่งที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบธุตกรรมและการรับใช้
เห็นปานนี้ คือ รับเป็นทุตของพระราชา ราชมหาอามาตย์ กษัตริย์ พราหมณ์ คุหบดี
และกุ马拉ว่า ท่านจะไปในที่นี่ ท่านจะไปในที่โน้น ท่านจะนำอาสั่งนี้ไป ท่านจะนำอาสั่งนี้
ในที่โน้นมา ดังนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. กิจมุเว้นขาดจากการพุดหลอกลวงและการพุดเลียบเคียง เช่น อายั่งที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังพุดหลอกลวง พุดเลียบเคียง พุดหว่านล้อม
พูดและเล่ม แสร้งหาลาภด้วยลาก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

จบมัชณิศล

มหาศีล

๖. กิจมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่น อายั่งที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ ทายอวัยวะ ทายนิมิต ทายอุปนาต ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดฟ้า
ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวง เวียนเทียน ทำพิธีซัดแกลบูชาไฟ ทำพิธีซัดรำบูชาไฟ ทำพิธี
ซัดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ ทำ
พลีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอปลูกเสก เป็น
หมอฟ เป็นหมอลลงเลขบันด์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมอยุ เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอแมลงป่อง
เป็นหมอรักษาแพลงหนูกัด เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทายเสียงกา เป็นหมอทายอายุ
เป็นหมอสกักลูกครร เป็นหมอทายเสียงสัตว์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๒. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกนั้น โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นป่านนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะผ้า ทายลักษณะศาสตรา ทายลักษณะดาบ ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตว์ ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุマー ทายลักษณะกุมาเร ทายลักษณะกระเบื้อง ทายลักษณะโคงุสกะ ทายลักษณะโโค ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระทา ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมุก แม้มขอนี้ก็เป็นศีลของเรอ ประการหนึ่ง.

๓. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกนั้น โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชาเห็นป่านนี้ คือ คุกคามยาตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายในจักยกเข้าประชิด พระราชาภายในอกจักถอย พระราชาภายในอกจักยกเข้าประชิด พระราชาภายในจักถอย พระราชาภายในจักมีชัย พระราชาภายในจักประชัย พระราชาภายในจักมีชัย พระราชาภายในจักประชัย พระราชาองค์นี้จักมีชัย พระราชาองค์นี้จักประชัย เพราเหตุนี้ๆ แม้มขอนี้ ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๔. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกนั้น โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส จักมีนักษัตรคราส ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์จักเดินถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดาวนักยัตรจักเดินถูกทาง ดาวนักยัตรจักเดินผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟ้าร้อง ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรจักขึ้น ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรจักตก ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรจักมัวหมอง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรจักกระจ่าง จันทร์ คราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักษัตรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้

ความนักชัตรเดินถูกทางจักรมีผลเป็นอย่างนี้ ความนักชัตรเดินผิดทางจักรมีผลเป็นอย่างนี้ มีอุกาบาตจักรมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหางจักรมีผลเป็นอย่างนี้ แต่เดินไห้วจักรมีผลเป็นอย่างนี้ ท่าร้องจักรมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักชัตรบี้นจักรมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ และดาวนักชัตรตกจักรมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักชัตรม้าหมองจักรมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักชัตรกระจักรมีผลเป็นอย่างนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชօประการหนึ่ง.

๕. กิกมุเว่นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้งชาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชาเห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักรมีฝนดี จักรมีฝนแล้ง จักรมีกิกหมายได้ย่าง จักรมีกิกหมายได้ยาก จักรมีความเกยม จักรมีภัย จักรเกิดโรค จักรมีความสำราญหาโรคมีได้ หรือนับคะแนน คำนวน นับประมวล แต่งภาพย์ โลกาภตศาสตร์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิกมุเว่นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้งชาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชาเห็นปานนี้ คือ ให้ฤกษ์อาวاهมงคล ฤกษ์วิวาহมงคล ดูฤกษ์เรียงหมอน ดูฤกษ์หย่าร้าง ดูฤกษ์เก็บทรัพย์ ดูฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ให้ยาดุจครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลิ้นกระด้าง ร่ายมนต์ให้คางแข็ง ร่ายมนต์ให้มีอสั้น ร่ายมนต์ไม่ให้หูได้ยินเสียง เป็นหมอทรงกระจาด เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงหัวหมาพรหม ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญขวัญ แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิกมุเว่นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้งชาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก็บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำกะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกระเทย ทำพิธีปลูกเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ปรุงยาสำรอก ปรุงยาถ่าย ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องบน ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องล่าง ปรุงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดหู ปรุงยาตา ปรุงยานัตฤ

ปรุงยาหา กัด ปรุงยาหาสามาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชาแพลง แม่ขอนนี้^๔
ก็เป็นศีลของเชืออึกประการหนึ่ง.

ดูกรพระมหาณ์ กิกขุสมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหనๆ เเลย เพราะ
ศีลสังวนนั้น เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้มุราภิเฆก กำจักราชศัตรู ได้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัย
แต่ไหນๆ เพราะราชศัตรูนั้น นั้นได ดูกรพระมหาณ์ กิกขุก็นั้น สมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้แล้ว
ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหනๆ เพราะศีลสังวนนั้น กิกขุสมบูรณ์ด้วยอริยศีลขันธนี้ ย่อมได้
เสวยสุขอันปราสาทโถงในภายใต้ ด้วยประการดังกล่าวดังนี้แล กิกขุชื่อว่าเป็นผู้
ถึงพร้อมด้วยศีล แม่นี้แหลก คือศีลนั้น.

จบมหาศีล

วิชา ๙ วิปัสสนาญาณ

กิกขุบรรลุปฐมภาน ... บรรลุทุติยภาน ... บรรลุตติยภาน ... บรรลุตตุตติภานอยู่ เชอนั่ง^๕
แผ่ไปทั่วภายนี้แหลก ด้วยใจอันบริสุทธิ์ผ่องແ็วไม่มีเอกเทศไหනๆ แห่งกายของเชือทั่วทั้งตัว
ที่ใจอันบริสุทธิ์ผ่องແ็วจะไม่ถูกต้อง ดูกรพระมหาณ์ เปรียบเหมือนบุรุษะพึงนั่งคลุมตัวตลอด
ศีรษะด้วยฝ้าขาว ไม่มีเอกเทศไหනๆ แห่งกายทุกๆ ส่วนของเขาที่ฝ้าขาวจะไม่ถูกต้อง นั้นได^๖
กิกขุก็นั้นแล เชอนั่งแผ่ไปทั่วภายนี้แหลก ด้วยใจอันบริสุทธิ์ผ่องແ็ว ไม่มีเอกเทศไหනๆ
แห่งกายของเชือทั่วทั้งตัว ที่ใจอันบริสุทธิ์ผ่องແ็วจะไม่ถูกต้อง ดูกรพระมหาณ์ กิกขุนั้นเมื่อจิต
เป็นสามัช บริสุทธิ์ผ่องແ็ว ไม่มีกิเลส ปราสาทกอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น^๗
ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อญาณทั้สสนะ เช้อย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล
มีรูปประกอบด้วยมาภูต ๔ เกิดแต่มาตรานิदา เติบโตขึ้นด้วยข้าวสุกและขนมสกด ไม่เที่ยง^๘
ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มีอันทำลายและกระจัดกระจายเป็นธรรมด้า และวิญญาณของเรานี้ก็อาศัย
เนื่องอยู่ในภายนี้ ดูกรพระมหาณ์ เปรียบเหมือนแก้วไฟทูรย์อันงาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์^๙
แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระไนดีแล้ว สุกใส หวานวา สมส่วนทุกอย่าง มีด้วยเจียวเหลืองแดง

ข่าวหรืออนวัตร้อยู่ในนั้น บุรุษผู้มีจักษุจะพึงหันไปแก้ว่า ไฟทูรย์นั้นวางไว้ในมือแล้วพิจารณาเห็นว่า แก้วาไฟทูรย์นั้นงาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระไนดีแล้ว สุกใส หวานวา สมส่วนทุกอย่าง มีด้วยเชียวเหลืองแดงขาวหรืออนวัตร้อยู่ในแก้วาไฟทูรย์นั้น ฉันได กิกษุกี ฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่ การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อญาณทั้สตะ เช้อย่อมรู้ชัด อย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูปประกอบด้วยมหาภูต ๔ เกิดแต่มาρาคานิคตา เติบโตขึ้นด้วย ข้าวสุกและขนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟัน มีอันทำลาย และกระจัดกระจาดเป็นธรรมชาติ และวิญญาณของเรานี้ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ ดูกรพราหมณ์ แม้ข้อนี้ก็เป็นปัญญา ของเชอประการหนึ่ง.

มโนมิทธิญาณ

กิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรമิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือ นิรมิตกายอื่นจากกายนี้มีรูปเกิดแต่ใจ มีวิริยะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีไม่บกพร่อง ดูกรพราหมณ์ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงซักไส้ออกจากหญ้าปล้อง เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้หญ้าปล้อง นี้ไส้ หญ้าปล้องอย่างหนึ่ง ไส้ออย่างหนึ่ง ก็แต่ไส้ชักออกจากการหญ้าปล้องนั้นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักดานออกจากการฝึก เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ดาน นี้ฝึก ดานอย่างหนึ่ง ฝึกอย่างหนึ่ง ก็แต่ดานชักออกจากการฝึกนั้นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษ จะพึงชักดานออกจากการ เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ นี้ดาน ภูอย่างหนึ่ง ดานอย่างหนึ่ง ก็แต่ชักออกจากการนั้นเอง ฉันได กิกษุกีฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ เช้อย่อม โน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือ นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีวิริยะ น้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีไม่บกพร่อง ดูกรพราหมณ์ แม้ข้อนี้ก็เป็นปัญญาของเชอ ประการหนึ่ง.

อิทธิชัยญาณ

กิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิชัย เชօบบรรลุอิทธิชัย
หลายประการ คือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏก็ได้
ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลงแม้ใน
แผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาะไปในอากาศ
เหมือนนก ก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อำนาจ
ทางกายไปตลอดพรหมโลก ก็ได้ ดูกรพราหมณ์ เปรียบเหมือนช่างหม้อหรือลูกมือของช่างหม้อ^๔
ผู้คลาด เมื่อนวดดินดีแล้วต้องการภาชนะชนิดใดๆ พึงทำภาชนะชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้
อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนช่างงานหรือลูกมือของช่างงานผู้คลาด เมื่อแต่งงานดีแล้ว ต้องการเครื่องงา
ชนิดใดๆ พึงทำเครื่องงานชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนช่างทองหรือลูกมือ^๕
ของช่างทองผู้คลาด เมื่อหลอมทองดีแล้วต้องการทองรูปพระชนิดใดๆ พึงทำทองรูปพระ
ชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ นั้นได้ กิกษุก็นั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า
ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อม
โน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิชัย เชօบบรรลุอิทธิชัยหลายประการ คือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้
หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัด
เหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลงแม้ในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตก
เหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาะไปในอากาศเหมือนนก ก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์
ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อำนาจทางกายไปตลอดพรหมโลก ก็ได้ ดูกรพราหมณ์
แม้ข้อนี้ก็เป็นปัญญาของเชօประการหนึ่ง.

ทิพย์โสดญาณ

กิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อทิพย์โสดราศ เชօย่อม
ได้ยินเสียง ๒ ชนิด คือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทึ้งที่อยู่ใกล้และไกลด้วยทิพย์โสดอันบริสุทธิ์
ล่วงโสดของมนุษย์ ดูกรพราหมณ์ เปรียบเหมือนบุรุษเดินทางไกล เขาว่าได้ยินเสียงกลองปั่ง

เสียงตะ โพนบ้าง เสียงสังขบ้าง เสียงบันเทาเวรบ้าง เสียงเปิงมาบ้าง เขาจะพึ่งเข้าใจว่าเสียง กลองดังนี้บ้าง เสียงตะ โพนดังนี้บ้าง เสียงสังขดังนี้บ้าง เสียงบันเทาเวรดังนี้บ้าง เสียงเปิงมาดังนี้บ้าง พ้นได กิกมุก็พันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิบริสุทธิ์ผ่องແք້ ไม่มีกิเลส ปราศจาก อุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อทิพย์โสตชาติ เช้อย่อม ได้ในเสียง ๒ ชนิด คือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ใกล้ไกลและไกลด้วยทิพย์โสต อันบริสุทธิ์ ล่วง โสตของมนุษย์ ดูกรพระมหาณ แม้ข้อนี้ก็เป็นปัญญาของเชอประการหนึ่ง.

เจ ໂຕປະຍາມ

กิกมุนนี้ เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແք້ ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจ ໂຕປະຍາມ เช้อย่อม กำหนดคร๊ູใจของสัตว์อื่นของบุคคลอื่นด้วยใจ คือ จิตมีราคะ กັງວ່າຈิตมีราคะ หรือจิตปราศจาก ราคะກັງວ່າຈิตปราศจากราคะ จิตมีโทสะກັງວ່າຈิตมีโทสะ หรือจิตปราศจากโทสะກັງວ່າຈิตปราศจาก โทสะ จิตมีโมหะກັງວ່າຈิตมีโมหะ หรือจิตปราศจากโมหะກັງວ່າຈิตปราศจากโมหะ จิตหลุดหູ້ກັງວ່າ จิตหลุดหູ້ หรือจิตฟຸ້ງຫ່ານກັງວ່າຈิตฟຸ້ງຫ່ານ จิตเป็นมหrocketກັງວ່າຈิตเป็นมหrocket หรือจิตไม่เป็น มหrocketກັງວ່າຈิตไม่เป็นมหrocket จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่าກັງວ່າຈิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า กັງວ່າຈิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามาธิກັງວ່າຈิตเป็นสามาธิ หรือจิตไม่เป็นสามาธิກັງວ່າຈิตไม่เป็น สามาธิ จิตหลุดพັນກັງວ່າຈิตหลุดพັນ หรือจิตไม่หลุดพັນກັງວ່າຈิตไม่หลุดพັນ ดูกรพระมหาณ เปรียบเหมือนหลึงสาวาชานหุ่นที่ชอบการแต่งตัว เมื่อส่องดูเงาหน้าของตนในกระจกอันบริสุทธิ์ สะอาด หรือในภาชนะน้ำอันใส หน้ามีไฟ ก็จะพึงรู้ว่าหน้ามีไฟ หรือหน้าไม่มีไฟ ก็จะพึงรู้ว่า หน้าไม่มีไฟ พ้นได กิกมุก็พันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແք້ ไม่มีกิเลส ปราศจาก อุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจ ໂຕປະຍາມ เช้อย่อมกำหนดคร๊ູใจของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นด้วยใจ คือ จิตมีราคะກັງວ່າຈิตมีราคะ หรือจิตปราศจากราคะກັງວ່າຈิตปราศจากราคะ จิตมีโทสะກັງວ່າຈิตมีโทสะ หรือจิตปราศจากโทสะ กັງວ່າຈิตปราศจากโทสะ จิตมีโมหะກັງວ່າຈิตมีโมหะ หรือจิตปราศจากโมหะກັງວ່າຈิตปราศจากโมหะ

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ทีมนิ伽ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 140

จิตเหดหูเกี้ยวจิตเหดหู หรือจิตฟุ่งชานเกี้ยวจิตฟุ่งชาน จิตเป็นมหัตถก์เร็วจิตเป็นมหัตถ หรือ
จิตไม่เป็นมหัตถก์เร็วจิตไม่เป็นมหัตถ จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่าเกี้ยวจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มี
จิตอื่นยิ่งกว่าเกี้ยวจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสมาร์ตเกี้ยวจิตเป็นสมาร์ต หรือจิตไม่เป็นสมาร์ต
จิตไม่เป็นสมาร์ต จิตหลุดพ้นเกี้ยวจิตหลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้นเกี้ยวจิตไม่หลุดพ้น ดูกรพระมหาณ
แม้ข้อนี้ก็เป็นปัญญาของเชօประการหนึ่ง.

บุพเพนิวาสานุสสติญาณ

ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสมาร์ตบริสุทธิ์ผ่องแเพ็ว ไม่มีกิเลส ปราสาหกอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนบุพเพนิวาสานุสสติญาณ
เชอย่อมระลึกชาติก่อน ได้เป็นอันมาก คือ ระลึกได้ชาติหนึ่งบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง
สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติ
บ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจุกปเป็นอันมากบ้าง ตลอดวัฏจุกป
เป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏจุวัฏจุกปเป็นอันมากบ้างว่า ในกพโน้นเรามีชื่อย่างนั้น มีโකตร
อย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวียสุขเสวยทุกขอย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุ
เพียงเท่านั้น ครั้นจิตจากพนั้นแล้วได้ไปเกิดในกพโน้น แม้ในพนั้นเราก็ได้มีชื่อย่างนั้น
มีโකตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวียสุขเสวยทุกขอย่างนั้นๆ มีกำหนด
อายุเพียงเท่านั้น ครั้นจิตจากพนั้นแล้วได้มาเกิดในกพนี้ เชอย่อมระลึกถึงชาติก่อน ได้เป็น
อันมากพร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุเทศ ด้วยประการจะนี้ ดูกรพระมหาณ เปรียบเหมือนบุรุษ
จะพึงจากบ้านของตนไปบ้านอื่น แล้วจากบ้านแม่นั้นไปยังบ้านอื่นอีก จากบ้านนั้นกลับมาบ้าน
ของตนตามเดิม เขาจะพึงระลึกได้อย่างนี้ว่า เราได้จากบ้านของเราไปบ้านโน้น ในบ้านนั้นเราได้
ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พูดอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น เราได้จากบ้านแม่นั้นไปยังบ้านโน้น
แม้ในบ้านนั้นเราก็ได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พูดอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น แล้วเรา
กลับจากบ้านนั้น มาสู่บ้านของตนตามเดิม ดังนี้ ฉันได กิษกุลัณณ์แล เมื่อจิตเป็นสมาร์ต
บริสุทธิ์ผ่องแเพ็ว ไม่มีกิเลส ปราสาหกอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว

อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสติญาณ เชอ>y่อมระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก
คือระลึกได้หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง
ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสน
ชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจักรเป็นอันมากบ้าง ตลอดวิวัฏจักรเป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏจักรวิวัฏจักรเป็น
อันมากบ้างว่า ในกพโน้นเรามีชื่อย่างนั้น มีโකตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหาร
อย่างนั้น เสวยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุพึงเท่านั้น ครั้นจุติภพนั้นแล้ว ได้ไปเกิด
ในกพโน้น แม้ในกพนั้นแรกมีชื่อย่างนั้น มีโകตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น
เสวยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุพึงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้ว ได้มาเกิดในกพนี้
เชอย่อมระลึกถึงชาติก่อนได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุทก ด้วยประการจะนี้
ดูกรพราหมณ์ แม้ขอนี้ก็เป็นปัญญาของเชอประการหนึ่ง.

จุตุปปاتัญญา

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผุดผ่องແք້ວ ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่งาน ดึ้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้จุติและอุปัตติของสัตว์ทั้งหลาย
เชอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปัตติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณธรรม ได้ดี ตกยาก
ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์
เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอริยะเจ้า เป็นมิจนาทิภูมิ ยึดถือการ
กระทำด้วยอำนาจมิจนาทิภูมิเบื้องหน้าแต่ด้วยพระกายแตก เขาย่อเมี้ยลงบนาย ทุกติ วินิบาต
นรกร ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่คดเตียนพระอริยะเจ้า เป็น
สัมมาทิภูมิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิภูมิ เบื้องหน้าแต่ด้วยพระกายแตก เขาย่อเมี้ยถึง
สุคติโลกสารรรค ดังนี้ เชอย่อมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปัตติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี
มีผิวพรรณธรรม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้
เป็นไปตามกรรมด้วยประการจะนี้ เปรียบเหมือนปราสาทตั้งอยู่ ณ ทาง ๓ แพร่ร่างท่ามกลางพระนคร
บุรุษผู้มีจักษุยืนอยู่บนปราสาทนั้น จะพึงเห็นหมู่ชนกำลังเข้าไปสู่เรือนบ้าง กำลังออกจากเรือนบ้าง
กำลังสัญจรเป็นแກอญ្យในถนนบ้าง นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ร่างท่ามกลางพระนครบ้าง เขาจะพึงรู้ว่า คน

เหล่านี้เข้าไปสู่เรือน เหล่านี้ออกจากเรือน เหล่านี้สัญจรเป็นแคลอญู่ในถนน เหล่านี้นั่งอยู่ที่ทาง๓
แพร่งท่ามกลางพระนคร ฉันได กิกษุกีพันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิบริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส
ปราสาจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังนี้ ไม่หวั่นไหว อ่ายนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้จุติ
และอุปติดของสัตว์ทั้งหลาย เรอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปตัติ เลา ประณีต มีผิวพรรณดี
มีผิวพรรณงาม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์ ย้อมรู้ชัด ซึ่งหมู่สัตว์
ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยการทุจริต วจีทุจริต โนทุจริต ติเตียนพระอริยะเจ้า
เป็นมิจชาทิภูมิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจชาทิภูมิ เปื้องหน้าแต่ตายพระกาฬແ tek เขาย่อมเข้าถึง
อนาย ทุกดิ วนินبات นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายสุจริต วจีสุจริต ไม่ติเตียนพระอริยะเจ้า
เป็นสัมมาทิภูมิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิภูมิ เปื้องหน้าแต่ตายพระกาฬແ tek เขาย่อม
เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดังนี้ เ雷อย่อมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปตัติ เลา ประณีต มีผิวพรรณดี
มีผิวพรรณงาม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์ ย้อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์
ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยประการจะนี้ ดูกรพระมหาณ แม้ข้อนี้ก็เป็นปัญญาของເຮືອປະກາດหนึ่ง

อาสวักขยญาณ

กิกษุนี้ เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราสาจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ดังนี้ ไม่หวั่นไหว อ่ายนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยาน ย้อมรู้ชัดตาม
ความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกชนิโรช นี้ทุกชนิโรคามนิปภูปทา เหล่านี้อาสวะ
นี้อาสวสมุทัย นี้อาสวานิโรช นี้อาสวานิโรคามนิปภูปทา เมื่อเรอรู้เห็นอย่างนี้ จิตย่อมหลุดพ้น
แม้จากการมาสวะ แม้จากการสวะ แม้จากการวิชาสวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณว่าหลุดพ้น
แล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พระมหาธรรมย่อญู่งบแล้ว กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็น
อย่างนี้มิได้มี ดูกรพระมหาณ เปรียบเหมือนสาระนำบนยอดเขาใส่สะอดาไม่บุ่นม้า บุรุษผู้มีจักษุ
ยืนอยู่บนยอดสาระนั้น จะพึงเห็นหอยโข่งและหอยกานต่างๆ บ้าง ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง
ฝุ่นปลาบ้าง กำลังว่ายอยู่บ้าง หยุดอยู่บ้าง ในสาระน้ำนั้น เขายจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า สาระน้ำนี้
ใส่สะอดาไม่บุ่นม้า หอยโข่งและหอยกานต่างๆ บ้าง ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ฝุ่นปลาบ้าง
เหล่านี้ กำลังว่ายอยู่บ้าง กำลังหยุดบ้าง ในสาระน้ำนั้น ดังนี้ ฉันได กิกษุกีพันนั้นแล เมื่อจิต
เป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราสาจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่งาน ดังนี้ ไม่หวั่นไหว

อย่างนี้ ย่อมไม่น้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขบัญยานย่อมรู้ชัดความเป็นจริงว่า นี่ทุกข์ นี่ทุกขสมุทัย นี่ทุกขนิโธ นี่ทุกขนิโธตามนินปภิปทา เหล่านี้อาสา นี้อาสาสมุทัย นี้อาสาวนิโธ นี้อาสาวนิโธ ตามนินปภิปทา เมื่อเชอรู้เห็นอย่างนี้ จิตย่อมหลุดพ้น แม้จาก Karma แม้จากภาวะ แม้จาก อวิชชาภาวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติลิ้นแล้ว พระหมจรรย์อยู่ ขบแล้ว กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี ดูกรพราหมณ์ แม้ข้อนี้ก็เป็น ปัญญาของเรื่องการหนึ่ง ดูกรพราหมณ์ นี้แลก็อีปัญญานั้น.

โสณทัณฑพราหมณ์แสดงตนเป็นอุบາสก

[๑๕๖] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว พราหมณ์โสณทัณฑะ ได้กราบทูลคำนี้ กะพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ภายิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่พระ โโคดม ผู้เจริญ ภายิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก เปรียบเหมือนหมายของที่กว่า เปิดของที่ปิด บอกทาง แก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยคิดว่าผู้มีจักษุจักเห็นรูป ดังนี้ ฉันได้ พระผู้มีพระภาค ทรงประกาศธรรมโดยอนุปริยา ฉันนั้นเหมือนกัน ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญข้าพระองค์ ขอถึงพระ โโคดมผู้เจริญทั้งพระธรรมและพระสังฆเป็นที่พึง ขอพระ โโคดมผู้เจริญจะจำข้าพระองค์ ว่าเป็นอุบາสกผู้ถึงสรรณตลอดชีวิตตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป และขอพระ โโคดมผู้เจริญทรงรับภัตตาหาร ของข้าพระองค์เพื่อเสวยในวันพรุ่งนี้ พร้อมด้วยกิจสังฆ์ พระผู้มีพระภาคทรงรับด้วยดุษณีภาพ แล้ว ลำดับนั้น พราหมณ์โสณทัณฑทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์แล้ว ลูกจากอาสนะ ถวายอภิวัต กระทำประทักษิณ แล้วกลับไป.

อธิบายของโสณทัณฑพราหมณ์

[๑๕๗] ครั้นล่าวราตรีนั้นแล้ว พราหมณ์โสณทัณฑะให้டกแต่งของเครื่องของฉันอัน ประณิตในนิเวศน์ของตนเสร็จแล้ว ให้คนไปกราบทูลภัตตาหารแด่พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่ พระ โโคดมผู้เจริญ ถึงเวลาแล้ว ภัตตาหารเสร็จแล้ว ครั้นนี้เป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนุ่ง แล้วทรงถือบาตรและจีวร เสด็จเข้าไปยังนิเวศน์ของพราหมณ์โสณทัณฑะพร้อมด้วยกิจสังฆ์แล้ว ประทับนั่ง ณ อาสนะที่เขาจัดไว้ จึงพราหมณ์โสณทัณฑะ ได้อังคากสกิจสังฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็น ประมูข ด้วยของเครื่ยว ของนั้นอันประณิตให้อิ่มหนำด้วยมือของตนเสร็จแล้ว.

[๑๕๙] ครั้งนั้น พระมหาณีโສณทัมทะทราบว่าพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จแล้ว วางพระหัตถ์จากباطรแล้ว จึงถือเอาอาสนะต่ำกว่า นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ถ้าข้าพระองค์กำลังอยู่ในท่ามกลางบริยัทจะพึงลุกจากอาสนะถวายอภิวัท พระ โโคดมผู้เจริญ บริยัทนั้นจะพึงคุณมีน้ำพระองค์ด้วยเหตุนั้น ได้ ผู้ที่ถูกบริยัทคุณมีพึง เสื่อมยศ ผู้เสื่อมยศพึงเสื่อม โภคสมบัติ เพราะ ได้ยศ ข้าพระองค์จึงมีโภคสมบัติ ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ถ้าข้าพระองค์กำลังอยู่ในท่ามกลางบริยัทจะพึงเปลี่ยนผ้าโพกอก ขอพระ โโคดมผู้เจริญจะเข้าพระทัยว่า แทนการลุกจากอาสนะ ถ้าข้าพระองค์กำลังอยู่ในท่ามกลางบริยัทจะพึงเปลี่ยนผ้าโพกอก ขอพระ โโคดมผู้เจริญจะเข้าพระทัยว่า แทนการอภิวัทด้วยศียร ถ้าข้าพระองค์ กำลังไปในyanจะพึงลงจากyanแล้วถวายอภิวัทพระ โโคดม บริยัทนั้นจะพึงคุณมีน้ำพระองค์ ด้วยเหตุนั้น ได้ ผู้ที่ถูกบริยัทคุณมีพึงเสื่อมยศ ผู้เสื่อมยศ พึงเสื่อม โภคสมบัติ เพราะ ได้ยศ ข้าพระองค์จึงมีโภคสมบัติ ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ถ้าข้าพระองค์กำลังไปในyanจะพึงยกปีฎกขึ้น ขอพระ โโคดมผู้เจริญจะทรงเข้าพระทัยว่า แทนการลงจากyanของข้าพระองค์ ถ้าข้าพระองค์กำลังไป ในyanจะพึงลดร่มขอพระ โโคดมผู้เจริญจะทรงพระทัยว่า แทนการอภิวัทด้วยศียรของข้าพระองค์ ดังนี้

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค ได้ทรงยังพระมหาณีโສณทัมทะ ให้เห็นแจ้ง ให้สามารถ ให้อาจหาญ ให้ร่วาง ด้วยธรรมมีกถานแล้ว เสด็จลุกจากอาสนะเสด็จกลับ ดังนี้แล.

จบโສณทัมสูตร ที่ ๔.

๕. กุญฑันตสูตร

[๑๕๔] ข้าพเจ้าได้สตัมมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จจากริปไปในมหานครนบท พร้อมด้วยกิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่
ประมาณ ๕๐๐ รูป ได้เดินจึงพระมหาคมของชาวมหานมัตต์ ได้ยินว่า สมัยนี้
พระผู้มีพระภาคเสด็จประทับอยู่ในสวนอัมพลภูจิการ ใกล้บ้านนานมัตต์ สมัยนี้ พระมหาณ
กุญฑันตะอยู่กรองบ้านนานมัตต์ อันคับคั่งด้วยประชาชนและหมู่สัตว์ อุดมด้วยหญ้า ด้วยไม้
ด้วยน้ำ สมบูรณ์ด้วยชัยญาหาร ซึ่งเป็นราชสมบัติ อันพระเจ้าแผ่นดินมหาน จอมเสนา พระนามว่า
พิมพิสาร พระราชาท่านปูนบำเหน็จให้เป็นส่วนพระหมาไทย.

มหาบัญช่องกุญฑันตพระมหาณ

[๒๐๐] ก็สมัยนี้ พระมหาณกุญฑันตะ ได้เตรียมมหาบัญช่องโภคผู้ ๑๐๐ ลูกโภคผู้ ๑๐๐
ลูกโภคเมีย ๑๐๐ แพะ ๑๐๐ และแกะ ๑๐๐ ถูกนำเข้าไปผูกไว้ที่หลักเพื่อบูชาบัญชู พระมหาณ
และฤทธิบาทดีชาวบ้านนานมัตต์ได้สตับว่า พระสมณโภคตน หากบูตร ทรงพนวชาจากศากยสกุล
เสด็จจากริปไปในมหานครนบท พร้อมด้วยกิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป เสด็จถึงบ้านนานมัตต์
ประทับอยู่ในสวนอัมพลภูจิการ ใกล้บ้านนานมัตต์ เกียรติศักดิ์อันงามของท่านพระสมณโภคตน
พระองค์นั้นจริงแล้วอย่างนี้ว่า

ว่าด้วยพระพุทธคุณ

แม้พระราเหตุนี้ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้่องโúaของ
ถึงพร้อมด้วยวิชาและธรรมะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มี
ผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้บิกานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม
พระตถาคตพระองค์นั้นทรงทำโภคนี้ พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พระโลก ให้แจ้งชัดด้วย

พระปัญญาอันขึ้นของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวตาและมนุษย์ ให้รู้ตาม ทรงสอนธรรมงานในเบื้องต้น งานในท่ามกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศพรมารรช์ พร้อมทั้งօරรถพร้อมทั้งพญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ตืนเชิง ก็การเห็นพระอรหันต์ทั้งหลาย เห็นปานนั้น ย่อมเป็นการดีแล ดังนี้ ครั้นนั้น พราหมณ์และคุหบดีชาวบ้านขานมัตต์ออกจากบ้าน ขานมัตต์เป็นหมู่ๆ พากันไปยังสวนอัมพลักษณิκา.

[๒๐๑] สมัยนั้น พราหมณ์กูฏหันตะ ขึ้นพักกลางวันในปราสาทชั้นบน ได้เห็นพราหมณ์ และคุหบดีชาวบ้านขานมัตต์ออกจากบ้านขานมัตต์รวมกันเป็นหมู่ๆ พากันไปสวนอัมพลักษณิκา จึงเรียนนักการมาถามว่า คุกรนักการ พราหมณ์และคุหบดีชาวบ้านขานมัตต์ ออกจากบ้าน ขานมัตต์รวมกันเป็นหมู่ๆ พากันไปยังสวนอัมพลักษณิκาทำไม่กัน?

นักการ มีเรื่องอยู่ท่านผู้เจริญ พระสมณโสดม ศากยบุตร ทรงพนวยจากศากยสกุล เสเด็จจากริปไปในเมืองชนบท พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หนูใหญ่ประมาณ ๔๐๐ รูป เสเด็จถึงบ้านขานมัตต์ ประทับอยู่ในสวนอัมพลักษณิκา ใกล้บ้านขานมัตต์ เกียรติศพท้อันงามของพระองค์จะไปแล้ว อย่างนี้ว่า

แม้พระเหตุนี้ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสเด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่น ยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทวตาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พราหมณ์และคุหบดีเหล่านั้น พากันเข้าไปเฝ้าท่านพระโสดมพระองค์นั้น.

ลำดับนั้น พราหมณ์กูฏหันตะ ได้เกิดความคิดเช่นนี้ว่า ก็เราได้สคับเข้าไว้แล้ว พะ สมณโสดมทรงทราบขัญสมบัติ ๓ ประการซึ่งมีบริวาร ๑๖ แต่เราไม่ทราบ และเราเก็บรวบรวมจะ บูชามหาขัญ ผิจะนั้น เรายังเข้าไปเฝ้าพระสมณโสดม ทูลถามขัญสมบัติ ๓ ประการ ซึ่งมี บริวาร ๑๖ ลำดับนั้น พราหมณ์กูฏหันตะ ได้เรียนนักการมาสั่งว่า คุกรนักการ ถ้าเข่นนั้น ท่านจะ ไปหาพราหมณ์และคุหบดีชาวบ้านขานมัตต์ แล้วบอกเขาอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย พราหมณ์ กูฏหันตะสั่งมาว่า ขอให้ท่านทั้งหลายจงรอก่อน แม้พราหมณ์กูฏหันตะ ก็จักไปเฝ้าพระสมณโสดม ด้วย.

นักการรับคำแล้วไปหาพราหมณ์และคุหบดีชาวบ้านขนาดต์ แล้วบอกว่าท่านทั้งหลาย พราหมณ์ภูภันตะสั่งมาว่า ขอให้ท่านทั้งหลายจงรอ ก่อน แม้พราหมณ์ภูภันตะ ก็จักไปฝึก พระสมณ โภคุณด้วย.

[๒๐๒] สมัยนี้ พราหมณ์หลายร้อยคนพากอญ្យในบ้านขนาดต์ ด้วยหวังว่าพวกเรา จับบริโภคหมายัญของพราหมณ์ภูภันตะ พราหมณ์เหล่านี้ ได้ทราบว่าพราหมณ์ภูภันตะ จักไป ฝึกพระสมณ โภคุณ จึงพา กันไปหาพราหมณ์ภูภันตะแล้วถามว่า ได้ทราบว่า ท่านจักไปฝึก พระสมณ โภคุณ จริงหรือ?

ภูภันตะ. เราคิดว่าจักไปฝึกพระสมณ โภคุณ จริง.
พราหมณ์. อายุเลย ท่านภูภันตะ ท่านไม่ควรไปฝึกพระสมณ โภคุณ ถ้าท่านไปฝึก ท่านจักเสียเกียรติยศ เกียรติยศของพระสมณ โภคุณจักรุ่งเรือง ด้วยเหตุนี้แหล่ ท่านจึงไม่ควร ไปฝึกพระสมณ โภคุณ พระสมณ โภคุณต่างหากควรจะมาหาท่าน อนึ่ง ท่านเป็นอุกโடสูชาต ทั้งฝ่ายมารดาและบิดา มีครรภ์เป็นที่ถือปฏิสนธิหมดจดดีตลอด ๗ ชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใครจะ กัดค้านติเตียนด้วยอ้างถึงชาติได้ เพราะเหตุนี้ ท่านจึงไม่ควรไปฝึกพระสมณ โภคุณ พระสมณ โภคุณ ต่างหากควรจะมาหาท่าน อนึ่ง ท่านเป็นคนมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก มีเครื่องใช้สอย อันน่าปลื้มใจมาก มีท่องและเงินมาก ... อนึ่ง ท่านเป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำแนนต์ รู้จักไตรగेत พร้อมทั้งคัมภีร์นิพัมथุ คัมภีร์เกตุกะ พร้อมทั้งประเกಥอักษรเมคัมภีร์อิติหาสเป็นที่ & เป็นผู้เข้าใจ ตัวบท เป็นผู้เข้าใจไวยกรณ์ ชำนาญในคัมภีร์โลกาภิเศกและมหาปูริสตักษณะ ... อนึ่ง ท่านมี รูปงาม น่าดู น่าเลื่อมใส กอปรด้วยผิวพรรณผุดผ่องยิ่งนัก มีพรรณคล้ายพระมหา มีรูปร่าง คล้ายพระมหา น่าดู น่าชื่นชมไม่น้อย ... อนึ่ง ท่านเป็นผู้มีศีล มีศีลยั่งยืน ประกอบด้วยศีลยั่งยืน ... อนึ่ง ท่านเป็นผู้มีวิชาไไฟเราะ มีสำเนียงไไฟเราะ ประกอบด้วยวิชาของชาวเมืองஸଲାବଧ ହାତୋଯମିได ให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อความได้ชัด ... อนึ่ง ท่านเป็นอาจารย์และป้าอาจารย์ของชนหมู่มาก สอนมนต์มายแพส ๓๐๐ พาก มาณพเป็นอันมาก ต่างทิศต่างชนบท ผู้ต้องการมนต์ ครรจ ร เรียนมนต์ในสำนักท่านพากันมา ... อนึ่ง ท่านเป็นผู้แก่เฒ่า เป็นผู้ใหญ่ล่วงกาลผ่านวัยมาโดยลำดับ ส่วนพระสมณ โภคุณเป็นคนหนุ่มและบวชแต่ยังหนุ่ม ... อนึ่ง ท่านเป็นผู้อันพระเจ้าแผ่นดิน

มគชจอมเสนา พระนามว่าพิมพิสาร ทรงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา นอบน้อม ...
อนึ่ง ท่านเป็นผู้อันพระมหาณ์ไปกราดีสักการะเคารพ นับถือ บูชา นอบน้อม ... อนึ่ง
ท่านครองบ้านบ้านมุตต์ อันคับคั่งด้วยประชาชนและหมู่สัตว์ อุดมด้วยหญ้า ด้วยไม้ ด้วยน้ำ
สมบูรณ์ด้วยขัญญาหาร ซึ่งเป็นราชสมบัติอันพระเจ้าแผ่นดินมาก ท่านจึงไม่ควร ไปฝ่าพระสมณ
พระราชนปูนบำเหน็จให้เป็นส่วนพระมหาไทย เพาะเหตุนี้แหล ท่านจึงไม่ควร ไปฝ่าพระสมณ
โโคดม พระสมณโโคดมต่างหากควรจะมาหาท่าน.

[๒๐๓] เมื่อพวกพระมหาณกล่าวอย่างนี้แล้ว พระมหาณกูฏหันตะจึงได้กล่าวว่า ท่าน^๔
ทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้นของฟังข้าพเจ้าบ้าง เรา呢^๕แหล ควรไปฝ่าท่านพระสมณ โโคดมพระองค์นั้น
ท่านพระโโคดมไม่ควรจะเดี๊ยวมาหาเรา เพราะได้ยินว่า ท่านเป็นอุกโตสุชาตทั้งฝ่ายพระราชน และ
พระบิดามีพระครรภ์เป็นที่ถือปฏิสันธิหมัดดีตลอด ๗ ชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีไกรคัดค้านตีียน
ด้วยอ้างถึงพระชาติได้ เพราะเหตุนี้แหล ท่านพระโโคดมจึงไม่ควรเดี๊ยวมาหาเรา ที่ถูกเรานี้แหล
ควรไปฝ่าพระองค์ท่าน ได้ยินว่า พระสมณ โโคดมทรงละพระญาติหมู่ใหญ่ออกพนวชแล้ว ...
พระองค์ท่านทรงสละเงินและทองเป็นอันมาก ทึ่งที่อยู่ในพื้นดิน ทึ่งที่อยู่ในอากาศออกพนวช ...
พระองค์ท่านกำลังรุ่น มีพระเกศาคำสนิท ยังหนุ่มแน่นอยู่ในปฐมวัย เสด็จออกพนวชเป็น^๖
บรรพชิต ... เมื่อพระราชน และพระบิดาไม่ทรงโปรดณาให้พนวช มีพระพักตร์อาบด้วยน้ำพระเนตร
ทรงกันแสงอยู่ พระองค์ท่านได้ปลงพระเกษาและพระมัสสุ ทรงครองผ้ากาสาวพัตร เสด็จออก
ทรงพนวชเป็นบรรพชิต ... พระองค์ท่านมีพระรูปงาม น่าดู น่าเลื่อมใส กอปรด้วยพระลักษณะ
ผุดผ่องยิ่งนัก ... มีพระพรณคล้ายพระมหา มีพระศรีระคล้ายพระมหา น่าดูน่าชุมนุมใช่น้อย ...
พระองค์ท่านเป็นผู้มีศีล มีศีลประเสริฐ มีศีลเป็นกุศล ประกอบด้วยศีลเป็นกุศล ... พระองค์ท่าน^๗
มีพระวจາไฟเระ มีพระสำเนียงไฟเระ ประกอบด้วยวจາของชาวเมือง สละสละวาย หาโทย
มิได้ ให้ผู้ฟังเข้าใจเนื้อความได้ชัด ... พระองค์ท่านเป็นอาจารย์และป่าจารย์ของคนหมู่มาก ...
พระองค์ท่านสื้นกามราคะแล้ว เลิกประดับตกแต่ง ... พระองค์ท่านเป็นกรรมวารี เป็นกิริยาที่^๘
ไม่ทรงมุ่งร้ายแก่พวกพระมหาณ์ ... พระองค์ท่านทรงพนวชจากสกุลสูง คือสกุลกษัตริย์อันไม่
เจือปน ... พระองค์ท่านทรงพนวชจากสกุลมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก ... ชนต่างรัฐ

ต่างชนบทพาภันมาหาくだามปัญหาพระองค์ท่าน ... เทวศาลาพันมองชีวิตถึงพระองค์ท่านเป็น
สาระ ... เกียรติศักดิ์อันงมงายของท่านขอไปแล้วอย่างนี้ว่า

แม้เพราเดหุนๆฯ พระผู้มีพระภาคพระองค์นี้ เป็นพระรหันต์ ตรัสรู้่องโดยชอบ
ถึงพร้อมด้วยวิชาและธรรม เสด็จไปดีเดล ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มี
ผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทวตาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้บิกبانแล้ว เป็นผู้จำแนก
พระธรรม ... พระองค์ท่านทรงประกอบด้วยมหาปุริสลักษณ ๓๒ ประการ ... พระองค์ท่าน
มีปรกติกล่าวเชื้อเชิญ เจรจาผูกไม่ตรี ช่างปราศรัย มีพระพักตร์ไม่สิวิ เบิกบาน มีปรกติ
ตรัสก่อน ... พระองค์ท่านเป็นผู้อันบริษัท ๔ สักการะ เคราะพ นับถือ บูชา นอบน้อม ...
เทวตาและมนุษย์เป็นอันมากเลื่อมใสพระองค์ท่านยิ่งนัก ... พระองค์ท่านทรงพำนักอยู่ในบ้าน
หรือนิคมใด บ้านหรือนิคมนั้น omnuy ไม่เบิดเบียนมนุษย์ ... พระองค์ท่านเป็นเจ้าหมู่เจ้าคณะ
และเป็นคณาจารย์ ได้รับยกย่องว่าเป็นยอดของเจ้าลัทธิเป็นอันมาก สมณพราหมณ์เหล่านี้เรื่องยศ
ด้วยประการใดๆ แต่พระสมณโකดมไม่อย่างนั้น ที่แท้ พระสมณโකดมเรื่องยศด้วยวิชา
และธรรมสมบัติอันยอดเยี่ยม ... พระเจ้าแผ่นดินมหัศ จอมเสนา พระนามว่าพิมพิสาร พร้อมทั้ง
พระไกรสและพระมเหสี ทั้งราชบริษัทและสำมาตย์ ทรงมองชีวิตถึงพระองค์ท่านเป็นสาระ ...
พระเจ้าปเปนทิโ哥ศลพร้อมทั้งพระไกรสและพระมเหสี ทั้งราชบริษัทและสำมาตย์ ทรงมองชีวิต
ถึงพระองค์ท่านเป็นสาระ ... พราหมณ์โภกบรสาติ พร้อมทั้งบุตรและภรรยา ทั้งบริษัทและสำมาตย์
มองชีวิตถึงพระองค์ท่านเป็นสาระ ... พระองค์ท่านเป็นผู้อันพระเจ้าแผ่นดินมหัศ จอมเสนา
พระนามว่าพิมพิสาร ทรงสักการะ เคราะพ นับถือ บูชา นอบน้อม ... พระองค์ท่านเป็นผู้อัน
พระเจ้าปเปนทิโ哥ศลทรงสักการะ เคราะพ นับถือ บูชา นอบน้อม ... พระองค์ท่านเป็นผู้
อันพราหมณ์โภกบรสาติสักการะ เคราะพ นับถือ บูชา นอบน้อม ... พระองค์ท่านแสดงถึงบ้าน
บ้านนุมัตต์ ประทับอยู่ที่สวนอัมพลักษณิกา ใกล้บ้านบ้านนุมัตต์ ท่านสมณะหรือพราหมณ์เหล่าใด
เหล่านี้มาสู่เขตบ้านของเรา ท่านเหล่านั้นจัดว่าเป็นแบบของเรา และเป็นแบบซึ่งเราควรสักการะ
เคราะพ นับถือ บูชา นอบน้อม ... เพราะเหตุที่ท่านพระสมณโකดมแสดงถึงบ้านบ้านนุมัตต์
ประทับอยู่ที่สวนอัมพลักษณิกา ใกล้บ้านบ้านนุมัตต์ จัดว่าเป็นแบบของเรา และเป็นแบบที่เราควร
สักการะ เคราะพ นับถือ บูชา นอบน้อม นี้แหลก พระองค์ท่านจึงไม่ควรจะแสดงถึงบ้านเรา

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 150

ที่ถูก เราต่างหากควรไปฝ่าพระองค์ท่าน ข้าพเจ้าทราบพระคุณของท่านพระโโคดมเพียงเท่านี้ แต่ท่านพระโโคดมไม่ใช่มีพระคุณเพียงเท่านี้ ความจริงพระองค์ท่านมีพระคุณหาประมาณไม่ได้.

[๒๐๔] เมื่อพระมหาณัก្តมุทันตะกล่าวอย่างนี้แล้ว พากพระมหาณเหล่านี้ได้กล่าวว่า ท่าน กฎทันตะกล่าวชุมท่านพระสมณโโคดมถึงเพียงนี้ ถึงหากพระองค์ท่านจะประทับอยู่ไกลจากที่นี่ตั้ง ๑๐๐ โยชน์ ก็ควรแท้ที่กุลบุตรผู้มีศรัทธาจะไปฝ่า แม้จะต้องนำเสบียงไปก็ควร พระมหาณ กฎทันตะกล่าวว่า ท่านทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น เราทั้งหมดจักเข้าไปฝ่าท่านพระสมณ โโคดม.

ลำดับนั้น พระมหาณัก្តมุทันตะพร้อมด้วยคณะพระมหาณหนูใหญ่ ได้เข้าไปฝ่าพระผู้มี พระภาคที่สวนอันพลักษณ์ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกัน ไปแล้ว ได้นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฝ่ายพระมหาณและคุหบดีชาวบ้านนานมัตตบางพากกีดวย บังคม บางพากกีปราศรัย บางพากกีประณมอัญชลีไปทางพระผู้มีพระภาค บางพากกีปราการชื่อ และโโคตร บางพากกีนิยมอยู่ แล้วต่างพากันนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งๆ พระมหาณัก្តมุทันตะ นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ข้าพระองค์ ได้สัตบามาว่า พระสมณโโคดมทรงทราบยัณสมบัติ ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ ส่วนข้าพระองค์ ไม่ทราบ แต่ประณนาจะบูชาหมายญ ขอประทานพระวโรกาส ขอพระโโคดมผู้เจริญโปรดแสดง ยัณสมบัติ ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ แก้ข้าพระองค์ พระเจ้าข้า.

ว่าด้วยขัณของพระเจ้ามหาวิชิตราช

[๒๐๕] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คุกรพระมหาณ ถ้าเช่นนั้นท่านจงฟัง จงตั้งใจให้ดี راجกนอก เมื่อพระมหาณัก្តมุทันตะทูลรับแล้ว จึงตรัสว่า คุกรพระมหาณ เรื่องเกยมีนาแล้ว พระเจ้ามหาวิชิตราช เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก มีทองและเงินมาก มีเครื่องใช้สอยอันน่าปลื้มใจมาก มีทรัพย์และข้าวเปลือกมาก มีท้องพระคลังและ狀況บริบูรณ์ คุกรพระมหาณ ครั้นนั้น พระเจ้ามหาวิชิตราช ได้เสด็จเข้าไปสู่ที่ลับเรือนอยู่ ได้เกิดพระปริวิตกอย่างนี้ ว่า เราได้ครอบครองสมบัติมุขย์อย่าง ไฟบุลย์แล้ว ได้ชานะปกครองดินแคนมากมาย ถ้ากระไร เราพึงบูชาหมายญ ที่จะเป็นประโยชน์และความสุขแก่เราตลอดกาลนาน คุกรพระมหาณ พระเจ้ามหาวิชิตราชรับสั่งให้เรียกพระมหาณปุโรหิตมาแล้วตรัสว่า วันนี้เราได้เข้าสู่ที่ลับเรือนอยู่ ได้เกิด ปริวิตกอย่างนี้ว่า เราได้ครอบครองสมบัติมุขย์อย่าง ไฟบุลย์แล้ว ได้ชานะปกครองดินแคน

มากماย ถ้ากระไร เราพึงบูชาหมาดัญที่จะเป็นไปเพื่อประ โยชน์และความสุขแก่เราตลอดกาลนาน
คุกรพราหมณ์ เรา�าราตอนจะบูชาหมาดัญ ขอท่านจงชี้แจงวิธีบูชาหมาดัญ ที่จะเป็นประ โยชน์
และความสุขแก่เราตลอดกาลนาน.

[๒๐๖] คุกรพราหมณ์ เมื่อพระเจ้ามหาวิชตราชัยสั่งอย่างนี้แล้ว พราหมณ์ปุโรหิต
กราบถูลว่า ชนบทของพระองค์ยังมีเสียงหวาน ยังมีการเบียดเบียนกัน ใจปล้นบ้านก็ตี ปล้น
นิคมก็ตี ปล้นเมืองก็ตี ทำร้ายในหนทางเปลี่ยว ก็ตี ยังปราภูอยู่ พระองค์จะโปรดฟื้นฟูพลีกรรม
ในเมืองบ้านเมืองยังมีเสียงหวาน ยังมีการเบียดเบียนกันอยู่ ด้วยเหตุที่ทรงฟื้นฟูพลีกรรมนั้น
จะพึงชื่อว่าทรงกระทำการมิสมควร บางคราวพระองค์จะทรงพระดำริอย่างนี้ว่า เราจักปรานปrama
เสียงหวาน คือใจ ด้วยการประหาร ด้วยการจองจำ ด้วยการปรับไหน ด้วยการดำเนินโทษ
หรือเนรเทศ อันการปรานปramaด้วยวิธีเช่นนี้ ไม่ชื่อว่าเป็นการปรานปramaโดยชอบ เพราะว่าใจ
บางพวกที่เหลือจากถูกกำจัดจากยังมีอยู่ กายหลัง มันก็จักเบียดเบียนบ้านเมืองของพระองค์ แต่ว่า
การปรานปramaเสียงหวานคือใจนั้น จะชื่อว่าเป็นการปรานปramaโดยชอบ เพราะอาศัยวิธีการ
ดังต่อไปนี้

๑. พลเมืองเหล่าใด ในบ้านเมืองของพระองค์ ขณะมักเขมื้นในกสิกรรม และ โครักษกรรม
ขอพระองค์จะเพิ่มข้าวปุฎกและข้าวกินให้แก่พลเมืองเหล่านี้ในโอกาสอันสมควร.

๒. พลเมืองเหล่าใด ในบ้านเมืองของพระองค์ ขณะมักเขมื้นในพาณิชกรรม ขอพระองค์
จะเพิ่มทุนให้แก่พลเมืองเหล่านี้ ในโอกาสอันสมควร.

๓. ข้าราชการเหล่าใด ในบ้านเมืองของพระองค์บ้าน ขอพระองค์จะพระราชทาน
เบี้ยเลี้ยงและเงินเดือนแก่ข้าราชการเหล่านี้ในโอกาสอันสมควร.

พลเมืองเหล่านี้นั้นแหละ จักเป็นผู้วนขวาในงานของตนๆ จักไม่เบียดเบียน
บ้านเมืองของพระองค์ อนึ่ง กองพระราชทรัพย์มีจำนวนมาก จักเกิดแก่พระองค์ บ้านเมือง
ก็จะดีมั่นอยู่ในความเกยม หาเสียงหวานมิได้ ไม่มีการเบียดเบียนกัน พลเมืองจักชื่นชมยินดี
ต่อกัน ยังบุตรให้ฟ้อนอยู่บ้านอก จักไม่ต้องปิดประตูเรือนอยู่ คุกรพราหมณ์ พระเจ้ามหาวิชตรา
ทรงรับคำพราหมณ์ปุโรหิตแล้ว ก็ได้พระราชทานข้าวปุฎกและข้าวกินแก่พลเมืองในบ้านเมืองของ
พระองค์ ที่ขณะมักเขมื้นในกสิกรรมและ โครักษกรรม พระราชทานทุนแก่พลเมืองในบ้านเมือง

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 152

ของพระองค์ ที่บำมกเบมันในพາณิชกรรม พระราชาทานเมี้ยดเลี้ยงและเงินเดือนแก่ข้าราชการ ในบ้านเมืองของพระองค์ที่บ้าน พลเมืองเหล่านั้นนั้นแหละ ได้เป็นผู้ช่วยในการงานตาม หน้าที่ของตนๆ ไม่ได้เบียดเบียนบ้านเมืองของพระองค์ อนึ่ง กองพระราชทรัพย์มีจำนวนมาก ได้เกิดมีแล้วแก่พระองค์ บ้านเมืองได้ดำรงอยู่ในความเกยม หาเสียนนามมิได้ ไม่มีการ เบียดเบียนกัน พลเมืองชื่นชมยินดีต่อกัน ยังบุตรให้ฟ้อนอยู่บ่นอก ไม่ต้องปิดประตูเรือน อยู่แล้ว.

[๒๐๗] ดุกรพราหมณ์ ครั้งนั้นแล พระเจ้ามหาวิชิตราช ได้ทรงรับสั่งให้พราหมณ์ปุโรหิต มาเฝ้าแล้วตรัสว่า ท่านผู้เจริญ จารที่เป็นเสี้ยนนามนั้น เราได้ปราบปรามดีแล้ว เพาะอาศัย วิธีการของท่าน และกองพระราชทรัพย์ใหญ่ก็ได้บังเกิดแก่เรา บ้านเมืองก็ได้ดำรงอยู่ในความเกยม หาเสียนนามมิได้ ไม่มีการเบียดเบียนกัน พลเมืองชื่นชมยินดีต่อกัน ยังบุตรให้ฟ้อนอยู่บ่นอก ไม่ต้องปิดประตูเรือนอยู่ ดุกรพราหมณ์ เราปราถอนจะบูชาหายัญ ขอท่านจึงชี้แจงวิธีบูชา มหาຍัญที่จะเป็นประโยชน์และความสุขแก่เราตลอดกาลนาน.

พราหมณปุโรหิตกราบทูลว่า ขอเดชะ ถ้าเช่นนั้น อนุยนตยกยศหรือไม่ ซึ่งเป็นชาว นิคਮและชาวชนบทในพระราชนาเขตของพระองค์ ขอพระองค์จงเรียกอนุยนตยกยศหรือไม่ แล้วนั้น มาปรึกษายาว่า ท่านทั้งหลาย เราปราถอนจะบูชาหายัญ ขอท่านจงร่วมมือกับเรา เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่เราตลอดกาลนาน อามาตย์ราชบริษัทเหล่าใด ซึ่งเป็นชาวนิคມและชาวชนบท ในพระราชนาเขตของพระองค์ ขอพระองค์จงเรียกอามาตย์ราชบริษัทเหล่านั้นมาปรึกษายาว่า ท่าน ทั้งหลาย เราปราถอนจะบูชาหายัญ ขอท่านจงร่วมมือกับเรา เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่เราตลอดกาลนาน พราหมณ์มาศาลเหล่าใด ซึ่งเป็นชาวนิคມและชาวชนบทในพระราชนาเขตของพระองค์ ขอพระองค์จงเรียกพราหมณ์มาศาลเหล่านั้นมาปรึกษายาว่า ท่านทั้งหลาย เราปราถอนจะบูชาหายัญ ขอท่านจงร่วมมือกับเรา เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่เราตลอด กาลนาน คฤหบดีผู้มั่งคั่งเหล่าใด ซึ่งเป็นชาวนิคມและชาวชนบทในพระราชนาเขตของพระองค์ ขอพระองค์จงเรียกคฤหบดีผู้มั่งคั่งเหล่านั้นมาปรึกษายาว่า ท่านทั้งหลาย เราปราถอนจะบูชาหายัญ ขอท่านจงร่วมมือกับเรา เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่เราตลอดกาลนาน ดุกรพราหมณ์

พระเจ้ามหาวิชิตราชทรงรับคำพราหมณ์ปุโรหิตแล้ว ทรงเรียกอนุยนตกษัตริย์ซึ่งเป็นชาวนิคมและชาวชนบทในพระราชอาณาเขตของพระองค์มาปรึกษาว่า ท่านทั้งหลาย เราประโคนาจะบูชา מהบูชา ขอท่านจงร่วมมือกับเรา เพื่อประโภชน์เพื่อความสุขแก่เราตลอดกาลนาน. อนุยนตกษัตริย์เหล่านี้กราบทูลว่า ขอพระองค์จงบูชาบูชา ขอเดชะ บังนี้เป็นการสมควรที่จะบูชาบูชา ทรงเรียกอمامาดย์ราชบูริษัท ซึ่งเป็นชาวนิคมและชาวชนบทในพระราชอาณาเขตของพระองค์มาปรึกษาว่า ท่านทั้งหลาย เราประโคนาจะบูชาบูชา ขอท่านจงร่วมมือกับเรา เพื่อประโภชน์เพื่อความสุขแก่เราตลอดกาลนาน อمامาดย์ราชบูริษัทเหล่านี้กราบทูลว่า ขอพระองค์จงทรงบูชาบูชา ขอเดชะ บังนี้เป็นการสมควรที่จะบูชาบูชา ทรงเรียกพราหมณ์มหาศาลา ซึ่งเป็นชาวนิคมและชาวชนบทในพระราชอาณาเขตของพระองค์มาปรึกษาว่า ท่านทั้งหลาย เราประโคนาจะบูชาบูชา ขอท่านจงร่วมมือกับเรา เพื่อประโภชน์เพื่อความสุขแก่เราตลอดกาลนาน พราหมณ์มหาศาลาเหล่านี้กราบทูลว่า ขอพระองค์จงทรงบูชาบูชา ขอเดชะ บังนี้ เป็นการสมควรที่จะบูชาบูชา ทรงเรียกคุหบดีผู้มั่งคั่ง ซึ่งเป็นชาวนิคมและชาวชนบทในพระราชอาณาเขตของพระองค์มาปรึกษาว่า ท่านทั้งหลาย เราประโคนาจะบูชาบูชา ขอท่านจงร่วมมือกับเรา เพื่อประโภชน์เพื่อความสุขแก่เราตลอดกาลนาน คุหบดีผู้มั่งคั่งเหล่านี้กราบทูลว่า ขอพระองค์จงทรงบูชาบูชา ขอเดชะ บังนี้ เป็นการสมควรที่จะบูชาบูชา ชนผู้เห็นชอบตามพระราชดำริ ๔ เหล่านี้ จัดเป็นบริหารของบูชาบูชา ดังนี้แล.

[๒๐๘] พระเจ้ามหาวิชิตราช ทรงประกอบด้วยองค์ ๙ ประการ.

๑. ทรงเป็นอุกโคติสุชาต ทึ้งฝ่ายพระมารดาและพระบิดา มีพระครรภ์เป็นที่ทรงถือปฏิสนธิหมุดดีตลอด ๗ ชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใจจะคัดค้านติเตียน ด้วยอ้างถึงพระชาติได.
๒. ทรงมีพระรูปงาม น่าดู น่าเลื่อมใส ประกอบด้วยพระฉวีวรรณผุดฟ่องยิ่งนัก มีพระพรณคล้ายพระมหา มีพระรูปคล้ายพระมหา น่าดู น่าชื่นชม ไม่น้อย.
๓. ทรงมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติมาก มีทองและเงินมาก มีเครื่องใช้สอยอันน่าปลื้มใจมาก มีทรัพย์และข้าวเปลือกมาก มีท้องพระคลังและนางเต้มบริบูรณ์.

๔. ทรงมีกำลัง ทรงสมบูรณ์ด้วยเสนานิมิต ๕ ซึ่งอยู่ในวินัย คอยปฏิบัติตามพระราชนิพัทธ์ ไม่ประบรมเดชานุภาพดังว่าจะເພາພາຍูราชาศัตรูได้ด้วยพระราชอิสริยยศ.

๖. ทรงพระราชนิพัทธา เป็นทายก เป็นท่านบดี มิได้ปิดประตู เป็นคุjugปอที่ลงดื่มของสมณพราหมณ์ คนกำพร้า คนเดินทาง วนิพก และจาก ทรงบำเพ็ญพระราษฎร์

๗. ได้ทรงศึกษาทรงสดับเรื่องนั้นๆ มาก.

๘. ทรงทราบอรรถแห่งข้อที่ทรงศึกษาและภายใต้นี้ ว่า นืออรรถแห่งภายใต้นี้ นืออรรถแห่งภายใต้นี้.

๙. ทรงเป็นบัณฑิต เลียวแหลม ทรงพระปรีชาสามารถ ทรงพระราชนิพัทธิอรรถอันเป็นอคีต อนาคต และปัจจุบันได้.

พระเจ้ามหาวิชิตราช ทรงประกอบด้วยองค์ ๘ ประการดังกล่าวนี้ องค์ ๘ ประการ แม้เหล่านี้ จัดเป็นบริวารแห่งยัณนี้ โดยแท้ ด้วยประการดังนี้

[๒๐๕] พระมหาปุโรหิตประกอบด้วยองค์ ๔ ประการ

๑. เป็นอุกโตสุชาตทึ้งฝ่ายมารดาและบิดา มีครรภ์เป็นที่ถือปฏิสนธิหมดดีตลอด ๗ ชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีไกรจะคัดค้าน ติเตียน ด้วยอ้างถึงชาติได้.

๒. เป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำมนต์ รู้จบ ไตรเทพ พร้อมทั้งคัมภีรนิมัม พุทธะ คัมภีร์เกตุกะ พร้อมทั้งประเภทอักษร มีคัมภีร์อิติหาสเป็นที่ ๕ เป็นผู้เข้าใจด้วยทั้งเป็นผู้เข้าใจไวยากรณ์ ชำนาญในคัมภีร์โดยกาย叨 และมหาปุริสลักษณะ.

๓. เป็นผู้มีศีล มีศีลยั่งยืน ประกอบด้วยศีลยั่งยืน.

๔. เป็นบัณฑิต เลียวแหลม มีปัญญา เป็นที่ ๑ หรือที่ ๒ ของพากปฏิภาณผู้รับบูชาด้วยกัน.

พระมหาปุโรหิตประกอบด้วยองค์ ๔ ดังแสดงมาใน ๑ องค์ ๔ ประการ แม้เหล่านี้ จัดเป็นบริวารแห่งยัณนี้ โดยแท้ ด้วยประการดังนี้.

ยัณยสัมปทา ๓ มีบริวาร ๑๖

[๒๐๖] ดูกรพระมหาปุโรหิต ลำดับนั้นแล พระมหาปุโรหิตได้แสดงยัณวิชี ๓ ประการ ด้วยพระเจ้ามหาวิชิตราชก่อนทรงบูชาขั้นว่า.

๑. เมื่อพระองค์ทรงบูชาหมาด้วยอยู่ ความวิปถัติสารบางอย่างพึงมีว่า กองโภคสมบัติใหญ่
ของเรางานหมดเปลือง ดังนี้ พระองค์ไม่ควรทรงทำความวิปถัติสารเช่นนี้.

๒. เมื่อพระองค์ทรงบูชาหมาด้วยอยู่ ความวิปถัติสารบางอย่างพึงมีว่า กองโภคสมบัติใหญ่
ของเรางานหมดเปลืองไปอยู่ ดังนี้ พระองค์ไม่ควรทรงทำความวิปถัติสารเช่นนั้น.

๓. เมื่อพระองค์ทรงบูชาหมาด้วยอยู่ ความวิปถัติสารบางอย่างพึงมีว่า กองโภคสมบัติใหญ่
ของเราได้หมดเปลืองไปแล้ว ดังนี้ พระองค์ไม่ควรทรงทำความวิปถัติสารเช่นนั้น.

ดูกรพราหมณ์ พราหมณ์ปุโรหิต ได้แสดงขัญวิธี ๓ ประการ ดังแสดงมาในถ้อยพระเจ้า
มหาวิชitra ภรรยาพกปถุคาก โดยอาการ ๑๐ ประการ ก่อนทรงบูชาด้วย.

[๒๑๑] ดูกรพราหมณ์ ลำดับนั้น พราหมณ์ปุโรหิต ได้จำจัดความวิปถัติสารของพระเจ้า
มหาวิชitra ภรรยาพกปถุคาก โดยอาการ ๑๐ ประการ ก่อนทรงบูชาด้วย

๑. พวกคนทำปามาติบทกีดิ พวกทึ่งดเว้นจากปามาติบทกีดิ ต่างก็จักมาสู่ขัญพิธีของ
พระองค์. ในชนเหล่านั้น จำพวกที่ทำปามาติบท จักได้รับผลเพรารกรรมของเขาเอง ขอพระองค์
ทรงประทานเฉพาะพวกทึ่งดเว้นจากปามาติบทเท่านั้น แล้วทรงบูชา ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา
ทรงทำพระฤทธิ์ให้ผ่องใสในภายใต้.

[๒๑๒] ๒. พวกคนที่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้กีดิ พวกทึ่งดเว้นจากการถือเอา
สิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้กีดิ ต่างก็จักมาสู่ขัญพิธีของพระองค์. ในชนเหล่านั้น จำพวกที่ถือเอา
สิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ จักได้รับผลเพรารกรรมของเขาเอง ขอพระองค์จงทรงประทานเฉพาะ
พวกทึ่งดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้เท่านั้น แล้วทรงบูชา ทรงบริจาค ทรง
อนุโมทนา ทรงทำพระฤทธิ์ให้ผ่องใสในภายใต้.

[๒๑๓] ๓. พวกคนที่ประพฤติผิดในการทั้งหลายกีดิ พวกทึ่งดเว้นจากการประพฤติผิด
ในการทั้งหลายกีดิ ต่างก็จักมาสู่ขัญพิธีของพระองค์. ในชนเหล่านั้น จำพวกที่ประพฤติผิดในการ
ทั้งหลาย จักได้รับผลเพรารกรรมของเขาเอง ขอพระองค์จงทรงประทานเฉพาะพวกทึ่งดเว้นจากการ
ประพฤติผิดในการทั้งหลายเหล่านั้น แล้วทรงบูชา ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระฤทธิ์
ให้ผ่องใสในภายใต้.

[๒๐๔] ๔. พวකที่ก่อภัยค้ำเท็จก็ดี พวකที่งดเว้นจากการก่อภัยค้ำเท็จก็ดี ต่างก็จักมาสู่
บัญพิชชของพระองค์. ในชนเหล่านั้น จำพวකที่ก่อภัยค้ำเท็จ จักได้รับผลเพระกรรมของเขาเอง
ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวකที่งดเว้นจากการก่อภัยค้ำเท็จเท่านั้น แล้วทรงบุชา ทรงบริจาค
ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใต้.

[๒๐๕] ๕. พวකที่ก่อภัยค้ำส่อเสียดก็ดี พวකที่งดเว้นจากการก่อภัยค้ำส่อเสียดก็ดี
ต่างก็จักมาสู่บัญพิชชของพระองค์. ในชนเหล่านั้น จำพวකที่ก่อภัยค้ำส่อเสียด จักได้รับผลเพระ
กรรมของเขาเอง. ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวකที่งดเว้นจากการก่อภัยค้ำส่อเสียดเท่านั้น
แล้วทรงบุชา ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใต้.

[๒๐๖] ๖. พวකที่ก่อภัยค้ำหมายก็ดี พวකที่งดเว้นจากการก่อภัยค้ำหมายก็ดี ต่างก็
จักมาสู่บัญพิชชของพระองค์. ในชนเหล่านั้น จำพวකที่ก่อภัยค้ำหมาย จักได้รับผลเพระกรรม
ของเขาร่วม ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวකที่งดเว้นจากการก่อภัยค้ำหมายเท่านั้น แล้วทรงบุชา
ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใต้.

[๒๐๗] ๗. พวකที่ก่อภัยค้ำเพ้อเจ้อก็ดี พวකที่งดเว้นจากการก่อภัยค้ำเพ้อเจ้อก็ดี ต่างก็
จักมาสู่บัญพิชชของพระองค์. ในชนเหล่านั้น จำพวකที่ก่อภัยค้ำเพ้อเจ้อ จักได้รับผลเพระกรรม
ของเขาร่วม ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวකที่งดเว้นจากการก่อภัยค้ำเพ้อเจ้อเท่านั้น แล้ว
ทรงบุชา ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใต้.

[๒๐๘] ๘. พวකที่โลกอยากได้ของของผู้อื่นก็ดี พวකที่ไม่โลกอยากได้ของของผู้อื่นก็ดี
ต่างก็จักมาสู่บัญพิชชของพระองค์. ในชนเหล่านั้น จำพวකที่โลกอยากได้ของของผู้อื่น จักได้รับผล
เพระกรรมของเขาร่วม ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวකที่ไม่โลกอยากได้ของของผู้อื่นเท่านั้น
แล้วทรงบุชา ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใต้.

[๒๐๙] ๙. พวකที่มีจิตพยาบาทก็ดี พวකที่มีจิตไม่พยาบาทก็ดี ต่างก็จักมาสู่บัญพิช
ของพระองค์ ในชนเหล่านั้น จำพวකที่มีจิตพยาบาท จักได้รับผลเพระกรรมของเขาร่วม
ขอพระองค์จงทรงปรารภเฉพาะพวකที่มีจิตไม่พยาบาทเท่านั้นแล้ว ทรงบุชา ทรงบริจาค ทรง
อนุโมทนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใสในภายใต้.

[๒๒๐] ๑๐. พวกที่เป็นมิจนาทิกุจิ๊ด พวกที่เป็นสัมมาทิกุจิ๊ด ต่างก็จกมาสู่ยัญพธี ของพระองค์ ในชนเหล่านี้น จำพวกที่เป็นมิจนาทิกุจิ จักได้รับผลเพรากรรมของเขาเอง.

ขอพระองค์จงทรงประทานพวกที่เป็นสัมมาทิกุจิเท่านั้น แล้วทรงบูชา ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหนทัยให้ผ่องใสในภายใต้.

ดูกรพระมหาปุโรหิต ได้กำจัดความวิปฏิสารของพระเจ้ามหาวิชิราช เพราะพวกปฏิภาักษ โดยอาหาร ๑๐ ประการ ดังแสดงมาแล ก่อนทรงบูชาขัญนั่นเทียว.

[๒๒๑] ดูกรพระมหาปุโรหิต คำดับนั้น พระมหาปุโรหิต ได้บังพระหนทัยของพระเจ้ามหาวิชิราช ซึ่งทรงบูชาบูชาขัญอยู่ ให้ทรงเห็นแจ้ง ให้ทรงสามารถ ให้ทรงอาจหาญ ให้ทรงร่าเริง โดยอาการ ๑๖ ประการ

๑. เมื่อพระองค์กำลังทรงบูชาบูชาขัญอยู่ ใจๆ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้ามหาวิชิราชทรงบูชาบูชาขัญ แต่พระองค์ไม่ได้ทรงชักชวนเหล่าอนุยนตยกัตริย์ ซึ่งเป็นชาวนิคม และชาวชนบท พระองค์ทรงบูชาบูชาขัญเห็นปานนั้นแต่เฉพาะพระองค์. แม้ด้วยประการเช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม. เพราะพระองค์ก็ได้ทรงเรียกเหล่าอนุยนตยกัตริย์ ซึ่งเป็นชาวนิคมและชาวชนบทมาทรงปรึกษาแล้ว แม้ด้วยประการเช่นนี้ ขอพระองค์จงทรงทราบเด็ดขาด ขอพระองค์จงทรงบูชา ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหนทัยให้ผ่องใสในภายใต้.

[๒๒๒] ๒. เมื่อพระองค์กำลังทรงบูชาบูชาขัญอยู่ ใจๆ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้ามหาวิชิราชทรงบูชาบูชาขัญ แต่พระองค์ไม่ได้ทรงชักชวนเหล่าอามาตย์ราชบริษัท ซึ่งเป็นชาวนิคมและชาวชนบท พระองค์ทรงบูชาบูชาขัญเห็นปานนั้น แต่เฉพาะพระองค์ แม้ด้วยประการเช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพราะพระองค์ได้ทรงเรียกเหล่าอามาตย์ราชบริษัท ซึ่งเป็นชาวนิคมและชาวชนบทมาทรงปรึกษาแล้ว แม้ด้วยประการเช่นนี้ ขอพระองค์จงทรงทราบเด็ดขาด ขอพระองค์จงทรงบูชา ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหนทัยให้ผ่องใสในภายใต้.

๓. เมื่อพระองค์กำลังทรงบูชาบูชาขัญอยู่ ใจๆ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้ามหาวิชิราชทรงบูชาบูชาขัญ แต่พระองค์ไม่ได้ทรงชักชวนเหล่าพระมหาศรัทธา ซึ่งเป็น

ชาวนิคมและชาวชนบท พระองค์ทรงบูชาหมาบัญ เห็นป่านนั้นแต่เฉพาะพระองค์ แม้ด้วยประการ เช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพาะพระองค์ได้ทรงเรียกเหล่าพราหมณ์มาศาล ซึ่งเป็นชาวนิคมและชาวชนบทมาทรงปรึกษาแล้ว. แม้ด้วยประการเช่นนี้ ขอพระองค์จงทรงทราบ เถิด ขอพระองค์จงทรงบูชา ทรงบริจาก ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระฤทธิ์ให้ฟ่องใส่ในภายใน เถิด.

๔. เมื่อพระองค์กำลังทรงบูชาหมาบัญอยู่ ใจๆ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้า
มหาวิชิตราชทรงบูชาหมาบัญ แต่พระองค์ไม่ได้ทรงชักชวนเหล่าคุหบดีผู้มั่งคั่ง ซึ่งเป็นชาวนิคม และชาวชนบท พระองค์ทรงบูชาหมาบัญ เห็นป่านนั้น แต่เฉพาะพระองค์. แม้ด้วยประการเช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพาะพระองค์ได้ทรงเรียกเหล่าคุหบดีผู้มั่งคั่ง ซึ่งเป็น ชาวนิคมและชาวชนบทมาทรงปรึกษาแล้ว แม้ด้วยประการเช่นนี้ ขอพระองค์จงทรงทราบเบิด ขอพระองค์จงทรงบูชา ทรงบริจาก ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระฤทธิ์ให้ฟ่องใส่ในภายในเบิด.

[๒๒๓] ๕. เมื่อพระองค์กำลังทรงบูชาหมาบัญอยู่ ใจๆ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้า
มหาวิชิตราชทรงบูชาหมาบัญ แต่พระองค์มิได้ทรงเป็นกษัตริย์ผู้อุக্তสุชาตทั้งฝ่ายพระมารดาและ พระบิดา มิได้มีพระครรภ์เป็นที่ทรงถือปฏิสนธิหมุดจดดี ตลอด ๗ ชั่วบรรพบุรุษ เป็นผู้อันใจๆ กัดก้านติเตียนด้วยอ้างถึงพระชาติได้ และเมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์ก็ยังทรงบูชาหมาบัญเห็นป่านนั้น. แม้ด้วยประการเช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม. เพาะพระองค์ทรงเป็นอุก्तสุชาต ทั้งฝ่ายพระมารดาและพระบิดา มีพระครรภ์เป็นที่ทรงถือปฏิสนธิหมุดจดดีตลอด ๗ ชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใจจะกัดก้านติเตียนด้วยอ้างถึงพระชาติได้. แม้ด้วยประการเช่นนี้ ขอพระองค์จงทรงทราบ เเบิด ขอพระองค์จงทรงบูชา ทรงบริจาก ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระฤทธิ์ให้ฟ่องใส่ในภายใน เเบิด.

[๒๒๔] ๖. เมื่อพระองค์กำลังทรงบูชาหมาบัญอยู่ ใจๆ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้า
มหาวิชิตราชทรงบูชาหมาบัญ แต่พระองค์ทรงมีพระรูปไม่งาม ไม่น่าดู ไม่น่าเลื่อมใส ไม่ทรง ประกอบด้วยพระฉวีวรรณอันผุดผ่อง มิได้ทรงมีพระพรณคถ้ายพรหม มิได้ทรงมีพระรูปคถ้าย พรหม ไม่น่าดู ไม่น่าชมเสียเลย และเมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์ก็ยังทรงบูชาหมาบัญเห็นป่านนั้น. แม้ด้วยประการเช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพาะพระองค์ทรงมีพระรูปงาม

น่าดู น่าเลื่อมใส ทรงกอประดับพระนวีวรรณผุดฟองขึ้นนัก ทรงมีพระพรณคล้ายพระมหา
ทรงมีพระรูปคล้ายพระมหา น่าดู น่าชุมนิใช่น้อย แม้ด้วยประการเช่นนี้ ขอพระองค์จงทรงทราบ
เกิด ขอพระองค์จงทรงบูชา ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใส่ในภายใต้
เกิด.

๓. เมื่อพระองค์กำลังทรงบูชาหมาบัญอยู่ ใจๆ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้า
มหาวิชิตราชทรงบูชาหมาบัญ แต่พระองค์มิได้ทรงเป็นกษัตริย์ที่มั่งคั่ง มีพระราชนรรพ์มาก
มีโภคสมบัติมาก มีทองและเงินมาก มีเครื่องใช้สอยน่าปลื้มใจมาก มีทรัพย์และข้าวเปลือกมาก
มีห้องพระคลังและจางเต้มบิญูรณ์ และเมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์ก็ยังทรงบูชาหมาบัญเห็นปานนั้น.
แม้ด้วยประการเช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพราะพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ผู้มั่งคั่ง
มีพระราชนรรพ์มาก มีโภคสมบัติมาก มีทองและเงินมาก มีเครื่องใช้สอยน่าปลื้มใจมาก
มีทรัพย์และข้าวเปลือกมาก มีห้องพระคลังและจางเต้มบิญูรณ์ แม้ด้วยประการเช่นนี้ ขอพระองค์
จงทรงทราบเกิด ขอพระองค์จงทรงบูชา ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใส
ในภายใต้เกิด.

๔. เมื่อพระองค์กำลังทรงบูชาหมาบัญอยู่ ใจๆ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้า
มหาวิชิตราชทรงบูชาหมาบัญ แต่พระองค์มิได้ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีกำลัง มิได้ทรงสมบูรณ์ด้วยเสนา
มีองค์ ๔ ซึ่งอยู่ในวินัย คงปฏิบัติตามพระราชบัญชา มิได้ทรงมีพระบรมเดชานุภาพดังว่าจะ
เผาผลไม้ราชศัตรูได้ด้วยพระราชอิสริยยศ และเมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์ก็ยังทรงบูชาหมาบัญ
เห็นปานนั้น แม้ด้วยประการเช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพราะพระองค์
ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีกำลัง ทรงสมบูรณ์ด้วยเสนา มีองค์ ๔ ซึ่งอยู่ในวินัยคงปฏิบัติตามพระราชบัญชา
ทรงมีพระบรมเดชานุภาพดังว่าจะเผาผลไม้ราชศัตรูได้ด้วยพระราชอิสริยยศ แม้ด้วยประการเช่นนี้
ขอพระองค์จงทรงทราบเกิด ขอพระองค์จงทรงบูชา ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหฤทัย
ให้ผ่องใส่ในภายใต้เกิด.

๕. เมื่อพระองค์กำลังทรงบูชาหมาบัญอยู่ ใจๆ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้า
มหาวิชิตราชทรงบูชาหมาบัญ แต่พระองค์มิได้ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีพระราชนรรพ์ มิได้ทรงเป็นทายาท

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 160

มิได้ทรงเป็นท่านบดี มีประดุจปิட มิได้เป็นคุณบ่อที่ล่องคื่นของสมณพราหมณ์ คนกำพร้า คนเดินทาง วนิพก ยาก ใจ ใจ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล และเมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์ก็ยังทรงบูชาหมายัญ เห็นปานนั้น แม่ด้วยประการ เช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพาะพระองค์ ทรงเป็นกษัตริย์ที่มีพระราชศรัทธา ทรงเป็นทายาท เป็นท่านบดี มิได้ทรงปิดประตู เป็นคุณบ่อที่ล่องคื่นของสมณพราหมณ์ คนกำพร้า คนเดินทาง วนิพก ยาก. แม่ด้วยประการ เช่นนี้ ขอพระองค์จงทรงทราบเกิด ขอพระองค์จงทรงบูชา ทรงบริจาก ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระฤทธิ์ให้ผ่องใสในภายใต้.

๑๐. เมื่อพระองค์กำลังทรงบูชาหมายัญอยู่ ใจ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้า
มหาวิชิตราชทรงบูชาหมายัญ แต่พระองค์มิได้ทรงเป็นกษัตริย์ที่ทรงศึกษา ทรงสดับเรื่องนั้นๆ
มาก และเมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์ก็ยังทรงบูชาหมายัญ เห็นปานนั้น แม่ด้วยประการ เช่นนี้
ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพาะพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ได้ทรงศึกษา ทรงสดับ
เรื่องนั้นๆ มาก แม่ด้วยประการ เช่นนี้ ขอพระองค์จงทรงทราบเกิด ขอพระองค์จงทรงบูชา
ทรงบริจาก ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระฤทธิ์ให้ผ่องใสในภายใต้.

๑๑. เมื่อพระองค์กำลังทรงบูชาหมายัญอยู่ ใจ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้า
มหาวิชิตราชทรงบูชาหมายัญ แต่พระองค์มิได้ทรงทราบอรรถแห่งข้อที่ทรงศึกษาและภัยตนนั้นๆ ว่า
นืออรรถแห่งภัยตนนี้ นืออรรถแห่งภัยตนนี้ และเมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์ก็ยังทรงบูชาหมายัญ
เห็นปานนั้น แม่ด้วยประการ เช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพาะพระองค์
ทรงเป็นกษัตริย์ที่ทรงทราบอรรถแห่งข้อที่ทรงศึกษาและภัยตนนั้นๆ ว่า นืออรรถแห่งภัยตนนี้
นืออรรถแห่งภัยตนนี้ แม่ด้วยประการ เช่นนี้ ขอพระองค์จงทรงทราบเกิด ขอพระองค์จงทรงบูชา
ทรงบริจาก ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระฤทธิ์ให้ผ่องใสในภายใต้.

๑๒. เมื่อพระองค์ทรงบูชาหมายัญอยู่ ใจ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้ามหาวิชิตราช
ทรงบูชาหมายัญ แต่พระองค์มิได้ทรงเป็นบัณฑิต มิได้ทรงเนียนแหลม มิได้ทรงมีพระปรีชา
มิได้สามารถจะทรงพระราชดำริอรรถอันเป็นอคิต อนาคต ปัจจุบัน ได้ และเมื่อเป็นเช่นนี้
พระองค์ก็ยังทรงบูชาหมายัญ เห็นปานนั้น แม่ด้วยประการ เช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้

โดยธรรม เพราะพระองค์ทรงเป็นบัณฑิต ทรงเนียบແแหลม ทรงมีพระปริชาสามารถที่จะทรงพระราชน้ำร้อนเป็นอดีต อนาคต ปัจจุบัน แม้ด้วยประการเช่นนี้ ขอพระองค์ทรงทราบ เกิด ขอพระองค์ทรงบูชา ทรงบริจาค ทรงอนุโมทนา ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใส่ในภายใน เกิด.

[๒๒๕] ๑๓. เมื่อพระองค์ทรงบูชาหมาบัญอยู่ ใจๆ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้ามหาวิชิตร ทรงบูชาหมาบัญ แต่พระมหาณปุโรหิตของพระองค์มิได้เป็นอุกโถสุชาตทั้งฝ่ายมารดาและบิดา มิได้มีครรภ์เป็นที่อ้อมปฏิสนธินิหมุดดีตลอด ๗ ชั่วบรรพนธุรุข เป็นผู้อันใจๆ กล่าวคัดค้าน ติเตียน ได้ด้วยอ้างถึงชาติ และเมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์ก็ยังทรงบูชาหมาบัญเห็นปานนั้น แม้ด้วยประการเช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพราะพระมหาณปุโรหิตของพระองค์เป็นอุกโถสุชาตทั้งฝ่ายมารดาและบิดา มีครรภ์เป็นที่อ้อมปฏิสนธินิหมุดดีตลอด ๗ ชั่วบรรพนธุรุข ไม่มีใจจะคัดค้านติเตียน ได้ด้วยอ้างถึงชาติ แม้ด้วยประการเช่นนี้ ขอพระองค์ทรงทราบเกิด ขอพระองค์ทรงบูชา ทรงบริจาค ทรงบันเทิง ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใส่ในภายใน เกิด.

[๒๒๖] ๑๔. เมื่อพระองค์ทรงบูชาหมาบัญอยู่ ใจๆ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้ามหาวิชิตร ทรงบูชาหมาบัญ แต่พระมหาณปุโรหิตของพระองค์มิได้เป็นผู้เล่าเรียน มิได้ทรงจำนัต มิได้รู้จงไตรเพพพร้อมทั้งคัมภีรนิมัณฑุ คัมภีร์เกตุกะ พร้อมทั้งประเภทอักษรมีคัมภีร์อิติหาสเป็นที่ ๕ มิได้เป็นผู้เข้าใจด้วยบท มิได้เป็นผู้เข้าใจไวยากรณ์ มิได้ชำนาญในคัมภีร์โลกาภิเศส ลักษณะ และเมื่อเป็นเช่นนั้น พระองค์ก็ยังทรงบูชาหมาบัญเห็นปานนั้น แม้ด้วยประการ เช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพราะพระมหาณปุโรหิตของพระองค์ เป็นผู้เล่าเรียน ทรงจำนัต รู้จงไตรเพพ พร้อมทั้งคัมภีรนิมัณฑุ คัมภีร์เกตุกะ พร้อมทั้งประเภทอักษร มีคัมภีร์อิติหาสเป็นที่ ๕ เป็นผู้เข้าใจด้วยบท เป็นผู้เข้าใจไวยากรณ์ ชำนาญในคัมภีร์โลกาภิเศส และมหาบุรุสลักษณะ แม้ด้วยประการเช่นนี้ ขอพระองค์ทรงทราบเกิด ขอพระองค์ทรงบูชา ทรงบริจาค ทรงบันเทิง ทรงทำพระหฤทัยให้ผ่องใส่ในภายใน เกิด.

๑๕. เมื่อพระองค์ทรงบูชาหมาบัญอยู่ ใจๆ จะพึงกล่าวว่า พระเจ้ามหาวิชิตรทรงบูชาหมาบัญ แต่พระมหาณปุโรหิตของพระองค์มิได้เป็นผู้มีศีล มิได้มีศีลยั่งยืน มิได้ประกอบศีล

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกา ลีลับขันธารรค - หน้าที่ 162

ยังยืน และเมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์ก็ยังทรงบูชาหมายเห็นปานนั้น แม้ด้วยประการ เช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพราพระมหาณปุโรหิตของพระองค์เป็นผู้มีศีล มีศีลยังยืน ประกอบด้วยศีลยังยืน แม้ด้วยประการ เช่นนี้ ขอพระองค์จงทรงทราบเกิด ขอพระองค์จงทรงบูชา ทรงบริจาก ทรงบันเทิง ทรงทำพระฤทธิ์ให้ฟ่องใส่ในภายใต้.

๑๖. เมื่อพระองค์ทรงบูชาหมายอยู่ ครา จะพึงกล่าวว่า พระเจ้ามหาวิชิตราชทรงบูชาหมาย แต่พระมหาณปุโรหิตของพระองค์มิได้เป็นบัณฑิต มิได้เป็นผู้เฉินແлем มิได้มีปัญญา มิได้เป็นที่ ๑ หรือที่ ๒ ในพวกปฏิคากหผู้รับบูชาด้วยกัน และเมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์ก็ยังทรงบูชาหมายเห็นปานนั้น แม้ด้วยประการ เช่นนี้ ก็มิได้มีผู้ว่ากล่าวพระองค์ได้โดยธรรม เพราพระมหาณปุโรหิตของพระองค์เป็นบัณฑิต เฉินແлем มีปัญญา เป็นที่ ๑ หรือที่ ๒ ในพวกปฏิคากหผู้รับบูชาด้วยกัน แม้ด้วยประการ เช่นนี้ ขอพระองค์จงทรงทราบเกิด ขอพระองค์จงทรงบูชา ทรงบริจาก ทรงบันเทิง ทรงทำพระฤทธิ์ให้ฟ่องใส่ในภายใต้.

ดูกรพระมหาณปุโรหิต ได้ยังพระฤทธิ์ของพระเจ้ามหาวิชิตราชผู้ทรงบูชาหมายอยู่ ให้ทรงเห็นแจ้ง ให้ทรงสามารถ ให้ทรงอาจหาญ ให้ทรงร่าเริง โดยอาการ ๑๖ ประการ ดังแสดงมานี้แล.

[๑๒๗] ดูกรพระมหาณปุ ณนี้ ไม่ต้องม่าโโค แพะ แกะ ไก่ สุกร และสัตว์นานาชนิด ไม่ต้องตัดต้น ไม่มาทำเป็นหลักษณ ไม่ต้องเกี่ยวหงษ์ตามเพื่อบើយដបើយសតវ៉ែន.

แม้ชนเหล่าใด ที่เป็นทาส เป็นคนใช้ เป็นกรรมกรของพระเจ้ามหาวิชิตรานั้น ชนเหล่านี้ก็มิได้ถูกอาชญาคุกคาม มิได้ถูกภัยคุกคาม มิได้มีหน้านองด้วยน้ำตา ร้องไห้กระทำการงาน ที่จริงคนที่ปราณ笳จะกระทำจึงกระทำ ที่ไม่ปราณ笳ก็ไม่ต้องกระทำ ปราณ笳จะกระทำการงานใด ก็กระทำการงานนั้น ไม่ปราณ笳จะกระทำการงานใด ก็ไม่ต้องกระทำการงานนั้น และยังนี้ได้สำเร็จแล้วด้วยคำพังเนยใส น้ำมัน เนยข้น เปรี้ยง น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เท่านั้น.

[๑๒๘] ดูกรพระมหาณปุ ลำดับนี้แล พวกรุ่นตกษตรីซึ่งเป็นหวานนิคและชาวนบท พวกรำดาษ្របិយที่ซึ่งเป็นหวานนิคและชาวนบท พวกราหมณ์มหาศาลอีซึ่งเป็นหวานนิคและชาวนบท พวกรุ่นตกษตรី ผู้มั่งคั่งซึ่งเป็นหวานนิคและชาวนบท ต่างก็พากันนำทรัพย์มากมาย เข้าไปฝ่าพระเจ้ามหาวิชิตราชกราบทูลว่า ขอเดชะ พวກข้าพระพุทธเจ้าได้นำทรัพย์มากมายนี้มาเฉพาะพระองค์ ขอพระองค์จงทรงรับเกิด. พระเจ้ามหาวิชิตราชตรัสว่า อย่าเลยพ่อ

แม้ทรพย์เป็นอันมากนี้ของข้าพเจ้าก็ได้รวมรวมมาแล้วจากภัยอการที่เป็นธรรม ทรพย์ที่ท่านนำมานั้นจะเป็นของพวกท่านเดิม ก็และท่านจะนำทรพย์จากที่นี่เพิ่มไปอีก อนุชนตกยัตติย์เป็นต้น เหล่านี้ถูกพระราชบัญเชิญ ต่างพากันหลีกไป ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง คิดร่วมกันอย่างนี้ว่า การที่พวกราจะรับทรพย์เหล่านี้ก็นี้ไปบ้านเรือนของตนๆ อีกนั้นไม่เป็นการสมควรแก่พวกราเลย พระเจ้ามหาวิชิตราชกำลังทรงบูชาหมายญอยู่ เอกอีก พวกรามบูชาญตามเสด็จพระองค์บ้าง.

[๒๒๕] คุกรพราหมณ์ ลำดับนั้น พวกอนุชนตกยัตติย์ซึ่งเป็นชาวนิคมและชาวชนบท ได้เริ่มบำเพ็ญทานทางด้านบูรพาแห่งหลุมขัม พวกอามาตย์ราชบริษัท ซึ่งเป็นชาวนิคมและชาวชนบท ได้เริ่มบำเพ็ญทานทางด้านหกยิณแห่งหลุมขัม พวกรพราหมณ์มาศาลซึ่งเป็นชาวนิคม และชาวชนบท ได้เริ่มบำเพ็ญทานทางด้านปัจจิมแห่งหลุมขัม พวகคุหบดีผู้มั่งคั่งซึ่งเป็นชาวนิคมและชาวชนบท ได้เริ่มบำเพ็ญทานทางด้านอุดรแห่งหลุมขัม.

คุกรพราหมณ์ แม้ในขัมของอนุชนตกยัตติย์เป็นต้นแม้เหล่านั้น ไม่ต้องมาโโค แพะ แกะ ไก่ สุกร และสัตว์นานาชนิด ไม่ต้องตัดต้น ไม่มำทำเป็นหลักขัม ไม่ต้องเก็บวัชร์คามา เพื่อเบียดเบียนสัตว์อื่น คนเหล่าใดที่เป็นทาส เป็นคนใช้ เป็นกรรมกรของพวกอนุชนตกยัตติย์ เป็นต้นเหล่านั้น แม้คนเหล่านี้ก็มิได้ถูกอาชญาคุกคาม มิได้ถูกภัยคุกคาม มิได้มีหนานองด้วย น้ำตา ร้อง ให้ทำการงาน ที่จริงคนที่ประโคนจะกระทำจึงกระทำ ที่ไม่ประโคนก็ไม่ต้องกระทำ ประโคนจะกระทำการงานใด ก็กระทำการงานนั้น ไม่ประโคนจะกระทำการงานใด ก็ไม่ต้อง กระทำการงานนั้น ขัมนั้น ได้สำเร็จแล้วด้วยลำพังเนยใส น้ำมัน เนยขัน เปรียง น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เท่านั้น.

ชนผู้เห็นชอบตามพระราชาดาริ ๔ จำพวก ๑ พระเจ้ามหาวิชิตราชทรงประกอบด้วยองค์ ๙ ประการ ๑ พราหมณ์ปุโรหิตประกอบด้วยองค์ ๔ ประการ ๑ ดังกล่าวมานี้ รวมเป็น ๓ อย่าง คุกรพราหมณ์ ทั้ง ๓ ประการ รวมเรียกขัมัญสัมปทา ๓ อย่าง มีบริวาร ๑๖.

[๒๓๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว พราหมณ์เหล่านั้นส่งเสียงอื้ออึงเกรียวกriver ว่า โอ ขัม โอ ขัมสมบัติ ส่วนพราหมณ์กูฏหันตะ นั่งนิ่งอยู่ ต่อนั้น พราหมณ์เหล่านั้น ได้ถามว่า เพาะเหตุไรเล่า ท่านกูฏหันตะจึงไม่ชื่นชมคำสุภาษิตของพระสมณโකคุณโดยเป็นคำสุภาษิต พราหมณ์กูฏหันตะกล่าวว่า ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าจะไม่ชื่นชมคำสุภาษิตของพระสมณโโคคุณโดยเป็นคำสุภาษิตก็หมายได้ เพราะว่าผู้ที่ไม่ชื่นชมคำสุภาษิตของพระสมณโโคคุณโดยเป็น

คำสุภาษณ์นี้ ศิรยะจะต้องแตกออก ท่านทั้งหลาย ก็แต่ว่าข้าพเจ้าได้คิดอย่างนี้ว่า พระสมณโකดม ได้ตรัสอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าได้สตัมมาแล้วอย่างนี้ หรือตรัสอย่างนี้ว่า เหตุอย่างนี้ควรจะมีได้ อีกอย่างหนึ่ง พระสมณโโคดมยอมตรัสว่า เหตุอย่างนี้ได้มีแล้วในกาลนั้น เรื่องเช่นนี้ได้มีแล้ว ในกาลนั้น ดังนี้ที่เดียว ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้าได้คิดอย่างนี้ว่า สมัยนั้น พระสมณโโคดม คงจะทรงเป็นพระเจ้ามหาวิชิตราษฎร์เป็นเจ้าแห่งขัญ หรือทรงเป็นพระมหาณปุโรหิตผู้อำนวยการ บุชาขัญของพระเจ้ามหาวิชิตรานั้นแน่นอน ดังนี้ แล้วจึงได้กราบทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ก็พระโโคดมผู้เจริญ ย้อมทรงทราบโดยแจ้งชัดหรือว่า ผู้บุชาขัญเห็นปานนั้น หรือผู้อำนวยการ บุชาขัญเห็นปานนั้น เปื้องหน้าแต่ถายเพรากยาแตก ย้อมเข้าถึงสุคติโลกสารรค พระผู้มีพระภาค ตรัสว่า คุกรพระมหาณปุโรหิต เรา-yomทราบโดยแจ้งชัดว่า ผู้บุชาขัญเห็นปานนั้น และผู้อำนวยการ บุชาขัญเห็นปานนั้น เปื้องหน้าแต่ถายเพรากยาแตก ย้อมเข้าถึงสุคติโลกสารรค คุกรพระมหาณปุโรหิต สมัยนั้น เราได้เป็นพระมหาณปุโรหิต ผู้อำนวยการบุชาขัญของพระเจ้ามหาวิชิตรานั้น.

ว่าด้วยพุทธขัญ นิตยทาน

[๒๓๑] พระมหาณปุรุทันตะทูลถามว่า ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ก็ขัญอย่างอื่นซึ่งใช้ทรัพย์ น้อยกว่า มีการตรัเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญสมบัติ ทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้ มีอยู่หรือ?

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คุกรพระมหาณปุโรหิต มีอยู่ ขัญอย่างอื่นซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการ ตรัเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญสมบัติ ๓ ประการ ซึ่งมี บริวาร ๑๖ นี้.

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ก็ขัญซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตรัเตรียมน้อยกว่า และมีผล มากกว่า มีอานิสงส์มากกว่าขัญสมบัติทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้ เป็นไidon?

คุกรพระมหาณปุโรหิต นิตยทาน อันเป็นอนุกูลขัญอย่างใดอย่างหนึ่งที่บุคคลถวายเจาะจงพาก บรรพชิตผู้มีศีล ก็ขัญนี้ແລะเป็นขัญซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตรัเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญสมบัติทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้.

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ อะ ໄรเป็นเหตุ อะ ໄรเป็นปัจจัยให้นิตยทานอันเป็นอนุกูลขัญนี้ ซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตรัเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญสมบัติ ทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้?

คุกรพราหมณ์ พระอรหันต์ก็ตี ท่านที่บรรลุอรหัตมัคก์ตี ย้อมไม่เข้าไปสู่ขัญเช่นนั้น
ข้อนี้เพราเหตุไร เพราะในขัญนั้นปรากฏว่า มีการประหารด้วยท่อนไม้บ้าง จับไส้คอกันบ้าง
จะนั้น พระอรหันต์ก็ตี ท่านที่บรรลุอรหัตมัคก์ตี ย้อมไม่เข้าไปสู่ขัญเช่นนั้น คุกรพราหมณ์
ส่วนนิตยทานอันเป็นอนุกูลขัญอย่างโดยย่างหนึ่งที่บุคคลถวายเจาะจงพบบรรพชิตผู้มีศีล พระ
อรหันต์ก็ตี ท่านที่บรรลุอรหัตมัคก์ตี ย้อมเข้าไปสู่ขัญเช่นนั้น โดยแท้ ข้อนี้เพราเหตุไร
 เพราะในขัญนั้น ไม่ปรากฏว่ามีการประหารด้วยท่อนไม้ การจับไส้คอกันเลย จะนั้น พระอรหันต์
 ก็ตี ท่านที่บรรลุอรหัตมัคก์ตี ย้อมเข้าไปสู่ขัญเช่นนั้น คุกรพราหมณ์ นี้แลเป็นเหตุเป็นปัจจัย
 ให้นิตยทานอันเป็นอนุกูลขัญนั้น ซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า และมีผล
 มากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญสมบัติทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้.

การสร้างวิหารแด่พระสงฆ์ผู้มาแต่ทิศ ๔

[๒๗๒] ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ ก็ขัญอย่างอื่นซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียม
 น้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญสมบัติทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้
 และกว่านิตยทานอันเป็นอนุกูลขัญนี้ ยังมีอยู่หรือ?

คุกรพราหมณ์ ขัญอย่างอื่นซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า และมีผล
 มากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญสมบัติทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้ และกว่านิตยทาน
 อันเป็นอนุกูลขัญนี้ มีอยู่.

ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ ก็ขัญนั้นเป็นไหน?

คุกรพราหมณ์ ขัญของบุคคลที่สร้างวิหารอุทิศพระสงฆ์ผู้มาแต่ทิศทั้ง ๔ นี้แหละเป็นขัญ
 ซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่า
 ขัญสมบัติทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้ และกว่านิตยทานอันเป็นอนุกูลขัญนี้.

สารคุณนี้

[๒๗๓] ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ ก็ขัญอย่างอื่นซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียม
 น้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญสมบัติทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้
 กว่านิตยทานอันเป็นอนุกูลขัญ และกว่าวิหารทานนี้ยังมีอยู่หรือ?

มืออุ่น พราหมณ์.

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ก็ยัณนี้เป็นไฉน?

คุกรพราหมณ์ ยัณของบุคคลที่มีจิตเดื่องใส่ถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสังฆ
เป็นสาระ คุกรพราหมณ์ นี้ แห่งจะเป็นยัณซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า
และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่ายัณสมบัติทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้ กว่า
นิตยทานอันเป็นอนุกูลยัณ กว่าวิหารทาน และกว่าวิหารทานนี้.

การ samaṭhaṇa ศีก &

[๒๓๔] ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ก็ยัณอย่างอื่นซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียม
น้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่ายัณสมบัติ ทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้
กว่านิตยทานอันเป็นอนุกูลยัณ กว่าวิหารทาน และกว่าสารณมน์เหล่านี้ยังมีอุ่นหรือ?

มืออุ่น พราหมณ์.

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ก็ยัณนี้เป็นไฉน?

คุกรพราหมณ์ การที่บุคคลเป็นผู้มีจิตเดื่องใส่สamaṭhaṇa สิกขานทั้งหลาย คือ งดเว้นจาก
ปาณาติบาต งดเว้นจากอหินนาทาน งดเว้นจากการเฝ้ามุสาวาท งดเว้น
จากการดื่มน้ำema คือสุราและเมรัยอันเป็นฐานแห่งความประมาท คุกรพราหมณ์ นี้ แห่งจะเป็นยัณ
ซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่ายัณสมบัติ
ทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้ กว่านิตยทานอันเป็นอนุกูลยัณ กว่าวิหารทาน และกว่า
สารณมน์นี้.

[๒๓๕] ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ก็ยัณอย่างอื่นซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียม
น้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่ายัณสมบัติทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้
กว่านิตยทาน อันเป็นอนุกูลยัณ กว่าวิหารทาน กว่าสารณมน์ และกว่าสิกขานทเหล่านี้
ยังมีอุ่นหรือ?

ยังมีอุ่น พราหมณ์ ยัณอย่างอื่นซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า และ
มีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่ายัณสมบัติทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้ กว่านิตยทาน
อันเป็นอนุกูลยัณ กว่าวิหารทาน กว่าสารณมน์ และกว่าสิกขานทเหล่านี้.

ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ก็ยั่งอยู่เช่นเดิมใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตรวจสอบน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญสมบัติทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้ กว่านิจทาน อันเป็นอนุกูลยั่ง กว่าวิหารทาน กว่าสารณมนํ และกว่าสิกขานบทเหล่านี้เป็นไหน?

คุกรพราหมณ์ พระถาคต庹ีจ อุบัติในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้ของโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสต็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่น ยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกนานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระถาคตพระองค์นั้น ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พระโลก ให้แจ้งชัดด้วย พระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดาและมนุษย์ ให้รู้ตาม ทรงแสดงธรรมงานในเบื้องต้น งานในท่านกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศพระมหาธรรมย์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง คุณบดี บุตรคุณบดี หรือ ผู้เกิดเฉพาะในตระกูลใดตระกูลหนึ่ง ย่อมฟังธรรมนั้น ครั้นฟังแล้วได้ศรัทธาในพระถาคต เมื่อได้ศรัทธาแล้ว ย่อมเห็นตระหนักว่ามาราภัตต์แอบเป็นทางมาแห่งชุลี บรรพชาเป็นทาง ปลด朵 โปรด การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพระมหาธรรมย์ให้บริสุทธิ์ให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียว คุจสังข์ขัดไม่ใช่ทำได้ง่าย ถ้ากระไร เราพึงปลงผูและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ อกบัว จะเป็นบรรพชิต สมัยต่อมา เขาจะกองโภคสมบัติน้อยใหญ่ ลงเครื่องยานิดน้อยใหญ่ ปลงผูและ หนวดนุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ อกบัวจะเป็นบรรพชิต เมื่อบัวจะแล้ว สำราวนะรังในพระป่าติโมกข์ อยู่ ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโศจร มีปกติเห็นภัยในไทยเพียงเล็กน้อย สามารถศึกษาอยู่ใน สิกขานบททั้งหลาย ประกอบด้วยกายกรรมวิจกรรมที่เป็นกุศล มีอาชีพบริสุทธิ์ ถึงพร้อมด้วยศีล คุณครองทวารในอินทรีทั้งหลาย ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ เป็นผู้สันโภด.

จุลศีล

คุกรพราหมณ์ อาย่างไร กิจมุจจิชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล?

๑. กิจมุจจิในพระธรรมวินัยนี้ คือการม่าสัตว์ เว้นขาดจากการม่าสัตว์ วางทัณฑะ วางค่าตรา มีความละอาย มีความอึ้นๆ มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ข้อนี้เป็นศีลของเรื่องประการหนึ่ง.

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ทีมนิยาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 168

๒. เชօละการลักษรพย์ เว้นขาดจากการลักษรพย์ รับแต่ของที่เขาให้ ต้องการแต่ของที่เขาให้ ไม่ประพฤติดนเป็นข้อมย เป็นผู้สะอาดดอยู่ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๓. เชօละกรรมเป็นข้าศึกแก่พรหมจารย์ ประพฤติพรหมจารย์ ประพฤติห่างไกล เว้นขาดจากเมถุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๔. เชօละการพุดเท็จ เว้นขาดจากการพุดเท็จ พุดแต่คำจริง คำรังคำสัตย์ มีถ้อยคำ เป็นหลักฐาน ควรเชื่อได้ ไม่พุดคลวงโลก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. เชօละคำส่อเลียด เว้นขาดจากคำส่อเลียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้น เพื่อให้คนหมุนนี้แตกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้วไม่มาบอกข้างนี้ เพื่อให้คนหมุนโน้นแตกร้ากวัน สามารถที่แตกร้าวกันแล้วบ้าง ส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ขอบคนผู้พร้อมเพรียงกัน ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวคำที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. เชօละคำหมาย เว้นขาดจากคำหมาย กล่าวแต่คำที่ไม่มีไทย เพราะหู ชวนให้รักจับใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่ พอใจ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. เชօละคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ พูดถูกกาล พูดแต่คำที่เป็นจริง พูดอิงอรรถ พูดอิงธรรม พูดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์โดยกาลอันควร แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๘. เชօเว้นขาดจากการพราภพีชความและภูตความ.

๙. เชօปันหนนเดียว เว้นการปันในราตรี จากการปันในเวลาวิกาล.

๑๐. เชօเว้นขาดจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโภคดนตรี และดุการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล.

๑๑. เชօเว้นขาดจากการทัดทรงประดับ และตอบแต่ร่างกายด้วยดอกไม้ของหอม และเครื่องประเทืองพิว อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว.

๑๒. เชօเว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่.

๑๓. เชօเว้นขาดจากการรับทองและเงิน.

๑๔. เเชอเวี้นขาดจากการรับชัญญาหารดิบ.
๑๕. เเชอเวี้นขาดจากการรับเนื้อดิบ.
๑๖. เเชอเวี้นขาดจากการรับสตว์และกุมารี.
๑๗. เเชอเวี้นขาดจากการรับทาสีและทาส.
๑๘. เเชอเวี้นขาดจากการรับแพะและแกะ.
๑๙. เเชอเวี้นขาดจากการรับไก่และสุกร.
๒๐. เเชอเวี้นขาดจากการรับช้าง โค ม้า และลา.
๒๑. เเชอเวี้นขาดจากการรับไร่นาและที่ดิน.
๒๒. เเชอเวี้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้.
๒๓. เเชอเวี้นขาดจากการซื้อการขาย.
๒๔. เเชอเวี้นขาดจากการ โคงค้ายตราชั่ง การ โคงค้ายของปลอม และการ โคงค้ายเครื่องดวงวัด.
๒๕. เเชอเวี้นขาดจากการรับสินบน การล่อหลวง และการตอบตะแลง.
๒๖. เเชอเวี้นขาดจากการตัด การจ่า การจองจำ การตีชิง การปล้น และกรร婆ก
แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

จบจุลศีล

มัชลมิศีล

๑. กิกษุผู้เว้นขาดจากการพราภพีชความและภูตความ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวกลัณ โภชนะที่เขาให้ด้วยครรภานแล้ว ยังประกอบการพราภพีชความและภูตความ เห็นปานนี้
คือ พีชเกิดแต่เง่า พีชเกิดแต่ลำต้น พีชเกิดแต่ผล พีชเกิดแต่ยอด พีชเกิดแต่เมล็ดเป็นที่ครอบห้า
แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.
๒. กิกษุเว้นขาดจากการบริโภคของที่ทำการสะสมไว้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ลัณ โภชนะที่เขาให้ด้วยครรภานแล้ว ยังประกอบการบริโภคของที่ทำการสะสมไว้
เห็นปานนี้ คือ สะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมเครื่อง
ประทีองผิว สะสมของห้อม สะสมามิส แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกา ลีลับบันธารรค - หน้าที่ 170

๓. กิจมุ่เว้นขาดจากการดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์

ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล
เห็นป่านนี้ คือ การฟ้อน การขับร้อง การประโภมนหรสพมีการรำเป็นต้น การเล่นนิยาย
การเล่นปรบมือ การเล่นปลูกผึ้ง การเล่นตีกลอง นากรภาพบ้านเมืองที่สวยงาม การเล่นของคน
จัณฑาล การเล่นไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนช้าง ชนม้า ชนกระเบื้อง ชนโโค ชนแพะ ชนแกะ
ชนไก่ ชนนกกระท่า รำกระปีรระบบของ Majority Majority ปล้ำ การรุม การตรวจพล การจัด
กระบวนการทัพ กองทัพ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๔. กิจมุ่เว้นขาดจากการขวนขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เช่น
อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้วยังขวนขวยเล่น
การพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเห็นปานนี้ คือ เล่นหมากrukและแปดตา และละสินตา
เล่นมากเก็บ เล่นดาวด เล่นหมากไหว เล่นโยนบ่วง เล่นไม้ทึ่ง เล่นกำทาย เล่นสะกา
เล่นเป่าใบไม้ เล่นไก่น้อยๆ เล่นหกคะแนน เล่นกังหัน เล่นดวงตรา ฯ เล่นรถน้อยๆ
เล่นชอนน้อยๆ เล่นเขียนไทยกัน เล่นไทยใจ เล่นเดียนคนพิการ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอ
ประการหนึ่ง.

๕. กิจมุ่เว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่
เห็นปานนี้ คือ เดียงมีเท้าเกินประมาณ เดียงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโกรเชาว์บนขา
เครื่องลากที่ทำด้วยขนแกะวิจตรด้วยลวดลาย เครื่องลากที่ทำด้วยขนแกะมีสีขาว เครื่องลากที่มี
สัมฐานเป็นช่อดอกไม้ เครื่องลากที่ยัดนุ่น เครื่องลากขนแกะ วิจตรด้วยรูปสัตว์ร้าย มีสีเหลือง
และเสือเป็นต้น เครื่องลากขนแกะมีขนตั้ง เครื่องลากขนแกะมีขนข้างเดียว เครื่องลากทอง

และเงินแกรม ใหม่ เครื่อง皿าด ใหม่ คลิบทอง และเงิน เครื่อง皿าด บนแกะจุนงฟ้อน ๑๖ คน
เครื่อง皿าด หลังช้าง เครื่อง皿าด หลังม้า เครื่อง皿าด ในรถ เครื่อง皿าด ที่ทำด้วยหนังสัตว์ชื่อ อินะ
อัน มีขนอ่อนนุ่ม เครื่อง皿าด อย่างดี ทำด้วยหนังชุมด เครื่อง皿าด มีเพดาน เครื่อง皿าด มีหมอนข้าง
แม้ข้อนี้ก็ เป็นศีลของเชօประการ หนึ่ง.

๖. กิกมุเว่น ขาดจากการประกอบการประดับตน แต่งร่างกาย อัน เป็นฐานแห่งการแต่งตัว
 เช่น อย่าง ที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญ บาง จำพวก ฉัน โภชนะ ที่ เขา ให้ด้วยศรัทธา แล้ว ยังวนขวา
 ประกอบการประดับการตน แต่งร่างกาย อัน เป็นฐาน แห่งการแต่งตัว เห็นป่านนี้ คือ อบตัว
 ไคลอวัย อาบ น้ำ ห้อม นวด ส่องกระจก แต้มตา ทัดคอ กไม้ ประเทือง ผิว ผัดหน้า ทาปาก
 ประดับ ข้อมือ สวม เกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้ กลากยา ใช้ ดาบ ใช้ บรรค์ ใช้ ร่ม สวมรองเท้า ประดับ
 วิจตร ติดกรอบหน้า ปักปิ่น ใช้ พัด วาลวิชนี นุ่ง ห่ม ผ้าขาว นุ่ง ห่ม ผ้า มีชาย แม้ข้อนี้ก็ เป็นศีล
 ของ เชօประการ หนึ่ง.

๗. กิกมุเว่น ขาด จาก ติรัจนา กذا เช่น อย่าง ที่ สมณพราหมณ์ ผู้เจริญ บาง จำพวก ฉัน
 โภชนะ ที่ เขา ให้ด้วยศรัทธา แล้ว ยัง ประกอบ ติรัจนา กذا เห็นป่านนี้ คือ พุด เรื่อง พระราชา
 เรื่อง โจร เรื่อง มหา อา茅ตย์ เรื่อง กอง ทัพ เรื่อง กษัย เรื่อง รอบ เรื่อง ข้าว เรื่อง น้ำ เรื่อง ผ้า
 เรื่อง ที่นอน เรื่อง គอก กไม้ เรื่อง ของ ห้อม เรื่อง ญาติ เรื่อง ยาน เรื่อง บ้าน เรื่อง นิคม เรื่อง นคร
 เรื่อง ชนบท เรื่อง ศตรี เรื่อง บุรุษ เรื่อง คน กล้า หาญ เรื่อง ตรอก เรื่อง ท่าน้า เรื่อง คน ที่ ล่วง ลับ
 แล้ว เรื่อง บีด เดลีด เรื่อง โลก เรื่อง ทะเล เรื่อง ความเจริญ และ ความ เสื่อม ด้วย ประการ นั้นๆ
 แม้ข้อนี้ก็ เป็น ศีล ของ เชօประการ หนึ่ง.

๘. กิกมุเว่น ขาด จาก การ ก่อ ล่าว ถ้อยคำ แก่ง แย่ง กัน เช่น อย่าง ที่ สมณพราหมณ์ ผู้เจริญ
 บาง จำพวก ฉัน โภชนะ ที่ เขา ให้ด้วยศรัทธา แล้ว ยัง วนขวา ก่อ ล่าว ถ้อยคำ แก่ง แย่ง กัน เห็นป่านนี้
 เช่น ว่า ท่าน ไม่ รู้ ทั่ง ธรรม วินัย นี้ ข้าพเจ้า รู้ ทั่ง ถึง ท่าน จักรุ ทั่ง ถึง ธรรม วินัย นี้ ได้อ ย่าง ไร ท่าน ปฏิบัติ
 ผิด ข้าพเจ้า ปฏิบัติ ถูก ถ้อยคำ ของ ข้าพเจ้า เป็น ประ โยชน์ ของ ท่าน ไม่ เป็น ประ โยชน์ คำ ที่ ควร ก่อ ล่าว
 ก่อน ท่าน กลับ ก่อ ล่าว ภาย หลัง คำ ที่ ควร จะ ก่อ ล่าว ภาย หลัง ท่าน กลับ ก่อ ล่าว ก่อน ข้อ ที่ ท่าน เคย ชี้ ของ
 มา ผัน แปร ไป แล้ว ข้าพเจ้า จับ ผิด ความ ของ ท่าน ได้ แล้ว ข้าพเจ้า ข่ม ท่าน ได้ แล้ว ท่าน จง ถอน ว่า ทະ
 เสีย มิ ฉะ นั้น จง แก้ ใจ เสีย ถ้า สามารถ แม้ ข้อนี้ ก็ เป็น ศีล ของ เชօประการ หนึ่ง.

พระสูตรต้นปีกุก เล่ม ๑ ที่มนิการ สีลับบันธารรค - หน้าที่ 172

๔. กิจมุ่นหาดจากการประกอบทุตกรรมและการใช้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบทุตกรรมและการรับใช้
เห็นปานนี้ คือ รับเป็นทุตของพระราชา รามาทามาดย กษัตริย์ พราหมณ์กعبดีและกุมารว่า
ท่านจะไปในที่นี่ ท่านจะไปในที่โน้น ท่านจะนำอาสิ่งนี้ไป ท่านจะนำอาสิ่งนี้ในที่โน้นมา ดังนี้
แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๑๐. กิจมุ่นหาดจากการพุดหลอกหลวงและการพุดเลียบเคียง เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังพุดหลอกหลวง พุดเลียบเคียง
พุดห่วงล้อม พุดและเล้ม แสวงหาลากด้วยลาก แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

จบมัชลมินศีล

มหาศีล

๑. กิจมุ่นหาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ ทายอวัยวะ ทายนิมิต ทายอุปนَا ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดฟ้า
ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวงเวียนเทียน ทำพิธีซัดแกลงบูชาไฟ ทำพิธีซัครรบูชาไฟ ทำพิธี
ซัดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ
ทำพลีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอปลูกเสก
เป็นหมอพิ เป็นหม่องลงเลขบันตคุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมอยุ เป็นหมอยาพิ เป็นหมอแมลงป่อง
เป็นหมอรักษาแพลงหนูกัด เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทายเสียงกา เป็นหมอทายอายุ
เป็นหมอสอกกันลูกศร เป็นหมอทายเสียงสัตว์ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๒. กิจมุ่นหาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจจนาวิชา

เห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะห้า ทายลักษณะศาสตรา ทายลักษณะดาบ ทายลักษณะคร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสรี ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุマー ทายลักษณะกุมาเร ทายลักษณะทาส ทายลักษณะทาสี ทายลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระเบื้อง ทายลักษณะโโคอุสกะ ทายลักษณะโโค ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระทา ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมุก แม่ขอนึ่งเป็นศิลของเชօประการหนึ่ง.

๓. กิกழเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เห็นปานนี้ คือ ดูฤกษ์ยาตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายใน จักยกเข้าประชิด พระราชาภายในอกจักถอย พระราชาภายในอกจักยกเข้าประชิด พระราชาภายใน จักถอย พระราชาภายในจักมีชัย พระราชาภายในอกจักปราชัย พระราชาภายในอกจักมีชัย พระราชาภายในจักปราชัย พระราชาองค์นี้จักมีชัย พระราชาองค์นี้จักปราชัย เพราเหตุนี้ๆ แม่ขอนึ่งเป็นศิลของเชօประการหนึ่ง.

๔. กิกழเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา คือ พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส จักมีนักยัตติคราส ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ จักเดินถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดาวนักยัตติรัจเดินถูกทาง ดาวนักยัตติรัจเดิน ผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟาร์อง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ และดาวนักยัตติรัจขึ้น ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจตก ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และ ดาวนักยัตติรัจเคลื่อนไหว ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจกระจำจั่ง จันทรคราสจักมีผล เป็นอย่างนี้ สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักยัตติคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักยัตติ เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักยัตติเดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีอุกกาบาตจักมีผล เป็นอย่างนี้ มีดาวหางจักมีผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดินไหวจักมีผลเป็นอย่างนี้ ฟาร์องจักมีผล

เป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักขัตตรีนั้นจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ และดาวนักขัตตรอกจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักขัตตรม้าหมองจักมีผล เป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักขัตตรกระจางจักมีผลเป็นอย่างนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีล ของเชօประการหนึ่ง.

๕. กิจมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกนั้น โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง จักมีภิกษายาหาได้่าย จักมีภิกษายาหาได้ยาก จักมีความเกยม จักมีภัย จักเกิดโรค จักมีความสำราญ หาโรคไม่ได้ หรืออนับคะแนน คำนวณ นับประมวล แต่งกายโลภากย์ศาสตร์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิจมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกนั้น โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ คือ ให้ฤกษ์อวารุณมงคล ฤกษ์วิวารุณมงคล ดูฤกษ์เรียงหมอน ดูฤกษ์หย่าร้าง ดูฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ให้ยาดุกครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลิ้นกระด้าง ร่ายมนต์ให้ คาแข็ง ร่ายมนต์ให้มือสั่น ร่ายมนต์ไม่ให้หู ได้ยินเสียง เป็นหมอทรงกระจาด เป็นหมอทรง หลึงสา เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญขวัญ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิจมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกนั้น โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก็บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำกะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธีปลูกเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ปรุงยาสำรอก ปรุงยาถ่าย ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องบน ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องล่าง ปรุงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดหู ปรุงยาตา ปรุงยานัตฤ ปรุงยาทา กัด ปรุงยาทาสามาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชาแพลง แม้ข้อนี้ ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

ดูกรพราหมณ์ กิจมุสมบูรณ์ ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนาฯ เดย เพราะศีลสังวรนั้น เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้มรชาภิ夷กกำจักราชศัตรูได้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนาฯ เพราะราชศัตรูนั้น นั้นได ดูกรพราหมณ์ กิจมุกิษัตนนั้น สมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้แล้ว. ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนาฯ เพราะศีลสังวนนั้น กิจมุสมบูรณ์ด้วยอริยศีลขันธนี้ ย่อมได้เสวยสุข อันปราศจากโトイในภายใน ดูกรพราหมณ์ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิจมุชื่อว่า ถึงพร้อม ด้วยศีล.

จบมหาศีล

กิจมุบรรลุปฐมภานอยู่ ดูกรพราหมณ์ นี้แหละ เป็นยัณชั่งใช้ทรพย์น้อยกว่า มีการ ตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่ายัณก่อนๆ.

กิจมุบรรลุทุติยภานอยู่ ดูกรพราหมณ์ แม้นี้ก็เป็นยัณชั่งใช้ทรพย์น้อยกว่า มีการ ตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่ายัณก่อนๆ.

กิจมุบรรลุตติยภานอยู่ ดูกรพราหมณ์ แม้นี้ก็เป็นยัณชั่งใช้ทรพย์น้อยกว่า มีการ ตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่ายัณก่อนๆ.

กิจมุบรรลุจตุติยภานอยู่ ดูกรพราหมณ์ แม้นี้ก็เป็นยัณชั่งใช้ทรพย์น้อยกว่า มีการ ตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่ายัณก่อนๆ.

วิชา ๘ วิปัสสนาญาณ

กิจมุนี้ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อญาณทั้สสนะ เชอย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูป ประกอบด้วยมหากุต ๔ เกิดแต่มาตรานิคิ เติบโตขึ้นด้วยข้าวสุกและขนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มืออันทำลายและกระจัดกระจายเป็นธรรมด้า และวิญญาณของเรานี้ก็อาศัย อยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ ดูกรพราหมณ์ เปรียบเหมือนแก้วไฟทุรย์อันงาม เกิดเองอย่าง บริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระไนดีแล้ว สุกใส แวงวา สมส่วนทุกอย่าง มีด้วยเจียว เหลือง แคง ขาว หรือนวล ร้อยอยู่ในนั้น บุรุษมิจักมุจะพึงหิบแก้วไฟทุรย์นั้นวางไว้ในมือ

แล้วพิจารณาเห็นว่า แก้วไพทุรย์นี้งาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระไน ดีแล้ว สวยงาม สมส่วนทุกอย่าง มีด้วยเปี้ยว เหลือง แดง ขาว หรือนวล ร้อยอยู่ในนั้น ผันได กิกษุกิจัตนนั้นแล ยอมโน้มน้อมจิตไปเพื่อญาณทั้สันะ เธอย่อนรู้ชัด อย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูป ประกอบด้วยมหากุต ๔ เกิดแต่มาตราบีดา เติบโตเข็นด้วย ข่าวสุกและขนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มีอันทำลายและกระจัดกระจายเป็นธรรมชาติ และวิญญาณของเราที่อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ คุกรพร้าหมณ์ นี้แหละ เป็นขัญ ซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญ ก่อนๆ.

มโนมิทธิญาณ

กิกษุนั้นย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรമิตรรูปอันเกิดแต่ใจ คือ นิรmitกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทริปไม่บกพร่อง คุกรพร้าหมณ์ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักไส้ออกจากหัญญาปล้อง เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้หัญญาปล้อง นี้ไส้ หัญญาปล้อง ออย่างหนึ่ง ไส้ออย่างหนึ่ง ก็แต่ไส้ชักออกจากการหัญญาปล้องนั้นเอง อิกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษ จะพึงชักดาวออกจากฝึก เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ดาว นี้ฝึก ดาวอย่างหนึ่ง ฝึกอย่างหนึ่ง ก็แต่ดาวชักออกจากฝิกนั้นเอง อิกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักกุอุจากการบาน เขายัง พึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ นี้กราน ภูอย่างหนึ่ง กรานอย่างหนึ่ง ก็แต่ชักออกจากการบานนั้นเอง ผันได กิกษุกิจัตนนั้นแล เธอย่อนโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรมิตรรูปอันเกิดแต่ใจ คือนิรmitกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทริปไม่บกพร่อง คุกรพร้าหมณ์ นี้แหละ เป็นขัญซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญ ก่อนๆ.

อิทธิวิธญาณ

กิกษุนั้นย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิวิธิ เครอบครุอิทธิวิธิหลายประการ คือ คนเดียว เป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพง ภูเขาไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลงแม้ในแฝ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำ

ไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหะ ไปในอากาศเหมือนก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ ซึ่งมีฤทธิ์อานุภาพมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อำนาจทางกายไปตลอดพรหมโลกก็ได้ ดูกรพระมหาณ์ เปรียบเหมือนช่างหม้อหรือลูกมือของช่างหม้อผู้คลาด เมื่อนวดดินดีแล้ว ต้องการภาชนะชนิดใดๆ พึงทำภาชนะชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ อีกนัยหนึ่งเปรียบเหมือนช่างงาน หรือลูกมือของช่างงานผู้คลาด เมื่อแต่งงานดีแล้ว ต้องการเครื่องงานชนิดใดๆ พึงทำเครื่องงานชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนช่างทองหรือลูกมือของช่างทองผู้คลาด เมื่อหลอมทองดีแล้ว ต้องการทองรูปพรรณ ชนิดใดๆ พึงทำทองรูปพรรณชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ ฉันได กิกขุกีฉันนั้นแล ย่อมโน้มน้อม จิตไปเพื่ออิทธิวิธี เครอบรรลุอิทธิวิธิหลายประการ กือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได หลายคน เป็นคนเดียวก็ได ทำให้ปราภูก็ได ทำให้หายไปก็ได ทะลุฝ่ากำแพงภูเขาไปได ไม่ติดขัดเหมือน ไปในที่ว่างก็ได ผุดขึ้นคำลงในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดิน ก็ได เหะ ไปในอากาศเหมือนก็ได ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์อานุภาพมาก ด้วยฝ่ามือก็ได ใช้อำนาจทางกายไปตลอดพรหมโลกก็ได ดูกรพระมหาณ์ นี้แหลกเป็นขัญชื่อใช้ ทรพย์น้อยกว่า มีการตรrateรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญก่อนๆ.

ทิพย์โสตญาณ

กิกขุนั้นย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อทิพย์โสตชาตุ เครอบย่อมได้ยินเสียง ๒ ชนิด กือ เสียง ทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ด้วยทิพย์โสตอันบริสุทธิ์ ล่วง โสตของมนุษย์ ดูกรพระมหาณ์ เปรียบเหมือนบุรุษเดินทางไกล เขาวางฟังได้ยินเสียงกลองบ้าง เสียงตะโพนบ้าง เสียงลังบ้าง เสียงบันเทาบ้าง เสียงเปิงมังบ้าง เขาวางฟังเข้าใจว่าเสียงกลองดังนี้บ้าง เสียงตะโพนดังนี้บ้าง เสียงสังข์ดังนี้บ้าง เสียงบันเทาดังนี้บ้าง เสียงเปิงมังดังนี้บ้าง ฉันได กิกขุกีฉันนั้นแล ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อทิพย์โสตชาตุ เครอบย่อมได้ยินเสียง ๒ ชนิด กือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ด้วยทิพย์โสตอันบริสุทธิ์ ล่วง โสตของมนุษย์ ดูกรพระมหาณ์ นี้แหลกเป็นขัญชื่อใช้ทรพย์น้อยกว่า มีการตรrateรียมน้อยกว่า และมีผล มากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญก่อนๆ.

เจトイปริญญาณ

กิกขุนั้นย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจトイปริญญาณ เนื่องจากหัวใจของสัตว์อื่น
ของบุคคลอื่นด้วยใจ คือ จิตมีราคะก็รู้ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราศจากการะก็รู้ว่าจิตปราศจากการะ
จิตมีโถสะก็รู้ว่าจิตมีโถสะ หรือจิตปราศจากโถสะก็รู้ว่าจิตปราศจากโถสะ จิตมีโมแหก็รู้ว่าจิต
มีโมแหก หรือจิตปราศจากโมแหก ก็รู้ว่าจิตปราศจากโมแหก จิตหลุดหูก็รู้ว่าจิตหลุดหู หรือจิตฟังช้านก็รู้ว่า
จิตฟังช้าน จิตเป็นมหภาคก็รู้ว่าจิตเป็นมหภาค หรือจิตไม่เป็นมหภาคก็รู้ว่าจิตไม่เป็นมหภาค
จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่าก็รู้ว่าจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่าก็รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า
จิตเป็นสามาธิก็รู้ว่าจิตเป็นสามาธิ หรือจิตไม่เป็นสามาธิก็รู้ว่าจิตไม่เป็นสามาธิ จิตหลุดพ้นก็รู้ว่าจิต
หลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้นก็รู้ว่าจิตไม่หลุดพ้น ดูกรพระมหาณ์ เปรียบเหมือนหญิงสาวชายหนุ่ม
ที่ชอบการแต่งตัว เมื่อส่องคุยงานนำเสนอในกระบอกอันบริสุทธิ์สะอาด หรือในภาชนะน้ำอันใส
หน้ามีไฟก็จะพึงรู้ว่าหน้ามีไฟ หรือหน้าไม่มีไฟก็จะพึงรู้ว่าหน้าไม่มีไฟ ลับได กิกขุก็ลับนั้นแล
ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจトイปริญญาณ เนื่องจากหัวใจของบุคคลอื่นด้วยใจ คือ
จิตมีราคะก็รู้ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราศจากการะก็รู้ว่าจิตปราศจากการะ จิตมีโถสะก็รู้ว่าจิตมีโถสะ
หรือจิตปราศจากโถสะก็รู้ว่าจิตปราศจากโถสะ จิตมีโมแหก็รู้ว่าจิตมีโมแหก หรือจิตปราศจากโมแหก
ก็รู้ว่าจิตเป็นมหภาค หรือจิตไม่เป็นมหภาคก็รู้ว่าจิตไม่เป็นมหภาค จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่าก็รู้ว่าจิต
มีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่าก็รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามาธิก็รู้ว่าจิตเป็นสามาธิ
หรือจิตไม่เป็นสามาธิก็รู้ว่าจิตไม่เป็นสามาธิ จิตหลุดพ้นก็รู้ว่าจิตหลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้นก็รู้ว่า
จิตไม่หลุดพ้น ดูกรพระมหาณ์ นี้แหลก เป็นยัญชีใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า
และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขั้นก่อนๆ.

ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ

กิกขุนั้น ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อปุพเพนิวาสานุสสติญาณ เนื่องจากหัวใจของสัตว์อื่นได้
เป็นอันมาก คือ ระยะได้หันนิ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง

สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง
พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง
ตลอดสังวัฏจุวิวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ว่าในกพโน้น เรามีชื่อย่างนั้น มีโකตรอย่างนั้น
มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวายสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น
ครั้นจุติจากภพนั้นแล้วได้ไปเกิดในกพโน้น แม่ในภพนั้น เราเกิดมีชื่อย่างนั้น มีโකตรอย่างนั้น
มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวายสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น
ครั้นจุติจากภพนั้นแล้วได้มาเกิดในกพนี้ เนื่อย่อัมระลีกถึงชาติก่อน ได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ
พร้อมทั้งอุทก ด้วยประการจะนี้ คุกรพราหมณ์ เปรียบเหมือนนุรุจจะพึงจากบ้านตน ไปบ้านอื่น
แล้วจากบ้านแม่นั้น ไปยังบ้านอื่นอีก จากบ้านนั้นกลับมาสู่บ้านของตนตามเดิม เขายังพึงระลึกได้
อย่างนี้ว่า เราได้จากบ้านของเราไปบ้านโน้น ในบ้านนั้น เราได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น
ได้พูดอย่างนั้น ได้นิ่งอย่างนั้น เราได้จากบ้านแม่นั้น ไปยังบ้านโน้น แม่ในบ้านนั้น เราเกิดยืน
อย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พูดอย่างนั้น ได้นิ่งอย่างนั้น แล้วเรากลับจากบ้านนั้นมาสู่บ้าน
ของตนตามเดิม ดังนี้ ฉันได กิษกุลกัณนัณแล ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อปุพเพนิวาสานุสสติญาณ
เนื่อย่อัมระลีกชาติก่อน ได้เป็นอันมาก กือ ระลีก ได้หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง
สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง
ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดวัฏจุกัปเป็น
อันมากบ้าง ตลอดสังวัฏจุวิวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ว่าในกพโน้น เรามีชื่อย่างนั้น มีโකตรอย่างนั้น
มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวายสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น
ครั้นจุติจากภพนั้นแล้วได้ไปเกิดในกพโน้น แม่ในภพนั้น เราเกิดมีชื่อย่างนั้น มีโකตรอย่างนั้น
มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวายสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น
ครั้นจุติจากภพนั้นแล้วได้มาเกิดในกพนี้ เนื่อย่อัมระลีกถึงชาติก่อน ได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ
พร้อมทั้งอุทก ด้วยประการจะนี้ คุกรพราหมณ์ นี้แหล เป็นยัญช์ใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการ
ตรະเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่ายัญก่อนๆ.

จุตุปปاتัญญ

กิกขุนั้น ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้จุติและอุปติของสัตว์ทั้งหลาย เชอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปติ เเละ ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราบ ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักขุของมนุษย์ ย้อมรูขัตซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต โนทุจริต ติเตียนพระอธิษฐาน เป็นมิจนาทิภูมิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจนาทิภูมิ เป็นหน้าแต่ด้วยพระกาหยาแตก เขาย่อเมเข้าถึงอนาย ทุกติ วนินبات นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายสุจริต วจีสุจริต โนสุจริต ไม่ติเตียนพระอธิษฐาน เป็นสัมมาทิภูมิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิภูมิ เป็นหน้าแต่ด้วยพระกาหยาแตก เขาย่อเมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดังนี้ เชอย่อเมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปติ เเละ ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราบ ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักขุของมนุษย์ ย้อมรูขัตซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยประการจะนี้ เปรียบเหมือนปราสาทตั้งอยู่ ณ ทาง๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนคร บุรุษผู้มีจักขุยืนอยู่บนปราสาทนั้น จะพึงเห็นหมู่ชนกำลังเข้าไปสู่เรือนบ้าง กำลังออกจากเรือนบ้าง กำลังสัญจรเป็นแคลวอยู่ในถนนบ้าง นั่งอยู่ที่ทาง๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนครบ้าง เขาจะพึงรู้ว่า คนเหล่านี้เข้าไปสู่เรือน เหล่านี้ออกจากเรือน เหล่านี้สัญจรเป็นแคลวอยู่ในถนน เหล่านี้นั่งอยู่ที่ทาง๓ แพร่งท่ามกลางพระนคร ฉันได กิกขุกีนันนั้นแล ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้จุติและอุปติของสัตว์ทั้งหลาย เชอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปติ เเละ ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทราบ ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักขุของมนุษย์ ย้อมรูขัตซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต โนทุจริต ติเตียนพระอธิษฐาน เป็นมิจนาทิภูมิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจนาทิภูมิ เป็นหน้าแต่ด้วยพระกาหยาแตก เขาย่อเมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดังนี้ เชอย่อเมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปติ เเละ ประณีต มีผิวพรรณดี

มีผ้าพรมทราบ ได้ดี ตกยาก ด้วยพิพักษ์อันบริสุทธิ์ ถ่วงจักษาของมนุษย์ ย้อมรื้้ชัด
ซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยประการจะนี้ ดูกรพระมหาณ์ นี้แหล เป็นขัญชื่่งใช้ทรัพย์
น้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า กว่าขัญก่อนๆ.

อาสวักขยญาณ

กิกขุนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ ย้อมรื้้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกๆ
นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกชนิโรช นี้ทุกชนิโรคภัย เหล่านี้อาสา นี้อาสาสมุทัย
นี้อาสาวนิโรช นี้อาสาวนิโรคภัยนิปภิปทา เมื่อเชอรูเห็นอย่างนี้ จิตย่อมหลุดพ้น แม้จากการมาสัว
แม้จากการมาสัว แม้จากอวิชาสัว เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รื้้ชัดว่า
ชาติสิ้นแล้ว พระมหาธรรมอยู่จุ่นแล้ว กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี
ดูกรพระมหาณ์ เปรียบเหมือนสาระนำบนยอดเขาใส่สะอาดไม่ชุ่มน้ำ บุรุษผู้มีจักขุนอยู่บนยอดสาระ
นั้น จะพึงเห็นหอยโข่งและหอยกานต่างๆ บ้าง ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ฝุ่นปลาบ้าง
กำลังว่ายอยู่บ้าง หยุดอยู่บ้าง ในสาระน้ำนั้น เขาจะพึงคิดอย่างนี้ว่า สาระน้ำนี้ใส่สะอาด
ไม่ชุ่มน้ำ หอยโข่งและหอยกานต่างๆ บ้าง ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ฝุ่นปลาบ้าง เหล่านี้
กำลังว่ายอยู่บ้าง กำลังหยุดอยู่บ้าง ในสาระน้ำนั้น ดังนี้ ฉันได กิกขุกันนั้นแล ย้อม
โน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ ย้อมรื้้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกๆ นี้ทุกขสมุทัย
นี้ทุกชนิโรช นี้ทุกชนิโรคภัยนิปภิปทา เหล่านี้อาสา นี้อาสาสมุทัย นี้อาสาวนิโรช
นี้อาสาวนิโรคภัยนิปภิปทา เมื่อเชอรูเห็นอย่างนี้ จิตย่อมหลุดพ้น แม้จากการมาสัว แม้จากการมาสัว
แม้จากการมาสัว เมื่อจิตหลุดพ้น ก็มีญาณว่าหลุดพ้น รื้้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พระมหาธรรม
อยู่จุ่นแล้ว กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี ดูกรพระมหาณ์ นี้แหล
เป็นขัญชื่่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า มีการตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า
กว่าขัญก่อนๆ.

ดูกรพระมหาณ์ ก็ขัญสมบัติอื่นๆ ที่จะดียิ่งกว่า ประณีตยิ่งกว่า กว่าขัญสมบัตินี้
มิได้มี.

กฎทันตราหมณ์แสดงตนเป็นอุบาสก

[๒๖] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสพระธรรมเทศนาอย่างนี้แล้ว พระมหาณ์กฎทันตะ
ได้กราบทูลคำนี้พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ ภายใต้ของพระองค์แจ่มแจ้งนัก
ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ ภายใต้ของพระองค์แจ่มแจ้งนัก เปรียบเหมือนหมายของที่ค่าว่า เปิดของ
ที่ปิด บอกทางแก่คนลงทาง หรือส่องประทีปในที่มีด้วยคิดว่า ผู้มีจักขุจักเห็นรูป ดังนี้
ฉันได พระองค์ทรงประกาศพระธรรมโดยเนกปริยา ฉันนั้นเหมือนกัน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ข้าพเจ้านี้ขอถึงพระโคคุมผู้เจริญ ทั้งพระธรรมและพระสังฆ ว่าเป็นธรรมะ ขอพระโคคุมผู้เจริญ

คงทรงจำข้าพเจ้าว่า เป็นอุบาสกผู้ถึงสระณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ข้าแต่พระโකดม
ผู้เจริญ ข้าพเจ้านี้ได้ปล่อยโโคผู้๑๐๐ ลูกโโคผู้๑๐๐ ลูกโโคเมีย๑๐๐ แพะ๑๐๐ แกะ๑๐๐
ได้ให้ชีวิตแก่สัตว์เหล่านั้น ขอสัตว์เหล่านั้นคงได้กินหญ้าเขียวสด จงได้ดีมั่น้ำเย็น ขอลมที่เย็น
คงพัดถูกสัตว์เหล่านั้น.

กฎทันตพราหมณ์บรรลุโสดาปัตติผล

[๒๓๗] ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสสอนบุปผพิกาด่ำพราหมณ์กฎทันตะ กือ^๔
ทรงประภาศ ทานกตา ศีลกตา สักคคตา ไทยของกามที่ดำช้ำ เศร้าหมอง และอาโนสังส์
ในการออกจากการ เมื่อทรงทราบว่าพราหมณ์กฎทันตะ มีจิตควร มีจิตอ่อน มีจิตปราศจากนิวรณ์
มีจิตร่าเริง มีจิตใส และวจีทรงประภาศพระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงยกขึ้นแสดง
ด้วยพระองค์เอง กือ ทุกข์ สมุทัย นิโรห มนรค โปรดพราหมณ์กฎทันตะ เปรี้ยบเหมือน
ผ้าที่สะอาดปราศจากสีดำ ควรรับน้ำข้อม ได้เป็นอย่างดี ลันได พราหมณ์กฎทันตะ กีลันนั้น
ได้ดวงตาเห็นธรรมอันปราศจากธุลี ปราศจากมลทินว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมชาติ
สิ่งนั้นทั้งมวลล้วนมีความดับไปเป็นธรรมชาติ ที่นั่นนั่นเอง ลำดับนั้น พราหมณ์กฎทันตะ
เห็นธรรมแล้ว บรรลุธรรมแล้ว รู้ธรรมแล้ว หยั่งทราบถึงธรรมทั่วถึงแล้ว ข้ามพ้นความสงสัย
ปราศจากความเคลื่อนแคลง ถึงความแก่ลักษณะ ไม่ต้องเชื่อผู้อื่นในสัตถุศาสนा ได้กราบถูล
พระผู้มีพระภาคว่า ขอพระโโคดมผู้เจริญกับภิกษุสงฆ์ จงทรงรับภัตตาหารของข้าพระองค์ในวัน

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 182

พรุ่งนี้ พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์โดยดุษณีภพ เมื่อพระมหาณัญญาทันตะทราบว่าพระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์แล้ว จึงลุกจากที่นั่งถวายบังคมพระผู้มีพระภาค กระทำประทักษิณหลีกไป.

[๒๓๙] ครั้นนั้น พอกลิ่งเวลารุ่งเช้า พระมหาณัญญาทันตะได้สั่งให้ตามแต่งงานนี้ โภชน尼ยาหารอย่างประณีตในสถานที่บูชาชัยของตนแล้ว ใช้คนไปกราบทูลเวลาเสด็จเด่อพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระ โකดมผู้เจริญ ถึงเวลาแล้ว กัตตาหารสำเร็จแล้ว. ลำดับนั้น เป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนุ่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร พร้อมด้วยกิขุสงม์เสด็จไปสู่สถานที่บูชาชัย ของพระมหาณัญญาทันตะแล้ว ประทับนั่ง ณ อาสนะที่เขาแต่งตั้งไว้. ต่อนั้น พระมหาณัญญาทันตะได้อังคากิขุสงม์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขด้วยมือของตนเอง ด้วยงานนี้โภชน尼ยาหารอย่างประณีต เมื่อทราบว่าพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จแล้ว ทรงลดพระหัตถ์ลงจากบาทแล้ว จึงได้ถืออาอาสนะที่ตั่ำแห่งหนึ่งนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. พระผู้มีพระภาค ทรงขังพระมหาณัญญาทันตะผู้นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งนั้นแล ให้เห็นแจ้ง ให้สماทาง ให้อาจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมมีกถาแล้ว เสด็จลุกจากอาสนะหลีกไป.

จบณัญญาทันตสูตร ที่ ๕.

๖. มหาลิสุตร

[๒๓๕] ข้าพเจ้าได้สัมภាយ่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่บน ภูภูมิการศาลาในป่ามหาวัน เขตเมืองเวสาลี.

สมัยนั้น พระมหาณฑุตชาวโภคสรัฐและพระมหาณฑุตชาวครรชามากด้วยกัน พักอยู่ในเมืองเวสาลี ด้วยกิจธุรบงประการ. พระมหาณฑุต ๒ พากนั้นได้สัมภាយ่างว่า พระสมณโකดมหากษัตริย์ ทรงผนวชาจากศากยสกุล ประทับอยู่บน ภูภูมิการศาลาในป่ามหาวัน เขตเมืองเวสาลี. เกียรติศักดิ์ อันงามของท่านพระสมณโโคดมพระองค์นั้นจะไปแล้วอย่างนี้ว่า แม่พระเหตุนี้ฯ พระผู้มีพระภาค พระองค์นี้เป็นพระอรหันต์ ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารีผีกบธูรย์ที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกนานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระคัตตาดพระองค์นั้น ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้ง เทวโลก มารโลก พระมหาโลก ให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอน หมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพระมหาณฑุตฯ และมนุษย์ให้รู้ตาม ทรงแสดงธรรมงานในเบื้องต้น งานใน ท่านกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศพระมหาณฑุตฯ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์ลิ้นเชิง กีการ ได้เห็นพระอรหันต์ทั้งหลายเห็นปานนั้นย่อมเป็นการดีแล ดังนี้. ครั้นนั้นแล พระมหาณฑุต ๒ พากนั้นจึงเข้าไปยังภูภูมิการศาลาในป่ามหาวัน.

เรื่องของพระนาคิตเกระ พุทธอุปัฏ्ठาก

[๒๔๐] สมัยนั้นแล ท่านพระนาคิตเกระ เป็นอุปัฏ्ठากของพระผู้มีพระภาค. กำดับน้ำ

พากพระมหาณฑุตชาวโภคสรัฐและชาวครรชามากเข้าไปหาท่านพระนาคิตเกระ แล้วถามท่านว่า ท่าน นาคิต เวลาใดท่านพระสมณโโคดมประทับอยู่บน ที่ไหน พากข้าพเจ้าประสงค์จะเฝ้าพระองค์ท่าน. ท่านพระนาคิตเกระตอบว่า ท่านทั้งหลาย เวลาใดยังไม่ควรจะเฝ้าพระผู้มีพระภาค เพราะพระองค์

ประทับหลีกเร็นอยู่. ลำดับนั้น พระมหาณูตเหล่านั้นจึงนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งที่พระวิหารนั้น ด้วยหวังว่าได้เฝ้าท่านพระสมณโකคุณแล้วจึงจะไป.

เรื่องของพระเจ้าลิกขวิ โภภูร្តัทธะ

[๒๔๑] ฝ่ายเจ้าโภภูร្តัทธะลิกขวิ พร้อมด้วยบริษัทลิกขวิหมู่ใหญ่เข้าไปหาท่านนาคิตกระ ยังกฎกाचารศาลาในป่ามหាដ อกิษาท่านพระนาคิตกระแล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

ครั้นแล้วจึงถามท่านพระนาคิตกระว่า ท่านนาคิต เวลาใดพระผู้มีพระภาคอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ ที่ไหน พากข้าพเจ้าประสงค์จะเฝ้าพระองค์ท่าน. ท่านพระนาคิตกระตอบว่า มหาดี เวลาใดยังไม่ควรจะเฝ้าพระผู้มีพระภาค เพราะพระองค์ประทับหลีกเร็นอยู่. เจ้าโภภูร្តัทธะลิกขวิจึงนั่ง อยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งที่วิหารนั้น ด้วยหวังว่าได้เฝ้าพระผู้มีพระภาคอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วจึงจะไป.

เรื่องของสามเณรสีหะ

[๒๔๒] ครั้นนั้น สามเณรสีหะเข้าไปหาท่านพระนาคิต อกิษาพระนาคิตกระแล้ว ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. ครั้นแล้วจึงถามท่านว่า ข้าแต่ท่านกัสสปะ พากพระมหาณูตมากด้วยกัน เข้ามาในที่นี้เพื่อจะเฝ้าพระผู้มีพระภาค. แม้เจ้าโภภูร្តัทธะลิกขวิพร้อมด้วยบริษัทลิกขวิหมู่ใหญ่ ก็เข้ามาในที่นี้เพื่อจะเฝ้าพระผู้มีพระภาค ได้โปรดเกิดท่านกัสสปะ ขอหมู่ชนนั้นจงได้เฝ้าพระผู้มีพระภาค. พระกระตอบว่า สีหะ ถ้าเช่นนั้น เขอนั่นแหล่งจกราบทูลพระผู้มีพระภาคเกิด สามเณรสีหะรับคำพระนาคิตแล้วจึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถ้ายอกิษาที่แล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. ครั้นแล้วจึงกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระมหาณูตชาวโภศรัฐ และพระมหาณูตชาวคชรัฐมากด้วยกัน เข้ามาในที่นี้เพื่อจะเฝ้าพระผู้มีพระภาค แม้เจ้า โภภูร្តัทธะลิกขวิพร้อมด้วยบริษัทลิกขวิหมู่ใหญ่ก็เข้ามาในที่นี้เพื่อจะเฝ้าพระผู้มีพระภาค ขอประทานพระวิรากาสพระเจ้าข้า ขอหมู่ชนนั้นจงได้เฝ้าพระผู้มีพระภาคเกิด พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรสีหะ ถ้าเช่นนั้นขอจงจัดอาสนะในร่มหลังวิหารเกิด. สามเณรสีหะทูลรับพระพุทธอาณาจัติ แล้วไปจัดอาสนะในร่มหลังพระวิหาร. ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จออกจากพระวิหารแล้ว

ไปประทับ ณ อาสนะที่สามเณรสีหะจัจ ไว้ในร่มหลังพระวิหาร. ลำดับนี้ พากพราหมณทุต เหล่านี้ จึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้โปรดรับกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่าน การโปรดรับไปให้รัลกิจถึงกัน ไปแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

[๒๔๓] ฝ่ายเจ้าโภภูร្តทลิจนวีพร้อมด้วยบริษัทลิจนวีใหญ่ ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มี
พระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวัทพระผู้มีพระภาคแล้วนั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. ครั้นแล้ว
จึงกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันก่อนฯ สุนักขัตคลิจนวีบุตรเข้าไปหา
ข้าพระองค์แล้วบอกว่า มหาลี ตลอดเวลาที่ข้าพเจ้าอาศัยพระผู้มีพระภาคอยู่ไม่ทันถึง ๓ ปี
ข้าพเจ้าก็ได้เห็นรูปทิพย์อันน่ารักประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด แต่เมื่อได้ยินเสียง
ทิพย์ อัน ไฟเราะประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เสียงทิพย์
อัน ไฟเราะประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ที่สุนักขัตคลิจนวีบุตรไม่ได้ยินนั้น
มือยุ่งหรือไม่. พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า มี มหาลี มิใช่ไม่มี. เจ้าโภภูร្តทลิจนวีบุคลานว่า
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรเล่าเป็นเหตุ เป็นปัจจัยที่มิให้สุนักขัตคลิจนวีบุตรได้ยินเสียงทิพย์
อัน ไฟเราะ ประกอบด้วยกามเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ที่มือยุ่ง มิใช่ว่าไม่มีนั้น.

สมาชิกที่บำเพ็ญเฉพาะส่วน

[๒๔๔] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมหาลี กิจมุไนธรรมวินัยนี้ เจริญสามาชีເນັພະສ່ວນ
ເພື່ອເຫັນຮູປີພົມອັນນ່າຮັກ ປະກອບດ້ວຍການເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມກຳຫັນດ ໃນທີ່ຕະວັນອອກ
ແຕ່ມີໄດ້ເຈິ່ງເພື່ອຝຶກເສີຍທີ່ພົມອັນໄພເຮົາ ປະກອບດ້ວຍການ ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມກຳຫັນດ
ເພົ່າເຊື່ອເຈິ່ງເສີຍທີ່ພົມອັນ ເພື່ອເຫັນຮູປີພົມອັນນ່າຮັກ ປະກອບດ້ວຍການ ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງ
ຄວາມກຳຫັນດ ໃນທີ່ຕະວັນອອກ ແຕ່ມີໄດ້ເຈິ່ງເພື່ອຝຶກເສີຍທີ່ພົມອັນໄພເຮົາ ປະກອບດ້ວຍການ
ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມກຳຫັນດ ເຊື່ອຈຶ່ງເຫັນແຕ່ຮູປີພົມອັນນ່າຮັກ ປະກອບດ້ວຍການ ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງ
ຄວາມກຳຫັນດ ໃນທີ່ຕະວັນອອກ ມີໄດ້ຝຶກເສີຍທີ່ພົມອັນໄພເຮົາ ປະກອບດ້ວຍການ ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງ
ຄວາມກຳຫັນດ ຂອນນີ້ເພຣະເຫດຖາໄ ດູກຣມຫາລີ ທັນນີ້ ເພຣະກິກຸມນີ້ເຈິ່ງເສີຍທີ່ພົມອັນ
ເພື່ອເຫັນຮູປີພົມອັນນ່າຮັກ ປະກອບດ້ວຍການ ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມກຳຫັນດ ໃນທີ່ຕະວັນອອກ
ແຕ່ມີໄດ້ເຈິ່ງເພື່ອຝຶກເສີຍທີ່ພົມອັນໄພເຮົາປະກອບດ້ວຍການ ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມກຳຫັນດ.

[๒๔๕] คุณมหาลี ข้ออื่นยังมีอีก กิจมุ่งเริญสมานิเทศส่วน เพื่อเห็นรูปทิพย์ อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้ แต่มิได้เจริญเพื่อฟังเสียงทิพย์ อันໄพเรา ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เพราะเชօเจริญสมานิเทศส่วน เพื่อเห็นรูปทิพย์ อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้ แต่มิได้เจริญ เพื่อฟังเสียงทิพย์ อันໄพเรา ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เชօจึงเห็นแต่รูปทิพย์ อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้ มิได้ฟังเสียงทิพย์ อันໄพเรา ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ข้อนี้พระเหตุไร คุณมหาลี ข้อนี้เป็นพระ เชօเจริญสมานิเทศส่วน เพื่อเห็นรูปทิพย์ อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้ แต่มิได้เจริญเพื่อฟังเสียงทิพย์ อันໄพเรา ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด.

ภิกษุเจริญสามาชีເພາະສ່ວນ ເພື່ອເຫັນຮູປີທີພູອັນນ່າຮັກ ປະກອບດ້ວຍການເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງ
ຄວາມກຳໜັດ ໃນທີສະວັນຕົກ ແຕ່ມີໄດ້ເຈົ້າໃຫຍໍເພື່ອຝຶງເສີຍທີພູອັນໄພເຣະ ປະກອບດ້ວຍການ
ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມກຳໜັດ ເພົະເຂອງເຈົ້າໃຫຍໍສາມາຟີເພາະສ່ວນ ເພື່ອເຫັນຮູປີທີພູອັນນ່າຮັກ ປະກອບ
ດ້ວຍການ ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມກຳໜັດ ໃນທີສະວັນຕົກ ແຕ່ມີໄດ້ເຈົ້າໃຫຍໍເພື່ອຝຶງເສີຍທີພູອັນໄພເຣະ
ປະກອບດ້ວຍການ ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມກຳໜັດ ເຂອງຈິງເຫັນແຕ່ຮູປີທີພູອັນນ່າຮັກ ປະກອບດ້ວຍການ
ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມກຳໜັດ ໃນທີສະວັນຕົກ ມີໄດ້ຝຶງເສີຍທີພູອັນໄພເຣະ ປະກອບດ້ວຍການ
ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມກຳໜັດ ຂັ້ນນີ້ເປັນພະເທດໄຣ ດູກຣມທາລີ ຂັ້ນນີ້ເປັນພະເຂອງເຈົ້າໃຫຍໍສາມາຟີ
ເພາະສ່ວນ ເພື່ອເຫັນຮູປີທີພູອັນນ່າຮັກ ປະກອບດ້ວຍການ ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມກຳໜັດ
ໃນທີສະວັນຕົກ ແຕ່ມີໄດ້ເຈົ້າໃຫຍໍເພື່ອຝຶງເສີຍທີພູອັນໄພເຣະ ປະກອບດ້ວຍການ ເປັນທີ່ຕັ້ງແໜ່ງຄວາມ
ກຳໜັດ.

ภิกขุเจริญสามาชีເພາະສ່ວນ ເພື່ອເຫັນຮູປິພິຍ້ອັນນ່າຮັກ ປະກອບດ້ວຍການ ເປັນທີ່ຕັ້ງ
ແຫ່ງຄວາມກໍາໜັດ ໃນທີ່ເຫັນ ແຕ່ມີໄດ້ເຈົ້າໃຫຍ່ເພື່ອຝຶງເສີຍທີ່ພິຍ້ອັນໄພເຮົາ ປະກອບດ້ວຍການ
ເປັນທີ່ຕັ້ງແຫ່ງຄວາມກໍາໜັດ ເພຣະເຂອງເຈົ້າໃຫຍ່ສາມາຊື່ເພາະສ່ວນ ເພື່ອເຫັນຮູປິພິຍ້ອັນນ່າຮັກ ປະກອບ
ດ້ວຍການ ເປັນທີ່ຕັ້ງແຫ່ງຄວາມກໍາໜັດ ໃນທີ່ເຫັນ ແຕ່ມີໄດ້ເຈົ້າໃຫຍ່ເພື່ອຝຶງເສີຍທີ່ພິຍ້ອັນໄພເຮົາ

ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เขอจึงเห็นแต่รูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเหนือ มิได้ฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ขอนนี้เป็นพระเหตุไว ดุกรรมหาลี ขอนนี้เป็นพระขอเจริญสามาชี เฉพาะส่วน เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเหนือ แต่มิได้เจริญเพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด.

ภิกขุผู้เจริญสามารถใช้เฉพาะส่วน เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้ง
แห่งความกำหนดในทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่ำ และทิศเบื้องขวา แต่ไม่ได้เจริญเพื่อฟังเสียงทิพย์
อันໄพเราะ ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เพราะเชอเจริญสามารถใช้เฉพาะส่วน
เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเบื้องบน
ทิศเบื้องต่ำ และทิศเบื้องขวา แต่ไม่ได้เจริญเพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยการ
เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เชอจึงเห็นแต่รูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่ง
ความกำหนด ในทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่ำ และทิศเบื้องขวา มิได้ฟังเสียงทิพย์อันໄพเราะ
ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ข้อนี้ เป็นพระเหตุไว คุกรมหาลี ข้อนี้น
เป็นพระเชอเจริญสามารถใช้เฉพาะส่วน เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้ง
แห่งความกำหนด ในทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่ำ และทิศเบื้องขวา แต่ไม่ได้เจริญเพื่อฟังเสียงทิพย์
อันໄพเราะ ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด.

[๒๔๖] คุณรามาลี กิกมูเจริญสมាជิเนพะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพระยะ
ประกอบด้วยกาน เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันออก แต่ไม่ได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์
อันน่ารัก ประกอบด้วยกาน เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เพราะเชอเจริญสมាជิเนพะส่วน
เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพระยะ ประกอบด้วยกาน เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันออก
แต่ไม่ได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาน เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เชอจึง
ฟังแต่เสียงทิพย์อันໄพระยะ ประกอบด้วยกาน เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันออก
ไม่ได้เห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาน เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ข้อนี้เป็นพระเหตุไร
คุณรามาลี ข้อนี้เป็นพระเชอเจริญสมាជิเนพะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพระยะ ประกอบ

ด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันออก มิได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด.

[๒๔๗] คุณมหาลี ข้ออื่นยังมีอีก กิกขุเจริญ-samaññi เนพะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์ อันໄพเรา ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้ แต่ไม่ได้เจริญเพื่อเห็น รูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เพราะเชอเจริญ-samaññi เนพะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเรา ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้ แต่ไม่ได้ เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เนอจึงฟังแต่ เสียงทิพย์อันໄพเรา ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้ มิได้เห็นรูปทิพย์ อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ข้อนี้เป็นพระเหตุไร คุณมหาลี ข้อนี้เป็นพระเชอเจริญ-samaññi เนพะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเรา ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้ มิได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด.

กิกขุเจริญ-samaññi เนพะส่วน เพื่อฟังเสียงอันໄพเรา ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้ง แห่งความกำหนด ในทิศตะวันตก แต่ไม่ได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เพราะเชอเจริญ-samaññi เนพะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเรา ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันตก มิได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์ อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เนอจึงฟังแต่เสียงทิพย์อันໄพเรา ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันตก มิได้เห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ข้อนี้เป็นพระเหตุไร คุณมหาลี ข้อนี้ เป็นพระเชอเจริญ-samaññi เนพะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเรา ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้ง แห่งความกำหนด ในทิศตะวันตก มิได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด.

กิกขุเจริญ-samaññi เนพะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเรา ประกอบด้วยการ เป็นที่ตั้ง แห่งความกำหนด ในทิศเหนือ แต่ไม่ได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยการ

เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เพราะเชอเจริญสามารถใช้เฉพาะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเหนือ มิได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เชอจึงฟังแต่เสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเหนือ มิได้เห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ข้อนี้เป็นพระเทตุไร ดุกรมหายี ข้อนี้เป็นพระเชอเจริญสามารถใช้เฉพาะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเหนือ มิได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด.

ภิกขุเจริญสามารถใช้เฉพาะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่า และทิศเบื้องขวา แต่ไม่ได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เพราะเชอเจริญสามารถใช้เฉพาะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่า และทิศเบื้องขวา แต่ไม่ได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด เครื่องฟังแต่เสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่า และทิศเบื้องขวา มิได้เห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ข้อนี้เป็นพระเหตุไร คุกรมหาลี ข้อนี้เป็นพระเชอเจริญสามารถใช้เฉพาะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่า และทิศเบื้องขวา มิได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด.

การเห็นรูปทิพย์ การฟังเสียงทิพย์

[๒๔๙] ดุกรมหาราถี กิกขุในธรรมวินัยนี้ เจริญสมารถโดยส่วนสองเพื่อเห็นรูปทิพย์ อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันออก เพราะเชอเจริญสมารถโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และเพื่อ ฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันออก เชอจึงเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความ

กำหนด ในทิศตะวันออก ข้อนี้เป็นพระเหตุไร คุณมหาราช ข้อนี้เป็นพระเชอเจริญสมานะ
โดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม
เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันออก.

[๒๔๕] คุณรามาลี ข้ออื่นยังมีอีก กิจมุ่งเริญสามาธิโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์ อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้ เพราะเชอเจริญสามาธิโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์ อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้ เชอจึงเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้ ข้อนี้ เป็นพระเหตุไร คุณรามาลี ข้อนี้เป็นพระเชอเจริญสามาธิโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์ อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้.

ภิกขุเจริญสามาชีโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันตก เพราะเชอเจริญสามาชีโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันตก เชอจึงเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันตก ข้อนี้เป็นพระเหตุไร คุณมหาลี ข้อนี้เป็นพระเชอเจริญสามาชีโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันตก.

ภิกขุเจริญสามาธิโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพระเวร ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเหนือ เพราะเชօเจริญสามาธิโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพระเวร ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเหนือ เชօจึงเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และฟังเสียงทิพย์อันໄพระเวร ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเหนือ ข้อนี้เป็นพระเหตุ ๔ คุณมหาลี ข้อนี้ เป็นพระเชօเจริญสามาธิโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์ อันໄพระเวร ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเหนือ.

กิกขุเจริญสมารชิโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเบื้องบน ทิศเบื้องตัว และทิศเบื้องขวา พระเจอเจริญสมารชิโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนดในทิศเบื้องบน ทิศเบื้องตัว และทิศเบื้องขวา เชอจึงเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และฟังเสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเบื้องบน ทิศเบื้องตัว และทิศเบื้องขวา ข้อนี้เพราะเหตุไร ดุกรรมหาลี ข้อนี้เป็นเพราะเชอเจริญสมารชิโดยส่วนสอง เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และฟังเสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศเบื้องบน ทิศเบื้องตัว และทิศเบื้องขวา ดุกรรมหาลี เหตุปัจจัยนี้แหละ เป็นเหตุ เป็นปัจจัย สุนักขัตติจัลวินุตรจึงมิได้ขึ้นเสียงทิพย์อันໄพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนดที่มีอยู่ มิใช่ไม่มี.

เหตุแห่งการทำให้แจ้งสามาชิกหวาน

[๒๕๐] โ. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ กิกขุทั้งหลายเห็นจะประพฤติพระหมจรรย์ในพระผู้มีพระภาค เพื่อเหตุจะทำให้แจ้ง ซึ่งสามาชิกหวานเหล่านี้เท่านั้น

ก. ดุกรรมหาลี มิใช่กิกขุทั้งหลายจะประพฤติพระหมจรรย์ในเรา เพื่อเหตุจะทำให้แจ้ง ซึ่งสามาชิกหวานเหล่านี้เท่านั้น ดุกรรมหาลี ธรรมเหล่านี้ที่กิกขุประพฤติพระหมจรรย์ในเรา เพื่อเหตุจะทำให้แจ้ง อันดีกว่าและประณีตกว่าข้างมีอยู่.

โ. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรมทั้งหลายที่กิกขุประพฤติพระหมจรรย์ในพระผู้มีพระภาค เพื่อเหตุจะทำให้แจ้ง อันดีกว่าและประณีตกว่านี้ เป็นไอน?

ก. ดุกรรมหาลี กิกขุในธรรมวินัยนี้ เป็นโสดaban มีความเป็นผู้ไม่ตกตัวเป็นธรรม เป็นผู้ที่ยัง มีอันจะตรัสรู้เป็นเบื้องหน้า เพราะสัญญาชน๓ หมวดสิบ ไป ดุกรรมหาลี ธรรมนี้แล ที่กิกขุประพฤติพระหมจรรย์ในเรา เพื่อเหตุจะทำให้แจ้ง อันดีกว่าและประณีตกว่า.

[๒๕๑] ดุกรรมหาลี ข้ออื่นยังมีอีก กิกขุเป็นสกทาคามี มาสู่โลกนี้เพียงอีกครั้งเดียว จะทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ เพราะสัญญาชน๓ หมวดสิบ ไป และเพราะราค โภสະ โนหะ

พระสูตรต้นตปดุก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 192

เบาบางไป ดูกรรมหาดี แม้นี้ก็เป็นธรรมที่กิจมุประพฤติธรรมจรรยาในเรา เพื่อเหตุจะทำให้แจ้ง อันดีกว่าและประณีตกว่า.

[๒๕๒] ดูกรรมหาดี ข้ออื่นยังมีอีก กิจมุไปเกิดในพสุ ปรินิพพานในพนั้น ไม่ต้องเวียนกลับมาจากโลกนั้น เพราะสัญญาชน์ส่วนเบื้องต่อ ๕ ประการหมดสิ้นไป ดูกรรมหาดี แม้นี้ก็เป็นธรรมที่กิจมุประพฤติธรรมจรรยาในเรา เพื่อเหตุจะทำให้แจ้ง อันดีกว่าและประณีตกว่า.

อริยมรรคมีองค์ ๙

[๒๕๓] ดูกรรมหาดี ข้ออื่นยังมีอีก กิจมุทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งของ บรรลุเจตโตวิมุติ ปัญญาวิมุติ อันไม่มีอาสวะ เพราะสิ่นอาสวะอยู่ในปัจจุบัน ดูกรรมหาดี แม้นี้ก็เป็นธรรมที่ กิจมุประพฤติธรรมจรรยาในเรา เพื่อเหตุจะทำให้แจ้ง อันดีกว่าและประณีตกว่า ดูกรรมหาดี เหล่านี้แล ธรรมทั้งหลายที่กิจมุประพฤติธรรมจรรยาในเรา เพื่อเหตุจะทำให้แจ้ง อันดีกว่า และประณีตกว่า.

[๒๕๔] โอ. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มรรคมีอุปฐาหรือ ปฏิปทาเพื่อทำให้แจ้งธรรมเหล่านั้น มีอุปฐาหรือ?

ก. ดูกรรมหาดี มรรคมีอุป ปฏิปทาเพื่อทำให้แจ้งธรรมเหล่านั้นมีอุป.
โอ. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็มรรคเป็น ไวน ปฏิปทาเพื่อทำให้แจ้งธรรมเหล่านั้น เป็น ไวน?

ก. มรรคมีองค์ ๙ อันประเสริฐนี้แหลก คือ ความเห็นชอบ ความคำริชอบ เจรจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ ความเพียรชอบ ความระลึกชอบ ความตั้งใจชอบ ดูกรรมหาดี มรรคเป็นปฏิปทานี้แหลก เพื่อทำให้แจ้งธรรมเหล่านั้น.

เรื่องมันทิยปริพากและชาลิยปริพาก

[๒๕๕] ดูกรรมหาดี สมัยหนึ่ง เรายู่ที่โนมสิตาราม ใกล้มีืองโกสัมพี ครั้งนั้นแล บรรพชิต ๒ รูป คือ ปริพากซื่อมันทิย รูป ๑ ปริพากซึ่งเป็นศิษย์ของอุปัชฌายะ ผู้ถือบาตร ไม่มี

ชื่อชาลิยะ รูป ๑ เข้าไปหาเราถึงที่อยู่ ได้ประสารยกับเรา ครั้นผ่านการประสารพอให้ระลึกถึงกัน แล้ว ยืน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วถามเราว่า พระโකดมผู้มีอายุ ชีพก็อันนั้น สรีระ ก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง. เราตอบว่า ผู้มีอายุ ถ้าเข่นนั้น ท่านทั้งหลายจะฟัง งงไม่ใจให้ดี เราจักบอก คุกรผู้มีอายุ พระตถาคตเสด็จอุบัติในโลกนี้เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เอง โดยขอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปด้ ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกนานแล้ว เป็นผู้จำแนก พระธรรม พระตถาคตพระองค์นั้นทรงทำโลกนี้ พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พระมหาโลก ให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพระมหาณ์ เทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม ทรงแสดงธรรมงานในเมืองต้น งานในท่ามกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศพระมหาธรรมย์พร้อมทั้งบรรดา พร้อมทั้งพญานะบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง คุณหนาดี บุตรคุณหนดี หรือผู้เกิดในตรากุลไดตรากุลหนึ่ง ย่อมฟังธรรมนั้น ครั้นฟังแล้ว ได้ศรัทธาใน พระตถาคต เมื่อได้ศรัทธานั้นแล้วย่อมเห็นพระหนักว่า พระราศีกับแคน เป็นทางมาแห่งชุติ บรรพชาเป็นทางโปรดไปร่วม การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพระมหาธรรมย์ให้บริบูรณ์ให้บริสุทธิ์ โดยส่วนเดียวดุลสังข์ชัด ไม่ใช่ทำได่ง่าย ถ้ากระไร เราพึงปลงผูและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ ออกบัวเป็นบรรพชิต สามัคติอมา เขาลงกอง โภคสมบัติน้อยใหญ่ ละเครื่องญาติน้อยใหญ่ ปลงผูและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ออกบัวเป็นบรรพชิต เมื่อบัวแล้ว สำรวมระวัง ในพระปตโนกข้ออยู่ ถึงพร้อมด้วยมารยาทและโศร มีปกติเห็นภัยในไทยเพียงเล็กน้อย สามารถศึกษาอยู่ในสิกขานบทั้งหลาย ประกอบด้วยภาษาธรรม วจกรรมที่เป็นกุศล มีอาชีพบริสุทธิ์ ถึงพร้อมด้วยศีล คุ้มครองทวาร ในอินทรีย์ทั้งหลาย ประกอบด้วยสติสัมปชัญญาเป็นผู้สันโคน.

จุลศีล

คุกรผู้มีอายุ อย่างไรกิจมุจจิชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล?

๑. กิจมุในพระธรรมวินัยนี้ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางทัณฑะ วางแผนตรา มีความละอาย มีความเอื้นดู มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ขอนี้เป็นศีลของเรօประการหนึ่ง.

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 194

๒. เชօละการลักษรพย วេនขาดจาก การลักษรพย รับแต่ของที่เขาให้ห้องการแต่ของที่เขาให้ ไมประพฤติดนเป็นข้อมย เป็นผู้สะอาดอยู่ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๓. เชօละกรรมเป็นข้าศิกแก่พรหมจารย ประพฤติพรหมจารย ประพฤติห่างไกล
เว้นขาดจากเมถุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๔. เชօละการพุดเท็จ เว้นขาดจากการพุดเท็จ พุดแต่คำจริง คำรังคำสัตย มีถ้อยคำ
เป็นหลักฐาน ควรเชื่อได้ ไมพุดหลวงโลก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. เชօละคำส่อเลียด เว้นขาดจากคำส่อเลียด ฟังจากข้างนี้แล้วไมไปบอกข้างโน้น
เพื่อให้คนหมุนนี้แตกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้ว ไมมานบอกข้างนี้เพื่อให้คนหมุนโน้นแตกร้าว
กัน สามารถที่แตกร้าวกันแล้วบ้าง ส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ชอบคนผู้พร้อมเพรียงกัน
ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวแต่คำที่ทำให้กัน
พร้อมเพรียงกัน แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. เชօละคำหมาย เว้นขาดจากคำหมาย กล่าวแต่คำที่ไมมีไทย เพราหมาวนให้รัก
จับใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่ พอใจ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. เชօละคำพ้อเจ้อ เว้นขาดจากคำพ้อเจ้อ พูดถูกกาล พูดแต่คำที่เป็นจริง
พูดองอรรถ พูดองธรรม พูดองวินัย พูดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วย
ประโยชน์ โดยกาลอันควร แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๘. เชօเว้นขาดจากการพราກพីชความและភូតความ.

๙. เชօជันหนนគិយ វេនการជันในราตรី งดการជันในเวลาวิกាល.

๑๐. เชօเว้นขาดจากการฟ้อนรำขับร้องประโภคណទី และดុកการเด่นอันเป็นข้าศิกแก่
กฎศล.

๑๑. เชօเว้นขาดจากการทัดทรงประดับตอบแต่งร่างกาย ด้วยดอกไม้ของหอมและเครื่อง
ประเทืองผิว อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว.

๑๒. เชօเว้นขาดจากการนั่งอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่.

๑๓. เชօเว้นขาดจากการรับทองและเงิน.

พระสูตรต้นปีกุก เล่ม ๑ ที่มนิการ สีลขันธารรค - หน้าที่ 195

๑๔. เชอเว้นขาดจากการรับชั้นัญญาหารดิบ.
๑๕. เชอเว้นขาดจากการรับเนื้อดิบ.
๑๖. เชอเว้นขาดจากการรับสตว์และกุมารี.
๑๗. เชอเว้นขาดจากการรับทาสีและทาส.
๑๘. เชอเว้นขาดจากการรับแพะและแกะ.
๑๙. เชอเว้นขาดจากการรับไก่และสุกร.
๒๐. เชอเว้นขาดจากการรับช้าง โค ม้า และลา.
๒๑. เชอเว้นขาดจากการรับไร่นาและที่ดิน.
๒๒. เชอเว้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้.
๒๓. เชอเว้นขาดจากการซื้อขาย.
๒๔. เชอเว้นขาดจากการ โคงค้ายตราชั่ง การ โคงค้ายของปลอม และการ โคงค้ายเครื่องดวงวัด.
๒๕. เชอเว้นขาดจากการรับสินบน การล่อหลวง และการตอบตะแลง.
๒๖. เชอเว้นขาดจากการตัด การจ่า การจองจำ การตีชิง การปล้น และกรรโชก
แม้มีขอนี้ก็เป็นศึกของเชอประการหนึ่ง

จบชุดศึก.

มัชฌิมศีล

๑. กิจมุเว็นขาดจากการพราກพีชความและภูตความ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวกนั้นโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังประกอบการพราກพีชความและภูตความเห็นป่านนี้
คือพีชเกิดแต่เง่า พีชเกิดแต่ลำดัน พีชเกิดแต่ผล พีชเกิดแต่ยอด พีชเกิดแต่เมล็ดเป็นที่
ครบห้า แม้ขอนนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๒. กิจมุเว็นขาดจากการบริโภคของที่ทำการสะสมไว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ถ้าโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการบริโภคของที่ทำการสะสมไว

เห็นปานนี้ คือสะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมของหอม
สะสมเครื่องประเทืองพิว สะสมอาમิส แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๓. กิจมุเว้นขาดจากการดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ธราแล้ว ยังขวนขวยดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล
เห็นปานนี้ คือ การฟ้อน การขับ การประโคมหารสพ มีการรำเป็นต้น การเล่านิยาย
การเล่นปรบมือ การเล่นปลูกผึ้ง การเล่นตีกลอง ฉากภาพบ้านเมืองที่สวยงาม การเล่นของ
คนจัมทาล การเล่นไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนช้าง ชนม้า ชนกระเบื้อง ชนโค ชนแพะ
ชนแกะ ชนไก่ รับนกกระทา รำกระบีระบบของ Majority Majority ปัลดา การรับ การตรวจผล
การจัดกระบวนการทัพ กองทัพ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๔. กิจมุเว้นขาดจากการขวนขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เช่น
อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ธราแล้ว ยังขวนขวยเล่น
การพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเห็นปานนี้ คือ เล่นมากกรุกแคละแปดຕา แคละ
สินตา เล่นมากเก็บ เล่นดวด เล่นมากไฟว เล่นโนยนบ่วง เล่นไม้ทึ่ง เล่นกำทาย
เล่นสะกา เล่นเป่าใบไม้ เล่นไถน้อยๆ เล่นหกคะแนน เล่นกังหัน เล่นดวงราย เล่นรถน้อยๆ
เล่นธนูน้อยๆ เล่นเขียนทายกัน เล่นทายใจ เล่นเดือนคนพิการ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอ
ประการหนึ่ง.

๕. กิจมุเว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ธรา แล้วยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่เห็น
ปานนี้ คือ เตียงมีเท้าเกินประมาณ เตียงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโกโซรื้นยา เครื่องลاد
ที่ทำด้วยขนแกะอันวิจิตรด้วยลวดลาย เครื่องลادที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลادที่มีสันฐาน
เป็นช่องอกไม้ เครื่องลادที่บัดนุ่น เครื่องลادขนแกะวิจิตรด้วยรูปสัตว์ร้ายมีสีหะและเสือเป็นต้น
เครื่องลادขนแกะมีขนตั้ง เครื่องลادขนแกะมีขนข้างเดียว เครื่องลادทองและเงินแกรมใหม
เครื่องลادใหม่ลิบทองและเงิน เครื่องลادขนแกะจุนางฟ้อน ๑๖ คน เครื่องลادหลังช้าง
เครื่องลادหลังม้า เครื่องลادในรถ เครื่องลادที่ทำด้วยหนังสัตว์ซึ่อชินะอันมีขนอ่อนนุ่ม

เครื่องลากอย่างดีทำด้วยหนังชั้นดี เครื่องลากมีเพดาน เครื่องลากมีหมอนข้าง แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิกมุเว่นขาดจากการประกอบการประดับตนแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกลัพโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังหวานขวยประกอบ การประดับตนแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัวเห็นปานนี้ คือ อบตัว ไคลอวัยยะ อาบน้ำหอม นวด ส่องกระจก แต้มตา หัดดอกไม้ ประเทืองผิว ผัดหน้า ทาปาก ประดับข้อมือ สวมเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้กล้ายา ใช้ดาม ใช้บรรค์ ใช้ร่ม สวมรองเท้า ประดับวิจิตร ติดกรอบหน้า ปักปิ่น ใช้พัดวาลวิชนี นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีลาย แม้ข้อนี้ ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิกมุเว่นขาดจากการติรัจนาณกตา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกลัพโภชนะ ที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังประกอบติรัจนาณกตาเห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราช เรื่องโจร เรื่องมหาอามาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องรบ เรื่องข้า เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องยาน เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องครอบครัว เรื่องคนที่ล่วงลับไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเด เรื่องความเจริญและความเสื่อมด้วยประการนั้นๆ แม้ข้อนี้ ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๘. กิกมุเว่นขาดจากการกล่าวถ้อยคำแก่งแย่งกัน เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ บางจำพวกลัพโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังหวานขวยกล่าวถ้อยคำแก่งแย่งกันเห็นปานนี้ เช่นว่าท่านไม่รู้ทั้งธรรมวินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั้งถึง ท่านจักรรู้ทั้งธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่านปฏิบัติผิด ข้าพเจ้าปฏิบัติถูก ถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นประโยชน์ ของท่านไม่เป็นประโยชน์ คำที่ควรกล่าวก่อน ท่านกลับกล่าวภายหลัง คำที่ควรกล่าวภายหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน ข้อที่ท่านเคยชี้ช่องมาผันแปรไปแล้ว ข้าพเจ้าจับผิดว่าท่องท่านได้แล้ว ข้าพเจ้าบ่ท่านได้แล้ว ท่านจงถอนว่าที่เสีย มิฉะนั้นจะแก้ไขเสีย ถ้าสามารถ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. กิจมุ่นหาดจากการประกอบกุศลกรรมและการรับใช้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บังจำพากันน์โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทชา แล้วยังขวนขวยประกอบกุศลกรรมและการรับใช้
เห็นปานนี้ คือรับเป็นทูดของพระราชา รามาหานำมาตั้ง ภษัตติริย์ พราหมณ์ คหบดี และ
กุุมารว่า ท่านจะไปในที่นี่ ท่านจะไปในที่โน้น ท่านจะนำอาลึงนี้ไป ท่านจะนำอาลึงนี้ในที่โน้น
มา ดังนี้ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๖. กิจมุ่นหาดจากการพุดหลอกลวงและการพุดเลียบเคียง เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบังจำพากันน์โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทชา แล้วยังพุดหลอกลวง พุดเลียบเคียง พูด
หว่านล้อม พูดและเลื้ม แสร้งหาลาภด้วยลักษณะ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

จบมัชณิศล.

มหาศีล

๗. กิจมุ่นหาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจฉานวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบังจำพากันน์โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทชา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจฉานวิชา
เห็นปานนี้ คือ ทายอวัยวะ ทายนิมิต ทายอุปนาต ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดฟ้า
ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวงเวียนเทียน ทำพิธีซัดแกลงบูชาไฟ ทำพิธีซัครรบูชาไฟ ทำพิธี
ซัดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ
ทำพลีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอปลูกเสก
เป็นหมอพิ เป็นหม่องลงเลขบันตคุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมอยุ เป็นหมอยาพิ เป็นหมอแมลงปีง
เป็นหมอรักษาแพลงหนูกัด เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทายเสียงกา เป็นหมอทายอายุ
เป็นหมอสอกกันลูกศร เป็นหมอทายเสียงสัตว์ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๘. กิจมุ่นหาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจฉานวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบังจำพากันน์โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทชา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจฉานวิชา
เห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะฟ้า ทายลักษณะศาสตรา

พระสูตรต้นตปทุก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 200

ทายลักษณะดาว ทายลักษณะศร ทายลักษณะชู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสดรี
ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุมา ทายลักษณะกุมาเร ทายลักษณะท่าส ทายลักษณะท่าสี
ทายลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระเบื้อง ทายลักษณะโโคอุสภะ ทายลักษณะโโค
ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระ tha ทายลักษณะเหี้ย
ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมุก แม่ขอนนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๓. กิกมุเว่นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยครรฑา และยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ ดูฤกษ์ยาตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายใน
จักยกเข้าประชิด พระราชาภายในอกจักถอย พระราชาภายในอกจักยกเข้าประชิด พระราชาภายใน
จักถอย พระราชาภายในจักมีชัย พระราชาภายในอกจักปราชัย พระราชาภายในอกจักมีชัย
พระราชาภายในจักปราชัย พระราหองค์นี้จักมีชัย พระราหองค์นี้จักปราชัย เพราเหตุนี้ๆ
แม่ขอนนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๔. กิกมุเว่นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยครรฑา และยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีจันทรครรษ จักมีสุริยครรษ จักมีนักยัตติครรษ ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์จักเดินถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดวงนักยัตติจักเดินถูกทาง
ดวงนักยัตติจักเดินผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟ้าร้อง
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตติขึ้น ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตติจักตก ดวง
จันทร์ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตติจักมัวหมอง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตติจักระจ่าง
จันทรครรษจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยครรษจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักยัตติครรษจักมีผลเป็นอย่างนี้
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็น
อย่างนี้ ดวงนักยัตติเดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงนักยัตติเดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้
มีอุกกาบาตจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหางจักมีผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดินไหวจักมีผลเป็นอย่างนี้
ฟ้าร้องจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตติขึ้นจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์

ดวงอาทิตย์ และดาวนักขัตฤกษ์มีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ และดาวนักขัตฤกษ์ มีผลของจักษ์มีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ และดาวนักขัตฤกษ์จะจักรกระจางจักษ์มีผลเป็นอย่างนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๕. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทชา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักษ์มีฝันดี จักษ์มีฝันແลঁง จักษ์มีกิจยาหาได้ง่าย จักษ์มีกิจยาหาได้ยาก จักษ์มีความเกยม จักษ์มีภัย จักษ์เกิดโรค จักษ์มีความสำราญหาโรคมีได้ หรืออนับคะแนน คำนวน นับประมวล แต่งกาพย์ โลกาภิเศสัตร์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๖. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทชา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ คือ ให้ฤกษ์อาวاهมงคล ฤกษ์วิวาহมงคล ดูฤกษ์เรียงหมondon ดูฤกษ์หย่าร้าง ดูฤกษ์เก็บทรัพย์ ดูฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ให้ยาดุจครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลินกระด้าง ร่ายมนต์ให้คงแข็ง ร่ายมนต์ให้มือสั่น ร่ายมนต์ให้หูไม่ได้ยิน เป็นหมอทรงกระจาก เป็นหมอทรงหัญญา เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญข้าวัญ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๗. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทชา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก็บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำกระเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกระเทย ทำพิธีปลูกเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รถน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ปรุงยาสำรอก ปรุงยาถ่าย ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องบน ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องล่าง ปรุงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดดู ปรุงยาตา ปรุงยานัตฤ ปรุงยาทา กัด ปรุงยาทาสมาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชะแพล แม้ข้อนี้ ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

คุกรผู้มีอายุ กิกขุสมบูรณ์ด้วยศีลอดย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนาฯ เนย เพราะศีลสังวรนั้น เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้มุราภิเฆก กำจักราชศัตรูได้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนาฯ เพราะราชศัตรูนั้น คุกรผู้มีอายุ กิกขุกิณัณนี้ สมบูรณ์ด้วยศีลอดย่างนี้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนาฯ เพราะศีลสังวรนั้น กิกขุสมบูรณ์ด้วยอริยศีลขันธนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันปราศจากโภยใน คุกรผู้มีอายุ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิกขุเชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล.

จบมหาศีล.

รูป凡 ๔

กิกขุนั้น สังจักการ สังจักกอกุศลธรรม บรรลุปฐมภาน มีวิตก มีวิจาร มีปิติ และสุขเกิดแต่ไวกอยู่ คุกรผู้มีอายุ กิกขุได้รู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุได้รู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ ข้อนี้เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

กิกขุนั้นบรรลุทุติยภาน มีความผ่องใสแห่งจิตในภายใน เป็นธรรมเอกผุดขึ้น เพราะวิตกวิจารลงบไป ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีปิติและสุขเกิดแต่ sama chioy คุกรผู้มีอายุ กิกขุได้รู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุได้รู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

กิกขุนั้นมีอุเบกษา มีสติ มีสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วยนามภาย เพราะปิตลินไปบรรลุตติยภาน ที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า ผู้ได้ภานนี้เป็นผู้มีอุเบกษา มีสติอยู่เป็นสุข คุกรผู้มีอายุ กิกขุได้รู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น

หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่า ชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

วิชา ๘ วิปัสสนาญาณ

กิกขุนั้นบรรลุดุตตตะปาน ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข เพราะละสุข ละทุกข์ และดับโสมนัส โอมนัสก่อนๆ ได้มีอุเบกษาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่ คุกรผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

กิกขุนั้นมีอัจฉริปีนสามาธิบริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อญาณทัสนะ เช้อย่อมรู้ชัด อย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล้ว มีรูป ประกอบด้วยมหากุฏ ๔ เกิดแต่มาตรปฏิคิริยา เติบโตขึ้นด้วย ข้าวสุกและขนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มีอันทำลายและกระจัดกระจาดเป็นธรรมชาติ และวิญญาณของเรานี้ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ คุกรผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่า ชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่า ชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

มโนมยิทธิญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิบริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรമิตรปอันเกิดแต่ใจ

คือ นิรมิตภายนี้ นิรปภิดแต่ใจ มีอวบะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่นักพร่อง คุกรผู้มีอายุ กิกขุไดรื้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรื้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ เรายื้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

อิทธิชัยณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ฟ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมน้อมโน้มจิตไปเพื่ออิทธิชัย เชօบรรลุอิทธิชัย หลายประการ กือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลงแม่ใน แผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหงาไปในอากาศเหมือน นกก็ได้ ลูบคลำพระขันทร์พระอาทิตย์ ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจมาก ด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อำนาจ ทางกายไปตลอดพรหมโลกก็ได้ คุกรผู้มีอายุ กิกขุไดรื้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือ ที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสอง นั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรื้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ เรายื้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

ทิพพโสดัญณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ฟ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมน้อมโน้มจิตไปเพื่อทิพพโสดราดุ เชօย่อม ได้ยินเสียง ๒ ชนิด กือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ ด้วยทิพย์โสด อันบริสุทธิ์ ล่วงโสดของมนุษย์ คุกรผู้มีอายุ กิกขุไดรื้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือ

ที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เท็นอย่างนี้ กิกขุนั้น ไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง ดูกรผู้มีอายุ เรายื่อย่างนี้ เท็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

เจโตปริยญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิบริสุทธิ์ผ่องແ็ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจโตปริยญาณ เช้อย่อมกำหนด รู้ใจของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นด้วยใจ คือ จิตมีราคะก็รู้ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราศจากราคะ ก็รู้ว่าจิตปราศจากราคะ จิตมีโภคะก็รู้ว่าจิตมีโภคะ หรือจิตปราศจากโภคะก็รู้ว่าจิตปราศจากโภคะ จิตมีโมหะก็รู้ว่าจิตมีโมหะ หรือจิตปราศจากโมหะก็รู้ว่าจิตปราศจากโมหะ จิตหล่อหู่ก็รู้ว่าจิตหล่อหู่ หรือจิตฟุ่งช่านก็รู้ว่าจิตฟุ่งช่าน จิตเป็นมหrocketก็รู้ว่าจิตเป็นมหrocket หรือจิตไม่เป็นมหrocketก็รู้ว่าจิตไม่เป็นมหrocket จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่าก็รู้ว่าจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่าก็รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามาธิก็รู้ว่าจิตเป็นสามาธิ หรือจิตไม่เป็นสามาธิก็รู้ว่าจิตไม่เป็นสามาธิ จิตหลุดพ้นก็รู้ว่าจิตหลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้นก็รู้ว่าจิตไม่หลุดพ้น ดูกรผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เท็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เท็นอย่างนี้ กิกขุนั้น ไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง ดูกรผู้มีอายุ เรายื่อย่างนี้ เท็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

บุพเพนิวาสานุสสติญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແ็ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ เช้อย่อมระลึกชาติก่อน ได้เป็นอันมาก คือระลึกได้หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจักรเป็นอันมากบ้าง ตลอดวิวัฏจักรเป็น

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 206

อันมากบ้าง ตลอดสังวัฏจุวิวัฏจุกปัปเป็นอันมากบ้างว่า ในกพโน้นเรามีชื่ออย่างนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวysุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้วได้ไปเกิดในกพโน้น แม่ในภพนั้น เราเกิดไม่มีชื่ออย่างนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวysุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้วได้ไปเกิดในภพนี้ เชออยู่มารเล็กถึงชาติก่อน ได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุเทศ ด้วยประการจะนี้ ดูกรผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือ ที่จะกล่าวว่า ชีพเกื้ออันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิต ทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพเกื้ออันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพเกื้ออย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง ดูกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่าชีพเกื้ออันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

จุตุปปاتญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาชิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังนั้น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิต ไปเพื่อรู้จุติและอุปนัติของสัตว์ ทั้งหลาย เชอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปนัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณงาม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ล่วงจักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ว่า สัตว์เหล่านี้ ประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอริยเจ้า เป็นมิจชาทิฏฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจชาทิฏฐิ เบื้องหน้าแต่ตายเพราภัยแตก เขาย่อเมเข้าถึงอบาย ทุกติ วนินبات นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ ประกอบด้วยกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ได้เตียนพระอริยเจ้า เป็นสัมมาทิฏฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิฏฐิ เบื้องหน้าแต่ตาย เพราภัยแตก เขาย่อเมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดังนี้ เชออยู่มเห็นหมู่สัตว์กำลังจุติ กำลังอุปนัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณงาม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ล่วงจักษุ ของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมด้วยประการจะนี้ ดูกรผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพเกื้ออันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้น

ไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ
เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง
สรีระอย่างหนึ่ง.

อาสวักขยญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแเพ็ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ดังมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ ย่อมรู้ชัด
ตามความเป็นจริงว่า นี่ทุกข์ นี่ทุกขสมุทัย นี่ทุกชนิโรช นี่ทุกชนิโรชามินิปภูปทา เหล่านี้
อาสวะ นี่อาสวสมุทัย นี่อาสวานิโรช นี่อาสวานิโรชามินิปภูปทา เมื่อเรอรู้เห็นอย่างนี้
จิตย่อมหลุดพ้น แม้จาก Karma สา แม้จาก Karma สา แม้จากวิชาสา แม้จิตหลุดพ้นแล้ว
ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจารย์อยู่จนแล้ว กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว
กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี คุกรผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือ
ที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิต
ทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้น ไม่ควรจะกล่าวว่า
ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้
เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง
ดังนี้.

พระผู้มีพระภาคตรัสพราพุทธพจนนี้แล้ว. เจ้าโภภูตัทลิจฉวี ยินดีชื่นชมภายใต้ของ
พระผู้มีพระภาคแล้วแล.

จบมหาลิสตร ที่ ๖.

๗. ชาลิยสูตร

เรื่องของมัณฑิยปริพากและชาลิยปริพาก

[๒๕๖] ข้าพเจ้าได้สั่งมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่บน โถสีตาราม เขตเมืองโกสัมพี ครั้งนั้นแล้ว บรรพชิต ๒ รูป คือ บริพากซื่อมัณฑิยะรูป ๑ เป็นบริพาก ซึ่งเป็นศิษย์ของอุปัชฌาย์ผู้ถือนาตรไม้ ซื่อชาลิยะรูป ๑ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว ได้ขึ้นอยู่บนที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ท่านพระโคดมผู้มีอายุ ชีพเกื้ออันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าเชิพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า คุกรผู้มีอายุ ถ้าเช่นนั้น ท่านทั้งหลายจะฟังง่ายได้ ใจเราจักกล่าว บรรพชิต ๒ รูปนั้น ทูลรับพระผู้มีพระภาคแล้ว พระผู้มีพระภาค จึงได้ตรัสว่า คุกรผู้มีอายุ พระตถาคตเสด็จจากบดีในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เอง โดยชอบถึงพร้อมด้วยวิชาและธรรมะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทพดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกนานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระตถาคตพระองค์นี้ ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พระมหาโลก ให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวตาและมนุษย์ให้รู้ตาม ทรงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งานในท่านกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศพระมหาธรรมรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ครบดี บุตตรครบดี หรือผู้เกิดเฉพาะในครรภุลได้ครรภุลหนึ่ง ย้อมฟังธรรมนั้น ครั้นฟังแล้ว ได้ครรภานาในพระตถาคต เมื่อได้ครรภานาแล้ว ย้อมเห็นตระหนักว่า พระราชศักดิ์แคน เป็นทางมาแห่งธุลี บรรพชาเป็นทางปลด朵ไปร่วง การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพระมหาธรรมรรย์ให้บริบูรณ์ให้บริสุทธิ์โดยส่วนเดียวคุ้งสังข์ชั้น ไม่ใช่ทำได่ง่าย ถ้ากระไร เราพึงปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัศตร์ออกบวชเป็นบรรพชิต สมัยต่อมา เขาจะกองโภคสมบัติน้อยให้ใหญ่ ละเครื่องญาติน้อยให้ใหญ่ ปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัศตร์ ออกบวชเป็นบรรพชิต เมื่อบวชแล้ว สำรวมระวังในพระปฏิโนกข้ออยู่

ถึงพร้อมด้วยมารยาทและโกรธ มีประคติเห็นภัยในไทยเพียงเล็กน้อย สามารถศึกษาอยู่ในลักษณะ
ทั้งหลาย ประกอบด้วยภัยกรรม วจิกรรม ที่เป็นกุศล มีอาชีพบริสุทธิ์ ถึงพร้อมด้วยศีล
คุณครองทวาร ในอินทรีย์ทั้งหลาย ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ เป็นผู้ดันโดย.

จุดศีล

คุกรผู้มีอายุ อย่างไร กิกษุจึงซื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล.

๑. กิกษุในพธรรมวินัยนี้ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางทัณฑะ
วางแผนมีความละอาย มีความอ่อนดู มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่
ขอนี้เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๒. เชօละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ รับแต่ของที่เขาให้ ต้องการแต่ของ
ที่เขาให้ ไม่ประพฤติดนเป็นขโมย เป็นผู้สะอาดอยู่ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๓. เชօละกรรมเป็นข้าศึกแก่พระมหาจารย์ ประพฤติพระมหาจารย์ ประพฤติห่างไกล
เว้นขาดจากเมตุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๔. เชօละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ พูดแต่คำจริง ดำรงคำสัตย์ มีถ้อยคำเป็น
หลักฐาน ควรเชื่อได้ ไม่พูดลงโลก แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. เชօละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้น
เพื่อให้คนหมุนนี้แตกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้วไม่มาบอกข้างนี้ เพื่อให้คนในหมู่โน้น
แตกร้าวกัน สามารถที่แตกร้าวกันแล้วบ้าง ส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ชอบคน
ผู้พร้อมเพรียงกัน ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวแต่คำ
ที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. เชօละคำหายน เว้นขาดจากคำหายน กล่าวแต่คำที่ไม่มีไทย เพราะหุ ชวนให้รัก
จันใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมาก รักใคร่ พ้อใจ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. เชօละคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากการคำเพ้อเจ้อ พูดถูกกาล พูดแต่คำที่เป็นจริง พูดอิงธรรม
พูดอิงธรรม พูดอิงวินัย พูดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์
โดยกาลอันควร แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

พระสูตรต้นปีฉูก เล่ม ๑ ที่มนิกาบ สีลขันธารรค - หน้าที่ 210

๙. เชือเว้นขาดจากการพากพื้นความและภูตความ.
๑๐. เชือปันหนนเดียว เว้นการปันในราตรี งดจากการปันในเวลาวิกาล.
๑๑. เชือเว้นขาดจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโภคดุนตวี และดุการเล่นอันเป็นข้อศึก
แก่กุศล.
๑๒. เชือเว้นขาดจากการทัดทรงประดับ และตอบแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ ของหอม และ
เครื่องประเทืองผัวอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว.
๑๓. เชือเว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่.
๑๔. เชือเว้นขาดจากการรับชัยญาหารดิบ.
๑๕. เชือเว้นขาดจากการรับเนื้อดิบ.
๑๖. เชือเว้นขาดจากการรับสตรีและกุมาเร.
๑๗. เชือเว้นขาดจากการรับทาสีและทาส.
๑๘. เชือเว้นขาดจากการรับแพะและแกะ.
๑๙. เชือเว้นขาดจากการรับไก่และสุกร.
๒๐. เชือเว้นขาดจากการรับช้าง โค ม้า และลา.
๒๑. เชือเว้นขาดจากการรับไร่นาและที่ดิน.
๒๒. เชือเว้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้.
๒๓. เชือเว้นขาดจากการซื้อการขาย.
๒๔. เชือเว้นขาดจากการ โคงด้วยตราชั่ง การ โคงด้วยของปลอม และการ โคงด้วยเครื่อง
ตรางวด.
๒๕. เชือเว้นขาดจากการรับสินบน การถ่อกวาง และการตลาดตะแลง.
๒๖. เชือเว้นขาดจากการตัด การผ่า การจ่องจำ การตีชิง การปลิ้น และกรรโซก
แม้มีข้อนี้ก็เป็นศีลของเชือประการหนึ่ง.

จบจุลศีล.

มัชฌิมศีล

๑. กิจมุเว่นขาดจากการพราหมพีชามและภูตตาม เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการพราหมพีชามและภูตตาม เห็นป่านนี้
คือ พีชเกิดแต่เง่า พีชเกิดแต่ลำต้น พีชเกิดแต่ผล พีชเกิดแต่ยอด พีชเกิดแต่เมล็ดเป็นที่ครบห้า
แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๒. กิจมุเว่นขาดจากการบูรโภคของที่ทำการสะสมไว้ เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการบูรโภคของที่ทำการสะสมไว้
เห็นปานนี้ คือสะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมของหอม
สะสมเครื่องประเทืองผิว สะสมอา米ส แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๓. กิจมุเว่นขาดจากการดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังขวนขวยดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล
เห็นปานนี้ คือการฟ้อน การขับร้อง การประโคม นחרสพ มีการรำเป็นต้น การเด่านิยาย
การเล่นปรบมือ การเล่นปลูกผີ การเล่นติกลอง ฉากgapบ้านเมืองที่สวยงาม การเล่นของคน
ขันทาง การเล่นไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนช้าง ชนม้า ชนกระเบื้อง ชนโโค ชนแพะ
ชนแกะ ชนไก่ รบנןกระทา รำกระบีกระบอง นาวยชา นาวยป้า กรรม การตรวจพล
การจัดกระบวนการทัพ กองทัพ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๔. กิจมุเว่นขาดจากการขวนขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เช่น
อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังขวนขวยเล่น
การพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเห็นปานนี้ คือ เล่นมากกรุณาแลวะแปดตา แลวะสินตา
เล่นมากเก็บ เล่นดาวด เล่นมากไหว เล่นโยนบ่วง เล่นไม่ทึง เล่นกำทาย เล่นสะกา
เล่นเป่าใบไม้ เล่นไก่น้อยๆ เล่นหอกคะแนน เล่นกังหัน เล่นตวงทรวย เล่นรถน้อยๆ
เล่นธนูน้อยๆ เล่นเขียนไทยใจ เล่นไทยใจ เล่นเลียนคนพิการ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอ
ประการหนึ่ง.

๕. กิจมุเว่นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่
เห็นปานนี้ คือเตียงมีเท้าเกินประมาณ เตียงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโ哥เชาว์ขนยาว เครื่องลาด

ที่ทำด้วยขนแกะวิจิตรลวดลาย เครื่อง皿าดที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เครื่อง皿าดที่มีสันฐานเป็นช่อ ดอกไม้ เครื่อง皿าดที่ขัดนุ่น เครื่อง皿าดขนแกะวิจิตรด้วยรูปสัตว์รายมีสีหะและเสือเป็นต้น เครื่อง皿าดขนแกะมีขนตั้ง เครื่อง皿าดขนแกะมีขนข้างเดียว เครื่อง皿าดทองและเงินแกรม ใหม่ เครื่อง皿าด ใหม่คลินทองและเงิน เครื่อง皿าดขนแกะจุนงฟ้อน ๑๖ กน เครื่อง皿าดหลังข้าง เครื่อง皿าดหลังม้า เครื่อง皿าดในรถ เครื่อง皿าดที่ทำด้วยหนังสัตว์ซื้อชินะอันมีขนอ่อนนุ่ม เครื่อง皿าดอย่างดีทำด้วยหนังชะมด เครื่อง皿าดมีเพดาน เครื่อง皿าดมีหมอนข้าง แม้ข้อนี้ก็เป็นศีล ของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิกมุเว่นขาดจากการประกอบการประดับศบแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังขวนขวย ประกอบการประดับศบแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัวเห็นปานนี้ คืออบตัว ไคลอวะ อาบน้ำหอม นวด ส่องกระจก แต้มตา หัดดอกไม้ ประเทืองผิว ผัดหน้า ทาปาก ประดับข้อมือ สามเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้กลักยา ใช้ดาบ ใช้บรรค์ ใช้ร่ม สามรองเท้าประดับวิจิตร ติดกรอบหน้า ปักปิ่น ใช้พัดควาลวิชนี นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีชาย แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิกมุเว่นขาดจากติรัจนาณกذا เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะ ที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังประกอบติรัจนาณกذاเห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราชฯ เรื่องโจร เรื่องมหาอามาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องรอบ เรื่องข้า เรื่องน้ำ เรื่องฝ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของห้อม เรื่องญาติ เรื่องyan เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องครอบครัว เรื่องท่าน้ำ เรื่องคนที่ล่วงลับ ไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อมด้วยประการนั้นๆ แม้ข้อนี้ ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๘. กิกมุเว่นขาดจากการกล่าวถ้อยคำแก่งແย่งกัน เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ บางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังขวนขวยกล่าวถ้อยคำแก่งແย่งกันเห็นปานนี้ เช่นว่าท่านไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง ท่านจักรู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่านปฏิบัติ ผิด ข้าพเจ้าปฏิบัติถูก ถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นประ โยชน์ ของท่านไม่เป็นประ โยชน์ คำที่ควร จะกล่าวก่อน ท่านกลับกล่าวภายหลัง คำที่ควรจะกล่าวภายหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน ข้อที่ท่าน เคยชำช่องมาผันแปร ไปแล้ว ข้าพเจ้าจับผิดความของท่านได้แล้ว ข้าพเจ้าข่มท่านได้แล้ว ท่าน จงถอนว่าทะเสีย มิฉะนั้นจะแก้ไขเสีย ถ้าสามารถ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๔. กิจมุ่นหาดจากการประกอบบุญกรรมและการรับใช้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังขวนขวยประกอบบุญกรรมและการรับใช้
เห็นปานนี้ คือ รับเป็นทูตของพระราชา รามาทอาลำดาย กษัตริย์ พราหมณ์ คหบดี และ
กุุมารว่า ท่านจะไปในที่นี่ ท่านจะไปในที่โน้น ท่านจะนำเอาสิ่งนี้ไป ท่านจะนำเอาสิ่งนี้ในที่โน้นมา
ดังนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๕. กิจมุ่นหาดจากการพุดหลอกลวงและการพุดเลียบเคียง เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังพุดหลอกลวง พุดเลียบเคียง พูด
หว่านล้อม พูดและเล้ม แสร้งหาลาภด้วยลาก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

จบมัชณิศล.

มหาศีล

๖. กิจมุ่นหาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา
เห็นปานนี้ คือ ทายอวัยวะ ทายนิมิต ทายอุปนَا ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดฟ้า
ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวงเวียนเทียน ทำพิธีซัดแกลงบูชาไฟ ทำพิธีซัครรบูชาไฟ ทำพิธี
ซัดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ
ทำพลีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอปลูกเสก
เป็นหมอพี เป็นหมองลงเลขบันตุ่นกรองบ้านเรือน เป็นหมองุ เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอ
แมลงป่อง เป็นหมอรักษาแพลงหนูกัด เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทายเสียงกา เป็นหมอ
ทายอายุ เป็นหมอเสกกันลูกศร เป็นหมอทายเสียงสัตว์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๗. กิจมุ่นหาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา
เห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะไม้พลอย ทายลักษณะฟ้า ทายลักษณะศาสตรา

ทายลักษณะศร ทายลักษณะควบ ทายลักษณะชู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสดรี
ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะภุมาร ทายลักษณะภุมารี ทายลักษณะท่าส ทายลักษณะท่าสี
ทายลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระเบื้อง ทายลักษณะโโคอุสกะ ทายลักษณะโโค
ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระ tha ทายลักษณะเหี้ย
ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมุก แม่ขอนนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๓. กิกมุเว่นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพัน โภชนะที่เขาให้ด้วยครรฑา และวัยเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ ดูฤกษ์ยาตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายใน
จักยกเข้าประชิด พระราชาภายในอกจักถอย พระราชาภายในอกจักยกเข้าประชิด พระราชาภายใน
จักถอย พระราชาภายในจักมีชัย พระราชาภายในอกจักปราชัย พระราชาภายในอกจักมีชัย
พระราชาภายในจักปราชัย พระราชาองค์นี้จักมีชัย พระราชาองค์นี้จักปราชัย เพาะเหตุนี้ๆ
แม่ขอนนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๔. กิกมุเว่นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพัน โภชนะที่เขาให้ด้วยครรฑา และวัยเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีจันทรครรษ จักมีสุริยครรษ จักมีนักยัตติครรษ ดวงจันทร
ดวงอาทิตย์จักเดินถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดาวนักยัตติรจักเดินถูกทาง
ดาวนักยัตติรจักเดินผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟ้าร้อง
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรจักขึ้น ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรจักตก ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรจักม้วนมอง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรจักระจ่าง จันทร
ครรษจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยครรษจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักยัตติครรษจักมีผลเป็นอย่างนี้
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็น
อย่างนี้ ดาวนักยัตติเดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักยัตติเดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้
มีอุกกาบาตจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหางจักมีผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดินไหวจักมีผลเป็นอย่างนี้
ฟ้าร้องจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรจักขึ้นจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์

ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติจักรก็มีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติมัวหมอง จักรก็มีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติกระจั่งจักรก็มีผลเป็นอย่างนี้ แม้ข้อนี้ ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทชา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ ก cioè พยากรณ์ว่าจักรมีฝนดี จักรมีฝนแล้ง จักรมีภิกษยาหาได้่าย จักรมีภิกษยาหาได้ยาก จักรมีความเกยม จักรมีภัย จักรเกิดโรค จักรมีความสำราญหาโรคมีได้ หรืออันบะคะแนน คำนวน นับประมวล แต่งกาพย์โภกายศศาสตร์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทชา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ ก cioè ให้ฤกษ์อาวหมงคล ฤกษ์วิวาหมงคล ฤกษ์เรียงหมอน ฤกษ์หย่าร้าง ฤกษ์เก็บทรัพย์ ฤกษ์จ่ายทรัพย์ ฤกษ์โขคดี ฤกษ์เคราะห์ร้าย ให้ยาพดุงครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลินกระด้าง ร่ายมนต์ให้คงแข็ง ร่ายมนต์ให้มือสั่น ร่ายมนต์ไม่ให้หูได้ยินเสียง เป็นหมอทรงกระจาก เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญขวัญ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทชา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ ก cioè ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก็บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำกะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธีปลูกเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พื้นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์ ทำพิธีน้ำชาไฟ ปรุงยาสำรอก ปรุงยาถ่าย ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องบน ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องล่าง ปรุงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดดู ปรุงยาตา ปรุงยานัตฤ ปรุงยาทา กัด ปรุงยาทาสามาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชะแพล แม้ข้อนี้ ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

ดูกรผู้มีอายุ กิกขุสมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนาฯ เเละ เพราะศีลสังวนนั้น เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้มุราชากิยา กำจักราชศัตรู ได้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัย แต่ไหนาฯ เพราะราชศัตรูนั้น ดูกรผู้มีอายุ กิกขุก็พัณนั้น สมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนาฯ เพราะศีลสังวนนั้นกิกขุสมบูรณ์ด้วยอริยศีลขันธนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันปราสาจากโทยในภายใน ดูกรผู้มีอายุ ด้วยประการดังกล่าวมาแล้ว กิกขุเชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล.

จบมหาศีล.

ฐานปาน ๔

[๒๕๗] ดูกรผู้มีอายุ กิกขุสังจัจกาม สังคจากอกุศลธรรม บรรลุปฐมภาน มีวิตก มีวิจาร มีปีติและสุขเกิดแต่ไวกอญู่ กิกขุไดรืออย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพกีอันนั้น สรีระกีอันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรืออย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพกีอันนั้น สรีระกีอันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

ดูกรผู้มีอายุ ข้อนี้เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพกีอันนั้น สรีระกีอันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง กิกขุนั้นบรรลุตติยภาน มีความผ่องใสแห่งจิต ในภายในเป็นธรรมเอกผุดขึ้น เพราะวิตกวิจาร สงบไป ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีปีติและสุขเกิดแต่สามารถอญู่.

ดูกรผู้มีอายุ กิกขุไดรืออย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพกีอันนั้น สรีระกีอันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรืออย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพกีอันนั้น สรีระกีอันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง ดูกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพกีอันนั้น สรีระกีอันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง กิกขุนั้นมีอุเบกษา มีสติ มีสัมปชัญญา เสวยสุขด้วยนามกาย เพราะปีติลีนไป บรรลุตติยภาน ที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า ผู้ได้ภานนี้เป็นผู้มีอุเบกษา มีสติ อญู่เป็นสุข.

คุกรผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น
สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า กิกขุไดรู้
อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง
สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระ
ก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง กิกขุนั้น บรรลุจดุกดามา ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข
 เพราะจะสุขจะทุกข์และดับโสมนัสโภมนัสสก่อนๆ ได้ มีอุบกษาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่.

[๒๕๙] คุกรผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า
ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า
กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นไม่ควรกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพ
อย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพ
อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง ดังนี้.

วิชา ๘ วิปัสสนาญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
การแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อญาณทั้สสนะ เช้อย่อมรู้
ขัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูป ประกอบด้วยมหากุฏ ๔ เกิดแต่มาตรปฏิดา เติบโตขึ้น
ด้วยข้าวสุกและขนมสุด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มีอันทำลายและกระจัดกระจายเป็น
ธรรมดा และวิญญาณของเรานี้ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ คุกรผู้มีอายุ กิกขุไดรู้
อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพ
อย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้
กิกขุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง
คุกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่า
ชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

มโนมธิชญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແผ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังนั้น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรമิตรรูปอันเกิดแต่ใจ คือ นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวน้อยให้ญัติรบถวาน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง ดูกร ผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้น ไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระ อย่างหนึ่ง ดูกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เรายังมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

อิทธิชญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແผ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังนั้น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิชี เชอบรรลุอิทธิชี หลายประการ คือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัด เมื่อไหไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลงแม้ใน แผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาะไปในอากาศ เหมือนนกก็ได้ ลุบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อำนาจ ทางกายไปตลอดพรหมโลกก็ได้ ดูกรผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้นควรหรือที่ จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสอง นั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกขุไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกขุนั้น ไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง ดูกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เรายังมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

ทิพพโสดัญญ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແผ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังนั้น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อทิพพโสดาดุ เชอย่อ

ได้ยินเสียง ๒ ชนิด กือ เสียงพิพย์และเสียงนุழຍ์ ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ ด้วยพิพย์โสตอัน
บริสุทธิ์ ล่วงโสตของนุழຍ์ คุกรผู้มีอายุ กิกមุ่ไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกมุนั้นควรหรือที่จะ
กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้น
กล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกมุ่ไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกมุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น
สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้
เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

เจトイปริญญาณ

กิกมุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจトイปริญญาณ เขาย่อม
กำหนดครรภของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่น ด้วยใจ กือ จิตมีราคะกึ่รู้ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราศจาก
ราคะกึ่รู้ว่าจิตปราศจากราคะ จิตมีโถสะกึ่รู้ว่าจิตมีโถสะ หรือจิตปราศจากโถสะกึ่รู้ว่าจิตปราศจาก
โถสะ จิตมีโนะห์กึ่รู้ว่าจิตมีโนะห์ หรือจิตปราศจากโนะห์กึ่รู้ว่าจิตปราศจากโนะห์ จิตหมดหู้กึ่รู้ว่า
จิตหมดหู้ หรือจิตฟุ่งช่านกึ่รู้ว่าจิตฟุ่งช่าน จิตเป็นมหrocketกึ่รู้ว่าจิตเป็นมหrocket หรือจิตไม่เป็น
มหrocketกึ่รู้ว่าจิตไม่เป็นมหrocket จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่ากึ่รู้ว่าจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า
กึ่รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามาธิกึ่รู้ว่าจิตเป็นสามาธิ หรือจิตไม่เป็นสามาธิกึ่รู้ว่าจิตไม่เป็น
สามาธิ จิตหลุดพ้นกึ่รู้ว่าจิตหลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้นกึ่รู้ว่าจิตไม่หลุดพ้น คุกรผู้มีอายุ กิกมุ่ได
รู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกมุนั้นควรหรือที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพ
อย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกมุ่ไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้
กิกมุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง
คุกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่า
ชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

บุพเพนิวาสานุสสติญาณ

กิกมุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 220

เชอຍ່ອມຮະລືກຫາຕິກ່ອນ ໄດ້ເປັນອັນນາກ ອື່ອ ຮະລືກ ໄດ້ໜຶ່ງຫາຕິບ້າງ ສອງຫາຕິບ້າງ ສາມຫາຕິບ້າງ
ສີ່ຫາຕິບ້າງ ຫ້າຫາຕິບ້າງ ສົບຫາຕິບ້າງ ຍື່ສົບຫາຕິບ້າງ ສາມສົບຫາຕິບ້າງ ສີ່ສົບຫາຕິບ້າງ ຫ້າສົບຫາຕິບ້າງ
ຮ້ອຍຫາຕິບ້າງ ພັນຫາຕິບ້າງ ແສນຫາຕິບ້າງ ຕໂດດສັງວັດຖຸກັບເປັນອັນນາກບ້າງ ຕໂດດວັດຖຸກັບເປັນ
ອັນນາກບ້າງ ຕໂດດສັງວັດຖຸວັດຖຸກັບເປັນອັນນາກບ້າງວ່າ ໃນກພໂນ້ນເຮົາມີຂໍ້ອ່າງນັ້ນ ມີໂຄຕອຍ່າງນັ້ນ
ມີຜົວພຣຣນອ່າງນັ້ນ ມີອາຫາຮອ່າງນັ້ນ ເສຍສຸຂເສວຍທຸກໝ້ອ່າງນັ້ນ ມີກໍາຫານຄອາຢູ່ເພີຍເຫັນນັ້ນ
ກຣັ້ນຈຸດິຈາກພັນນັ້ນແລ້ວໄດ້ໄປເກີດໃນກພໂນ້ນ ແມ່ນໃນກພນັ້ນເຮົາກີໄດ້ມີຂໍ້ອ່າງນັ້ນ ມີໂຄຕອຍ່າງນັ້ນ
ມີຜົວພຣຣນອ່າງນັ້ນ ມີອາຫາຮອ່າງນັ້ນ ເສຍສຸຂເສວຍທຸກໝ້ອ່າງນັ້ນ ມີກໍາຫານຄອາຢູ່ເພີຍເຫັນນັ້ນ
ກຣັ້ນຈຸດິຈາກພັນນັ້ນແລ້ວໄດ້ນາເກີດໃນກພນີ້ ເຮັຍຍ່ອມຮະລືກຄິ່ງຫາຕິກ່ອນ ໄດ້ເປັນອັນນາກ ພຣ້ອມທີ່ຈ້າກ
ພຣ້ອມທີ່ຈຸດິອຸເທະ ດ້ວຍປະກາດນີ້ ດູກຮູ່ມີອາຢູ່ ກິກມູ ໄດ້ຮູ້ອ່າງນີ້ ເຫັນອ່າງນີ້ ກິກມູນັ້ນຄວຮ່ອ
ທີ່ຈະກ່າວວ່າ ຂີພົກ້ອນນັ້ນ ສຕີຮະກ້ອນນັ້ນ ອ້ອງວ່າຊື່ພອຍ່າງໜຶ່ງ ສຕີຮອຍ່າງໜຶ່ງ ບຣາປິຕ
ທີ່ສອນນັ້ນກ່າວວ່າ ທ່ານຜູ້ມີອາຢູ່ ກິກມູ ໄດ້ຮູ້ອ່າງນີ້ ເຫັນອ່າງນີ້ ກິກມູນັ້ນໄມ່ຄວາມຈະກ່າວວ່າ ຂີພົກ້
ອັນນັ້ນ ສຕີຮະກ້ອນນັ້ນ ອ້ອງວ່າຊື່ພອຍ່າງໜຶ່ງ ສຕີຮອຍ່າງໜຶ່ງ ດູກຮູ່ມີອາຢູ່ ເຮົ້ອ່າງນີ້
ເຫັນອ່າງນີ້ ເຮົາຈຶ່ງມີໄດ້ກ່າວວ່າ ຂີພົກ້ອນນັ້ນ ສຕີຮະກ້ອນນັ້ນ ອ້ອງວ່າຊື່ພອຍ່າງໜຶ່ງ ສຕີຮະ
ອ່າງໜຶ່ງ.

ຈຸດິປະຕຸມາ

ກິກມູນັ້ນ ເມື່ອຈົດເປັນສາມີ ບຣິສຸທີ່ຜ່ອງແຜ້ວ ໄນມີກິເລສ ປຣາຈາກອຸປິເລສ ອ່ອນ
ຄວຮ່ອກເກົ່າງຈາກ ຕັ້ງມັ້ນ ໄນ່ຫວັນໄໄວ ອ່າງນີ້ ຍ່ອມໂນມນັ້ນອມຈິຕ ໄປເພື່ອຮູ້ຈຸດິແລະອຸປັບຕິຂອງສັຕິວ
ທີ່ຫລາຍ ເຮັຍເຫັນໜຸ່ງສັຕິວທີ່ກໍາລັງຈຸດິ ກໍາລັງອຸປັບຕິ ເລວ ປະົບົດ ມີຜົວພຣຣນີ ມີຜົວພຣຣນຳ
ໄດ້ຕີ ຕົກຍາກ ດ້ວຍທີ່ພິຍຈັກມູອັນນັ້ນ ບຣິສຸທີ່ ລ່ວງຈັກມູຂອງມຸນຍໍ ຍ່ອມນູ້ຂໍ້ຈິ່ງໜຸ່ງສັຕິວຜູ້ເປັນໄປຕານ
ກຣມວ່າ ສັຕິວເຫັນນີ້ປະກອບດ້ວຍກາຍທຸຈຣິຕ ວິຈຸຈຣິຕ ມ ໂນໂຈທຸຈຣິຕ ຕີເຕີຍນພຣອຣີຍເຈົ້າເປັນ
ມີຈາທິກູ້ຈີ ຍື້ດີ່ອກຮຽກຮະທຳດ້ວຍມີຈາທິກູ້ຈີ ເບື້ອງໜັ້ນແຕ່ຕາຍພຣະກາຍແຕກ ເບາຍ່ອມເຂົ້າຄື່ງອນຍາຍ
ທຸກຕີ ວິນິບາຕ ນຮກ ສ່ວນສັຕິວເຫັນນີ້ປະກອບດ້ວຍກາຍສຸຈຣິຕ ວິຈຸຈຣິຕ ມ ໂນສຸຈຣິຕ ໄນຕີເຕີຍນ
ພຣອຣີຍເຈົ້າ ເປັນສັມມາທິກູ້ຈີ ຍື້ດີ່ອກຮຽກຮະທຳດ້ວຍຈຳນາຈສັມມາທິກູ້ຈີ ເບື້ອງໜັ້ນແຕ່ຕາຍພຣະ
ກາຍແຕກ ເບາຍ່ອມເຂົ້າຄື່ງສຸກຕິໂລກສວຣຣິຕ ດັ່ງນີ້ ເຮັຍຍ່ອມເຫັນໜຸ່ງສັຕິວກໍາລັງຈຸດິ ກໍາລັງອຸປັບຕິ ເລວ

ประณีต มีผู้บรรน冬ดี มีผู้บรรณทราบ ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยักษ์อันบริสุทธิ์ถ่วงจักษุของมนุษย์
ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมด้วยประการจะนี้ คุกรผู้มีอายุ กิกមุ่ไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้
กิกมุนั้นควรหรือจะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง
บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ กิกมุ่ไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกมุนั้นไม่ควรจะกล่าวว่า
ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้
เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง.

อาสวักขยญาณ

[๒๕๔] กิกมุนั้น เมื่อจิตเป็นสมานชี บริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส
อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ
ย่อมรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี่ทุกๆ นี่ทุกบลูทัย นี่ทุกชนิโรช นี่ทุกชนิโรชามินิปภูปทา
เหล่านี้อาสวะ นื้อาสาสมุทัย นื้อาสาวนิโรช นื้อาสาวนิโรชามินิปภูปทา เมื่อเชอร์รี้เห็นอย่างนี้
จิตย่อมหลุดพ้น แม้จากการมาสาวะ แม้จากการสาวะ แม้จากการสาวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว
ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พระมหาธรรมย่อสูงแล้ว กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว
กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี.

คุกรผู้มีอายุ กิกมุ่ไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกมุนั้นควรหรือจะกล่าวว่าชีพก็อันนั้น
สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง บรรพชิตทั้งสองนั้นกล่าวว่า ท่านผู้มีอายุ
กิกมุ่ไดรู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ กิกมุนั้นไม่ควรที่จะกล่าวว่า ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่า
ชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง คุกรผู้มีอายุ เรารู้อย่างนี้ เห็นอย่างนี้ เราจึงมิได้กล่าวว่า
ชีพก็อันนั้น สรีระก็อันนั้น หรือว่าชีพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง ดังนี้.

พระผู้มีพระภาคตรัสพราพุทธพจน์นี้แล้ว บรรพชิต ๒ รูปนั้นยินดีชื่นชมภายตของ
พระผู้มีพระภาคแล้วแล.

จบชาลิยสูตร ที่ ๗.

๙. มหาสีหานาทสูตร

เรื่องอเจลอกัสสป

[๒๖๐] ข้าพเจ้าได้สัตบ์มาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ณ กัณณกถลมิกาทายวัน เขตอุชุณญาณคร ครั้งนั้น
อเจลอกซื่อว่ากัสสป เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค
ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว ได้ยืนณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า
ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ข้าพเจ้าได้สัตบ์มาว่า พระสมณโโคดมทรงติดตามทุกอย่าง ทรงคัดค้าน
กล่าวโทยบุคคลผู้ประพฤติตะทั้งปวง ผู้มีอาชีพเครื่ามองโดยส่วนเดียว ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ
สมณพราหมณ์พากที่กกล่าวอย่างนี้ว่า พระสมณโโคดมทรงติดตามทุกอย่าง ทรงคัดค้านกล่าวโทย
บุคคลผู้ประพฤติตะทั้งปวง ผู้มีอาชีพเครื่ามองโดยส่วนเดียว เป็นผู้กล่าวตามคำที่พระโโคดม
ผู้เจริญตรัสไว้ ไม่ซื่อว่ากล่าวตู่พระโโคดมผู้เจริญด้วยคำไม่จริง และซื่อว่าพยากรณ์ธรรมตามสมควร
แก่ธรรม อนึ่ง การกล่าวและกล่าวตามที่ชอบแก่เหตุเมื่อน้อยหนึ่ง จะไม่ถึงฐานะที่ควรติเตียน
แลหรือ ความจริงข้าพเจ้ามิได้มีความประ伤ค์ที่จะกล่าวตู่พระโโคดมผู้เจริญ.

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรกัสสป สมณพราหมณ์ผู้ที่กกล่าวอย่างนี้ว่า พระสมณ
โโคดมทรงติดตามทุกอย่าง ทรงคัดค้านกล่าวโทยบุคคลผู้ประพฤติตะทั้งปวง ผู้มีอาชีพเครื่ามอง
โดยส่วนเดียว ไม่เป็นอันกล่าวตามเรา และไม่ซื่อว่ากล่าวตู่เราด้วยคำที่ไม่มีจริง ไม่เป็นจริง
เราเห็นบุคคลผู้ประพฤติตะมีอาชีพเครื่ามองบางคนในโลกนี้ เป็นองหน้าแต่ตายเพรษกาภัยแตก
เข้าถึงอบาย ทุกติ วินิบาต นรก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุมนุษย์ก็มี เราเห็นบุคคล
ผู้ประพฤติตะ มีอาชีพเครื่ามองบางคนในโลกนี้ เป็นองหน้าแต่ตายเพรษกาภัยแตก ย่อมเข้าถึง
สุคติ โลกสวารรค์ ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุมนุษย์ก็มี เราเห็นบุคคลผู้ประพฤติตะ
บางคนในโลกนี้ อยู่ปีนทุกที่พระบุษยน้อย เป็นองหน้าแต่ตายเพรษกาภัยแตก เข้าถึงอบาย
ทุกติ วินิบาต นรก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุมนุษย์ก็มี เราเห็นบุคคลผู้ประพฤติตะ

บางคนในโลกนี้ อุญเป็นทุกข์พระบุญน้อย เป็นองหน้าแต่ด้วยพระภัยแทรก บ่อมเข้าถึงสุคติ
โลกสวรรค์ ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักขุมุขย์ก็มี เราธิการมา การไป จิตและอุบัติ
ของบุคคลผู้ประพฤติติบะเหล่านี้ ตามความเป็นจริงอย่างนี้ เหตุไร เราจักติบะทุกอย่าง
จักดัดค้านกล่าวโภยบุคคลผู้ประพฤติติบะทั้งปวง ผู้มีอาชีพเครื่องของโดยล้วนเดียวเด่า?

[๒๖๑] คูรกรักสสป มีสมณพราหมณ์พากหนึ่ง เป็นบัณฑิต มีปัญญา ละเอียด
ทำการได้ถี่ยงผู้อื่น มีท่าทางเหมือนคนแม่นชู เขาจะเที่ยวทำลายทิภูธิทั้งหลายด้วยปัญญา
สมณพราหมณ์พากนั้นย่องลงกับเราในฐานะนางอย่าง ไม่ลงกับเราในฐานะนางอย่าง นางอย่าง
ที่หากล่าวว่าดี แม้เราจะกล่าวว่าดี นางอย่างที่หากล่าวว่าไม่ดี แม้เราจะกล่าวว่าไม่ดี นางอย่าง
ที่หากล่าวว่าดี เราจะกล่าวว่าไม่ดี นางอย่างที่หากล่าวว่าไม่ดี เราจะกล่าวว่าไม่ดี นางอย่าง
แม้สมณพราหมณ์พากอื่นก็กล่าวว่าดี นางอย่างที่เราจะกล่าวว่าไม่ดี แม้สมณพราหมณ์พากอื่น
ก็กล่าวว่าไม่ดี นางอย่างที่เราจะกล่าวว่าดี สมณพราหมณ์พากอื่นกล่าวว่าไม่ดี นางอย่างที่เราจะกล่าวว่า
ไม่ดี สมณพราหมณ์พากอื่นกล่าวว่าดี เราเข้าไปหาสมณพราหมณ์พากนั้นแล้วกล่าวอย่างนี้ว่า
คูรกรท่านผู้มีอายุ ฐานะที่เรามิ่งลงกันจงดไว้ ในฐานะทั้งหลายที่ลงกันวิญญุชนจะซักใช้ไอลีบ
สอบสวน เปรียบเทียบครุด้วยครุ เปรียบเทียบหมู่ด้วยหมู่ ว่าธรรมของท่านพากนี้ เหล่าใดเป็น
อกุศล นับว่าเป็นอกุศล มีโทย นับว่ามีโทย ไม่ควรเสพ นับว่าไม่ควรเสพ ไม่เป็นธรรมประเสริฐ
นับว่าไม่เป็นธรรมประเสริฐ และเป็นฝ่ายคำ นับว่าเป็นฝ่ายคำ ใจละ ธรรมเหล่านี้ได้มีเหลือ
ประพฤติอยู่พระสมณ โโคดมหรือคณาจารย์ผู้เจริญเหล่าอื่น.

กถาว่าด้วยการละอกุศล

[๒๖๒] คูรกรักสสป ก็ขอนี้เป็นฐานะที่จะมีได้ คือ วิญญุชน เมื่อซักใช้ไอลีบสอบสวน
พึงกล่าวอย่างนี้ว่า ธรรมของท่านพากนี้เหล่าใดเป็นอกุศล นับว่าเป็นอกุศล มีโทย นับว่ามีโทย
ไม่ควรเสพ นับว่าไม่ควรเสพ ไม่เป็นธรรมประเสริฐ นับว่าไม่เป็นธรรมประเสริฐ และเป็น
ฝ่ายคำ นับว่าเป็นฝ่ายคำ พระสมณ โโคดมและธรรมเหล่านี้ได้มีเหลือ ประพฤติอยู่ หรือว่าท่าน
คณาจารย์ผู้เจริญเหล่าอื่น คูรกรักสสป วิญญุชนในโลกนี้ เมื่อซักใช้ไอลีบสอบสวน ดังนี้
โดยมากพึงสรรสเตริญพากเราพากเดียวในข้อนี้.

กตาว่าด้วยการสามารถกุศล

[๒๖๗] ดูกรกัสสป อีกข้อหนึ่งเล่า วิญญาณจะใช้ไม่ได้เลี้ยงส่วนสวนพวกรา เปรียบเทียบครุคำวายครุ เปรียบเทียบหมู่คำวายหมู่ ว่าธรรมของท่านพวgnี้เหล่าใดเป็นกุศล นับว่า เป็นกุศล ไม่มีโทย นับว่าไม่มีโทย ควรเสพ นับว่าควรเสพ เป็นธรรมประเสริฐ นับว่า เป็นธรรมประเสริฐ และเป็นฝ่ายขาว นับว่าเป็นฝ่ายขาว ไกรสามารถธรรมเหล่านี้ไม่มีเหลือ ประพฤติอยู่ พระสมณโකดมหรือคณอาจารย์ผู้เจริญเหล่าอื่น ดูกรกัสสป ก็ข้อนี้เป็นฐานะที่จะมีได้ ก็อวัญญาณ เมื่อซักใช้ไม่ได้เลี้ยงส่วนสวน พึงกล่าวอ่ายานี้ว่า ธรรมของท่านพวgnี้ เหล่าใด เป็นกุศล นับว่าเป็นกุศล ไม่มีโทย นับว่าไม่มีโทย ควรเสพ นับว่าควรเสพ เป็นธรรมประเสริฐ นับว่าเป็นธรรมประเสริฐ และเป็นฝ่ายขาว นับว่าเป็นฝ่ายขาว พระสมณโโคดมสามารถธรรม เหล่านี้ได้ไม่มีเหลือ ประพฤติอยู่ หรือคณอาจารย์ผู้เจริญเหล่าอื่น ดูกรกัสสป วิญญาณในโลกนี้ เมื่อซักใช้ไม่ได้เลี้ยงส่วนสวน ดังนี้ โดยมากพึงสรรเสริญพวกราพวกรเดียวในข้อนี้.

[๒๖๘] ดูกรกัสสป อีกข้อหนึ่งเล่า วิญญาณ จงซักใช้ไม่ได้เลี้ยงส่วนสวนพวกรา เปรียบเทียบครุคำวายครุ เปรียบเทียบหมู่คำวายหมู่ ว่าธรรมของท่านพวgnี้ เหล่าใดเป็นกุศล นับว่าเป็นกุศล มีโทย นับว่ามีโทย ไม่ควรเสพ นับว่าไม่ควรเสพ ไม่เป็นธรรมประเสริฐ นับว่าไม่เป็นธรรมประเสริฐ และฝ่ายดำ นับว่าเป็นฝ่ายดำ ไกรธรรมเหล่านี้ได้ไม่มีเหลือ ประพฤติอยู่ หมู่สาวกของพระโโคดมหรือหมู่สาวกของคณอาจารย์ผู้เจริญเหล่าอื่น ดูกรกัสสป ก็ข้อนี้เป็นฐานะที่จะมีได้ ก็อวัญญาณ เมื่อซักใช้ไม่ได้เลี้ยงส่วนสวน พึงกล่าวอယานี้ว่า ธรรม ของท่านพวgnี้ เหล่าใดเป็นกุศล นับว่าเป็นกุศล มีโทย นับว่ามีโทย ไม่ควรเสพ นับว่าไม่ควรเสพ ไม่เป็นธรรมประเสริฐ นับว่าไม่เป็นธรรมประเสริฐ และเป็นฝ่ายดำ นับว่า เป็นฝ่ายดำ หมู่สาวกของพระโโคดมและธรรมเหล่านี้ได้ไม่มีเหลือ ประพฤติอยู่หรือหมู่สาวกของ คณอาจารย์ผู้เจริญเหล่าอื่น ดูกรกัสสป วิญญาณทั้งหลายในโลกนี้ เมื่อซักใช้ไม่ได้เลี้ยงส่วนสวน ดังนี้ โดยมากพึงสรรเสริญพวกราพวกรเดียวในข้อนี้.

[๒๖๙] ดูกรกัสสป อีกข้อหนึ่งเล่า วิญญาณ จงซักใช้ไม่ได้เลี้ยงส่วนสวนพวกรา เปรียบเทียบครุคำวายครุ เปรียบเทียบหมู่คำวายหมู่ ว่า ธรรมทั้งหลายของท่านพวgnี้ เหล่าใดเป็นกุศล

นับว่าเป็นกุศล ไม่มีโทษ นับว่าไม่มีโทษ ควรเสพนับว่าควรเสพ เป็นธรรมประเสริฐ นับว่า เป็นธรรมประเสริฐ และเป็นฝ่ายขาว นับว่าเป็นฝ่ายขาว โครสماทานธรรมเหล่านี้ได้ไม่มีเหลือ ประพฤติออยู่ หมู่สาวกของพระ โකดมหรือหมู่สาวกของคณอาจารย์ผู้เจริญเหล่าอื่น ดูกรกัสสป ก็ขอนี้เป็นฐานะที่จะมีได้ ก cioè วิญญาณ เมื่อซักใช้ໄລ่เลิยงสอนส่วน พึงกล่าวอย่างนี้ว่าธรรม ของท่านพวคนี้ เหล่าได้เป็นกุศล นับว่าเป็นกุศล ไม่มีโทษ นับว่าไม่มีโทษ ควรเสพ นับว่า ควรเสพ เป็นธรรมประเสริฐ นับว่าเป็นธรรมประเสริฐ และเป็นฝ่ายขาว นับว่าเป็นฝ่ายขาว หมู่สาวกของพระ โโคดมสมາทานธรรมเหล่านี้ได้ไม่มีเหลือประพฤติออยู่ หรือหมู่สาวกของคณอาจารย์ ผู้เจริญเหล่าอื่น ดูกรกัสสป วิญญาณในโลกนี้ เมื่อซักใช้ໄລ่เลิยงสอนส่วน ดังนี้ โคดมากพึง สรรเสริญพวกราพวเดียวในข้อนั้น.

ดูกรกัสสป mgram มีอยู่ ปฏิปทาเมื่อยู่ บุคคลปฏิบัติตามแล้ว จักรรูปอง จักเห็นเองว่า พระสมณ โโคดมกล่าวตามกาล กล่าวจริง กล่าวอรรถ กล่าวธรรม กล่าววินัย ดูกรกัสสป mgram เป็น ไวน ปฏิปทาเป็น ไวน ที่บุคคลปฏิบัติตามแล้ว จักรรูปอง จักเห็นเองว่า พระสมณ โโคดมกล่าวตามกาล กล่าวจริง กล่าวอรรถ กล่าวธรรม กล่าววินัย mgram ประกอบด้วยองค์ ๘ อันประเสริฐนี้ ก cioè ความเห็นชอบ ความดาริชอบ เจรจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ พยายามชอบ ระลึกชอบ ตั้งใจชอบ ดูกรกัสสป mgram แล ปฏิปทานี้แล ที่บุคคลปฏิบัติ ตามแล้ว จักรรูปอง จักเห็นเองว่า พระสมณ โโคดมกล่าวตามกาล กล่าวจริง กล่าวอรรถ กล่าวธรรม กล่าววินัย.

ถ้าว่าด้วยการหลีกนาปาด้วย慈悲

[๒๖๖] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว օเจลอกกัสสปได้ทูลว่า ข้าแต่พระ โโคดมผู้มี อายุ การบำเพ็ญดับของสมณพราหมณ์เหล่านี้ ซึ่งนับว่าเป็นการงานของสมณะ และของ พราหมณ์มีอยู่ ก cioè เป็นคนเปลือย หอดทิ่งบรรยาท เลิยมือ เขาเชิญให้มารับภิกษา ก็ไม่มา เขา เชิญให้หยุด ก็ไม่หยุด ไม่รับภิกษาที่เขาแบ่งไว้ก่อน ไม่รับภิกษาที่เขาทำเฉพาะ ไม่รับภิกษาที่เขา นิมนต์ เขายังไม่รับภิกษาปากหน้า ไม่รับภิกษาจากหน้า ไม่รับภิกษาที่บุคคลยืนคร่อมธรรมีประตุ

นำมา ไม่รับภิกษาที่บุคคลบึ่นคร่อมท่อน ไม่นำมา ไม่รับภิกษาที่บุคคลบึ่นคร่อมสาคนำมา ไม่รับภิกษาของคน ๒ คนที่กำลังบริโภคอยู่ ไม่รับภิกษาของหญิงมีครรภ์ ไม่รับภิกษาของหญิงผู้กำลังให้ลูกดูดนนม ไม่รับภิกษาของหญิงผู้คลอดเคลียบูรุษ ไม่รับภิกษาที่นัดแนะกันทำไว้ ไม่รับภิกษาในที่ซึ่งสุนัขได้รับเลี้ยงดู ไม่รับภิกษานในที่มีแมลงวันได้ตอมเป็นกลุ่ม ไม่กินปลา ไม่กินเนื้อ ไม่ดื่มสุรา ไม่ดื่มเมรัย ไม่ดื่มยาดอง เขาวรับภิกษาที่เรือนหลังเดียว เยี่ยวยาอัตภาพด้วยข้าวคำเดียวบ้าง รับภิกษาที่เรือน ๒ หลัง เยี่ยวยาอัตภาพด้วยข้าว ๒ คำบ้าง รับภิกษาที่เรือน ๗ หลัง เยี่ยวยาอัตภาพด้วยภิกษาในถادน้อยใบเดียวบ้าง ๒ ในบ้าง ๓ ในบ้าง กินอาหารที่เก็บค้างไว้ วันหนึ่งบ้าง ๒ วันบ้าง ๗ วันบ้าง เป็นผู้ประกอบความหวานขวยในการบริโภคกัตที่เวียนมาตั้งกึ่งเดือนเช่นนี้บ้าง.

ข้าแต่พระโคคุมผู้มีอายุ การบำเพ็ญตະของสมณพราหมณ์เหล่านี้ ซึ่งนับว่าเป็นการงานของสมณะ และของพราหมณ์มืออยู่ กือ อเจลกนั้น เป็นผู้มีผักดองเป็นภักขาน้ำ มีข้าวฟ่างเป็นภักขาน้ำ มีลูกเตือยเป็นภักขาน้ำ มีกาข้าวเป็นภักขาน้ำ มีขางเป็นภักขาน้ำ มีสาหร่ายเป็นภักขาน้ำ มีรำเป็นภักขาน้ำ มีข้าวตังเป็นภักขาน้ำ มีกำยานเป็นภักขาน้ำ มีหญ้าเป็นภักขาน้ำ มีโคมัยเป็นภักขาน้ำ มีเหঁจและผลไม้ในป่าเป็นอาหาร บริโภคผลไม้หล่นเยี่ยวยาอัตภาพ

ข้าแต่พระโคคุมผู้มีอายุ การบำเพ็ญตະของสมณพราหมณ์เหล่านี้ ซึ่งนับว่าเป็นการงานของสมณะ และของพราหมณ์มืออยู่ กือ อเจลกนั้น ทรงผ้าป่านบ้าง ผ้าแแกมกันบ้าง ผ้าห่อศพบ้าง ผ้าบังสุกุลบ้าง ผ้าเปลือกไม้บ้าง หนังเสือบ้าง หนังเสือทั้งเล็บบ้าง ผ้าคากรองบ้าง ผ้าเปลือกปองรองบ้าง ผ้าผลไม้กรองบ้าง ผ้าก้มพลทำด้วยผนูบ้านบ้าง ผ้าก้มพลทำด้วยขนสัตว์บ้าง ผ้าทำด้วยขนปีกนกเค้าบ้าง เป็นผู้ดูอนพมและหนวด กือ ประกอบความหวานขวยในการถอนพมและหนวดบ้าง เป็นผู้ยืน กือ ห้ามอาสนะบ้าง เป็นผู้กระโหงยัง กือ ประกอบความเพียรในการกระโหงยัง (กือ เดินกระโหงยังเหยียบพื้นไม่เต็มเท้า) บ้าง เป็นผู้นอนบนหนาม กือ สำเร็จการนอนบนบนหนามบ้าง สำเร็จการนอนบนแผ่นกระดานบ้าง สำเร็จการนอนบนแนินดินบ้าง เป็นผู้นอนตะแคงข้างเดียวบ้าง เป็นผู้หมักหมมด้วยชุลีบ้าง เป็นผู้อยู่กลางแจ้งบ้าง เป็นผู้นั่งบนอาสนะตามที่ลَاด ไว้บ้าง เป็นผู้บริโภคคุต กือ ประกอบความหวานขวยในการบริโภคคุตบ้าง เป็นผู้ห้ามน้ำเย็น กือ หวานขวยในการห้ามน้ำเย็นบ้าง เป็นผู้อาบน้ำวันละ ๗ ครั้ง กือ ประกอบความหวานขวยในการลงน้ำบ้าง.

[๒๖๗] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรกัสสป แม่ถ้าเป็นอเจอกผู้ทดสอบทึงมรรยาท เลี้ยมือ เขาเชิญให้มารับภิกษาที่ไม่มา เขาเชิญให้หยุดที่ไม่หยุด ไม่รับภิกษาที่เขาแบ่งไว้ก่อน ไม่รับภิกษาที่เขาทำเฉพาะ ไม่รับภิกษาที่เขานิมนต์ เขาไม่รับภิกษายา愧疚 ไม่รับภิกษาจากหม้อข้าว ไม่รับภิกษาที่บุคคลยืนคร่อมธรณ์ประดูนำมมา ไม่รับภิกษาที่บุคคลยืนคร่อมท่อนไม่นำมา ไม่รับภิกษาที่บุคคลยืนคร่อมสาคนนำมมา ไม่รับภิกษายาของคน ๒ คนที่กำลังบริโภคอยู่ ไม่รับภิกษายาของ หลุ่งมีครรภ์ ไม่รับภิกษายาของหลุ่งผู้กำลังให้ลูกดูดนม ไม่รับภิกษายาของหลุ่งผู้คลอดเคลื่อนบุรุษ ไม่รับภิกษาที่นัดแนะกันทำไว้ ไม่รับภิกษาในที่ซึ่งสุนัขได้รับเลี้ยงดู ไม่รับภิกษาในที่มีแมลงวัน ໄต่ตอน เป็นกลุ่ม ไม่กินปลา ไม่กินเนื้อ ไม่ดื่มสุรา ไม่ดื่มเมรัย ไม่ดื่มยาดอง เขาวันภิกษาที่เรือน ๒ หลังเดียวฯ อัตภาพด้วยข้าว คำเดียวบ้าง รับภิกษาที่เรือน ๒ หลัง เยี่ยวฯ อัตภาพด้วยข้าว ๒ คำบ้าง รับภิกษาที่เรือน ๙ หลัง เยี่ยวฯ อัตภาพด้วยข้าว ๙ คำบ้าง เยี่ยวฯ อัตภาพด้วยภิกษา ในศาสนอยใบเดียวบ้าง ๒ ใบบ้าง ๙ ใบบ้าง กินอาหารที่เก็บค้างไว้วันหนึ่งบ้าง ๒ วันบ้าง ๙ วัน บ้าง เป็นผู้ประกอบความหวานขวยในการบริโภคกัดที่เรียนมาตั้งกิ่งเดือนเช่นนี้บ้าง สีลสมปทา จิตสมปทา หรือปัญญาสัมปทานนี้ ก็ยังไม่ชื่อว่า อันสมนพราหมณ์นั้นอบรมแล้ว กระทำให้ แจ้งแล้ว ที่เที่ยวบ้างห่างจากสามัญคุณ และพระมหาณคุณ ดูกรกัสสป ต่อเมื่อภิกษุเจริญเมตตาจิต อันไม่มีเรว ไม่มีความเบียดเบี้ยน ทำให้แจ้งซึ่งเจตโววุติ ปัญญาวิมุติ อันหาอาสวามิได้ เพราะอาสวะสีนีไปด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่ กิจยุนีเรารายกว่า สมณะบ้าง พระมหาณบ้าง.

ดูกรกัสสป แม่หากว่าสมณะนั้น เป็นผู้มีผักดองเป็นภัณฑ์ มีข้าวฟ่างเป็นภัณฑ์ มีลูกเดือยเป็นภัณฑ์ มีกาข้าวเป็นภัณฑ์ มียางเป็นภัณฑ์ มีสาหร่ายเป็นภัณฑ์ มีรำเป็นภัณฑ์ มีข้าวตังเป็นภัณฑ์ มีคำยานเป็นภัณฑ์ มีหญ้าเป็นภัณฑ์ มีโคมยเป็นภัณฑ์ มีเง่าและผลไม้ในป่า เป็นอาหาร บริโภคผลไม้หล่นเยี่ยวฯ อัตภาพ สีลสมปทา จิตสมปทา หรือปัญญาสัมปทานนี้ ก็ยังไม่ชื่อว่า อันสมนพราหมณ์นั้นอบรมแล้ว กระทำให้แจ้งแล้ว ที่เที่ยวบ้างห่างจากสามัญคุณ และพระมหาณคุณ ดูกรกัสสป ต่อเมื่อภิกษุเจริญเมตตาจิตอันไม่มีเรว ไม่มีความเบียดเบี้ยน และ ทำให้แจ้งซึ่งเจตโววุติ ปัญญาวิมุติ อันหาอาสวามิได้ เพราะอาสวะสีนีไปด้วยปัญญาอันยิ่ง ด้วยตนเองในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่ กิจยุนีเรารายกว่า สมณะบ้าง พระมหาณบ้าง.

ดูกรกัสสป แม้หากว่าสมณพราหมณ์นั้น ทรงผ้าป่าบ้าง ผ้าแกมกันบ้าง ผ้าห่อศพบ้าง ผ้าบังสุกุลบ้าง ผ้าเปลือกไม้บ้าง หนังเสือบ้าง หนังเสือทึ้งเล็บบ้าง ผ้าคาดของบ้าง ผ้าเปลือกปอ ของบ้าง ผ้ากัมพลทำด้วยผูกนบ้าง ผ้ากัมพลทำด้วยขนสัตว์บ้าง ผ้าทำด้วยขนปีกนกเค้าบ้าง เป็นผู้สอนพมและหนวด คือ ประกอบความหวานขวยในการสอนพมและหนวดบ้าง เป็นผู้ขึ้น คือ ห้ามอาสนะบ้าง เป็นผู้กระโหง คือ ประกอบความเพียรในการกระโหง (คือ เดินกระโหง เหยียบพื้น ไม่เต็มเท้า) บ้าง เป็นผู้สอนบนหนาม คือ สำเร็จการนอนบนหนามบ้าง สำเร็จการ นอนบนแผ่นกระดานบ้าง สำเร็จการนอนบนนินดินบ้าง เป็นผู้สอนตะแคงข้างเดียวบ้าง เป็นผู้ หมักหมนมด้วยชุดลีบ้าง เป็นผู้อยู่กลางแจ้งบ้าง เป็นผู้นั่งนอนบนอาสนะตามที่คาดไว้บ้าง เป็นผู้ บริโภคคุณ คือ ประกอบความหวานขวยในการบริโภคคุณบ้าง เป็นผู้ห้ามน้ำเย็น คือ หวานขวย ในการห้ามน้ำเย็นบ้าง เป็นผู้อาบน้ำวันละ ๓ ครั้ง คือ ประกอบความหวานขวยในการลงน้ำบ้าง สีลสมปทา จิตสัมปทา หรือปัญญาสัมปทานี ก็ยังไม่ชื่อว่าอันสมณพราหมณ์นั้นอบรมแล้ว กระทำให้แจ้งแล้ว ที่แท้เขายังห่างจากสามัญคุณ และพระมหาณคุณ ดูกรกัสสป ต่อเมื่อกิจยุ จริญเมตตาจิตอันไม่มีเงา ไม่มีความเบี้ยดเบี้ยน และทำให้แจ้งซึ่งเจตโวติมุติ ปัญญาวิมุติอัน หาอาสาภิไธเพระอาสาภิสิ้นไป ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองในปัจจุบันเข้าถึงอยู่ กิจยุนี้เรียกว่า สมณะบ้าง พราหมณ์บ้าง.

ว่าด้วยօเจกสวัตร

[๒๖๙] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว օเจกกัสสปได้ทูลว่า ข้าแต่พระโคดม ผู้เจริญ สามัญคุณทำได้ยาก พระมหาณคุณทำได้ยาก.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรกัสสป ขอนี้เป็นปกติในโลก ที่สามัญคุณทำได้ยาก พระมหาณคุณทำได้ยาก ดูกรกัสสป แม้หากว่าเป็นօเจกผู้ทดสอบทั้งบรรยาย เลี้ยมือ เขาเชิญให้ มารับกิจยา ก็ไม่มา เขาเชิญให้หยุด ก็ไม่หยุด ไม่รับกิจยาที่เขาແง่งไว้ก่อน ไม่รับกิจยาที่เขาทำ ไว้เฉพาะ ไม่รับกิจยาที่เขานิมนต์ เขายังไม่รับกิจยาปากหน้า ไม่รับกิจยาจากหน้าข้า ไม่รับ กิจยาที่บุคคลยืนคร่อมธารณีประตุนนำมา ไม่รับกิจยาที่บุคคลยืนคร่อมท่อน ไม่นำมา ไม่รับกิจยาที่ บุคคลยืนคร่อมสถาบันมา ไม่รับกิจยาของคน ๒ คนที่กำลังบริโภคอยู่ ไม่รับกิจยาของหญิงมีครรภ์ ไม่รับกิจยาของหญิงผู้กำลังให้ลูกคุณนม ไม่รับกิจยาของหญิงผู้คลอดคลายบุรุษ ไม่รับกิจยาที่ นัดแนะกันทำไว้ ไม่รับกิจยาในที่ซึ่งสุนัขได้รับเลี้ยงดู ไม่รับกิจยาในที่มีแมลงวัน ได้ตอมเป็นกลุ่ม

ไม่กินปลา ไม่กินเนื้อ ไม่ดื่มสุรา ไม่ดื่มเมรัย ไม่ดื่มยาดอง เขาวับกิกยาที่เรือนหลังเดียว
เขียวาเยอัตภาพด้วยข้าวคำเดียวบ้าง รักกิกยาที่เรือน ๒ หลัง เยียวเยอัตภาพด้วยข้าว ๒ คำบ้าง
รับกิกยาที่เรือน ๓ หลัง เยียวเยอัตภาพด้วยข้าว ๓ คำบ้าง เยียวเยอัตภาพด้วยกิกยาในศาสน์อย
ในเดียวบ้าง ๒ ในบ้าง ๑ ในบ้าง กินอาหารที่เก็บค้างไว้วันหนึ่งบ้าง ๒ วันบ้าง ๓ วันบ้าง
เป็นผู้ประกอบความหวานขวยในการบริโภคกัตที่เวียนมาตั้งกึงเดือนเช่นนี้บ้าง คุกรักสสป สามัญ
คุณหรือพรหมัญคุณ จักซื่อว่าเป็นกิจที่กระทำได้ยาก กระทำได้ยากด้วยดี ด้วยการปฏิบัติมี
ประมาณน้อยนี้ และด้วยการบำเพ็ญตอบนี้แล้ว ไม่น่าจักต้องกล่าวว่า สามัญคุณทำยาก
พรหมัญคุณทำได้ยากดังนี้เลย ก็คงดี หรือบุตรคนดี โดยที่สุดแม้นางกุਮพาถี จักอาจทำ
สามัญคุณและพรหมัญคุณนี้ได้ด้วยการกล่าวว่า เอาเถอะ เราจักเป็นเจลก เป็นผู้ทดสอบทึมรรยาท
เลิมือ เขาเชิญให้มารับกิกยาที่ไม่มา เขายังให้หยุดก์ไม่หยุด ไม่รับกิกยาที่เขาแบ่งไว้ก่อน
ไม่รับกิกยา ที่เขาทำเฉพาะ ไม่รับกิกยาที่เขานิมนต์ เขายังไม่รับกิกยาปากหน้อ ไม่รับกิกยาจาก
หน้อข้าว ไม่รับกิกยาที่บุคคลยืนคร่อมชรณีประตุน้ำมา ไม่รับกิกยาที่บุคคลยืนคร่อมท่อนไม่น้ำมา
ไม่รับกิกยาที่บุคคลยืนคร่อมสากน้ำมา ไม่รับกิกยาของคน ๒ คนที่กำลังบริโภคอู่ ไม่รับกิกยา
ของหญิงมีครรภ์ ไม่รับกิกยาของหญิงผู้กำลังให้ลูกคุณน ไม่รับกิกยาของหญิงผู้คัดอเดลี่บุรุษ
ไม่รับกิกยาที่นัดแนะกันทำไว้ ไม่รับกิกยาในที่ซึ่งสุนัขได้รับเลี้ยงดู ไม่รับกิกยาในที่มีแมลงวัน
ใต้ตอมเป็นกลุ่ม ไม่กินปลา ไม่กินเนื้อ ไม่ดื่มสุรา ไม่ดื่มเมรัย ไม่ดื่มยาดอง เขาวับกิกยา
ที่เรือนหลังเดียว เยียวเยอัตภาพด้วยข้าวคำเดียวบ้าง รับกิกยาที่เรือน ๒ หลัง เยียวเยอัตภาพ
ด้วยข้าว ๒ คำบ้าง รับกิกยาที่เรือน ๓ หลัง เยียวเยอัตภาพด้วยข้าว ๓ คำบ้าง เยียวเยอัตภาพ
ด้วยกิกยาในศาสน์อยในเดียวบ้าง ๒ ในบ้าง ๑ ในบ้าง กินอาหารที่เก็บค้างไว้วันหนึ่งบ้าง
๒ วันบ้าง ๓ วันบ้าง เป็นผู้ประกอบความหวานขวยในการบริโภคกัตที่เวียนมาตั้งกึงเดือนเช่นนี้
คุกรักสสป ก็ เพราะสามัญคุณ หรือพรหมัญคุณเป็นกิจที่ทำได้ยาก กระทำได้ยากด้วยดี
 เพราะต้องเว้นการปฏิบัติ มีประมาณน้อยนี้ และต้องเว้นการบำเพ็ญตอบนี้ เพราะจะนั้นการที่
กล่าวว่า สามัญคุณทำได้ยาก พรหมัญคุณทำได้ยาก ดังนี้ สมควรแล้ว คุกรักสสป ต่อเมื่อ
กิกยาเจริญเมตตาจิตอันไม่มีเงร ไม่มีความเบียดเบี้ยน และทำให้แจ้งช่องใจวิมุติ ปัญญาวิมุติ

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 230

อันหาอาสาวมได้ เพราะอาสาวสีนไป ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่ กิกขุนี้^๔ เราเรียกว่าสมณะบ้าง พระมหาณบ้าง.

ดูกรกัสสป แม้ถ้าว่าสมณะนี้เป็นผู้มีผักดองเป็นภัตยาบ้าง มีข้าวฟ่างเป็นภัตยาบ้าง มีลูกเดือยเป็นภัตยาบ้าง มีกาข้าวเป็นภัตยาบ้าง มียางเป็นภัตยาบ้าง มีสาหร่ายเป็นภัตยาบ้าง มีรำเป็นภัตยาบ้าง มีข้าวตังเป็นภัตยาบ้าง มีกำยานเป็นภัตยาบ้าง มีหัญเป็นภัตยาบ้าง มีโโคมัย เป็นภัตยาบ้าง มีเหง้าและผลไม้ในป่าเป็นอาหาร บริโภคผลไม้หล่นเขียวyaอัตภาพ ดูกรกัสสป สามัญคุณหรือพระมหาณคุณ จักเป็นกิจที่ทำได้ยาก กระทำได้ยากด้วยดี ด้วยการปฏิบัติมีประมาณ น้อยนี้ และด้วยการบำเพ็ญตนะนี้แล้ว ไม่น่าจักต้องกล่าวว่า สามัญคุณทำได้ยาก พระมหาณคุณ ทำได้ยาก ดังนี้เลย กีคหบดี หรือบุตรคหบดี โดยที่สุดแม้นางกุਮภาพาสี ก็จักอาจทำสามัญคุณ และพระมหาณคุณนี้ได้ ด้วยการกล่าวว่า เอาเดชะ เรายักเป็นօเจลก มีผักดองเป็นภัตยาบ้าง มีข้าวฟ่างเป็นภัตยาบ้าง มีลูกเดือยเป็นภัตยาบ้าง มีกาข้าวเป็นภัตยาบ้าง มียางเป็นภัตยาบ้าง มีสาหร่ายเป็นภัตยาบ้าง มีรำเป็นภัตยาบ้าง มีข้าวตังเป็นภัตยาบ้าง มีกำยานเป็นภัตยาบ้าง มีหัญเป็นภัตยาบ้าง มีโโคมัยเป็นภัตยาบ้าง มีเหง้าและผลไม้ในป่าเป็นอาหาร บริโภคผลไม้หล่น เอียวyaอัตภาพ ดูกรกัสสป กีเพาะสามัญคุณ หรือพระมหาณคุณ เป็นกิจที่กระทำได้ยาก กระทำได้ยากด้วยดี เพราะต้องเว้นการปฏิบัติมีประมาณน้อยนี้ และต้องเว้นการบำเพ็ญตนะนี้ เพื่อจะนั้น การที่กล่าวว่าสามัญคุณทำได้ยาก พระมหาณคุณทำได้ยาก ดังนี้ สมควรแล้ว ดูกรกัสสป ต่อเมื่อกิกขุเจริญเมตตา กิจอันไม่มีเรว ไม่มีความเบียดเบี้ยน และทำให้แจ้งช่อง เจトイวิมุติ ปัญญาวิมุติ อันหาอาสาวมได้ เพราะอาสาวสีนไป ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่ กิกขุนี้เราเรียกว่า สมณะบ้าง พระมหาณบ้าง.

ดูกรกัสสป แม้ถ้าว่าสมณะพระมหาณนี้ ทรงผ้าป่านบ้าง ผ้าแกมนกันบ้าง ผ้าห่อศพบ้าง ผ้าบังสุกุลบ้าง ผ้าเปลือกไม้บ้าง หนังเสือบ้าง หนังเสือทึ้งเล็บบ้าง ผ้าคากรองบ้าง ผ้าเปลือกปอ รองบ้าง ผ้าผลไม้กรองบ้าง ผ้าก้มพลทำด้วยผมคนบ้าง ผ้าก้มพลทำด้วยขนสัตว์บ้าง ผ้าทำด้วย ขนปีกนกเค้าบ้าง เป็นผู้สอนพมและหนวด คือ ประกอบความหวานขาวัยในการสอนพมและหนวด บ้าง เป็นผู้ชี้น คือ ห้ามอาสนะบ้าง เป็นผู้กระ荷ย่ง คือ ประกอบความเพียรในการกระ荷ย่ง

(คือเดินกระ ให้ยังเหยียบพื้น ไม่เต็มเท้า) บ้าง เป็นผู้นอนบนห南瓜 คือ สำเร็จการนอนบนห南瓜
บ้าง สำเร็จการนอนบนแผ่นกระดานบ้าง สำเร็จการนอนบนเนินดินบ้าง เป็นผู้นอนตะแคง
ข้างเดียวบ้าง เป็นผู้หมักหมมด้วยชุดบีบ บ้าง เป็นผู้อยู่กลางแจ้งบ้าง เป็นผู้นั่งบนอาสนะตามที่ล่าด
ไว้บ้าง เป็นผู้บุริโภคคุณ คือ ประกอบความหวานขวยในการบุริโภคคุณบ้าง เป็นผู้ห้ามน้ำเย็น
คือ หวานขวยในการห้ามน้ำเย็นบ้าง เป็นผู้อาบน้ำวันละ ๓ ครั้ง คือ ประกอบความหวานขวย
ในการลงน้ำบ้าง สามัญคุณ หรือพรหมัญคุณ จักเป็นกิจที่กระทำได้ยาก กระทำได้ยากด้วยดี
ด้วยการปฏิบัติมีประมาณน้อยนี้ และด้วยการบำเพ็ญตนนี้แล้ว ไม่น่าจักต้องกล่าวว่า สามัญคุณ
ทำได้ยาก พรหมัญคุณทำได้ยากดังนี้เลย ก็หนวด หรือบุตรคนหนวด โดยที่สุดแม้นางกุਮภาพาสี
จักอาจทำสามัญคุณ และพรหมัญคุณนี้ได้ ด้วยการกล่าวว่า เօนาเฉพาะ เราชกเป็นอเจลอก
ทรงผ้าป่านบ้าง ทรงผ้าแแกมกันบ้าง ผ้าห่อศพบ้าง ผ้าบังสุกุลบ้าง ผ้าเปลือกไม้มีบ้าง หนังเสือบ้าง
หนังเสือหั่งเล็บบ้าง ผ้าคาดรองบ้าง ผ้าเปลือกปอกรองบ้าง ผ้าผลไม้กรองบ้าง ผ้ากัมพลทำด้วย
ผมคนบ้าง ผ้ากัมพลทำด้วยขนสัตว์บ้าง ผ้าทำด้วยขนปีกนกเค้าบ้าง เป็นผู้ถอนผมและหนวด
คือ ประกอบการหวานขวยในการถอนผมและหนวดบ้าง เป็นผู้เย็น คือ ห้ามอาสนะบ้าง เป็นผู้
กระ ให้ยัง คือ ประกอบความเพียรในการกระ ให้ยัง (คือ เดินกระ ให้ยังเหยียบพื้น ไม่เต็มเท้า)
บ้าง เป็นผู้นอนบนห南瓜 คือ สำเร็จการนอนบนห南瓜บ้าง สำเร็จการนอนบนแผ่นกระดานบ้าง
สำเร็จการนอนบนเนินดินบ้าง เป็นผู้นอนตะแคงข้างเดียวบ้าง เป็นผู้หมักหมมด้วยชุดบีบ บ้าง
เป็นผู้อยู่กลางแจ้งบ้าง เป็นผู้นั่งบนอาสนะตามที่ล่าดไว้บ้าง เป็นผู้บุริโภคคุณ คือ ประกอบความ
หวานขวยในการบุริโภคคุณบ้าง เป็นผู้ห้ามน้ำเย็น คือ หวานขวยในการห้ามน้ำเย็นบ้าง เป็นผู้
อาบน้ำวันละ ๓ ครั้ง คือ ประกอบความหวานขวยในการลงน้ำบ้าง ดูกรกัสสป กีพระสามัญคุณ
หรือพรหมัญคุณ เป็นกิจที่กระทำได้ยาก กระทำได้ยากด้วยดี เพราะต้องเว้นการปฏิบัติมีประมาณ
น้อยนี้ และพระต้องเว้นการบำเพ็ญตนนี้ เพราะจะนั่น การที่กล่าวว่า สามัญคุณทำได้ยาก
พรหมัญคุณทำได้ยาก ดังนี้ สมควรแล้ว ดูกรกัสสป ต่อเมื่อกิழุเริญเมตตาจิตอันไม่มีเวร
ไม่มีความเบียดเบียน และทำให้แจ้งซึ่งเจตวิมุติ ปัญญาวิมุติ อันหาอาศามิได้ เพราะ
อาศามิได้ ไป ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่ กิษณี เราเรียกว่า สมณะบ้าง
พระมหาณบ้าง.

[๒๖๕] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว อเจลกัสสปได้ทูลว่า ข้าแต่พระโคดม
ผู้เจริญ สมณะยากที่่กรา จะรู้ได้ พระมหาณายากที่่กรา จะรู้ได้.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คุกรักสสป ขอนี้เป็นปกติในโลก ที่่ว่าสมณะยากที่่กรา
จะรู้ได้ พระมหาณายากที่่กรา จะรู้ได้ แม้หากว่าสมณพระมหาณเป็นอเจลกผู้หอดทึ่งบรรยาท
เลียมือ เขาเชิญให้มารับภิกษาแล้วก็ไม่มา เขาเชิญให้หยุดก็ไม่หยุด ไม่รับภิกษาที่เขาแบ่งไว้ก่อน
ไม่รับภิกษาที่เขาทำเฉพาะ ไม่รับภิกษาที่เขานิมนต์ เขายังไม่รับภิกษาปากหน้า ไม่รับภิกษาจาก
หน้าข้า ไม่รับภิกษาที่บุคคลยืนคร่อมธารณีประตุนำมานา ไม่รับภิกษาที่บุคคลยืนคร่อมท่อนไม่นำมานา
ไม่รับภิกษาที่บุคคลยืนคร่อมสาคนนำมานา ไม่รับภิกษาของคน ๒ คนที่กำลังบริโภคอยู่ ไม่รับภิกษา
ของหญิงมีครรภ์ ไม่รับภิกษาของหญิงผู้กำลังให้ลูกคุณน ไม่รับภิกษาของหญิงผู้คลอดเคดียบูรุษ
ไม่รับภิกษาที่นัดแนะกันทำไว้ ไม่รับภิกษาในที่ซึ่งสุนัขได้รับเลี้ยงดู ไม่รับภิกษาในที่มีแมลงวัน
ไต่ตอมเป็นกลุ่ม ไม่กินปลา ไม่กินเนื้อ ไม่ดื่มน้ำร้า ไม่ดื่มเมรัย ไม่ดื่มยาดอง เขายังรับภิกษา
ที่เรือนหลังเดียว เยี่ยวยาอัตภพด้วยข้าวคำเดียวบ้าง รับภิกษาที่เรือน ๒ หลัง เยี่ยวยาอัตภพ
ด้วยข้าว ๒ คำบ้าง รับภิกษาที่เรือน ๓ หลัง เยี่ยวยาอัตภพด้วยข้าว ๓ คำบ้าง เยี่ยวยาอัตภพ
ด้วยภิกษาในศาสนน้อยในเดียวบ้าง ๒ ในบ้าง ๓ ในบ้าง กินอาหารที่เก็บค้างไว้วันหนึ่งบ้าง
๒ วันบ้าง ๓ วันบ้าง เป็นผู้ประกอบความหวานหวายในการบริโภคภัตที่เวียนมาตั้งกึงเดือนเช่นนี้
บ้าง สมณะหรือพระมหาณจักได้เป็นผู้ชี้อว่า ยากที่่กรา จักรู้ได้ ยากที่่กรา จักรู้ได้ด้วยดี
ด้วยการปฏิบัติมีประมาณน้อยนี้ และด้วยการบำเพ็ญดบะนี้แล้ว ไม่น่าจะต้องกล่าวว่า สมณะ
ยากที่่กรา จะรู้ได้ พระมหาณายากที่่กรา จะรู้ได้ ดังนี้เลยก็คงหนดี หรือบุตรคนหนดี โดยที่สุด
แม้นางกุณภatha จักอาจรู้สามัญคุณ และพระมหาณนี้ได้ว่า แม้สมณพระมหาณนี้เป็นอเจล
ผู้หอดทึ่งบรรยาท เลียมือ เขายังเชิญให้มารับภิกษาก็ไม่มา เขายังเชิญให้หยุดก็ไม่หยุด ไม่รับภิกษา
ที่เขาแบ่งไว้ก่อน ไม่รับภิกษาที่เขาทำเฉพาะ ไม่รับภิกษาที่เขานิมนต์ เขายังไม่รับภิกษาปากหน้า
ไม่รับภิกษาจากหน้าข้า ไม่รับภิกษาที่บุคคลยืนคร่อมธารณีประตุนำมานา ไม่รับภิกษาที่บุคคลยืนคร่อม
ท่อนไม่นำมานา ไม่รับภิกษาที่บุคคลยืนคร่อมสาคนนำมานา ไม่รับภิกษาของคน ๒ คนที่กำลังบริโภคอยู่
ไม่รับภิกษาของหญิงมีครรภ์ ไม่รับภิกษาของหญิงผู้กำลังให้ลูกคุณน ไม่รับภิกษาของหญิง

ผู้คลօเคลียบุรุษ ไม่รับภิกษาที่นัดแนะกันทำไว้ ไม่รับภิกษาในที่ซึ่งสุนัขได้รับการเลี้ยงดู ไม่รับภิกษาในที่มีแมลงวันໄต่ตอมเป็นกลุ่ม ไม่กินปลา ไม่กินเนื้อ ไม่ดื่มน้ำ ไม่ดื่มเมรัย ไม่ดื่มยาดอง เขาวันภิกษาที่เรือนหลังเดียว เยี่ยวญาอัตภาพด้วยข้าวคำเดียวบ้าง รับภิกษาที่เรือน ๒ หลัง เยี่ยวญาอัตภาพด้วยข้าว ๒ คำบ้าง รับภิกษาที่เรือน ๓ หลัง เยี่ยวญาอัตภาพด้วยข้าว ๓ คำบ้าง เยี่ยวญาอัตภาพด้วยภิกษาในศาสนน้อยใบเดียวบ้าง ๒ ในบ้าง ๓ ในบ้าง กินอาหารที่เก็บก้างไว้วันหนึ่งบ้าง ๒ วันบ้าง ๗ วันบ้าง เป็นผู้ประกอบความหวานของในการบริโภคกัตที่เวียนมาตั้งกึงเดือนเช่นนี้ บ้าง ดูกรกัสสป ก็ เพราะสมณะหรือพระมหาณเป็นผู้ชี้อ่ว่า ยากที่ไครๆ จะรู้ได้ ยากที่ไครจะรู้ได้ด้วยดี เพราะต้องเว้นการปฏิบัติมีประมาณน้อยนี้ และต้องเว้นการบำเพ็ญตนะนี้ เพราะจะนั้น การที่กล่าวว่า สมณะยากที่ไครๆ จะรู้ได้ พระมหาณยากที่ไครๆ จะรู้ได้ ดังนี้ สมควรแล้ว ดูกรกัสสป ต่อเมื่อกิจกรรมตามจิตอันไม่มีเริ่ง ไม่มีความเบียดเบียน และทำให้แจ้งชีง เจトイวิมุติ ปัญญาวิมุติ อันหาอาสาจะมิได้ เพราะอาสาสั่นไป ด้วยปัญญาอันยิ่งค้ายตนเอง ในปัจจุบัน เช้าถึงอยู่ กิจมุนีเราเรียกว่า สมณะบ้าง พระมหาณบ้าง.

ดูกรกัสสป แม่หากว่า สมณะพระมหาณเป็นผู้มีผักดองเป็นภัตยาน้ำ มีข้าวฟ่างเป็นภัตยาน้ำ มีลูกเดือยเป็นภัตยาน้ำ มีกาข้าวเป็นภัตยาน้ำ มียางเป็นภัตยาน้ำ มีสาหร่ายเป็นภัตยาน้ำ มีรำเป็นภัตยาน้ำ มีข้าวตังเป็นภัตยาน้ำ มีกำยานเป็นภัตยาน้ำ มีหญ้าเป็นภัตยาน้ำ มีโคมยเป็นภัตยาน้ำ มีเหง้าและผลไม้ในป่าเป็นอาหาร บริโภคผลไม้เยี่ยวญาอัตภาพ ดูกรกัสสป สมณะหรือพระมหาณจักได้เป็นผู้ชี้อ่ว่า ยากที่ไครๆ จะรู้ได้ ยากที่ไครๆ จะรู้ได้ด้วยดี ด้วยการปฏิบัติมีประมาณน้อยนี้ และด้วยการบำเพ็ญตนะนี้แล้ว ไม่น่าจักต้องกล่าวว่า สมณะยากที่ไครๆ จะรู้ได้ พระมหาณยากที่ไครๆ จะรู้ได้ ดังนี้เลย ก็คุณบดีหรือบุตรคุณบดี โดยที่สุดแม้นางคุณภาพสี จักอาจรู้ได้ว่า สมณะหรือพระมหาณเป็นผู้มีผักดองเป็นภัตยาน้ำ มีข้าวฟ่างเป็นภัตยาน้ำ มีลูกเดือยเป็นภัตยาน้ำ มีกาข้าวเป็นภัตยาน้ำ มียางเป็นภัตยาน้ำ มีสาหร่ายเป็นภัตยาน้ำ มีรำเป็นภัตยาน้ำ มีข้าวตังเป็นภัตยาน้ำ มีกำยานเป็นภัตยาน้ำ มีหญ้าเป็นภัตยาน้ำ มีโคมยเป็นภัตยาน้ำ มีเหง้าและผลไม้ในป่าเป็นอาหาร บริโภคผลไม้หล่นเยี่ยวญาอัตภาพ ดูกรกัสสป ก็ เพราะสมณะหรือพระมหาณเป็นผู้ชี้อ่ว่า ยากที่ไครๆ จะรู้ได้ ยากที่ไครๆ จะรู้ได้ด้วยดี เพราะ

ต้องเว้นการปฏิบัติมีประมาณน้อยนี้ และต้องเว้นการบำเพ็ญดุษณะนี้ เพราะจะนั้น การที่กล่าวว่า สมณะยากที่่ใจๆ จะรู้ได้ พระมหาณายากที่่ใจๆ จะรู้ได้ ดังนี้ สมควรแล้ว ดูกรกัสสป ต่อเมื่อกิจยุเจริญเมตตาจิตอันไม่มีغير ไม่มีความเบียดเบี้ยน และทำให้แจ้งซึ่งเจตโตวิมุติ ปัญญา วิมุติ อันหาอาสาจะมีได้ เพราะอาสาจะสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่ กิจยุนี้เราเรียกว่า สมณะบ้าง พระมหาณบ้าง.

ดูกรกัสสป แม้หากว่า สมณะหรือพระมหาณ ทรงผ้าป่านบ้าง ผ้าแภกันบ้าง ผ้าห่อศพ บ้าง ผ้านบังสุกุลบ้าง ผ้าเปลือกไม้บ้าง หนังเสือบ้าง หนังเสือทั้งเล็บบ้าง ผ้าคาดรองบ้าง ผ้าเปลือกปอกรองบ้าง ผ้าผลไม้กรองบ้าง ผ้าก้มพลทำด้วยผ้าคนบ้าง ผ้าก้มพลทำด้วยขนสัตว์บ้าง ผ้าทำด้วยขนปีกนกเค้าบ้าง เป็นผู้ดอนพมและหนวด คือ ประกอบความขวนขาวຍในการดอนพม และหนวดบ้าง เป็นผู้เย็น คือ ห้ามอาสนะบ้าง เป็นผู้กระโloyง คือ ประกอบความเพียรในการ กระโloyง (คือเดินกระโloyงเหยียบพื้น ไม่เต็มเท้า) บ้าง เป็นผู้นอนบนหนาม คือ สำเร็จการนอน บนหนามบ้าง สำเร็จการนอนบนแผ่นกระดานบ้าง สำเร็จการนอนบนเนินดินบ้าง เป็นผู้นอน ตะแคงข้างเดียวบ้าง เป็นผู้หมักหมมด้วยชุดบ้าง เป็นผู้อยู่กลางแจ้งบ้าง เป็นผู้นั่งบนอาสนะ ตามที่ลَاด ໄไวบ้าง เป็นผู้บริโภคคุณ คือ ประกอบความขวนขาวຍในการบริโภคคุณบ้าง เป็นผู้ห้าม น้ำเย็น คือ ขวนขาวຍในการห้ามน้ำเย็นบ้าง เป็นผู้อาบน้ำวันละ ๓ ครั้ง คือ ประกอบความ ขวนขาวຍในการลงน้ำบ้าง ดูกรกัสสป สมณะหรือพระมหาณ จักได้เป็นผู้เชื่อว่า ยากที่่ใจๆ จะรู้ได้ ยากที่่ใจๆ จะรู้ได้ด้วยคี ด้วยการปฏิบัติมีประมาณน้อยนี้ และด้วยการบำเพ็ญดุษณะนี้แล้ว ไม่น่า จักต้องกล่าวว่า สมณะยากที่่ใจๆ จะรู้ได้ พระมหาณายากที่่ใจๆ จะรู้ได้ ดังนี้เลย ก็คุณหนดี หรือบุตรคุณหนดี โดยที่สุดเมื่านางกุนภatha สี ก็จักอาจรู้ได้ว่า สมณะพระมหาณนี้ ทรงผ้าป่านบ้าง ผ้าแภกันบ้าง ผ้าห่อศพบ้าง ผ้านบังสุกุลบ้าง ผ้าเปลือกไม้บ้าง หนังเสือบ้าง หนังเสือทั้งเล็บ บ้าง ผ้าคาดรองบ้าง ผ้าเปลือกปอกรองบ้าง ผ้าผลไม้กรองบ้าง ผ้าก้มพลทำด้วยผ้าคนบ้าง ผ้าก้มพลทำด้วยขนสัตว์บ้าง ผ้าทำด้วยขนปีกนกเค้าบ้าง เป็นผู้ดอนพมและหนวด คือ ประกอบ ความขวนขาวຍในการดอนพมและหนวดบ้าง เป็นผู้เย็น คือ ห้ามอาสนะบ้าง เป็นผู้กระโloyง คือ ประกอบความเพียรในการ กระโloyง (คือเดินกระโloyงเหยียบพื้น ไม่เต็มเท้า) บ้าง เป็นผู้

อนอนบนหนาม คือ สำเร็จการอนอนบนหนามบ้าง สำเร็จการอนอนบนแผ่นกระดาษบ้าง สำเร็จการอนอนบนเนินดินบ้าง เป็นผู้นอนตะแคงข้างเดียวบ้าง เป็นผู้หมักหมมด้วยธุลีบ้าง เป็นผู้อยู่กลางแจ้งบ้าง เป็นผู้นั่งบนอาสนะตามที่ตลาดไว้บ้าง เป็นผู้บริโภคคุณ คือ ประกอบความหวานขวยในการบริโภคคุณบ้าง เป็นผู้หามน้ำเย็น คือ หวานขวยในการหามน้ำเย็นบ้าง เป็นผู้อ่านน้ำวันละ๓ ครั้ง คือ ประกอบความหวานขวยในการลงนำบ้าง ดูกรกัสสป กีเพรษสมณะหรือพระมหาณ เป็นผู้เชื่อว่า ยากที่ไครๆ จะรู้ได้ ยากที่ไครๆ จะรู้ได้ด้วยดี เพราะต้องเว้นการปฏิบัติมีประมาณ น้อยนี้ และต้องเว้นการบำเพ็ญตนนี้ เพราะจะนั้น การที่กล่าวว่า สมณะยากที่ไครๆ จะรู้ได้พระมหาณ์ยากที่ไครๆ จะรู้ได้ดังนี้ สมควรแล้ว ดูกรกัสสป ต่อเมื่อกิจมุเจริญเมตตาจิต อันไม่มีเรื่ ไม่มีความเบียดเบียน และทำให้แจ้งชีงเจ โตวิมุติ ปัญญาวินิจ อันหาอาสาวะมิได้ เพราะอาสาวะสิน ไป ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่ กิจมุนีเราเรียกว่า สมณะบ้าง พระมหาณบ้าง.

สีลสัมปทา

[๒๗๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว อเจลอกกัสสปได้ทูลว่า ข้าแต่พระโคดม ผู้เจริญ กีสีลสัมปทานี้เป็นไอน จิตสัมปทานี้เป็นไอน ปัญญาสัมปทานี้เป็นไอน?

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรกัสสป พระตถาคตเสด็จอุบัติในโลกนี้เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้องโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและธรรมะ เสเด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถี ฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระตถาคตพระองค์นี้ ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พระมหาโลก ให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณะพระมหาณ์ เทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม ทรงแสดงธรรมงานในเมืองตัน งานในท่ามกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศพระมหาธรรมย์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ่นเชิง คุณဟดี บุตรคุณဟดี หรือผู้เกิดเฉพาะในครรภุลใดครรภุลหนึ่งย้อมฟังธรรมนั้น ครั้นฟังแล้ว ได้ครรฑา ในพระตถาคต เมื่อได้ครรฑาแล้ว ย่อมเห็นพระหน้ากว่า พระว่าสำคัญແคนเป็นทางมาแห่งธุลี บรรพชาเป็นทางปลดปล่อย การที่บุคคลผู้ครองเรือน จะประพฤติพระมหาธรรมย์ให้บริสุทธิ์โดยส่วน เดียวดุจถังขี้ขัด ไม่ใช่ทำได้ง่าย ถ้ากระไร เราพึงปลงผูมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัศตร์

ออกแบบเป็นบรรพชิต สมัยต่อมา เขาจะมองโภคสมบัติน้อยใหญ่ ละเครื่องญาติน้อยใหญ่ ปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ ออกแบบเป็นบรรพชิต เมื่อเวลาแล้ว สำรวมระวัง ในพระป่าติไมอกข้ออยู่ ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโกร มีปกติเห็นภัยในไทยเพียงเล็กน้อย สามารถศึกษาอยู่ในสิกขานทั้งหลาย ประกอบด้วยกิจกรรม วิจกรรมที่เป็นกุศล มีอาชีพบริสุทธิ์ ถึงพร้อมด้วยศีล คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ เป็นผู้สันโภด.

จุดศีล

ดูกรกัสสป อย่างไร กิกขุจึงเชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล.

๑. กิกขุในพระธรรมวินัยนี้ กระทำการผ่าสัตว์ เว้นขาดจากการผ่าสัตว์ วางทัณฑะ วางศัตรูแล้ว มีความละอาย มีความอึ้ง มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ขอนี้เป็นสีลสัมปทานของเชอประการหนึ่ง.

๒. เชอลักษณะทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ รับแต่ของที่เขาให้ ต้องการแต่ของที่เขาให้ ไม่ประพฤติดนเป็นขโมย เป็นผู้ละอาดอยู่ แม้ขอนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชอประการหนึ่ง.

๓. เชอลักษณะเป็นข้าศึกแก่พระหมธรรมะ ประพฤติพระหมธรรมะ ประพฤติห่างไกล เว้นขาดจากเมตุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน แม้ขอนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชอประการหนึ่ง.

๔. เชอลักษณะพุดเท็จ เว้นขาดจากการพุดเท็จ พุดแต่คำจริง คำรำคำสัตย์ มีถ้อยคำเป็นหลักฐาน ควรเชื่อได้ ไม่พุดลงโลก แม้ขอนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชอประการหนึ่ง.

๕. เชอลักษณะส่อเสียด เว้นขาดจากการส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้น เพื่อให้คนหมุนนี้แตกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้น แล้วไม่มาบอกข้างนี้ เพื่อให้คนหมุนโน้น แตกร้าวกัน สามารถที่แตกร้าวกันแล้วบ้าง ส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ขอบคนผู้พร้อมเพรียงกัน ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวแต่คำที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน แม้ขอนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชอประการหนึ่ง.

๖. เชอลักษณะ เว้นขาดจากการคำหายน กล่าวแต่คำที่ไม่มีไทย เพราะหู ชวนให้รัก จับใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักไคร่พอใจ แม้ขอนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชอประการหนึ่ง.

๗. เชือดคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ พุดถูกกาล พูดแต่คำที่เป็นจริง พูด
อิงอรรถ พูดอิงธรรม พูดอิงวินัย พูดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโภชน์
โดยกาลอันควร แม้ข้อนี้ก็เป็นสีลับสัมปทานของเชอประการหนึ่ง.
๘. เชือเว้นขาดจากการพรากรพืชตาม และภูตตาม.
๙. เชือผันหนนเดียว เว้นการผันในราตรี งดจากการผันในเวลาวิกาล.
๑๐. เชือเว้นขาดจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโภคดนตรี และดุการเล่น อันเป็นข้าศึก
แก่กุศล.
๑๑. เชือเว้นขาดจากการทัดทรงประดับและตอบแต่งร่างกาย ด้วยดอกไม้ของหอมและ
เครื่องประเทืองผัว อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว.
๑๒. เชือเว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่ง ที่นอนอันสูงใหญ่.
๑๓. เชือเว้นขาดจากการรับทองและเงิน.
๑๔. เชือเว้นขาดจากการรับชัญญาหารดิบ.
๑๕. เชือเว้นขาดจากการรับเนื้อดิบ.
๑๖. เชือเว้นขาดจากการรับสดรีและกุมารี.
๑๗. เชือเว้นขาดจากการรับทาสีและทาส.
๑๘. เชือเว้นขาดจากการรับแพะและแกะ.
๑๙. เชือเว้นขาดจากการรับไก่และสุกร.
๒๐. เชือเว้นขาดจากการรับช้าง โค น้ำ และลา.
๒๑. เชือเว้นขาดจากการรับไร่นาและที่ดิน.
๒๒. เชือเว้นขาดจากการประกอบทุตกรรม และการรับใช้.
๒๓. เชือเว้นขาดจากการซื้อการขาย.
๒๔. เชือเว้นขาดจากการโคงด้วยตราชั่ง การโคงด้วยของปลอม และการโคงด้วย
เครื่องดวงวัด.
๒๕. เชือเว้นขาดจากการรับสินบน การล่อหลวง และการตอบตะแคง.
๒๖. เชือเว้นขาดจากการตัด การฉ่า การจองจำ การตีซิ่ง การปล้นและการกรรโชก
แม้ข้อนี้ก็เป็นสีลับสัมปทานของเชอประการหนึ่ง.

จบสุลศีล.

มัชฌิมศีล

๑. กิจมุเว็นขาดจากการพราหมพีชามและภูตตาม เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบาง
จำพวณั้น โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทราแล้ว ยังประกอบการพราหมพีชามและภูตตามเห็นปานนี้
คือ พีชเกิดแต่เท็จ พีชเกิดแต่ล้ำด้น พีชเกิดแต่ผล พีชเกิดแต่ยอด พีชเกิดแต่เมล็ดเป็นที่กรอบห้า
แม้ขอนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชอประการหนึ่ง.

๒. กิจมุเว็นขาดจากการบวโกของที่ทำการสะสมไว เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวณั้น โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทราแล้ว ยังประกอบการบวโกของที่ทำการสะสมไว
เห็นปานนี้ คือ สะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมเครื่อง
ประเทืองผิว สะสมของนอน สะสมอาમิส แม้ขอนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชอประการหนึ่ง.

๓. กิจมุเว็นขาดจากการดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้
เจริญบางจำพวณั้น โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทราแล้ว ยังขวนขวยดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล
เห็นปานนี้ คือ การฟ้อน การขับร้อง การประโคมหรสพมีการรำเป็นต้น การเล่านิยาย การ
เล่นปรบมือ การเล่นปลูกผี การเล่นตีกลอง จากภาพบ้านเมืองที่สวยงาม การเล่นของคนจัมหาร
การเล่นไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนช้าง ชนม้า ชนกระเบื้อง ชนโโค ชนแพะ ชนแกะ ชนไก่
รบวงกระทา รำกระบีกระบอง นวยชา นวยปัลดา การรับ การตรวจพล การจัดกระบวนการทัพ
กองทัพ แม้ขอนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชอประการหนึ่ง.

๔. กิจมุเว็นขาดจากการขวนขวยเล่นพนัน อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เช่นอย่างที่
สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวณั้น โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทราแล้ว ยังขวนขวยเล่นการพนัน
อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเห็นปานนี้ คือ เล่นหมากรุกแถวะแบดตา แถวะสินตา เล่น
หมากเก็บ เล่นดวง เล่นหมากไหว เล่นโยนบ่วง เล่นไม้ทึ่ง เล่นกำทาย เล่นสะกา เล่น
เป่าใบไม้ เล่นไก่น้อยๆ เล่นหกคะแนน เล่นกังหัน เล่นดวงตรา เล่นรถน้อยๆ เล่นชูน้อยๆ
เล่นเขียนทายกัน เล่นทายใจ เล่นเดือนคนพิการ แม้ขอนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชอประการหนึ่ง.

๕. กิจมุเว็นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวณั้น โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทราแล้ว ยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่

เห็นปานนี้ คือ เดียวมีเท้าเกินประมาณ เดียวมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโภชนาญบัว เครื่องลาด
ที่ทำด้วยขนแกะวิจิตรด้วยลวดลาย เกรื่องลาดที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เกรื่องลาดที่มีสัณฐานเป็น
ชุดอกไม้ เครื่องลาดที่ยัดนุ่น เครื่องลาดบนแกะวิจิตรด้วยรูปสัตว์ร้ายมีสีหะและเดือเป็นต้น
เครื่องลาดบนแกะมีขนตั้ง เครื่องลาดบนแกะมีขนข้างเดียว เครื่องลาดทองและเงินแคนใหม
เครื่องลาดใหม่ลิบทองและเงิน เครื่องลาดบนแกะจุนงฟ้อน ๑๖ คน เครื่องลาดหลังข้าง
เครื่องลาดหลังม้า เครื่องลาดในรถ เครื่องลาดที่ทำด้วยหนังสัตว์ซื่อชินะอันมีขนอ่อนนุ่ม
เครื่องลาดอย่างเดียวทำด้วยหนังจะนม เครื่องลาดมีเพดาน เครื่องลาดมีหมอนข้าง แม้ขอนนี้ก็เป็น
สีลสัมปทานของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิกมุเว่นขาดจากการประกอบการประดับตนแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว
เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวย
ประกอบการประดับตนแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัวเห็นปานนี้ คือ อบตัว ไคลอวัยยะ
อาบน้ำหอม นวด ถ่องกระจก แต้มตา ทัดอกไม้ ประเทืองผิว ผัดหน้า ทาปาก ประดับข้อมือ^๔
สวมเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้กลักยา ใช้ด้าบ ใช้บรรค์ ใช้ร่ม สามารถเท้าประดับวิจิตร ติด
กรอบหน้า ปักปิ่น ใช้พัดวาลวิชนี นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีชา แม้ขอนนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของ
เชօประการหนึ่ง.

๗. กิกมุเว่นขาดจากติรัจนาณกذا เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน
โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบติรัจนาณกذاเห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราชา เรื่อง
โจร เรื่องมหาอามาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องกษัติ เรื่องรบ เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน
เรื่องดอกไม้ เรื่องของห้อม เรื่องญาติ เรื่องยาน เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท
เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องครอบครัว เรื่องท่าน้ำ เรื่องคนที่ล่วงลับไปแล้ว เรื่อง
เบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อมด้วยประการนั้นๆ แม้ขอนนี้ก็
เป็นสีลสัมปทานของเชօประการหนึ่ง.

๘. กิกมุเว่นขาดจากการกล่าวถ้อยคำแก่กัน เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบาง
จำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังกล่าวถ้อยคำแก่กันเห็นปานนี้ เช่นว่า ท่าน
ไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง ท่านจักรุทั่วถึงธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่านปฏิบัติผิด ข้าพเจ้า

พระสูตรต้นปีฉูก เล่ม ๑ ที่มนิกาຍ สีลขันธารรค - หน้าที่ 240

ปฏิบัติฉูก ถือยคำของข้าพเจ้าเป็นประไชชน์ ของท่านไม่เป็นประไชชน์ คำที่ควรจะกล่าวก่อน ท่านกลับกล่าวภาษาหลัง คำที่ควรจะกล่าวภาษาหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน ข้อที่ท่านเคยชี้ของมา พันแปรไปแล้ว ข้าพเจ้าจับผิดว่าทางของท่านได้แล้ว ข้าพเจ้าข่มท่านได้แล้ว ท่านจะถอนว่าทางเดียว มิใช่นั้นจะแก้ไขเสีย ถ้าสามารถ แม้ข้อนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชօประการหนึ่ง.

๔. กิกมุเว้นขาดจากการประกอบธุตกรรมและการรับใช้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบธุตกรรมและการรับใช้ เห็นปานนี้ คือ รับเป็นทุตของพระราชา รามาอามาดย์ กษัตริย์ พราหมณ์ คุหบดี และกุุมารว่า ท่านจะไปในที่นี่ ท่านจะไปในที่โน้น ท่านจะนำเอาสิ่งนี้ไป ท่านจะนำเอาสิ่งนี้ในที่โน้นมา ดังนี้ แม้ขอนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชօประการหนึ่ง.

๑๐. กิกมุเว้นขาดจากการพุดหลอกหลวงและการพุดเลียบเคียง เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังพุดหลอกหลวง พุดเลียบเคียง พุด หว่านล้อม พุดและเล้ม แสร้งหาลากด้วยลาก แม้ขอนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชօประการหนึ่ง.

จบมัชณิมศีล.

มหาศีล

๑. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจจนา วิชาเห็นปานนี้ คือ ทายอวัยวะ ทายนิมิต ทายอุปบาท ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนาย หนักดื้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวงเวียนเทียน ทำพิธีชัดแกลบบูชาไฟ ทำพิธีชั้ดรำ บูชาไฟ ทำพิธีชัดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมนบูชาไฟ ทำพิธีสะป่า บูชาไฟ ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดืดอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอด ปลูกสะป่า เป็นหมอดฝี เป็นหมอดลงเลขบันตุ่มกันบ้านเรือน เป็นหมอดง เป็นหมอดอยพิษ เป็น หมอดแมลงป่อง เป็นหมอดรักษาแพลงหนูดັດ เป็นหมอดทายเสียงนก เป็นหมอดทายเสียงกา เป็น หมอดทายอายุ เป็นหมอดสะกันลูกครรภ์ เป็นหมอดทายเสียงสัตว์ แม้ขอนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชօ ประการหนึ่ง.

๒. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นป่านนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะผ้า ทายลักษณะศัตรา ทายลักษณะดาว ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตว์ ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุமาร ทายลักษณะกุมาเร ทายลักษณะทาก ทายลักษณะทาสี ทายลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระเบื้อง ทายลักษณะโโคอุสกะ ทายลักษณะโโค ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระ tha ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะฤก แม้ข้อนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเรื่องประการหนึ่ง.

๓. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นป่านนี้ คือ ดูฤกษ์ยาตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายในจักยกเข้าประเทศ พระราชาภายในยกจักถอย พระราชาภายในยกจักยกเข้าประเทศ พระราชาภายในจักถอย พระราชาภายในจักมีชัย พระราชาภายในยกจักปราชัย พระราชาภายในยกจักมีชัย พระราชาภายในจักปราชัย พระราชาองค์นี้จักมีชัย พระราชาองค์นี้จักปราชัย เพราเหตุนี้ๆ แม้ข้อนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเรื่องประการหนึ่ง.

๔. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นป่านนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส จักมีนักยัตติราส ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์จักเดินถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดาวนักยัตติรัจเดินถูกทาง ดาวนักยัตติรัจเดินผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟ้าร่อง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจขึ้น ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจตก ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจก้มัวมอง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจก้มัวมอง ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจก้มัวมอง เป็นอย่างนี้ สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักยัตติรัจคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ คราสจักมีผลเป็นอย่างนี้

ดวงอาทิตย์เดินถูกทางจักรมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักรมีผลเป็นอย่างนี้^๔ ดาวนักษัตรเดินถูกทางจักรมีผลเป็นอย่างนี้^๕ ดาวนักษัตรเดินผิดทางจักรมีผลเป็นอย่างนี้^๖ มีอุกาบาตจักรมีผลเป็นอย่างนี้^๗ มีดาวหางจักรมีผลเป็นอย่างนี้^๘ แผ่นดินไหวจักรมีผลเป็นอย่างนี้^๙ ฟาร์รองจักรมีผลเป็นอย่างนี้^{๑๐} ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรชื่นจักรมีผลเป็นอย่างนี้^{๑๑} ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรตรมานของจักรมีผลเป็นอย่างนี้^{๑๒} ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรกระจางจักรมีผลเป็นอย่างนี้^{๑๓} แม้ข้อนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชօประการหนึ่ง.

๕. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชาเห็นปานนี้^๑ คือ พยากรณ์ว่า จักรมีฝนดี จักรมีฝนแล้ง จักรมีกิกหมายได้ง่าย จักรมีกิกหมายได้ยาก จักรมีความเกยม จักรมีภัย จักรเกิดโรค จักรมีความสำราญหาโรคมีได้ หรือนับคะแนน คำนวน นับประมาณ แต่งกายโลภัยศาสตร์ แม้ข้อนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชาเห็นปานนี้^๒ คือ ให้ฤกษ์อวามงคล ฤกษ์วิวาห์มงคล ฤฤกษ์เรียงหมอน ฤฤกษ์ห่ายร้าง ฤฤกษ์เก็บทรัพย์ ฤฤกษ์จ่ายทรัพย์ ฤฤกษ์ดี ฤฤกษ์ห้อย ให้ยาดุจครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลื้น กระด้าง ร่ายมนต์ให้ค้างแข็ง ร่ายมนต์ให้มีอสั้น ร่ายมนต์ไม่ให้หู ได้ยินเสียง เป็นหมอทรง กระจก เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงหัวมหาพรหม ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญบวช แม้ข้อนี้ก็เป็นสีลสัมปทานของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชาเห็นปานนี้^๓ คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก็บบัน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำกะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธีปลูกเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รถน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ปรุงยาสำรอก ปรุงยาถ่าย ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องบน ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องล่าง ปรุงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดหู ปรุงยาตา ปรุงยานัตฤ

ปรุงยาหา กัด ปรุงยาหาสามาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชาแพลง แม่ขอนนี้ก็เป็น สีลสัมปทานของเรอประการหนึ่ง.

ดูกรกัสสป กิกขุสมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนาฯ เเลย เพราะ ศีลสังวนนั้น เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้มุราภิเยา กำจักราชศัตรู ได้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัย แต่ไหนาฯ เพราะราชศัตรูนั้น ดูกรกัสสป กิกขุกัณนั้น สมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหนาฯ เพราะศีลสังวนนั้น กิกขุสมบูรณ์ด้วยอริยศีลขันธนี้ ย่อมได้เสวยสุข อันปราสาทไทยในภายใต้ ดูกรกัสสป ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิกขุชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อม ด้วยศีล ดูกรกัสสป นี้แลสีลสัมปทานนั้น.

จบมหาศีล.

อินทรียสัจวาร

ดูกรกัสสป อย่างไร กิกขุชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย ดูกรกัสสป กิกขุในธรรมวินัยนี้ เท็นรูปด้วยจักษุแล้ว ไม่ถืออันนิติ ไม่ถืออนุพัฒนชนะ เเรอย่อมปฏิบัติเพื่อ สำรวมจักษุทรีย์ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จะเป็นเหตุให้อกุศลธรรมอันลามก คือ อภิชฌາและโทมนัส ครอบจันนั้น ชื่อว่ารักษาจักษุทรีย์ ชื่อว่าถึงความสำรวมในจักษุทรีย์ กิกขุฟังเดียงด้วยโสต... คอมกลืนด้วยมานะ ... ลิ่มรสด้วยชีวaha ... ถูกต้องโดยฉันพะด้วยกาย ... รู้แจ้งธรรมารณ์ด้วยใจ แล้ว ไม่ถืออันนิติ ไม่ถืออนุพัฒนชนะ เเรอย่อมปฏิบัติเพื่อสำรวมมนินทรีย์ ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จะเป็นเหตุให้อกุศลธรรมอันลามก คือ อภิชฌາและโทมนัสครอบจันนั้น ชื่อว่ารักยานมนินทรีย์ ชื่อว่าถึงความสำรวมในมนินทรีย์ กิกขุประกอบด้วยอินทรียสัจวารอันเป็นอริยะเช่นนี้ ย่อมได้ เสวยสุขอันไม่ระคนด้วยกิเลสในภายใต้ ดูกรกัสสป ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิกขุชื่อว่า เป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย.

สติสัมปชัญญะ

ดูกรกัสสป อย่างไร กิกขุชื่อว่าเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ ดูกรกัสสป กิกขุในธรรมวินัยนี้ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการก้าว ในการถอย ในการแลดีya

ในการคุ้ยเข้า ในการเหยียดออก ในการทรงสังฆาฏิ บัตรและจีวร ในการนั่น การคั่ม การเคี้ยว การลิ้ม ในการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ย้อมทำความรู้สึกตัวในการเดิน การยืน การนั่ง การหลับ การตื่น การพุด การนั่ง ดูกรกัสสป ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล ภิกษุชื่อว่าเป็นผู้ประกอบ
ด้วยสติสัมปชัญญะ.

สันโดษ

ดูกรกัสสป อย่างไร ภิกษุชื่อว่าเป็นผู้สันโดษ ดูกรกัสสป ภิกษุในธรรมวินัยนี้
เป็นผู้สันโดษด้วยจีวรเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วยบิณฑາตเป็นเครื่องบริหารห้อง เชอจะไปทาง
ทิสากาดๆ ก็ถือไปได้เอง ดูกรกัสสป นกมีปีกจะบินไปทางทิสากาดๆ ก็มีแต่ปีกของตัว
เป็นการะบินไป ฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้นแล เป็นผู้สันโดษด้วยจีวรเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วย
บิณฑາตเป็นเครื่องบริหารห้อง เชอจะไปทางทิสากาดๆ ก็ถือไปได้เอง ดูกรกัสสป ด้วย
ประการดังกล่าวมานี้แล ภิกษุชื่อว่าเป็นผู้สันโดษ.

จิตสัมปทา

ภิกษุนี้ประกอบด้วยศีลขันธ์ อินทรียสัংวර สดติสัมปชัญญะและสันโดษอันเป็นอริยะ
เช่นนี้แล้ว ย้อมเสพเสนาสนะอันสังคัด คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชญา
ที่แจ้ง ล้อมฟาง ในการภายในห้องกัต เชอกลับจากบิณฑາตแล้ว นั่งคุ้นเคยลังก์ ตั้งกายตรง
ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า เชอละความเพ่งเลึงในโลก มีใจปราศจากความเพ่งเลึงอยู่ ย้อมชำระจิต
ให้บริสุทธิ์จากความเพ่งเลึงได้ ละความประทุษร้าย คือ พยาบาท ไม่คิดพยาบาท มีความกรุณา
หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากความประทุษร้าย คือ พยาบาทได้
ละถินมิทนะแล้ว เป็นผู้ปราศจากถินมิทนะ มีความกำหนดหมายอยู่ที่แสงสว่าง มีสดติสัมปชัญญะ^๒
อยู่ ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากถินมิทนะได้ ละอุทัจจกุกุจจะแล้ว เป็นผู้ไม่ฟุ่งซ่าน มีจิตสงบ
ในภายในอยู่ ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากอุทัจจกุกุจจะได้ ละวิจิจจนาแล้ว เป็นผู้ข้ามวิจิจจนา
ไม่มีความคลางแคลงในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่ ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากวิจิจจนาได้.

ดูกรกัสสป เปริยบเหมือนบุรุษจะพึงถูกหนึ้นไปประกอบการงาน การงานของเขางจะพึง
ดำเนเร็จผล เขาจะพึงใช้หนึ้นที่เป็นต้นทุนเดินให้หมดสิ้น และทรัพย์ที่เป็นกำไรของเขางจะพึงมีเหลือ

อยู่สำหรับเลี้ยงภริยา เขาพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราถูกหนี้ไปประกอบการงาน บัดนี้ การงานของเราสำเร็จผลแล้ว เราได้ใช้หนี้ที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดลื้นแล้ว และทรัพย์ที่เป็นกำไรของเรายังมีเหลืออยู่ สำหรับเลี้ยงภริยา ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความไม่มีหนึ่นนี้เป็นเหตุ ฉันใด.

คุกรักสสป เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงเป็นผู้มีอาพาธถึงความลำบาก เจ็บหนัก บริโภคอาหาร ไม่ได้ และไม่มีกำลังกาย สมัยต่อมา เขายังพึงหายจากอาพาธนั้น บริโภคอาหาร ได้และ มีกำลังกาย เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็นผู้มีอาพาธ ถึงความลำบากเจ็บหนัก บริโภคอาหาร ไม่ได้ และไม่มีกำลังกาย บัดนี้ เรายายจากอาพาธนั้นแล้ว บริโภคอาหาร ได้และ มีกำลังกายเป็นปกติ ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความไม่มีโรคนั้น เป็นเหตุ ฉันใด.

คุกรักสสป เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงถูกจำ อยู่ในเรือนจำ สมัยต่อมา เขายังพื้นจาก เรือนจำนั้น โดยสวัสดิ์ไม่มีภัย ไม่ต้องเสียทรัพย์อะไร เลย เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อน เราถูกจำอยู่ในเรือนจำ บัดนี้ เรากลับจากเรือนจำนั้น โดยสวัสดิ์ไม่มีภัยแล้ว และเราไม่ต้องเสีย ทรัพย์อะไร เลย ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีการพ้นจากเรือนจำนั้น เป็นเหตุ ฉันใด.

คุกรักสสป เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงเป็นทาส ไม่ได้พึงตัวเอง พึงผู้อื่น ไปไหนาตาม ความพอใจไม่ได้ สมัยต่อมา เขายังพื้นจากความเป็นทาสนั้น พึงตัวเองได้ ไม่ต้องพึงผู้อื่น เป็นไหแก่ตัว ไปไหนาได้ตามความพอใจ เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็น ทาสพึงตัวเองไม่ได้ ต้องพึงผู้อื่น ไปไหนาตามความพอใจไม่ได้ บัดนี้ เรากลับจากความเป็นทาส นั้นแล้ว พึงตัวเอง ไม่ต้องพึงผู้อื่นเป็นไหแก่ตัว ไปไหนาได้ตามความพอใจ ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความเป็นไหแก่ตัวนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

คุกรักสสป เปรียบเหมือนบุรุษมีทรัพย์ มีโภคสมบัติพึงเดินทาง ไกลกันดาร หาอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า สมัยต่อมา เขายังข้ามพื้นทางกันดารนั้น ได้ บรรลุถึงหมู่บ้านอันเกยม ปลดปล่อยโดยสวัสดิ์ เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรามีทรัพย์ มีโภคสมบัติ เดิน ทาง ไกลกันดาร หาอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า บัดนี้ เรารข้ามพื้นทางกันดารนั้น บรรลุถึง หมู่บ้านอันเกยม ปลดปล่อยโดยสวัสดิ์แล้ว ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีภูมิสถานอันเกยมนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

คุกรกัสสป กิจมุพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการเหล่านี้ที่ยังคงไม่ได้ในตน เหมือนหนึ้น
เหมือนโรค เหมือนเรื่องจำ เหมือนความเป็นทาส เหมือนทางไกลกันดาร และเชอพิจารณา
เห็นนิวรณ์ & ประการที่จะได้แล้วในตน เหมือนความไม่มีหนึ้น เมื่อความไม่มีโรค เมื่อ
การพ้นจากเรื่องจำ เมื่อความเป็นไทแก่ตน เมื่อกุมิสถานอันเกยม ฉันนั้นแล.

เมื่อเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & เหล่านี้ที่จะได้แล้วในตน ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อปราโมทย์
แล้วย่อมเกิดปิติ เมื่อมีปิติในใจ กายย่อมสงบ เชอมีกายสงบแล้ว ย่อมได้เสวยสุข เมื่อมีสุข
จิตย่อมตั้งมั่น เชอสังจจากarma สรัดจากอคุคลธรรม บรรลุปฐมภาน มีวิตก มีวิจาร มีปิติและ
สุขเกิดแต่ไวago นี้เป็นจิตตสัมปทาของเชอประการหนึ่ง คุกรกัสสป นี้แลจิตตสัมปทา.

คุกรกัสสป อีกประการหนึ่ง กิจมุบรรลุตดิษามา มีความผ่องใสแห่งจิตในกายใน เป็น
ธรรมเอกผุดขึ้น เพราะวิตกวิจารสงบไป ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีปิติและสุขเกิดแต่สามาธิอยู่
นี้เป็นจิตตสัมปทาของเชอประการหนึ่ง คุกรกัสสป นี้แลจิตตสัมปทา.

คุกรกัสสป อีกประการหนึ่ง กิจมุมือเบกษา มีสติมีสัมปชัญญะ เสารสุขด้วยกาย
 เพราะปิตลินไป บรรลุตดิษามาที่พระอริยะหึงหาやりสรเสริญว่าผู้ได้ภานนี้ เป็นผู้มีอุเบกษา
 มีสติอยู่เป็นสุข นี้เป็นจิตตสัมปทาของเชอประการหนึ่ง คุกรกัสสป นี้แลจิตตสัมปทา.

คุกรกัสสป อีกประการหนึ่ง กิจมุบรรลุตดิษามา ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข เพราะละสุข
 ละทุกข์ ดับโสมนัสโถมนัสก่อนๆ ได้มือเบกษา เป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่ นี้เป็นจิตตสัมปทา
 ของเชอประการหนึ่ง คุกรกัสสป นี้แลจิตตสัมปทา.

ปัญญาสัมปทา

กิจมุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແ็ยว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
 ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อญาณทั้สสะ เชอย่อมรู้ชัด
 อย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูปประกอบด้วยมหากุต ๔ กิດแต่มาราบมิตา เติบโตขึ้นด้วย
 ข้าวสุกและขนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มีอันทำลาย และกระจักรจะหายเป็นธรรมชาต
 และวิญญาณของเรานี้ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ นี้เป็นปัญญาสัมปทาของเชอประการ
 หนึ่ง คุกรกัสสป นี้แลปัญญาสัมปทา.

กิจมุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແ็ยว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
 ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรമิตรปอันกิดแต่ใจ

คือ นิรมิตภายนี้เป็นปัญญาสัมปทานของเชอประการหนึ่ง คุกรกัสสป นี้แลปัญญาสัมปทาน นี้เป็นปัญญาสัมปทานของเชอประการหนึ่ง คุกรกัสสป นี้แลปัญญาสัมปทาน.

ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังนั้น ไม่หัวน้ำ ไหว อย่างนี้ เช้อย่อม โน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิวิชี เชอบรรลุ อิทธิวิชีหลายประการ คือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏ ก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลง ในแต่เดือนเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาะไปในอากาศ เมื่อันนก ก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจมากด้วยฝ่ามือ ก็ได้ ใช้อานาจ ทางกายไปตลอดพระหมู่โลก ก็ได้ นี้เป็นปัญญาสัมปทานของเชอประการหนึ่ง คุกรกัสสป นี้แล ปัญญาสัมปทาน.

ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังนั้น ไม่หัวน้ำ ไหว อย่างนี้ ย่อม โน้มน้อมจิตไปเพื่อทิพย์โสดชาตุ เช้อย่อมได้ ยินเสียง ๒ ชนิด คือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ด้วยทิพย์โสดอันบริสุทธิ์ ถ่วงโสดของมนุษย์ นี้เป็นปัญญาสัมปทานของเชอประการหนึ่ง คุกรกัสสป นี้แลปัญญาสัมปทาน.

ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังนั้น ไม่หัวน้ำ ไหว อย่างนี้ ย่อม โน้มน้อมจิตไปเพื่อเจตประยุณ เช้อย่อมกำหนด รู้ในของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นด้วยใจ คือ จิตมีราคะ ก็รู้ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราศจากราคะ ก็รู้ว่าจิตปราศจากราคะ จิตมีโทสะ ก็รู้ว่าจิตมีโทสะ หรือจิตปราศจากโทสะ ก็รู้ว่าจิตปราศจาก โทสะ จิตมีโโมะ หรือจิตมีโโมะ หรือจิตปราศจากโโมะ หรือจิตปราศจากโโมะ จิตเหดหู่ หรือจิตฟุ่งซ่าน ก็รู้ว่าจิตฟุ่งซ่าน จิตเป็นมหภาคต ก็รู้ว่าจิตเป็นมหภาคต หรือจิต ไม่เป็นมหภาคต ก็รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า ก็รู้ว่าจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิต อื่นยิ่งกว่า ก็รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามาธิ ก็รู้ว่าจิตเป็นสามาธิ หรือจิตไม่เป็นสามาธิ ก็รู้ ว่าจิตไม่เป็นสามาธิ จิตหลุดพ้น ก็รู้ว่าจิตหลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้น ก็รู้ว่าจิตไม่หลุดพ้น นี้เป็น ปัญญาสัมปทานของเชอประการหนึ่ง คุกรกัสสป นี้แลปัญญาสัมปทาน.

ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตึ้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิต ไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ
เช้อย่ามาระลึกชาติก่อน ได้เป็นอันมาก คือ ระลึก ได้ชาติหนึ่งบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง
สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติ
บ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดวัฏจุกัป
เป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏจุวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้างว่า ในกพโน้นเรามีชื่อย่างนั้น มีโකตร
อย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวายสุขเสวยทุกขอย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุ
เพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากภพนั้นแล้ว ได้ไปเกิดในกพโน้น แม้ในภพนั้น เราก็ได้มีชื่อย่างนั้น
มีโකตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวายสุขเสวยทุกขอย่างนั้นๆ มีกำหนด
อายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากภพนั้นแล้ว ได้มาเกิดในภพนี้ เชอย่ามาระลึกถึงชาติก่อน ได้เป็น^๑
อันมากพร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุเทศ ด้วยประการจะนี้ นี้เป็นปัญญาสัมปทาของเชօประการ
หนึ่ง ดุกรกัสสป นี้แลปัญญาสัมปทา.

ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตึ้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิต ไปเพื่อรู้จุติและอุปบัตติของสัตว์
ทั้งหลาย เชอยาเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัตติ เลา ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณงาม
ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษณ์อันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตาม
กรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต วจิทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอธิริเจ้า เป็น
มิจฉาทิกูฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจฉาทิกูฐิ เบื้องหน้าแต่ด้วยพระภัยแตก เขาอย่ามองเข้า
ถึงอนาย ทุกติ วินิบาต นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายสุจริต วจิสุจริต มโนสุจริต
ไม่ดิเตียนพระอธิริเจ้า เป็นสัมมาทิกูฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิกูฐิ เบื้องหน้าแต่ด้วย
พระภัยแตก เขาอย่ามองเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดังนี้ เชอย่ามเห็นหมู่สัตว์กำลังจุติ กำลังอุปบัตติ
เลา ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณงาม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษณ์อันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุ
ของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยประการจะนี้ นี้เป็นปัญญาสัมปทาของ
เชօประการหนึ่ง ดุกรกัสสป นี้แลปัญญาสัมปทา.

กิจมุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิบริสุทธิ์ผ่องແພ່ວ ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตึ้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยາณ ย่อมรู้ชัด
ตามความเป็นจริงว่านี้ทุกข์นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโรธ นี้ทุกขนิโรหามินิปฏิปทา เหล่านี้娑ะ
นี้娑ะสมุทัย นี้娑ะวนิโรธ นี้娑ะวนิโรหามินิปฏิปทา เมื่อเชอรูห์เห็นอย่างนี้ จิตย่อมหาดพัน
แม้จากการมา娑ะ แม้จากการ娑ะ แม้จากการวิชา娑ะ เมื่อจิตหลุดพันแล้ว ก็มีญาณว่าหลุดพัน
แล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พรหมจารย์อยู่จุ่งแล้ว กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความ
เป็นอย่างนี้มิได้มี นี้เป็นปัญญาสัมปทาของเชอประการหนึ่ง ดูกรกัสสป นี้แลปัญญาสัมปทา.

ดูกรกัสสป สีลสัมปทา จิตตสัมปทา ปัญญาสัมปทา ข้ออื่นที่ยิ่งกว่าหรือประณีตยิ่งกว่า
สีลสัมปทา จิตตสัมปทา ปัญญาสัมปทานี้ไม่มีเลย.

[๒๗๑] ดูกรกัสสป มีสมณพราหมณ์พากหนึ่งเป็นผู้กล่าวศีล สมณพราหมณ์พากนั้น
สรรเสริญคุณแห่งศีล โดยเนกปริยา ศีลอันประเสริฐอย่างยอดมีประมาณเท่าไร เราอังไม่เห็น
บุคคลผู้ทัดเทียมเราในศีลอันประเสริฐอย่างยอดนั้น ผู้ที่ยิ่งกว่าจะมีที่ไหน ที่จริงเราผู้เดียวเป็นผู้ยิ่ง
ในศีลอันประเสริฐอย่างยอดนั้น ก cioè อธิศีล.

ดูกรกัสสป มีสมณพราหมณ์พากหนึ่งเป็นผู้กล่าวตบะอันกีดกันกิเลส สมณพราหมณ์
พากนั้นสรรเสริญคุณแห่งตบะอันกีดกันกิเลส โดยเนกปริยา ตบะอันกีดกันกิเลสอันประเสริฐ
อย่างยอดมีประมาณเท่าไร เราไม่เห็นบุคคลผู้ทัดเทียมเราในตบะอันกีดกันกิเลสอันประเสริฐอย่าง
ยอดนั้น ผู้ที่ยิ่งกว่าจะมีที่ไหน ที่จริงเราผู้เดียวเป็นผู้ยิ่งในตบะอันกีดกันกิเลสอันประเสริฐ
อย่างยอดนั้น ก cioè อธิจิต.

ดูกรกัสสป มีสมณพราหมณ์พากหนึ่งเป็นผู้กล่าวปัญญา สมณพราหมณ์พากนั้น
สรรเสริญคุณแห่งปัญญา โดยเนกปริยา ปัญญาอันประเสริฐอย่างยอดมีประมาณเท่าไร เราไม่เห็น
บุคคลผู้ทัดเทียมเรา ในปัญญาอันประเสริฐอย่างยอดนั้น ผู้ที่ยิ่งกว่าจะมีที่ไหน ที่จริงเราผู้เดียว
เป็นผู้ยิ่ง ในปัญญาอันประเสริฐอย่างยอดนั้น ก cioè อธิปัญญา.

ดูกรกัสสป มีสมณพราหมณ์พากหนึ่งเป็นผู้กล่าววิมุติ สมณพราหมณ์พากนั้น
สรรเสริญคุณแห่งวิมุติ โดยเนกปริยา วิมุติอันประเสริฐอย่างยอดมีประมาณเท่าไร เราไม่เห็น
บุคคลผู้ทัดเทียมเราในวิมุติอันประเสริฐอย่างยอดนั้น ผู้ที่ยิ่งกว่าจะมีที่ไหน ที่จริงเราผู้เดียว
เป็นผู้ยิ่ง ในวิมุติอันประเสริฐอย่างยอดนั้น ก cioè อธิวิมุติ.

สีหนาท

[๒๗๒] คุกรกัสสป ก็ขอนี้เป็นฐานที่จะมีได้ กือ พากปริพากอัญญเดียรถี
จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า พระสมณโකดมบันลือสีหนาท แต่บันลือในเรื่องว่าง ไม่ใช่ในบริษัท
ท่านพึงบอกปริพากพากนั้นว่า ท่านทั้งหลายอย่าได้กล่าวอย่างนี้ พระสมณโකดมบันลือสีหนาท
และบันลือในบริษัท มิใช่บันลือในเรื่องว่าง ท่านพึงบอกอย่างนี้.

คุกรกัสสป ก็ขอนี้เป็นฐานที่จะมีได้ กือ พากปริพากอัญญเดียรถี จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า
พระสมณโโคดมบันลือสีหนาท และบันลือในบริษัท แต่ไม่ใช่บันลืออย่างของอาจ ท่านพึงบอก
ปริพากพากนั้นว่า ท่านทั้งหลายอย่าได้กล่าวอย่างนี้ พระสมณโโคดมบันลือสีหนาท และบันลือ^{ในบริษัท} ทั้งบันลืออย่างของอาจ ท่านพึงบอกอย่างนี้.

คุกรกัสสป ก็ขอนี้เป็นฐานที่จะมีได้ กือ พากปริพากอัญญเดียรถี จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า
พระสมณโโคดมบันลือสีหนาท และบันลือในบริษัท ทั้งบันลืออย่างของอาจ แต่เทวตาและมนุษย์
มิได้ตามปัญหาเชอ ถึงถาน เชอก็พยากรณ์ไม่ได้ ถึงจะพยากรณ์ได้ ก็ยังจิตของเขาให้ยินดีด้วยการ
พยากรณ์ปัญหาไม่ได้ ถึงให้ยินดีได้ เขาเกิร์ไม่สำคัญจะฟัง ถึงฟัง ก็ไม่เลื่อมใส ถึงเลื่อมใส
ก็ไม่ทำการของผู้เลื่อมใส ถึงทำ ก็ไม่ปฏิบัติเพื่อความเป็นอย่างนั้น ถึงปฏิบัติ ก็ไม่ชื่นชม
ท่านพึงบอกพวกเขาว่า พากท่านอย่าได้กล่าวอย่างนี้ พระสมณโโคดมบันลือสีหนาท และบันลือ^{ในบริษัท} ทั้งบันลืออย่างของอาจ เทวตาและมนุษย์ยอมตามปัญหาพระองค์ พระองค์ถูกตามปัญหา
แล้วย่อมพยากรณ์แก่เทวตาและมนุษย์เหล่านั้น ได้ ยังจิตของเทวตาและมนุษย์เหล่านั้นให้ยินดี
ด้วยการพยากรณ์ปัญหา เทวตาและมนุษย์เหล่านั้นย่อมสำคัญปัญหาพยากรณ์ว่า อันตนๆ ควรฟัง
ครั้นฟังแล้ว ย่อมเลื่อมใส ครั้นเลื่อมใสแล้ว ย่อมทำการของผู้เลื่อมใส ย่อมปฏิบัติ เพื่อ
ความเป็นอย่างนั้น และปฏิบัติแล้ว ย่อมชื่นชม คุกรกัสสป ท่านพึงบอกอย่างนี้.

คุกรกัสสป ครั้งหนึ่งเราอยู่ที่ภูเขาคิชฌกูฏ เขตกรุงราชคฤห์ เพื่ออบรมธรรมของท่าน
คนหนึ่งในกรุงราชคฤห์นั้น ซึ่งว่าวนิโกรธปริพาก ได้ตามปัญหาในตอบอันกีดกันกิเลสอย่างยิ่ง
เราถูกตามแล้ว ได้พยากรณ์แก่เขา เมื่อเราพยากรณ์แล้วเขาปลื้มใจเหลือเกิน.

[๒๗๓] อเจลกัสสปปุลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไกรเด่า พึงธรรมของพระองค์แล้ว
จะไม่ปลื้มใจอย่างเหลือเกิน แม้ข้าพระองค์พึงธรรมของพระองค์แล้วก็ยังปลื้มใจเหลือเกิน ข้าแต่
พระองค์ผู้เจริญ ภัยตดของพระองค์เจ้มแจ้งนัก ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภัยตดของพระองค์เจ้มแจ้ง
นัก เปรียบเหมือนหงายของที่กว่า เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีป
ในที่มืดด้วยคิดว่าผู้มีจักษุจักเห็นรูป ดังนี้ฉันได้พระผู้มีพระภาคทรงประกาศพระธรรมโดย
อนenkปริยา ฉันนั้นเหมือนกัน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์นี้ ขอถึงพระผู้มีพระภาค
พระธรรม และพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสาระ ข้าพระองค์พึงได้บารพชา พึงได้อุปสมบทในสำนัก
ของพระองค์.

ติตถิบปริวاست

[๒๗๔] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรกัสสป ผู้ได้เคยเป็นอัญญาเดียรถี หวังบรรพชา
หวังอุปสมบทในธรรมวินัยนี้ ผู้นั้นจะต้องอยู่ปริวัสสีเดือน ต่อล่วงสีเดือน กิกขุทั้งหลาย
เต็มใจแล้ว จึงให้บารพชา ให้อุปสมบทเพื่อความเป็นกิกขุ ก็แต่เวลาเรารู้ความต่างแห่งบุคคล
ในข้อนี้.

อเจลกัสสปปุลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หากผู้ที่เคยเป็นอัญญาเดียรถี หวังบรรพชา
หวังอุปสมบทในธรรมวินัยนี้ จะต้องอยู่ปริวัสสีเดือน ต่อล่วงสีเดือน กิกขุทั้งหลาย
เต็มใจแล้ว จึงให้บารพชา ให้อุปสมบทเพื่อความเป็นกิกขุ ใชร ข้าพระองค์จักอยู่ปริวัสสีป
ต่อล่วงสีป กิกขุทั้งหลายเต็มใจแล้ว จึงให้บารพชา ให้อุปสมบทเพื่อความเป็นกิกขุ อเจลกัสสป
ได้บารพชา ได้อุปสมบทในสำนักพระผู้มีพระภาคแล้ว. ครั้นท่านกัสสปอุปสมบทแล้วไม่นาน
เป็นผู้ๆ เดียวหลีกออกแล้ว ไม่ประมาณ มีความเพียร มีตนส่างไปแล้ว ไม่นานนัก ก็ทำให้
แจ้งซึ่งที่สุดแห่งพระมหาธรรมยั่งยืนยอดเยี่ยม ซึ่งกุลบุตรทั้งหลายผู้ออกจากเรือนบวช เป็นบรรพชิต
โดยชอบต้องการนั้นด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว
พระมหาธรรมยั่งยืนแล้ว กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี ก็ท่านกัสสป
ได้เป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งในจำนวนพระอรหันต์ทั้งหลาย ฉะนี้แล.

จบมหาสีหานาทสูตร ที่ ๙.

๕. ໂປກງຈປາທສູຕວ

เรื่องปริพากษาปฎิชันปาง

[๒๗๕] ข้าพเจ้าได้สคับมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ณ พระวิหารเซตวัน อารามของท่านอนาคตบิณฑิก เศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี กีสมัยนั้น ไปถวายป่าทปติพาก พร้อมด้วยบริพากบวิชัยทหมู่ใหญ่ ประมาณ ๓,๐๐๐ อาศัยอยู่ในมัลลิการาม ซึ่ง (เมื่อแรก) มีศาลาหลังเดียวเรียงรายด้วยต้นมะพลับ อันเป็นสถานที่โถลีทัช. ครั้งนั้นเป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนุ่งแล้ว ทรงถือบัตรและจีวร เสด็จเข้าไปบินทนาตามในพระนครสาวัตถี. พระองค์ทรงคำริว่า เราจะเที่ยวนิเวศนาตามไปในกรุง สาวัตถีกียัง เช้านัก ถ้ากระไร เรายังจะเข้าไปหาไปถวายป่าทปติพากยังมัลลิการาม ซึ่ง (เมื่อแรก) มีศาลาหลังเดียวเรียงรายด้วยต้นมะพลับ อันเป็นสถานที่โถลีทัช จึงเสด็จไป ณ ที่นั้น.

ตรีจันกรา

[๒๗๖] สมัยนั้น ปอปุกูรูปปาริพาชกนั่งอยู่กับปาริพาชกรบริษัทหมู่ใหญ่ กำลังสนทนากิจวัตรานกพาต่างเรื่องด้วยเสียงดังลั่นอีกที ก็คือ พุดเรื่องพระราชฯ เรื่องโจร เรื่องมหาอามาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องมน เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องyan เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตว์ เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องตรอก เรื่องท่าน้ำ เรื่องคนที่ล่วงลับไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อมด้วยประการนั้นๆ พอปอปุกูรูปปาริพาชก ได้เห็นพระผู้มีพระภาคเสด็จมาแต่ไกล จึงห้ามบริษัทของตนว่า ขอท่านทั้งหลายเบาๆ เสียงหน่อย อย่าส่งเสียงอึนนัก พระสมณโภคสมกำลังเสด็จมา พระองค์ท่านโปรดเสียงเบา และกล่าวสรรเสริญ คุณของเสียงเบา บางที่พระองค์ท่านทรงทราบว่าบริษัทมีเสียงเบาแล้ว พึงสำคัญที่จะเสด็จเข้ามา ก็ได้ เมื่อปอปุกูรูปปาริพาชกกล่าวอย่างนี้แล้ว พากปาริพาชกเหล่านั้นได้พากันนั่ง.

[๒๗๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จเข้าไปหาไปภูษุปाथปริพากถึงที่อยู่แล้ว เนื่องจากทูลเชือเชิญพระผู้มีพระภาคว่า ขอเชิญเสด็จพระเจ้าเข้า พระองค์เสด็จมาได้แล้ว นานๆ พระองค์จึงจะมีโอกาสเสด็จมาที่นี่ ขอเชิญประทับนั่ง น้ออาสนะเขาแต่งตั้งไว้แล้ว พระผู้มีพระภาคประทับนั่งบนอาสนะซึ่งเขาแต่งตั้งไว้ ฝ่ายไปภูษุปाथปริพากถืออาสนะต่ำแห่งหนึ่ง นั่ง ณ ที่ อันสมควรข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาครับสั่งถามเชอว่า คุกร ไปภูษุปाथ บัดนี้อันพากท่านนั่งสันทนา กันด้วยเรื่องอะไรหนอ และเรื่องอะไรเล่าที่พากท่านสันทนาค้างอยู่?

ว่าด้วยอภิสัญญาณิโร

[๒๗๘] เมื่อพระผู้มีพระภาครับสั่งอย่างนี้แล้ว ไปภูษุปाथปริพากได้กราบทูลว่า ข้าแต่ พระองค์ผู้เจริญ เรื่องที่พากข้าพระองค์สันทนา กันบัดนี้นั่งด้วยก่อน เรื่องเช่นนี้พระผู้มีพระภาค จะทรงสคับต่อภายหลังก็ได้ ไม่ยกนัก ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันก่อนฯ พากสมณพราหมณ์ ผู้มีลักษณะแตกต่างกัน ประชุมกันในโกตุหลศala ได้สันทนา กันในอภิสัญญาณิโร ว่า ท่านทั้งหลาย อภิสัญญาณิโรเป็น ไหน? ในสมณพราหมณ์เหล่านั้นบางพากกล่าวอย่างนี้ว่า สัญญาของบุรุษ ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย เกิดขึ้นเอง ดับไปเอง สมัยใดสัญญาเกิดขึ้น สมัยนั้นสัตว์ก็เชื่อว่ามีสัญญา สมัยใดสัญญาดับไป สมัยนั้นสัตว์ก็เชื่อว่าไม่มีสัญญา พากหนึ่งบัญญัติอภิสัญญาณิโร ไว้ ด้วยประการจะนี้.

อีกพากหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ข้อนี้จักเป็นเช่นนั้นหมายได้ เพราะว่าสัญญาเป็น อัตตาของบุรุษ และอัตตานั้นเข้ามาก็มี ไปปราศก็มี สมัยใดอัตตาเข้ามา สมัยนั้นสัตว์ก็เชื่อว่า มีสัญญา สมัยใดอัตตาไปปราศ สมัยนั้นสัตว์ก็เชื่อว่าไม่มีสัญญา พากหนึ่งบัญญัติอภิสัญญาณิโร ไว้ ด้วยประการจะนี้.

อีกพากหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ข้อนี้จักเป็นเช่นนั้นก็หมายได้ เพราะว่า สมณพราหมณ์ที่มีฤทธิ์มาก มีอำนาจมาก มีอยู่ ท่านเหล่านั้นบันดาลให้มีก็ได้ บันดาลให้พ rak ก็ได้ ซึ่งสัญญาของบุรุษนี้ สมัยใดบันดาลให้มี สมัยนั้นสัตว์ก็เชื่อว่ามีสัญญา สมัยใดบันดาล ให้พ rak สมัยนั้นสัตว์ก็เชื่อว่าไม่มีสัญญา พากหนึ่งบัญญัติอภิสัญญาณิโร ไว้ ด้วยประการจะนี้.

อีกพากหนึ่งกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ข้อนี้จักเป็นเช่นนั้นก็หมายได้ เพราะว่า เทวดาที่มีฤทธิ์มาก มีอำนาจมาก มีอยู่ เทวดาเหล่านั้นบันดาลให้มีก็ได้ บันดาลให้พ rak ก็ได้

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 254

ซึ่งสัญญาของบุรุษนี้ สมัยใดบันดาลให้มี สมัยนั้นสัตว์ก็ชื่อว่ามีสัญญา สมัยใด บันดาลให้พรากร สมัยนั้นสัตว์ก็ชื่อว่าไม่มีสัญญา พากหนึ่งบัญญัติอกิสัญญานิโรม ด้วยประการจะนี้.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์มีสติปรารภเฉพาะพระผู้มีพระภาคเกิดขึ้นว่า ท่านผู้คลาด ในธรรมเหล่านี้เป็นอย่างเด่น ต้องเป็นพระผู้มีพระภาคแน่แท้ ต้องเป็นพระองค์พระสูตรแน่แท้ พระองค์ทรงคลาด ทรงรู้ช้ำของในอกิสัญญานิโรม ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ กิสัญญานิโรม เป็นไอน?

[๒๗๔] พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า คุกร โภปฏิ寿ป่าทะ ในสมณพราหมณ์เหล่านั้น พากที่กล่าวอย่างนี้ว่า สัญญาของบุรุษ ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย เกิดขึ้นเองดับไปเอง ความเห็น ของสมณพราหมณ์พากนั้นผิดแต่ต้นที่เดียว. เพราะเหตุไร เพราะสัญญาของบุรุษมีเหตุ มีปัจจัย เกิดขึ้นก็มี ดับไปก็มี สัญญาอย่างหนึ่ง ย่อมเกิดขึ้นพระการศึกษา ก็มี สัญญาอย่างหนึ่งย่อม ดับไปพระการศึกษา ก็มี ก็ข้อที่จะพึงศึกษาเป็นไน คุกร โภปฏิ寿ป่าทะ พระตถาคตเสด็จอุบัติ ในโลกนี้เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้วทรง รู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระตถาคตพระองค์นั้น ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มาก พระมหาโลก ให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม ทรงแสดงธรรมงานในเบื้องต้น งานในท่ามกลาง งานในที่สุด ประกาศพระมหาธรรมรรย์พร้อมทั้งบรรพตพร้อมทั้งพัญชนา บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง คุกหนดี บุตรคุกหนดี หรือผู้เกิดเฉพาะในตระกูลไดตระกูลหนึ่ง ย่อมฟังธรรมนั้น ครั้นฟังแล้ว ได้ศรัทธาในพระตถาคต เมื่อได้ศรัทธาแล้ว ย่อมเห็นตระหนักว่า พระราชบัญญัติเป็นทาง มาแห่งชุลี บรรพชาเป็นทางปลดโปร่อง การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพระมหาธรรมรรย์ให้บริบูรณ์ ให้บริสุทธิ์ โดยส่วนเดียวคุจสังข์ชัด ไม่ใช่ทำได้ง่าย ถ้ากระไร เรายังคงเป็นบุคคลและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัศตร์ออกแบบเป็นบรรพชิต สมัยต่อมา เขาจะกองโภคสมบัติน้อยใหญ่ ละเครื่องญี่ปุ่นน้อยใหญ่ ปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัศตร์ออกแบบเป็นบรรพชิต เมื่อ บรรพชิตแล้วสำรวมระวังในพระป่าติโไมกข้อสูญ ถึงพร้อมด้วยมารยาทและโศก มีปกติเห็นภัยในโทย

พระสูตรต้นปีกุก เล่ม ๑ ที่มนิกาຍ สีลับขันธารรค - หน้าที่ 255

เพียงเล็กน้อย สามารถศึกษาอยู่ในสิกขานบททั้งหลาย ประกอบด้วยการบรรยายวิจกรรมที่เป็นกุศล มีอาชีพบริสุทธิ์ ถึงพร้อมด้วยศีล คุณครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลายประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ เป็นผู้สันโถย.

จุดศีล

คุกร ปูกุฎีปากะ อย่างไร กิกขุจึงซื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล.

๑. กิกขุในพระธรรมวินัยนี้ ประกอบมาสัตว์ เว้นขาดจากการมาสัตว์ วางทัณฑะ วางศัตรามีความละอาย มีความอ่อนดู มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ขอนี้เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๒. เชօละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ รับแต่ของที่เขาให้ ต้องการแต่ของที่เขาให้ ไม่ประพฤติดนเป็นขโมย เป็นผู้ละอายอยู่ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๓. เชօละกรรมเป็นข้าศึกแก่พระมหาจารย์ ประพฤติพระมหาจารย์ ประพฤติห่างไกล เว้นขาดจากเมตุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๔. เชօละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ พูดแต่คำจริง ดำรงคำสัตย์ มีถ้อยคำ เป็นหลักฐาน การเชื่อได้ ไม่พูดลวงโลก แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. เชօละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้น เพื่อให้คนหมู่โน้นแตกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้วไม่มาบอกข้างนี้ เพื่อให้คนหมู่โน้น แตกร้าวกัน สมานคนที่แตกร้าวกันแล้วบ้าง ส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ชอบคนผู้พร้อมเพรียงกัน ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวแต่คำที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. เชօละคำหายน เว้นขาดจากคำหายน กล่าวแต่คำที่ไม่มีไทย เพราะหุ ชวนให้รัก จันไจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักไคร' พอไจ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. เชօละคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากการคำเพ้อเจ้อ พูดถูกกาล พูดแต่คำที่เป็นจริง พูดอิงอรรถ พูดอิงธรรม พูดอิงวินัย พูดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์ โดยกาลอันควร แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

พระสูตรต้นตี่ปีก เล่ม ๑ ที่มนิกา ศีลขันธารรค - หน้าที่ 256

๙. เชือเว้นขาดจากการพากพื้นที่ความและภูตความ.
๑๐. เชือปันหนนเดียว เว้นการปันในราตรี งดจากการปันในเวลาวิกาล.
๑๑. เชือเว้นขาดจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโภคดนตรี และดุการเล่นอันเป็นข้อศึก
กุศล.
๑๒. เชือเว้นขาดจากการทัดทรง ประดับ และตอบแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ของห้อมและ
เครื่องประเทืองผิว อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว.
๑๓. เชือเว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่.
๑๔. เชือเว้นขาดจากการรับชัยญาหารดิบ.
๑๕. เชือเว้นขาดจากการรับเนื้อดิบ.
๑๖. เชือเว้นขาดจากการรับสตรีและคุมาเร.
๑๗. เชือเว้นขาดจากการรับทาสีและทาส.
๑๘. เชือเว้นขาดจากการรับแพะและแกะ.
๑๙. เชือเว้นขาดจากการรับไก่และสุกร.
๒๐. เชือเว้นขาดจากการรับช้าง โค ม้า และลา.
๒๑. เชือเว้นขาดจากการรับไร่นาและที่ดิน.
๒๒. เชือเว้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้.
๒๓. เชือเว้นขาดจากการซื้อการขาย.
๒๔. เชือเว้นขาดจากการ โคงด้วยตราชั่ง การ โคงด้วยของปลอม และการ โคงด้วย
เครื่องดวงวัด.
๒๕. เชือเว้นขาดจากการรับสินบน การถ่佬วง และการตลาดตะแลง.
๒๖. เชือเว้นขาดจากการตัด การผ่า การจ่องจำ การตีซิง การปล้นและกรรโชก
แม้มขึ้นก็เป็นศีลของเชือประการหนึ่ง.

จบจุลศีล.

มัชฌิมศีล

๑. กิจมุเว็นขาดจากการพราກพีชความและภูตความ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบาง
จำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการพราກพีชความและภูตความเห็นปานนี้
คือ พีชเกิดแต่เง่า พีชเกิดแต่ลำต้น พีชเกิดแต่ผล พีชเกิดแต่ยอด พีชเกิดแต่เมล็ดเป็นที่ครบห้า
แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๒. กิจมุเว็นขาดจากการบวิโภคของที่ทำการสะสมไว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการบวิโภคของที่ทำการสะสมไว
เห็นปานนี้ คือ สะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมทินอน สะสมเครื่อง

ประเทืองผิว สะสมของหอม สะสมอามิส แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๓. กิจมุเว็นขาดจากการดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล
เห็นปานนี้ คือ การฟ้อน การขับร้อง การประโคมหารสพ มีการรำเป็นต้น การเด่านิยาย การ
เล่นปรบมือ การเล่นปลูกผີ การเล่นตีกลอง ชา กພາບນ້າມເມືອງທີ່ສ່ວຍງາມ การเล่นของคนจັນຫາລ
การเล่นໄມ້ສູງ การเล่นหน้าศพ ชນຫ້າງ ชນນໍາ ชນຈະນູ້ ชນໂຄ ชນແພະ ชນແກະ ชນໄກ
ຮັບນົກຮະຫາ ລໍາກະບົບຮະບອງ ມາຍຊກ ມາຢປໍາ ກາຣນ ກາຣນ ກາຈົກ ກາຈົກ ກາຈົກ
ກອງທັພ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๔. กิจมุเว็นขาดจากการขวนขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เช่นอย่าง
ที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยเล่นการพนัน
อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเห็นปานนี้ คือ เล่นหมากຽກແຕວລະແປດຕາ ແຕວລະສົບຕາ ເລຳ
ໝາກເກີບ ເລຳគົດ ເລຳໝາກໄຫວ ເລຳໂຍນນ່ວງ ເລຳໄມ້ທີ່ ເລຳກຳທາຍ ເລຳສະກາ ເລຳ
ເປົາໃນໄມ້ ເລຳໄກນ້ອຍໆ ເລຳຫກຄະເມນ ເລຳກັງຫັນ ເລຳຕວງທរຍ ເລຳຮອນ້ອຍໆ ເລຳ
ຮນູ້ນ້ອຍໆ ເລຳເຂີຍທາຍກັນ ເລຳທາຍໃຈ ເລຳເລີຍຄນພິກາ ແມ່ ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอ
ประการหนึ่ง.

๕. กิจมุ่เว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เห็นป่านนี้ คือ เดียมีเท้าเกินประมาณ เดียงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโกรเชาว์ขันยา เครื่องลดที่มีสันฐานเป็นช่องดอกไม้ เครื่องลดที่ยัดนุ่น เครื่องลดบนแกะวิจิตรด้วยรูปสัตว์ร้ายที่มีสีหะและเสือเป็นต้น เครื่องลดบนแกะมีนตั้ง เครื่องลดบนแกะมีขันข้างเดียว เครื่องลดทองและเงิน แคน ใหม่ เครื่องลดใหม่คลิบทองและเงิน เครื่องลดบนแกะจุนงฟ้า ๙๖ คน เครื่องลดหลังข้าง เครื่องลดหลังม้า เครื่องลดในรถ เครื่องลดที่ทำด้วยหนังสัตว์ชื่อชินะอันมีขนอ่อนนุ่น เครื่องลดอย่างดีทำด้วยหนังจะมด เครื่องลดมีเพดาน เครื่องลดมีหมอนข้าง แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิจมุ่เว้นขาดจากการประกอบการประดับตนแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบการประดับตนแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัวเห็นปานนี้ คือ อบตัว ไคลอวัยยะ อาบน้ำหอม นวด ส่องกระจก แต้มตา ทัดดอกไม้ ประเทืองผิว พัดหน้า ทาปาก ประดับข้อมือ สวยงามเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้ก้ากยา ใช้คาด ใช้บรรค์ ใช้ร่ม สามารถเท้าประดับวิจิตร ติดกรอบหน้า ปักปืน ใช้พัดวาลวิชนี นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีลาย แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิจมุ่เว้นขาดจากติรัจนาณกถา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบติรัจนาณกถาเห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราชา เรื่องโจร เรื่องมหาอามาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องรบ เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของห้อม เรื่องญาติ เรื่องยาน เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องครอบครัว เรื่องท่านนำ เรื่องคนที่ล่วงลับ ไปแล้ว เรื่องเบื้องเตล็ด เรื่องโโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อม ด้วยประการนั้นๆ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๙. กิกมุเว่นขาดจากการกล่าวถ้อยคำแก่งແย่งกัน เช่นอย่างที่สัมณพราหมณ์ผู้เจริญบาง
จำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังกล่าวถ้อยคำแก่งແย่งกันเห็นปานนี้ เช่นว่าท่าน
ไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง ท่านจักรู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่านปฏิบัติผิด
ข้าพเจ้าปฏิบัติถูก ถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นประโยชน์ ของท่านไม่เป็นประโยชน์ คำที่ควรจะกล่าว
ก่อน ท่านกลับกล่าวภาษาหลัง คำที่ควรจะกล่าวภาษาหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน ข้อที่ท่านเคยชี้ของ
มาผันแปร ไปแล้ว ข้าพเจ้าจับผิดความของท่านได้แล้ว ข้าพเจ้ามุ่งท่านได้แล้ว ท่านจะถอนว่าทะ
เสีย มิฉะนั้นจะแก้ไขเสีย ถ้าสามารถ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๔. กิกมุเว่นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้ เช่น อย่างที่สัมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบทุตกรรมและการรับใช้
เห็นปานนี้ กือ รับเป็นทุตของพระราช ราชมหा�อามาตย์ กษัตริย์ พราหมณ์ คฤหบดี
และกุณารว่า ท่านจะไปในที่นี้ ท่านจะไปในที่โน้น ท่านจะนำอาสิ้งนี้ไป ท่านจะนำอาสิ้งนี้
ในที่โน้นมา ดังนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๑๐. กิกมุเว่นขาดจากการพุดหลอกหลวงและการพุดเลียบเคียง เช่นอย่างที่สัมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังพุดหลอกหลวง พุดเลียบเคียง พุด
หวานล้อม พุดและเลื้ม แสร้งหาลาภด้วยลาก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

จบมัชณิมศีล

มหาศีล

๑. กิกมุเว่นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สัมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ กือ ทำอย่าวิยะ ทำยานมิต ทำอยู่ป่า ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดผ้า
ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกແว่นเวียนเทียน ทำพิธีซัดเกลบบูชาไฟ ทำพิธีซัดรำบูชาไฟ ทำพิธี
ซัดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเศกเป่าบูชาไฟ ทำ
พลกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอปลูกเสก เป็น

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกา� สีลขันธารรค - หน้าที่ 260

หมอดี เป็นหมอดลงเลขบันดคุณกันบ้านเรือน เป็นหมอมู เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอแมลงป่อง
เป็นหมอรักษาแพลงหนูกัด เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทายเสียงกา เป็นหมอทายอาย
เป็นหมอสอกกันลูกครรช เป็นหมอทายเสียงสัตว์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๒. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะฟ้า ทายลักษณะศัตรา
ทายลักษณะดาว ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะศรี ทาย
ลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุมาร ทายลักษณะกุมาเร ทายลักษณะท่าส ทายลักษณะท่าสี ทาย
ลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระเบื้อง ทายลักษณะโคลุสกะ ทายลักษณะโโค ทาย
ลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก ทายลักษณะนกกระท่า ทายลักษณะเหี้ย ทาย
ลักษณะคุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมุก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๓. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ ดูฤกษ์ยาตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายใน
จักรยกเข้าประชิด พระราชาภายนอกจักรยก พระราชาภายนอกจักรยกเข้าประชิด พระราชาภายใน
จักรยก พระราชาภายในจักรเมี้ยง พระราชาภายในจักรประชัย พระราชาภายนอกจักรเมี้ยง พระราชา
ภายนอกจักรประชัย พระราชาองค์นี้จักเมี้ยง พระราชาองค์นี้จักประชัย เพระเหตุนี้ๆ แม้ข้อนี้ก็
เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๔. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีจันทรครรษ จักมีสุริยครรษ จักมีนักยัตติครรษ ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์จักเดินถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดวงนักยัตติจักเดินถูกทาง ดวง
นักยัตติจักเดินผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีไฟร่อง ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตติขึ้น ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ และดวงนักยัตติจักตก ดวงจันทร์

ดวงอาทิตย์ และดาวนักยัตติมวหมอง ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ และดาวนักยัตติมวหมอง
จันทรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักยัตติมวหมองเป็นอย่างนี้
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผล
เป็นอย่างนี้ ดาวนักยัตติมวหมองเดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักยัตติมวหมองเดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้
มีอุกกาบาตจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหางจักมีผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดิน ไฟวจักมีผลเป็นอย่างนี้
ฟ้าร่องจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติมวหมองเดินขึ้นจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติมวหมองเดินลงจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติมวหมอง
จักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติมวหมองเดินลงจักมีผลเป็นอย่างนี้ แม้ข้อนี้
ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา
เห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง จักมีภิกษุหายได้่าย จักมีภิกษุหายได้ยาก
จักมีความเกยม จักมีภัย จักเกิดโรค จักมีความสำราญ หาไรคอมิได้ หรือนับคะแนน คำนวน
นับประมาณ แต่งกาพย์ โลกาภิตศาสตร์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา
เห็นปานนี้ คือให้ฤกษ์อาหารมงคล ให้ฤกษ์วิวาหมงคล ดูฤกษ์เรียงหมอน ดูฤกษ์ห่าร้าง
ดูฤกษ์เก็บทรัพย์ ดูฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ให้ยาดุจครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลินกระดัง
ร่ายมนต์ให้คงแข็ง ร่ายมนต์ให้มีสัน ร่ายมนต์ไม่ให้หูได้ยินเสียง เป็นหมอทรงกระจาก
เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์
พ่นไฟ ทำพิธีเชิญขวัญ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา
เห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก็บบัน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน
ทำกะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธีปลูกเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่
พ่นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์ ทำพิธีน้ำชาไฟ ปรุงยาสำรอก ปรุงยาถ่ายโภยเบื้องบน

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 262

ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องล่าง ปรุงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดหู ปรุงยาตา ปรุงยานัตฤทธิ์ ปรุงยาทากด ปรุงยาทาสามาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชาแพลง เม้มข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

คุกร โภปฏิฐปติ ภิกขุสมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหనๆ เเลย เพราะศีลสังวนนั้น เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้มุราภิเฆก กำจักราชศัตtru ได้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหນๆ เพราะราชศัตtruนั้น คุกร โภปฏิฐปติ ภิกขุก็พ้นนั้น สมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหນๆ เพราะศีลสังวนนั้น ภิกขุสมบูรณ์ด้วยอริยศีลขันธ์นี้ ย่อมได้เสวยสุขอันปราศจากโภชนาภัยใน คุกร โภปฏิฐปติ ด้วยประการดังกล่าวมาเนี่้แล ภิกขุชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล.

จบมหาศีล.

อินทรียสังวร

คุกร โภปฏิฐปติ อย่างไรภิกขุชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย.

คุกร โภปฏิฐปติ ภิกขุในธรรมวินัยนี้ เห็นรูปด้วย眼看แล้ว ไม่ถืออนุพัฒนจะเชอย่อมปฏิบัติเพื่อสำรวมจักขุนทรีย์ ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จะเป็นเหตุให้อกุคลธรรมอันلامก คือ อภิชฌາและโภมนัสการอบรมจันนั้น ชื่อว่ารักษาจักขุนทรีย์ ชื่อว่าถึงความสำรวมในจักขุนทรีย์ ภิกขุฟังเสียงด้วยโสต ... คอมกลืนด้วย Mana ... ลิ่มรสด้วยชิ瓦หา ... ถูกต้องโภปฏิฐพะด้วยกา...

รู้แจ้งธรรมารณ์ด้วยใจแล้ว ไม่ถืออนุพัฒนจะเชอย่อมปฏิบัติเพื่อสำรวมมนินทรีย์ ที่เมื่อไม่สำรวมแล้วจะเป็นเหตุให้อกุคลธรรมอันلامก คือ อภิชฌາและโภมนัสการอบรมจันนั้น ชื่อว่ารักษามนินทรีย์ ชื่อว่าถึงความสำรวมในมนินทรีย์ ภิกขุประกอบด้วยอินทรีย์สังวรอันเป็นอริยะ เช่นนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันไม่ระคนด้วยกิเลสในภัยใน คุกร โภปฏิฐปติ ด้วยประการดังกล่าวมาเนี่้แล ภิกขุชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย.

สดิสัมปชัญญะ

คุกร โภปฏิฐปติ อย่างไรภิกขุชื่อว่าเป็นผู้ประกอบด้วยสดิสัมปชัญญะ?

คุกร โภปฏิฐปติ ภิกขุในธรรมวินัยนี้ ย่อมทำความรู้สึกด้วยในการก้าว ในการถอย ในการแล ในการเหลียว ในการคื้เข้า ในการเหยียดออก ในการทรงสัมมาภูมิตรและจีวร

ในการนั้น การคั่ม การเคี้ยว การลิ้ม ในการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ ย้อมทำความสะอาดรู้สึกตัว
ในการเดิน การยืน การนั่ง การหลับ การตื่น การพูด การนิ่ง คุกร โภปฏิฐปานะ ด้วยประการ
ดังกล่าวมานี้แล้ว กิษุชี้อ่วว่า เป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ.

สันโดษ

คุกร โภปฏิฐปานะ อย่างไร กิษุชี้อ่วว่า เป็นผู้สันโดษ?

คุกร โภปฏิฐปานะ กิษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้สันโดษด้วยจิตเป็นเครื่องบริหารกาย
ด้วยบินทนาตเป็นเครื่องบริหารห้อง เชอจะไปทางทิสาภาคใดๆ ก็ถือไปได้เอง คุกร โภปฏิฐปานะ
นกมีปีกจะบินไปทางทิสาภาคใดๆ ก็มีแต่ปีกของตัวเป็นภาระบินไป ฉันใด กิษุก็ถันนั้นแล้ว
เป็นผู้สันโดษด้วยจิตเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วยบินทนาตเป็นเครื่องบริหารห้อง เชอจะไปทาง
ทิสาภาคใดๆ ก็ถือไปได้เอง คุกร โภปฏิฐปานะ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล้ว กิษุชี้อ่วว่า เป็นผู้
สันโดษ.

กิษุนั้น ประกอบด้วยศีลขันธ์ อินทรียสังวร สติสัมปชัญญะและสันโดษอันเป็นอริยะ
เช่นนี้แล้ว ย้อมเสพเสนาสนะอันสังัด คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา คำ ป่าช้า ป่าชฎา
ที่แข็ง ломฟาง ในกาลภายหลังกัต เธอกลับจากบินทนาตแล้ว นั่งคุ้นคลังก์ ตั้งกายตรง
ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า เชอจะความเพ่งเลึงในโลก มิใช่ปราศจากความเพ่งเลึงอยู่ ย้อมชำระจิต
ให้บริสุทธิ์จากความเพ่งเลึงได้ ละความประทุยร้ายคือพยาบาท ไม่คิดพยาบาท มีความกรุณา
หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากความประทุยร้าย คือพยาบาท ได้
ละถินมิทะแล้ว เป็นผู้ปราศจากถินมิทะ มีความกำหนดหมายอยู่ที่แสงสว่าง มีสติสัมปชัญญะอยู่
ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากถินมิทะ ได้ ละอุทัชจกุกุจจะแล้ว เป็นผู้ไม่ฟุ่งช่านมีจิตสงบ ณ
ภายในอยู่ ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากอุทัชจกุกุจจะ ได้ละวิจิกิจชาแล้ว เป็นผู้เข้มวิจิกิจชา
ไม่มีความคลางแคลงในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่ ย้อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากวิจิกิจชาได้.

อุปมาณิเวณ ๔

คุกร โภปฏิฐปานะ เปรี่ยบเหมือนบุรุษจะพึงถูกหนึ่นไปประกอบการงาน การงานของเขาก็พึง
ดำเน็จผล เขาจะพึงใช้หนึ่นที่เป็นตนทุนเดิมให้หมดสิ้น และทรัพย์ที่เป็นกำไรของเขาก็จะพึงมี
เหลืออยู่สำหรับเลี้ยงภริยา เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราถูกหนึ่นไปประกอบการงาน

บัดนี้ การงานของเราสำเร็จผลแล้ว เราได้ใช้หนึ่งที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดสิ้นแล้ว และทรัพย์ที่เป็นกำไรของเรายังมีเหลืออยู่สำหรับเลี้ยงภริยา ดังนี้ เขาจะพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความไม่มีหนึ่นนี้เป็นเหตุ ฉันใด.

คุกร โภคภูษา ประยิบเนื่องบุรุษจะพึงเป็นผู้มีอาพาธถึงความลำบากเจ็บหนัก บริโภคอาหารไม่ได้ และไม่มีกำลังกาย สมัยต่อมา เขายังหายจากอาพาธนั้น บริโภคอาหารได้ และมีกำลังกาย เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็นผู้มีอาพาธถึงความลำบาก เจ็บหนัก บริโภคอาหารไม่ได้ และไม่มีกำลังกาย บัดนี้ เรายายจากอาพาธนั้นแล้ว บริโภคอาหารได้ และมีกำลังกายเป็นปกติ ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความไม่มีโรค นี้เป็นเหตุ ฉันใด.

คุกร โภคภูษา ประยิบเนื่องบุรุษจะพึงถูกจำอยู่ในเรือนจำ สมัยต่อมา เขายังพื้นจากเรือนจำนั้น โดยสวัสดิไม่มีภัยแล้ว ไม่ต้องเสียทรัพย์อะไรๆ เลย เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราถูกจองจำอยู่ในเรือนจำ บัดนี้ เรายังจากเรือนจำนั้นโดยสวัสดิไม่มีภัยแล้ว และเราไม่ต้องเสียทรัพย์อะไรๆ เลย ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีการพื้นจากเรือนจำนี้เป็นเหตุ ฉันใด.

คุกร โภคภูษา ประยิบเนื่องบุรุษจะพึงเป็นทาส ไม่ได้พึงตัวเอง พึงผู้อื่น ไปไหนตามความพอใจไม่ได้ สมัยต่อมา เขายังพื้นจากความเป็นทาสนั้น พึงตัวเอง ไม่ต้องพึงผู้อื่น เป็นไทยแก่ตัว ไปไหนได้ตามความพอใจ เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็นทาส พึงตัวเอง ไม่ได้ ต้องพึงผู้อื่น ไปไหนตามความพอใจไม่ได้ บัดนี้ เรายังจากความเป็นทาสนั้นแล้ว พึงตัวเอง ไม่ต้องพึงผู้อื่น เป็นไทยแก่ตัว ไปไหนได้ตามความพอใจ ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความเป็นไทยแก่ตัวนั้น เป็นเหตุ ฉันใด.

คุกร โภคภูษา ประยิบเนื่องบุรุษมีทรัพย์ มีโภคสมบัติจะพึงเดินทางไกลกันดาร หาอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า สมัยต่อมา เขายังข้ามพื้นทางกันควรนั้นได้ บรรลุถึงหมู่บ้าน อันเกยมปลดดกภัยโดยสวัสดิ เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรามีทรัพย์ มีโภคสมบัติ เดินทางไกลกันดาร หาอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า บัดนี้ เรายังข้ามพื้นทางกันควรนั้น บรรลุถึงหมู่บ้านอันเกยมปลดดกภัยโดยสวัสดิแล้ว ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีภูมิสถานอันเกยมนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

ดูกร ปีปฏิสูตรป่าทะ กิกขุพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการเหล่านี้ที่ขังลงไม่ได้ในตน เมมื่อน
หนึ่ง เมมื่อนโรค เมมื่อนเรื่องจำ เมมื่อนความเป็นทาส เป็นทางไกลกันدار และเชอพิจารณา
เห็นนิวรณ์ & ประการที่จะได้แล้วในตน เมมื่อนความไม่มีหนึ่ง เมมื่อนความไม่มีโรค เมมื่อน
การพ้นจากเรื่องจำ เมมื่อนความเป็นไทยแก่ตน เมมื่อนภูมิสถานอันเกยม ฉันนั้นแล.

เหตุเกิดและเหตุดับสัญญา

เมื่อเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & เหล่านี้ที่จะได้แล้วในตน ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อปราโมทย์
แล้วย่อมเกิดปิติ เมื่อมีปิติในใจ กายย่อมสงบ เชอมีภายในแล้ว ย่อมได้เสวยสุข เมื่อมีสุข
จิตย่อมตั้งมั่น. เชอสังจดจากภัย สงจดจากอภิสูตร บรรลุปฐมภาน มีวิตก มีวิจาร มีปิติ
และสุขเกิดแต่ไว้ใจอยู่ สัญญาเกี่ยวด้วยภัยที่มีในก่อนของเชอย่อมดับ สงจดสัญญาอันละเอียด
มีปิติและสุขเกิดแต่ไว้ใจ ย่อมมีในสมัยนั้น เชอย่อมเป็นผู้มีสงจดสัญญาอันละเอียด มีปิติและ
สุขเกิดแต่ไว้ใจในสมัยนั้น สัญญาอย่างหนึ่งย่อมเกิดขึ้น เพราะการศึกษา สัญญาอย่างหนึ่ง
ย่อมดับไป เพราะการศึกษา ด้วยประการอย่างนี้ แม้นี้ก็เป็นข้อที่จะพึงศึกษาอย่างหนึ่ง.

[๒๘๐] ดูกร ปีปฏิสูตรป่าทะ อีกข้อหนึ่ง กิกขุบรรลุทุติยภาน มีความผ่องใสแห่งจิต
ในภายใต้ เป็นธรรมเอกผุดขึ้น เพราะวิตกวิจารสงบไป ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีปิติและสุข
เกิดแต่สามารถอิญ. สงจดสัญญาอันละเอียด มีปิติและสุขเกิดแต่ไว้ใจมีในก่อนของเชอย่อมดับ
สงจดสัญญาอันละเอียด มีปิติและสุขเกิดแต่สามารถอิญมีในสมัยนั้น เชอย่อมเป็นผู้มีสงจดสัญญา
อันละเอียด มีปิติและสุขเกิดแต่สามารถอิญในสมัยนั้น สัญญาอย่างหนึ่งย่อมเกิดขึ้น เพราะการศึกษา
สัญญาอย่างหนึ่งย่อมดับไป เพราะการศึกษา ด้วยประการอย่างนี้ แม้นี้ก็เป็นข้อที่จะพึงศึกษา
อย่างหนึ่ง.

[๒๘๑] ดูกร ปีปฏิสูตรป่าทะ อีกข้อหนึ่ง กิกขุมีอุเบกษา มีสติสัมปชัญญะ เสารสุขด้วย
นามกาย เพราะปีติลิ้นไป บรรลุตติยภานที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า ผู้ได้ภานนี้เป็นผู้มี
อุเบกษา มีสติอยู่เป็นสุข สงจดสัญญาอันละเอียด มีปิติและสุขเกิดแต่สามารถอิญในก่อนของเชอ
ย่อมดับไป สงจดสัญญาอันละเอียด ประกอบด้วยสุขเกิดแต่อุเบกษา yom mī in samayn n̄ เชอชื่อว่า

พระสูตรต้นปีกุก เล่ม ๑ ที่มนิการ สีลับบันธารรค - หน้าที่ 266

เป็นผู้มีสัจจสัญญาอันละเอียด ประกอบด้วยสุขเกิดแต่อุเบกษาในสมัยนั้น สัญญาอย่างหนึ่ง ย้อมเกิดขึ้นเพื่อการศึกษา สัญญาอย่างหนึ่งย้อมดับไปเพื่อการศึกษา ด้วยประการอย่างหนึ่ง แม้นี้ก็เป็นข้อที่จะพึงศึกษาอย่างหนึ่ง.

[๒๘๒] ดูกร โภคภูปายา อิกข้อหนึ่ง กิจยุบธรรมลุจตุตโนมาน ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข เพาะละสุขละทุกข์ และดับโสมนัสโหมนัสก่อนๆ ได้มีอุบกษาเป็นเหตุให้สติบวสุทธิอยู่ สัจจสัญญาอันละเอียด ประกอบด้วยสุขเกิดแต่อุเบกษามีในก่อนของเรอຍ่อมดับ สัจจสัญญา อันละเอียด ประกอบด้วยอุทุกมสุข ในสมัยนั้น สัญญาอย่างหนึ่งย้อมเกิดขึ้นเพื่อการศึกษา สัญญาอย่างหนึ่ง ย้อมดับไปเพื่อการศึกษา ด้วยประการอย่างนี้ แม้นี้ก็เป็นข้อที่จะพึงศึกษาอย่างหนึ่ง.

[๒๘๓] ดูกร โภคภูปายา อิกข้อหนึ่ง กิจยุบธรรมลุจตุตโนมานซึ่งมีอารมณ์ว่า อาการไม่มีที่สุด เพาะล่วงรูปสัญญา เพาะดับปฏิฆสัญญา เพาะไม่ໄส่ใจซึ่งสัญญาต่างๆ โดยประการทั้งปวงอยู่ รูปสัญญามีในก่อนของเรอຍ่อมดับสัจจสัญญาอันละเอียด ประกอบด้วย อาการสารนัญชาตโนมานย้อมมีในสมัยนั้น เเรอย่อมเป็นผู้มีสัจจสัญญาอันละเอียด ประกอบด้วย อาการสารนัญชาตโนมานในสมัยนั้น สัญญาอย่างหนึ่งย้อมเกิดขึ้นเพื่อการศึกษา สัญญาอย่างหนึ่ง ย้อมดับไปเพื่อการศึกษา ด้วยประการอย่างนี้ แม้นี้ก็เป็นข้อที่จะพึงศึกษาอย่างหนึ่ง.

[๒๘๔] ดูกร โภคภูปายา อิกข้อหนึ่ง กิจยุก้าวล่วงอาการสารนัญชาตโนมานโดยประการ ทั้งปวง ได้บรรลุวิญญาณัญชาตโนมานซึ่งมีอารมณ์ว่า วิญญาณ ไม่มีที่สุดดังนี้อยู่ สัจจสัญญา อันละเอียด ประกอบด้วยอาการสารนัญชาตโนมานมีในก่อนของเรอຍ่อมดับ สัจจสัญญาอันละเอียด ประกอบด้วยวิญญาณัญชาตโนมานย้อมมีในสมัยนั้น เเรอย่อมเป็นผู้มีสัจจสัญญาอันละเอียด ประกอบด้วยวิญญาณัญชาตโนมานในสมัยนั้น สัญญาอย่างหนึ่งย้อมเกิดขึ้นเพื่อการศึกษา สัญญาอย่างหนึ่งย้อมดับไปเพื่อการศึกษา ด้วยประการอย่างนี้ แม้นี้ก็เป็นข้อที่จะพึงศึกษา อย่างหนึ่ง.

[๒๘๕] ดูกร โภคภูปายา กิจยุก้าวล่วงวิญญาณัญชาตโนมานโดยประการทั้งปวง ได้บรรลุ อาการวิญญาตโนมานซึ่งมีอารมณ์ว่า ไม่มีอะไร สัจจสัญญาอันละเอียด ประกอบด้วยวิญญาณัญชา

ตนภานที่มีในก่อนของเรอย่อมดับ สังฆสัญญาอันละเอียดประกอบด้วยอาทิกิญจสัญญาดุณภาน ย่อมมีในสมัยนี้ เธอย่อมเป็นผู้มีสังฆสัญญาอันละเอียด ประกอบด้วยอาทิกิญจสัญญาดุณภาน ในสมัยนี้ สัญญาอย่างหนึ่งย่อมเกิดขึ้นเพราการศึกษา สัญญาอย่างหนึ่งย่อมดับไปเพรา การศึกษา ด้วยประการอย่างนี้ แม้นก็เป็นข้อที่จะพึงศึกษาอย่างหนึ่ง.

การเข้าอภิสัญญาณิโรช

[๒๙๖] คุกร โภปฏิปทา ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มีสักสัญญา เธอพ้นแล้วจากปฐมภาน จากทุติยภานนั้นๆ แล้ว ย่อมได้บรรลุอาทิกิญจสัญญาดุณภาน โดยคำดับ เมื่อเธอตั้งอยู่ใน อาทิกิญจสัญญาดุณภานแล้ว ย่อมมีความปริวิตกอย่างนี้ว่า เมื่อเราคิดอยู่ก็ยังชั่ว เมื่อเราไม่คิดอยู่ ก็จะดี แต่ถ้าเรายัง บีนคิดขึ้นคำนึง สัญญาของเราเหล่านี้พึงดับ สัญญาอย่างหมายเหล่าอื่น พึงเกิดขึ้น ถ้ากระไร เราไม่พึงคิด ไม่พึงคำนึง ครั้นเธอปริวิตกอย่างนี้แล้ว เธอก็ไม่คิด ไม่คำนึง เมื่อเธอไม่คิด ไม่คำนึง สัญญาเหล่านั้นก็ดับไป สัญญาที่หมายเหล่าอื่นก็ไม่เกิดขึ้น เธอก็ได้บรรลุนิโรช. คุกร โภปฏิปทา การเข้าอภิสัญญาณิโรชแห่งภิกษุผู้มีสัมปชัญญา โดยคำดับ ย่อมมี ด้วยประการอย่างนี้แล.

พ. คุกร โภปฏิปทา เธอจะสำคัญความข้อนี้เป็นไหน การเข้าอภิสัญญาณิโรชแห่งภิกษุ ผู้มีสัมปชัญญา โดยคำดับ เช่นนี้ ก่อนแต่นี้เธอเคยได้ยินบ้างหรือ?

ป. หมายได้ พระเจ้าข้า ข้าพระองค์พึงรู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว อย่างนี้แล.

คุกร โภปฏิปทา เพราะเหตุที่ภิกษุเป็นผู้มีสักสัญญา พ้นจากปฐมภานเป็นต้นนั้นแล้ว ย่อมบรรลุอาทิกิญจสัญญาดุณภาน โดยคำดับ เธอย่อมมีความปริวิตกอย่างนี้ว่า เมื่อเรายังคิดอยู่ก็ยังชั่ว เมื่อเราไม่คิดอยู่ก็จะดี ถ้าเรายังบีนคิด ขึ้นคำนึง สัญญาของเราเหล่านี้พึงดับไป และสัญญา ที่หมายเหล่าอื่นพึงเกิดขึ้น ถ้ากระไร เราไม่พึงคิด ไม่พึงคำนึง ครั้นเธอปริวิตกอย่างนี้แล้ว เธอก็ไม่คิด ไม่คำนึง เมื่อเธอไม่คิด ไม่คำนึง สัญญาเหล่านั้นก็ดับไป และสัญญาที่หมายเหล่าอื่น ก็ไม่เกิดขึ้น เธอก็ได้บรรลุนิโรช การเข้าอภิสัญญาณิโรชแห่งภิกษุผู้มีสัมปชัญญา โดยคำดับ ย่อมมีด้วยประการอย่างนี้แล.

[๒๘๗] อ่ายนี้แหล่ โภคภูษา.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ทรงบัญญัติอาภิญญาจัญญาตนา ไว้อ่างเดียวหรือหลาย อ่าย.

คุกร โภคภูษา เราบัญญัติอาภิญญาจัญญาตนาอ่ายเดียวก็มี หลายอ่ายก็มี.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ โภคพระองค์จึงทรงบัญญัติอาภิญญาจัญญาตนา ไว้อ่างเดียวก็มี หลายอ่ายก็มี.

คุกร โภคภูษา พระ โยคีย่องบรรลุนิโรธด้วยประการใดๆ เรา ก็บัญญัติอาภิญญาจัญญาตนา ด้วยประการนั้นๆ เราบัญญัติอาภิญญาจัญญาตนาอ่ายเดียวบ้าง หลายอ่ายบ้าง ด้วย ประการอ่ายนี้แล.

[๒๘๘] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ สัญญาเกิดก่อน ญาณเกิดทีหลัง หรือว่าญาณเกินก่อน สัญญาเกิดทีหลัง หรือทั้งสัญญาและญาณเกิดไม่ก่อน ไม่หลังกัน.

คุกร โภคภูษา สัญญาแลเกิดก่อน ญาณเกิดทีหลัง เพราะสัญญาเกิดขึ้นญาณจึงเกิดขึ้น เช้อย่องรู้อย่างนี้ว่า ญาณเกิดขึ้นแก่เรา เพราะสัญญานี้เป็นปัจจัย คุกร โภคภูษา เชอพึงทราบ ความข้อนี้โดยบรรยายนี้ว่า สัญญาเกิดก่อน ญาณเกิดทีหลัง เพราะสัญญาเกิดขึ้น ญาณจึง เกิดขึ้น.

ว่าด้วยสัญญาและอัตตา

[๒๘๙] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ สัญญาเป็นอัตตาของบุรุษ หรือสัญญาอย่างหนึ่ง อัตตาอย่างหนึ่ง?

คุกร โภคภูษา ท่านต้องการอัตตาเช่นไร.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ต้องการอัตตาอย่างหมายๆ ที่มีรูปประกอบด้วยมหากูต ๔ บริโภคกลิงการหาร

คุกร โภคภูษา อัตตาของท่านหมาย มีรูป ประกอบด้วยมหากูต ๔ บริโภค กลิงการหาร เมื่อเป็นเช่นนั้น สัญญาของท่านจักเป็นอย่างหนึ่ง อัตตาจักเป็นอย่างหนึ่ง คุกร โภคภูษา ท่านพึงทราบความข้อนี้แม้โดยบรรยายนี้ว่า สัญญาจักเป็นอย่างหนึ่ง อัตตา

จักเป็นอย่างหนึ่ง อัตตาที่หายน มีรูป ประกอบด้วยมหาภูต ๔ บริโภคกลิกลาหารานี้ ยกໄว เมื่อเป็นเช่นนั้น สัญญาของบุรุษนี้เกิดขึ้นอย่างหนึ่ง ดับไปอย่างหนึ่ง ดูกร โพภูสุปทาท ท่านพึงทราบความข้อนี้โดยบรรยายนี้ว่า สัญญาจักเป็นอย่างหนึ่ง อัตตาจักเป็นอย่างหนึ่ง.

[๒๕๐] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ต้องการอัตตาที่สำเร็จด้วยใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ ครบถ้วน มีอินทรีไม่บกพร่อง.

ดูกร โพภูสุปทาท อัตตาของท่านก็จักสำเร็จด้วยใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรี ไม่บกพร่อง. เมื่อเป็นเช่นนี้ ท่านจักมีสัญญาอย่างหนึ่ง มีอัตตาอย่างหนึ่ง ท่านพึงทราบความข้อนี้ โดยบรรยายนี้ว่า สัญญาจักเป็นอย่างหนึ่ง อัตตาจักเป็นอย่างหนึ่ง อัตตาสำเร็จด้วยใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีไม่บกพร่องนี้ ยกໄว เมื่อเป็นเช่นนั้น สัญญาของบุรุษนี้เกิดขึ้น อย่างหนึ่ง ดับไปอย่างหนึ่ง. ท่านพึงทราบความข้อนี้โดยบรรยายนี้ว่า สัญญาจักเป็นอย่างหนึ่ง อัตตาจักเป็นอย่างหนึ่ง.

[๒๕๑] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ต้องการอัตตาที่ไม่มีรูป สำเร็จด้วยสัญญา.

ดูกร โพภูสุปทาท ก้ออัตตาของท่านจักไม่มีรูป สำเร็จด้วยสัญญา. เมื่อเป็นเช่นนั้น สัญญา ของท่านจักเป็นอย่างหนึ่ง อัตตาจักเป็นอย่างหนึ่ง. ท่านพึงทราบความข้อนี้แม้โดยบรรยายนี้ว่า สัญญาจักเป็นอย่างหนึ่ง อัตตาจักเป็นอย่างหนึ่ง. ดูกร โพภูสุปทาท อัตตาที่ไม่มีรูป สำเร็จด้วย สัญญานี้ ยกໄว แต่ว่าสัญญาของบุรุษนี้ เกิดขึ้นอย่างหนึ่ง ดับไปอย่างหนึ่ง ท่านพึงทราบความ ข้อนี้แม้โดยบรรยายนี้ว่า สัญญาจักเป็นอย่างหนึ่ง อัตตาจักเป็นอย่างหนึ่ง.

[๒๕๒] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์อาจทราบความข้อนี้ได้หรือว่า สัญญาเป็น อัตตาของบุรุษ หรือว่าสัญญาอย่างหนึ่ง อัตตาอย่างหนึ่ง.

ดูกร โพภูสุปทาท ท่านมีความเห็นไปทางหนึ่ง มีความพอใจไปทางหนึ่ง มีความชอบใจ ไปทางหนึ่ง มีความพยายามไปทางหนึ่ง มีลักษณ์อาจารย์อย่างหนึ่ง ยกที่จะรู้ความข้อนั้นได้ว่า สัญญาเป็นอัตตาของบุรุษ หรือว่าสัญญาอย่างหนึ่ง อัตตาอย่างหนึ่ง.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าข้าพระองค์มีความเห็นไปทางหนึ่ง มีความพอใจไปทางหนึ่ง มีความชอบใจไปทางหนึ่ง มีความพยายามไปทางหนึ่ง มีลักษณ์อาจารย์อย่างหนึ่ง ยกที่จะรู้ความ ข้อนั้นได้ว่า สัญญาเป็นอัตตาของบุรุษ หรือว่าสัญญาอย่างหนึ่ง อัตตาอย่างหนึ่ง ก็คำว่าโลกเที่ยง นี้ท่านนั้นเป็นความจริง ถึงอื่นเปล่ากระนั้นหรือ.

อัพยากตปัญหา

ดูก โภคสูตรป่าทะ แม่คำว่าโลกเที่ยง นี้เท่านั้นเป็นความจริง สิ่งอื่นเปล่า เราไม่พยากรณ์.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็คำว่าโลกไม่เที่ยง นี้เท่านั้นเป็นความจริง สิ่งอื่นเปล่ากระนั้น

หรือ.

ดูก โภคสูตรป่าทะ แม่คำว่าโลกไม่เที่ยง นี้เท่านั้นเป็นความจริง สิ่งอื่นเปล่า เราไม่พยากรณ์.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็คำว่าโลกมีที่สุด ... โลกไม่มีที่สุด ... ชิพ้อนนั้น สรีระกีอันนั้น ...

ชิพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง ... สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไปมีอยู่ ... สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไปไม่มีอยู่ ... สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไปมีอยู่ก็มี ไม่มีอยู่ก็มี ... สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไป มีอยู่ก็มิใช่ ไม่มีอยู่ก็มิใช่ นี้เท่านั้นเป็นความจริง สิ่งอื่นเปล่ากระนั้นหรือ.

ดูก โภคสูตรป่าทะ แม่ขอนี้เราไม่พยากรณ์ สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไปมีอยู่ ก็มิใช่ ไม่มีอยู่ ก็มิใช่ นี้เท่านั้นเป็นความจริง สิ่งอื่นเปล่า.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เหตุไلنพระองค์จึงไม่ทรงพยากรณ์ความข้อนั้น.

ดูก โภคสูตรป่าทะ เพราะข้อนั้นไม่ประกอบด้วยอรรถ ไม่ประกอบด้วยธรรม ไม่เป็นเบื้องต้นแห่งพระมหาธรรม ไม่เป็นไปเพื่อความหน่าย เพื่อความคลายกำหนด เพื่อความดับเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน เพราะเหตุนั้น เราจึงไม่พยากรณ์.

[๒๕๗] ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ทรงพยากรณ์อย่างไร.

ดูก โภคสูตรป่าทะ เรายากรณ์ว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกชนิโรช นี้ทุกชนิโรช ความนีปฏิบุปทา.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เหตุไلنพระองค์จึงทรงพยากรณ์ดังนั้น.

ดูก โภคสูตรป่าทะ เพราะข้อนั้นประกอบด้วยอรรถ ประกอบด้วยธรรม เป็นเบื้องต้นแห่งพระมหาธรรม เป็นไปเพื่อความหน่าย เพื่อความคลายกำหนด เพื่อความดับ เพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน เพราะเหตุนั้น เราจึงพยากรณ์ดังนั้น.

ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้อนั้นต้องเป็นเช่นนี้ ข้าแต่พระสูตร ข้อนั้นต้องเป็นเช่นนี้ บัดนี้ ขอพระผู้มีพระภาคทรงทราบกາลอันควรเดิด.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคเสด็จลุกจากอาสนะหลีกไปแล้ว.

[๒๕๔] เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จหลีกไปไม่นาน ปริพากเหล่านี้ได้พากันรุมต่อว่า
ไปภูรูปปาทปริพาก ด้วยถ้อยคำตัดพ้อต่างๆ ว่า อายانีที่เดียว ท่านภูรูปปาทะ พระสมณโකดม
ตรัสรำคำได้ ท่านพลอยอนุโมทนาคำนั้นทุกคำว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ข้อนั้นต้องเป็นเช่นนี้
ข้าแต่พระสุคต ข้อนั้นต้องเป็นเช่นนี้ ฝ่ายพากเรามิได้เข้าใจธรรมที่พระสมณโකดมทรงแสดงแล้ว
โดยส่วนเดียว แต่สักน้อยหนึ่งว่า โลกเที่ยงหรือโลกไม่เที่ยง โลกมีที่สุดหรือโลกไม่มีที่สุด
ชิพอันนั้น ศรีระกีอันนั้น หรือชิพอย่างหนึ่ง ศรีระอย่างหนึ่ง สัตว์เบื้องหน้าแต่ตายไป มีอยู่
หรือสัตว์เบื้องหน้าแต่ตายไป ไม่มีอยู่ สัตว์เบื้องหน้าแต่ตายไป มีอยู่ก็มี ไม่มีอยู่ก็มี หรือสัตว์
เบื้องหน้าแต่ตายไป มีอยู่ก็มิใช่ ไม่มีอยู่ก็มิใช่.

[๒๕๕] เมื่อพากปริพากกล่าวอย่างนี้แล้ว ภูรูปปาทปริพากได้บอกปริพาก
เหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลาย แม้ข้าพเจ้าเองก็มิได้เข้าใจธรรมที่พระสมณโโคดมทรงแสดงแล้วโดย
ส่วนเดียว แต่สักออย่างหนึ่งว่า โลกเที่ยงหรือโลกไม่เที่ยง โลกมีที่สุดหรือโลกไม่มีที่สุด ชิพอันนั้น
ศรีระกีอันนั้น หรือชิพอย่างหนึ่ง ศรีระอย่างหนึ่ง สัตว์เบื้องหน้าแต่ตายไป มีอยู่ หรือสัตว์
เบื้องหน้าแต่ตายไป ไม่มีอยู่ สัตว์เบื้องหน้าแต่ตายไป มีอยู่ก็มี ไม่มีอยู่ก็มี หรือสัตว์เบื้องหน้า
แต่ตายไปมีอยู่ก็มิใช่ ไม่มีอยู่ก็มิใช่ แต่ว่าพระสมณโโคดมบัญญัติปฏิปทาที่จริงแท้แน่นอน เป็น
ธรรมจิติ ธรรมนิยาม ก็เมื่อพระสมณโโคดมบัญญัติปฏิปทาที่จริงแท้แน่นอน เป็นธรรมจิติ ธรรม
นิยาม ไหนเล่าวิญญาณเช่นเราจะไม่อนุโมทนาสุภาษิตของพระสมณโโคดมโดยเป็นสุภาษิต

จิตหัตถิสารีบุตรและภูรูปปาทปริพาก

[๒๕๖] ครั้นล่วงไปได้ ๒-๓ วัน จิตหัตถิสารีบุตรกับภูรูปปาทปริพาก พากัน
เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจิตหัตถิสารีบุตรถวายอภิวัทพระผู้มีพระภาคแล้วนั่ง
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. ฝ่ายภูรูปปาทปริพากได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัย
พอให้ระลึกถึงกันไปแล้วจึงนั่งณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
ในคราวนั้นเมื่อพระองค์เสด็จหลีกไปไม่นาน พากปริพากได้พากันรุมต่อว่า ข้าพระองค์ด้วยถ้อยคำ
ตัดพ้อต่างๆ ว่า อายันีที่เดียวท่านภูรูปปาทะ พระสมณโโคดมตรัสรำคำได้ ท่านพลอยอนุโมทนา

คำนั้นทุกคำว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาค ขอนั้นต้องเป็นเช่นนี้ ข้าแต่พระสุคต ขอนั้นต้องเป็นเช่นนี้ ฝ่ายพากเรามิได้เข้าใจธรรมที่พระสมณโකดมทรงแสดงแล้วโดยส่วนเดียว แต่สักน้อยหนึ่งว่า โลกเที่ยงหรือโลกไม่เที่ยง โลกมิที่สุดหรือโลกไม่มิที่สุด ชิพอันนั้น สรีระกีอันนั้น หรือชิพ อาย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไป มีอยู่ หรือสัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไป ไม่มีอยู่ สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไป มีอยู่ก็มี ไม่มีอยู่ก็มี หรือสัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไป มีอยู่ก็มิใช่ ไม่มีอยู่ ก็มิใช่ เมื่อพากปริพากกล่าวอย่างนี้แล้ว ข้าพระองค์ได้นอกปริพากเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลาย เมมข้าพเจ้าเองก็มิได้เข้าใจธรรมที่พระสมณโโคดมทรงแสดงแล้วโดยส่วนเดียว แต่สักน้อยหนึ่งว่า โลกเที่ยงหรือโลกไม่เที่ยง โลกมิที่สุดหรือโลกไม่มิที่สุด ชิพอันนั้น สรีระกีอันนั้น หรือชิพ อาย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไป มีอยู่ หรือสัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไป ไม่มีอยู่ สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไป มีอยู่ก็มี ไม่มีอยู่ก็มี หรือสัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไป มีอยู่ก็มิใช่ ไม่มีอยู่ก็มิใช่ แต่ว่าพระสมณโโคดมบัญญัติปฏิปทาที่จริงแท้แน่นอน เป็นธรรมฐิติ ธรรมนิยาม ก็เมื่อพระสมณโโคดมบัญญัติปฏิปทาที่จริงแท้แน่นอน เป็นธรรมฐิติ ธรรมนิยาม ไฉนเล่าไวัญญชน เช่นเราไม่พึงอนุโมทนาสุภาษิตของพระสมณโโคดมโดยเป็นสุภาษิต.

[๒๕๗] พระผู้มีพระภาคจึงมีพระคำว่า ดูก โภคภูษา พิพากเหล่านี้ทั้งหมด ล้วนเป็นคนบอดหajaจกยมิได้ ท่านคนเดียวท่านนี้เป็นคนมีจักษุในชุมนุมชนนั้น ดูก โภคภูษา ธรรมที่เป็นไปโดยส่วนเดียว เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วก็มี ที่ไม่เป็นไปโดยส่วนเดียว เราแสดง แล้ว บัญญัติแล้วก็มี ก็ธรรมที่ไม่เป็นไปโดยส่วนเดียว เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว เป็นไฉน ได้แก่ โลกเที่ยง โลกไม่เที่ยง โลกมิที่สุด โลกไม่มิที่สุด ชิพอันนั้น สรีระกีอันนั้น ชิพอย่างหนึ่ง สรีระอย่างหนึ่ง สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไป มีอยู่ สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไป ไม่มีอยู่ สัตว์เบื้องหน้า แต่ตาไป มีอยู่ก็มี ไม่มีอยู่ก็มี สัตว์เบื้องหน้าแต่ตาไป มีอยู่ก็มิใช่ ไม่มีอยู่ก็มิใช่ ดูก โภคภูษา ธรรมที่ไม่เป็นไปโดยส่วนเดียว เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วอย่างนี้ เท่านั้น หรือธรรมที่ไม่เป็นไปโดย ส่วนเดียว เราจึงแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว เพาะธรรมเหล่านั้นไม่ประกอบด้วยอรรถ ไม่ประกอบ ด้วยธรรม ไม่เป็นเบื้องตนแห่งพระมหาธรรม ไม่เป็นไปเพื่อความหน่าย เพื่อความคลายกำหนด เพื่อความดับ เพื่อความสงบ เพื่อความรู้สึก เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน เพาะจะนั้น ธรรมที่ไม่เป็นไปโดยส่วนเดียว เราจึงแสดงแล้ว บัญญัติแล้วดังนี้ (คือบัญญัติว่าเป็นอพยากรณธรรม ธรรมที่ไม่ควรพยายาม).

เอกสารสิทธิ์

[๒๕๘] ดูกร โภปฏิปทา ก็ธรรมที่เป็นไปโดยส่วนเดียว เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว เป็นไอน ได้แก่ นี้ทุกข นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกขนิโร นี้ทุกขนิโรตามนิปภิปทา ดูกร โภปฏิปทา ธรรมที่เป็นไปโดยส่วนเดียว เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว ดังนี้ เหตุไอนธรรมที่เป็นไปโดยส่วนเดียว เราจึงแสดงแล้ว บัญญัติแล้วอย่างนั้น เพราะว่าธรรมเหล่านี้ประกอบด้วยอรรถ ประกอบด้วยธรรม เป็นเบื้องต้นแห่งพรมจรรย เป็นไปเพื่อความหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อความดับ เพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน เพราะฉะนั้น ธรรมที่เป็นไปโดยส่วนเดียว เราจึงแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว ดังนี้.

[๒๕๙] ดูกร โภปฏิปทา มีสมณพราหมณ์ผู้มีว่าทะอย่างนี้ มีทิก្យสิอย่างนี้ว่า เปื้องหน้าแต่ตาไป อัตตามีสุขโดยส่วนเดียว หาโรมนิได มือยู่ เรายเข้าไปหาสมณพราหมณ์พวgnนแล้ว กล่าวอย่างนี้ว่า ไดขินว่าท่านมีว่าทะอย่างนี้ มีทิก្យสิอย่างนี้ว่า เปื้องหน้าแต่ตาไป อัตตามีสุขโดยส่วนเดียว หาโรมนิได มือยู่ จริงหรือ.

ถ้าสมณพราหมณ์พวgnนถูกเราถามอย่างนี้แล้ว ปฏิญญาไว้จริง เราจะกล่าวกะเขาว่า เออกี ท่านยังรู้เห็นโลกมีสุขโดยส่วนเดียวบ้างหรือ เมื่อเขากูกามอย่างนี้แล้ว เขาจะตอบว่า หา มิได เราจะกล่าวกะเขาว่า เออกี ท่านรู้ว่าอัตตามีสุขโดยส่วนเดียว ช่วงหนึ่ง คืนหนึ่ง หรือ กึ่งวัน กึ่งคืน เมื่อเขากูกามอย่างนี้แล้ว เขาจะตอบว่า หา มิได เราจะกล่าวกะเขาว่า เออกี ท่านยังรู้ว่า นี้มรรคานี้ข้อปฏิบัติ เพื่อทำให้แจ้งซึ่งโลกมีสุขโดยส่วนเดียวบ้างหรือ เมื่อเขากูกามอย่างนี้แล้ว เขาจะตอบว่า หา มิได เราจะกล่าวกะเขาว่า เออกี ท่านยังไดขินเลียงพวงเทวคผู้เข้าถึงโลกมีสุขโดยส่วนเดียว ผู้กำลังพุดกันว่า ท่านผู้นิรทุกข ท่านปฏิบัติติด ปฏิบัติตรงแล้ว เพื่อทำให้แจ้งซึ่งโลกที่มีสุขโดยส่วนเดียว แม้ถึงข้าพเจ้าก็ปฏิบัติอย่างนี้ จึงเข้าถึงโลกที่มีสุขโดยส่วนเดียวแล้วดังนี้บ้างหรือ เมื่อเขากูกามอย่างนี้แล้ว เขาจะตอบว่า หา มิได.

ดูกร โภปฏิปทา ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นไอน เมื่อเป็นเช่นนั้น ภายตของสมณพราหมณ์เหล่านั้น ถึงความเป็นภัยตไม่มีปฏิหาริย มิใช่หรือ.

ถูกแล้ว พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น ภัยดของสมณพราหมณ์เหล่านั้น ถึงความ เป็นภัยต ไม่มีปฏิหาริย.

ว่าด้วยทิฏฐิของสมณพราหมณ์

[๓๐๐] คุกร โปภูรูปบาท เหมือนอย่างว่า บุรุษพึงกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าปรารถนา รักใครร่านงชันปทกัลยาณในชนบทนี้ ชนทั้งหลายพึงกล่าวกระ夷าว่า คุกรบุรุษผู้เจริญ นางชันปท กัลยาณที่พ่อปรารถนารักใครร่นนั้น พ่อรู้จักเขาแล้วหรือว่า เป็นนางกษัตริย์หรือนางพราหมณี นางแพศย์หรือนางศูทร เมื่อเขากูอกามอย่างนี้แล้ว พึงตอบว่า หมายได้ ชนทั้งหลายพึงกล่าว กระ夷าว่า คุกรบุรุษผู้เจริญ นางชันปทกัลยาณที่พ่อปรารถนารักใครร่นนั้น พ่อรู้จักเขาแล้วหรือว่า มีชื่อย่างนี้ มีโคตรอย่างนี้ สวยงาม หรือสันทัด คำคล้าย หรือสีทอง อุยในบ้าน นิคม หรือ นคร โนนน เมื่อเขากูอกามอย่างนี้แล้ว เขายังพึงตอบว่า หมายได้ ชนทั้งหลายก็จะพึงกล่าวกระ夷าว่า คุกรบุรุษผู้เจริญ พ่อปรารถนารักใครร่หญิงที่พ่อไม่รู้จัก ไม่เคยเห็นหรือ เมื่อเขากูอกามอย่างนี้แล้ว เขายังจะตอบว่า ออยนั้น คุกร โปภูรูปบาท ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้อยคำของบุรุษนั้น ย่อมถึงความเป็นคำไม่มีปฏิหาริย์ มิใช่หรือ.

ถูกแล้ว พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้อยคำของบุรุษนั้นย่อมถึงความเป็นคำไม่มี ปฏิหาริย.

คุกร โปภูรูปบาท แม่สมณพราหมณ์ที่มีว่าทะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า เปืองหน้าแต่ตายไป อัตตามีสุข โดยส่วนเดียว หาโรมนิได้ มีอยู่ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน เราเข้าไปหาสมณพราหมณ์ พากนั้นแล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ได้ยินว่า ท่านมีว่าทะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า เปืองหน้าแต่ตายไป อัตตามีสุข โดยส่วนเดียว หาโรมนิได้ มีอยู่จริงหรือ ถ้าสมณพราหมณ์พากนั้นถูกเรากามอย่างนี้ แล้วปัญญาว่าจริง เราจะกล่าวกระ夷าว่า เออกีท่านยังรู้เห็นโลกมีสุข โดยส่วนเดียวบ้างหรือ เมื่อ เขายากามอย่างนี้แล้ว เขายังตอบว่าหมายได้ เราจะกล่าวกระ夷าว่า เออกี ท่านรู้ว่าอัตตามีสุข โดย ส่วนเดียว ชั่ววันหนึ่ง คืนหนึ่ง หรือกี่วัน กี่คืน เมื่อถูกเรา kamอย่างนี้แล้ว เขายังตอบว่า หมายได้ เราจะกล่าวกระ夷าว่า เออกี ท่านยังรู้ว่า นั่มรรคานี้ ข้อปฏิบัติ เพื่อทำให้แจ้งช่องโลกมีสุข

โดยส่วนเดียวบ้างหรือ เมื่อเขาถูกถามอย่างนี้แล้ว เขายังตอบว่า หมายได้ เราจะกล่าวกันว่า เขายัง ใจที่ท่านยังได้ยินเสียงพากเทวตาผู้เข้าถึงโลกมีสุข โดยส่วนเดียว ผู้กำลังพุดกันว่า ท่านผู้นิรทุกข์ ท่านปฏิบัติปฎิบัติตรงแล้ว เพื่อทำให้แจ้งซึ่งโลกที่มีสุข โดยส่วนเดียว แม้ถึงเข้ามาแล้วก็ปฏิบัติ อย่างนี้ จึงเข้าถึงโลกที่มีสุข โดยส่วนเดียวแล้ว ดังนี้บ้างหรือ เมื่อเขาถูกถามอย่างนี้แล้ว เขายัง ตอบว่า หมายได้ คุกร โภปฏิฐปานะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นไอน เมื่อเป็นเช่นนั้น ภัยต ของสมณพราหมณ์เหล่านั้น ถึงความเป็นภัยตไม่มีปฏิหาริย์มิใช่หรือ.

ถูกแล้ว พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น ภัยตของสมณพราหมณ์เหล่านั้น ถึงความ เป็นภัยตไม่มีปฏิหาริย์.

[๓๐๑] คุกร โภปฏิฐปานะ เมื่อฉันอย่างว่า บุรุษพึงทำพะองที่หันทางสี่แพร่งเพื่อขึ้น ปราสาท ชนทั้งหลายพึงกล่าวกันว่า คุกรบุรุษผู้เจริญ ท่านจะทำพะองเพื่อขึ้นปราสาท ท่าน รู้จักปราสาทนั้นแล้วหรือว่า ออย่างทิศตะวันออกหรือทิศใต้ ทิศตะวันตกหรือทิศเหนือ ตัว ปราสาทสูงหรือต่ำหรือพองปานกลาง เมื่อเขาถูกถามอย่างนี้แล้ว เขายังตอบว่า หมายได้ ชน ทั้งหลายก็จะกล่าวกันว่า คุกรบุรุษผู้เจริญ ท่านจะทำพะองขึ้นปราสาทท่านไม่รู้จัก ไม่เคยเห็น นั้นหรือ เมื่อเขาถูกถามอย่างนี้แล้ว เขายังจะตอบว่า เօอ คุกร โภปฏิฐปานะ ท่านจะสำคัญ ความข้อนี้เป็นไอน เมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้อยคำของบุรุษนั้นย้อมถึงความเป็นคำไม่มีปฏิหาริย์ มิใช่หรือ.

ถูกแล้ว พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้อยคำของบุรุษนั้น ย้อมถึงความเป็นคำ ไม่มีปฏิหาริย์.

คุกร โภปฏิฐปานะ แม้สมณพราหมณ์ทั้งหลายที่มีวาทะอย่างนี้ มีทิฐิออย่างนี้ว่า เปื้องหน้า แต่ตายไป อัตตามีสุข โดยส่วนเดียว หาโรมมิได้ มีอยู่ ก็ฉันนั้นเหมือนกัน เราเข้าไปหา สมณพราหมณ์พวknั้นแล้ว กล่าวอย่างนี้ว่า ได้ยินว่าท่านมีวาทะอย่างนี้ มีทิฐิออย่างนี้ว่า เปื้องหน้าแต่ตายไป อัตตามีสุข โดยส่วนเดียว หาโรมมิได้ มีอยู่จริงหรือ ถ้าสมณพราหมณ์ พวknั้นถูกเราถามอย่างนี้แล้ว ปฏิญญาไว้จริง เราจะกล่าวกันว่า เօอ ก็ ท่านยังรู้เห็นว่าโลกมี สุข โดยส่วนเดียวบ้างหรือ เมื่อเขาถูกถามอย่างนี้แล้ว เขายังตอบว่า หมายได้ เราจะกล่าวกันว่า

ເອົກີ່ ທ່ານຮູ້ວ່າອັດຕາມີສຸຂ ໂດຍສ່ວນເດືອຍ ຂໍ້ວັນທຶນ ຄືນທຶນ ອ້ອກິ່ງວັນ ກິ່ງຄືນ ເມື່ອເຫາຄູກຄາມ
ອ່າງນີ້ແລ້ວ ເພາະຕອບວ່າ ພາມໄດ້ ເຮັດກລ່າງກະເຫວ່າ ເອົກີ່ ທ່ານຍັງຮູ້ວ່າ ນີ້ມຽກາ ນີ້ຂຶ້ອປົງບັດ
ເພື່ອທຳໃຫ້ແຈ້ງຊື່ໂລກມີສຸຂ ໂດຍສ່ວນເດືອຍວັນທຶນ ເມື່ອເຫາຄູກຄາມອ່າງນີ້ແລ້ວ ເພາະຕອບວ່າ ພາມໄດ້
ເຮັດກລ່າງກະເຫວ່າ ເອົກີ່ ທ່ານຍັງໄດ້ຢືນເລີຍພວກເຫວາຜູ້ເຂົ້າລຶ່ງໂລກມີສຸຂ ໂດຍສ່ວນເດືອຍ ຜູ້ກຳລັງພູດ
ກັນວ່າ ທ່ານຜູ້ນິරທຸກ໌ ທ່ານປົງບັດດີປົງບັດຕຽບ ເພື່ອທຳໃຫ້ແຈ້ງຊື່ໂລກທີ່ມີສຸຂ ໂດຍສ່ວນເດືອຍ
ແມ່ລຶ່ງຂ້າພເຈົ້າກີ່ປົງບັດຕີຍ່າງນີ້ ຈຶ່ງເຂົ້າລຶ່ງໂລກທີ່ມີສຸຂ ໂດຍສ່ວນເດືອຍແລ້ວ ດັ່ງນີ້ນັ້ນທີ່
ເຫາຄູກຄາມອ່າງນີ້ແລ້ວ ເພາະຕອບວ່າ ພາມໄດ້ ດູກຣ ໂປູກສູປາທະ ທ່ານຈະສໍາຄັນຄວາມໜ້ອນນີ້
ເປັນໄຄນ ເມື່ອເປັນເຫັນນີ້ ກາຍີດຂອງສມະພາກມົນ໌ແລ່ວ່ານີ້ ລຶ່ງຄວາມເປັນກາຍີຕໍ່ໄມ້ມີປົງຫາຣີ
ນີ້ໃຫ້ຫຼື່ອ.

ຖຸກແລ້ວ ພຣະອງຄູ່ເຈົ້າ ເມື່ອເປັນເຫັນນີ້ ກາຍີດຂອງສມະພາກມົນ໌ແລ່ວ່ານີ້ ລຶ່ງຄວາມ
ເປັນກາຍີຕໍ່ໄມ້ມີປົງຫາຣີ.

ການໄດ້ອັດຕາ ๓ ປະກາດ

[๓๐๒] ດູກຣ ໂປູກສູປາທະ ຄວາມໄດ້ອັດຕາ ๓ ແລ່ວ່ານີ້ ຄື່ອ ໄດ້ອັດຕາທີ່ຫຍານ ๑ ໄດ້ອັດຕາ
ທີ່ສໍາເຮົາຈັດວິໄຈ ๑ ໄດ້ອັດຕາທີ່ຫາຮູປມີໄດ້ ๑ ຄວາມໄດ້ອັດຕາທີ່ຫຍານເປັນໄຄນ ຄື່ອ ອັດຕາທີ່ມີຮູບ
ປະກອບດ້ວຍມາກູດ ๔ ບຣິໂກຄກວົງກາງຮາກຮາກ ນີ້ຄວາມໄດ້ອັດຕາທີ່ຫຍານ ຄວາມໄດ້ອັດຕາທີ່ສໍາເຮົາ
ຈັດວິໄຈເປັນໄຄນ ຄື່ອ ອັດຕາທີ່ມີຮູບສໍາເຮົາຈັດວິໄຈ ມີອັນຂະນຸຍ້ໃຫຍ່ຄຽນຄ້ວນ ມີອິນທຣີຢີໄໝບກພຮ່ອງ
ນີ້ຄວາມໄດ້ອັດຕາທີ່ສໍາເຮົາຈັດວິໄຈ ຄວາມໄດ້ອັດຕາທີ່ຫາຮູປມີໄດ້ເປັນໄຄນ ຄື່ອ ອັດຕາອັນຫາຮູປມີໄດ້ ສໍາເຮົາ
ຈັດວິສັນຍຸ ນີ້ຄວາມໄດ້ອັດຕາທີ່ຫາຮູປມີໄດ້.

[๓๐๓] ດູກຣ ໂປູກສູປາທະ ເຮັດແສດງຮຽນເພື່ອລະຄວາມໄດ້ອັດຕາທີ່ຫຍານວ່າ ພວກທ່ານ
ປົງບັດຕີຍ່າງໄຣຈຶ່ງຈະລະສັງກິເລີສຫຽນໄດ້ ໂວຫານີຍຮຽນຈັກເຈົ້າຍື່ງເຂົ້າ ພວກທ່ານຈັກທໍາຄວາມບຣິນູຣນ໌
ແລະຄວາມໄພນູລີ່ແໜ່ງປັ້ງປຸງຢາໄທ້ແຈ້ງດ້ວຍປັ້ງປຸງຢາອັນຍິ່ງດ້ວຍຕົນເອງໃນປັ້ງຈຸບັນເຂົ້າລຶ່ງອູ່.

ດູກຣ ໂປູກສູປາທະ ບາງຄຣາວທ່ານຈະພື້ນມີຄວາມເຫັນອ່າງນີ້ວ່າ ສັງກິເລີສຫຽນເຈັກລະໄດ້
ໂວຫານີຍຮຽນຈັກເຈົ້າຍື່ງເຂົ້າໄທ້ ຜູ້ມີຄວາມເພີຍຮັກທໍາໃຫ້ແຈ້ງຊື່ຄວາມບຣິນູຣນ໌ ແລະຄວາມໄພນູລີ່ແໜ່ງ
ປັ້ງປຸງຢາດ້ວຍປັ້ງປຸງຢາອັນຍິ່ງດ້ວຍຕົນເອງໃນປັ້ງຈຸບັນ ເຂົ້າລຶ່ງອູ່ໄດ້ ແຕ່ຄວາມອູ່ໄມ່ສນາຍ.

ดูกร โภคภูษาป่าทะ แต่เรื่องนี้ท่านไม่พึงเห็นอย่างนั้น ที่แท้สังกิเลสธรรมพวกท่านจักละได้ โวทานิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น ได้ ผู้มีความเพียรจักทำให้แจ้งซึ่งความบริบูรณ์ และความไพบูลย์แห่ง ปัญญาด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันเข้าถึงอยู่ได้ ความปรามोทย์ ปีติ ปัสสัทชิ สดิสัมปชัญญะ และความอยู่สบายนักมีได้.

[๓๐๔] ดูกร โภคภูษาป่าทะ เราจะแสดงธรรมเพื่อความได้อัตตาแม่ที่สำเร็จด้วยใจว่า พวกท่านปฏิบัติอย่างไร จึงจักละสังกิเลสธรรมได้ โวทานิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น พวกท่านจัก ทำความบริบูรณ์ และความไ兵马ูลย์แห่งปัญญาให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่.

ดูกร โภคภูษาป่าทะ บางคราวท่านจะพึงมีความเห็นอย่างนี้ว่า สังกิเลสธรรมเราจักละได้ โวทานิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น ผู้มีความเพียรจักทำให้แจ้งซึ่งความบริบูรณ์ และความไ兵马ูลย์แห่ง ปัญญาด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันเข้าถึงอยู่ แต่ความอยู่ไม่สบายน.

ดูกร โภคภูษาป่าทะ แต่เรื่องนี้ท่านไม่พึงเห็นอย่างนั้น ที่แท้สังกิเลสธรรมพวกท่านจักละได้ โวทานิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น ผู้มีความเพียรจักทำให้แจ้งซึ่งความบริบูรณ์ และความไ兵马ูลย์แห่ง ปัญญาด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันเข้าถึงอยู่ได้ ความปรามोทย์ ปีติ ปัสสัทชิ สดิสัมปชัญญะ และความอยู่สบายนักมีได้.

[๓๐๕] ดูกร โภคภูษาป่าทะ เราจะแสดงธรรมเพื่อความได้อัตตาแม่ที่หารูปมิได้ว่า พวกท่าน ปฏิบัติอย่างไร จึงจักละสังกิเลสธรรมได้ โวทานิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น พวกท่านจักทำความ บริบูรณ์ และความไ兵马ูลย์แห่งปัญญาให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่.

ดูกร โภคภูษาป่าทะ บางคราวท่านจะพึงมีความเห็นอย่างนี้ว่า สังกิเลสธรรมเราจักละได้ โวทานิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น ผู้มีความเพียรจักทำให้แจ้งซึ่งความบริบูรณ์ และความไ兵马ูลย์แห่ง ปัญญา ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเอง ในปัจจุบันเข้าถึงอยู่ แต่ความอยู่ไม่สบายน.

ดูกร โภคภูษาป่าทะ แต่เรื่องนี้ท่านไม่พึงเห็นอย่างนั้น ที่แท้สังกิเลสธรรมพวกท่านจักละได้ โวทานิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น ได้ ผู้มีความเพียรจะทำให้แจ้งซึ่งความบริบูรณ์ และความไ兵马ูลย์แห่ง ปัญญาด้วยปัญญาอันยิ่ง ด้วยตนเอง ในปัจจุบันเข้าถึงอยู่ได้ ความปรามोทย์ ปีติ ปัสสัทชิ สดิสัมปชัญญะ และความอยู่สบายนักมีได้.

[๓๐๖] ดูกร โภปฏิ寿ป่าทะ หากคนเหล่าอื่นจะพึงตามเรารอย่างนี้ว่า ท่าน ความได้อัตตาที่ท่านนี้
ที่ท่าน ซึ่งท่านแสดงธรรมเพื่อจะเสียนี้น ว่าพวกท่านปฏิบัติอย่างไรจึงจักละสังกิเลสธรรมได้
ให้ทางนิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น พวกท่านจักทำความบริบูรณ์และความไปบุญลั่นแห่งปัญญาให้แจ้ง^๔
ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนของในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่เป็นไอน เมื่อเราถูกถามอย่างนี้แล้ว เราจะพึง
พยากรณ์แก่เขาว่า ท่าน นี้แหล่ ความได้อัตตาที่ท่าน ซึ่งเราแสดงธรรมเพื่อให้จะเสียนี้นว่า.
พวกท่านปฏิบัติอย่างไรจึงจักละสังกิเลสธรรมได้ ให้ทางนิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น. พวกท่านจักทำ
ความบริบูรณ์ และความไปบุญลั่นแห่งปัญญาให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนของในปัจจุบัน เข้า
ถึงอยู่.

[๓๐๗] ดูกร โภปฏิ寿ป่าทะ หากคนเหล่าอื่นจะถามเราว่า ท่าน ความได้อัตตาที่สำเร็จ
ด้วยใจ ซึ่งท่านแสดงธรรมเพื่อจะเสียนี้น ว่า พวกท่านปฏิบัติอย่างไรจึงจักละสังกิเลสธรรมได้
ให้ทางนิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น พวกท่านจักทำความบริบูรณ์และความไปบุญลั่นแห่งปัญญาให้แจ้ง^๔
ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนของในปัจจุบันเข้าถึงอยู่ เป็นไอน เมื่อเราถูกถามอย่างนี้แล้ว เราจะพึง
พยากรณ์แก่เขาว่า ท่าน นี้แหล่ ความได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ ซึ่งเราแสดงธรรมเพื่อให้
จะเสียนี้น ว่า พวกท่านปฏิบัติอย่างไร จึงจักละสังกิเลสธรรมได้ ให้ทางนิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น.
พวกท่านจักทำความบริบูรณ์ และ ความไปบุญลั่นแห่งปัญญาให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนของ
ในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่.

ดูกร โภปฏิ寿ป่าทะ หากคนเหล่าอื่นจะพึงตามเราว่า ท่าน ความได้อัตตาที่หารูปมิได้
ซึ่งท่านแสดงธรรมเพื่อจะเสียนี้น ว่า พวกท่านปฏิบัติอย่างไร จึงจักละสังกิเลสธรรมได้
ให้ทางนิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น พวกท่านจักทำความบริบูรณ์และความไปบุญลั่นแห่งปัญญาให้แจ้ง^๔
ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนของในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่ เป็นไอน เมื่อเราถูกถามอย่างนี้แล้ว เราจะ
พึงพยากรณ์แก่เขาว่า ท่าน นี้แหล่ ความได้อัตตาที่หารูปมิได้ ซึ่งเราแสดงธรรมเพื่อให้จะเสียนี้นว่า.
พวกท่านปฏิบัติอย่างไร จึงจักละสังกิเลสธรรมได้ ให้ทางนิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น พวกท่านจักทำ
ความบริบูรณ์ และ ความไปบุญลั่นแห่งปัญญาให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนของในปัจจุบัน เข้า
ถึงอยู่.

คุกร โภปฏิปทา ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นใจน เมื่อเป็นเช่นนั้น ภัยดยอมถึง
ความเป็นภัยดมีปฏิหาริย์ มิใช่หรือ.

ถูกแล้ว พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น ภัยดยอมถึงความเป็นภัยดมีปฏิหาริย์.

[๓๐๙] คุกร โภปฏิปทา เมื่อนอนย่างว่า บุรุษทำพองเพื่อขึ้นปราสาทที่ภัยได้ปราสาท
นั้น ชนทั้งหลายพึงกล่าวจะเขาว่า คุกรบุรุษผู้เจริญ ท่านจะทำพองเพื่อขึ้นปราสาท ท่านรู้จัก
ปราสาทนั้นว่า อุยุทธะวันออกหรือทิศได้ ทิศตะวันตกหรือทิศเหนือ สูงหรือต่ำหรือพอ
ปานกลางจะหรือ. ถ้าເheads; นี้แหล่; ปราสาทที่ข้าพเจ้ากำลังพองเพื่อจะขึ้นอยู่ภัยได้
ปราสาทนั้นเอง. คุกร โภปฏิปทา ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นใจน เมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้อยคำ
ของบุรุษนั้นย่อมถึงความเป็นคำที่มีปฏิหาริย์ มิใช่หรือ.

ถูกแล้ว พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้อยคำของบุรุษนั้นย่อมถึงความเป็นคำที่มี
ปฏิหาริย์.

คุกร โภปฏิปทา ฉันนั้นเหมือนกัน หากว่าคนเหล่าอื่นพึงถามเราว่า ความได้อัตตา
ที่หายน ความได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ ความได้อัตตาที่หารูปมาได้ ซึ่งท่านแสดงธรรมเพื่อให้
ละเอียนั้นว่า พากท่านปฏิบัติอย่างไร จึงจักละสังกิเลshed; ไม่ได้ โวทานิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น
พากท่านจักทำความบริบูรณ์ และความไพบูลย์แห่งปัญญาให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองใน
ปัจจุบัน เข้าถึงอยู่ เป็นใจน เมื่อเราถูกถามอย่างนี้แล้ว เราจะพึงพยากรณ์แก่เขาว่า ท่าน นี้แหล่;
ความได้อัตตาที่หายน ความได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ ความได้อัตตาที่หารูปมาได้ ซึ่งเราแสดงธรรม
เพื่อละเอียนั้นว่า ท่านปฏิบัติอย่างไร จึงจักละสังกิเลshed; ไม่ได้ โวทานิยธรรมจักเจริญยิ่งขึ้น
พากท่านจักทำความบริบูรณ์ และความไ兵马ูลย์แห่งปัญญาให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองใน
ปัจจุบัน เข้าถึงอยู่. คุกร โภปฏิปทา ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นใจน เมื่อเป็นเช่นนั้น
ภัยดยอมถึงความเป็นภัยดมีปฏิหาริย์ มิใช่หรือ.

ถูกแล้ว พระองค์ผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น ภัยดยอมถึงความเป็นภัยดมีปฏิหาริย์.

[๓๑๐] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว จิตตหัตถิสารีบุตร ได้กราบทูลว่า ข้าแต่
พระองค์ผู้เจริญ สมัยใดมีการได้อัตตาที่หายน สมัยนั้น ความได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ ความได้

อัตตาที่หารูปมิได เป็นโนมะ มีแต่การได้อัตตาที่หyanเป็นเที่ยงแท้ สมัยใด มีการได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ สมัยนั้น ความได้อัตตาที่หyan ความได้อัตตาที่หารูปมิได เป็นโนมะ มีแต่การได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจเป็นเที่ยงแท้ สมัยใด มีการได้อัตตาที่หารูปมิได สมัยนั้น ความได้อัตตาที่หyan ความได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ เป็นโนมะ มีแต่การได้อัตตาที่หารูปมิได เป็นเที่ยงแท้.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คุกร吉ตตะ สมัยใด มีการได้อัตตาที่หyan สมัยนั้น ไม่นับว่า ได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ ไม่นับว่า ได้อัตตาที่หารูปมิได นับว่า ได้อัตตาที่หyanอย่างเดียว คุกร吉ตตะ สมัยใด มีการได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ สมัยนั้น ไม่นับว่า ได้อัตตาที่หyan ไม่นับว่า ได้อัตตาที่หารูปมิได นับว่า ได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจอย่างเดียว คุกร吉ตตะ สมัยใด มีการได้อัตตาที่หารูปมิได สมัยนั้น ไม่นับว่า ได้อัตตาที่หyan ไม่นับว่า ได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ นับว่า ได้อัตตาที่หารูปมิได อย่างเดียว.

[๓๐] คุกร吉ตตะ ถ้าชนทั้งหลายพึงถามท่านว่า เขายังได้มีในอดีตกาล มิใช่ว่าเชօไม่ได้มี ก็หาไม่ เชօจักมีในอนาคตกาล มิใช่ว่าเชօจักไม่มีก็หาไม่ เชօมีอยู่ในบัดนี้ มิใช่ว่าเชօไม่มีอยู่ ก็หาไม่ได้ เช่นนั้นหรือ เมื่อท่านถูกถามอย่างนี้ ท่านจะพึงพยากรณ์ว่าอย่างไร.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าขาดามข้าพระองค์อย่างนั้น ข้าพระองค์พึงพยากรณ์ว่า ข้าพเจ้าได้มีแล้วในอดีตกาล มิใช่ว่าไม่มีก็หาไม่ได้ ข้าพเจ้าจักมีในอนาคตกาล มิใช่ว่าจักไม่มี ก็หาไม่ได้ ข้าพเจ้ามีอยู่ในบัดนี้ มิใช่ว่าไม่มีอยู่ก็หาไม่ได้.

[๓๑] คุกร吉ตตะ ถ้าขาดามท่านว่า เขายังได้อัตตภาพที่เป็นอดีตแล้ว การที่เชօได้อัตตภาพเช่นนั้นนั้นแหลก เป็นของเที่ยงแท้ การได้อัตตภาพเป็นอนาคต เป็นปัจจุบัน เป็นโนมะ เชօจักได้อัตตภาพเป็นอนาคต การได้อัตตภาพเช่นนั้น เท่านั้น เป็นของเที่ยงแท้ การได้อัตตภาพเป็นอดีต เป็นปัจจุบัน เป็นโนมะ เชօได้อัตตภาพเป็นปัจจุบันในบัดนี้ การได้อัตตภาพเช่นนั้นเท่านั้น เป็นของเที่ยงแท้ การได้อัตตภาพเป็นอดีต เป็นอนาคต เป็นโนมะ อย่างนั้น หรือ เมื่อท่านถูกถามอย่างนี้ จะพึงพยากรณ์ว่าอย่างไร.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าขาดามข้าพระองค์อย่างนั้น ข้าพระองค์พึงพยากรณ์ว่า ข้าพเจ้าได้อัตตภาพเป็นอดีตแล้ว การได้อัตตภาพเช่นนั้นเท่านั้น เป็นของเที่ยงแท้ในสมัยนั้น

การได้อัตตภาพเป็นอนาคต เป็นปัจจุบัน เป็นโภมจะ ข้าพเจ้าจักได้อัตตภาพเป็นอนาคต การได้อัตตภาพเช่นนั้นเท่านั้นเป็นของเที่ยงแท้ในสมัยนี้ การได้อัตตภาพเป็นอดีต เป็นปัจจุบัน เป็นโภมจะ ข้าพเจ้าได้อัตตภาพเป็นปัจจุบันบดันนี้ การได้อัตตภาพเช่นนั้นเท่านั้นเป็นของเที่ยงแท้ในสมัยนี้ การได้อัตตภาพเป็นอดีต เป็นอนาคต เป็นโภมจะ.

[๓๑๒] ดูกรจิตตะ อย่างนั้นแหลก สมัยใด มีการได้อัตตาที่หายน สมัยนั้น ไม่นับว่าได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ ไม่นับว่าได้อัตตาที่หารูปมิได้ นับว่าได้อัตตาที่หายนอย่างเดียว.

ดูกรจิตตะ สมัยใด มีการได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ สมัยนั้น ไม่นับว่าได้อัตตาที่หายน ไม่นับว่าได้อัตตาที่หารูปมิได้ นับว่าได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจอย่างเดียว.

ดูกรจิตตะ สมัยใด มีการได้อัตตาที่หารูปมิได้ สมัยนั้น ไม่นับว่าได้อัตตาที่หายน ไม่นับว่าได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ นับว่าได้อัตตาที่หารูปมิได้อย่างเดียว.

ดูกรจิตตะ เห็นอนอย่างว่า นมสดจากแม่โค นมสัมจากนมสด เนยขันจากนมสัม เนยใสจากเนยขัน หัวเนยใสจากเนยใส สมัยใดเป็นนมสด สมัยนั้น ไม่นับว่านมสัม เนยขัน เนยใส หัวเนยใส นับว่านมสดอย่างเดียวเท่านั้น สมัยใดเป็นนมสัม สมัยนั้น ไม่นับว่านมสด เนยขัน เนยใส หัวเนยใส นับว่าเป็นนมสัมอย่างเดียวเท่านั้น สมัยใดเป็นนมสด สมัยนั้น ไม่นับว่านมสด นมสัม เนยขัน หัวเนยใส นับว่าเป็นเนยขันอย่างเดียวเท่านั้น สมัยใดเป็นเนยใส สมัยนั้น ไม่นับว่านมสด นมสัม เนยขัน หัวเนยใส นับว่าเป็นเนยใสอย่างเดียวเท่านั้น สมัยใดเป็นหัวเนยใส สมัยนั้น ไม่นับว่านมสด นมสัม เนยขัน เนยใส นับว่าเป็นหัวเนยใส อย่างเดียวเท่านั้น ฉันใด ดูกรจิตตะ ฉันนั้นเหมือนกัน สมัยใดมีการได้อัตตาที่หายน สมัยนั้น ไม่นับว่าได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ ไม่นับว่าได้อัตตาที่หารูปมิได้ นับว่าได้อัตตาที่หายนอย่างเดียว ไม่นับว่าได้อัตตาที่หารูปมิได้ นับว่าได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจอย่างเดียวเท่านั้น สมัยใดมีการได้อัตตาที่หารูปมิได้ สมัยนั้น ไม่นับว่าได้อัตตาที่หายน ไม่นับว่าได้อัตตาที่สำเร็จด้วยใจ นับว่าได้อัตตาที่หารูปมิได้อย่างเดียวเท่านั้น.

ดูกรจิตตะ เหล่านี้แลเป็นชื่อตามโลก เป็นภาษาของโลก เป็นไวหารของโลก เป็นบัญญัติของโลก ที่ตากตกล่าวอยู่ มิได้ยึดถือ.

[๓๑๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว ไปภูรูปปาทปริพากไถกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภายใต้ของพระองค์แล้ว แจ้งนัก ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภายใต้ของพระองค์แล้วแจ้ง นัก เปรียบเหมือนบุคคลหมายของที่ค่าว่า เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนทาง หรือตามประทีป ในที่มีด ด้วยคิดว่า ผู้มีจักษุจักเห็นรูป ดังนี้ ฉันได้ พระผู้มีพระภาคทรงประกาศพระธรรม โดยอนกปริยา ฉันนั้นเหมือนกัน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาค กับทั้ง พระธรรมและพระกิจสุสงข์ ว่าเป็นสาระ ขอพระผู้มีพระภาคทรงทราบข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงสำนະตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป.

จิตหัตถถิสารีบุตรบรรลุพระอรหัตผล

ฝ่ายจิตหัตถถิสารีบุตรก็ได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภายใต้ของพระองค์แล้วแจ้ง นัก ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภายใต้ของพระองค์แล้วแจ้งนัก เปรียบเหมือนบุคคลหมายของที่ค่าว่า เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนทาง หรือตามประทีปในที่มีด ด้วยคิดว่า ผู้มีจักษุจักเห็นรูป ดังนี้ ฉันได้ พระผู้มีพระภาคทรงประกาศพระธรรม โดยอนกปริยา ฉันนั้นเหมือนกัน ข้าแต่ พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ขอถึงพระผู้มีพระภาค กับทั้งพระธรรมและพระกิจสุสงข์ ว่าเป็นสาระ ข้าพระองค์พึงได้บรรพชาอุปสมบทในสำนักของพระผู้มีพระภาค เมื่อจิตหัตถถิสารีบุตรได้บรรพชา อุปสมบทในสำนักของพระผู้มีพระภาคแล้ว ท่านอุปสมบทแล้วไม่นานหลังจากไปอยู่เด่นดียา เป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนส่งไปแล้ว ไม่ช้านานเท่าไร ก็ทำให้แจ้งซึ่งที่สุดพระมหาธรรมยาน ไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่าที่กุลบุตรหั้งหลายผู้มีความต้องการ ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบ ด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่รู้ด้วยว่า ชาติลินแล้ว พระมหาธรรมยานยุ่งแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี ท่านจิตหัตถถิสารีบุตร ได้เป็นพระ อรหันต์รูปหนึ่ง ในพระอรหันต์หั้งหลาย ดังนี้แล.

จบไปภูรูปปาทสูตร ที่ ๕.

๑๐. สุกสูตร

เรื่องสุกมาณพ

[๓๑๔] ข้าพเจ้าได้สัตบ์มาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จปรินิพพานแล้วไม่นาน ท่านพระอานนท์อยู่ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาคตบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี.

[๓๑๕] ก็สมัยนั้น สุกมาณพโตเทยบุตร พักอยู่ในพระนครสาวัตถี ด้วยกรณีกิจ บางอย่าง ครั้นนั้น สุกมาณพโตเทยบุตร เรียนถามพระสมณอานันท์ผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง กระปรี้กระเปร่า มีกำลัง อยู่สำราญ ตามคำขอของเราว่า สุกมาณพโตเทยบุตร เรียนถามถึงท่าน และ

จะกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอโอกาส ขอท่านพระอานนท์ จอนุเคราะห์เข้าไปยังนิเวศน์ ของสุกมาณพโตเทยบุตรเดิດ มาณพน้อยนั้นรับคำสุกมาณพโตเทยบุตรแล้ว เข้าไปหาท่านพระอานนท์ถึงที่อยู่ ได้ประชรยกันท่านพระอานนท์ ครั้นผ่านการประชรยกันให้ระลึกถึงกันไปแล้ว นั้น ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง จึงเรียนว่า สุกมาณพโตเทยบุตรตามถึงท่าน และเขากล่าวอย่างนี้ว่า ขอท่านพระอานนท์ จอนุเคราะห์เข้าไปยังนิเวศน์ของสุกมาณพโตเทยบุตรเดิດ.

[๓๑๖] เมื่อามณพน้อยกล่าวอย่างนี้แล้ว ท่านพระอานนท์ได้กล่าวกะเขาว่า มิใช่ก้าลเสียแล้วพ่อมณพ เพอญวันนี้ ฉันคุ้มยาถ่าย ถ้ากระไร ไว้พรุ่งนี้เดิດ ได้เวลาและสมัยแล้ว เรายังจะเข้าไป.

ขอรับคำท่านพระอานนท์แล้วลูกจากที่นั้น เข้าไปหาสุกมาณพโตเทยบุตร แล้วกว่า ข้าพเจ้าได้นอกพระอานนท์ตามคำขอของท่านแล้ว เมื่อข้าพเจ้านอกอย่างนั้นแล้ว ท่านพระสมณอานนท์ ได้กล่าวกะข้าพเจ้าว่า มิใช่ก้าลเสียแล้วพ่อมณพ เพอญวันนี้ ฉันคุ้มยาถ่าย ถ้ากระไร ไว้พรุ่งนี้ เดิດ ได้เวลาและสมัยแล้ว ฉันจะเข้าไป ด้วยเหตุเพียงเท่านี้ ข้าพเจ้าซึ่งอ้วทำกิจที่เป็นเหตุให้ท่านพระอานนท์ทำโอกาสเพื่อเข้ามาฉันในวันพรุ่งนี้แล้ว.

สุกสูตร อริยขันธ์ อริยศีลขันธ์

[๓๗] พอล่วงราตรีนั้นไป เวลาเข้าท่านพระอานนท์ทรงอันตรวาสก แล้วถือบารีจีวร มีพระเจตกิกขุเป็นปัจจาสมณะ เข้าไปยังนิเวศน์ของสุกมานพ โโตเทยบุตรแล้ว นั่งบนอาสนะ ที่เขาป่าด้าว.

ครั้งนั้น สุกมานพ โโตเทยบุตร เข้าไปหาท่านพระอานนท์ แล้วประสารຍกับท่าน ครั้นผ่าน การประสารຍพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กล่าวว่า ท่านพระอานนท์ เป็นอุปถัมภกอยู่ในสำนักใกล้ชิดท่านพระโโคดมนานา ท่านพระโโคดมได้ตรัสสรรสบริญคุณแห่งธรรม เหล่าได และทรงยังประชุมชนนี้ ให้สามารถ ให้ตั้งอยู่ ให้ดำรงอยู่ในธรรมเหล่าได ท่านพระ อานนท์ควรจะรู้ธรรมนั้น ข้าแต่ท่านผู้อธิษฐาน ท่านพระโโคดมได้ตรัสสรรสบริญคุณแห่งธรรม เหล่าไหน และทรงยังประชุมชนนี้ ให้สามารถ ให้ตั้งอยู่ ให้ดำรงอยู่ ในธรรมเหล่าไหน.

อริยขันธ์ ๓

ศีลขันธ์

ท่านพระอานนท์ตอบว่า คุกรมานพ พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสสรรสบริญขันธ์ ๓ และทรง ยังประชุมชนนี้ ให้สามารถ ให้ตั้งอยู่ ให้ดำรงอยู่ในขันธ์ ๓ นี้ ขันธ์ ๓ เป็นไอน? คือ ศีลขันธ์อันเป็นอริยะ สามัญขันธ์อันเป็นอริยะ ปัญญาขันธ์เป็นอริยะ คุกรมานพ พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสสรรสบริญขันธ์ ๓ นี้ และทรงยังประชุมชนนี้ ให้สามารถ ให้ตั้งอยู่ ให้ดำรงอยู่ใน ขันธ์ ๓ นี้.

[๓๘] ข้าแต่ท่านพระอานนท์ ศีลขันธ์อันเป็นอริยะ ที่ท่านพระโโคดมได้ตรัสสรรสบริญ และทรงยังประชุมชนนี้ ให้สามารถ ให้ตั้งอยู่ ให้ดำรงอยู่เป็นไอน?

คุกรมานพ พระตถาคตเสด็จอุบัติในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้องโถยชลบุรี ถึงพร้อม ด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวตาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้บิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระตถาคต พระองค์นั้น ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พระมหาโลก ให้แจ้งชัดด้วยปัญญาอันยิ่ง ของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวตาและมนุษย์ให้รู้ตาม ทรง แสดงธรรมงานในเบื้องต้น งานในท่ามกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศพรมธรรมย์ พร้อมทั้งบรรดา

พร้อมทั้งพัญชนะบริสุทธิ์บิรูณ์ลิ้นเชิง คุหบดี บุตรคุหบดี หรือผู้เกิดเฉพาะในคระภูลได คระภูลหนึ่ง ย้อมฟังธรรมนั้น ครั้นฟังแล้ว ได้ศรัทธาในพระ dakat เมื่อได้ศรัทธาแล้ว ย้อมเห็นตระหนักว่า Mara วาสตุแคน เป็นทางมาแห่งชุลี บรรพชาเป็นทางปลодไปร่อง การที่ บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพรมจารย์ให้บิรูณ์ ให้บิรุษที่โดยส่วนเดียวดูจังสั้นชัด ไม่ใช่ ทำได้ง่าย ถ้ากระไร เราพึงปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ อกบัวชเป็นบรรพชิต สมัยต่อมา เขาจะกองโภคสมบัติน้อยใหญ่ ละเครื่องญาติน้อยใหญ่ ปลงผมและหนวด นุ่งห่ม ผ้ากาสาวพัสตร์ อกบัวชเป็นบรรพชิต. เมื่อบัวชแล้ว สำราમะรังในพระป่าตโนกขอยู่ ถึง พร้อมด้วยมรรยาทและโศจร มีปกติเห็นภัยในไทยเพียงเล็กน้อย สามารถศึกษาอยู่ในสิกขานบท ทั้งหลาย ประกอบด้วยการกรรมวิจกรรมที่เป็นกุศล มีอาชีพบิรุษที่ ถึงพร้อมด้วยศีล คุ้มครอง ทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ เป็นผู้สันโถม.

จุลศีล

[๓๑๔] ดุกรามณพ อย่างไร กิกขุจึงชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล.

๑. กิกขุในพระธรรมวินัยนี้ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางทัณฑะ วางศาตรา มีความละอาย มีความเอ็นดู มีความกรุณา หวังประโยชน์ แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ข้อนี้เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๒. เชอละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ รับแต่ของที่เขาให้ ต้องการแต่ของ ที่เขาให้ ไม่ประพฤติดนเป็นโนมาย เป็นผู้สะอาดอยู่ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๓. เชอละกรรมเป็นข้าศึกแก่พรมจารย์ ประพฤติพรมจารย์ ประพฤติห่างไกล เว้นขาดจากเมตุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๔. เชอละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ พูดแต่คำจริง คำรำคำสัตย์ มีถ้อยคำ เป็นหลักฐาน ควรเชื่อได้ ไม่พูดลวงโลก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๕. เชอละคำส่อเสียด เว้นขาดจากการคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้น เพื่อให้คนหมุนนี้แตกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้วไม่มาบอกข้างนี้ เพื่อให้คนหมุนโน้นแตกร้าว กัน สามารถที่แตกร้าวกันแล้วบ้าง ถ่่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ขอบคนผู้

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 286

พร้อมเพรียงกัน ยินดีในคนผู้ร่วมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้ร่วมเพรียงกัน กล่าวแต่คำ ที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. เชօ lokale คำหมาย เว้นขาดจากคำหมาย กล่าวแต่คำที่ไม่มีไทย เพราะหู ชานให้รัก ขับใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักไคร พอยิ่ง แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. เชօ lokale คำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ พุดถูกกาล พุดแต่คำที่เป็นจริง พุดอิงอรรถ พุดอิงธรรม พุดอิงวินัย พุดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วย ประโยชน์ โดยกลอัณควร แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๘. เชօ เว้นขาดจากการพราກพืชความและภูตความ.
๙. เชօ ฉันหนนเดียว เว้นการฉันในราตรี งดจากการฉันในเวลาวิกาด.
๑๐. เชօ เว้นขาดจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโภคดนตรี และดุการเล่นอันเป็นข้าศึก แก่กุศล.

๑๑. เชօ เว้นขาดจากการทัดทรงประดับ และตอบแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ ของหอมและ เครื่องประเทืองผัว อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว.

๑๒. เชօ เว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่.
๑๓. เชօ เว้นขาดจากการรับทองและเงิน.
๑๔. เชօ เว้นขาดจากการรับขัญญาหารดิบ.
๑๕. เชօ เว้นขาดจากการรับเนื้อดิบ.
๑๖. เชօ เว้นขาดจากการรับสตรีและกุมาเร.
๑๗. เชօ เว้นขาดจากการรับทาสีและทาส.
๑๘. เชօ เว้นขาดจากการรับแพะและแกะ.
๑๙. เชօ เว้นขาดจากการรับไก่และสุกร.
๒๐. เชօ เว้นขาดจากการรับช้าง โค ม้า และลา.
๒๑. เชօ เว้นขาดจากการรับไร่นาและที่ดิน.
๒๒. เชօ เว้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้.

๒๓. เชอเว้นขาดจากการซื้อการขาย.
๒๔. เชอเว้นขาดจากการโภคด้วยตราชั่ง การโภคด้วยของปลอม และการโภคด้วยเครื่องตัววัด.

๒๕. เชอเว้นขาดจากการรับสินบน การล่อหลวง และการตอบตะแคง.
๒๖. เชอเว้นขาดจากการตัด การจะ่า การจองจำ การตีซิง การปลัน และกรรโซก
แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

จบชุดศีล.

มัชลิมศีล

๑. กิจมุเว้นขาดจากการพรากพืชตามและภูตตาม เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก พันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้งฐานแล้ว ยังประกอบการพรากพืชตามและภูตตามเห็นปานนี้
คือ พืชเกิดแต่เหง้า พืชเกิดแต่ลำต้น พืชเกิดแต่ผล พืชเกิดแต่ยอด พืชเกิดแต่เมล็ด
เป็นที่ครบห้า แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๒. กิจมุเว้นขาดจากการบริโภคของที่ทำการสะสม ไว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก พันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้งฐานแล้ว ยังประกอบการบริโภคของที่ทำการสะสม ไว
เห็นปานนี้ คือ สะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมเครื่อง
ประเทืองผิว สะสมของห้อม สะสมอามิส แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๓. กิจมุเว้นขาดจากการคุกการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก พันโภชนะที่เขาให้ด้วยครั้งฐานแล้ว ยังขวนขวยคุกการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่
กุศลเห็นปานนี้ คือ การฟ้อน การขับร้อง การประโภคฆราษฎร์มีการรำเป็นต้น การเล่า
นิยาย การเล่นปรบมือ การเล่นปลูกผี การเล่นตีกลอง ฉากภาพบ้านเมืองที่สวยงาม การเล่น
ของคนจันทาง การเล่นไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนช้าง ชนม้า ชนกระเบื้อง ชนโโค ชนแพะ
ชนแกะ ชนไก่ รับนกรยะหรา รำกระบี่ระบบอง Majority Majority ถ้า การรับ การตรวจพล
การจัดกระบวนการทัพ กองทัพ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๔. กิจมุ่เว้นขาดจากการงานขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ดึงแห่งความประมาท เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ดึงแห่งความประมาทเห็นปานนี้ คือ เล่นมากกรุณาแกละแปดตา แกละสิบตา เล่นมากเก็บ เล่นดวง เล่นหามาก ใหญ่ เล่นโน่นบ่วง เล่นไม้มีทึ่ง เล่นกำทาย เล่นสะกา เล่นเป่าใบไม้ เล่นไถน้อยๆ เล่นหกคะแนน เล่นกังหัน เล่นดวงตราษ เล่นรถน้อยๆ เล่นธนูน้อยๆ เล่นเขียนทা�ขกัน เล่นทายใจ เล่นเลียนคนพิการ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอ ประการหนึ่ง.

๕. กิจมุ่เว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เห็นปานนี้ คือ เดียงมีเท้าเกินประมาณ เตียงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโกเซาว์บนขา เครื่องลดที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลดที่มีสัณฐานเป็นช่องออกไม้ เครื่องลดที่ยัดนุ่น เครื่องลดบนแกะวิจิตรด้วยรูปสัตว์ร้ายมีสีหะ และเสือเป็นดัน เครื่องลดบนแกะมีขนตั้ง เครื่องลดบนแกะมีขนข้างเดียว เครื่องลดทางและเงินแกรม ใหม่ เครื่องลดใหม่คลิบทอง และเงิน เครื่องลดบนแกะจุนงฟ่อน ๖ คน เครื่องลดหลังข้าง เครื่องลดหลังม้า เครื่องลดในรถ เครื่องลดที่ทำด้วยหนังสัตว์ชื่อชินะอันมีขนอ่อนนุ่ม เครื่องลดอย่างดี ทำด้วยหนังชะมด เครื่องลดมีเพดาน เครื่องลดมีหมอนข้างแม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอ ประการหนึ่ง.

๖. กิจมุ่เว้นขาดจากการประกอบการประดับตกแต่งร่างกายอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวย ประกอบการประดับตกแต่งร่างกายอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัวเห็นปานนี้ คือ อบตัว ไคล อวัยะ อาบน้ำหอม นวด ส่องกระจก แต้มตา ทัดอกไม้ ประเทืองผิว พัดหน้า ท้าปาก ประดับข้อมือ สวมเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้กลักยา ใช้ดาน ใช้บรรค์ ใช้ร่ม สวมรองเท้า ประดับวิจิตร ติดกรอบหน้า ปักปิ่น ใช้พัดวาลวิชนี นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีลาย แม้ข้อนี้ ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๗. กิกมุเว้นขาดจากติรัจฉานกตา เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก
ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบติรัจฉานกตา เห็นป่านนี้ คือ พุคเรื่องพระราชา
เรื่องโจร เรื่องมหาอามาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องรอบ เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องฝ้า
เรื่องที่นอน เรื่องคงไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องyan เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร
เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องตรอก เรื่องท่าน้ำ เรื่องคนที่ล่วงลับ
ไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อมด้วยประการนั้นๆ
แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๘. กิกมุเว้นขาดจากการกล่าวถ้อยคำแก่งແย่งกัน เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยกล่าวถ้อยคำแก่งແย่งกันเห็นป่านนี้
เช่น ว่าท่านไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง ท่านจักรู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่าน
ปฏิบัติผิด ข้าพเจ้าปฏิบัติถูก ถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นประโยชน์ ของท่านไม่เป็นประโยชน์
คำที่ควรจะกล่าวก่อน ท่านกลับกล่าวภายหลัง คำที่ควรจะกล่าวภายหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน
ข้อที่ท่านเคยชี้ช่องมาผันแปรไปแล้ว ข้าพเจ้าจับผิดว่าทะของท่านได้แล้ว ข้าพเจ้าเข้มท่านได้แล้ว
ท่านจะถอนว่าเสีย มิฉะนั้นจะแก้ไขเสีย ถ้าสามารถ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๙. กิกมุเว้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบทุตกรรมและการรับใช้
เห็นป่านนี้ คือ รับเป็นทุตของพระราชา ราชนาอามาตย์ กษัตริย์ พราหมณ์ คุหบดี
และกุุมารว่า ท่านจะไปในที่นี่ ท่านจะไปในที่โน้น ท่านจะนำอาสิ่งนี้ไป ท่านจะนำอาสิ่งนี้
ในที่โน้นมา ดังนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๑๐. กิกมุเว้นขาดจากการพุดหลอกลวง และการพุดเลียบเคียง เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังพุดหลอกลวง พุดเลียบเคียง พุดหวาน
ล้อม พุดและเลื้ม และวางหาลาภด้วยลาก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

จบมัชณิมศีล.

มหาศีด

[๓๒๐] ๑. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจจนาวิชา เช่นอย่าง สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วย ติรัจจนาวิชา เห็นปานนี้ คือ ทายอวัยวะ ทายนิมิต ทายอุปนात ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายอนุกัดผ้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวงเวียนเทียน ทำพิธีซัดแกบนบูชาไฟ ทำพิธีซัด รำบูชาไฟ ทำพิธีซัดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีสกเปล่า บูชาไฟ ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอดู ปลูกเสก เป็นหมอดู เป็นหมอลลงเลขบันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหม่อง เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอแมลงป่อง เป็นหมอรักษาแพลงนุกัด เป็นหมอทายเสียงงก เป็นหมอทายเสียงกา เป็นหมอทายอายุ เป็นหมอเสกกันลูกศร เป็นหมอทายเสียงสัตว์ แม้ขอนึ่กเป็นศีลของเรื่อง ประการหนึ่ง.

๒. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจจนาวิชา เช่นอย่างที่ สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจจนาวิชา เห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะผ้า ทายลักษณะศัตรา ทายลักษณะดาว ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตว์ ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุ마ร ทายลักษณะกุมาเร ทายลักษณะทาส ทายลักษณะทาสี ทายลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระเบื้อง ทายลักษณะโคลุสกะ ทายลักษณะโโค ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระทา ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะนก แม้ขอนึ่กเป็นศีลของเรื่องประการหนึ่ง.

๓. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจจนาวิชา เช่นอย่างที่ สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจจนาวิชา เห็นปานนี้ คือ ดูฤกษ์ยาตราทัพว่า พระราชจักษกอก พระราชจักกไม่ยกออก พระราชภายใน จักษกเข้าประชิด พระราชภายในอกจักกอก พระราชภายในอกจักษกเข้าประชิด พระราชภายใน จักกอก พระราชภายในในจักรมีชัย พระราชภายในอกจักรชัย พระราชภายในอกจักรมีชัย พระราช

ภายในจักพรรดิ พระราชองค์นี้จักมีชัย พระราชองค์นี้จักพรรดิ พระเทศา尼่ฯ แม้ข้อนี้ ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๔. กิจมุเว่นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพระมหาณ์ ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส จักมีนักยัตติราส ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์จักเดินถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดาวนักยัตติรัจเดินถูกทาง ดาวนักยัตติรัจเดินผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นคินไห จักมีฟ้าร่อง ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ และดาวนักยัตติรัจขึ้น ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจตก ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจมัวหมอง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจกระจ่าง จันทร์ คราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักยัตติรัจเดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ฟ้าร่องจักมีผล เป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจขึ้นจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ และดาวนักยัตติรัจตกจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจมัวหมองจักมีผลเป็น อย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตติรัจกระจ่างจักมีผลเป็นอย่างนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. กิจมุเว่นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพระมหาณ์ ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง จักมีภิกษุหาได่ง่าย จักมีภิกษุหาได้ยาก จักมีความเกยਮ จักมีภัย จักเกิดโรค จักมีความสำราญหาโรคมิได้ หรือนับคะแนน คำนวน นับประมวล แต่งภาพย์ โลภายตศาสตร์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิจมุเว่นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพระมหาณ์ ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา

เห็นปานนี้ คือ ให้ฤกษ์อวามงคล ให้ฤกษ์วิวามงคล ดูฤกษ์เรียงหมอน ดูฤกษ์ห่าร้าง
ดูฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโศคดี ดูเคราะห์ร้าย ให้ยาพุ่งครรภ์ ร้ายมนต์ให้ลิ้นกระด้าง ร้ายมนต์ให้
คงแข็ง ร้ายมนต์ให้มือสั่น ร้ายมนต์ไม่ให้หู ได้ยินเสียง เป็นหมอมหงกระทะ ก เป็นหมอมหง
หลังสา เป็นหมอมหงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร้ายมนต์พ่นไฟ
ทำพิธีเชิญขวัญ แม่ขอนึ่งเป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๓. กิกมุเว่นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญนางจำพวกพัน โภชนะที่เขาให้ด้วยครัฟชาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก่บัน ร้ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน
ทำกะเทยให้กลับเป็นขาย ทำขายให้กล้ายเป็นกะเทย ทำพิธีปีกุกเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่
พ่นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์ ทำพิธีน้ำชาไฟ ปรุงยาสำรอก ปรุงยาถ่าย ปรุงยาถ่ายไทยเมืองบน
ปรุงยาถ่ายไทยเมืองล่าง ปรุงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดหู ปรุงยาหันต์ ปรุงยาทา กัด
ปรุงยาทาสามาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชะแพด แม่ขอนึ่งเป็นศีลของเชօ
ประการหนึ่ง.

ดุกรามณพ กิกมุสมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหనๆ เลย เพราะศีลสังหาร
นั้น เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้มุราชากิเมก กำจักราชศัตรูได้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหනๆ
 เพราะราชศัตรูนั้น ดุกรามณพ กิกมุก็นั้นนั้น สมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัย
แต่ไหනๆ เพราะศีลสังหารนั้น กิกมุสมบูรณ์ด้วยอริยศีลขันธ์นี้ ย่อมได้เสวยสุขอันปราศจากไทย
ในภายใต้ ดุกรามณพ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิกมุขอว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล.

จบมหาศีล.

ดุกรามณพ ศีลขันธ์อันเป็นอริยานี้แล ที่พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสสรรเสริญ และทรงยัง
ประชุมชนนี้ ให้สามารถ ให้ตั้งอยู่ ให้ดำรงอยู่ อนั่ง ในพระธรรมวินัยนี้ ยังมีกรณีกิจที่
ยังขึ้นไปอยู่อีก.

ส. ข้าแต่ท่านพระอานนท์ นาอัศจรรย์นัก ไม่เคยมีมาแล้ว ศีลขันธ์อันเป็นอริยะนี้^๔ บริบูรณ์แล้ว มิใช่ไม่บริบูรณ์ ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นศีลขันธ์อันเป็นอริยะที่บริบูรณ์อย่างนี้ ในสมณะพระมหาณ์เหล่าอื่นภายนอกพระศาสนาเท่านั้นเลย ท่านพระอานนท์ สมณพระมหาณ์เหล่าอื่นภายนอกพระศาสนานี้ พึงเห็นศีลขันธ์อันเป็นอริยะที่บริบูรณ์แล้วอย่างนี้ในตน เขาเหล่านั้นจะพึงพอใจ เพราะเหตุเพียงเท่านั้นแล ด้วยเหตุเพียงเท่านี้เป็นอันพอแล้ว ด้วยเหตุเพียงเท่านี้เป็นอันทำเสร็จแล้ว สำคัญตอนว่า เราได้บรรลุถึงประโยชน์แห่งสามัญ俗แล้ว โดยลำดับ ไม่มีกรรภิกิจอะไรที่จะยึดขึ้นไปอีก แต่ท่านพระอานนท์ที่ยังกล่าวอย่างนี้ว่า ในพระธรรมวินัยนี้ ยังมีกรรภิกิจที่ยึดขึ้นไปอยู่อีก.

อริยสามัช្រขันธ์

[๓๒๑] ส. ข้าแต่ท่านพระอานนท์ สามัช្រขันธ์อันเป็นอริยะที่ท่านพระโโคดมได้ตรัส สรรเสริญ และทรงยังประชุมชนนี้ให้สามารถ ให้ดังอยู่ ให้ดำรงอยู่นั้น เป็นไวน.

อ. คุรุมาṇḍพ ออย่างไร กิจมุชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย? คุรุมาṇḍพ กิจมุในธรรมวินัยนี้ เห็นรูปด้วยจักษุแล้ว ไม่ถืออนิมิต ไม่ถืออนุพัชญชนะ เชอຍ່อมปฎิบัติเพื่อ สำรวมจักษุทรีย์ ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จะเป็นเหตุให้อกุศลธรรมอันตามาก คืออภิชมาและ โทมนัสครอบจั่นนี้ ซึ่ว่ารักษาจักษุทรีย์ ซึ่ว่าถึงความสำรวมในจักษุทรีย์ กิจมุฟังเสียง ด้วยโสต ... คอมกลืนด้วยมานะ ... ลิ่มรสด้วยชีวหา ... ถูกต้องโดยฉันพะด้วยกาย ... รู้แจ้ง ธรรมารามณ์ด้วยใจแล้ว ไม่ถืออนิมิต ไม่ถืออนุพัชญชนะ เชอຍ່อมปฎิบัติเพื่อสำรวมมนินทรีย์ ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จะเป็นเหตุให้อกุศลธรรมอันตามาก คืออภิชมาและ โทมนัสครอบจั่นนี้ ซึ่ว่า รักษามนินทรีย์ ซึ่ว่าถึงความสำรวมในมนินทรีย์ กิจมุประกอบด้วยอินทรีย์สังวรอันเป็นอริยะ เช่นนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันไม่ระคนด้วยกิเลสในกายใน คุรุมาṇḍพ ด้วยประการดังกล่าวมานี้ และ กิจมุซึ่ว่าเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย.

[๓๒๒] คุรุมาṇḍพ ออย่างไร กิจมุซึ่ว่าเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ? คุรุมาṇḍพ กิจมุในธรรมวินัยนี้ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการก้าว ในการถอย ในการแล ในการ เหลือเช้า ในการคุ้มเข้า ในการเหยียดออก ในการทรงสังฆาฏิ บำترและจีර ในการนั่น

การคุ้ม การเดี้ยง การลิ้ม ในการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการเดิน การยืน การนั่ง การหลับ การตื่น การพูด การนั่ง ดูกรามณพ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล ภิกษุชี้อ่วงเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ.

[๓๒๓] ดูกรามณพ อาย่างไรภิกษุชี้อ่วงเป็นผู้สันโถม? ดูกรามณพ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้สันโถมด้วยจิตเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วยบิณฑາตเป็นเครื่องบริหารห้อง เชอจะไปทางทิสากาคใดๆ ก็ถือไปได้เอง ดูกรามณพ นกมีปีก จะบินไปทางทิสากาคใดๆ ก็มีแต่ปีกของตัว เป็นการบินไปปั้นได้ กิษกุกิจนั้นแล เป็นผู้สันโถมด้วยจิตเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วยบิณฑາตเป็นเครื่องบริหารห้อง เชอจะไปทางทิสากาคใดๆ ก็ถือไปได้เอง ดูกรามณพ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล ภิกษุชี้อ่วงเป็นผู้สันโถม.

[๓๒๔] ภิกษุนี้ ประกอบด้วยศีลขันธ์ อินทรีย์สั่งว่า สติสัมปชัญญะและสันโถม อันเป็นอริยะเช่นนี้แล้ว ย่อมเสพเสนาสนะอันสังคัด คือ ป้า โคน ไม้ ภูษา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชูกู ที่แจ้ง ล้อมฟาง ในกาลภายหลังกัด เชอกลับจากบิณฑາตแล้ว นั่งคุ้บลังก์ ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้ขณะหน้า เชอจะความเพ่งเลึง มีใจปราศจากความเพ่งอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากความเพ่งเลึง ได้ ละความประทุยร้าย คือ พยาบาท ไม่คิดพยาบาท มีความกรุณาหวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากความประทุยร้ายคือพยาบาท ได้ ละถิ่นมิทธะแล้ว เป็นผู้ปราศจากถิ่นมิทธะ มีความกำหนดหมายอยู่ที่แสงสว่าง มีสติสัมปชัญญะ อยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากถิ่นมิทธะ ได้ ละอุทัจจกุกุจจะเป็นผู้ไม่ฟังช้าน มีจิตสงบ ภายในอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากอุทัจจกุกุจจะ ได้ ละวิจิจจนา เป็นผู้ข้ามวิจิจจนา ไม่มีความคลางแคลงในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากวิจิจจนา ได้.

อุปมาณิเวณ

[๓๒๕] ดูกรามณพ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงกู้หนี้ไปประกอบการงาน การงานของเขาก็จะพึงสำเร็จผล เขาจะพึงใช้หนี้ที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดสิ้น และทรัพย์ที่เป็นกำไรของเขาก็จะพึงมีเหลืออยู่สำหรับเดี้ยงภริยา เขายังมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรากู้หนี้ไปประกอบการงาน บัดนี้ การงานของเรารสำเร็จผลแล้ว เราได้ใช้หนี้ที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดสิ้นแล้ว และ

ทรัพย์ที่เป็นกำไรของเรายังมีเหลืออยู่สำหรับเลี้ยงภริยา ดังนี้ เขาจะพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความไม่มีหนึ่นเป็นเหตุ ฉันใด.

ดูกรณานพ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงเป็นผู้มีอพาราช ถึงความลำบาก เจ็บหนัก บริโภคอาหาร ไม่ได้ และไม่มีกำลังกาย สมัยต่อมา เขาพึงหายจากอพารานั้น บริโภคอาหาร ได้ และมีกำลังกาย เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็นผู้มีอพาราชถึงความลำบาก เจ็บหนัก บริโภคอาหาร ไม่ได้ และไม่มีกำลังกาย บัดนี้ เราหายจากอพารานั้นแล้ว บริโภคอาหาร ได้ และมีกำลังกายเป็นปกติ ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความไม่มีโรคนั้น เป็นเหตุ ฉันใด.

ดูกรณานพ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงถูกจำกอยู่ในเรือนจำ สมัยต่อมา เขาพึงพ้นจากเรือนจำนั้น โดยสวัสดิไม่มีภัย ไม่ต้องเสียทรัพย์อะไรๆ เลย เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราถูกจองจำอยู่ในเรือนจำ บัดนี้ เราพ้นจากเรือนจำนั้น โดยสวัสดิไม่มีภัยแล้ว และเราไม่ต้องเสียทรัพย์อะไรๆ เลย ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีการพ้นจากเรือนจำนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

ดูกรณานพ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงเป็นทาส ไม่ได้พึงตัวเอง พึงผู้อื่น ไปไหนตามความพอใจไม่ได้ สมัยต่อมา เขายังพ้นจากความเป็นทาสนั้น พึงตัวเอง ไม่ต้องพึงผู้อื่น เป็นไทยแก่ตัว ไปไหนได้ตามความพอใจ เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็นทาส พึงตัวเองไม่ได้ ต้องพึงผู้อื่น ไปไหนตามความพอใจไม่ได้ บัดนี้ เราพ้นจากความเป็นทาสนั้นแล้ว พึงตัวเอง ไม่ต้องพึงผู้อื่น เป็นไทยแก่ตัว ไปไหนได้ตามความพอใจ ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความเป็นไทยแก่ตัวนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

ดูกรณานพ เปรียบเหมือนบุรุษ มีทรัพย์ มีโภคสมบัติ พึงเดินทางไกลกันดารอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า สมัยต่อมา เขายังข้ามพื้นทางกันดารนั้นได้ บรรลุถึงหมู่บ้านอันเกยมปลดดกภัยโดยสวัสดิ เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรามีทรัพย์ มีโภคสมบัติ เดินทางไกลกันดาร อาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า บัดนี้ เราข้ามพื้นทางกันดารนั้น บรรลุถึงหมู่บ้านอันเกยม ปลดดกภัยโดยสวัสดิแล้ว ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีภูมิสถานอันเกยมนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

คุณรามพ กิกษุพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการเหล่านี้ ที่ยังจะไม่ได้ในตนเหมือนหนึ้น
เหมือนโรค เมื่อคนเรื่องจำ เหมือนความเป็นทาส เมื่อทางไกลกันدار และเชอพิจารณา
เห็นนิวรณ์ & ประการที่จะได้แล้วในตน เมื่อความไม่มีหนึ้น เมื่อความไม่มีโรค เมื่อคน
การพ้นจากเรื่องจำ เมื่อคนความเป็นไทยแก่ตน เมื่อกุมิสถานอันเกยม ฉันนั้นแล.

รูป凡 ๔

เมื่อเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & เหล่านี้ ที่จะแล้วในตน ย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อ
ปราโมทย์แล้วย่อมเกิดปิติ เมื่อมีปิติในใจ กายย่อมสงบ เชอมีกายสงบแล้วย่อมได้เสวยสุข
เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น เชอสังจากกาม ลงจากอุคคลธรรม บรรลุปฐมภาน มีวิตก มีวิจาร
มีปิติและสุขเกิดแต่ไว้กอยู่ เชอทำกายนี้แหล่ให้ชุ่นชื่นอิบอิมชาบช่านาด้วยปิติและสุขเกิดแต่
ไว้ก ไม่มีเอกเทศไหหนฯ แห่งกายของเชอทั่วทั้งตัว ที่ปิติและสุขอันเกิดแต่ไว้กจะไม่ถูกต้อง
คุณรามพ เปรียบเหมือนพนักงานสรงสนาน หรือลูกมีอพนักงานสรงสนานผู้ลดาด จะพึง
ใส่ชุรรณสีตัวลงในกานะสำริด แล้วพร้อมด้วยน้ำ หมักไว้ ตกเวลาเย็นก่อนชุรรณสีตัวซึ่งยังซึ่ม
ไปจับติดกันทั่วทั้งหมด ย่อมไม่กระจายออก ณ ใด กิกษุก็นั่นนั่นแล ทำกายนี้แหล่ให้ชุ่นชื่น
อิบอิมชาบช่านาด้วยปิติและสุขอันเกิดแต่ไว้ก ไม่มีเอกเทศไหหนฯ แห่งกายของเชอทั่วทั้งตัว
ที่ปิติและสุขอันเกิดแต่ไว้กจะไม่ถูกต้อง ข้อนี้เป็นสามาธิของเชอประการหนึ่ง.

[๓๒๖] คุณรามพ อึกประการหนึ่ง กิกษุบรรลุทุกภาน มีความผ่องใสแห่งจิตใน
กายใน เป็นธรรมเอกผุดขึ้น เพราะวิตกวิจารสงบไป ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีปิติและสุข
เกิดแต่สามาธิอยู่ เชอทำกายนี้แหล่ให้ชุ่นชื่นอิบอิมชาบช่านาด้วยปิติและสุขอันเกิดแต่สามาธิ
ไม่มีเอกเทศไหหนฯ แห่งกายของเชอทั่วทั้งตัว ที่ปิติและสุขอันเกิดแต่สามาธิจะไม่ถูกต้อง คุณ
รามพ เปรียบเหมือนหัวน้ำลึก มีน้ำปั่นปวน ไม่มีทางที่น้ำจะไหลมาได้ ทั้งในด้านตะวันออก
ด้านใต้ ด้านตะวันตก ด้านเหนือ ทั้งฝันก็ไม่ตกเพิ่มตามฤคกาล แต่สายน้ำเย็นพุขึ้นจากหัว
น้ำนั้นแล้ว จะพึงทำหัวน้ำนั้นแหล่ให้ชุ่นชื่นอิบอิมชาบชีมด้วยน้ำเย็น ไม่มีเอกเทศไหหนฯ
แห่งหัวน้ำนั้นทั้งหมด ที่น้ำเย็นจะไม่พึงถูกต้องฉันได กิกษุก็นั่นนั่นแล ย่อมทำกายนี้แหล่

ให้ชั่นชื่นอิ่มชาบช้านด้วยปิตและสุขอันเกิดแต่สามาธิ ไม่มีเอกเทศฯ แห่งกายของเชอ หัวทั้งตัว ที่ปิตและสุขเกิดแต่สามาธิจะไม่ถูกต้อง แม้ข้อนี้ก็เป็นสามาธิของเชอประการหนึ่ง.

[๓๒๗] ดูกรณามพ อีกประการหนึ่ง กิกขุมีอุเบกษา มีสติมีสัมปชัญญา เสรวยสุข ด้วยนามกาย เพราะปีติสินไป บรรลุตดิษมาน ที่พระอริยะทั้งหลายสารเสริญว่าผู้ได้มาณนี้ เป็นผู้มีอุเบกษา มีสติอยู่เป็นสุข เชอทำกายนี้ให้ชั่นชื่นอิ่มชาบช้านด้วยสุขอันปราศจากปีติ ไม่มีเอกเทศฯ แห่งกายของเชอหัวทั้งตัวที่สุขปราศจากปีติจะไม่ถูกต้อง ดูกรณามพ เปรียบ เมื่อฉันในกอบบัวบน ในกอบบัวลง หรือในกอบบัวขาว ดอกบัวบน ดอกบัวลง หรือ ดอกบัวขาว บางเหล่าซึ่งเกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำ نموยูในน้ำ น้ำหล่อเลี้ยงไว้ ดอกบัวเหล่านั้น ชั่นชื่นอิ่มอาบชาบชื่นด้วยน้ำเย็นตลอดยอด ตลอดเวลา ไม่มีเอกเทศฯ แห่งดอกบัวบน ดอกบัวลง หรือดอกบัวขาวหัวทุกส่วน ที่น้ำเย็นจะไม่พึงถูกต้อง ฉันได กิกขุกีฉันนั้นแล ย้อมทำกายนี้แหล่ให้ชั่นชื่นอิ่มชาบช้านด้วยสุขปราศจากปีติ ไม่มีเอกเทศฯ แห่งกายของเชอหัวทั้งตัว ที่สุขปราศจากปีติจะไม่ถูกต้อง แม้ข้อนี้ก็เป็นสามาธิของเชอประการหนึ่ง.

[๓๒๘] ดูกรณามพ อีกประการหนึ่ง กิกขุบรรลุจตุตตโนมาน ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข เพราะละเอสุขละทุกข์ และดับโสมนัสโถมนัสก่อนๆ ได้ มีอุเบกษาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่ เชอนั่งแผ่ไปทั่วกายนี้แหล่ ด้วยใจอันบริสุทธิ์ผ่องแพร้ว ไม่มีเอกเทศฯ แห่งกายของเชอหัวทั้งตัว ที่ใจอันบริสุทธิ์ผ่องแพร้วจะไม่ถูกต้อง ดูกรณามพ เปรียบเมื่อฉันบุรุษจะพิงนั่งคลุมตัว ตลอดศีรษะด้วยผ้าขาว ไม่มีเอกเทศฯ แห่งกายทุกๆ ส่วนของเขาที่ผ้าขาวจะไม่ถูกต้อง ฉันได กิกขุกีฉันนั้นแล เชอนั่งแผ่ไปทั่วกายนี้แหล่ด้วยใจอันบริสุทธิ์ผ่องแพร้ว ไม่มีเอกเทศฯ แห่งกายของเชอหัวทั้งตัวที่ใจอันบริสุทธิ์ผ่องแพร้วจะไม่ถูกต้อง แม้ข้อนี้ก็เป็นสามาธิของเชอประการหนึ่ง.

ดูกรณามพ สามาธิขันธ์อันเป็นอริยะนี้แล ที่พระผู้มีพระภาคได้ตรัสสารเสริญและทรงยังประชุมชนนี้ให้สามารถ ให้ดังอยู่ ให้ดำรงอยู่ อนั่ง ในพระธรรมวินัยนี้ ยังมีกรณียกิจที่ยังบินไปอยู่อีก.

๙. ข้าแต่ท่านพระอานนท์ นาอัศจรรย์นัก ไม่เคยมีมาแล้ว สามาชิกันธ์อันเป็นอริยะนี้
บริบูรณ์แล้ว มิใช่ไม่บริบูรณ์ ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นสามาชิกันธ์อันเป็นอริยะของท่านพระอานนท์ ที่
บริบูรณ์แล้วอย่างนี้ในสมณพราหมณ์เหล่าอื่น ภายนอกพระศาสนานี้เลย ข้าแต่ท่านพระอานนท์
ก็สมณพราหมณ์เหล่าอื่น ภายนอกพระศาสนานี้พึงเห็นสามาชิกันธ์อันเป็นอริยะที่บริบูรณ์แล้ว
อย่างนี้ในตน เขาเหล่านั้นจะพึงพอใจด้วยสามาชิกันธ์เพียงเท่านี้ พอแล้วด้วยสามาชิกันธ์เพียง
เท่านี้ว่า เราได้ทำสามาชิกันธ์เสร็จแล้ว สำคัญตอนว่า เราได้บรรลุถึงประโยชน์แห่งสามัญคุณ ไม่
มีกรเลียกิจจะไรๆ ที่ยิ่งขึ้น ไปอีก. แต่ท่านพระอานนท์ก็ยังกล่าวอย่างนี้ว่า อนึ่งในธรรมวินัยนี้ยัง
มีกรเลียกิจที่ยิ่งขึ้น ไปอยู่อีก.

อริยปัญญาขันธ์

[๓๒๔] ๙. ข้าแต่ท่านพระอานนท์ ปัญญาขันธ์อันเป็นอริยะที่พระผู้มีพระภาคได้ตรัส
สรรเสริญและยังทรงประชุมชนนี้ ในสมາทาน ให้ตั้งอยู่ ให้ดำรงอยู่นั้น เป็น אילน.

วิชา ๙

วิปัสสนาญาณ

๙. กิกขุนนี้เมื่อจิตเป็นสามาชิ บริสุทธิ์ผ่องແใส ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส
อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้ามจิตไปเพื่อญาณทัสนะ. เชอ
ย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แผล มีรูป ประกอบด้วยมหากृต ๔ เกิดแต่มาตาบิดา เดิบโต
ขึ้นด้วยข้าวสุกและบนำมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มืออันทำลายและกระจัดกระจาดเป็น
ธรรมดา และวิญญาณของเรานี้ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้. ดูรามานพ เปรียบเหมือน
แก้วไพทูรย์อันงามเกิดเองอย่างบริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจิรย์ในดีแล้ว สุกใส หวานวา
สมส่วนทุกอย่าง มีด้ายเขียวเหลืองแดงขาวหรือนวลร้อยอยู่ในนั้น บุรุษมีจักษุจะพึงหิบ
แก้วไพทูรย์นั้นวางไว้ในมือแล้วพิจารณาเห็นว่า แก้วไพทูรย์นี้งาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์
แปดเหลี่ยม ช่างเจิรย์ในดีแล้ว สุกใส หวานวา สมส่วนทุกอย่าง มีด้ายเขียวเหลืองแดง
ขาวหรือนวลร้อยอยู่ในแก้วไพทูรย์นั้น ฉันใด กิกขุก็พันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาชิบริสุทธิ์ผ่องແใส
ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้ม

น้อมจิตไปเพื่อญาณทั้สนะ เชอย่อมรู้ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูป ประกอบด้วยมหากุต ๔ เกิดแต่รามาภิคิ เติบโตด้วยข้าวสุกและขนมสด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มีอันทำลาย กระჯักรจะหายเป็นธรรมชาต และวิญญาณของเรานี้ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ ขอนี้เป็นปัญญาของเรอประการหนึ่ง.

มโนมิทธิญาณ

[๓๓๐] กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรmitรูปอันเกิดแต่ใจ คือนิรmitกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวะน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง ดุกรรมมาพ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึง shack ไส้ออกจากหล้าปล้อง เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้หล้าปล้อง นี้ไส หล้าปล้องอย่างหนึ่ง ไสอย่างหนึ่ง ก็แต่ไส shackออกจากหล้าปล้องนั้นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษจะพึง shack ควบอกจากฝึก เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ควบ นี้ฝึก ควบอย่างหนึ่ง ฝกอย่างหนึ่ง ก็แต่ควบ shack ควบอกจากฝึกนั้นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษ จะพึง shack ควบจากทราบ เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ นี้ทราบ ภูอย่างหนึ่ง ทราบอย่างหนึ่ง ก็แต่ shack ควบจากทราบนั้นเอง ฉันใด กิกขุก็พ้นนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ เชอย่อม โน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรmitรูปอันเกิดแต่ใจ คือนิรmitกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวะ น้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง แม้ขอนี้เป็นปัญญาของเรอประการหนึ่ง.

อิทธิวิธญาณ

[๓๓๑] กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิวิธิ เชอบรรค อิทธิวิธิหลายประการ กือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏ ก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพงภูเขาไปได้ ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลง แม้ในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาะไปในอากาศ เหมือนก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อำนวย

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกา ลีลขันธารรค - หน้าที่ 300

ทางกายไปตลอดพระหมโลกนี้ได้. ดูกรมาณพ เปรียบเหมือนช่างหม้อหรือลูกมือของช่างหม้อ ผู้คลาด เมื่อนวดดินดีแล้ว ต้องการภาชนะชนิดใดๆ พึงทำภาชนะชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนช่างงานหรือลูกมือของช่างงานผู้คลาด เมื่อแต่งงานดีแล้ว ต้องการเครื่องงานชนิดใดๆ พึงทำเครื่องงานชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนช่างทองหรือลูกมือของช่างทองผู้คลาด เมื่อหลอมทองดีแล้ว ต้องการทำทองรูปพรรณชนิดใดๆ พึงทำทองรูปพรรณชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ ฉันใด กิกขุก็พันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาริบิสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราสากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้ามจิตไป เพื่ออิทธิวิธี เช่นบรรลุอิทธิวิธีหมายประการ กือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียว ก็ได้ ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพงไปได้ ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลงในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เท่าไปในอากาศเหมือนนก ก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจภาพมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อานาจทางกายไปตลอดพระหมโลกนี้ได้ แม้ข้อนี้ก็เป็นปัญญาของเชอประการหนึ่ง.

ทิพย์โสตญาณ

[๓๓๒] กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาริ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราสากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้ามจิตไปเพื่อทิพย์โสตชาตุ. เชอย่อม ได้ยินเสียง ๒ ชนิด กือเสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ด้วยทิพย์โสตชาตุอัน บริสุทธิ์ ล่วงโสตของมนุษย์. ดูกรมาณพ เปรียบเหมือนบุรุษเดินทางไกล เขาจะพึงได้ยินเสียง กลองบ้าง เสียงตะโพนบ้าง เสียงสังขบ้าง เสียงบันเตาะวบ้าง เสียงเปิงนางบ้าง เขาจะพึง เข้าใจว่า เสียงกลองดังนี้บ้าง เสียงตะโพนดังนี้บ้าง เสียงสังขดังนี้บ้าง เสียงบันเตาะวัดังนี้บ้าง เสียงเปิงนางดังนี้บ้าง ฉันใด กิกขุก็พันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาริ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราสากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้ามจิตไป เพื่อทิพย์โสตชาตุ เชอย่อมได้ยินเสียง ๒ ชนิด กือเสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกล และใกล้ด้วยทิพย์โสตชาตุอันบริสุทธิ์ ล่วงโสตของมนุษย์ แม้ข้อนี้ก็เป็นปัญญาของเชอประการ หนึ่ง.

เจトイปริยญาณ

[๓๓๗] กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาชิ บริสุทธิ์ผ่องແผ้า ไม่มีกิเลส ปราสาหกอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจトイปริยญาณ.
เชอย่อมกำหนดครุ่งของสัตว์อื่นของบุคคลอื่นด้วยใจ คือจิตมีราคะ ก็รู้ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราสาหก หรือจิตมีโทสะ ก็รู้ว่าจิตมีโทสะ หรือจิตปราสาหก หรือจิตมีโภทะ ก็รู้ว่าจิตปราสาหกโภทะ จิตมีโนะ หรือจิตมีโนะ หรือจิตปราสาหกโนะ หรือจิตปราสาหกโนะ จิตมีจิต หรือจิตฟุ่งช่าน ก็รู้ว่าจิตฟุ่งช่าน จิตเป็นมหภาค ก็รู้ว่าจิตเป็นมหภาค หรือจิตไม่เป็นมหภาค จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า ก็รู้ว่าจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า ก็รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามาชิ ก็รู้ว่าจิตเป็นสามาชิ หรือจิตไม่เป็นสามาชิ ก็รู้ว่าจิตไม่เป็นสามาชิ จิตหลุดพ้น ก็รู้ว่าจิตหลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้น ก็รู้ว่าจิตไม่หลุดพ้น.
คุกรามণพ เปรียบเหมือนหลังส้าวชาหยาหยุ่นที่ขอบการแต่งตัว เมื่อส่องคุจางหน้าของตนใน กระจากอันบริสุทธิ์สะอาด หรือในภาชนะน้ำอันใส หน้ามีไฟ ก็จะพึงรู้ว่าหน้ามีไฟ หรือหน้าไม่มีไฟ ก็จะพึงรู้ว่าหน้าไม่มีไฟ ลันได กิกขุกิลันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาชิ บริสุทธิ์ผ่องແผ้า ไม่มีกิเลส ปราสาหกอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจトイปริยญาณ เชอย่อมกำหนดครุ่งของสัตว์อื่นของบุคคลอื่นด้วยใจ คือจิตมีราคะ ก็รู้ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราสาหก หรือจิตมีโทสะ ก็รู้ว่าจิตมีโทสะ หรือจิตปราสาหก หรือจิตมีโภทะ ก็รู้ว่าจิตมีโภทะ จิตมีจิต หรือจิตฟุ่งช่าน ก็รู้ว่าจิตฟุ่งช่าน จิตเป็นมหภาค ก็รู้ว่าจิตเป็นมหภาค หรือจิตไม่เป็นมหภาค จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า ก็รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามาชิ ก็รู้ว่าจิตไม่เป็นสามาชิ หรือจิตไม่เป็นสามาชิ ก็รู้ว่าจิตไม่เป็นสามาชิ จิตหลุดพ้น ก็รู้ว่าจิตหลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้น ก็รู้ว่าจิตไม่หลุดพ้น แม้ขอนี้ก็เป็นปัญญาของเรอประการหนึ่ง.

บุพเพนิวาสานุสสติญาณ

[๓๓๘] กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาชิ บริสุทธิ์ผ่องແผ้า ไม่มีกิเลส ปราสาหกอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ.

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 302

เชอย่องระลึกชาติก่อน ได้เป็นอันมาก กือ ระลึก ได้ชาติหนึ่งบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดวิวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏจุวิวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้างว่า ในกพโน้นเรามีชื่ออย่างนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวysุขเสวยทุกข์อย่างนั้ๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากภพนั้นแล้วได้ไปเกิดในกพโน้น แม้วในกพนั้น เราก็ได้มีชื่ออย่างนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวysุขเสวยทุกข์อย่างนั้ๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากภพนั้นแล้วได้ไปเกิดในกพนี้ เชอย่องระลึกถึงชาติก่อน ได้เป็นอันมากพร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุเทศ ด้วยประการจะนี้ คุณมานพ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงจากบ้านตนไปบ้านอื่น แล้วจากบ้านนั้นไปยังบ้านอื่นอีก จากบ้านนั้นกลับมาสู่บ้านของตนตามเดิม เขาจะพึงระลึกได้อย่างนี้ว่า เราได้จากบ้านของเราไปบ้านโน้น ในบ้านนั้น เราได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พูดอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น เราได้จากบ้านแม่นั้นไปยังบ้านโน้น แม้วในบ้านนั้นเราก็ได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พูดอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น แล้วเรากลับจากบ้านนั้น มาสู่บ้านของตนตามเดิม ดังนี้ ฉันได กิจยุกิพันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแผล ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่นไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อม จิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ เชอย่องระลึกชาติก่อน ได้เป็นอันมาก กือ ระลึกได้หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดวิวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้างว่า ในกพโน้น เรามีชื่ออย่างนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวysุขเสวยทุกข์อย่างนั้ๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากภพนั้นแล้วได้ไปเกิดในกพโน้น แม้วในกพนั้นเราก็มีชื่อนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวysุขทุกข์อย่างนั้ๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากภพนั้นแล้วได้มาเกิดในกพนี้ เชอย่องระลึกถึงชาติก่อน ได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุเทศ ด้วยประการจะนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นปัญญาของธรรมประการหนึ่ง.

จุตุปปاتัญญ

[๓๓๕] กิกขนน์ เมื่อจิตเป็นสามัช บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตึ้งมั่น ไม่หวั่น ไห้อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้จุติและอุปบัติของ สัตว์ทั้งหลาย เชอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัติ เล่า ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณ ธรรม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วง จักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ ประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอริยเจ้า เป็นมิจนาทิกูฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจนาทิกูฐิ เมืองหน้าแต่ตายพระภัยแตก เขายื่อม เข้าถึงอนาย ทุกติ วินิบาต นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ ประกอบด้วยกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ดีเตียนพระอริยเจ้า เป็นสัมมาทิกูฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิกูฐิ เมืองหน้าแต่ตาย พระภัยแตก เขายื่อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์ ดังนี้ เรอຍ่อมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัติ เล่า ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณธรรม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุ ของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมด้วยประการจะนี้ เปรียบเหมือนปราสาทตั้ง อยู่ ณ ทาง ๓ แพร่ ท่ามกลางพระนคร บุรุษผู้มีจักษุยืนอยู่บนปราสาทนี้ จะพึงเห็นหมู่ชน กำลังเข้าไปสู่เรือนบ้าง กำลังออกจากเรือนบ้าง กำลังสัญจรเป็นแคล้วอุยในถนนบ้าง นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ ท่ามกลางพระนครบ้าง เขาจะพึงรู้ว่า คนเหล่านี้เข้าสู่เรือน เหล่านี้ออกจากเรือน เหล่านี้สัญจรเป็นแคล้วอุยในถนน เหล่านี้นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ ท่ามกลางพระนคร นั้นได กิกข กีนันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามัช บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่ การงาน ตึ้งมั่น ไม่หวั่น ไห้อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้จุติและอุปบัติของสัตว์ทั้งหลาย เชอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัติ เล่า ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณธรรม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วง จักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ว่า สัตว์เหล่านี้ ประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอริยเจ้า เป็น มิจนาทิกูฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจนาทิกูฐิ เมืองหน้าแต่ตายพระภัยแตก เขายื่อมเข้า ถึงอนาย ทุกติ วินิบาต นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ ประกอบด้วยกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ดีเตียนพระอริยเจ้า เป็นสัมมาทิกูฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิกูฐิ เมืองหน้าแต่ตาย พระภัยแตก เขายื่อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์ ดังนี้ เรอຍ่อมเห็นหมู่สัตว์กำลังจุติ กำลัง อุปบัติ เล่า ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณธรรม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 304

ถ่วงจักษุของมนุษย์ บ่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยประการจะนี้ แม้ขอนี้ก็เป็นปัญญาของเรื่องประการหนึ่ง.

อาสวักขยญาณ

[๓๗] กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ ย่อมรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกชนิโรธ นี้ทุกชนิโรคามินิปฏิปทา เหล่านี้อาสวะ น้ออาสวสมุทัย น้ออาสาวนิโรธ น้ออาสาวนิโรคามินิปฏิปทา เมื่อเชอรู้เห็นอย่างนี้ จิตย่อมหลุดพ้น แม้จากการมาสวะ แม้จากการมาสวะ แม้จากการมาสวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พระมหาธรรมอยู่จุ่นแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี. ดูกรมาṇip เปรียบเหมือนสาร่น้ำบนยอดเขาใส่สะอาด ไม่จุ่นม้ำ บุรุษผู้มีจักษุยืนอยู่บนยอดสาร่นนี้ จะพึงเห็นหอยโข่งและหอยกานต่างๆ บ้าง ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ฝุ่นปลาบ้าง กำลังว่ายอยู่บ้าง หยุดอยู่บ้าง ในสาร่น้ำนั้น เขาจะพึงคิดอย่างนี้ว่า สาร่น้ำนี้ใส่สะอาด ไม่จุ่นม้ำ หอยโข่งและหอยกานต่างๆ บ้าง ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ฝุ่นปลาบ้าง เหล่านี้กำลังว่ายอยู่บ้าง กำลังหยุดอยู่บ้าง ในสาร่น้ำนั้น ดังนี้ ฉันได กิกขุก็พัնนั้น แล เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ ย่อมรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกชนิโรธ นี้ทุกชนิโรคามินิปฏิปทา เหล่านี้ อาสวะ น้ออาสวสมุทัย น้ออาสาวนิโรธ น้ออาสาวนิโรคามินิปฏิปทา เมื่อเชอรู้เห็นอย่างนี้ จิตย่อมหลุดพ้น แม้จากการมาสวะ แม้จากการมาสวะ แม้จากการมาสวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พระมหาธรรมอยู่จุ่นแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี แม้ขอนี้ก็เป็นปัญญาของเรื่องประการหนึ่ง.

สุกมาṇipแสดงตนเป็นอุบาสก

[๓๘] ดูกรมาṇip ปัญญาบันธ้อนเป็นอริยะนี้แล ที่พระผู้มีพระภาคได้ตรัสสรรเสริญ และทรงยังประชุมชนนี้ให้สماทาน ให้ตั้งอยู่ ให้คำรงอยู่ และในพระธรรมวินัยนี้ มิได้มีกรณีกิจที่ยิ่งขึ้น ไปอีก.

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 305

๙. ข้าแต่ท่านพระอานนท์ นาอัศจรรย์นัก ไม่เคยมีมาแล้ว ปัญญาขันธอันเป็นอริยะนี้
บริบูรณ์แล้ว มิใช่ไม่บริบูรณ์ ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นปัญญาขันธอันเป็นอริยะที่บริบูรณ์แล้วอย่างนี้
ในสมณพราหมณ์พากอื่นภายนอกพระศาสนาแล้ว และในธรรมวินัยนี้ ไม่มีกรณีกิจจะไรที่
ยิ่งขึ้นไปอีก.

ข้าแต่ท่านพระอานนท์ผู้เจริญ ภัยตของท่านแจ่มแจ้งนัก ข้าแต่ท่านพระอานนท์ผู้เจริญ^{๒๔๗}
ภัยตของท่านแจ่มแจ้งนัก เปรียบเหมือนบุคคลหมายของที่ค่าว่า เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คน
หลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืด ด้วยคิดว่าผู้มีจักษุกเห็นรูป ดังนี้ ฉันได พระอานนท์ประกาศ
พระธรรมโดยอนกปริยา ฉันนั้นเหมือนกัน ข้าแต่ท่านพระอานนท์ ข้าพเจ้านี้ขอถึงท่านพระ
โකม พระธรรมและพระสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอท่านพระอานนท์ จงจำข้าพเจ้าว่าเป็นอุณาสก
ผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฉะนี้แล.

จบสูตร ๑๐

๑๑. เกวัญญสูตร

เรื่องนายเกวัญญ (ชาวยะมัง)

[๓๓๙] ข้าพเจ้าได้สัตบ์มาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาค ประทับอยู่ณ สวนมะม่วงของป่าวาริกเศรษฐี เขตเมืองนาลันทา. ครั้งนั้น เกวัญญ คุหบดีบุตร เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวัท แล้วนั่งณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. ครั้นนั่งเรียบร้อยแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมืองนาลันทาฯ เป็นเมืองมั่งคั่งสมบูรณ์ มีผู้คนมาก คับคั่งไปด้วยมนุษย์ ล้วนแต่เลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคเป็นอย่างยิ่ง ขอประทานโอกาสเดินทางเข้า ขอพระผู้มีพระภาคทรงชี้กิจมุสักรูปหนึ่งที่จักรการทำอิทธิปักษิหาริย์อันเป็นธรรมที่ยิ่ง恢ดของมนุษย์ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ชาวเมืองนาลันทาฯ จักเลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคเป็นอย่างยิ่ง สุดที่จะประมาณ เมื่อเกวัญญ คุหบดีบุตรกราบทูลดังนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า คุกรเกวัญญ รามิได้แสดงธรรมแก่กิจมุทั้งหลายอย่างนี้ว่า มาเดินกิจมุทั้งหลาย เชอทั้งหลายจกรทำอิทธิปักษิหาริย์อันเป็นธรรมที่ยิ่ง恢ดของมนุษย์ แก่คุหบดีสัตสี ผู้นุ่งขาวห่มขาวดังนี้. เกวัญญ คุหบดีบุตร ได้กราบทูล เป็นคำนส่องว่า พระพุทธเจ้าฯ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์มิได้จำกัด พระผู้มีพระภาค เพียงแต่กราบทูลอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมืองนาลันทาฯ เป็นเมืองมั่งคั่งสมบูรณ์ มีผู้คนมาก คับคั่งไปด้วยมนุษย์ ล้วนแต่เลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคเป็นอย่างยิ่ง ขอประทานโอกาสเดินทางเข้า ขอพระผู้มีพระภาคทรงชี้กิจมุสักรูปหนึ่งที่จักรการทำอิทธิปักษิหาริย์อันเป็นธรรมที่ยิ่ง恢ดของมนุษย์ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ชาวเมืองนาลันทาฯ จักเลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคเป็นอย่างยิ่ง สุดที่จะประมาณ แม้ครั้งที่ ๓ เกวัญญ คุหบดีบุตรก็ได้กราบทูลอย่างนั้น.

ปักษิหาริย์ ๓ ประการ-อิทธิปักษิหาริย์

[๓๔๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า คุกรเกวัญญ ปักษิหาริย์ ๓ อย่างนี้ เราทำให้แจ้งด้วยปัญญา อันยิ่งด้วยตนเองแล้ว จึงได้ประกาศให้รู้ ปักษิหาริย์ ๓ อย่างเป็นไนน? กือ อิทธิปักษิหาริย์ ๑

อาแทนาปภิหาริํ ๑ อนุสารานีปภิหาริํ ๑ ก็อทิปภิหาริํเป็น ไจน? ดูกรเกวัญญ์ กิกขุใน ธรรมวินัยนี้ ย่อมแสดงถูกที่ได้หลายอย่าง คือคนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หากคนเป็นคนเดียว ก็ได้ ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฟ้า กำแพง ภูเขาไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลงแม้ในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดิน ก็ได้ เพราะไปในอากาศเหมือนก็ได้ ลุบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจมากด้วย ฝ่ามือก็ได้ ใช้อานาจด้วยกายไปตลอดพระมหาโลกก็ได้ เพราะเหตุดังนี้นั้น บุคคลผู้ได้ผู้หนึ่งที่มี ศรัทธาเลื่อมใส เห็นกิกขุนั้นแสดงถูกที่ได้หลายอย่าง ... ครั้นแล้วเราจะบอกแก่คนผู้ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส คนใดคนหนึ่งว่า อัศจรรย์จริงหนอ ท่านไม่เคยมีมาเลย ท่าน ความที่สมณะมีฤทธิ์ มาก ความที่สมณะมีอำนาจมาก ข้าพเจ้าได้เห็นกิกขุรูปนี้แสดงถูกที่ได้หลายอย่าง ... เมื่อเป็น เช่นนี้ คนผู้ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใสนั้น จะพึงกล่าวกระคนผู้มีศรัทธาเลื่อมใสอย่างนี้ว่า ท่าน มี วิชาอยู่อย่างหนึ่งชื่อว่า กันธารี กิกขุรูปนั้นแสดงถูกที่ได้หลายอย่าง ... ได้ด้วยวิชาชื่อว่า กันธารี นั้น ดูกรเกวัญญ์ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็น ไ Jain? คนผู้ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใสนั้น จะพึง กล่าวอย่างนั้นกระคนผู้มีศรัทธาเลื่อมใสนั้นบ้าง ไหม พึงกล่าวพระเจ้าข้า ดูกรเกวัญญ์ เราเลึงเห็น ไทยในอิทธิปภิหาริํอย่างนี้แล จึงอีกด้วย อะ เกลียดอิทธิปภิหาริํ.

อาแทนาปภิหาริํ

[๓๔๐] ดูกรเกวัญญ์ ก็อาแทนาปภิหาริํเป็น ไ Jain? กิกขุในธรรมวินัยนี้ ย่อมทายใจ ทายความรู้สึกในใจ ทายความนึกคิด ทายความต้องของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่น ได้ว่า ใจของ ท่านเป็นอย่างนี้ ใจของท่านเป็นไปโดยอาการนี้ จิตของท่านเป็นดังนี้ เพราะเหตุดังนี้นั้น บุคคล ผู้ได้ผู้หนึ่งมีศรัทธาเลื่อมใสเห็นกิกขุนั้นทายใจ ทายความรู้สึกในใจ ทายความนึกคิด ทายความ ต้องของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่น ได้ว่า ใจของท่านเป็นอย่างนี้ ใจของท่านเป็นไปโดยอาการนี้ จิตของท่านเป็นดังนี้ ครั้นแล้วเราบอกแก่คนที่ยังไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส คนใดคนหนึ่งว่า อัศจรรย์จริงหนอ ท่าน ไม่เคยมีมาเลย ท่าน ความที่สมณะมีฤทธิ์มาก ความที่สมณะมีอำนาจมาก ข้าพเจ้าได้เห็นกิกขุรูปนี้ทายใจ ทายความรู้สึกนึกในใจ ทายความนึกคิด ทายความต้อง ของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นได้ ... เมื่อเป็นเช่นนี้ คนผู้ไม่มีศรัทธาเลื่อมใสนั้น พึงกล่าวกระหาว่า ท่าน มีวิชาอย่างหนึ่งชื่อว่า มนิ迦 กิกขุรูปนั้นทายใจ ทายความรู้สึกในใจ ทายความนึกคิด

ทายความต้องของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นก็ได้ ... ด้วยวิชาชี่อ้วว่า มาณิกานั้น ดูกรเกวัญญ์ ท่านจะ สำคัญความข้อนั้นเป็นไอน? คนผู้ไม่มีศรัทธาเลื่อมใส่นั้น พึงกล่าวอย่างนั้นกับคนผู้มีศรัทธา เลื่อมใสกันบ้างไหม? พึงกล่าวพระเจ้าข้า ดูกรเกวัญญ์ เราเลี้งเห็นไทยในอาเทศนาปักษิหาริย์ อ่ายนี้แล จึงอีดอัด 宛如 เกลียดอาเทศนาปักษิหาริย์.

อนุสาวนีปักษิหาริย์

[๓๔๑] ดูกรเกวัญญ์ ก้อนุสาวนีปักษิหาริย์เป็นไอน? กิกมุในธรรมวินัยนี้ ย่อมพร่ำ สotonอย่างนี้ว่า ท่านจะตรึกอย่างนี้ อย่าตรึกอย่างนั้น จงทำในใจอย่างนี้ อย่าทำในใจอย่างนั้น งละเอสั่นนี้ จงเข้าถึงสิ่งนี้อยู่ถิด นี้เรียกอนุสาวนีปักษิหาริย์.

[๓๔๒] ดูกรเกวัญญ์ อีกข้อหนึ่ง พระตถาคตแสดงด้วยอุบัติในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เอง โดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและธรรมะ เสเด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึก บุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระองค์นั้นทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พระมหาโลกให้แจ้งชัด ด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณะราหมณ์เทวดาและ มนุษย์ให้รู้ตาม ทรงแสดงธรรม งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ทรงประกาศ พระธรรมจรรยาพิริยัติธรรม ทั้งบรรดาทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ลึ้นเชิง คุหบดี บุตรคุหบดี หรือผู้ เกิดเฉพาะในครรภุลูกใดครรภุลูกหนึ่ง ย่อมฟังธรรมนั้น ครั้นฟังแล้ว ได้ศรัทธาในพระตถาคต เมื่อ ได้ศรัทธาแล้ว ย่อมเห็นตระหนักว่า พระราชศัพด์แอบ เป็นทางมาแห่งชุลี บรรพชาเป็นทาง ปลด朵ไปร่วง การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพระธรรมจรรยาให้บริบูรณ์ให้บริสุทธิ์โดยส่วนเดียว คุจสังข์ชัด ไม่ใช่ทำได่ง่าย ถ้ากระไร เราพึงปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัศตร์ ออกบัวช เป็นบรรพชิต สมัยต่อมา เขาจะกองโภคสมบัติน้อยใหญ่ ละเครื่องญาติน้อยใหญ่ ปลงผมและ หนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัศตร์ ออกบัวชเป็นบรรพชิต เมื่อบัวชแล้ว สำรวมระวังในพระปติ ไมอกข้อผู้ ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโකจ นีปรกติเห็นภัยในไทยเพียงเล็กน้อย สามารถศึกษา อยู่ในสึกษาบทั้งหลาย ประกอบด้วยภาษากรรม วจกรรมที่เป็นกุศล มีอาชีพบริสุทธิ์ ถึงพร้อม ด้วยศีล คุ้มครองทวาร ในอินทรีย์ทั้งหลาย ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ เป็นผู้สันโภด.

จุลศึก

๑. กิจมุนิธรรมวินัยนี้ ลักษณะมาสัตว์ เว้นขาดจากการมาสัตว์ วางทัณฑะ วางค่าตรา มีความละอาย มีความอึ้งดู มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ข้อนี้ก็เรียกว่า อนุศาสนีปฎิหาริย์.

๒. เชอละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ รับแต่ของที่เขาให้ ต้องการแต่ของที่เขาให้ ไม่ประพฤติดนเป็นขโนม เป็นผู้สะอาดอยู่ แม้ข้อนี้ก็เรียกว่า อนุศาสนีปฎิหาริย์.

๓. เชอกรรมเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ ประพฤติพรหมจรรย์ ประพฤติห่างไกล เว้นขาดจากเมญุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน แม้ข้อนี้ก็เรียกว่า อนุศาสนีปฎิหาริย์.

๔. เชอการพุดเท็จ เว้นขาดจากการพุดเท็จ พุดแต่คำจริง คำรำคำสัตย์ มีถ้อยคำ เป็นหลักฐาน ควรเชื่อได้ ไม่พูดลวงโลก แม้ข้อนี้ก็เรียกว่า อนุศาสนีปฎิหาริย์.

๕. เชอคำส่อเสียด เว้นขาดจากการคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้น เพื่อให้คนหมุนนี้เดกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้วไม่มาบอกข้างนี้ เพื่อให้คนหมุนโน้นแตกร้าวกัน สมานคนที่เดกร้าวกันแล้วบ้าง สรงเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ขอบคนผู้พร้อมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวแต่คำที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน แม้ข้อนี้ก็เรียกว่า อนุศาสนีปฎิหาริย์.

๖. เชอคำหมาย เว้นขาดจากการคำหมาย กล่าวแต่คำที่ไม่มีไทย เพราหม ชวนให้รักจันใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่ พ้อใจ แม้ข้อนี้ก็เรียกอนุศาสนีปฎิหาริย์.

๗. เชอคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากการคำเพ้อเจ้อ พุดถูกกาล พุดแต่คำที่เป็นจริง พุดอิงอรรถ พุดอิงธรรม พุดอิงวินัย พุดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์โดยกาลอันควร แม้ข้อนี้ก็เรียกว่า อนุศาสนีปฎิหาริย์.

๘. เชอเว้นจากการพราກพืชความและภูตความ.

๙. เชอฉันหนนเดียว เว้นการฉันในราตรี งดจากการฉันในเวลาวิกาล.

๑๐. เชอเว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี และดูการเล่นอันเป็นข้าศึก แก่กุศล.

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 310

๑๔. เขօเว້ນขาดจากการทัดทรงประดับ ตอบแต่งร่างกาย ด້ວຍຄອກໄມ້ຂອງຫອມ และ
เครื่องประเทົງພິວ อັນເປັນສູານແທ່ງການແຕ່ງຕົວ.

๑๕. เขօເວ້ນขาดຈາກການນິ່ງອນນິ່ງທີ່ອນອັນສູງໃໝ່.

๑๖. เขօເວ້ນขาดຈາກການຮັບທອງແລະເຈີນ.

๑๗. เขօເວ້ນขาดຈາກການຮັບຊູ້ຜູ້າຫາດີບ.

๑๘. เขօເວ້ນขาดຈາກການຮັບເນື້ອດີບ.

๑๙. เขօເວ້ນขาดຈາກການຮັບສຕະງແລະຄຸມາຮີ.

๒๐. เขօເວ້ນขาดຈາກການຮັບທາສີແລະທາສ.

๒๑. เขօເວ້ນขาดຈາກການຮັບແພະແລະແກະ.

๒๒. เขօເວ້ນขาดຈາກການຮັບໄກ່ແລະສຸກຣ.

๒๓. เขօເວ້ນขาดຈາກການຮັບຊ້າງ ໂກ ມ້າ ແລະຄາ.

๒๔. เขօເວ້ນขาดຈາກການຮັບໄວ່ນາແລະທີ່ດິນ.

๒๕. เขօເວ້ນขาดຈາກການປະກອນຫຼຸດກຽມແລະກາຮັບໃໝ່.

๒๖. เขօເວ້ນขาดຈາກການຊື້ອກການຂາຍ.

๒๗. เขօເວ້ນขาดຈາກການໂກງດ້ວຍຕາຮ່າງ ການໂກງດ້ວຍຂອງປລອມ ແລະການໂກງດ້ວຍ
ເກົ່າງຕົວວັດ.

๒๘. เขօເວ້ນขาดຈາກການຮັບສິນນິນ ກາຣລ່ອລວງ ແລະກາຣຕລບຕະແລງ.

๒๙. เขօເວ້ນขาดຈາກການຕັດ ກາຣມ່າ ກາຣຈອງຈໍາ ກາຣຕີ່ຈິງ ກາຣປິ້ນ ແລະກຣໂຈກ
ແມ່ຂອນນີ້ເຮັກວ່າອນຸສາສັນປາງຸຫາຣີ.

ນັ້ນມີມືສຶກ

๑. ກີກຢູ່ເວ້ນขาดຈາກການພຣາກພື້ນຄາມແລະກູດຄາມ ເຊັ່ນອ່າງທີ່ສົນພຣາຮມນີ້ເຈົ້າຢູ່
ບາງຈຳພວກ ລັນໄກໜະທີ່ເຫັນໃຫ້ດ້ວຍຄຣທານແລ້ວ ຍັງປະກອນການພຣາກພື້ນຄາມແລະກູດຄາມເກີນ
ປານນີ້ ຄື້ອ ພື້ນເກີດແຕ່ເໜັງ ພື້ນເກີດແຕ່ດຳຕັ້ນ ພື້ນເກີດແຕ່ພລ ພື້ນເກີດແຕ່ຍອດ ພື້ນເກີດແຕ່ເມັດີດ
ເປັນທີ່ກຣບທ້າ ແມ່ຂອນນີ້ເຮັກວ່າອນຸສາສັນປາງຸຫາຣີ.

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 311

๒. กิจมุเว้นขาดจากการบริโภคของที่ทำการสะสมไว้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการบริโภคของที่ทำการสะสมไว้
เห็นปานนี้ คือ สะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมเครื่อง
ประเทืองผิว สะสมของห้อม สะสมอามิส แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาวานีปากูหาริย์.

๓. กิจมุเว้นขาดจากการคุกการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยคุกการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล
เห็นปานนี้ คือ การฟ้อน การขับร้อง การประโคมมหรสพ มีการรำเป็นต้น การเด่น尼าย
การเล่นปربมือ การเล่นปลูกผึ้ง การเล่นตีกลอง ฉากภาพบ้านเมืองที่สวยงาม การเล่นของคน
จันทาล การเล่นไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนช้าง ชนม้า ชนกระนือ ชนโโค ชนแพะ
ชนแกะ ชนไก่ รับนกกระท่า รำกระบีกระบอง Majority Majority การรับ การตรวจพล
การจัดกระบวนการทัพ กองทัพ แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาวานีปากูหาริย์.

๔. กิจมุเว้นขาดจากการขวนขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เช่น
อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยเล่น
การพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเห็นปานนี้ คือ เล่นมากกรุกแผละแปดตา แผละสิบตา
เล่นมากเกิน เล่นดວด เล่นมากไหว เล่นโยนบ่วง เล่นไม้ทึ่ง เล่นกำทาย เล่นสกาก
เล่นเป่าใบไม้ เล่นไถน้อยๆ เล่นหกคะแนน เล่นกังหัน เล่นตัวงทราย เล่นรอน้อยๆ
เล่นธนูน้อยๆ เล่นเขียนทายกัน เล่นทายใจ เล่นเดือนคนพิการ แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาวานี
ปากูหาริย์.

๕. กิจมุเว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่
เห็นปานนี้ คือ เดียงมีเท้าเกินประมาณ เดียงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโกเชาว์บนขา
เครื่องลากที่ทำด้วยขนแกะวิจิตรด้วยลวดลาย เครื่องลากที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลากที่มี
สัมฐานเป็นช่องดอกไม้ เครื่องลากที่ยัดนุ่น เครื่องลากขนแกะวิจิตรด้วยรูปสัตว์ร้ายมีสีหะและ
เสือเป็นต้น เครื่องลากขนแกะมีขนตั้ง เครื่องลากขนแกะมีขนข้างเดียว เครื่องลากทองและ

เงินแคน ไหム เครื่องลาด ไหมบลิบทองและเงิน เครื่องลาดบนแกะจุนงฟ้อน ๑๖ คน เครื่องลาด
หลังช้าง เครื่องลาดหลังม้า เครื่องลาดในรถ เครื่องลาดที่ทำด้วยหนังสัตว์ชื่ออชนะอันมีขน
อ่อนนุ่ม เครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังชุมด เครื่องลาดมีเพดาน เครื่องลาดมีหมอนช้าง
แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาสนีปฎิหาริย์.

๖. กิกมุเว้นขาดจากการประกอบการประดับศพบแต่งร่างกายอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว
เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวย
ประกอบการประดับศพบแต่งร่างกายอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัวเห็นปานนี้ คือ อบตัว ไคลอวัชะ
อาบน้ำหอม นวด ส่องกระจก แต้มตา ทัดดอกไม้ ประเทืองผิว ผัดหน้า ทาปาก ประดับ
ข้อมือ สวมเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้กลากยา ใช้ดาม ใช้บรรค์ ใช้ร่ม สวมรองเท้าประดับวิจิตร
ติดกรอบหน้า ปักปิ่น ใช้พัดวาลวิชนี นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีลาย แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาสนี
ปฎิหาริย์.

๗. กิกมุเว้นขาดจากศรัทธานกตา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะ
ที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบศรัทธานกตา เห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราชา เรื่องมหา
อำนาจย เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องรบ เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้
เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องยาน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ
เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องตระกูล เรื่องท่าน้ำ เรื่องคนที่ล่วงลับไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่อง
ทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อมด้วยประการนั้นๆ แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาสนีปฎิหาริย์.

๘. กิกมุเว้นขาดจากการกล่าวถ้อยคำแก่กัน เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบาง
จำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังกล่าวถ้อยคำแก่กันเห็นปานนี้ เช่นว่า ท่าน
ไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง ท่านจักรู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่านปฏิบัติผิด
ข้าพเจ้าปฏิบัติถูก ถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นประ โยชน์ ของท่าน ไม่เป็นประ โยชน์ คำที่ควรจะกล่าว
ก่อน ท่านกลับกล่าวภาษาหลัง คำที่ควรจะกล่าวภาษาหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน ข้อที่ท่านเคยชี้ช่อง
มาผันแปร ไปแล้ว ข้าพเจ้าจับผิดว่าท่านได้แล้ว ข้าพเจ้าข่มท่านได้แล้ว ท่านจะถอนว่าทะ
เสีย มิฉะนั้นจะแก้ไขเสีย ถ้าสามารถ แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาสนีปฎิหาริย์.

๔. กิจมุ่นหาดจากการประกอบกิจกรรมและการรับใช้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวกนั้นโภชนาที่เขาให้ด้วยครั้งๆแล้ว ยังขวนขวยประกอบกิจกรรมและการรับใช้
เห็นป่านนี้ คือ รับเป็นทูตของพระราชา รามาท่าอามาดาย กษัตริย์พราหมณ์ คุหบดี และกุุมารว่า
ท่านจะไปในที่นี่ ท่านจะไปในที่โน้น ท่านจะนำอาสั่งนี้ไป ท่านจะนำอาสั่งนี้ในที่โน้นมา ดังนี้
แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาวานีปักษิหาริย์.

๕. กิจมุ่นหาดจากการพุดหลอกลวงและการพุดเลียบเคียง เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกนั้นโภชนาที่เขาให้ด้วยครั้งๆแล้วยังเลียบโดยทางผิดด้วยติรัจฉานวิชา พูดหวาน
ล้อม พูดและเลื้ม แสวงหาลาภด้วยลาก แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาวานีปักษิหาริย์.

มหาศีล

๖. กิจมุ่นหาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจฉานวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกนั้นโภชนาที่เขาให้ด้วยครั้งๆแล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจฉานวิชาเห็น
ป่านนี้ คือ ทายอวัยวะ ทายนิมิตร ทายอุปนาต ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดฟ้า
ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวงเวียนเทียน ทำพิธีซัดแกลงบูชาไฟ ทำพิธีซัดรำบูชาไฟ ทำพิธี
ซัดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมนเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ
ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมօคุอวัยวะ คุลักษณะที่บ้าน คุลักษณะที่น่า เป็นหมօปลูกเสก
เป็นหมօพิ เป็นหมօลงเลขบันทึกกันบ้านเรือน เป็นหมօอยุ เป็นหมօยาพิย เป็นหมօแมลงป่อง
เป็นหมօรักษาแพลงหนูกัด เป็นหมօทายเสียงนก เป็นหมօทายเสียงกา เป็นหมօทายอายุ
เป็นหมօเสกกันลูกศร เป็นหมօทายเสียงสัตว์ แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาวานีปักษิหาริย์.

๗. กิจมุ่นหาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจฉานวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก นั้น โภชนาที่เขาให้ด้วยครั้งๆแล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจฉานวิชา
เห็นป่านนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะไม้พลอย ทายลักษณะฟ้า ทายลักษณะศตวรรษ
ทายลักษณะดาว ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตว์
ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุุมาร ทายลักษณะกุุมารี ทายลักษณะทาส ทายลักษณะช้าง
ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระเบื้อง ทายลักษณะโคลอสกะ ทายลักษณะโโค ทายลักษณะแพะ

ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระทา ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ่น
ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมุก แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาวนีปักษิหาริย์.

๓. กิจมุ่งเว้นจากการเลืองชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังเลืองชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา
เห็นปานนี้ คือ ถูกยกย่าตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชา
ภายในจักยกเข้าประชิด พระราชาภายนอกจักถอย พระราชาภายนอกจักยกเข้าประชิด พระราชา
ภายนอกจักถอย พระราชาภายนอกมีชัย พระราชาภายนอกจักปราชัย พระราชาภายนอกจักมีชัย
พระราชาภายนอกปราชัย พระราชาองค์นี้จักมีชัย พระราชาองค์นี้จักปราชัย เพราะเหตุนี้ฯ
แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาวนีปักษิหาริย์.

๔. กิจมุ่งเว้นจากการเลืองชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังเลืองชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา
เห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส จักมีนักยัตรคราส ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์จักเดินถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดวงนักยัตรจักเดินถูกทาง ดวง
นักยัตรจักเดินผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟ้าร่อง ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตรจักขึ้น ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตรจักตก ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตรจักม้าหมอง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตรจักระจ่าง จันทร์
คราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักยัตรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้
ดวงนักยัตรเดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงนักยัตรเดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหาง
จักมีผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดินไหวจักมีผลเป็นอย่างนี้ ฟ้าร่องจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตรขึ้นจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตรตกจักมีผล
เป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดวงนักยัตรม้าหมองจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์
และดวงนักยัตรกระจ่างจักมีผลเป็นอย่างนี้ แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาวนีปักษิหาริย์.

๕. กิจมุ่งเว้นจากการเลืองชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวกฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังเลืองชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชาเห็น

ป่านนี้คือ พยากรณ์ว่า จักรมิฬนดิ จักรมิฬนแด้ง จักรมีกิกขายาหาได้ง่าย จักรมีกิกขายาหาได้ยาก จักรมีความเกยม จักรมีภัย จักรเกิดโรค จักรมีความสำราญหาโรคมิได้ หรือันบะแวนน คำนวน นับประมวล แต่งกาพย์ โลกาภิตศาสตร์ แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาสนีปักษีหาริย์.

๖. กิจกรรมเว้นทางจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยตัวรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพระมหาณ์ผู้เจริญบางจำพวกนั้น โภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยตัวรัจนาวิชาเห็นปานนี้ คือ ให้ฤกษ์อวาระมงคล ให้ฤกษ์วิวาระมงคล คุฤกษ์เรียงหมอน คุฤกษ์หย่าร้าง คุฤกษ์เก็บทรัพย์ คุฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูกระหะร้าย ให้ยาดุจครรภ์ ร่ำยมนต์ให้ลึ้นกระดัง ร่ำยมนต์ให้ความแจ้ง ร่ำยมนต์ให้มือสั่น ร่ำยมนต์ไม่ให้หนู ได้ยินเสียง เป็นหม้อทรงกระจาก เป็นหม้อทรงหลึงสาร เป็นหม้อทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ำยมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญบัว แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาสนีปฏิหาริย์.

๗. กิจกรรมเว้นภาคจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยตัวตั้งจากนิวชีวะ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบ้างจำพวกนั้น ก็จะนำให้เข้าให้ด้วยศรัทธา แล้วบังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยตัวตั้งจากนิวชีวะเห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก่บุน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำกระเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลับเป็นกระเทย ทำพิธีปลูกเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รถน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ปรุงยาสำรอก ปรุงยาถ่ายโภยเบื้องบน ปรุงยาถ่ายโภยเบื้องล่าง ปรุงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดหู ปรุงยาตา ปรุงยานัดถุ ปรุงยาทา กัด ปรุงยาทาสามาน ป้ายยาตา ทำการฝ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชาแพลง แม้มขอนนี้ก็เรียกว่าอนสาสนีปฏิหาริย์.

คุรุเกวัญญ์ กิกมุสมบูรณ์ ด้วยศีลอดย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไห่นๆ เพราะศีลสังวรนั้น เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้มุราชากิเบกกำจัดราชศัตรู ได้แล้วย่อมไม่ประสบภัยแต่ไห่นๆ เพราะราชศัตรูนั้น คุรุเกวัญญ์ กิกมุก็ยังนั้นสมบูรณ์ ด้วยศีลอดย่างนี้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไห่นๆ เพราะศีลสังวรนั้น กิกมุสมบูรณ์ ด้วยอริยศีลขันธ์นี้ ย่อมได้เสวยสุขอันปราศจากโทษในภายใต้คุรุเกวัญญ์ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิกมุชี้อว่า เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยอนุสาวานีปฏิหาริย์.

อินทรียสังเคราะห์

อภิชมา และ โภมนัสครอบจันนั้น ซึ่อว่ารักษาจักบุนทรีย์ ซึ่อว่าถึงความสำราญในจักบุนทรีย์
กิกขุฟังเสียงด้วยโสต ... 大妈ลินด้วยมานะ ... ลินรสด้วยชีวหา ... ถูกต้องโภภูริพะด้วยกา...

รู้แจ้งธรรมารมณ์ด้วยใจแล้ว ไม่ถืออนุพัชญุชนะ เชออย่อมปฏิบัติเพื่อสำราญมนินทรีย์
ที่เมื่อไม่สำราญแล้ว จะเป็นเหตุให้กุศลธรรมอันลามก คือ อภิชมา และ โภมนัสครอบจันนั้น
ซึ่อว่ารักษามนินทรีย์ ซึ่อว่าถึงความสำราญในมนินทรีย์ กิกขุประกอบด้วยอินทรียสัจารอันเป็น^๒
อริยะเช่นนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันบริสุทธิ์ ไม่ระคนด้วยกิเลสในกายใน คุกรเกวภูรี แม้ข้อนี้
ก็เรียกว่าอนุสาสนีปักษิหาริย์.

คุกรเกวภูรี กิกขุในธรรมวินัยนี้ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการก้าว ในการถอย ในการแล
ในการเหลียว ในการคุ้ย ในการเหยียดออก ในการทรงสังฆาฏิบัตรและจีวร ในการลับ
การดีม การเดี้ยว การลิม ในการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการเดิน
การยืน การนั่ง การหลับ การตื่น การพูด การนิ่ง คุกรเกวภูรี แม้ข้อนี้ก็เรียกว่า
อนุสาสนีปักษิหาริย์.

คุกรเกวภูรี กิกขุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้สั่นโดยด้วยจีวรเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วย
บินทนาตเป็นเครื่องบริหารห้อง เชอจะไปทางทิสาภาคใดๆ ก็ถือไปได้เอง คุกรเกวภูรี นกมีปีก
จะบินไปทางทิสาภาคใดๆ ก็มีแต่ปีกของตัวเป็นภาระบินไปนั้นได กิกขุก็พันนั้นแล เป็นผู้สั่นโดย
ด้วยจีวรเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วยบินทนาตเป็นเครื่องบริหารห้อง เชอจะไปทางทิสาภาคใดๆ
ก็ถือไปได้เอง คุกรเกวภูรี แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาสนีปักษิหาริย์.

กิกขุนี้ ประกอบด้วยศีลขันธ์ อินทรียสังวร ศติสัมปชัญญา และสั่นโดยอันเป็น^๓
อริยะเช่นนี้แล้ว ย่อมเสพเสนานาสนาอันสจด คือ ป่า โคน ไม้ ภูเขา ชอกเขา คำ ป่าช้า
ป่าชูก ที่แจ้ง ลอมฟาง ในกาลภายหลังกัด เชอกลับจากบินทนาตแล้ว นั่งคุ้นลังก์ ตั้งกายตรง
ดำเนงสติไว้เฉพาะหน้า เชอละความเพ่งเลึงในโลก มิใช่ปราศจากความเพ่งเลึงอยู่ ย่อมชำระจิต
ให้บริสุทธิ์จากความเพ่งเลึงได ละความประทุยร้ายคือพยาบาท ไม่คิดพยาบาท มีความกรุณา
หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากความประทุยร้าย คือพยาบาท ได
ละถินมิทจะแล้ว เป็นผู้ปราศจากถินมิทจะ มีความกำหนดหมายอยู่ที่แสดงสร่าง มีศติสัมปชัญญาอยู่

ย่อมชั่วรจิตให้บริสุทธิ์จากถินมิทະ ได้ ละอุทั้งจกุกุจจะแล้ว เป็นผู้ไม่ฟุ่งช่าน มีจิตสงบ
น ภายในอยู่ ย่อมชั่วรจิตให้บริสุทธิ์อุทั้งจกุกุจจะ ได้ ละวิจิกิจชาแล้ว เป็นผู้ข้ามวิจิกิจชา
ไม่มีความคลางแคลงในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่ ย่อมชั่วรจิตให้บริสุทธิ์จากวิจิกิจชาได้.

อุปมาณิเวณ

คุกรเกวัญญ์ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงกูหันไปประกอบการงาน การงานของเขางจะพึง
สำเร็จผล เขาจะพึงใช้หนนี่ที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดสิ้น และทรัพย์ที่เป็นกำไรของเขาก จะพึงมี
เหลืออยู่สำหรับเลี้ยงภริยา เขายังมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรา กูหันไปประกอบการงาน
บคนนี้ การงานของเราสำเร็จผลแล้ว เราได้ใช้หนนี่ที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดสิ้นแล้ว และทรัพย์
ที่เป็นกำไรของเรายังมีเหลืออยู่สำหรับเลี้ยงภริยา ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ ถึงความ
โสมนัส มีความไม่มีหนนึนนี้เป็นเหตุ ฉันได.

คุกรเกวัญญ์ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงเป็นผู้มีอาพาธ ถึงความลำบาก เจ็บหนัก
บริโภคอาหาร ไม่ได้ และไม่มีกำลังกาย สมัยต่อมา เขายังหายจากอาพาธนั้น บริโภคอาหาร ได้ และ
มีกำลังกาย เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็นผู้มีอาพาธ ถึงความลำบาก เจ็บหนัก
บริโภคอาหาร ไม่ได้และไม่มีกำลังกาย บคนนี้ เรายายจากอาพาธนั้นแล้ว บริโภคอาหาร ได้ และมี
กำลังกายเป็นปกติ ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ ถึงความโสมนัส มีความไม่มีโรคนั้นเป็นเหตุ
ฉันได.

คุกรเกวัญญ์ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงถูกจำอยู่ในเรือนจำ สมัยต่อมา เขายังพื้นจาก
เรือนจำนั้น โดยสวัสดิไม่มีภัย ไม่ต้องเสียทรัพย์อะไรๆ เลย เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อน
เราถูกจองจำอยู่ในเรือนจำ บคนนี้ เรายังจากเรือนจำนั้น โดยสวัสดิไม่มีภัยแล้ว และเราไม่ต้อง
เสียทรัพย์อะไรๆ เลย ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ ถึงความโสมนัส มีการพื้นจาก
เรือนจำนั้นเป็นเหตุ ฉันได.

คุกรเกวัญญ์ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงเป็นทาส ไม่ได้พึ่งตัวเอง พึ่งผู้อื่น ไปไหน
ตามความพอใจ ไม่ได้ สมัยต่อมา เขายังพื้นจากความเป็นทาสนั้น พึ่งตัวเอง ไม่ต้องพึ่งผู้อื่น
เป็นไทยแก่ตัว ไปไหนได้ตามความพอใจ เขายังพึงมีความพอใจ เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า

เมื่อก่อนเราเป็นทาส พึงตัวเองไม่ได้ ต้องพึงผู้อื่น ไปไหนาตามความพอใจไม่ได้ บัดนี้ เราพึ่งจากความเป็นทาสนั้นแล้ว พึงตัวเอง ไม่ต้องพึงผู้อื่น เป็นไทยแก่ตัว ไปไหนาได้ตามความพอใจดังนี้ เขาจะพึงได้ความปราโมทย์ ถึงความโสมนัส มีความเป็นไทยแก่ตัวนั้นเป็นเหตุ นั้นได.

คุกรเกวัญญ์ เปรียบเหมือนบุรุษ มีทรัพย์ มีโภคสมบัติ พึงเดินทาง ไกลกันหาราอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า สมัยต่อมา เขาพึงข้ามพื้นทางกันการนั้น ได้ บรรลุถึงหมู่บ้าน อันเกยมปลดภัย โดยสวัสดิ์ เขาจะพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรามีทรัพย์ มีโภคสมบัติ เดินทาง ไกลกันหาราอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า บัดนี้ เราช้ามพื้นทางกันการนั้น บรรลุถึงหมู่บ้านอันเกยมปลดภัย โดยสวัสดิ์แล้ว ดังนี้ เขาจะพึงได้ความปราโมทย์ ถึงความโสมนัส มีภูมิสถานอันเกยมนั้นเป็นเหตุ นั้นได.

คุกรเกวัญญ์ กิจมุพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการเหล่านี้ที่ยังคงไม่ได้ในตน เหมือนหนึ่ง เมื่อนิรุค เมื่อนิรเรื่องจำ เมื่อความเป็นทาส เมื่อทาง ไกลกันหารา และเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการที่จะได้แล้วในตน เมื่อความไม่มีหนึ่ง เมื่อความไม่มีโรค เมื่อการพ้นจากเรื่องจำ เมื่อความเป็นไทยแก่ตน เมื่อภูมิสถานอันเกยม นั้นนั้นแล.

รูป凡 ๔

เมื่อเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & เหล่านี้ ที่จะได้แล้วในตนย่อมเกิดปราโมทย์ เมื่อปราโมทย์แล้วย่อมเกิดปิติ เมื่อมีปิติในใจ กายย่อมสงบ เชอมีกายสงบแล้วย่อมได้เสวยสุข เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น เชอสังจจากarma สร้างจากอคุคลธรรม บรรลุปฐมภาน มีวิตก มีวิจาร มีปิติ และสุขเกิดแต่ไว้ใจอยู่ เชอทำกายนี้แหล่ให้ชุ่มชื่นเอ็นอิ่มชาบช้านด้วยปิติและสุขเกิดแต่ไว้ใจไม่มีเอกเทศ ไหนๆ แห่งกายของเชอทั้งตัว ที่ปิติและสุขเกิดแต่ไว้ใจจะไม่ถูกต้อง.

คุกรเกวัญญ์ เปรียบเหมือนพนักงานสรงสนาน หรือลูกมือพนักงานสรงสนานผู้ล่าด จะพึงใส่จุรณ์สีตัวลงในภาษน้ำสำริด แล้วพร้อมด้วยนำหมากไว้ตอกเวลาเย็นก่อนจุรณ์สีตัวซึ่งบางซึ่มไปจับติดกันทั่วทั้งหมด ย่อมไม่กระชายออก นั้นได กิจมุกกิจลั่นนั้นแล ทำกายนี้แหล่ให้ชุ่มชื่นเอ็นอิ่มชาบช้านด้วยปิติและสุขเกิดแต่ไว้ใจ ไม่มีเอกเทศ ไหนๆ แห่งกายของเชอทั้งตัว ที่ปิติและสุขเกิดแต่ไว้ใจจะไม่ถูกต้อง คุกรเกวัญญ์ แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาวนีปฏิหาริย์.

คุกรเกวัญญ อีกประการหนึ่ง กิจมุนบรรลุตุติยมาน มีความผ่องใสแห่งจิตในภายในใน เป็นธรรมเอกผุดขึ้น เพราะวิตกวิจารสงบไป ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีปิตและสุขเกิดแต่さまชิอยู่ เชอทำกายนี้แหล่ให้ชุ่มชื่นอิ่มชาบช่านด้วยปิตและสุขเกิดแต่ samaชิ ไม่มีเอกเทศฯ แห่งกายของเชอทั่วทั้งตัว ที่ปิตและสุขเกิดแต่ samaชิจะไม่ถูกต้อง คุกรเกวัญญ เปรียบเหมือน ห่วงนำลือ มีนำปั่นป่วน ไม่มีทิทางที่นำจะ ให้มาได้ ทั้งในด้านตะวันออก ด้านใต้ ด้านตะวันตก ด้านเหนือ ทั้งฝนก็ไม่ตกเพิ่มตามฤดูกาล แต่สานนำเย็นพุขนี้จากห่วงนำนั้นแล้ว จะพึงทำห่วงนำ นั้นแหล่ให้ชุ่มชื่นอิ่มชาบชีมด้วยนำเย็น ไม่มีเอกเทศฯ แห่งห่วงนำนั้นทั้งหมดที่ นำเย็นจะไม่พึงถูกต้อง ฉันใด กิจมุกีฉันนั้นแล ย่อมทำกายนี้แหล่ให้ชุ่มชื่นอิ่มชาบช่าน ด้วยปิตและสุขเกิดแต่ samaชิ ไม่มีเอกเทศฯ แห่งกายของเชอทั่วทั้งตัว ที่ปิตและสุขเกิดแต่ samaชิจะไม่ถูกต้อง คุกรเกวัญญ แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาวนีปฏิหาริย์.

คุกรเกวัญญ อีกประการหนึ่ง กิจมุกมิอุเบกษา มีสติสัมปชัญญะ เสรวยสุขด้วยนามกาย เพราะปิตลึ้นไป บรรลุตุติยมาน ที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า ผู้ได้ลามานนี้ เป็นผู้มิอุเบกษา มีสติ อยู่เป็นสุข เชอทำกายนี้ให้ชุ่มชื่นอิ่มชาบช่านด้วยสุขอันปราจากปิติ ไม่มีเอกเทศฯ แห่งกายของเชอทั่วทั้งตัว ที่สุขปราจากปิติจะไม่ถูกต้อง. คุกรเกวัญญ เปรียบเหมือน ในกอบบัวขาว ในกอบบัวหลวง หรือในกอบบัวขาว ดอกบัวขาว ดอกบัวหลวง หรือดอกบัวขาว บางเหล่าซึ่งเกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำ งามอยู่ในน้ำ นำหล่อเลี้ยงไว้ ดอกบัวเหล่านั้น ชุ่มแห่เอิ่มชาบชีมด้วยนำเย็นตลอดยอดตลอดเหง้า ไม่มีเอกเทศฯ แห่งดอกบัวขาว ดอกบัวหลวง หรือดอกบัวขาวทั่วทุกส่วน ที่นำเย็นจะไม่พึงถูกต้อง ฉันใด กิจมุกีฉันนั้นแล ย่อมทำกายนี้แหล่ให้ชุ่มชื่นอิ่มชาบช่านด้วยสุขปราจากปิติ ไม่มีเอกเทศฯ แห่งกาย ของเชอทั่วทั้งตัว ที่สุขปราจากปิติจะไม่ถูกต้อง คุกรเกวัญญ แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาวนีปฏิหาริย์.

คุกรเกวัญญ อีกประการหนึ่ง กิจมุนบรรลุตุตคามาน ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข เพราะละสุข ละทุกข์ และดับโสมนัสโภมนัสก่อนๆ ได้ มิอุเบกษาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์ชื่อยู่ เชอนั่งแผ่ ไปทั่วกายนี้แหล่ด้วยใจอันบริสุทธิ์ผ่องແผ้า ไม่มีเอกเทศฯ แห่งกายของเชอทั่วทั้งตัว ที่ใจ อันบริสุทธิ์ผ่องແผ้าจะไม่ถูกต้อง คุกรเกวัญญ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงนั่งคลุมตัวตลอดศีรษะ

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 320

ด้วยผ้าขาว ไม่มีเอกเทศไหหนฯ แห่งกายทุกๆ แห่งของเขาที่ผ้าขาวจะ ไม่ถูกต้อง นั้นได กิกម
กีกัณนั้นแล เขายังแพ้ไปทั่วภายนี้แหละ ด้วยใจอันบริสุทธิ์ผ่องแพ้ ไม่มีเอกเทศไหหนฯ
แห่งกายของเชอทั่วทั้งตัว ที่ใจอันบริสุทธิ์ผ่องแพ้จะ ไม่ถูกต้อง ดูกรเกวัญญ์ แม้ขอนี้ก็เรียกว่า
อนุสาสนีป้าภิหาริย์.

วิชา ๘

วิปัสสนาญาณ

กิกมุนนี้ เมื่อจิตเป็นสามัช บริสุทธิ์ผ่องแพ้ ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่น ไหวอย่างนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อญาณทั้สสนะ เขาย่อรู๊ชัด
อย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูป ประกอบด้วยมหាផุต ๔ เกิดแต่රารดาบิดา เติบโตขึ้นด้วย
ข้าวสุกและขนมสุด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มีอันทำลายและกระจัดกระจายเป็นธรรมดा
และวิญญาณของเรานี้ก้ออาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้. ดูกรเกวัญญ์ เปรียบเหมือนแก้ว
ไฟทูรย์อันงาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระไนคีแล้ว สุกใส หวานวา
สมส่วนทุกอย่าง มีด้ายเจียว เหลือง แดง ขาว หรือนวลร้อยอยู่ในนั้น บุรุษเมจักมุจจะพึง
หยินแก้วไฟทูรย์นั้นวางไว้ในมือแล้วพิจารณาเห็นว่า แก้วไฟทูรย์นั้นงาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์
แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระไนคีแล้ว สุกใส หวานวา สมส่วนทุกอย่าง มีด้ายเจียว เหลือง แดง
ขาวหรือนวลร้อยอยู่ในแก้วไฟทูรย์นั้น นั้นได กิกมุกีกัณนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามัช บริสุทธิ์
ผ่องแพ้ ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่นไม่หวั่น ไหวอย่างนี้
ย้อมน้อมโน้มจิตไปเพื่อญาณทั้สสนะ เขาย่อรู๊ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรา นี้แล มีรูป ประกอบด้วย
มหาภูต ๔ เกิด แต่รารดาบิดา เติบโตขึ้นด้วยข้าวสุกและขนมสุด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น
มีอันทำลายและกระจัดกระจายเป็นธรรมดា และวิญญาณของเรานี้ก้ออาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่
ในกายนี้ ดูกรเกวัญญ์ แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาสนีป้าภิหาริย์.

มโนมยิทธิญาณ

กิกมุนนี้ เมื่อจิตเป็นสามัช บริสุทธิ์ผ่องแพ้ ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่น ไหว อย่างนี้ ย้อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรമิตรปอันเกิดแต่ใจ คือ

นิรมิตกาຍอื่นจากกา yan นี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยะน้อยให้ญี่กรนถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง คุกรเกว้กูญ្ត៌ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักໄได้ออกจากหญ้าปล้อง เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ หญ้าปล้อง นี้ໄได้ หญ้าปล้อง อย่างหนึ่ง ໄได้อย่างหนึ่ง ก็แต่ໄได้ชักออกจากการหญ้าปล้องนั้นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักดานออกจาฟิก เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้คาน นี้ฝึก ดาบอย่างหนึ่ง ฝึกอย่างหนึ่ง ก็แต่คานชักออกจากการฝึกนั้นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษ จะพึงชักกูออกจากรวน เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ นี้คราบ งูอย่างหนึ่ง กราบอย่างหนึ่ง ก็แต่ชักออกจากรวนนั้นเอง ฉันใด กิกមุกีกันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແພ້ ไม่มีกิเลส ปราสาจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อม จิตไปเพื่อนิรนิตรูปอันเกิดแต่ใจ กือนิรมิตกาຍอื่นจากกา yan นี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยะน้อยให้ ญี่กรนถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง คุกรเกว้กูญ្ត៌ แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาวนีปาก្យិหารី។

อิทธิชัยญาณ

กิกมุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແພ້ ไม่มีกิเลส ปราสาจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิชัย เชอบรรลุอิทธิชัย หลายประการ គឺ คนเดียวเป็นหลายคนก็ໄได หลายคนเป็นคนเดียวก็ໄได ทำให้ปรากฏก็ໄได ทำให้หายไปก็ໄได ทะลุฝ่ากำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ໄได ผุดขึ้นคำลงแม้ใน แผ่นดินเหมือนในน้ำก็ໄได เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ໄได เหะไปในอากาศเหมือน นกก็ໄได ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจภาพมากด้วยฝ่ามือก็ໄได ใช้อำนาจทางกาย ไปคลอดพรหมโลกก็ໄได คุกรเกว้กูญ្ត៌ เปรียบเหมือนช่างหม้อหรือลูกมือของช่างหม้อผู้คลาด เมื่อนวดดินดีแล้ว ต้องการภาชนะชนิดใดๆ พึงทำภาชนะชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จໄได อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนช่างงานหรือลูกมือของช่างงานผู้คลาด เมื่อแต่งงานดีแล้ว ต้องการเครื่องใช้ชนิดใดๆ พึงทำเครื่องใช้ชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จໄได อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนช่างทองหรือลูกมือของช่างทอง ผู้คลาด เมื่อหลอมทองดีแล้ว ต้องการทองรูปพรรณชนิดใดๆ พึงทำทองรูปพรรณชนิดนั้นๆ ให้ สำเร็จໄได ฉันใด กิกมุกีกันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແພ້ ไม่มีกิเลส ปราสาจาก

พระสูตรตันตปีฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 322

อุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิวัช
เชอบรรดุอิทธิวัชหลายประการ กือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้
ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้
ผุดขึ้นดำลงในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาะไป
ในอากาศเหมือนนกก็ได้ ลุบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์อานุภาพมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้
อำนาจทางกายไปตลอดพรหมโลกก็ได้ ดูกรเกวัญญ์แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาวนีปฏิมาทริย์.

ทิพพ โสดัญญา

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องใส่ ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อทิพยโสดราตุ เร้อย่อม
ได้ยินเสียง ๒ ชนิด กือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ด้วยทิพยโสดอันบริสุทธิ์
ล่วงโสดของมนุษย์ ดูกรเกวัญญ์ เปรียบเหมือนบุรุษเดินทางไกล เขาจะพึงได้ยินเสียงกลองบ้าง
เสียงตะโพนบ้าง เสียงสังขบ้าง เสียงบันเทาเวรบ้าง เสียงเปิงมางบ้าง เขายังเข้าใจว่า
เสียงกลองดังนี้บ้าง เสียงตะโพนดังนี้บ้าง เสียงสังขดังนี้บ้าง เสียงบันเทาเวรดังนี้บ้าง เสียง
เปิงมางดังนี้บ้าง พนайд กิกขุกีพันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องใส่ ไม่มีกิเลส
ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อ
ทิพยโสดราตุ เร้อย่อมได้ยินเสียง ๒ ชนิด กือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้
ด้วยทิพยโสดอันบริสุทธิ์ ล่วงโสดของมนุษย์ ดูกรเกวัญญ์ แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาวนีปฏิมาทริย์.

เจ โลปริยญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องใส่ ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจ โลปริยญาณ เร้อย่อม
กำหนดครรภของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นด้วยใจ กือ จิตมีราคะ กีรุ่ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราศจากราคะ
กีรุ่ว่าจิตปราศจากราคะ จิตมีโทสะ กีรุ่ว่าจิตมีโทสะ หรือจิตปราศจากโทสะ กีรุ่ว่าจิตปราศจากโทสะ
จิตมีโมแหะ กีรุ่ว่าจิตมีโมแหะ หรือจิตปราศจากโมแหะ กีรุ่ว่าจิตปราศจากโมแหะ จิตหลุดหู่ กีรุ่ว่า
จิตหลุดหู่ หรือจิตฟุ่งช่าน กีรุ่ว่าจิตฟุ่งช่าน จิตเป็นมหภาคต กีรุ่ว่าจิตเป็นมหภาคต หรือจิตไม่เป็น

มหารคต ก็รู้ว่าจิตไม่เป็นมหารคต จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า ก็รู้ว่าจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า ก็รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามาชี ก็รู้ว่าจิตเป็นสามาชี หรือจิตไม่เป็นสามาชี ก็รู้ว่าจิตไม่เป็นสามาชี จิตหลุดพ้น ก็รู้ว่าจิตหลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้น ก็รู้ว่าจิตไม่หลุดพ้น ดูกรเกวัญญ์ เปรียบเหมือนหลุ่งสาวาชาหనุ่มที่ชอบการแต่งตัว เมื่อส่องคุางานหน้าของตนในกระจกอันบริสุทธิ์ สะอาด หรือในภาชนะนำอันใส หน้ามีไฟ ก็จะพึงรู้ว่าหน้ามีไฟ หรือหน้าไม่มีไฟ ก็จะพึงรู้ว่าหน้าไม่มีไฟ ผันได กิกขุกีพันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาชี บริสุทธิ์ผ่องແք้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจตประยุณ หรือย่อมกำหนดครุฑของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่นด้วยใจ คือจิตมีราคะ ก็รู้ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราศจากราคะ ก็รู้ว่าจิตปราศจากราคะ จิตมีโทสะ ก็รู้ว่าจิตมีโทสะ หรือจิตปราศจากโทสะ ก็รู้ว่าจิตปราศจากโทสะ จิตมีโไมหะ ก็รู้ว่าจิตมีโไมหะ หรือจิตปราศจากโไมหะ ก็รู้ว่าจิตปราศจากโไมหะ จิตเหดหู่ ก็รู้ว่าจิตเหดหู่ หรือจิตฟุ่งช่าน ก็รู้ว่าจิตฟุ่งช่าน จิตเป็นมหารคต ก็รู้ว่าจิตเป็นมหารคต หรือจิตไม่เป็นมหารคต ก็รู้ว่าจิตไม่เป็นมหารคต จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า ก็รู้ว่าจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า ก็รู้ว่าจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามาชี ก็รู้ว่าจิตเป็นสามาชี หรือจิตไม่เป็นสามาชี ก็รู้ว่าจิตไม่เป็นสามาชี จิตหลุดพ้น ก็รู้ว่าจิตหลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้น ก็รู้ว่าจิตไม่หลุดพ้น ดูกรเกวัญญ์ แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาสนีปากุหารីย.

บุพเพนิวาสานุสสติญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาชี บริสุทธิ์ผ่องແք้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ หรือย่อมระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก คือ ระลึกได้ชาติหนึ่งบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดวิวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏจุวิวัฏจุกัปเป็นอันมากบ้างว่า ในกพโน้นเรามีชื่อย่อย่างนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวายสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น

ครั้นจุติกาพนั้นแล้วได้ไปเกิดในพโน้น แม้ในพนั้น เรายังไห้อีซื่ออย่างนั้น มีโภครอย่างนั้น
มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสาวสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น
ครั้นจุติกาพนั้นแล้วได้มาเกิดในพนี้ เชออย่อมระลึกถึงชาติก่อนได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ
พร้อมทั้งอุเทศ ด้วยประการจะนี้ คุกรเกวภูภู เบรี่ยบเหมือนบุรุษจะพึงจากบ้านตน ไปบ้านอื่น
แล้วจากบ้านนั้นไปบังบ้านอื่นอีก จากบ้านนั้นกลับมาสู่บ้านของตนตามเดิม เขาจะพึงระลึกได้
อย่างนี้ว่า เราได้จากบ้านของเราไปบ้านโน้น ในบ้านนั้นเราได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น
ได้พูดอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น เราได้จากบ้านแม่นั้นไปบังบ้านโน้น แม้ในบ้านนั้น เรายังไห้ยืน
อย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พูดอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น แล้วเรากลับจากบ้านนั้นมาสู่บ้าน
ของตนตามเดิม ดังนี้ ฉันได กิกมุกีฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาชิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส
ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อ^๑
ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ เชออย่อมระลึกชาติก่อนได้เป็นอันมาก คือ ระลึกได้หนึ่งชาติบ้าง
สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง
สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจุกป
เป็นอันมากบ้าง ตลอดวัฏจุกปเป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏจุกปเป็นอันมากบ้างว่า ในพ
โน้นเรามีซื่ออย่างนั้น มีโภครอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสาวสุขเสวยทุกข์
อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติกาพนั้นแล้ว ได้ไปเกิดในพโน้น แม้ในพนั้น
เรายังไห้อีซื่ออย่างนั้น มีโภครอย่างนั้น มีผิวพรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสาวสุขเสวยทุกข์
อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติกาพนั้นแล้ว ได้มาเกิดในพนี้ เชอระลึกถึง
ชาติก่อนได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุเทศ ด้วยประการจะนี้ คุกรเกวภูภู
แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาสนีปักษิหาริย์.

จุตุปปاتญาณ

กิกมุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาชิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้จุติและอุปัตติของสัตว์
ทั้งหลาย เชอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัติ เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณทรง

ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วง จักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตาม
กรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต วิจิทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอริยเจ้า เป็น
มิจชาทิภูมิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจชาทิภูมิ เบื้องหน้าแต่ตายพระภัยแตก เข้าย้อมเข้าถึง
อบาย ทุกติ วินิบาต นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายสุจริต วิจิสุจริต มโนสุจริต
ไม่ติเตียนพระอริยเจ้า เป็นสัมมาทิภูมิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิภูมิ เบื้องหน้าแต่ตาย
พระภัยแตก เข้าย้อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์ ดังนี้ เธอย่อมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัต
เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณงาม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุ
ของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยประการจะนี้ เปรียบเหมือนปราสาทตั้ง^๒
อยู่ ณ ทาง ๓ แพร่ร่อง ท่ามกลางพระนคร บุรุษผู้มีจักษุยืนอยู่บนปราสาทนั้น จะพึงเห็นหมู่ชนกำลัง^๓
เข้าไปสู่เรือนบ้าน กำลังออกจากเรือนบ้าน กำลังสัญจรเป็นแผลอยู่ในถนนบ้าน นั่งอยู่ที่ทาง
๓ แพร่ร่อง ท่ามกลางพระนครบ้าน เขาจะพึงรู้ว่า คนเหล่านี้เข้าสู่เรือน เหล่านี้ออกจากเรือน
เหล่านี้สัญจรเป็นแผลอยู่ในถนน เหล่านี้นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ร่อง ท่ามกลางพระนคร ฉันใด กิกขุกี
ฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราสาหกอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ดึ้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิต ไปเพื่อรู้จุติและอุปบัตของสัตว์
ทั้งหลาย เธอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปบัต เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณงาม
ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไป
ตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ ประกอบด้วยกายทุจริต วิจิทุจริต มโนทุจริต ติเตียนพระอริยเจ้า เป็น
มิจชาทิภูมิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจชาทิภูมิ เบื้องหน้าแต่ตายพระภัยแตก เข้าย้อมเข้าถึง
อบาย ทุกติ วินิบาต นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ ประกอบด้วยกายสุจริต วิจิสุจริต มโนสุจริต
ไม่ติเตียนพระอริยเจ้า เป็นสัมมาทิภูมิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิภูมิ เบื้องหน้าแต่ตาย
พระภัยแตก เข้าย้อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์ ดังนี้ เธอย่อมเห็นหมู่สัตว์กำลังจุติ กำลังอุปบัต
เลว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณงาม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์
ล่วงจักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยประการจะนี้ คุกรเกวภูมิ
แม้ข้อนี้ก็เรียกว่าอนุสาสนีปักษิหาริย์.

อาสวักขยญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແผ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิต ไปเพื่ออาสวักขยญาณ ย่อมรู้ชัด
ตามความเป็นจริงว่า นี่ทุกข์ นี่ทุกขสมุทัย นี่ทุกชนิโรม นี่ทุกชนิโรมคามนิปภูปทา เหล่านี้อาสวะ
เหล่านี้อาสวสมุทัย นี่อาสาวนิโรม นี่อาสาวนิโรมคามนิปภูปทา เมื่อเชอรู้เห็นอย่างนี้ จิตย่อม^๑
หลุดพ้น แม้จากการมาสาวะ แม้จากภาวะสาวะ แม้จากอวิชาสาวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว ก็มีญาณ
ว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พระมหาธรรมอยู่เบื้องแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว กิจอื่น
เพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี คุกรเกวัญญ์ เปรียบเหมือนสาระนำบนยอดเขา ใสสะอาดด้วยน้ำ
บุรุษผู้มีจักษุยืนอยู่บนยอดสาระนั้น จะพึงเห็นหอยโข่งและหอยกาบต่างๆ บ้าง ก้อนกรวด และ
ก้อนหินบ้าง ฝูงปลาบ้าง กำลังว่ายอยู่บ้าง หยุดอยู่บ้าง ในสาระนำนั้น เขาจะพึงคิดเห็น
อย่างนี้ว่า สาระนำนี้ใสสะอาดด้วยน้ำ หอยโข่งและหอยกาบต่างๆ บ้าง ก้อนกรวดและก้อนหิน
บ้าง ฝูงปลาบ้าง เหล่านี้กำลังว่ายอยู่บ้าง กำลังหยุดอยู่บ้าง ในสาระนั้น ดังนี้ ฉันได^๒
กิกขุก็ฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องແผ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิต ไปเพื่ออาสวักขยญาณ
ย่อมรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี่ทุกข์ นี่ทุกขสมุทัย นี่ทุกชนิโรม นี่ทุกชนิโรมคามนิปภูปทา
เหล่านี้อาสวะ นี่อาสวสมุทัย นี่อาสาวนิโรม นี่อาสาวนิโรมคามนิปภูปทา เมื่อเชอรู้เห็นอย่างนี้
จิตย่อมหลุดพ้น แม้จากการมาสาวะ แม้จากภาวะสาวะ แม้จากอวิชาสาวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว
ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พระมหาธรรมอยู่เบื้องแล้ว กิจที่ควรทำ ทำเสร็จแล้ว
กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี คุกรเกวัญญ์ แม้ขอนี้ก็เรียกว่าอนุสาวนีปภูมิหาริย์.

คุกรเกวัญญ์ ปภูมิหาริย์ ๓ เหล่านี้แล เราทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งด้วยตนเองแล้ว
จึงประกาศให้รู้.

เรื่องกิกขุแสรวงหมายหาภูต

[๓๔๗] คุกรเกวัญญ์ เรื่องเคยมีมาแล้ว กิกขุรูปหนึ่งในหมู่กิกขุนี้เอง ได้เกิดความ
ปริวิตกอย่างนี้ว่า มหาภูรูปทั้ง ๔ คือ ปฐวีชาติ อัวปชาติ เตโอชาติ วาโยชาติ เหล่านี้
ย่อมดับไม่มีเหลือ ในที่ไหนหนอ. คำดับนี้ เชօได้เข้าสามาธิชนิดที่เมื่อจิตตั้งมั่นแล้ว ทางไปสู่
เทวโลกปракถุได้. ครั้นแล้วเชօได้เข้าไปหาพากเทวดาชั้นจาดุหาราชถึงท่ออยู่ แล้วถามว่า

ท่านทั้งหลาย มหาภูตруปทั้ง ๔ คือ ปฐวีชาตุ อาปีชาตุ เตโชาตุ วาโยชาตุ เหล่านี้ย่อมดับ
ไม่มีเหลือในที่ไหน? เมื่อเรอตามอย่างนี้แล้ว เทวคาชั้นจาตุมหาราชจึงตอบว่า แม้พวกร้าฟเจ้า
ก็ไม่ทราบที่ดับ ไม่มีเหลือ แห่งมหาภูตруปทั้ง ๔ เหล่านี้เหมือนกัน แต่ยังมีท้าวมหาราชอยู่ ๔ องค์
ซึ่งดีกว่า ประณีตกว่าพวกร้าฟเจ้า ท้าวเชอคงจะทราบ. ลำดับนั้นกิกขุนั้นจึงไปหาท้าวมหาราช
ทั้ง ๔ แล้วถามว่า ท่านทั้งหลาย มหาภูตруปทั้ง ๔ คือ ปฐวีชาตุ อาปีชาตุ เตโชาตุ วาโยชาตุ
เหล่านี้ ย่อมดับไม่มีเหลือในที่ไหน? เมื่อเรอตามอย่างนี้แล้ว ท้าวมหาราชทั้ง ๔ องค์จึงตอบว่า
แม้พวกร้าฟเจ้าก็ไม่ทราบ แต่ยังมีพวกราเทวคาชั้นดาวดึงส์ ซึ่งดีกว่า ประณีตกว่าพวกร้าฟเจ้าอยู่อีก
เทวคาเหล่านั้นคงจะทราบ กิกขุนั้นจึงเข้าไปหาเทวคาชั้นดาวดึงส์ แล้วถามว่า ท่านทั้งหลาย
มหาภูตруปทั้ง ๔ คือ ปฐวีชาตุ อาปีชาตุ เตโชาตุ วาโยชาตุ เหล่านี้ย่อมดับไม่มีเหลือในที่ไหน?
เมื่อเรอตามอย่างนี้แล้ว เทวคาชั้นดาวดึงส์จึงตอบว่า แม้พวกร้าฟเจ้าก็ไม่ทราบ แต่ยังมีท้าวสักกะ
จอมเทพซึ่งดีกว่า ประณีตกว่าพวกร้าฟเจ้าอยู่อีก ท้าวเชอคงจะทราบ. ลำดับนั้น กิกขุนั้นได้
ไปหาท้าวสักกะจอมเทพแล้วถามว่า ท่าน มหาภูตруปทั้ง ๔ คือ ปฐวีชาตุ อาปีชาตุ เตโชาตุ
วาโยชาตุ เหล่านี้ ย่อมดับไม่มีเหลือในที่ไหน? คุกรเกววภูปฏิเสธว่า ก็ไม่รู้จักที่ดับไม่มีเหลือแห่งมหาภูตруปทั้ง ๔ นั้น
แต่ยังมีเทวคาชั้น ยามะ ... ท้าวสุยามะ ... เทวคาชั้นคุลิต ... ท้าวสันคุลิต ... เทวคาชั้นนิมมานรดี ...
ท้าวสุนิมมิต ... เทวคาชั้นปรนิมิต瓦สวัติ ... ท้าวปรนิมิต瓦สวัติ ซึ่งดีกว่า ประณีตกว่าร้าฟเจ้า
อยู่อีก ท้าวเชอคงทราบที่ดับไม่มีเหลือแห่งมหาภูตруปทั้ง ๔ คือ ปฐวีชาตุ อาปีชาตุ เตโชาตุ
วาโยชาตุ เหล่านี้ได้.

[๓๔] คุกรเกววภูปฏิเสธว่า ก็ไม่รู้จักที่ดับไม่มีเหลือแห่งมหาภูตруปทั้ง ๔ นั้น
แต่ยังมีเทวคาชั้น ยามะ ... ท้าวสุยามะ ... เทวคาชั้นคุลิต ... ท้าวสันคุลิต ... เทวคาชั้นนิมมานรดี ...
ท้าวสุนิมมิต ... เทวคาชั้นปรนิมิต瓦สวัติ ... ท้าวปรนิมิต瓦สวัติ ซึ่งดีกว่า ประณีตกว่าร้าฟเจ้า
อยู่อีก ท้าวเชอคงทราบที่ดับไม่มีเหลือแห่งมหาภูตруปทั้ง ๔ คือ ปฐวีชาตุ อาปีชาตุ เเตโชาตุ
วาโยชาตุ เหล่านี้ได้.

[๓๕] คุกรเกววภูปฏิเสธว่า ก็ไม่รู้จักที่ดับไม่มีเหลือแห่งมหาภูตруปทั้ง ๔ นั้น
แต่ยังมีเทวคาชั้น ผู้นับเนื่องในหมู่พรหม ซึ่งดีกว่า ประณีตกว่าพวกราเธออยู่อีก เทวคาเหล่านั้นคงจะทราบ ลำดับนั้น
กิกขุนั้นจึงตอบว่า ได้เข้ามาชิชนิดที่จิตตั้งมั่นแล้ว ทางไปสู่พรหมโลกปรากฏได้.

ก็ไม่ทราบ แต่ยังมีพระมหาปู่เป็นมหาพรหมเป็นใหญ่ ไม่มีใครยิ่งกว่า รู้เห็นเหตุการณ์โดยถ่องแท้ ผู้ใช้อานาจเป็นอิศvar เป็นผู้สร้าง เป็นผู้นิรmit เป็นผู้ประเสริฐ เป็นผู้บ่งการ เป็นผู้ทรงอำนาจ เป็นบิดาของหมู่สัตว์ผู้เกิดแล้วและยังจะเกิดต่อไป ซึ่งดิกว่า ประณีตกว่าพากษาเพี้า ท้าวมหาพรหมนั้นแล คงจะทราบ ก็บัดนี้ท้าวมหาพรหมนั้นอยู่ที่ไหน แม้พากเรา ก็ไม่รู้ที่อยู่ของพระมหาพรหม หรือทิศทางที่พระมหาพรหมอยู่ แต่ว่าโนミニทั้งหลายย่อมเห็นได้ แสงสว่างย่อมเกิดเอง โอกาสย่อมปรากฏ เมื่อใด พระมหาจักปรากฏองค์เมื่อนั้น การที่แสงสว่างเกิดเอง โอกาสปรากฏนั้นแล เป็นบุพนิมิต สำหรับความปรากฏแห่งพระมหา ดูกรเกวัญญ์ ต่อมามิ่นาน มหาพรหมนั้นได้ปรากฏแล้ว.

[๓๕๖] ดูกรเกวัญญ์ ลำดับนั้น เชօได้เข้าไปหามหาพรหมแล้วถามว่า ท่าน มหาภูรป ทั้ง ๔ คือ ปัญวิชาตุ อาโปชาตุ เตโ维奇าตุ วาโยชาตุ เหล่านี้ ย่อมดับไม่มีเหลือในที่ไหน? เมื่อเชอกล่าวอย่างนี้แล้ว ท้าวมหาพรหมนั้นได้ตอบว่า ข้าพเจ้าเป็นพระมหา เป็นมหาพรหม เป็นใหญ่ ไม่มีใครยิ่งกว่า รู้เห็นเหตุการณ์โดยถ่องแท้ เป็นผู้ใช้อานาจ เป็นอิศvar เป็นผู้สร้าง เป็นผู้นิรmit เป็นผู้ประเสริฐ เป็นผู้บ่งการ เป็นผู้ทรงอำนาจ เป็นบิดาของหมู่สัตว์ผู้เกิดแล้ว และยังจะเกิดต่อไป แม้ครั้งที่ ๒ เล่า กิกขุนั้นก็ได้กล่าวกะท้าวมหาพรหมนั้น ดังนี้ว่า ข้าพเจ้า มิได้ตามท่านอย่างนั้น แต่ข้าพเจ้าตามท่านว่า มหาภูรปทั้ง ๔ ย่อมดับไม่มีเหลือในที่ไหน ดังนี้ ต่างหาก แม้ครั้งที่ ๒ เล่า ท้าวมหาพรหมก็ได้ตอบเรื่องอย่างนั้นเหมือนกัน แม้ครั้งที่ ๓ เล่า กิกขุนั้นก็ได้กล่าวกะท้าวมหาพรหมนั้น ดังนี้ว่า ข้าพเจ้ามิได้ตามท่านอย่างนั้น แต่ข้าพเจ้าตามท่านว่า มหาภูรปทั้ง ๔ ย่อมดับไม่มีเหลือในที่ไหน ดังนี้ต่างหาก.

[๓๕๗] ดูกรเกวัญญ์ ลำดับนั้น ท้าวมหาพรหมนั้น จับแขนกิกขุนั้นนำไป ณ ที่ควร ข้างหนึ่ง แล้วได้กล่าวว่า ดูกรกิกขุ พากเทวตาผู้นับเนื่องในหมู่พระมหาเหล่านี้เข้าใจเราว่า อะไรๆ ที่พระมหาไม่รู้ ไม่เห็น ไม่จำแนก ไม่ประจักษ์ ไม่มี ดังนี้ เพราจะนั้น ข้าพเจ้าจึงตอบต่อหน้า เทวตาเหล่านั้น ไม่ได้ว่า แม้ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบที่ดับไม่มีเหลือแห่งมหาภูรปทั้ง ๔ คือ ปัญวิชาตุ อาโปชาตุ เตโ维奇าตุ วาโยชาตุ เหล่านี้เหมือนกัน เพราจะนั้นแล การที่ท่านละพระผู้มีพระภาค เสีย แล้วมาเสาะหาการพยากรณ์ปัญหานี้ในภายนอกนั้น เป็นอันท่านทำผิดพลาดแล้ว นิมนต์กลับ เกิด ท่านจะเข้าไปเพื่อพระผู้มีพระภาคทูลถามปัญหานี้ พระองค์ทรงพยากรณ์แก่ท่านฉันใด ท่านพึงทรงจำข้อนั้นไว้ ฉันนั้น.

อุปมาด้วยนกตีรทัศสี

[๓๔] ดูกรเกวัญญ์ ลำดับนั้น กิกขุนั้น ได้หายไปที่พระมหาโลก มาประภูมิข้างหน้าเรา เปรียบเหมือนบุรุษผู้มีกำลังหรือขดแขนที่คู่อยู่ออกไป หรือคู่แขนที่เหยียดไว้เข้ามา ขณะนั้น ต่อนั้น เชอไห้เราแล้ว นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้ถามเราว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มหาภูรูป ทั้ง ๔ คือ ปฐวีชาตุ อาปีชาตุ เตโซชาตุ วาโยชาตุ เหล่านี้ ย่อมดับไม่มีเหลือในที่ไหน เมื่อเรอกล่าวอย่างนี้แล้ว เราได้ตอบว่า ดูกรกิกขุ เรื่องเคนมีนาแล้ว พากพ่องค้าเดินเรือทะเล ย่อมจับนกตีรทัศสี (นกคูฟัง) ลงเรือไปด้วย เมื่อไม่เห็นฟัง เขาย่อมปล่อยนกตีรทัศสี มันbin ไปยังทิศบูรพา ทิศทักษิณ ทิศปัจจิม ทิศอุดร ทิศเบื้องบน ทิศน้อย ถ้ามันแลเห็นฟัง โดยรอบมันก็bin เลยไป ถ้ามันแลไม่เห็นฟัง โดยรอบ มันก็จะกลับมาบังเรือนนั้นอีก ดูกรกิกขุ เชอก็ฉันนั้นแล เพิ่งแสวงหาจนถึงพระมหาโลก ก็ไม่ได้รับพยากรณ์ปัญหานี้ ในที่สุดก็ต้องกลับ มาหาบังสำนักเรานั้นเอง ปัญหานี้อนิเชอมิคราถามอย่างนั้น แต่คราถามอย่างนี้.

แตลงปัญหามหาภูต

[๓๕] ปฐวีชาตุ อาปีชาตุ เตโซชาตุ และวาโยชาตุ ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ในที่ไหน อุปทานรูปที่ข้าและสั้น ละเอียดและหมาย ที่งามและไม่งาม ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ในที่ไหน นามและรูปย่อมดับไม่มีเหลือในที่ไหน ดังนี้.

ในปัญหานั้น มีพยากรณ์ดังต่อไปนี้

[๓๖] ธรรมชาติที่รู้แจ้ง ไม่มีเครื่องใด ไม่มีที่สุด แจ่มใส โดยประการทั้งปวง ปฐวีชาตุ อาปีชาตุ เตโซชาตุ และวาโยชาตุ ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ในธรรมชาตินี้.

อุปทานรูปที่ข้าและสั้น ละเอียดและหมาย ที่งามและไม่งาม ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ใน ธรรมชาตินี้.

นามและรูปย่อมดับไม่มีเหลือในธรรมชาตินี้.

เพราะวิญญาณดับ นามและรูปนั้นย่อมดับไม่มีเหลือในธรรมชาตินี้ ดังนี้.

พระผู้มีพระภาค ได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้แล้ว เกวัญญ์ คุหบดีบุตรมีใจชื่นชม เพลิดเพลิน ภัยตของพระผู้มีพระภาค ดังนี้แล.

จบเกวัญญสูตร ที่ ๑๐.

๑๒. โภทิจสูตร
เรื่อง โภทิจพราหมณ์

[๓๕๑] ข้าพเจ้าได้สัมภាយ่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จจากไปในโภคศานบท พร้อมด้วยกิษุสังฆหมู่ใหญ่
ประมาณ ๕๐๐ รูป เสด็จถึงบ้านสาวาติกา ก็สมัยนั้น โภทิจพราหมณ์รองบ้านสาวาติกา
ซึ่งคับคั่งด้วยประชาชนและหมู่สัตว์ อุดมด้วยหญ้า ด้วยไม้ ด้วยน้ำ สมบูรณ์ด้วยปัจจัยอาหาร
ซึ่งเป็นราชสมบัติอันพระเจ้าปะเสนทิโภค พระราษทานปูนบำเหน็จให้เป็นส่วนพระมหา.

ว่าด้วยพระพุทธคุณ

[๓๕๒] ครั้งนั้น โภทิจพราหมณ์เกิดมีทิฏฐิอันلامกเห็นป่านนี้ว่า สมณะหรือพราหมณ์
ในโลกนี้ ควรบรรลุกุศลธรรม ครั้นบรรลุแล้ว ไม่ควรบอกผู้อื่น เพราะผู้อื่นจักทำอะไรให้แก่
ผู้อื่นได้ บุคคลตัดเครื่องของจำเก่าได้แล้ว ไม่ควรสร้างเครื่องของจำเขินใหม่ ลัพได ข้ออุปนาย
ก็ลัพนั้น เรากล่าวธรรมคือความโลก ว่าเป็นธรรมลามก เพราะผู้อื่นจักทำอะไรให้แก่ผู้อื่นได
ดังนี้ โภทิจพราหมณ์ได้ยินข่าวว่า พระสมณ โකดม ศากยบุตร ทรงพนวชาจากศากยสกุล
เสด็จจากมาในโภคศานบท พร้อมด้วยกิษุสังฆหมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป เสด็จถึงบ้าน
สาวาติกาโดยลำดับ และเกียรติศักดิ์อันงามของท่านพระ โකดมพระองค์นั้น ทรงไปแล้วอย่างนี้ว่า
แม่พระเหตุนี้ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้เอง โดยชอบ ถึงพร้อมด้วย
วิชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า
เป็นสาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระองค์
ทรงกระทำโลกนี้ พร้อมทั้งเทวโลก มาร โลก พระมหาโลกให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญาอันยิ่งของ
พระองค์เอง แล้วทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดามนุษย์ให้รู้ตาม พระองค์ทรง
แสดงธรรมงานในเบื้องต้น งานในท่ามกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศพระมหาธรรมย์ พร้อมทั้งอรรถ
พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สันเชิง กิจการ ได้เห็นพระอรหันต์เห็นป่านนั้น ย่อมเป็นการ
ดีแล.

[๓๕๗] ครั้งนั้น โลหิตจพราหมณ์ เรียกโภสิกขาบกมาว่า มา尼่แน่ เพื่อนโภสิกะ ท่านจะเข้าไปฝ่าพระสมณโโคดมถึงที่ประทับ แล้วกราบทูลตามพระสมณโโคดมผู้มีอพาธน้อย พระโรคเบาบาง ทรงกระปรี้กระเปร่า ทรงพระกำลังอยู่สำราญ ตามคำของเราว่า ข้าแต่พระ โโคดม ผู้เจริญ โลหิตจพราหมณ์ตามถึงพระองค์ผู้มีอพาธน้อย พระโรคเบาบาง ทรงกระปรี้กระเปร่า ทรงพระกำลังอยู่สำราญ อนึ่ง จงทูลอย่างนี้ว่า ขอพระ โโคดมผู้เจริญพร้อมด้วยกิมมุสังฆ์ โปรดรับภัตตาหารของ โลหิตจพราหมณ์ เพื่อเสวยในวันพรุ่งนี้ โภสิกขาบกกรับคำ โลหิตจพราหมณ์ แล้ว ได้เข้าไปฝ่าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้วนั่น ณ ที่สมควร ข้างหนึ่ง แล้วได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ โลหิตจพราหมณ์ตามถึงพระองค์ผู้มีอพาธน้อย พระโรคเบาบาง ทรงกระปรี้กระเปร่า ทรงพระกำลังอยู่สำราญ และให้กราบทูลว่า ขอพระผู้มี พระภาคพร้อมด้วยกิมมุสังฆ์ โปรดรับภัตตาหารของ โลหิตจพราหมณ์ เพื่อเสวยในวันพรุ่งนี้ พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์แล้วด้วยดุษณีgap.

[๓๕๘] ครั้งนั้น โภสิกขาบกทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์แล้ว จึงลุกจาก อาสนะถวายอภิวัททำปักยิณแล้ว เข้าไปหา โลหิตจพราหมณ์ถึงที่อยู่แล้วกล่าวว่า ข้าพเจ้าได้ กราบทูลพระผู้มีพระภาคตามคำของท่านแล้ว และพระผู้มีพระภาคก็ทรงรับนิมนต์แล้ว คำดับนี้น โลหิตจพราหมณ์ได้ตกลเด่นขาหนนิย โภชนียะอันประณีต ไว้ในนิเวศน์ของตน โดยล่วงไปแห่งราชวี นั้น แล้วเรียกโภสิกขาบกมาว่า มา尼่แน่ เพื่อนโภสิกะ ท่านจะไปฝ่าพระสมณโโคดม ถึงที่ประทับแล้วกราบทูลเวลาเดียวกับพระสมณโโคดมว่า ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ถึงเวลาแล้ว ภัตตาหารสำเร็จแล้ว โภสิกขาบกกรับคำ โลหิตจพราหมณ์แล้ว ได้เข้าไปฝ่าพระผู้มีพระภาค ถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนี่น ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถึงเวลาแล้ว ภัตตาหารสำเร็จแล้ว.

ทรงโปรดโลหิตจพราหมณ์

[๓๕๙] ครั้งนั้นเวลาเข้า พระผู้มีพระภาคทรงครองอันตรวาสก แล้วทรงถือบัตรและ จีวรเสด็จเข้าไปยังบ้านสาวาติกาพร้อมด้วยกิมมุสังฆ์ เวลานั้น โภสิกขาบก ตามเสด็จ

พระสูตรตันตปีฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 332

พระผู้มีพระภาคไป เมื่อพระปุญญาวงศ์ ได้กราบถูล่าว ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ โภทิจพระมหาณ์ เกิดมิทิฏฐิอันلامกเห็นปานนี้ว่า สมณะหรือพระมหาณ์ในโลกนี้ ควรบรรลุกุศลธรรม ครั้นบรรลุแล้ว ไม่ควรบอกผู้อื่น เพราะผู้อื่นจักทำอะไรให้แก่ผู้อื่นได้ บุคคลตัดเครื่องของจำเก่าได้แล้ว ไม่ควรสร้างเครื่องของจำอื่นขึ้นใหม่ ณั้นใด ข้ออุปนายนี้ก็ณั้นนี้ หากล่าวธรรมคือความโถกว่า เป็นธรรมลามก เพราะผู้อื่นจักทำอะไรให้แก่ผู้อื่นได้ ดังนี้ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานโอกาส ขอพระผู้มีพระภาคโปรดทรงเบลื้อง โภทิจพระมหาณ์เสียจากทิฏฐิอันلامกนั้น. พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ไม่เป็นไร โภสิกะ ไม่เป็นไร โภสิกะ เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จเข้าไปยัง นิเวศน์ของ โภทิจพระมหาณ์แล้ว ประทับเหนืออาสนะอันเบาปุ่ลาดไว้. ลำดับนั้น โภทิจพระมหาณ์ จึงอังคสภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ด้วยขานนี้ย โภชนียาหารอันประณีตด้วยมือของตน ให้อิ่มหนำแล้ว.

[๓๕] ลำดับนั้น โภทิจพระมหาณ์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคเสวยแล้ว ทรงนำพระหัตถ์ ออกจากนาตรแล้ว จึงถืออาสนะอันหนึ่งซึ่งต่ำกว่า นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. พระผู้มีพระภาค ได้ครรภะ โภทิจพระมหาณ์ว่า จริงหรือ โภทิจจะ ได้ยินว่า ท่านเกิดมิทิฏฐิอันلامกเห็นปานนี้ว่า สมณะหรือพระมหาณ์ในโลกนี้ ควรบรรลุกุศลธรรม ครั้นบรรลุแล้ว ไม่ควรบอกผู้อื่น เพราะผู้อื่น จักทำอะไรให้แก่ผู้อื่นได้ บุคคลตัดเครื่องของจำเก่าได้แล้ว ไม่ควรสร้างเครื่องของจำอื่นขึ้นใหม่ ณั้นใด ข้ออุปนายนี้ก็ณั้นนี้ หากล่าวธรรมคือความโถกว่าเป็นธรรมลามก เพราะผู้อื่นจักทำอะไรให้แก่ผู้อื่นได้ ดังนี้.

โภทิจพระมหาณ์ได้กราบถูล่าว ข้าแต่พระโකมผู้เจริญเป็นอย่างนั้น.
ก. คุกร โภทิจจะ เชอะสำคัญความข้อนี้เป็นไอน ท่านครองบ้านสาลาติกานี้มิใช่ หรือ.

ข้าแต่พระโකมผู้เจริญ เป็นอย่างนั้น.
คุกร โภทิจจะ เรายอดามท่าน ผู้ใดพึงกล่าวอย่างนี้ว่า โภทิจพระมหาณ์ครองบ้านสาลาติกา อยู่ โภทิจพระมหาณ์ควรใช้สอยผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในบ้านสาลาติกานั้นแต่ผู้เดียว ไม่ควรให้ผู้อื่น ดังนี้ ผู้ที่กล่าวอย่างนี้นั้น จะชื่อว่าทำอันตรายแก่ชนที่อาศัยท่านเลี้ยงชีพอยู่ได้หรือไม่?

ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ชื่อว่าทำอันตรายได.

เมื่อทำอันตราย จะชื่อว่าหวังประ โยชน์ต่อชนเหล่านั้นหรือไม่หวัง.

ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ชื่อว่าไม่หวังประ โยชน์.

ผู้ที่ไม่หวังประ โยชน์ต่อ จะชื่อว่าเข้าไปตั้งจิตเมตตาไว้ในชนเหล่านั้น หรือจะชื่อว่าเข้าไปตั้งจิตเป็นศัตรู.

ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ชื่อว่าเข้าไปตั้งจิตเป็นศัตรู.

เมื่อเข้าไปตั้งจิตเป็นศัตรูแล้ว จะชื่อว่าเป็นมิจฉาทิกุจิหรือเป็นสัมมาทิกุจิ?

ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ชื่อว่าเป็นมิจฉาทิกุจิ.

ดูกร โโลหิจจะ ผู้เป็นมิจฉาทิกุจิ เรากล่าวว่ามีคติเป็น ๒ คือ นรกหรือกำเนิดเดียรบาล อย่างใดอย่างหนึ่ง.

[๓๕๗] ดูกร โโลหิจจะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นไอน พระเจ้าปเสนทิโภศด ทรงปกกรองเควักกาลีและ โภศลมิใช่หรือ.

ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ เป็นเช่นนั้น.

ดูกร โโลหิจจะเราอตามท่าน ผู้ใดพึงกล่าวอย่างนี้ว่า พระเจ้าปเสนทิโภศด ทรงปกกรองเควักกาลีและ โภศลออยู่ พระองค์ควรทรงใช้สอยผลประ โยชน์ที่เกิดในเควันทั้ง ๒ นั้นแต่ พระองค์เดียว ไม่ควรพระราชทานแก่ผู้อื่น ผู้ที่กล่าวอย่างนี้นั้น ชื่อว่าทำอันตรายแก่พวกท่านและ คนอื่นๆ ซึ่งได้ฟังพระบารมีพระเจ้าปเสนทิโภศดเลี้ยงชีพอยู่ได้หรือไม่?

ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ชื่อว่าทำอันตรายได.

เมื่อทำอันตราย จะชื่อว่าหวังประ โยชน์ต่อชนเหล่านั้นหรือไม่หวัง.

ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ชื่อว่าไม่หวังประ โยชน์.

ผู้ที่ไม่หวังประ โยชน์ จะชื่อว่าเข้าไปตั้งจิตเมตตาไว้ในชนเหล่านั้น หรือจะชื่อว่าเข้าไปตั้งจิตเป็นศัตรู.

ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ชื่อว่าเข้าไปตั้งจิตเป็นศัตรู.

เมื่อเข้าไปตั้งจิตเป็นศัตรูแล้ว จะชื่อว่าเป็นมิจฉาทิกุจิหรือสัมมาทิกุจิ?

ข้าแต่พระ โโคคุณผู้เจริญ ชื่อว่าเป็นมิจชาทิภูมิ.

ดูกร โลหิจจะ ผู้ที่เป็นมิจชาทิภูมิ เรากล่าวว่ามีคติเป็น ๒ คือ นรกหรือกำเนิดเดียรajan อายุ่งโดยอย่างหนึ่ง.

[๓๕๘] ดูกร โลหิจจะ ด้วยประการจะนี้ เป็นอันฟังได้ว่า ผู้ใดพึงกล่าวอย่างนี้ว่า โลหิจพราหมณ์ของบ้านสาวาติกา ควรใช้สอยผลประ โยชน์อันเกิดในบ้านสาวาติกาแต่ผู้เดียว ไม่ควรให้ผู้อื่น ผู้ที่กล่าวอย่างนี้นั้น ชื่อว่าทำอันตรายแก่ชนที่อาศัยท่านเลี้ยงชีพอยู่ เมื่อทำ อันตราย ย่อมชื่อว่าไม่หวังประ โยชน์ต่อ เมื่อไม่หวังประ โยชน์ต่อ ย่อมชื่อว่าเข้าไปตั้งจิตเป็น ศัตรู เมื่อเข้าไปตั้งจิตเป็นศัตรูแล้ว ย่อมชื่อว่าเป็นมิจชาทิภูมิ ฉันนั้นนั้นแล ดูกร โลหิจจะ ผู้ใด พึงกล่าวอย่างนี้ว่า สมณะหรือพราหมณ์ในโลกนี้ควรบรรลุธรรม ครั้นบรรลุแล้ว ไม่ควรบอก ผู้อื่น เพราะผู้อื่นจักทำอะไรให้แก่ผู้อื่นได้. บุคคลตัดเครื่องของจำเก่าได้แล้ว ไม่ควรสร้างเครื่อง ของจำอื่นขึ้นใหม่ ฉันใด ข้ออุปนัยนี้ฉันนั้น เรากล่าวธรรมคือความโลกว่าเป็นธรรมอันตามก เพราะผู้อื่นจักทำอะไรให้แก่ผู้อื่นได้ ผู้ที่กล่าวอย่างนี้นั้น ชื่อว่าทำอันตรายแก่กุลบุตรผู้ที่ได้อาศัย พระธรรมวินัยอันตถาดแสดงไว้แล้ว จึงบรรลุธรรมวิเศษอันໂพารเห็นปานนี้ คือทำให้แจ้ง โสดาปัตติผลบ้าง สถาหาคำมิผลบ้าง อนาคตมิผลบ้าง อรหัตผลบ้าง และแก่กุลบุตรผู้ที่อบรมครรภ์ อันเป็นทิพย์ เพื่อบังเกิดในพอนาคตเป็นทิพย์ เมื่อทำอันตราย ย่อมชื่อว่าไม่หวังประ โยชน์ต่อ เมื่อไม่หวังประ โยชน์ต่อ ย่อมชื่อว่าเข้าไปตั้งจิตเป็นศัตรู เมื่อเข้าไปตั้งจิตเป็นศัตรูแล้ว ย่อมชื่อว่า เป็นมิจชาทิภูมิ ดูกร โลหิจจะ ผู้ที่เป็นมิจชาทิภูมิเรากล่าวว่ามีคติเป็น ๒ คือ นรกหรือกำเนิด เดียรajan อายุ่งโดยอย่างหนึ่ง.

[๓๕๙] ดูกร โลหิจจะ ด้วยประการจะนี้ เป็นอันฟังได้ว่า ผู้ใดพึงกล่าวอย่างนี้ว่า พระ เจ้าปเสนทิโภสทรงปกคลองแครวันกาสีและโภส พระองค์ควรใช้สอยผลประ โยชน์อันเกิดขึ้นใน แครวันทั้ง ๒ นั้นแต่พระองค์เดียว ไม่ควรพระราชทานแก่ผู้อื่น ผู้ที่กล่าวอย่างนี้นั้น ชื่อว่าทำ อันตรายแก่ชนทั้งหลาย คือตัวท่านและคนอื่นๆ ผู้ที่ได้พึงบารมีพระเจ้าปเสนทิโภสเลี้ยงชีพ เมื่อ ทำอันตราย ย่อมชื่อว่าไม่หวังประ โยชน์ต่อ เมื่อไม่หวังประ โยชน์ต่อ ย่อมชื่อว่าเข้าไปตั้งจิตเป็น ศัตรู เมื่อเข้าไปตั้งจิตเป็นศัตรูแล้ว ย่อมชื่อว่าเป็นมิจชาทิภูมิ ฉันนั้นนั้นแล ดูกร โลหิจจะ ผู้ใด พึงกล่าวอย่างนี้ว่า สมณะหรือพราหมณ์ในโลกนี้ ควรบรรลุธรรม ครั้นบรรลุแล้ว ไม่ควร

บอกแก่ผู้อื่น เพราะผู้อื่นจักทำอะไรให้แก่ผู้อื่นได้ บุคคลตัดเครื่องของจำเก่าได้แล้ว ไม่ควรสร้างเครื่องของจำอื่นขึ้นใหม่ ฉันใด ข้ออุปนายกีณัตน์นี้ แรกล่าวธรรมคือความโลกว่าเป็นธรรมตามก เพราะผู้อื่นจักทำอะไรให้แก่ผู้อื่นได้ ผู้กล่าวอย่างนี้นั้น ย่อมชื่อว่าทำอันตรายแก่กุลบุตรผู้ที่ได้อาศัยพระธรรมวินัยอันด้วยความแสดงไว้แล้ว จึงบรรลุธรรมวิเศษอันໂພการเห็นปานนี้ ก็อทำให้แจ้ง ศาสตร์ปัจดิผลบ้าง สถาตามิผลบ้าง อนาคตมิผลบ้าง อรหัตผลบ้าง และกุลบุตรผู้ที่อบรมครรภ์อันเป็นพิพิธ เพื่อบังเกิดในพหอันเป็นพิพิธ เมื่อทำอันตราย ย่อมชื่อว่าไม่หวังประโยชน์ต่อ เมื่อไม่หวังประโยชน์ต่อ ย่อมชื่อว่าเข้าไปตั้งจิตเป็นศัตรุ เมื่อเข้าไปตั้งจิตเป็นศัตรุแล้ว ย่อมชื่อว่าเป็นมิจฉาทิฏฐิ คุกร โลหิจจะ ผู้ที่เป็นมิจฉาทิฏฐิ แรกล่าวว่ามีคติเป็น ๒ ก็่อนรกรหรือกำเนิดเดียรณา อย่างโดยย่างหนึ่ง.

ศาสตร์ที่ควรแก่การท้วง ๓ จำพวก

[๓๖๐] คุกร โลหิจจะ ศาสตร์ ๓ จำพวกนี้ ควรท้วงในโลก และทั้งการท้วงของผู้ที่ท้วงศาสตร์เห็นปานนี้ ก็จริงแท้ เป็นธรรม ไม่มีโทษ ศาสตร์ ๓ จำพวกนี้เป็นไหน? คุกร โลหิจจะ ศาสตราบางคนในโลกนี้อออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เพื่อประโยชน์ได ประโยชน์ที่เป็นของสมณะนั้น เขาไม่ได้บรรลุแล้ว เขายังไม่ได้บรรลุประ ประโยชน์ที่เป็นของสมณะนั้น. แต่แสดงธรรมสอนสาวกว่า นี่เพื่อประโยชน์ของท่านทั้งหลาย นี่เพื่อสุขของท่านทั้งหลาย. สาวกของเขาย่อมไม่ตั้งใจฟัง ไม่เงี่ยโสตสัมพันธ์ ไม่ตั้งจิตเพื่อรู้ทั่วถึงและหลีกเลี่ยงประพฤติจากคำสอนของศาสตรา. เขายังพึงถูกท้วงว่า ท่านผู้มีอายุ อออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เพื่อประโยชน์ได ประโยชน์ที่เป็นของสมณะนั้น ท่านไม่ได้บรรลุแล้ว ท่านไม่ได้บรรลุประ ประโยชน์ของสมณะนั้น แต่แสดงธรรมสอนสาวกว่า นี่เพื่อประโยชน์ของท่านทั้งหลาย นี่เพื่อความสุขของท่านทั้งหลาย สาวกของท่านนั้นย่อมไม่ตั้งใจฟัง ไม่เงี่ยโสตสัมพันธ์ ไม่ตั้งจิตเพื่อรู้ทั่วถึงและย่อมหลีกเลี่ยงประพฤติจากคำสอนของศาสตรา เมื่อนั้นบุรุษที่รุกเข้าไปหาสารีที่กำลังถอยหลังหนี หรือคุจบุรุษ พึงกอดสารีที่หันหลังให้ ฉันใด ข้ออุปนายกีณัตน์นี้ แรกล่าวธรรมคือความโลกว่าเป็นธรรมอันตามก เพราะผู้อื่นจักทำอะไรให้แก่ผู้อื่นได้ คุกร โลหิจจะ นี้แลศาสตร์ที่ ๑ ซึ่งการท้วงในโลก และทั้งการท้วงของผู้ที่ท้วงศาสตร์เห็นปานนี้ ก็จริงแท้ เป็นธรรม ไม่มีโทษ.

[๓๖๑] ดูกร โลหิตะ อิกข้อหนึ่ง ភាសาบางคนในโลกนี้ ออกจากเรื่องราวเป็น
บรรพชิตเพื่อประ โยชน์ได ประ โยชน์ที่เป็นของสมณะนั้น เขาไม่ได้บรรลุแล้ว เขายังไม่ได้บรรลุ
ประ โยชน์ของสมณะนั้น แต่แสดงธรรมสอนสาวกว่า นี้เพื่อประ โยชน์ของท่านทั้งหลาย นี้เพื่อ
ความสุขของท่านทั้งหลาย สาวกของเขายอมตั้งใจฟัง เรียกโสดดับ ตั้งจิตเพื่อรู้ทั่วถึง และไม่หลีก
เลี่ยงประพุติจากคำสอนของศาสตรา เขายังพึงถูกทั้งว่า ท่านผู้มีอายุ ออกจากเรื่องราวเป็น
บรรพชิตเพื่อประ โยชน์ได ประ โยชน์ที่เป็นของสมณะนั้น ท่านไม่ได้บรรลุแล้ว ท่านไม่ได้บรรลุ
ประ โยชน์ของสมณะนั้น แต่แสดงธรรมสอนสาวกว่า นี้เพื่อประ โยชน์ของท่านทั้งหลาย นี้เพื่อ
ความสุขของท่านทั้งหลาย สาวกของท่านนั้น ย้อมตั้งใจฟัง เรียกโสดดับ ตั้งจิตเพื่อรู้ทั่วถึง
และไม่หลีกเลี่ยงประพุติจากคำสอนของศาสตราเหมือนบุคคลจะเลียนนาของตนแล้ว สำคัญเห็น
นาของผู้อื่นว่าเป็นที่อันตนควรบำรุง ฉันใด ข้ออุปมาณีก็ฉันนั้น เรากล่าวธรรมคือความ โลภว่า
เป็นธรรมอันลามก เพราะผู้อื่นจักทำอะไรให้แก่ผู้อื่นได ดูกร โลหิตะ นี้แลesaสตาที่ ๒ ซึ่งการ
ทั่วในโลก และทั้งการทั่วของผู้ที่ทั่วศาสตราเห็นปานนั้น ก็จริงแท้ เป็นธรรม ไม่มีโทษ.

[๓๖๒] ดูกร โลหิตะ อิกข้อหนึ่ง ភាសาบางคนในโลกนี้ ออกจากเรื่องราวเป็น
บรรพชิต เพื่อประ โยชน์ได ประ โยชน์ที่เป็นของสมณะนั้น เขายังไม่ได้บรรลุแล้ว เขายังไม่ได้บรรลุ
ประ โยชน์ของสมณะนั้นแล้ว จึงแสดงธรรมสอนสาวกว่า นี้เพื่อประ โยชน์ของท่านทั้งหลาย นี้
เพื่อความสุขของท่านทั้งหลาย แต่สาวกของเขายังไม่ตั้งใจฟัง ไม่เรียกโสดดับ ไม่ตั้งจิตเพื่อรู้ทั่วถึง
และหลีกเลี่ยงประพุติจากคำสอนของศาสตรา เขายังพึงถูกทั้งว่า ท่านผู้มีอายุ ออกจากเรื่อง
ราวเป็นบรรพชิต เพื่อประ โยชน์ได ประ โยชน์ที่เป็นของสมณะนั้น ท่านไม่ได้บรรลุแล้ว ท่าน
เองได้บรรลุประ โยชน์ของสมณะนั้นแล้ว จึงแสดงธรรมสอนสาวกว่า นี้เพื่อประ โยชน์ของท่าน
ทั้งหลาย นี้เพื่อความสุขของท่านทั้งหลาย แต่สาวกของท่านนั้นไม่ตั้งใจฟัง ไม่เรียกโสดดับ
ไม่ตั้งจิตเพื่อรู้ทั่วถึง และหลีกเลี่ยงประพุติจากคำสอนของศาสตราเหมือนบุคคลตัดเครื่องของจำ
เก่าได้แล้ว ไม่สร้างเครื่องของจำเป็นใหม่ ฉันใด ข้ออุปมาณีก็ฉันนั้น เรากล่าวธรรมคือ
ความ โลภว่าเป็นธรรมอันลามก เพราะผู้อื่นจักทำอะไรให้แก่ผู้อื่นได ดูกร โลหิตะ นี้แลesaสตา
ที่ ๓ ซึ่งการทั่วในโลก และทั้งการทั่วของผู้ที่ทั่วศาสตราเห็นปานนั้น ก็จริงแท้ เป็นธรรม

ไม่มีโทษ ดูกร โลหิตะ ศาสดา ๓ จำพากเหล่านี้แล ควรทั่วไถ่ในโลก และทั้งการทั่วของ
ผู้ที่ทั่วศาสดาทั้งหลายเห็นปานนั้น ก็จริงแท้ เป็นธรรม ไม่มีโทษ.

ศาสดาที่ไม่ควรทั่ว

[๓๖๓] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว โลหิตะพราหมณ์ได้กราบทูลว่า ข้าแต่
พระโකคุณผู้เจริญ ก็ศาสดางคนซึ่งไม่ควรทั่วในโลกมีบ้างหรือ.

พ. ดูกร โลหิตะ ศาสดาที่ไม่ควรทั่วในโลกมีอยู่.

ล. ข้าแต่พระโคคุณผู้เจริญ ก็ศาสดาที่ไม่ควรทั่วในโลก เป็นใจน.

ดูกร โลหิตะ พระตถาคตเสด็จอุบัติในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้องโดยชอบ
ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรมะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถฝึกบุรุษผู้ควรฝึก ไม่มี
ผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดางเหวคาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เมิกนานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรมะ
พระตถาคตพระองค์นั้น ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเหวโลก มารโลก พระโลก ให้แจ้งชัดด้วย
ด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้ว ทรงสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เหวคาและ
มนุษย์ให้รู้ตาม ทรงแสดงธรรมรูปในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประภาพรหมจารย์
พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง คุหบดี บุตรคุหบดี หรือผู้เกิด
เฉพาะในตระกูลใดตระกูลหนึ่ง ย่อมฟังธรรมนี้ ครั้นฟังแล้ว ได้ศรัทธาในพระตถาคต เมื่อได้
ศรัทธาแล้ว ย่อมเห็นตระหนักว่า ผู้รากศักดิ์ตน เป็นทางมาแห่งชุลี บรรพชนเป็นทางปลดปล่อย
การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพราหมจารย์ ให้บริบูรณ์ ให้บริสุทธิ์ โดยส่วนเดียวดุจสังข์ขัด
ไม่ใช่ทำได่ง่าย ถ้ากระไร เราฟังปลงผูและหนวด นุ่งผ้ากาสาวพัสดร์ ออกบัวชเป็นบรรพชิต
สมัยต่อมา เขาละกองโภคสมบัติน้อยใหญ่ ละเครื่องยานต์น้อยใหญ่ ปลงผูและหนวด
นุ่งผ้ากาสาวพัสดร์ ออกบัวชเป็นบรรพชิต เมื่อบัวชแล้ว สำรวมระวางในพระปาริโภกข้อผู้
ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโศร มีปกติเห็นภัยในไทยเพียงเล็กน้อย สามารถศึกษาอยู่ในสิกขานบท
ทั้งหลาย ประกอบด้วยกายกรรม วจีกรรมที่เป็นกุศล มีอาชีพบริสุทธิ์ ถึงพร้อมด้วยศีล
คุณครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย ประกอบด้วยสติสัมปชัญญา เป็นผู้สันโภ.

จุลศีด

ดูกร โภหิจจะ อย่าง ໄຣ ກິກມູຈຶງ ຂໍ້ວ່າເປັນຜູ້ດືງພວ່ອມດ້ວຍສືດ.

๑. ກິກມູໃນພຣະຮຣມວິນຍິນ ລະກາຮ່າສັດວ່າ ເວັນນາດຈາກກາຮ່າສັດວ່າ ວາງທັນທະ ວາງສາຕາຮາ ມີຄວາມລະອຍ ມີຄວາມເອັນດູ ມີຄວາມກຽມາ ອວັງປະໂໄຍໜັກ່ສັດວ່າທີ່ປົງອູ່ ຂົອນີ້ເປັນສືດຂອງເຮອປະກາຮນິ່ງ.

๒. ເຮອດລະກາຮ່າທຣັພີ ເວັນນາດຈາກກາຮ່າທຣັພີ ຮັບແຕ່ຂອງທີ່ເຫາໄໝ ຕ້ອງກາຮແຕ່ຂອງທີ່ເຫາໄໝ ໄນປະພຸດຕິດົນເປັນໂມຍ ເປັນຜູ້ສະອາຄອູ່ ແມ່ຂົອນີ້ເປັນສືດຂອງເຮອປະກາຮນິ່ງ.

๓. ເຮອດກຣມເປັນຂໍ້ສົກແກ່ພຣໝມຈຣຍ໌ ປະພຸດຕິພຣໝມຈຣຍ໌ ປະພຸດຕິຫ່າງໄກລ ເວັນນາດຈາກເມຄຸນອັນເປັນກິຈຂອງໜ້ານ້ານ ແມ່ຂົອນີ້ເປັນສືດຂອງເຮອປະກາຮນິ່ງ.

๔. ເຮອດລະກຸດເຖິງ ເວັນນາດຈາກກຸດເຖິງ ພຸດແຕ່ຄໍາຈິງ ດໍາຮັກຄໍາສັດຍ໌ ມີຄ້ອຍຄໍາເປັນ ທລັກສູານ ຄວາເຊື້ອໄດ້ ໄນປຸດລວງໂລກ ແມ່ຂົອນີ້ເປັນສືດຂອງເຮອປະກາຮນິ່ງ.

๕. ເຮອດຄໍາສ່ອເສີຍດ ເວັນນາດຈາກຄໍາສ່ອເສີຍດ ຝົາຈາກຂັ້ນນີ້ແລ້ວໄໝໄປບອກຂ້າງໂນ້ນ ເພື່ອໃຫ້ຄົນໜູ່ນີ້ແຕກຮ້າກັນ ຢ້ອຒພັງຈາກຂ້າງໂນ້ນແລ້ວໄໝມານອກຂ້າງນີ້ ເພື່ອໃຫ້ຄົນໃນໜູ່ໂນ້ນ ແຕກຮ້າກັນ ສມານຄນທີ່ແຕກຮ້າກັນແລ້ວນ້ຳ ສ່າງເສີມຄນທີ່ພວ່ອມເພຣີຍກັນແລ້ວນ້ຳ ຂອບຄນ ຜູ້ພວ່ອມເພຣີຍກັນ ຍິນດີໃນຄນຜູ້ພວ່ອມເພຣີຍກັນ ເພລິດເພລິນໃນຄນຜູ້ພວ່ອມເພຣີຍກັນ ກລ່າວແຕ່ຄໍາ ທີ່ທໍາໃຫ້ຄົນພວ່ອມເພຣີຍກັນ ແມ່ຂົອນີ້ເປັນສືດຂອງເຮອປະກາຮນິ່ງ.

๖. ເຮອດຄໍາຫຍານ ເວັນນາດຈາກຄໍາຫຍານ ກລ່າວແຕ່ຄໍາທີ່ໄໝມີໂທຢ ເພຣະໜູ່ ຜວນໃຫ້ຮັກ ຈັນໄຈ ເປັນຂອງໜ້າມືອງ ຄນສ່ວນມາກ ຮັກໃກ່ ພອໄຈ ແມ່ຂົອນີ້ເປັນສືດຂອງເຮອປະກາຮນິ່ງ.

๗. ເຮອດຄໍາເພື່ອເຂົ້ອ ເວັນນາດຈາກຄໍາເພື່ອເຂົ້ອ ພຸດຄູກກາລ ພຸດແຕ່ຄໍາທີ່ເປັນຈິງ ພຸດອົງອຣດ ພຸດອົງຮຣມ ພຸດອົງວິນຍ ພຸດແຕ່ຄໍາມີທລັກສູານ ມີທີ່ອ້າງ ມີທີ່ກໍາහັນດ ປະກອບດ້ວຍປະໂໄຍໜັກ ໂດຍກາລອັນຄວາ ແມ່ຂົອນີ້ເປັນສືດຂອງເຮອປະກາຮນິ່ງ.

๘. ເຮອເວັນນາດຈາກກາຮ່າກົມພື້ນກາມແລະກຸຕກາມ.

๙. ເຮອພັນຫຼາດເດືຍາ ເວັນກາຮ່ານໃນຮາຕີ ດຈາກກາຮ່ານໃນເວລາວິກາລ.

๑๐. ເຮອເວັນນາດຈາກກາຮ່າກົມພື້ນຮ່າ ພັບຮ້ອງ ປະໂຄມຄົນຕີ ແລະດູກາຮເລັນອັນເປັນຂໍ້ສົກ ແກ່ກຸດລດ.

พระสูตรต้นปีฉูก เล่ม ๑ ที่มนิกาຍ สีลับบันธารรค - หน้าที่ 339

๑๑. เชือเว็นขาดจากการหัดทรงประดับ และตอบแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ ของหอม และเครื่องประเทืองผิวอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว.

๑๒. เชือเว็นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่.

๑๓. เชือเว็นขาดจากการรับทองและเงิน.

๑๔. เชือเว็นขาดจากการรับชัยชนะหารดิน.

๑๕. เชือเว็นขาดจากการรับเนื้อดิน.

๑๖. เชือเว็นขาดจากการรับสตรีและกุมาารี.

๑๗. เชือเว็นขาดจากการรับทาสีและทาส.

๑๘. เชือเว็นขาดจากการรับแพะและแกะ.

๑๙. เชือเว็นขาดจากการรับไก่และสุกร.

๒๐. เชือเว็นขาดจากการรับช้าง โโค ม้า และลา.

๒๑. เชือเว็นขาดจากการรับไวนะและที่ดิน.

๒๒. เชือเว็นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้.

๒๓. เชือเว็นขาดจากการซื้อและการขาย.

๒๔. เชือเว็นขาดจากการโงงด้วยตราชั่ง การโงงด้วยของปลอม และการโงงด้วยเครื่องตวงวัด.

๒๕. เชือเว็นขาดจากการรับสินบน การล่อตา และการตอบตะแคง.

๒๖. เชือเว็นขาดจากการตัด การม่า การจองจำ การตีซิง การปลัน และกรโซก
แม้มือนกี เป็นศีลของเชือประการหนึ่ง.

จบชุดศีล.

นัชภิมศีล

๖. กิกษุเว็นขาดจากการพราหมพีชามและภูตคาม เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก พันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการพราหมพีชามและภูตคามเห็นป่านนี้

คือ พืชเกิดแต่เหง้า พืชเกิดแต่ลำต้น พืชเกิดแต่ผล พืชเกิดแต่ยอด พืชเกิดแต่เมล็ดเป็นที่คำ
รับห้า แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๒. กิจมุ่เว้นขาดจากการบริโภคของที่ทำการสะสมไว้ เช่นอย่างที่สะสมพราหมณ์ผู้เจริญ
นางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการบริโภคของที่ทำการสะสมไว้
เห็นปานนี้ คือ สะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมของหอม
สะสมเครื่องประเทืองผิว สะสมอาમิส แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๓. กิจมุ่เว้นขาดจากการดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่นอย่างที่สะสมพราหมณ์
ผู้เจริญนางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล
เห็นปานนี้ คือ การฟ้อน การขับร้อง การประโคม นหรสพมีการรำเป็นต้น การเล่านิยาย
การเล่นปรบมือ การเล่นปลูกผึ้ง การเล่นตีกลอง ฉากภาพบ้านเมืองที่สวยงาม การเล่นของคน
ขันทาง การเล่นไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนช้าง ชนม้า ชนกระเบื้อง ชนโโค ชนแพะ
ชนแกะ ชนไก่ รับนกรยะรา รำกระบีกระบอง Majority Majority การรับ การตรวจพล
การจัดกระบวนการทัพ กองทัพ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอประการหนึ่ง.

๔. กิจมุ่เว้นขาดจากการขวนขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ดึงแห่งความประมาท เช่น
อย่างที่สะสมพราหมณ์ผู้เจริญนางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยเล่น
การพนันอันเป็นที่ดึงแห่งความประมาทเห็นปานนี้ คือ เล่นมากกรุณาและแปดตา ถาวรสิบตา
เล่นมากเก็บ เล่นดาวด เล่นมากไหว เล่นโยนบ่วง เล่นไม้ทึ่ง เล่นกำทาย เล่นสะกา
เล่นเป่าใบไม้ เล่นไก่น้อยๆ เล่นหกคะแนน เล่นกังหัน เล่นดวงราย เล่นรถน้อยๆ
เล่นชนูน้อยๆ เล่นเขียนไทยกัน เล่นไทยใจ เล่นเดียนคนพิการ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเรอ
ประการหนึ่ง.

๕. กิจมุ่เว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เช่นอย่างที่สะสมพราหมณ์
ผู้เจริญนางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่
เห็นปานนี้ คือเตียงมีเท้าเกินประมาณ เตียงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโ哥เช่าวันยาวย เครื่องลาด
ที่ทำด้วยขนแกะวิจิตรลวดลาย เครื่องลาดที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลาดที่มีสัณฐานเป็นช่อ

๖. กิจมุ่งเน้นขาดจากการประกอบการประดับตกแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เข้าให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบการประดับตกแต่งร่างกายอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัวเห็นปานนี้ คืออ่อนตัว โคลอวัยยะ อาบน้ำห้อม นวด ส่องกระจก แต้มตา ทัดคอไม้ ประเทืองผิว ผัดหน้า ทาปาก ประดับข้อมือ สวมเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้กลักยา ใช้ดาบ ใช้บรรค์ ใช้ร่ม สวมรองเท้าประดับวิจตร ติดกรอบหน้า ปักปิ่น ใช้พัดวาลวิชน์ นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีชาย แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิจมุ่นด้านจากตัวจานกดา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางพวก ผันโภชนา
ที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบตัวจานกดาเห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราชา เรื่องโจร
เรื่องมหาอามาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องมน เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน
เรื่องดอกไม้ เรื่องของห้อม เรื่องญาติ เรื่องyan เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท
เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องตรอก เรื่องท่าน้ำ เรื่องคนที่ล่วงลับไปแล้ว
เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อมด้วยประการนั้นๆ แม้ข้อนี้
ก็เป็นศิลปะของเชื้อประการหนึ่ง.

๙. กิจมุ่นดูแลจากการกล่าวถ้อยคำแก่กัน ย่อสั้นๆ ที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ลัพน์โกขะนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยกล่าวถ้อยคำแก่กันเพื่อปานนี้
เช่นว่า ท่านไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยข้อนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง ท่านจักรู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่าน^๑
ปฏิบัติผิด ข้าพเจ้าปฏิบัติถูก ถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นประโยชน์ ของท่านไม่เป็นประโยชน์ คำที่ควร
จะกล่าวก่อน ท่านกลับกล่าวภาษาหลัง คำที่ควรจะกล่าวภาษาหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน ข้อที่ท่าน

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 342

เคลื่อนไหวตามมาผันแปร ไปแล้ว ข้าพเจ้าจับพิเคราะห์ของท่าน ได้แล้ว ข้าพเจ้าบ่อมท่าน ได้แล้ว ท่าน จงถอนว่าทะเสีย มิจะนั้นจงแก้ไขเสีย ถ้าสามารถ แม้มขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๘. กิจมุ่เว้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนข่ายประกอบทุตกรรมและการรับใช้ เห็นปานนี้ คือ รับเป็นทุตของพระราชา ราชมหาอามาตย์ กษัตริย์ พราหมณ์ คหบดี และ กฎารว่า ท่านจะไปในที่นี่ ท่านจะไปในที่โน้น ท่านจะนำอาสิ่งนี้ไป ท่านจะนำอาสิ่งนี้ในที่โน้นมา ดังนี้ แม้มขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๙. กิจมุ่เว้นขาดจากการพุดหลอกหลวงและการพุดเลียบเคียง เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังพุดหลอกหลวง พุดเลียบเคียง พุด หว่านล้อม พุดและเลื้ม แสร้งหาลากด้วยลาก แม้มขอนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

จบมัชณิศีล.

มหาศีล

๑. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจฉานวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนาที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจฉานวิชา เห็นปานนี้ คือ ทำயอวัยวะ ทำຍนimit ทำຍอุปบาท ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดฟ้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวงเวียนเทียน ทำพิธีซัดแกลงบูชาไฟ ทำพิธีซัดรำบูชาไฟ ทำพิธีซัดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีสะกเป่าบูชาไฟ ทำพลีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอปลูกเสก เป็นหมอพี เป็นหม่องลงเลขบันตคุ่มกันบ้านเรือน เป็นหมอง เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอแมลงปีง เป็นหมอรักษาแพลงหนูกัด เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทายเสียงกา เป็นหมอทายอายุ เป็นหมอสกันลูกครรภ์ เป็นหมอทายเสียงสัตว์ แม้มขอนี้ก็เป็น ศีลของเชօประการหนึ่ง.

๒. กิจมุ่งวัสดุจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นป่านนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะผ้า ทายลักษณะศาสตรา
ทายลักษณะดาบ ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสรี ทายลักษณะ
บุรุษ ทายลักษณะกุமาร ทายลักษณะกุณารี ทายลักษณะทาส ทายลักษณะทาสี ทายลักษณะช้าง
ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระเบื้อง ทายลักษณะโคลอสกะ ทายลักษณะโโค ทายลักษณะแพะ
ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระทา ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ่น
ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมุก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.
๓. กิจมุ่งวัสดุจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นป่านนี้ คือ ดูฤกษ์ยาตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายใน
จักยกเข้าประชิด พระราชาภายนอกจักถอย พระราชาภายนอกจักยกเข้าประชิด พระราชาภายนอก
จักถอย พระราชาภายนอกมีชัย พระราชาภายนอกจักปราชัย พระราชาภายนอกจักมีชัย
พระราชาภายนอกปราชัย พระราชาองค์นี้จักมีชัย พระราชาองค์นี้จักปราชัย เพราะเหตุนี้ๆ
แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.
๔. กิจมุ่งวัสดุจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นป่านนี้ คือ พยากรณ์ว่าจักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส จักมีนักยัตติคราส ดวงจันทร์คงอาทิตย์
จักเดินถูกทาง ดวงจันทร์คงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดาวนักยัตติจักเดินถูกทาง ดาวนักยัตติจัก
เดินผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟ้าร้อง ดวงจันทร์คงอาทิตย์
และดาวนักยัตติจักขึ้น ดวงจันทร์คงอาทิตย์และดาวนักยัตติจักตก ดวงจันทร์คงอาทิตย์และ
ดาวนักยัตติจักมัวหมอง ดวงจันทร์คงอาทิตย์และดาวนักยัตติจักกระจำ จันทรคราสจักมีผลเป็น
อย่างนี้ สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักยัตติคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์คงอาทิตย์
เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์คงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักยัตติ

เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักยัตรเดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีอุกกาบาตจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหางจักมีผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดินไหวจักมีผลเป็นอย่างนี้ ฟ้าร้องจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรขึ้นจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรตกจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรมัวหมองจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักยัตรจะจั่งจักมีผลเป็นอย่างนี้ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. กิกขุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจภานวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทนาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจภานวิชาเห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง จักมีภิกษุหายได้่าย จักมีภิกษุหายได้ยาก จักมีความเกยม จักมีภัย จักเกิดโรค จักมีความสำราญหาโรคมีได้ หรือนับคะแนน คำนวน นับประมวล แต่งภาพย์โลกาภิศศาสตร์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิกขุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจภานวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทนาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจภานวิชาเห็นปานนี้ คือ ให้ฤกษ์อาวหมงคล ฤกษ์วิวาหมงคล ฤฤกษ์เริงหมอน ฤฤกษ์ห่าร้าง ฤฤกษ์จ่ายทรพย์ ฤโคชดี ฤเคราะห์ร้าย ให้ยาพคุกรรักษ์ ร่ายมนต์ให้ลิ้นกระด้าง ร่ายมนต์ให้คงแข็ง ร่ายมนต์ให้มือสั่น ร่ายมนต์ไม่ให้หูได้ยินเสียง เป็นหมอทรงกระจาด เป็นหมอทรงหลุยงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์พ่นไฟทำพิธีเชิญขวัญ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิกขุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจภานวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉัน โภชนะที่เขาให้ด้วยครั้ทนาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจภานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก็บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำกะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธีปลูกเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่พ่นน้ำมนต์ รถน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ปรุงยาสำรอก ปรุงยาถ่าย ปรุงยาถ่ายโทยเบื้องบน ปรุงยาถ่ายโทยเบื้องล่าง ปรุงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดหู ปรุงยาตา ปรุงยานัตฤ ปรุงยาหากัด ปรุงยาทาสามาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชะแพด แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

คุกร โลหิจจะ กิกมุสมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยเด่ในฯ เลย เพราะศีลสังวรนั้น เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้มรชาภิ夷ก กำจัดราชศัตรูได้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยเด่ในฯ เพราะราชศัตรูนั้น นั่นได คุกร โลหิจจะ กิกมุก็นั่นนี้ สมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยเด่ในฯ เพราะศีลสังวนนั้น กิกมุสมบูรณ์ด้วยอริยศีลขันธนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันปราสาทโทยในภายใน คุกร โลหิจจะ ด้วยประการดังกล่าวมาแล้ว กิกมุชื่อว่า ถึงพร้อมด้วยศีล.

จบมหาศีล.

อินทรียสังวร

คุกร โลหิจจะ อย่างไร กิกมุชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย. คุกร โลหิจจะ กิกมุในธรรมนี้ เห็นรูปด้วยจักษุแล้ว ไม่ถืออนิมิต ไม่ถืออนุพยัญชนะ เชอຍ່อมปฏิบัติเพื่อสำรวมจักบุณทรีย์ ที่เมื่อไม่สำรวมแล้วจะเป็นเหตุให้อกุศลธรรมอันلامก คือ อภิชฌາและโภมนัสการอบรมจานนั้น ชื่อว่ารักษาจักบุณทรีย์ ชื่อว่าถึงความสำรวมในจักบุณทรีย์ กิกมุ ฟังเตียงด้วยโสต ... คมกลืนด้วยชนะ ... ลึมรสด้วยชีวหา ... ถูกต้องโพฏฐัพพะด้วยกาย ... รู้แจ้งธรรมารมณ์ด้วยใจแล้ว ไม่ถืออนิมิต ไม่ถืออนุพยัญชนะ เชอຍ່อมปฏิบัติเพื่อสำรวมมนินทรีย์ ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จะเป็นเหตุให้อกุศลธรรมอันلامก คืออภิชฌาและโภมนัสการอบรมจานนั้น ชื่อว่ารักษามนินทรีย์ ชื่อว่าถึงความสำรวมในมนินทรีย์ กิกมุประกอบด้วยอินทรีย์สังวรอันเป็นอริยะ เช่นนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันไม่ระคนด้วยกิเลสในภายใน คุกร โลหิจจะ ด้วยประการดังกล่าวมาแล้ว กิกมุชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย.

สติสัมปชัญญะ

คุกร โลหิจจะ อย่างไร กิกมุชื่อว่าเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ.

คุกร โลหิจจะ กิกมุในธรรมวินัยนี้ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการก้าว ในการถอย ในการแผล ในการเหลียว ในการคุ้ยเข้า ในการเหยียดออก ในการทรงสัมมาภู นาตร และจีวะ ในการนั่น การดื่ม การเคี้ยว การลิ้ม ในการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการเดิน การยืน การนั่ง การหลับ การตื่น การพูด การนั่ง คุกร โลหิจจะ ด้วยประการดังกล่าวมาแล้ว กิกมุ ชื่อว่าเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ.

สันโดษ

คุกร โภทิจจะ อย่างไร กิขุชื่อว่าเป็นผู้สันโดษ.

คุกร โภทิจจะ กิขุในธรรมนิัตนี้ เป็นผู้สันโดษด้วยจีวรเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วยบินทนาตเป็นเครื่องบริหารท้อง เหรจะ ไปทางทิศากาคใดๆ ก็ถือไปได้เอง คุกร โภทิจจะ นกมีปีกจะบินไปทางทิศากาคใดๆ ก็มีแต่ปีกของตัวเป็นภาระบินไป ฉันใด กิขุก็พันนั้นแล เป็นผู้สันโดษด้วยจีวรเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วยบินทนาตเป็นเครื่องบริหารท้อง เหรจะ ไปทางทิศากาคใดๆ ก็ถือไปได้เอง คุกร โภทิจจะ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิขุชื่อว่าเป็นผู้สันโดษ.

กิขุนั้น ประกอบด้วยศีลขันธ์ อินทรียสংวาร สดสัมปชัญญะ และสันโดษอันเป็นอริยะ เช่นนี้แล้ว ย่อมเสพเสนาสนะอันสจด คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา คำ ป่าชา ป่าชูก ที่แจ้ง ล้อมฟาง ในกาลภายหลังกัด เรอกลับจากบินทนาตแล้ว นั่งคุ้นลังก์ ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า เหรื่อยความเพ่งเลึงในโลก มิใช่ปราศจากความเพ่งเลึงอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากความเพ่งเลึงได้ ละความประทุร้ายคือพยาบาท ไม่คิดพยาบาท มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากความประทุร้ายคือพยาบาทได้ ละถินมิทະแล้ว เป็นผู้ปราศจากถินมิทະ มีความกำหนดหมายอยู่ที่แสงสว่าง มีสดสัมปชัญญะอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากถินมิทະ ได้ ละอุทัยจากกุกุจจะแล้ว เป็นผู้ไม่ฟุ่งช่าน มีจิตสงบ ภายนอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากอุทัยจากกุกุจจะ ได้ ละวิจิจกษาแล้ว เป็นผู้เข้มวิจิจกษา ไม่มีความคลางแคลงในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากวิจิจกษา.

อุปมาณิเวณ ๔

คุกร โภทิจจะ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงภูหนี้ไปประกอบการงาน การงานของเขางจะพึงสำเร็จผล เขาจะพึงใช้หนี้ที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดสิ้น และทรัพย์ที่เป็นกำไรของเขางจะพึงมีเหลืออยู่สำหรับเลี้ยงภริยา เขายังมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราภูหนี้ไปประกอบการงาน บัดนี้ การงานของเรานั้นสำเร็จผลแล้ว เราได้ใช้หนี้ที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดสิ้นแล้ว และทรัพย์ที่เป็นกำไรของเรายังมีเหลืออยู่สำหรับเลี้ยงภริยา ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ ถึงความโสมนัส มีความไม่มีหนี้นั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

ดูกร โลหิตะ เปริยนเหมือนบุรุษจะพึงเป็นผู้อพารช ถึงความลำบาก เจ็บหนัก บริโภคอาหาร ไม่ได้ และไม่มีกำลังกาย สมัยต่อมา เขายังหายจากอพารชนั้น บริโภคอาหาร ได้และมีกำลังกาย เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรานเป็นผู้อพารช ถึงความลำบาก เจ็บหนัก บริโภคอาหาร ไม่ได้ และไม่มีกำลังกาย บัดนี้เราหายจากอพารชนั้นแล้ว บริโภคอาหาร ได้ และมีกำลังกายเป็นปกติ ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ ถึงความโสมนัส มีความไม่มีโรคนั้น เป็นเหตุ นั้นได.

ดูกร โลหิตะ เปริยนเหมือนบุรุษจะพึงถูกจำอยู่ในเรือนจำ สมัยต่อมา เขายังพื้นจากเรือนจำนั้น โดยสวัสดิไม่มีภัย ไม่ต้องเสียทรัพย์อะไรๆ เลย เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ เมื่อก่อน เราถูกจองจำอยู่ในเรือนจำ บัดนี้ เราพ้นจากเรือนจำนั้น โดยสวัสดิไม่มีภัยแล้ว และเราไม่ต้องเสียทรัพย์อะไรๆ เลย ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ ถึงความโสมนัส มีการพื้นจากเรือนจำนั้น เป็นเหตุ นั้นได.

ดูกร โลหิตะ เปริยนเหมือนบุรุษจะพึงเป็นทาส ไม่ได้พึ่งตัวเอง พึ่งผู้อื่น ไปไห不成 ตามความพอใจ ไม่ได้ สมัยต่อมา เขายังพื้นจากความเป็นทาสนั้น พึ่งตัวเองได้ ไม่ต้องพึ่งผู้อื่น เป็นไทยแก่ตัว ไปไห不成 ตามความพอใจ เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรานเป็นทาส พึ่งตัวเอง ไม่ได้ ต้องพึ่งผู้อื่น ไปไห不成 ตามความพอใจ ไม่ได้ บัดนี้ เราพ้นจากความเป็นทาสนั้นแล้ว พึ่งตัวเอง ไม่ต้องพึ่งผู้อื่น เป็นไทยแก่ตัว ไปไห不成 ตามความพอใจ ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ ถึงความโสมนัส มีความเป็นไทยแก่ตัวนั้น เป็นเหตุ นั้นได.

ดูกร โลหิตะ เปริยนเหมือนบุรุษมีทรัพย์ มีโภคสมบัติ จะพึงเดินทางไกลกันดาร หาอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า สมัยต่อมา เขายังข้ามพื้นทางกันควรนั้น ได้ บรรลุถึงหมู่บ้าน อันเกยม ปลดดกภัยโดยสวัสดิ เขายังพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรามีทรัพย์ มีโภคสมบัติ เดินทางไกลกันดาร หาอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า บัดนี้ เราข้ามพื้นทางกันควรนั้น บรรลุถึงหมู่บ้านอันเกยม ปลดดกภัยโดยสวัสดิแล้ว ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ ถึงความโสมนัส มีภูมิสถานอันเกยมนั้น เป็นเหตุ นั้นได.

พระสูตรตันตปีฎก เล่ม ๑ ที่มนิกา� สีลขันธารรค - หน้าที่ 348

คุกร โลหิจจะ กิกขุพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการเหล่านี้ที่ยังคงไม่ได้ในตน เมมื่อนหนึ่ง เมมื่อนโลก เมมื่อนเรือนจำ เมมื่อนความเป็นทาส เมมื่อนทางไกลกันดาร และเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการที่ลະได้แล้วในตน เมมื่อนความไม่มีหนึ่ง เมมื่อนความไม่มีโลก เมมื่อนการพ้นจากเรือนจำ เมมื่อนความเป็นไทยแก่ตน เมมื่อนภูมิสถานอันเกยม ฉันนั้นแล.

รูปปาน ๔

เมื่อเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & เหล่านี้ ที่ลະได้แล้วในตน ย้อมเกิดปราโมทย์ เมื่อปราโมทย์แล้ว ย้อมเกิดปิติ เมื่อมีปิติในใจ กายย้อมสงบ เชอเมียกายสงบแล้วย้อมได้เสวยสุข เมื่อมีสุขจิตย้อมตั้งมั่น เชอสังจจากarma สงจจากอคุศลธรรม บรรลุปฐมภาน มีวิตก มีวิจาร มีปิติและสุขเกิดแต่วิ keto อญ.

คุกร โลหิจจะ สาวกได้บรรลุคุณวิเศษอันโօพารเห็นปานนี้ ในศาสดาได ศาสนานี้แล ไม่ควรทิวงในโลก อนึ่ง การทิวงศาสดาเห็นปานนี้ นั้น ก็ไม่จริง ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยโทษ.

คุกร โลหิจจะ อึกประการหนึ่ง กิกขุบรรลุตุติยภาน มีความผ่องใสแห่งจิตในกายใน เป็นธรรมเอกสารดูบชั้น เพาะวิตกวิจารสงบไป ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีปิติและสุขเกิดแต่สามัชิอยู่ คุกร โลหิจจะ สาวกได้บรรลุคุณวิเศษอันโօพารเห็นปานนี้ ในศาสดาได ศาสนานี้แล ไม่ควรในโลก อนึ่ง การทิวงศาสดาเห็นปานนี้ นั้น ก็ไม่จริง ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยโทษ.

คุกร โลหิจจะ อึกประการหนึ่ง กิกขุมีอุเบกษา มีสติ มีสัมปชัญญะ เเสวยสุขด้วยนามกาย เพราะปิติลีนไป บรรลุตุติยภาน ที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่าผู้ใดมานนี้ เป็นผู้มีอุเบกษา มีสติอยู่เป็นสุข คุกร โลหิจจะ สาวกได้บรรลุคุณวิเศษอันโօพารเห็นปานนี้ ในศาสดาได ศาสนานี้แล ไม่ควรทิวงในโลก อนึ่ง การทิวงศาสดาเห็นปานนี้ นั้น ก็ไม่จริง ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยโทษ.

คุกร โลหิจจะ อึกประการหนึ่ง กิกขุบรรลุจตุตตภาน ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข เพราะละเอสุข ละเอทุกข์ และดับโสมนัสโطمනัสก่อนๆ ได มีอุเบกษาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์ คุกร โลหิจจะ สาวกได้บรรลุคุณวิเศษอันโօพารเห็นปานนี้ ในศาสดาได ศาสนานี้แล ไม่ควรทิวงในโลก อนึ่ง การทิวงศาสดาเห็นปานนี้ นั้น ก็ไม่จริง ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยโทษ.

วิชา ๙

วิปัสสนาญาณ

ภิกขุนี้ เมื่อจิตเป็นสามัช บริสุทธิ์ผ่องແ็ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดั้งนั้น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อญานทัศนะ เชอ yomru ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูป ประกอบด้วยมหากุต ๔ เกิดแต่มาตรปฏิบัติ เติบโตขึ้น ด้วยข้าวสุกและขนมสุด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มืออันทำลายและกระจัดกระจายเป็น ธรรมชาต และวิญญาณของเรานี้ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ ถูกรโลงหิจจะ เปรียบ เหมือนแก้ว พิพารย์อันงาม เกิดเองอย่างบริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระ ไนดีแล้ว สุกใส หวานๆ สมส่วนทุกอย่าง มีด้วยเขียว เหลือง แดง ขาว หรือนวลดร้อยอยู่ในนั้น บุรุษมี จักษุจะพึงหิบแก้ว พิพารย์นั้นวางไว้ในมือแล้วพิจารณาเห็นว่า แก้วพิพารย์นั้น เกิดเองอย่าง บริสุทธิ์ แปดเหลี่ยม นายช่างเจียระ ไนดีแล้ว สุกใส หวานๆ สมส่วนทุกอย่าง มีด้วย เขียว เหลือง แดง ขาว หรือนวลดร้อยอยู่ในนั้น ฉันได.

ภิกขุก็ฉันนี้แล เมื่อจิตเป็นสามัช บริสุทธิ์ผ่องແ็ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดั้งนั้น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อญานทัศนะ เชอ yomru ชัดอย่างนี้ว่า กายของเรานี้แล มีรูป ประกอบด้วยมหากุต ๔ เกิดแต่มาตรปฏิบัติ เติบโต ขึ้น ด้วยข้าวสุกและขนมสุด ไม่เที่ยง ต้องอบ ต้องนวดฟื้น มืออันทำลายและกระจัดกระจายเป็น ธรรมชาต และวิญญาณของเรานี้ก็อาศัยอยู่ในกายนี้ เนื่องอยู่ในกายนี้ ถูกรโลงหิจจะ สาวกได้ บรรลุคุณวิเศษอันໂอพารเห็นปานนี้ ในศาสดาได ศาสนานี้แล ไม่ควรทิวงในโลก อนึ่ง การทิวง ศาสดาเห็นปานนี้ นั้น ก็ไม่จริง ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยไทย.

มโนมยิทธิญาณ

ภิกขุนี้ เมื่อจิตเป็นสามัช บริสุทธิ์ผ่องແ็ว ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดั้งนั้น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรമิตรูปอันเกิดแต่ใจ

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 350

คือ นิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง คุกร โภหิจจะ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักไส้ออกจากหญ้าปล้อง เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ หญ้าปล้อง นี้ไส้ หญ้าปล้องอย่างหนึ่ง ไส้ออย่างหนึ่ง ก็แต่ไส้ชักออกจากหญ้าปล้องนั้นเอง อีก นัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงชักดานออกจากฝึก เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ดาน นี้ฝึก ดานอย่างหนึ่ง ฝึกอย่างหนึ่ง ก็แต่ดานชักออกจากฝึกนั้นเอง อีกนัยหนึ่ง เปรียบเหมือนบุรุษ จะพึงชักกูออกจากทราบ เขาจะพึงคิดเห็นอย่างนี้ว่า นี้ นี้ทราบ ภูอย่างหนึ่ง ทราบอย่างหนึ่ง ก็แต่ชักออกจากทราบนั้นเอง ฉันได.

กิกขุก็ฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ เช้อย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อนิรമิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือนิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปเกิดแต่ใจ มีอวัยวน้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง คุกร โภหิจจะ สาวกได้บรรลุคุณวิเศษอันໂโพพารเห็นปานนี้ ในศาสดาได ศาสนานี้แล ไม่ควร ท่วงในโลก อนึ่ง การท่วงศาสดาเห็นปานนี้ นั้น ก็ไม่จริง ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบ ด้วยไทย.

อิทธิชัญญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาธิ บริสุทธิ์ผ่องแพร้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออิทธิชัญญาณ อิทธิชัญญาณ หลายประการ คือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็นคนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัดเหมือนไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลงแม้ใน แผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบนแผ่นดินก็ได้ เหาะไปในอากาศ เหมือนนกก็ได้ ลุบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจมากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อำนาจทาง กายไปตลอดพรหมโลกก็ได้ คุกร โภหิจจะ เปรียบเหมือนช่างหม้อหรือลูกมือของช่างหม้อผู้ผลิต เมื่อนวดดินดีแล้ว ต้องการภาชนะชนิดใดๆ พึงทำภาชนะชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ อีกนัยหนึ่ง

เบริญเหมือนช่างงานหรือลูกมือของช่างงานผู้คนล่าด เมื่อแต่งงานดีแล้ว ต้องการเครื่องงานนิดใดๆ
พึงทำเครื่องงานนิดนั้นๆ ให้สำเร็จได้ อีกนัยหนึ่ง เบริญเหมือนช่างทองหรือลูกมือของช่าง
ทองผู้คนล่าด เมื่อหยอดมทองดีแล้ว ต้องการทองรูปพรรณชนิดใดๆ พึงทำทองรูปพรรณ
ชนิดนั้นๆ ให้สำเร็จ ลับนิด กิกษุก็ลับนั้นแล เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส
ปราจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไป
เพื่ออิทธิวิธี เนอบรรลุอิทธิวิธีหมายประการ คือ คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนเป็น
คนเดียวก็ได้ ทำให้ปรากฏภูก็ได้ ทำให้หายไปก็ได้ ทะลุฝ่ากำแพงภูเขาไปได้ไม่ติดขัดเหมือน
ไปในที่ว่างก็ได้ ผุดขึ้นคำลงในแผ่นดินเหมือนในน้ำก็ได้ เดินบนน้ำไม่แตกเหมือนเดินบน
แผ่นดินก็ได้ เหาไปในอากาศเหมือนนกก็ได้ ลูบคลำพระจันทร์พระอาทิตย์ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจภาพ
มากด้วยฝ่ามือก็ได้ ใช้อานาจทางกายไปตลอดพรหมโลกก็ได้ ดูกรโภหิจจะ สาวกได้บรรลุคุณ
วิเศษอันໂอพารเห็นปานนี้ ในศาสดาได ศาสนานี้แล ไม่ควรทิ้งในโลก อนึ่ง การทิ้ง
ศาสดาเห็นปานนี้ นั้น ก็ไม่จริง ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยไทย.

ทิพย์โสตญาณ

กิกษุนี้ เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อทิพย์โสตธาตุ เนอย่อ
ได้ยินเสียง ๒ ชนิด คือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ด้วยทิพย์โสตอัน
บริสุทธิ์ ล่วงโสตของมนุษย์ ดูกรโภหิจจะ เบริญเหมือนบุรุษเดินทางไกล เขาจะพึงได้ยิน
เสียงกลองบ้าง เสียงตะโพนบ้าง เสียงสังข์บ้าง เสียงบันเทาะว์บ้าง เสียงเปิงมาบ้าง เขา
จะพึงเข้าใจว่าเสียงกลองดังนี้บ้าง เสียงตะโพนดังนี้บ้าง เสียงสังข์ดังนี้บ้าง เสียงบันเทาะว์
ดังนี้บ้าง เสียงเปิงมาดังนี้บ้าง ลับนิด กิกษุก็ลับนั้นแล เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า
ไม่มีกิเลส ปราจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้ม
น้อมจิตไปเพื่อทิพย์โสตธาตุ เนอย่อ ได้ยินเสียง ๒ ชนิดคือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 352

อยู่ไก่และไก่ดี้วัยพิพิโสธรรมชาตุอันบริสุทธิ์ ถ่วงโสดของมนุษย์ คูกรโลหิตจะ สาวกได้บรรลุ
คุณวิเศษอันโภพารเห็นปานนี้ ในศาสดาได ศาสดานี้แล ไม่ควรทิ้งในโลก อนึ่ง การทิ้ง
ศาสดาเห็นปานนี้ นั้น ก็ไม่จริง ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยไทย.

เจโตปริยญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามัช บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจโตปริยญาณ เเรอย่อม
กำหนดครูใจของสัตว์อื่น ของบุคคลอื่น ด้วยใจ คือ จิตมีราคะกีรุ่ว่าจิตมีราคะ หรือจิตปราศจาก
ราคะกีรุ่ว่าจิตปราศจากราคะ จิตมีโภสะกีรุ่ว่าจิตมีโภสะ หรือจิตปราศจากโภสะกีรุ่ว่าจิตปราศจาก
โภสะ จิตมีโภะกีรุ่ว่าจิตมีโภะ หรือจิตปราศจากโภะกีรุ่ว่าจิตปราศจากโภะ จิตหมดหู่กีรุ่ว่า
จิตหมดหู่ หรือจิตฟุ่งซ่านกีรุ่ว่าจิตฟุ่งซ่าน จิตเป็นมหrocketกีรุ่ว่าจิตเป็นมหrocket หรือจิตไม่เป็น
มหrocketกีรุ่ว่าจิต ไม่เป็นมหrocket จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่ากีรุ่ว่าจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า
กีรุ่ว่าจิต ไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามัชกีรุ่ว่าจิตเป็นสามัช หรือจิตไม่เป็นสามัชกีรุ่ว่าจิต ไม่เป็น
สามัช จิตหลุดพ้นกีรุ่ว่าจิตหลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้นกีรุ่ว่าจิต ไม่หลุดพ้น คูกรโลหิตจะ เปรียบ
เหมือนหงิ่งสาวยหนุ่มที่ชอบการแต่งตัว เมื่อส่องคูเงาหน้าของตนในกระจกอันบริสุทธิ์สะอาด
หรือในภาชนะน้ำอันใส หน้ามีไฟก็จะพึงรู้ว่าหน้ามีไฟ หรือหน้าไม่มีไฟก็จะพึงรู้ว่าหน้าไม่มีไฟ
พ้นได กิกขุกีพันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามัช บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส
อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อเจโตปริยญาณ
เรอย่อมกำหนดครูใจของสัตว์อื่นของบุคคลอื่นด้วยใจ คือ จิตมีราคะกีรุ่ว่าจิตมีราคะ หรือจิต
ปราศจากราคะกีรุ่ว่าจิตปราศจากราคะ จิตมีโภสะกีรุ่ว่าจิตมีโภสะ หรือจิตปราศจากโภสะกีรุ่ว่าจิต
ปราศจากโภสะ จิตมีโภะกีรุ่ว่าจิตมีโภะ หรือจิตปราศจากโภะกีรุ่ว่าจิตปราศจากโภะ จิต
หมดหู่กีรุ่ว่าจิตหมดหู่ หรือจิตฟุ่งซ่านกีรุ่ว่าจิตฟุ่งซ่าน จิตเป็นมหrocketกีรุ่ว่าจิตเป็นมหrocket หรือ
จิตไม่เป็นมหrocketกีรุ่ว่าจิต ไม่เป็นมหrocket จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่ากีรุ่ว่าจิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า หรือจิตไม่มี
จิตอื่นยิ่งกว่ากีรุ่ว่าจิต ไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตเป็นสามัชกีรุ่ว่าจิตเป็นสามัช หรือจิตไม่เป็นสามัชกีรุ่ว่า

จิตไม่เป็นสามาชิ จิตหลุดพ้นก็รู้ว่าจิตหลุดพ้น หรือจิตไม่หลุดพ้นก็รู้ว่าจิตไม่หลุดพ้น ดูกร โลหิตะจะ
สาวกได้บรรลุคุณวิเศษอันໂພการเห็นปานนี้ ในศาสตราใด ศาสตรานี้แล ไม่ควรทั่งในโลก
อนั้น การทั่งศาสตราเห็นปานนี้ นั้น ก็ไม่จริง ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยโทษ.

บุพเพนิวาสานุสสติญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสามาชิ บริสุทธิ์ผ่องແք้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ
เชอย่อมระลึกชาติก่อน ได้เป็นอันมาก คือ ระลึกได้หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง
สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง
ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจุกปัปเป็นอันมากบ้าง
ตลอดวิวัฏจุกปัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏจุวิวัฏจุกปัปเป็นอันมากบ้างว่า ในกพโน้น เรายังชื่อ
อย่างนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิพวรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุขเสวยทุกขอย่างนั้นๆ
มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้วได้ไปเกิดในกพโน้น แม้ในกพนั้น เรายังได้มี
ชื่อย่างนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิพวรรณอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุขเสวยทุกขอย่างนั้นๆ
มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุติจากภพนั้นแล้วได้มาเกิดในกพนี้ เชอย่อมระลึกถึงชาติก่อน
ได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการ พร้อมทั้งอุเทศ ด้วยประการะนี้ ดูกร โลหิตะ เปรียบเหมือน
บุรุษจะพึงจากบ้านตนไปบ้านอื่น แล้วจากบ้านแม่นั้นไปบ้านอื่นอีก จากบ้านนั้นกลับมาสู่
บ้านของตนตามเดิม เขายังพึงระลึกได้อย่างนี้ว่า เราได้จากบ้านของเราไปบ้านโน้น ในบ้านนั้น
เราได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พุดอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น เราได้จากบ้านแม่นั้น
ไปบ้านโน้น แม้ในบ้านนั้นเรายังได้ยืนอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น ได้พุดอย่างนั้น ได้นั่งอย่างนั้น
เรากลับจากบ้านนั้นมาสู่บ้านของตนตามเดิม ดังนี้ ฉันได กิกขุกีพันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสามาชิ
บริสุทธิ์ผ่องແք้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว
อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อบุพเพนิวาสานุสสติญาณ เชอย่อมระลึกชาติก่อน ได้เป็นอันมาก
คือ ระลึกได้หนึ่งชาติบ้าง สองชาติบ้าง สามชาติบ้าง สี่ชาติบ้าง ห้าชาติบ้าง สิบชาติบ้าง
ยี่สิบชาติบ้าง สามสิบชาติบ้าง สี่สิบชาติบ้าง ห้าสิบชาติบ้าง ร้อยชาติบ้าง พันชาติบ้าง

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 354

แสนชาติบ้าง ตลอดสังวัฏจุกปัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดวิวัฏจุกปัปเป็นอันมากบ้าง ตลอดสังวัฏจุวิวัฏจุกปัปเป็นอันมากบ้างว่า ในกพโน้นเรามีชื่อย่างนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวนรมอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากพนั้นแล้วได้ไปเกิดในกพโน้น แม้ในกพนั้นเราก็มีชื่อย่างนั้น มีโโคตรอย่างนั้น มีผิวนรมอย่างนั้น มีอาหารอย่างนั้น เสวยสุขเสวยทุกข์อย่างนั้นๆ มีกำหนดอายุเพียงเท่านั้น ครั้นจุดจากพนั้นแล้ว ได้มาเกิดในกพนี้ เชอร์ลิกถึงชาติก่อน ได้เป็นอันมาก พร้อมทั้งอาการพร้อมทั้งอุเทศ ด้วยประการจะนี้ คุกร โลหิตะ สาวกได้บรรลุคุณวิเศษอันໂພารเห็นปานนี้ ในศาสดาได ศาสดานี้แล ไม่ควรทั่งในโลก อนึ่ง การทั่งศาสดาเห็นปานนี้ นั้น ก็ไม่จริง ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยไทย.

จุตุปปاتัญญา

ภิกษุนั้น เมื่อจิตเป็นสามัช บริสุทธิ์ผ่องแฝ้า ไม่มีกิเลส ปราศจากอุปกิเลส อ่อนควรแก่การงาน ดังนั้น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่อรู้จุติและอุปติของสัตว์ทั้งหลาย เชอเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปติ เลว ประณีต มีผิวนรมดี มีผิวนรมธรรม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วย karma มิจนาทิฏฐิ บีองหน้าแต่ตายเพราภัยแตก เขาຍ่อมเข้าถึงอบายทุกติ วินิบาต นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วย karma สุจริต วิสุจริต มโนสุจริต ไม่คดีียนพระอุริยะ เรือนสัมมาทิฏฐิ บีดี้อการกระทำด้วยอำนาจสัมมาทิฏฐิ เบื้องหน้าแต่ตายเพราภัยแตก เขาย่อมเข้าถึงสุคติโลกสารรค ดังนี้ เชอย่อมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปติ เลว ประณีต มีผิวนรมดี มีผิวนรมธรรม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม ด้วยประการจะนี้ คุกร โลหิตะ เปรีบเนื้อนปราสาทตั้งอยู่ ณ ทาง ๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนคร บุรุษผู้มีจักษุยืนอยู่บนปราสาท นั้น จะพึงเห็นหมู่ชนกำลังเข้าไปสู่เรือนบ้าง กำลังออกจากเรือนบ้าง กำลังสัญจรเป็นแตร

อยู่ในถนนบ้าง นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ง ท่ามกลางพระนครบ้าง เขาจะพึงรู้ว่า คนเหล่านี้เข้าไป
สู่เรือน เหล่านี้ออกจากเรือน เหล่านี้สัญจรเป็นแಡວอยู่ในถนน เหล่านี้นั่งอยู่ที่ทาง ๓ แพร่ง
ท่ามกลางพระนคร ฉันใด กิกขุก็พัฒนาแล้ว เมื่อจิตเป็นสมາธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝื้ว ไม่มีกิเลส
ปราจากอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ดังมั่น ไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิต
ไปเพื่อรู้จักและอุปนัติของสัตว์ทั้งหลาย เรือเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปนัติ เล่าว ประณีต
มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณงาม ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์
ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์เหล่านี้ประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต
ติดเตียนพระอริยเจ้า เป็นมิจชาทิกูริ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจมิจชาทิกูริ เบื้องหน้าแต่ตาย
พระภัยแตก เขายื่อมเข้าถึงอบาย ทุกดิ วนิبات นรก ส่วนสัตว์เหล่านี้ประกอบด้วย
กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ติดเตียนพระอริยเจ้า เป็นสัมมาทิกูริ ยึดถือการกระทำ
ด้วยอำนาจสัมมาทิกูริ เบื้องหน้าแต่ตายพระภัยแตก เขายื่อมเข้าถึงสุคติโลกสารรค ดังนี้
เช้อย่อมเห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุติ กำลังอุปนัติ เล่าว ประณีต มีผิวพรรณดี มีผิวพรรณงาม
ได้ดี ตกยาก ด้วยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักษุของมนุษย์ ย่อมรู้ชัดซึ่งหมู่สัตว์ผู้เป็นไป
ตามกรรม ด้วยประการจะนี้ คุกร โโลหิจจะ สาวกได้บรรลุคุณวิเศษอันໂօพารเห็นปานนี้
ในศาสดาได ศาสนานี้แล ไม่ควรทั่งในโลก อนั่ง การทั่งศาสดาเห็นปานนี้ นั้น คือไม่จริง
ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยโทษ.

อาสวักขยญาณ

กิกขุนั้น เมื่อจิตเป็นสมາธิ บริสุทธิ์ผ่องแฝื้ว ไม่มีกิเลส ปราจากอุปกิเลส อ่อน
ควรแก่การงาน ดังมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ ย่อมรู้ชัด
ตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกขสมุทัย นี้ทุกชนิโรห นี้ทุกชนิโรหามินิปฏิปทา
เหล่านี้อาสวะ นี้อาสาสมุทัย นี้อาสาวนิโรห นี้อาสาวนิโรหามินิปฏิปทา เมื่อเรือรู้เห็นอย่างนี้
จิตย่อมหลุดพ้น แม้จาก Karma แม้จากภาวะสวะ แม้จากภาวะสวะ แม้จากวิชาสวะ เมื่อจิตหลุดพ้นแล้ว
ก็มีญาณว่าหลุดพ้นแล้ว รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พระมหาจารย์อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว

กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มีได้มี ดูกร โลหิจจะ เปรียบเหมือนสาระน้ำบนยอดเขา ใสสะอาด
ไม่ชุ่นมัว บุรุษผู้มีจักษุขึ้นอยู่บนของสาระนั้น จะพึงเห็นหอยโข่งและหอยกาบต่างๆ บ้าง
ก้อนกรวดและก้อนหินบ้าง ฝุ่งปลาบ้าง กำลังว่ายอยู่บ้าง หยุดอยู่บ้าง ในสาระน้ำนั้น
เขาจะพึงคิดอย่างนี้ว่า สาระน้ำนี้ใสสะอาด ไม่ชุ่นมัว หอยโข่งและหอยกาบต่างๆ บ้าง ก้อนกรวด
และก้อนหินต่างๆ บ้าง ฝุ่งปลาบ้าง เหล่านี้กำลังว่ายอยู่บ้าง กำลังหยุดอยู่บ้าง ใน
สาระนั้น ดังนี้ ฉันได กิจยุก็ฉันนั้นแล เมื่อจิตเป็นสมานิ บริสุทธิ์ผ่องແผ้า ไม่มีกิเลส
ปราสาหกอุปกิเลส อ่อน ควรแก่การงาน ตั้งมั่นไม่หวั่นไหว อย่างนี้ ย่อมโน้มน้อมจิตไป
เพื่ออาสวากขัญญาณ ย่อมรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกนี้ นี้ทุกสมุทัย นี้ทุกชนิโรช
นี้ทุกชนิโร刹มินิปภูปทา เหล่านี้อาสวะ นี้อาสาสมุทัย นี้อาสาวนิโรช นี้อาสาวนิโร刹มินิปภูปทา
เมื่อเชอร์รีเห็นอย่างนี้ จิตย่อมหลุดพ้น แม้จากการสาวะ แม้จากการสาวะ แม้จากการสาวะ
เมื่อจิตหลุดพ้น ก็มีญาณว่าหลุดพ้น รู้ชัดว่าชาติสิ้นแล้ว พระมหาธรรมย่อจงแล้ว กิจที่ควรทำ
ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้มีได้มี ดูกร โลหิจจะ สาวกได้บรรลุคุณวิเศษอันໂอพาร
เห็นปานนี้ ในศาสดาได ศาสนานี้แล ไม่ควรทิวงในโลก อนั่ง การทิวงศาสนานี้ปานนี้
นั้น ก็ไม่จริง ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยโทษ.

โลหิจพราหมณ์แสดงตนเป็นอุบาสก

[๓๖๔] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว โลหิจพราหมณ์ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาค
ว่า ข้าแต่พระโคคณผู้เจริญ บุรุษผู้หนึ่งพึงจวายผมบุรุษอีกผู้หนึ่งซึ่งกำลังจะตกไปสู่เหว กือ
นรกไว้ คุณขึ้นให้ยืนอยู่บนบก ฉันได ข้าพรองค์กำลังจะตกไปสู่เหว กือ นรก พระโคคณผู้เจริญ
ได้ยกขึ้นให้ยืนอยู่บนบก ฉันนั้นเหมือนกัน ข้าแต่พระโคคณผู้เจริญ ภัยต้องพระองค์แจ่มแจ้ง
นัก ข้าแต่พระโคคณผู้เจริญ ภัยต้องพระองค์แจ่มแจ้งนัก เปรียบเหมือนบุคคลหมายของที่ค่าว่า
เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืด ด้วยคิดว่าคนมีจักษุจักเห็นรูป
ดังนี้ ฉันได พระโคคณผู้เจริญ ทรงประกาศพระธรรมโดยอนุเคราะห์ ฉันนั้นเหมือนกัน
ข้าแต่พระโคคณผู้เจริญ ข้าพรองค์นี้ขอถึงพระโคคณผู้เจริญ พร้อมทั้งพระธรรมและพระสังฆ์ว่า

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 357

เป็นสาระ ของพระ โโคดมผู้เจริญงทรงจำข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสก ผู้ถึงสาระตลอดชีวิต
ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ไทย ได้ถึงข้าพระองค์ผู้เป็นพลา ผู้หลง ผู้ไม่รู้เท่า
ถึงการณ์ ข้าพระองค์ได ได้หัวงพระผู้มีพระภาคผู้เป็นศาสดา อันสาวกไม่ควรทิวงในโลก
และการทิวงพระผู้มีพระภาคจนนี้ ก็ไม่จริง ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยไทย ขอ
พระผู้มีพระภาคคงทรงรับไทยนั้น โดยความเป็นไทยแก่ข้าพระองค์นั้น เพื่อสำรวมต่อไป พระผู้มี
พระภาคตรัสว่า เอาเถอะ โลหิตจะ ไทย ได้ถึงท่านผู้เป็นพลา ผู้หลง ผู้ไม่รู้เท่าถึงการณ์
ท่าน ได้หัวงเราผู้เป็นศาสดาอันสาวกไม่ควรทิวงในโลก และการทิวงเราผู้เป็นศาสดานั้น ก็ไม่จริง
ไม่แท้ ไม่เป็นธรรม ประกอบด้วยไทย เพาะเหตุนั้นแล เหรห์นไทย โดยความเป็นไทยแล้ว
จะกระทำคืนตามธรรม เรายังรับไทยนั้น นี้เป็นความเจริญในอริยวินัย ผู้เห็นไทยโดยความ
เป็นไทย ย้อมกระทำคืนตามธรรม ย้อมถึงความสำรวมต่อไป.

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว โลหิตจพราหมณ์ได้ชั่นชุมภัยต้องพระผู้มีพระภาค
ถูกจากอาสนะหลักไป ดังนี้แล.

จบ โลหิตจสูตรที่ ๑๒.

๑๓. เตวิชชสูตร

[๓๖๕] ข้าพเจ้าได้สั่งมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จจากริปีไปในโภคสมบพร้อมด้วยกิมุสังฆ์หมู่ใหญ่
ประมาณ ๕๐๐ รูป เสด็จถึงพรหมคามของชาวโภคซึ่งว่ามนสากตะ ได้ยินว่า ในเวลานี้
พระผู้มีพระภาคประทับ ณ อัมพวันไกลั่ฟ่งแม่น้ำอจิราดี ทิศเหนือแห่งมนสากคาม เขต
พรหมคามซึ่งว่ามนสากตะ.

วาสกุจและภารทวามาณพเข้าเฝ้า

[๓๖๖] สมัยนั้น พระมหาณมหाशาลผู้มีชื่อเสียงอาศัยอยู่ในมนสากคามมากด้วยกัน
คือ วังกีพรหมณ์ ดาวรุกพรหมณ์ โภคบรสารติพรหมณ์ ชาณุโสณ์พรหมณ์ โตเทียพรหมณ์
และพรหมณ์มหาশาลผู้มีชื่อเสียงอื่นๆ อีก. ครั้งนั้น วาสกุจมาณพกับภารทวามาณพเดิน
เที่ยวเล่นตามกันไป ได้พุดกันขึ้นถึงเรื่องทางและมิใช่ทาง วาสกุจมาณพพูดอย่างนี้ว่า ทางที่
ท่านโภคบรสารติพรหมณ์บอกไว้นี่ท่านนั้น เป็นมรรคาตร เป็นทางตร เป็นทางนำออก นำผู้
ดำเนินไปตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพระมหาณ์ได้. ฝ่ายภารทวามาณพอย่างนี้ว่า ทางที่ท่าน
ดาวรุกพรหมณ์บอกไว้นี่ท่านนั้น เป็นมรรคาตร เป็นทางตร เป็นทางนำออก นำผู้ดำเนินไป
ตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพระมหาณ์ได้. วาสกุจมาณพไม่อาจให้ภารทวามาณพยินยอมได้ ฝ่าย
ภารทวามาณพก็ไม่อาจให้วาสกุจมาณพยินยอมได้.

[๓๖๗] ครั้งนั้น วาสกุจมาณพนักภารทวามาณพว่า ดูกรภารทวะ ก็พระสมณโโคดม
นี้แล เป็นโหรสของเจ้าศากยะ ทรงพนวชจากศากยสกุล ประทับอยู่ ณ อัมพวันไกลั่ฟ่งแม่น้ำ
อจิราดีเขตพระมหาณคามซึ่งว่ามนสากตะทางทิศเหนือ และเกียรติศักดิ์อันงามของท่านสมณโโคดมนั้น
จร ไปอย่างนี้ว่า แม้เพราะเหตุนี้ฯ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เอง

โดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสศจิไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษ ที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกนานแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม มาไปกันเด็ดการทวาระ ราชากเข้าไปเพื่อพระสมณ โโคดมถึงที่ประทับ ครั้นแล้วจักรบานทุกตามความข้อนี้จะพระสมณ โโคดม พระสมณ โโคดมจักรทรงพยากรณ์แก่เราทั้งสอง อาย่างใด ราชากทรงจำข้อความนั้น ไว้อย่างนั้น การทวารามพรับคำว่าเสภูฐานพแล้วพา กันไป.

[๓๖๘] ครั้นนั้น วาเสภูฐานพกับการทวารามพ เข้าไปเพื่อพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอเป็นที่ให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงนั่ง ณ ที่ควร ส่วนข้างหนึ่ง. เวเสภูฐานพได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ขอประทานโอกาส เมื่อข้าพระองค์ทั้งสองเดินเล่นตามกันไป ได้พุดกันขึ้นถึงเรื่องทางและมิใช่ทาง ข้าพระองค์พูด อาย่างนี้ว่า ทางที่ท่านไปกราบทิพราหมณ์บอกไว้นี้เท่านั้น เป็นมรรคาตรัง เป็นทางตรัง เป็นทาง นำออก นำผู้ดำเนินไปตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพระมหา ได้ การทวารามพพูดอย่างนี้ว่า หนทางที่ท่านตรากรพราหมณ์บอกไว้นี้เท่านั้น เป็นมรรคาตรัง เป็นทางตรัง เป็นทางนำออก นำผู้ดำเนินไปตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพระมหา ได้.

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ในเรื่องทางและมิใช่ทางนี้ ยังมีการถือผิดกันอยู่หรือ ยังมีการ กล่าวพิดกันอยู่หรือ ยังมีการพูดต่างกันอยู่หรือ. พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรวาเสภูฐานะ ได้ยินว่า ท่านพูดว่า หนทางที่ท่านไปกราบทิพราหมณ์บอกไว้นี้เท่านั้น เป็นมรรคาตรัง เป็นทางตรัง เป็นทางนำออก นำผู้ดำเนินไปตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพระมหา ได้ การทวารามพพูดว่า หนทางที่ท่านตรากรพราหมณ์บอกไว้นี้เท่านั้น เป็นมรรคาตรัง เป็นทางตรัง เป็นทางนำออก นำผู้ดำเนินไปตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพระมหา ได้ ดูกรวาเสภูฐานะ ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น พากท่าน จะถือผิดกันในข้อไหน จะกล่าวพิดกันในข้อไหน จะพูดต่างกันในข้อไหน.

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ในเรื่องทางและมิใช่ทาง พราหมณ์ทั้งหลาย คือ พราหมณ์ พากอัทธิยะ พราหมณ์พากติติริยะ พราหมณ์พากลันโทกะ พราหมณ์พากพัวหริช ย่อม บัญญัติหนทางต่างๆ กันก็จริง ถึงอย่างนั้น ทางเหล่านั้นทั้งมวล เป็นทางนำออก นำผู้ดำเนิน

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 360

ไปตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพรหมได้ เปรียบเหมือนในที่ใกล้บ้านหรือนิคม แม่หากจะมีทางต่างกันมากสาย ที่แท้ทางเหล่านั้นทั้งมวลล้วนมารวมลงในบ้าน ละนั้น.

พ. คุกราเวสกุจฉะ เชอพุดว่า ทางเหล่านั้นนำออกหรือ?

ว. ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ข้าพระองค์พูด.

คุกราเวสกุจฉะ เชอพุดว่า ทางเหล่านั้นนำออกหรือ?

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ข้าพระองค์พูด.

คุกราเวสกุจฉะ เชอพุดว่า ทางเหล่านั้นนำออกหรือ?

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ข้าพระองค์พูด.

ทรงชักวราสกุจามานพ

[๓๖๕] คุกราเวสกุจฉะ บรรดาพรามณ์ผู้ได้ไตรวิชาฯ พรามณ์แม่คนหนึ่งที่เห็นพรหม มีเป็นพะยานอยู่หรือ?

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ไม่มีเลย.

คุกราเวสกุจฉะ อาจารย์แม่คนหนึ่งของพรามณ์ผู้ได้ไตรวิชาฯ ที่เห็นพรหม มีเป็นพะยาน อยู่หรือ?

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ไม่มีเลย.

คุกราเวสกุจฉะ ป่าจารย์ของอาจารย์แห่งพรามณ์ผู้ได้ไตรวิชาฯ ที่เห็นพรหม มีเป็นพะยาน

อยู่หรือ?

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ไม่มีเลย.

คุกราเวสกุจฉะ อาจารย์ที่สืบมาเจิดชั่วอาจารย์ของพรามณ์ผู้ได้ไตรวิชาฯ ที่เห็นพรหม มีเป็นพะยานอยู่หรือ?

ข้าแต่พระโโคดมผู้เจริญ ไม่มีเลย.

คุกราเวสกุจฉะ พากถายผู้เป็นบุพาราจารย์ของพากพรามณ์ผู้ได้ไตรวิชาฯ คือ ถายอัญชกะ ถายีวามกะ ถายีวามเทวะ ถายีเวสสามิติ ถายียมตัคคี ถายีอังคิรส ถายีการทวะ

ถ้ามีว่าเสภูณะ ถ้ายึดสสป ถ้ายึดคุ ซึ่งเป็นผู้ผูกมณต์ บอกมนต์ ที่ในปัจจุบันนี้พากพราหมณ์ ผู้ได้ไตรวิชชา ขับตาม กล่าวตาม ซึ่งบทมนต์เก่านี้ที่ท่านขับมาแล้ว บอกแล้ว รวมรวมไว้แล้ว กล่าวไว้ได้ถูกต้อง บอกได้ถูกต้องตามที่ได้กล่าวไว้ บอกไว้ ผู้ที่กล่าวอ่าย่างนี้ว่า พากเรารู้ พากเราเห็น พระหมนนั่นว่า พระหมอยู่ในที่ใด อญโญโดยที่ใด หรืออยู่ในกพใด ดังนี้ มีอยู่หรือ?

ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ ไม่มีเลย.

[๓๗๐] คุกรวาเสภูณะ ได้ยินว่า บรรดาพราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชชา แม่พราหมณ์สักกคนหนึ่ง ที่เห็นพระหม เป็นพะยาน ไม่มีเลยหรือ?

ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ ไม่มีเลย.

คุกรวาเสภูณะ แม้อาจารย์สักกคนหนึ่งของพระหมณ์ผู้ได้ไตรวิชชา ที่เห็นพระหม เป็นพะยาน ไม่มีเลยหรือ?

ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ ไม่มีเลย.

คุกรวาเสภูณะ แม่อปารย์ของอาจารย์แห่งพระหมณ์ผู้ได้ไตรวิชชา ที่เห็นพระหม เป็นพะยาน ไม่มีเลยหรือ?

ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ ไม่มีเลย.

คุกรวาเสภูณะ อาจารย์ที่ลีบมาแต่เจ็ดชั่วอาจารย์ของพระหมณ์ผู้ได้ไตรวิชชา ที่เห็นพระหม เป็นพะยาน ไม่มีเลยหรือ?

ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ ไม่มีเลย.

คุกรวาเสภูณะ ได้ยินว่า พากถายผู้เป็นบุพพาราจารย์ของพากพราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชชา คือ ถ้ายึดอัญจลิกะ ถ้ายึดวามกะ ถ้ายึดวามเทวะ ถ้ายึดສามิติตร ถ้ายึดมตตคี ถ้ายึดองคีรส ถ้ายึดการทวะ ถ้ายึดว่าเสภูณะ ถ้ายึดสสป ถ้ายึดคุ ซึ่งเป็นผู้ผูกมณต์ บอกมนต์ ที่ในปัจจุบันนี้พากพราหมณ์ ที่ได้ไตรวิชชา ขับตาม กล่าวตาม ซึ่งบทมนต์เก่านี้ที่ท่านขับมาแล้ว บอกแล้ว รวมรวมไว้แล้ว กล่าวไว้ได้ถูกต้อง บอกได้ถูกต้องตามที่ได้กล่าวไว้ บอกไว้ ผู้ที่กล่าวอ่าย่างนี้ว่า พากเรารู้ พากเราเห็นพระหมนนั่นว่า พระหมอยู่ในที่ใด อญโญโดยที่ใด หรืออยู่ในกพใด ดังนี้ มีอยู่หรือ?

พระมหาณผู้ได้ไตรวิชชาเหล่านี้ กล่าวอ่ายانี้ว่า พากเราไม่รู้ พากเราไม่เห็น แต่พากเราแสดงหนทางเพื่อความเป็นสายแห่งพระมหาณนั้นว่า หนทางนี้แหลก เป็นมรรคาตรง เป็นทางตรง เป็นทางนำออก นำผู้ดำเนินไปตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพระมหาณได้.

[๓๑] คุกราเวสภูฐานะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนั้น ภายใต้ของพระมหาณผู้ได้ไตรวิชชา ย่อมถึงความเป็นภัยต่อไม่มีปฏิหาริย์ใช่หรือ?

ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น ภายใต้ของพระมหาณผู้ได้ไตรวิชชา ย่อมถึงความเป็นภัยต่อไม่มีปฏิหาริย์แน่นอน.

ดีละ วาสภูฐานะ พากพระมหาณผู้ได้ไตรวิชชา ไม่รู้จักพระมหาณ ไม่เห็นพระมหาณ จักแสดงหนทางเพื่อความเป็นสายแห่งพระมหาณว่า หนทางนี้แหลก เป็นมรรคาตรง เป็นทางตรง เป็นทางนำออก นำผู้ดำเนินไปตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพระมหาณได้ ข้อนี้ไม่เป็นฐานะที่จะมีได้ คุกราเวสภูฐานะ เหมือนแผลคนตาบอดเกาะหลังกันและกัน คนดันก็ไม่เห็น คนกลางก็ไม่เห็น แม้คนท้ายก็ไม่เห็น ฉันใด ภายใต้ของพระมหาณผู้ได้ไตรวิชชา มีอุปมาเหมือนแผลคนตาบอด ฉันนั้น เหมือนกัน คนดันก็ไม่เห็น คนกลางก็ไม่เห็น แม้คนท้ายก็ไม่เห็น ภายใต้ของพระมหาณผู้ได้ไตรวิชชาเหล่านี้ ถึงความเป็นคำน่าหัวเราะที่เดียว ถึงความเป็นคำตำซื้อย่างเดียว ถึงความเป็นคำเปล่า ถึงความเป็นคำเหลวไหลแท้ๆ คุกราเวสภูฐานะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นใหญ่ พระมหาณผู้ได้ไตรวิชชา เห็นพระจันทร์และพระอาทิตย์ แม้ชนอื่นเป็นอันมากก็เห็นพระจันทร์ และพระอาทิตย์ขึ้นไปเมื่อใด ตกไปเมื่อใด พระมหาณทั้งหลายย่อมอ่อนหวาน ชมเชย ประนมมือ นอบน้อม เดินเวียนรอบ.

ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ เป็นอย่างนั้น.

[๓๒] คุกราเวสภูฐานะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นใหญ่ พระมหาณผู้ได้ไตรวิชชา เห็นพระจันทร์และพระอาทิตย์ แม้ชนอื่นเป็นอันมากก็เห็น ก็พระจันทร์และพระอาทิตย์ขึ้นไป เมื่อใด ตกไปเมื่อใด พระมหาณทั้งหลาย ย่อมอ่อนหวาน ชมเชย ประนมมือ นอบน้อม เวียนรอบ พระมหาณผู้ได้ไตรวิชชา สามารถแสดงทางเพื่อไปอยู่ร่วมกับพระจันทร์และพระอาทิตย์ แม้เหล่านี้ว่า ทางนี้แหลก เป็นมรรคาตรง เป็นทางตรง เป็นทางนำออก นำผู้ดำเนินไปตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพระจันทร์และพระอาทิตย์ ดังนี้ ได้หรือ?

ข้าแต่พระโโคคุณผู้เจริญ ไม่ได้.

คุกราเวสภูฐานะ ได้ยินว่า พระมหาณผู้ได้ไตรวิชา เห็นพระจันทร์และพระอาทิตย์ แม้ชั่นี้เป็นอันมากก็เห็น พระจันทร์และพระอาทิตย์ขึ้น ไปเมื่อไหร่ ตกไปเมื่อไหร่ พระมหาณผู้ทั้งหลายย่อมอ่อนแวน ชมเชย ประนนมือ นอนน้อม เดินเรียนรอบ พระมหาณผู้ได้ไตรวิชา ไม่สามารถแสดงทางเพื่อไปอยู่ร่วมกับพระจันทร์และพระอาทิตย์แม้เหล่านั้นว่า หนทางนี้แหลก เป็นมรรคาง เป็นทางตรง เป็นทางนำออก นำผู้ดำเนินไปตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพระจันทร์และพระอาทิตย์ ก็จะกล่าวกันทำไว้ พระมหาณผู้ได้ไตรวิชาไม่ได้เห็นพระมหาณเป็นพะยาน แม้วกอาจารย์ของพระมหาณผู้ได้ไตรวิชาไม่ได้เห็น แม้วกป่าจารย์ของอาจารย์แห่งพระมหาณผู้ได้ไตรวิชา ก็ไม่ได้เห็น แม้วกอาจารย์ที่สืบมาเจิดชั่วอาจารย์ก็ไม่ได้เห็น แม้วกถ้าผู้เป็นบุรพาจารย์ของพระมหาณผู้ได้ไตรวิชา คือ ถ้ายิอัญชุก กถายีวามกะ ถ้ายีวามเทวะ ถ้ายีเวสสามิตร ถ้ายียมตัคคี ถ้ายีองคีรส ถ้ายีการทวะ ถ้ายีเสภูฐานะ ถ้ายีกัสสะปะ ถ้ายีกุ ซึ่งเป็นผู้กุมนต์บอกนต์ ที่ในปัจจุบันนี้ พากพระมหาณผู้ได้ไตรวิชา ขับตาม กล่าวตาม ซึ่งบทมนต์เก่านี้ ที่ท่านขับมาแล้ว บอกแล้ว รวมรวมไว้แล้ว กล่าวได้ถูกต้อง บอกได้ถูกต้องตามที่ได้กล่าวไว้ บอกไว้ผู้ที่กล่าวอย่างนี้ว่า พากเราไม่รู้ พากเราไม่เห็นว่าพระมหาณอยู่ในที่ใด อยู่โดยที่ใด หรืออยู่ในภาพใด พากพระมหาณผู้ได้ไตรวิชาเหล่านั้นแหลก กากันกล่าวอย่างนี้ว่า พากเราแสดงหนทางเพื่อความเป็นสายแห่งพระมหาณที่พากเราไม่รู้ ที่พากเราไม่เห็นนั้นว่า หนทางนี้แหลก เป็นมรรคาง เป็นทางตรง เป็นทางนำออก นำผู้ดำเนินไปตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพระมหาณได้.

[๓๗] คุกราเวสภูฐานะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นใจ เมื่อเป็นเช่นนั้น ภายใต้ของพระมหาณผู้ได้ไตรวิชา ย่อมถึงความเป็นภัยต์ไม่มีปฏิหาริย์ มิใช่หรือ?

ข้าแต่พระโโคคุณผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น ภายใต้ของพระมหาณผู้ได้ไตรวิชา ย่อมถึงความเป็นภัยต์ไม่มีปฏิหาริย์ แน่นอน.

ดีละ วาเสภูฐานะ ก็พระมหาณผู้ได้ไตรวิชา ไม่รู้จักพระมหาณ ไม่เห็นพระมหาณ จักแสดงหนทางเพื่อความเป็นสายแห่งพระมหาณนั้นว่า ทางนี้แหลก เป็นมรรคาง เป็นทางตรง เป็นทางนำออก นำผู้ดำเนินไปตามทางนั้นให้เป็นสายแห่งพระมหาณ ขอนี้ ไม่เป็นฐานะที่จะมีได้.

อุปมาด้วยนางงามในชนบท

[๓๗๔] ดูกรวาเสภูষะ เมื่ອ่อนอย่างว่า บุรุษพึงกล่าวอย่างนี้ว่า เราประธานารักษ์!
นางชนปทกัลยาณีในชนบทนี้ ชนทึ้งหลายพึงถามเขาอย่างนี้ว่า ดูกรบุรุษผู้เจริญ นางชนปทกัลยาณี
ที่ท่านประธานารักษ์!
ท่านรู้จักหรือว่าเป็นนางกษัตริย์ นางพระมหาณี นางแพทัย หรือนาง
ศูตร เมื่อเขากลุ่มตามดังนี้แล้ว เขายังตอบว่า หมายได้ ชนทึ้งหลายพึงถามเขาว่า ดูกรบุรุษผู้เจริญ
นางชนปทกัลยาณีที่ท่านประธานารักษ์!
ท่านรู้จักหรือว่านางมีชื่อย่างนี้ มีโสดอย่างนี้ สูง
ต่ำ หรือพอดันทัด คำ คำ หรือมีผิวสีทอง อยู่ในบ้าน นิคม หรือนครโน้น เมื่อเขากลุ่มตาม
ดังนี้แล้ว เขายังตอบว่า หมายได้ ชนทึ้งหลายพึงกล่าวกระซิบว่า ท่านประธานารักษ์!
ไม่รู้จักไม่เคยเห็นนั้นหรือ เมื่อเขากลุ่มตามดังนี้แล้ว เขายังตอบว่า กลุ่มแล้ว ดูกรวาเสภูষะ
ท่านจักสำคัญความข้อนั้นเป็นใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนั้น คำกล่าวของบุรุษนั้น ย้อมถึงความเป็นคำ
ไม่มีปฏิหาริย์ มิใช่หรือ?

ข้าแต่พระโโคคุมผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น คำกล่าวของบุรุษนั้น ย้อมถึงความเป็นคำไม่มี
ปฏิหาริย์.

ดูกรวาเสภูষะ พันนั้นเมื่อกัน ได้ยินว่า พากพระมหาณีผู้ได้ไตรวิชาเก็ตี อาจารย์
ของพระมหาณีพากนั้นเก็ตี ปาราเยของอาจารย์แห่งพระมหาณีพากนั้นเก็ตี อาจารย์ที่สืบมาเจ็ดชั่ว
อาจารย์ของพระมหาณีพากนั้นเก็ตี เหล่าฤาษีผู้เป็นบุพาราษีของพระมหาณีพากนั้นเก็ตี ต่างก็มีได้เห็น
พระมหาเป็นพยาน ...

อุปมาด้วยพะองขึ้นปราสาท

[๓๗๕] ดูกรวาเสภูষะ เมื่ອ่อนอย่างว่า บุรุษพึงทำพะองขึ้นปราสาทในหนทางใหญ่
สีเพรง ชนทึ้งหลายพึงกล่าวกระซิบว่า ดูกรบุรุษผู้เจริญ ท่านทำพะองขึ้นปราสาท!
ท่านรู้จักปราสาทนั้นหรือว่าอยู่ในทิศตะวันออก ทิศใต้ ทิศตะวันตก หรือทิศเหนือ สูง ต่ำ
หรือพองปานกลาง เมื่อเขากลุ่มตามดังนี้แล้ว เขายังตอบว่า หมายได้ ชนทึ้งหลายพึงกล่าวกระซิบว่า
ท่านจะทำพะองขึ้นปราสาทที่ท่านไม่รู้จัก ไม่เคยเห็นหรือ เมื่อเขากลุ่มตามดังนี้แล้ว เขายังตอบว่า

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิ迦ย สีลขันธารรค - หน้าที่ 365

ถูกแล้ว ดูกรวาสภูษะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นใจ เมื่อเป็นเช่นนั้น คำกล่าวของบุรุษนั้น ย่อมถึงความเป็นคำไม่มีปากุหาริย์ มิใช่หรือ?

ข้าแต่พระโකคุณผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น คำกล่าวของบุรุษนั้นย่อมถึงความเป็นคำไม่มีปากุหาริย์.

ดูกรวาสภูษะ พันนั้นเหมือนกัน ได้ยินว่า พากพราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชาเกิด อาจารย์ ของพากพราหมณ์นั้นเกิด ป่าจารย์ของอาจารย์แห่งพากพราหมณ์นั้นเกิด อาจารย์ที่สืบมาเจิดชั่ว อาจารย์ของพราหมณ์พากนั้นเกิด เหล่าญาธิปุริเป็นบุพาราจารย์ของพราหมณ์พากนั้นเกิด ต่างก็มีได้ เห็นพราหมณ์เป็นพะยาน เมื่อเป็นเช่นนั้น ภัยตของพราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชา ย่อมถึงความเป็นภัยตไม่มีปากุหาริย์ มิใช่หรือ?

ข้าแต่พระโකคุณผู้เจริญ เมื่อเป็นเช่นนั้น ภัยตของพราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชา ย่อมถึงความเป็นภัยตไม่มีปากุหาริย์แน่นอน.

ดีละ วาสภูษะ พราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชาเหล่านั้น ไม่รู้จักพรม ไม่เห็นพรม จักแสดง หนทางเพื่อความเป็นสหายแห่งพรมนั้นว่า ทางนี้แหลกเป็นมรรคตรัง เป็นทางตรัง เป็นทางนำออก นำผู้ดำเนินไปตามทางนั้นให้เป็นสหายแห่งพรม ข้อนี้ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

อุปมาด้วยแม่น้ำอจิราดี

[๓๗] ดูกรวาสภูษะ เปรียบเหมือนแม่น้ำอจิราดีนี้ น้ำเต็มเปี่ยมเสมอฝั่ง กาดีมกินได้ ครั้งนั้น บุรุษผู้ต้องการฝั่ง แสรวงหาฝั่ง ไปยังฝั่ง ประสงค์จะข้ามฝั่งไป เขายืนที่ฝั่งนี้ ร้องเรียก ฝั่งโน้นว่า ฝั่งโน้นจงมาฝั่งนี้ ฝั่งโน้นจงมาฝั่งนี้ ดูกรวาสภูษะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นใจ ฝั่งโน้นของแม่น้ำอจิราดีจะพึงมาสู่ฝั่งนี้ เพราเหตุร้องเรียก เพราเหตุอ่อนวน เพราเหตุ ปรารถนา หรือเพราเหตุยินดีของบุรุษนั้นหรือหนอ?

ข้าแต่พระโකคุณผู้เจริญ ไม่มีเลย.

ดูกรวาสภูษะ พันนั้นเหมือนกัน พราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชา ละธรรมที่ทำบุคคลให้เป็นพราหมณ์เดียว สามารถธรรมที่มิใช่ทำบุคคลให้เป็นพราหมณ์ประพฤติอยู่ กล่าวอย่างนี้ว่า พากเรา

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกา ศีลบัณฑารรค - หน้าที่ 366

ร้องเรียงพระอินทร์ พระจันทร์ พระวรุณ พระอีศวร พระปрабານดี พระพรหม พระมหาพินทร์ ก็พระมหาณผู้ได้ไตรวิชาอย่างนั้น ธรรมที่ทำบุคคลให้เป็นพระมหาณเสีย สามารถธรรมที่มิใช่ทำบุคคลให้เป็นพระมหาณประพุตติอยู่ เป็นหน้าเดียวพระกายแต่ก็จักเข้าถึงความเป็นสาหาย

แห่งพระมหาเพราเทตุร้องเรียง เพระเทตุอ่อนวอน เพระเทตุปรารถนา หรือเพราภินดี ข้อนี้ ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

[๓๗] คุกราเสภูষะ เปรียบเหมือนแม่น้ำอโจรวดี น้ำเต็มเปี่ยมเสมอฝั่ง กัดเมื่กินได้ ครั้งนั้น บุรุษผู้ต้องการฝัง แสรงหาฝัง ไปยังฝั่ง ประสงค์จะข้ามฝั่งไป เบทมัคแนวไฟร์หลัง อย่างแน่น ด้วยเชือกอย่างเหนียวที่ริมฝั่งนี้ คุกราเสภูষะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นใจ บุรุษนั้นพึงไปสู่ฝั่งโน้นจากฝั่งนี้แห่งแม่น้ำอโจรวดีได้แล้วหรือ?

ข้าแต่พระโคคุมผู้เจริญ ไม่ได.

คุกราเสภูষะ พันนั้นเหมือนกัน การคุณ & เหล่านี้ ในวินัยของพระอริยเจ้า เรียกว่า ข้อคำบ้าง เรียกว่าเครื่องของคำบ้าง การคุณ & เป็นใจ? คือ รูปที่พึงรู้ด้วยจักษุ เสียงที่พึงรู้ ด้วยโสต กลิ่นที่พึงรู้ด้วยมานะ รสที่พึงรู้ด้วยชิ瓦หา โภภูจพะที่พึงรู้ด้วยกาย น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ น่ารัก เกี่ยวด้วยการเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด กำหนด & เหล่านี้ ในวินัย ของพระอริยเจ้า เรียกว่าข้อคำบ้าง เรียกว่าเครื่องของคำบ้าง พระมหาณผู้ได้ไตรวิชา กำหนด ชน หมกมุน ไม่แลเห็นไทย ไม่มีปัญญาคิดสัตตอก บริโภคการคุณ & เหล่านี้อยู่ ก็พระมหาณผู้ได้ไตรวิชาเหล่านั้น ธรรมที่ทำบุคคลให้เป็นพระมหาณเสีย สามารถธรรมที่มิใช่ทำบุคคล ให้เป็นพระมหาณประพุตติอยู่ กำหนด ชน หมกมุน ไม่แลเห็นไทย ไม่มีปัญญาคิดสัตตอก บริโภคการคุณ & พัวพันในการลับท่ออยู่ เป็นหน้าเดียวพระกายแต่ก็จักเข้าถึงความเป็นสาหายแห่งพระมหาณ ข้อนี้ไม่เป็นฐานะที่จะมีได.

[๓๘] คุกราเสภูষะ เปรียบเหมือนแม่น้ำอโจรวดี น้ำเต็มเปี่ยมเสมอฝั่ง กัดเมื่กินได้ ครั้งนั้น บุรุษผู้ต้องการฝัง แสรงหาฝัง ไปยังฝั่ง ประสงค์จะข้ามฝั่งไป เบทกลับนอนคลุ่มตลอด ศีรษะเตียที่ฝัง คุกราเสภูষะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นใจ บุรุษนั้นพึงไปสู่ฝั่งโน้นจากฝั่งนี้ แห่งแม่น้ำอโจรวดีได้หรือหนอ?

ข้าแต่พระ โภค�ผู้เจริญ ไม่ได้.

คุกราเสฏฐะ พันนั้นเหมือนกัน นิวรณ์ ᳚ อย่างเหล่านี้ ในวินัยของพระอริยเจ้า
เรียกว่า เครื่องหน่วงเหนี่ยวบ้าง เครื่องการกันบ้าง เครื่องรักดึงบ้าง เครื่องตรึงตราบ้าง นิวรณ์ ᳚
เป็นไอน? คือ การฉันทานิวรณ์ พยาปทานิวรณ์ ถินมิಥนิวรณ์ อุทัจจกุกุจนิวรณ์ นิวรณ์ ᳚
เหล่านี้แล ในวินัยของพระอริยเจ้า เรียกว่า เครื่องหน่วงเหนี่ยวบ้าง เครื่องการกันบ้าง เครื่อง
รักดึงบ้าง เครื่องตรึงตราบ้าง.

[๓๙] คุกราเสฏฐะ พากพราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชา ถูกนิวรณ์ ᳚ เหล่านี้ ปกคลุม
หุ่มห่อ รักดึง ตรึงตราแล้ว ก็พราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชาเหล่านั้น ละธรรมที่ทำบุคคลให้เป็นพราหมณ์
เสีย สามารถธรรมที่มิใช่ทำบุคคลให้เป็นพราหมณ์ประพฤติอยู่ ถูกนิวรณ์ ᳚ ปกคลุม หุ่มห่อ
รักดึง ตรึงตราแล้ว เป็นองหน้าแต่ตายเพราภายแตก จักเข้าถึงความเป็นสหายแห่งพระมหา ข้อนี้
ไม่เป็นฐานะที่จะมีได้.

[๓๙๐] คุกราเสฏฐะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไอน ท่านเคยได้ยินพราหมณ์
ผู้เฒ่าผู้แก่ เป็นอาจารย์และป้าอาจารย์กล่าวว่า กระ ไรบ้าง พระมหา มีเครื่องเกาะคือสตรีหรือไม่มี?

ข้าแต่พระ โภค�ผู้เจริญ ไม่มี.

มิจิตของเรารึไม่มี?

ข้าแต่พระ โภค�ผู้เจริญ ไม่มี.

มิจิตเบียดเบียนหรือไม่มี?

ข้าแต่พระ โภค�ผู้เจริญ ไม่มี.

มิจิตเครื่องของหรือไม่มี?

ข้าแต่พระ โภค�ผู้เจริญ ไม่มี.

ยังจิตให้เป็นไปในอำนาจได้หรือไม่ได?

ข้าแต่พระ โภค�ผู้เจริญ ได้.

คุกราเสฏฐะ ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไอน พราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชา มีเครื่องเกาะ
คือสตรีหรือไม่มี.

ข้าแต่พระ โකดมผู้เจริญ มี.

มีจิตของเวรหรือไม่มี?

ข้าแต่พระ โකดมผู้เจริญ มี.

มีจิตเบียดเบียนหรือไม่มี?

ข้าแต่พระ โκດມผู้เจริญ มี.

มีจิตเคร้าหมองหรือไม่มี?

ข้าแต่พระ โκດມผู้เจริญ มี.

ยังจิตให้เป็นไปในอำนาจ ได้หรือไม่ได้?

ข้าแต่พระ โκດມผู้เจริญ ไม่ได้.

[๓๙] ดูกรวาสภูฐานะ ด้วยประการจะนี้ เป็นอันว่า พระมหาณผู้ได้ไตรวิชาเหล่านั้น

ยังมีเครื่องแกะคือสตรี แต่พระมหาไม่มี จะมาเปรียบเทียบพระมหาณผู้ได้ไตรวิชา ซึ่งยังมีเครื่องแกะคือสตรี กับพระมหาผู้ไม่มีเครื่องแกะคือสตรี ได้แล้วหรือ?

ข้าแต่พระ โκດມผู้เจริญ ไม่ได้.

ดีละ วาสภูฐานะ พระมหาณผู้ได้ไตรวิชาเหล่านั้น ยังมีเครื่องแกะคือสตรี เป็นอย่างหน้า

แต่ตายเพราภากาיהแตก จักเข้าถึงความเป็นสายหายแห่งพระมหาผู้ไม่มีเครื่องแกะคือสตรี ข้อนี้ไม่เป็นฐานะที่จะมีได้ ดูกรวาสภูฐานะ พระมหาณผู้ได้ไตรวิชาเหล่านั้น ยังมีจิตของเวร แต่พระมหาไม่มี จะมาเปรียบเทียบพระมหาณผู้ได้ไตรวิชาซึ่งยังมีจิตของเวรกับพระมหาผู้ไม่มีจิตของเวร ได้แล้วหรือ?

ข้าแต่พระ โκດມผู้เจริญ ไม่ได้.

ดูกรวาสภูฐานะ พระมหาณผู้ได้ไตรวิชาเหล่านั้น ยังมีจิตเบียดเบียน แต่พระมหาไม่มี จะมาเปรียบเทียบพระมหาณผู้ได้ไตรวิชา ซึ่งยังมีจิตเบียดเบียนกับพระมหาผู้ไม่มีจิตเบียดเบียน ได้แล้วหรือ?

ข้าแต่พระ โκດມผู้เจริญ ไม่ได้.

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 369

คุกราเวสภูฐานะ พราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชาเหล่านั้น ยังมีจิตเครื่องของ แต่พราหมไม่มี จะมาเปรียบเทียบพราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชา ซึ่งยังมีจิตเครื่องของ กับพราหมผู้ไม่มีจิตเครื่องของ ได้แล้วหรือ?

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่ได้.

คุกราเวสภูฐานะ พราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชาเหล่านั้น ยังจิตให้เป็นไปในอันใจไม่ได้ แต่พราหมยังจิตให้เป็นไปในอันใจได้ จะมาเปรียบเทียบพราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชา ซึ่งยังจิตให้เป็นไปในอันใจไม่ได้ กับพราหมผู้ยังจิตให้เป็นไปในอันใจได้ ได้แล้วหรือ?

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่ได.

ถูกกละ วาสภูฐานะ พราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชาเหล่านั้น ยังจิตให้เป็นไปในอันใจไม่ได้ เป็นองหน้าแต่ต้ายเพรากายแตก จักเข้าถึงความเป็นสายแห่งพราหมผู้ยังจิตให้เป็นไปในอันใจได้ ข้อนี้ไม่เป็นฐานะที่จะมีได้ คุกราเวสภูฐานะ พราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชาเหล่านั้นในโลกนี้คงแล้ว ยังจอมอยู่ ครั้นจอมลงแล้วย่อมถึงความย่อยยับ สำคัญว่าข้ามได้ง่าย เพราะฉะนั้น ไตรวิชานี้ เราเรียกว่า ป่าใหญ่คือไตรวิชาบ้าง ว่าดงกันดารคือไตรวิชาบ้าง ว่าความพินาศคือไตรวิชาบ้าง ของพราหมณ์ผู้ได้ไตรวิชา.

[๓๙๒] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว วาสภูฐานามพได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระโකดมผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้ยินมาว่า พระสมณโකดมทรงทราบทางเพื่อความเป็นสายแห่งพราหม.

คุกราเวสภูฐานะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นไหน มนสากตความอยู่ในที่ใกล้เค่นี้ ไม่ไกลจากนี้มิใช่หรือ?

ข้าแต่พระโකดมผู้เจริญ มนสากตความอยู่ในที่ใกล้เค่นี้ ไม่ไกลจากนี้ พระเจ้าข้า.

คุกราเวสภูฐานะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นไหน บุรุษผู้เกิดแล้ว เติบโตแล้วในมนสากตความนี้ ออกไปจากมนสากตความในทันใด พึงถูกถามหนทางแห่งมนสากตความ คุกราเวสภูฐานะ จะพึงมีหรือที่บุรุษนั้นผู้เกิดแล้ว เติบโตแล้วในมนสากตความ ถูกถามถึงหนทางแห่งมนสากตความแล้ว จะชักข้าหรืออ้าอึ้ง?

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกา� สีลขันธารรค - หน้าที่ 370

ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ไม่มีเลย ข้อนี้ เพาะเหตุ ไว เพาะบุรุษนั้นเกิดแล้ว เติบโต แล้วในมนสากตตาม เขาต้องทราบหนทางแห่งมนสากตตามทั้งหมด ได้เป็นอย่างดี.

ดูกรวาเสภูฐานะ เมื่อบุรุษนั้นเกิดแล้ว เติบโตแล้วในมนสากตตาม ถูกตามถึงทางแห่ง มนสากตตาม จะพึงมีความชักช้าหรืออ้ำอึ้งบ้าง ตاتفاقถูกตามถึงพระมหาโลก หรือปฏิปทาอันจะ ยังสัตว์ให้ถึงพระมหาโลก ไม่มีความชักช้าหรืออ้ำอึ้งเลย เวรา รู้จักพระมหาโลก รู้จักพระมหาโลก รู้ปฏิปทา อันจะยังสัตว์ให้ถึงพระมหาโลก และรู้ถึงว่าพระมหาปฏิบัติอย่างไร จึงเข้าถึงพระมหาโลกด้วย.

[๓๙๗] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว วาเสภูฐานามพ ได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้ยินมาว่า พระสมณโโคดมย่อมแสดงทางเพื่อความเป็นสายแแห่งพระมหา ดังข้าพระองค์ขอโอกาส ขอพระองค์จงแสดงทางเพื่อความเป็นสายแแห่งพระมหา ขอพระองค์จง อุ่นชูพระมหาชนประชา.

ดูกรวาเสภูฐานะ ถ้าอย่างนั้น ท่านจงฟัง จงใส่ใจให้ดีเดิม เราจักกล่าววาเสภูฐานพทุล รับพระผู้มีพระภาคแล้ว.

ทางไปพระมหาโลก

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพุทธพจนนี้ว่า ดูกรวาเสภูฐานะ พระตถาคตเตศีจอยุบัติในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชชาและธรรมะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถ ฝึกบุรุษที่การฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสตรของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้ เปยกبانแล้ว เป็นผู้จำแนกพระธรรม พระตถาคตพระองค์นั้น ทรงทำโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มาก พระมหาโลก ให้แจ้งชัดด้วยพระปัญญาอันยิ่งของพระองค์เองแล้วอยู่ ทรงสอนหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพระมหาชนเทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม ทรงแสดงธรรมงานในเมืองต้น งานในท่ามกลาง งานในที่สุด ทรงประกาศพระมหาธรรมย พร้อมทั้งบรรดา พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์ สื้นเชิง คุณหนวดี บุตรคุณหนวดี หรือผู้เกิดเฉพาะในตระกูลใดตระกูลหนึ่ง ย่อมฟังธรรมนั้น ครั้นฟังแล้วได้ศรัทธาในพระตถาคต เมื่อได้ศรัทธาแล้ว ย่อมเห็นธรรมนักว่า ธรรมสำคัญแคบ เป็นทางมาแห่งชุลี บรรพชาเป็นทางปลดปล่อย การที่บุคคลผู้ครองเรือนจะประพฤติพระมหาธรรมย ให้บริสุทธิ์ให้บริบูรณ์โดยส่วนเดียวคุจสังข์บัด ไม่ใช่ทำได้ง่าย ถ้ากระไร เราพึงปลงผูและ หนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ ออกบัวชเป็นบรรพชิต สมัยต่อมา เขาละกองโภคสมบัติน้อย ให้ญี่ ละเครื่องยานต์น้อยให้ญี่ ปลงผูและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ ออกบัวชเป็นบรรพชิต

เมื่อบาชແດວ สำรวมระวังในพระป่าติโนกข้ออู่ ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโถง มีปกติเห็นภัย ในไทยเพียงเล็กน้อย สามารถศึกษาอยู่ในสิกขาบทั้งหลาย ประกอบด้วยการรرم วจกรรมที่ เป็นกุศล มืออาชีพบริสุทธิ์ ถึงพร้อมด้วยศีล คุ้มครองทวารในอินทรีทั้งหลาย ประกอบด้วย ศติสัมปชัญญา เป็นผู้สั่นโดย.

ศุลศีล

ดูกرواเสภูষะ อย่างไร กิกษุจึงเชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล?

๑. กิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ลดการม่าสัตว์ เว้นขาดจากการม่าสัตว์ วางทัณฑะ วงศตรา มีความละอาย มีความอ่อนดู มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ขอนี้เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๒. เชอละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ รับแต่ของที่เขาให้ ต้องการแต่ของ ที่เขาให้ ไม่ประพฤติดนเป็นขโมย เป็นผู้ละอาดอยู่ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๓. เชอละกรรมเป็นข้าศึกแก่พระมหาจารย์ ประพุติพระมหาจารย์ ประพุติห่างไกล เว้นขาดจากเมดุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๔. เชอละการพุดเท็จ เว้นขาดจากการพุดเท็จ พุดแต่คำจริง คำรำคำสัตย์ มีถ้อยคำ เป็นหลักฐาน ควรเชื่อได้ ไม่พุดลวงโลก แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๕. เชอละคำส่อเสียด เว้นขาดจากการคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้น เพื่อให้คนหมุนైแทกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้วไม่มาบอกข้างนี้ เพื่อให้คนหมุนైโน้นแทกร้าว กัน สมานคนที่แทกร้าวกันแล้วบ้าง ส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ขอบคนผู้พร้อมเพรียง กัน ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวคำที่ทำให้คน พร้อมเพรียงกัน แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๖. เชอละคำหมาย เว้นขาดจากการคำหมาย กล่าวแต่คำที่ไม่มีไทย เพราหม ชวนให้รัก จันไ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักไคร' พอใจ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๗. เชอละคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากการคำเพ้อเจ้อ พุดถูกกาล พุดแต่คำที่เป็นจริง พุดอิงอรรถ พุดอิงธรรม พุดอิงวินัย พุดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์ โดยกาลอันควร แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

พระสูตรต้นปีฉูก เล่ม ๑ ที่มนิกาบ สีลปันธุรรค - หน้าที่ 372

๙. เชือเว้นขาดจากการพากพื้นความและภูตความ.
๑๐. เชือปันหนนเดียว เว้นการปันในราตรี งดจากการปันในเวลาวิกาล.
๑๑. เชือเว้นขาดจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโภคดุนตวี และดุการเล่นอันเป็นข้อศึกแก่กุศล.
๑๒. เชือเว้นขาดจากการทัดทรงประดับ และตอบแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ของห้อม และเครื่องประเทืองผิว อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว.
๑๓. เชือเว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่.
๑๔. เชือเว้นขาดจากการรับชัยัญหาหารดิบ.
๑๕. เชือเว้นขาดจากการรับเนื้อดิบ.
๑๖. เชือเว้นขาดจากการรับสตรีและคุมารี.
๑๗. เชือเว้นขาดจากการรับทาสีและทาส.
๑๘. เชือเว้นขาดจากการรับแพะและแกะ.
๑๙. เชือเว้นขาดจากการรับไก่และสุกร.
๒๐. เชือเว้นขาดจากการรับช้าง โค ม้า และลา.
๒๑. เชือเว้นขาดจากการรับไร่นาและที่ดิน.
๒๒. เชือเว้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการรับใช้.
๒๓. เชือเว้นขาดจากการซื้อการขาย.
๒๔. เชือเว้นขาดจากการ โคงด้วยตราชั่ง การ โคงด้วยของปลอม และการ โคงด้วยเครื่องดวงวัด.
๒๕. เชือเว้นขาดจากการรับสินบน การถ่อกวาง และการตลาดตะแลง.
๒๖. เชือเว้นขาดจากการตัด การช่า การจองจำ การตีชิง การปลิ้น และกรรโซก เมี้ยนนิก เป็นศีลของเชือประการหนึ่ง.

จบจุดศีล

มัชณิศีล

๑. กิจมุ่นเว้นขาดจากการพากพืชความและภูตความ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ บางจำพวกนั้นโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการพากพืชความและภูตความเห็นป่านนี้ คือ พืชเกิดแต่เง่า พืชเกิดแต่ลำต้น พืชเกิดแต่ผล พืชเกิดแต่ยอด พืชเกิดแต่เมล็ดเป็นที่ครบห้า แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.
๒. กิจมุ่นเว้นขาดจากการบริโภคของที่ทำการสะสมไว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญ บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบการบริโภคของที่ทำการสะสมไว เห็นปานนี้ คือ สะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมเครื่อง ประเทืองผิว สะสมของหอม สะสมอาમิส แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.
๓. กิจมุ่นเว้นขาดจากการคุกการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยคุกการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล เห็นปานนี้ คือ การฟ้อน การขับร้อง การประโคมหรสพมีการรำเป็นต้น การเล่นนิยาย การเล่นปรบมือ การเล่นปลูกผึ้ง การเล่นติกลอง ฉากภาพบ้านเมืองที่สวยงาม การเล่นของคน ขันทาง การเล่นไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนช้าง ชนม้า ชนกระเบื้อง ชนโโค ชนแพะ ชนแกะ ชนไก่ ชนนกกระสา รำกระนีกระบวนการ Majority Majority กรรม การรับ การตรวจพล การจัด กระบวนการทัพ กองทัพ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.
๔. กิจมุ่นเว้นขาดจากการขวนขวยเล่นการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เช่น อย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยเล่น การพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเห็นปานนี้ คือ เล่นมากครุณแลวะแปดตา แลวะสิบตา เล่นมากเก็บ เล่นดาว เล่นมากใหญ เล่นโภนบ่วง เล่นไม่ทิ่ง เล่นกำทาย เล่นสะกา เล่นเป่าใบไม้ เล่นไก่น้อยๆ เล่นหกคะแนน เล่นกังหัน เล่นตวงทรรษ เล่นรถน้อยๆ เล่นชนูน้อยๆ เล่นเขียนไทยกัน เล่นไทยใจ เล่นเลียนคนพิการ แม้ขอนี้ก็เป็นศีลของเชอ ประการหนึ่ง.

๕. กิจมุ่นหาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่ เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูงใหญ่เห็นปานนี้ คือ เดียวมีเท้าเกินประมาณ เดียวมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโกรเชาว์ขันยา เครื่องลาดที่มีสัมฐานเป็นช่องดอก ไม่ เครื่องลาดที่ยักนุ่น เครื่องลาดบนแกะวิจิตรด้วยรูปสัตว์ร้ายมีสีหะ และเสือเป็นต้น เครื่องลาดบนแกะมีขันตั้ง เครื่องลาดบนแกะมีขันข้างเดียว เครื่องลาดทองและเงินแกรม ไหน เครื่องลาดไหมบลิบทองและเงิน เครื่องลาดบนแกะจุนางฟ้อน ๑๖ คน เครื่องลาดหลังข้าง เครื่องลาดหลังม้า เครื่องลาดในรถ เครื่องลาดที่ทำด้วยหนังสัตว์ชื่อชินะ อันมีขันอ่อนนุ่น เครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังชุมด เครื่องลาดมีเพดาน เครื่องลาดมีหมอนข้างแม้ขอนนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิจมุ่นหาดจากการประกอบการประดับตามแต่งร่างกาย อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบการประดับตามแต่งร่างกายอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัวเห็นปานนี้ คือ อบตัว ไกโลวะยะ อบน้ำหอม นวด ส่องกระจก แต้มตา ทัดดอกไม้ ประเทืองผิว ผัดหน้า ทาปาก ประดับข้อมือ สวมเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้กลากya ใช้ดาน ใช้บรรค์ ใช้ร่ม สวมรองเท้าประดับวิจิตร ติดกรอบหน้า ปักปิ่น ใช้พัดคลาวิชนี นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีชา แม้ขอนนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิจมุ่นหาดจากติรัจนาณกถา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังประกอบติรัจนาณกถาเห็นปานนี้ คือ พุดเรื่องพระราชาเรื่องโจร เรื่องมหาอามาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องรบ เรื่องข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม เรื่องญาติ เรื่องยาน เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องครอบครัว เรื่องท่าน้ำ เรื่องคนที่ล่วงลับไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล เรื่องความเจริญและความเสื่อมด้วยประการนั้นๆ แม้ขอนนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๙. กิจมุ่เว้นขาดจากการกล่าวถ้อยคำแก่งແย่งกัน เช่นอย่างที่สัมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยกล่าวถ้อยคำแก่งແย่งกันเห็นปานนี้
เช่นว่าท่านไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง ท่านจักรุทั่วถึงธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่านปฏิบัติ
ผิด ข้าพเจ้าปฏิบัติถูก ถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นประโยชน์ ของท่านไม่เป็นประโยชน์ คำที่ควรกล่าว
ก่อน ท่านกลับกล่าวภาษาหลัง คำที่ควรจะกล่าวภาษาหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน ข้อที่ท่านเคยชี้ของ
มาผันแปร ไปแล้ว ข้าพเจ้าจับผิดความของท่านได้แล้ว ข้าพเจ้ามุ่งท่านได้แล้ว ท่านจะถอนว่าทะ
เสีย มิฉะนั้นจะแก้ไขเสีย ถ้าสามารถ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๑๐. กิจมุ่เว้นขาดจากการประกอบทุตกรรมและการใช้ เช่นอย่างที่สัมณพราหมณ์ผู้เจริญ
บางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังขวนขวยประกอบทุตกรรมและการรับใช้
เห็นปานนี้ กือ รับเป็นทุตของพระราช ราชมหा�อามาดย์ กษัตริย์ พราหมณ์ ครบดี และกุมารว่า
ท่านจะไปในที่นี้ ท่านจะไปในที่โน้น ท่านจะนำเอาสิ่งนี้ไป ท่านจะนำเอาสิ่งนี้ในที่โน้นมา ดังนี้
แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

๑๐. กิจมุ่เว้นขาดจากการพุดหลอกหลวงและการพุดเลียบเคียง เช่นอย่างที่สัมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังพุดหลอกหลวง พุดเลียบเคียง
พุดหว่านล้อม พุดและเล้ม แสร้งหาลาภด้วยลาก แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

จบมัชภิมศีล

มหาศีล

๑. กิจมุ่เว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจลันวิชา เช่นอย่างที่สัมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจลันวิชา
เห็นปานนี้ กือ ทายอวัยวะ ทายนิมิต ทายอุปบาท ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดผ้า
ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิกแวงเวียนเทียน ทำพิธีซัดเกลบนูชาไฟ ทำพิธีซัครามูชาไฟ ทำพิธี

ชัดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีแยกเป้าบูชาไฟ
ทำพลีกรรมด้วยโลหิต เป็นหม้อคือวัյยะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่น่า เป็นหม้อปลูกเสก
เป็นหม้อผิด เป็นหม้อลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหม้ออยู่ เป็นหม้อยาพิษ เป็นหม้อ^๔
แมลงป่อง เป็นหม้อรักษาแพลงหนูกัด เป็นหม้อทายเดียงง ก เป็นหม้อทายเดียงกา เป็นหม้อ^๕
ทายอายุ เป็นหม้อเสกกันลูกศร เป็นหม้อทายเดียงสัตว์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชอประการหนึ่ง.

๒. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะฟ้า ทายลักษณะศัตรา
ทายลักษณะดาว ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตี
ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุマー ทายลักษณะกุมาเร ทายลักษณะทาส ทายลักษณะทาสี
ทายลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระเบื้อง ทายลักษณะโโคอุสกะ ทายลักษณะโโค
ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระทา ทายลักษณะเหี้ย
ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมุก แม้ข้อนี้ก็เป็นศิลของเชอประการหนึ่ง.

๓. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ ดูฤกษ์ยาตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายใน
จักรยกเข้าประชิด พระราชาภายนอกจักรอย พระราชาภายนอกจักรยกเข้าประชิด พระราชาภายนใน
จักรอย พระราชาภายนในจักรมีชัย พระราชาภายนอกจักรประชัย พระราชาภายนอกจักรมีชัย
พระราชาภายนอกประชัย พระราชาองค์นี้จักรมีชัย พระราชาองค์นี้จักรประชัย เพราเหตุนี้ฯ
แม้ขอนี้ก็เป็นศิลของเชอประการหนึ่ง.

๔. กิกมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบางจำพวก ฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยครัวทราแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่า จักรมีจันทรครรศ จักรมีสุริยครรศ จักรมีนักษัตรครรศ ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์จักรเดินลูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักรเดินผิดทาง ดวงนักษัตรจักรเดินลูกทาง

ความนักชัตตรจักเดินผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีไฟร่อง
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักชัตตรจักขึ้น ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักชัตตรจักตก ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์และดาวนักชัตตรจักรมวหมอง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักชัตตรจักรจะจั่ง จันทร์
คราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักชัตตรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็น
อย่างนี้ ดาวนักชัตตรเดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักชัตตรเดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้
มีอุกกาบาตจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหางจักมีผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดินไหวจักมีผลเป็นอย่างนี้
ไฟร่องจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักชัตตรขึ้นจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์และดาวนักชัตตรตกจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักชัตตรมวหมอง
จักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักชัตตรจะจั่งจักมีผลเป็นอย่างนี้ แม้ข้อนี้
ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๕. กิจมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบังจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ พยากรณ์ว่าจักมีฝนดี จักมีฝนແลง จักมีภิกษุหาได้ง่าย จักมีภิกษุหาได้ยาก
จักมีความเกยม จักมีภัย จักเกิดโรค จักมีความสำราญหาโรคไม่ได้ หรือนับคะแนน คำนวณ
นับประมาณ แต่งกาพย์โโลกาภตศาสตร์ แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๖. กิจมุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์
ผู้เจริญบังจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาวิชา
เห็นปานนี้ คือ ให้ฤกษ์อวามงคล ฤกษ์วิวาหมงคล ฤกษ์เรียงหมอน ฤกษ์หย่าร้าง
ฤกษ์เก็บทรัพย์ ฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ให้ยาดุจครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลิ้นกระด้าง
ร่ายมนต์ให้คงแข็ง ร่ายมนต์ให้มีอสั้น ร่ายมนต์ไม่ให้หูได้ยินเสียง เป็นหมอทรงกระจาก
เป็นหมอทรงหลุингสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม
ร่ายมนต์พ่นไฟ ทำพิธีเชิญบัว แม้ข้อนี้ก็เป็นศีลของเชօประการหนึ่ง.

๗. กิกษุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นอย่างที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางจำพวกพันโภชนะที่เขาให้ด้วยครัฟชา แล้วยังเลี้ยงชีพโดยทางผิดด้วยติรัจนาณวิชา เช่นปานนี้ คือ ทำพิธีแก็บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำกะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธีปลูกเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พื้นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์ ทำพิธีน้ำชาไฟ ปรุงยาสำรอก ปรุงยาถ่าย ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องบน ปรุงยาถ่ายไทยเบื้องล่าง ปรุงยาแก้ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยดหู ปรุงยาตา ปรุงยานัตฤทธิ์ ปรุงยาทาภักดี ปรุงยาทาสมาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชาแพลง แม้ข้อนี้ ก็เป็นศีลของเชอประการหนึ่ง.

ดูกรวาเสภูฐานะ กิกษุสมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหหนฯ เลย เพราะ ศีลสังวนนั้น เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้มุราชากิยากร กำจักราชศัตtru' ได้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัย แต่ไหหนฯ เพราะราชศัตtru'นั้น ดูกรวาเสภูฐานะ กิกษุก็ฉันนั้น สมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้แล้ว ย่อมไม่ประสบภัยแต่ไหหนฯ เพราะศีลสังวนนั้นกิกษุสมบูรณ์ด้วยอริยศีลขันธนี ย่อมได้เสวยสุขอัน ปราศจากไทยในภายใต้ ดูกรวาเสภูฐานะ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล้ว กิกษุชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อม ด้วยศีล.

จบมหาศีล.

อินทรีชังวร-สติสัมปชัญญะ-สันโถย

ดูกรวาเสภูฐานะ อย่างไร กิกษุชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีทั้งหลาย.
ดูกรวาเสภูฐานะ กิกษุในธรรมวินัยนี้ เห็นรูปด้วยจักษุแล้ว ไม่ถืออนิมิต ไม่ถืออนุ พัญชนาะ เนอยื่นปฎิบัติเพื่อสำรวมจักบุนทรีย์ ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จะเป็นเหตุให้อกุศลธรรม อันลามก กืออภิษมาและ โภมนัสครอบจำนัน ชื่อว่ารักษาจักบุนทรีย์ ชื่อว่าถึงความสำรวมใน จักบุนทรีย์ กิกษุฟังเสียงด้วยโสต ... คอมกลืนด้วย mana ... ถิ่มรสด้วยชีวหา ... ถูกต้อง

โภภูริพพด้วยกาย ... รู้แจ้งธรรมารมณ์ด้วยใจแล้ว ไม่ถือนิมิต ไม่ถืออนุพัฒนาะ เธอย่ามองปฏิบัติเพื่อสำรวมนินทรีย์ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จะเป็นเหตุให้กุคลธรรมอันตามก็ืออภิชานฯและโภมนัศกรอบจันนี้ ชื่อว่ารักยามนินทรีย์ ชื่อว่าถึงความสำรวมในนินทรีย์ กิกขุประกอบด้วยอินทรียสัจารอันเป็นอริยะเช่นนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันไม่ระคนด้วยกิเลสในภายใต้คุกราสภูฐานะ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิกขุชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย

คุกราสภูฐานะ อย่างไร กิกขุชื่อว่าเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ?

คุกราสภูฐานะ กิกขุในธรรมวินัยนี้ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการก้าว ในการถอย ใน การแล ในการเหลียว ในการถือข้า ในการเหยียดออก ในการทรงสังฆภู นาตร และจีวร ใน การฉัน การดื่ม การเคี้ยว การลิ้ม ในการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการเดิน การยืน การนั่ง การหลับ การตื่น การพูด การนิ่ง คุกราสภูฐานะ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล กิกขุชื่อว่าเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ.

คุกราสภูฐานะ กิกขุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้สันโดยด้วยจีวร เป็นเครื่องบริหารกาย ด้วยบิณฑาตเป็นเครื่องบริหารห้อง เชอจะไปทางทิศากาศใดๆ ก็ถือไปได้เอง คุกราสภูฐานะ นกมี ปีกของตัวเป็นภาระบินไป ณันได กิกขุกิณัณนี้แล เป็นผู้สันโดยด้วยจีวรเป็นเครื่องบริหารกาย ด้วยบิณฑาตเป็นเครื่องบริหารห้อง เชอจะไปทิศากาศใดๆ ก็ถือไปได้เอง คุกราสภูฐานะ ด้วย ประการดังกล่าวมานี้แล กิกขุชื่อว่าเป็นผู้สันโดย.

กิกขุนั้น ประกอบด้วยศีลขันธ์ อินทรียสัจาร สติสัมปชัญญะ และสันโดยอันเป็น อริยะเช่นนี้แล้ว ย่อมแสดงเสนาสนะอันสัจจ์ คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ชอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าหัก ที่แจ้ง ล้อมฟาง ในการกายหลังกัต เชอกลับจากบิณฑาตแล้ว นั่งคุบลังก์ ตั้งกายตรง ดำเนงสติไว้เฉพาะหน้า เชอละความเพ่งเลึงในโลก มิใช่ปราศจากความเพ่งเลึงอยู่ ย่อมชำระจิต ให้บริสุทธิ์จากความเพ่งเลึงได้ ละความประทุยร้ายคือพยาบาท ไม่คิดพยาบาท มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากความประทุยร้าย คือ พยาบาทได้ ละถินมิทนะแล้ว เป็นผู้ปราศจากถินมิทนะ มีความกำหนดหมายอยู่ที่แสดงสร่าง มีสติสัมปชัญญะ อยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากถินมิทนะ ได้ ละอุทัจจะแล้ว เป็นผู้ไม่ฟุ่มซ่าน มีจิตสงบ ณ

ภายในอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากอุทัชจกุจจะ ได้ ละวิจิกิจนาแล้ว เป็นผู้เข้มวิจิกิจนา
ไม่มีความคลาดเคลื่องในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่ ย่อมชำระจิตให้บริสุทธิ์จากวิจิกิจนา ได้.

อุปมาณิเวณ ๕

คุกราเสภูณะ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงภูหนี้ไปประกอบการงาน การงานของเขาก็จะพึง
สำเร็จผล เขาจะพึงใช้หนี้ที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดสิ้น และทรัพย์ที่เป็นกำไรของเขาก็จะพึงนี้
เหลืออยู่ สำหรับเลี้ยงภริยา เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราภูหนี้ไปประกอบ
การงาน บัดนี้ การงานของเราสำเร็จแล้ว เราได้ใช้หนี้ที่เป็นต้นทุนเดิมให้หมดสิ้นแล้ว และ
ทรัพย์ที่เป็นกำไรของเรายังมีเหลืออยู่สำหรับเลี้ยงภริยา ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความ
โสมนัส มีความไม่มีหนี้นั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

คุกราเสภูณะ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงเป็นผู้มีอาพาธถึงความลำบากเจ็บหนัก บริโภค^๑
อาหาร ไม่ได้ และไม่มีกำลังกาย สมัยต่อมา เขายังหายจากอาพาธนั้น บริโภคอาหาร ได้และมี
กำลังกาย เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็นผู้มีอาพาธ ถึงความลำบาก เจ็บหนัก
บริโภคอาหาร ไม่ได้ และไม่มีกำลังกาย บัดนี้ เรายายจากอาพาธนั้นแล้ว บริโภคอาหาร ได้และ
มีกำลังกายเป็นปกติ ดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีความไม่มีโรคนั้น
เป็นเหตุ ฉันใด.

คุกราเสภูณะ เปรียบเหมือนบุรุษจะพึงภูกจำอยู่ในเรือนจำ สมัยต่อมา เขายังพึงพื้น
จากเรือนจำนั้น โดยสวัสดิไม่มีภัย ไม่ต้องเสียทรัพย์อะไรๆ เลย เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า
เมื่อก่อนเราภูกของจำอยู่ในเรือนจำ บัดนี้ เรายังจากเรือนจำนั้น โดยสวัสดิไม่มีภัยแล้ว และเรา^๒
ไม่ต้องเสียทรัพย์อะไรๆ เลยดังนี้ เขายังพึงได้ความปราโมทย์ถึงความโสมนัส มีการพื้นจาก
เรือนจำนั้นเป็นเหตุ ฉันใด.

คุกราเสภูณะ เปรียบเหมือนบุรุษพึงเป็นทาส ไม่ได้พึ่งตัวเอง พึ่งผู้อื่น ไปไหนาตาม
ความพอใจ ไม่ได้ สมัยต่อมา เขายังพื้นจากความเป็นทาสนั้น พึ่งตัวเองได้ ไม่ต้องพึ่งผู้อื่น
เป็นไหแก่ตัว ไปไหนาได้ตามความพอใจ เขายังพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเราเป็นทาส

พึงตัวเอง ไม่ได้ ต้องพึงผู้อื่น ไปไหนตามความพอใจ ไม่ได้ บัดนี้ เราพ้นจากความเป็นทาสนั้น แล้ว พึงตัวเอง ไม่ต้องพึงผู้อื่น เป็นไทยแก่ตัว ไปไหน ได้ตามความพอใจ ดังนี้ เขาจะพึงได้ ความปราโมทย์ ถึงความโสมนัส มีความเป็นไทยแก่ตัวนั้น เป็นเหตุ ฉันได.

คุกราเสภูষะ เปริญเหมือนบุรุษมิทรัพย์ มีโภคสมบัติ จะพึงเดินทาง ไกลกันด้วยอาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า สมัยต่อมา เขาพึงข้ามพื้นทางกันด้านนั้น ได้ บรรลุถึงหมู่บ้าน อันเกยมปลดภัย โดยสวัสดิ์ เขาจะพึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า เมื่อก่อนเรามิทรัพย์ มีโภค สมบัติ เดินทาง ไกลกันด้วย อาหาร ได้ยาก มีภัยเฉพาะหน้า บัดนี้ เราข้ามพื้นทางกันด้านนั้น บรรลุถึงหมู่บ้าน อันเกยม ปลดภัยโดยสวัสดิ์แล้ว ดังนี้ เขาจะพึงได้ความปราโมทย์ ถึงความโสมนัส มีภูมิสถาน อันเกยมนั้น เป็นเหตุ ฉันได.

คุกราเสภูষะ กิกษุพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการเหล่านี้ ที่ยังคง ไม่ได้ในตน เหมือนหนึ่ง เมื่อiron เหมือนเรือนจำ เมื่อความเป็นทาส เมื่อทาง ไกลกันด้วย และเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & ประการที่จะได้แล้วในตน เมื่อความไม่มีหนึ่ง เมื่อความไม่มีiron เมื่อ การพ้นจากเรือนจำ เมื่อความเป็นไทยแก่ตน เมื่อภูมิสถาน อันเกยม ฉันนั้นแล.

เมื่อเชอพิจารณาเห็นนิวรณ์ & เหล่านี้ ที่จะได้แล้วในตน ย้อมเกิดปราโมทย์ เมื่อ ปราโมทย์แล้ว ย้อมเกิดปิติ เมื่อมีปิติในใจ กายย้อมสogn เรอมีกายสogn แล้วย้อมได้เสวยสุข เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น เรอมีใจประกอบด้วยเมตตา แผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่สอง ที่สาม ที่สี่ ก็เมื่อกัน ตามนั้น ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวา แผ่ไปตลอดโลก ทั่วสัตว์ ทุกเหล่า ในทุกสถาน ด้วยใจประกอบด้วยเมตตาอัน ไฟบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หประมาณไม่ได้ ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่ คนเป่าสังข์ผู้มีกำลัง พึงยังบุคคลให้รู้แจ้งทั้งสี่ทิศ โดยไม่ ยากเลย ฉันได กรรมที่ทำพ่อประมาณ อันได้ในเมตตาเจ โตวิมุตติ ที่บุคคลอบรมแล้วอย่างนี้ กรรมนั้นจะ ไม่เหลือ ไม่ตั้งอยู่ในรูปปาง และอรุปปางนั้นฉันนั้น เมื่อกัน คุกราเสภูষะ แม้นี้แล ก็เป็นทางเพื่อความเป็นสายแห่งพรหม.

อัปปมัญญา ๔

[๓๙๔] คุกราเสภูষะ อีกข้อหนึ่ง กิกษุมิใจประกอบด้วยกรุณา ... ประกอบด้วย มุทิตา ... ประกอบด้วยอุเบกษา ... คุกราเสภูষะ นี้แล เป็นทางเพื่อความเป็นสายแห่งพรหม

พระสูตรตันตปิฎก เล่ม ๑ ที่มนิกาย สีลขันธารรค - หน้าที่ 382

คุกราเวสภูฐานะ ท่านจะสำคัญความข้อนี้เป็นไน ภิกขุผู้มีปกตอญญาอย่างนี้ มีเครื่องเกาก็อสตรีหรือไม่?

ข้าแต่พระโකดมผู้เจริญ ไม่มี.

มีจิตของเรารึไม่?

ข้าแต่พระโකดมผู้เจริญ ไม่มี.

มีจิตเปียดเบียนหรือไม่?

ข้าแต่พระโකดมผู้เจริญ ไม่มี.

มีจิตเคร้าหมองหรือไม่?

ข้าแต่พระโකดมผู้เจริญ ไม่มี.

ยังจิตให้ไปในอำนาจได้หรือไม่?

ข้าแต่พระโකดมผู้เจริญ ได้.

คุกราเวสภูฐานะ ได้ยินว่า ภิกขุ ไม่มีเครื่องเกาก็อสตรี พระมหาที่ไม่มี จะเปรียบเทียบ
ภิกขุผู้ไม่มีเครื่องเกาก็อสตรีกับพระมหาผู้ไม่มีเครื่องเกาก็อสตรีได้หรือไม่?

ข้าแต่พระโකดมผู้เจริญ ได.

คุกราเวสภูฐานะ คือ ภิกขุนั้น ไม่มีเครื่องเกาก็อสตรี เป็นหน้าแต่ต้ายไปเพราภายแตก
จักเข้าถึงความเป็นสายแห่งพระมหาผู้ไม่มีเครื่องเกาก็อสตรี ขอนี้เป็นฐานะที่มีได.

คุกราเวสภูฐานะ ภิกขุมิจิต ไม่ jong เวลา พระมหาที่มีจิต ไม่ jong เวลา ... ภิกขุมิจิต ไม่เปียดเบียน
พระมหาที่มิจิต ไม่เบียดเบียน ... ภิกขุมิจิต ไม่เคร้าหมอง พระมหาที่มิจิต ไม่เคร้าหมอง ... ภิกขุยังจิต
ให้เป็นไปในอำนาจ ได้ พระมหาที่ยังจิตให้เป็นไปในอำนาจ ได้ จะเปรียบเทียบภิกขุผู้ยังจิตให้เป็น
ไปในอำนาจ ได้ กับพระมหาผู้ยังจิตให้เป็นไปในอำนาจ ได้ ได้หรือไม่?

ข้าแต่พระโකดมผู้เจริญ ได.

คุกราเวสภูฐานะ คือ ภิกขุผู้ยังจิตให้เป็นไปในอำนาจ ได้นั้น เป็นหน้าแต่ต้ายเพรา
ภายแตก จักเข้าถึงความเป็นสายแห่งพระมหาผู้ยังจิตให้เป็นไปในอำนาจ ได้ ขอนี้เป็นฐานะ
ที่มีได.

วาเสภูษามานพและการทวามานพแสดงตนเป็นอุบาก

[๓๙๕] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว วาเสภูษามานพและการทวามานพได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ภัยตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่พระ โโคดมผู้เจริญ ภัยตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก เปรียบเหมือนบุคคลหงายของที่กว่า เปิดของที่ปิด บอกทางแก่ คนทางทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยคิดว่า ผู้มีจักษุจักเห็นรูป ดังนี้ ฉันได้พระผู้มีพระภาค ทรงประกาศพระธรรมโดยอนุปริยา ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ข้าพระองค์ทั้งสองนี้ ขอถึงพระองค์ กับทั้งพระธรรมและพระสัมภพว่าเป็นสรณะ ขอพระองค์จงทรงจำข้าพระองค์ทั้งสองว่าเป็นอุบาก ผู้ถึงสรณะตลอดชีวิตตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป.

จบเดวิชสูตร ที่ ๑๓.

รวมพระสูตรในวรรคนี้ มี ๑๓ สูตร คือ

๑. พระมหาลักษูตร ๒. สามัญญาณสูตร ๓. อัมพกูษสูตร ๔. โสดทัณฑสูตร
๕. ภูทันตสูตร ๖. มหาลิสูตร ๗. ชาลิยสูตร ๘. มหาสีหนาทสูตร ๙. ปีกูฐปานสูตร
๑๐. สูกสูตร ๑๑. เกวภูกูษสูตร ๑๒. โลหิตจสูตร ๑๓. เดวิชสูตร.

จบสีลขันธารรค.
